3 1197 23794 6345
BRIGHAM YOUNG UNIVERSITY

LIBRARY
Brigham Young University
RARE BOOK COLLECTION

Vault
093
C714
1477
#2

LIBRAIRIE
Fl. Tulkens
BRUXELLES

Double

BIBL. PUBL.
BASILEENSIS.

Regiſtrū Q.A. Pediani.

A

Vacat
Q.A. pedianus.
lautiorem
a ciuibus in
qui fuit pater.
B aut occiſi
uiſum eſt
iudicū ꝓnuncia-
C Milo apud
ſuſtulit alias
apparet eum
tuliſſent non
D tabellas
hic quem
cum ſucceſſiſſet
quas iuſto
E Quoſq; ſe
rem inauditam
daret qua
biduo breuiorē
F in leges
bene hęc
audentē adeſſe
teſtes dicebant
G poſcūt ma
inter in federibus
dolobellę cum
deſerat

FINIS.

Regiſtrū Georgii trabezūtii.

A

Georgii trabezū
natura rerum
nō eodem mō
affirmationis
B repetitio ad
nā ſi uniuerſa
ꝙ ſi ſingula
id rōnibus
ubiq; frangere
C Non ergo
ſi pro no.
cū Pōpeianis
aperirent nam
D ac enumera
maxime qui
nec tamen

FINIS.

Regiſtru; Antonii Luſchi.

A

Vacat
Antonii luſchi
magr̄a dirigere
ornatior inter
ne prohemio
B Epilogus
ſociorū cum
hoc uerbum
ad eum locum
C fatetur an
eſt ſingulare
captans beniuolē
reliquit male
ueritatem
D attributum
coniecturalis
ſi eam ulterius
uoluntate
E monſtraue
ꝙ ſi adhuc.
fuiſſe eſt
aliarum
F ſubiectione
neganda fere
prolixitatis
G Omnia ge
& poetę
confirmatio
quotiens ego
H Cęſarē quie
certa ueſtigia
patrem eadem
apud iudicem
I ubi incipit
Cęſarem &
ultimū eſt
ſaſiam ſuam
k aduerſarii
ſimulandum
deinde negat
ad illum locum
L Epilogus
uadimonium
adiutor bonorū
unū a prouincia
M Argumētū
Tertio cōfirmat
opprimere

UPE

Ex libris Ioan: Collini

Q.A. Pedianus. ĩ ſenatu cõtra.L.Piſonem.

h Aec oratio dicta eſt.Cn.Pompeio magno.ii. Marco Craſſo.ii.coſſ.ante paucos dies q̃ Cn Pompeius ludos faceret quibus theatrum a ſe factum dedicauit.hoc intelligi ex ipſiꝰ Ciceronis uerbis põt:quę in hac oratione poſuit.dixit enim ſic.Inſtant poſt hominũ memoriam apparatiſſimi magnificentiſſimiq; ludi.Feneſtella quidem poſuit hanc inter eas orationes quas dixit Cicero.L. Domitio appio Claudio coſſ. ultimam.Sed ut ego ab eo diſſentiã facit primũ ꝙ Piſo reuerſus eſt ex prouĩtia Pompeio & Craſſo coſſ.Gabinus Domitio & Appio.Hanc aũt orationem dictam ante Gabini reditum ex ipſa manifeſtum eſt.Deinde magis quod naturale eſt in ipſo recenti reditu inuectus ſit in Ciceronem.reſponderitq; inſectationi eius quare uocatus erat ex prouintia q̃ poſt anni interuallum. Apparet aũt Ciceronẽ reſpondiſſe Piſoni in ſumma cum dicẽs ipſa oratione Cicero inſtare magnificẽtiſſimos apparatiſſimoſq; ludos.non uideo quomodo hoc magis Domitio & Appio coſſ.dictum ſit quibus coſſ.nulli notabiliores ludi fuerunt q̃ Pompei & Craſſi quo anno Pompeius exq̄ſitiſſimis magnificentiſſimiſq; oĩs generis ludis theatrũ dedicauit.

ARGVMENTVM.

Argumentum huius orationis breue admodũ eſt. nam cum reuocati eſſent ex prouintiis Piſo & Gabinis ſentẽtia Ciceronis quã dixerat de prouĩtiis cõſularibus Lentulo & Philippo coſſ. reuerſus in ciuitatem Piſo de inſectatione Ciceronis in ſenatu cõqueſtus eſt & in eũ inuectus:fiducia maxime Cęſaris generi qui tum Gallias obtinebat.Piſoni Cicero reſpõdit hac oratiõe

ENARRATIO.

Circa Vers.A.primo.

Quod minimũ ſpecimẽ in te ingenii:ingenii aũt:immo ĩgenui hominis ac liberi:qui color:ore ipſo patriam aſpernaris. oratõe genus moribus nomẽ.Tam &ſi hęc oratio inſcribitur in.L.Piſonem:tamẽ non puto uos ignorare hunc Piſonẽ ex ea familia eẽ quę frugi appellata ſit:& ideo dicit aſpnari eũ moribꝰ nomẽ

CIRCA VERS. LXXX.

Hoc non ad contemnēdam placentiam pertinet. unde ſe is ortū
gloriari ſolet: neq; enim hęc mea natura fert: nec municipii pre-
ſertim de me optime meriti dignitas patitur. Magnopere me he
ſitare confiteor quid ſit quare Cicero placentiam municipium
eſſe dicat. Video enim in annalibus eorum: qui punicū bellum
z^m ſcripſerunt tardi placentiam Coloniam deductam pr. kalen.
Ian. primo anno eius belli Cornelio Scipione patre Africani pri
oris. T. Sēpronio lōgo coſſ. Neq; illud dici poteſt: ſic eam Co
loniam eſſe deductam quemadmodum poſt plures ętates Cn.
Pompeius Strabo pr̄. Cn. Pompei magni tranſpadanos coloni
as deduxerat. Pompeius enim non nouis colonis ea conſtituit:
ſed ueteribus īcolis manētibus ius dedit latii: ut poſſent habere
ius quod cęterę latinę Colonię: id eſt ut petendi magiſtratus ci
uitatem Romanam adipiſcerētur. Placētia autem ſex millia ho
minum noui coloni deducti ſunt in quibus equites deducendi
fuit cauſa ut opponerentur Gallis qui eam partem Italię tenebāt
Deduxerunt triūuiri. P. Cornelius aſina. P. Papirius Maſo Cn.
Pompeius. Cn. Cornelius Scipio eamq; coloniam liii. deducta
ineſſe inuenimus. Deducta eſt autem Latina: duo porro genera
earum coloniarum quę a p. r. deductę ſunt: fuerunt itaq; alię lati
norum eſſent. De ſe autem optime meritos placentinos ait qd̄
illi quoq; honoratiſſima decreta erga Ciceronem fecerunt: certa
uerantq; in ea re cum tota Italia cum de reditu eius actum eſt.

PAVLO POST.

De auo Piſonis materno. hic cum ad om placentię
foret conſedit & pauci in eam ciuitatem nā tum
erat aſcendit. prius enim Gallus de ing alica
extremus Placentinus haberi eſt hoc quoq; dicit
ciuitatem fuiſſe. ab eadem perſuaſione ponit Placentiam muni
cipium fuiſſe. Auum autem Piſonis primo Gallum fuiſſe: ideo
ait qd̄ ueniſſe eum in Italiam dicit tranſalpis
qd̄ in Italia cōſedent Placentinę poſtq̄ ad accitus ſit a placenti
auus multo poſt ea tempora fuit qb⁹ Placentia Co
lonia deducta eſt.

CIRCA VERS. A. PRIMO.

Lautiorem pater tuus ſocerum q̃.C.piſo in illo luctu non ei filiam meam collocaui quem ego poteſtas tum omnium fuiſſet unum potiſſimũ delegiſſem. Quis fuerit ſocer Piſonis pater ipſe ſupra dixit his uerbis. Inſuber quidam fuit:id eſt mercator & preco. is cum Romam cum filio ueniſſet adoleſcentẽ nobilem caeſonia; hominis furaciſſimi filium auſus eſt appellare. filiam collocauit:caluentinum aiunt eum appellatu; ſępius. Piſonis contra quem hęc oratio eſt ſocerum rutilium Atilium nudu; Feneſtella tradit. Cicero filiam poſt mortem Piſonis generi. P Lentulo collocauit: apud quem illa ex partu deceſſit.

CIRCA VER.A.PRIMO. CCLXX.

Ego in.C.Rabirio perduellio xxxx.annis ante me coſ.interpoſita ſenatus autoritatem ſuſtinui contra inuidiam atq; defendi. Poſſit aliquis credere Ciceronem quidẽ dicat xl annis factum eſſe ut ex.S.C. uerſus L. appulcium ſaturninum tribunũ plebis numerẽt.C. enĩ Mario Cn. coſſ. ſed hic non ſubtilis computatio annorũ facta eſt ueru; ſummatim tempus comprehẽſum eſt ut proinde accipere:ac ſi uixerit prope xl.annis hęc conſuetudo in ipſius Itaq; idem Cicero in ea quoq; quam habuit in Catilinam in ſenatu ait. Octauus decimus dies eſt poſteaq̃ factum.S.C. ut uiderent coſſ. neq̃d reipublici detrimenti caperet: dixit uigeſimũ diẽ habere.S.C.tanquã.

CIRCA VERS.A.PRIMO.CCC.

Ego cum in contione abiens magiſtratu a tr. pl'.dicere prohiberer ea quę conſtitueram cum is mihi tãtũmodo iurare permitteret:ſine ulla dubitatione iuraui rempublicã atq; hanc urbem mea unius opera eſſe ſaluam. Diximus iam antea a Q. Metello nepote tr.pl'.Ciceronem conſulatu abeuntem prohibitum eſſe concionari de rebus quas in eo magiſtratu geſſit.

CIRCA VER.A.PRIMO.CCCXX.

Dicit de ludis compitaliciis quos Q. Metellus fieri uetuit.

Facio iniuriam fortiſſimo uiro mortuo:qui illum cuius pau
cos pares hęc ciuitas tulit cum hac importuna belua conferaꝫ
ſic ille de ſicco ſiccum quidam trib.ple.ſuo auxilio magnos
ludos contra S.C.facere iuſſiſſet. priuatus fieri uetuit. tum
cum kalen.Ian̄.compitaliciorum dies ĩcidiſſet: ſex.Clodiū
qui nunquã ante prętextato ludos faceret & prętextatum uo
litare paſſus.L. Iulio.C. Mario. coſſ. quos & ipſe Cicero
ſupra memorauit.S.C.collegia ſublata ſunt quę aduerſus rē
publicam uidebantur eſſe ea ſolebāt
autem magiſtri collegiorum ludos facere ſicut magiſtri ui-
corum faciebant compitalicios prętextati: qui ludi ſublatis
collegiis diſcuſſi ſunt:Poſt nouem deinde annos q̃ ſublata
erant. P.Clodius tr.pl̄.lege lata reſtituit collegia. Inuidiam
ergo & crimen reſtitutorum confert in Piſonem:ꝙ cum coſ
eſſet paſſus ſit antequã lex ferretur facere
prętextatum ludos ſex.Clodium Is fuit familiariſſimus clo
dii & operarum clodianaruꝫ dux quo auctore poſtea in lato
ab his corpore Clodii curia cum eo incenſa eſt: quos ludos
tunc quoqꝫ fieri prohibere tentauit.L.Munius tribunꝰ plebis
Ante biennium autem antequã reſtituerētur collegia.Q.Me
tellus Celer coſ.magiſter ludorum ludos compitalicios fa-
cere prohibuerat(ut Cicero tradit)q̃uis auctore tri.pl̄.fierent
ludi:cuius tribuni nomē adhuc non inueni.

PAVLO POST.

Ergo his fundamentis poſitis conſulatus tui triduo poſt in-
ſpectante te & tacente a fatali portento prodigioqꝫ r.pub.lex
ęlia & fuſia euerſa ē propugnacula muriqꝫ trãquillitatis atqꝫ
ocii Collegia non ea ſolum quę ſenatus tulerat reſtituta:ſed
innumerabilia quędã ex omni fere urbis ac ſeruitio cõcitata.
Ab eodem homine ut ſtupris ĩauditis nephariiſqꝫ uerſato ue
tus illa magiſtra pudoris & modeſtię cenſura ſublata eſt.

Diximuſ.L.Piſone & Gabino coſſ.P.Clo
dium tr.pl̄.quatuor leges pernicioſas p.r. tuliſſe annonianaꝫ
de qua Cicero mētionem hoc loco non facit. fuit enim ſum
me popularis ut frumentum populo qđ antea ſenis ęris

a ciuibus in ſingulos modios dabatur gratis daretur. Alterã nequis per eos dies quibus cum populo agi liceret de cęlo ſeruaret: propter quam rogationem ait legem fuſiam & ęliam ꝑ pugnacula & muros tranquillitatis atq; otii euerſa eſſe. obnũciatio enim qua pernicioſis legibus reſiſtebatur: quã ęlia lex confirmauerat erat ſublata. Tertiam de collegiis reſtituẽdis nouiſq; inſtituẽdis: quam ait ex ſeruitiorum fece conſtitutã. Quartam ne quem cenſores in ſenatu legendo pręteriręt: neue qua ignominia afficerent: niſi qui apud eos accuſatus & utriuſq; cenſoris ſententia damnatus eſſet. hac ergo eius lege cenſuram: quę magiſtra pudoris & modeſtiae eſt ſublatam addit.

PAVLO POST.

Perſequere cõtinẽtes his funeribus dies pro Aurelio tribuno nec annuente quidẽ te ꝙ ipſum eſſet ſcelus: ſed etiam hilarioribus oculis q̃ ſolitus erat intuente: dilectus ſeruorum habebat̃ ab eo: qui nihil ſibi unquã nec facẽ nec pati turpe duxit. Profecto intelligitur. P. Clodium ſignificari.

CIRCA VER. A. PRIMO.

Dicit de Caſtoris templo: id autem templum ſublato aditu reuolſis gradibus a coniuratorum reliquis atq; Catilinę pręuaricatore quondam tumultuarum is tenetur: Catilinã; lege repetundarum abſolitum eſſe: accuſante. P. Clodio. iam dictum eſt.

STATIM.

Cum equites ꝛ uiri boni lapidibus e foro pellerentur. T. Clamiam a gabinio coſ. edicto religatum eſſe iam diximns.

CIRCA VERS. PRIMVM. DCXX.

Selapſia me Hercule ut dici audiebãt te uti primũ aſpexit cãpanũ coſ. repudiauit. dictũ ẽ ĩ diſſuaſiõe legis agrarię apud populũ plateã eſſe capuę quę ſelapſia appellatur: ĩ qua unguẽtarii negociari ſint ſoliti. Ergo eos quoq; qui in ea platea negociarẽtur: dicit inuitos Piſonem uidiſſe cum capuam coſ. uenit quidẽ eos a quibus ille expulſus erat adiuuiſſet.

CIRCA VERS.A.PRIMO DCXX.

Et quod in hac urbe maius unquã incendium fuit: cui non coſ.ſubueniret. At tu illo ipſo tempore apud ſocium tuam: cui domum meam exhauriendam patefeceras ſedebas.poſt profectionem ex urbe Ciceronis bona eius.P.Clodi⁹ publicauit:poſtquam direpta ſunt omnia quę aut in domo:aut in uillis fuerunt:& ex eis ad ipſos collata complura:domus direpta primum deinde inflammata ac diruta eſt.Socrus Piſonis quę fuerit inuenire non potui:uidelicet ꝙ auctores rerum non perinde in domibus ac familiis foeminarũ:niſi illuſtriũ ac uirorum nomina tradiderunt.

PAVLO POST.

Ac ne tum quidẽ emerſiſti lutulento ceſo e miſerimis naturę ſordibus:cum ex ꝑ orrecta tandem uirtus celeriter & uerum amicum & optime meritum ciuem & ſuum priſtinum morẽ requiſiuit Profecto.Cn.Pompeium ſignificari intelligis.

CIRCA VERS.A.PRIMO.DCCC.

De me cum omnis magiſtratus promulgaſſent preter unum prę̨t.a quo non fuit poſtulandum fratre inimici mei preterꝙ duos de lapide emptos tribunos legem comiciis centuriatis tulit.P.Lentulus coſ.frater ille inimici mei.id eſt.P.Clodii ap.claudius ſicut iam ſępe ſignificabitur fuit frater. duos tribunos de quibus ipſis quoque iam diximus:quos de lapide emptos ait:quia mercede id faciebant.ſex. ſtatilium ſerranũ. &.Q.numerium ſignificat.

CIRCA MEDIVM.

Appellatus eſt hic ueteris illius prouintiae ſi dis placet imp. ne tum quidem Paule noſter tabellas cum lauſea romã mittere audebas Confido uos ĩtelligere.L.Paulũ hunc ſignificari

qui fuit pater naturalis Africani poſterioris: de Macedonia atq; ultimum eius de rege triumphauit. Macedoniam autẽ Piſo in quem hęc oratio eſt obtinuit: propter qđ Paulum eum appellat: irridens eum q ibi ſe non proſpere geſſit.

CIRCA MEDIVM.

Marcellus qui ter cõſul fuit ſumma pietate: gloria militari perit in mari: qui tamen ob uirtutem gloria & laude uiuit. Fortaſſe quęratis quem dicat Marcellum. fuit autem. M. Marcelli eius qui bello punico ſecũdo Siracuſas uicit & v. conſulatus adeptus eſt. Hic autem Marcellus de quo Cicero dicit naufragio ad ipſam Africã periit: paulo ante cęptũ bellum punicum tertium. Idem cum ſtatuas ſibi ac patri: itemq; auo poneret in monumentis aui ſui ad honoris & uirtutis decorem ſubſcripſit. hi Marcelli nonies coſ. auus quĩquies: pater ſemel. itaq; neq; mentitus eſt: & apud imperitiores patris ſui ſplendorem auxit.

CIRCA VERS. A. NOV. DCCC.

Me conſequẽtibus diebus in ea ipſa domo qua tu me expuleras quam incenderas pontifices coſſ. pręt. collocarũt: mihiq; q antea memini pecuniam publicam ad edificandam domum cenſuerunt. hoc Cicero oratorio more non hiſtorico uidetur poſuiſſe: nam multis ętatibus ante Ciceronē nulli id contigiſſe uerum eſt. nemini uero unquã antea: uideamus ne parum caute dicamus. Antiquis enim tẽporib⁹ idem contigit. nam Valerio maximo (ut Antias tradidit) ĩter alios honores domuſq; publice edificata eſt in palatio cuius exitus quo magis inſignis eſſet: & in publicũ uerſus declinaretur. hoc eſt extra priuatum aperiretur. Varronem autem tradere. M. Valerio: quia ſępius uicerat: edes in palatio tributas. L. Higinius dicit in libro priore de uiris claris P. Valerio uoleſi filio publicole edium repul.

Cotha

cum ſub uelis ubi nunc edis uictorio eſt populum ex lege quam ipſe tulerat conceſſiſſe tradunt: & Antiochi regis filio obſidi domum publice edificatam: inter quos Atticus in annale quę poſtea dicit Lucii poetę fuiſſe. Varro quoq; in libro.iii.de uita.p.r.quo loco refert q̄ gratus fuerit erga benemeritos dicit minime ꝙ in Sicilia cum equitatu ſuo tranſierat ad nos ciuitatem Romę datam edeſque & pecuniam ex ęrario. Videamus tamen nō ideo Cicero dicat ſibi quod antea nulli domum pecunia publica ex ęrario edificatam: quia illis aut locus publice datus ſit: aut dom⁹ quę non fuerat eorum: qua propter illos publico ſumptu edificate. Ciceronis domus quę fuerat ipſius & diruta atq; incēſa erant: & conſecrata publico ſumptu edificata ſit. qđ nouum & huic primo aut adhuc etiam ſoli contigit.

Gratus fuit p.ro. erga benemeritos

CIRCA VERS.A.NOVIS.DCCCXX.

O ſtultos Camillos. Furios. Fabricios. Calatinos. Scipiones: Marcellum maximos ſo ornamētum Paulum ruſciu; marium nullius conſilii patres horum auorum conſulum qui triumpharunt. Diximus hanc orationem eſſe dictam Cn. Pompeio magno.ii.M. Craſſo.ii.coſſ. pompei pater bello italico de picētibus. M. Craſſi pater. P. Craſſus ante bellum Italicum de Hiſpanis triumphauit.

pompei pater

CIRCA VERS.A.NOV. DCLX.

Eadem cupiditate uir ſummo ingenio praeditus Cotta nullo certo hoſte flagrauit eorum neuter triumphauit: ꝙ alteri illu; honorē collega: alteri mores ademit. Credo uos querere & quis hic Cotta: & quis ille collega Craſſi fuerit. fuit autē. C. cotta orator ille compar. P. Sulpitii: qui eſt in dialogis Ciceronis de oratore ſcriptis: cū decretus illi eſſet triūphus mortuus eſt ante diem triūphi: cum cicatrix uulneris eius: quod ante plures annos ī proelio acceperat reſciſſa eſſet. Repēte autē Craſſo collega fuit. Q. Sceuola pōtifex qui cum aīaduerteret Craſſo propter ſummā eius in repu. potentiam ac dignitatē: ſenatum in decernendo triumpho

Cotta

gratificari non dubitauit.r.p.magis q̃ collegę habere ratio nem.ac ne fieret.S.C.interceſſit. Sed idem prouinciã:cui⁹ cupiditate plerię etiam boni uiri deliquebant depoſuerat: ne ſumptui eſſet oratio.

STATIM.

Irriſa eſt a te Paulo ante.M.Piſonis cupiditas triumphãdi a qua te longe dixiſti abborrere:qui etiã ſi minus magnum bellum geſſerat iſtũ honorem emittẽdum nõ putauit puer eruditior q̃ ipſe[.] Quis hic.M. Piſo fuerit credo uos ignora re.fuit aũt(ut puto iam nos dixiſſe)P.Piſo eiſdẽ tẽporib⁹ quibus Cicero:ſed tãto ętate maior ut adoleſcentulũ Cice ronem pater ad eũ deduceret:ꝗ in eo etiã quę uitę ſimilitu do & multę erant litterę:orator quoq; q̃ frequẽtior habitus eſt.biẽnio tamẽ ſeruis q̃ Cicero coſ.fuit.triũphauit procoſ de Hiſpania.Q.Hortenſio.Q.Metello cretico coſſ. ante Ciceronis conſulatũ[.]Inſtant poſt hominũ memoriã appa ratiſſimi magnificẽtiſſimiq; ludi quales nõ modo unquã fuerũt:ſed ne mõ quidẽ fieri poſt hac poſſint poſſum ullo pacto ſuſpicari[.]Cn.põpeii ludos ſignificat quib⁹ theatrū a ſe factũ dedicauit.quib⁹ ludis elephantorũ pugnã prim⁹ omniũ dedit in circo.

VER.A.VIS.DLX.

Eſt qdẽ grec⁹ qui cũ iſto uiuit homo uere ut dicã.ſic enim cognoui human⁹:ſed tam diu:aut cũ aliis eſt:aut ipſe ſecũ Filodemũ ſignificat:qui fuit epicureus illa ętate nobiliſſi mus:cuius & poemata ſunt laſciua.

CIRCA VERS.ANVOS. CCCXX.

Qꝫ q̃ qđ ad me attinet nunquã iſtam ĩminuã curam infici ando tibi prope notius eſt:q̃ ut iudicandũ ſit hunc uerſum eſſe.L.acci.poete & dici athieſte atreo.

CIRCA VER.A.NO.CC.

Quod populari illi ſacerdoti ſexcẽtos ad beſtias ſotios ſti pẽdiarioſq; miſiſti manifeſtum eſt.P.Clodiũ ſignificari.

CIRCA VER.A.NOVIS.CXX.

M piſo

Ludi Cn pom elephantorum pugna

L acc[i]us

Et quid uides & quid ſētis.lege iudiciaria lata q̄d poſt hac ſumus habituri.] Legem iudiciariā ante aliquot annos quibus temporibus accuſatus eſt uerres a Cicerone: tulit Aurelius Cotta pretor: qua cōmunicata ſunt iudicia ſenatui & equitibus Romanis & tribunis ęrariis.rurſus deinde Pompeius in cōſolatu ſecūdo quo hęc oratio dicta eſt promulgauit: ut ampliſſimo ex cenſu ex cēturiis aliter q̄ antea lecti iudices ęque tamen ex illis tribus ordinibus res iudicarent.

CIRCA VER.AN.VO.LXXXX.

L.opimius eiectus patria eſt: qui & poſt pręturam & coſ. maximis periculis rempublicam liberarat. non in eum cui facta iniuria eſt: ſed in eis qui fecerunt: ſceleris & conſciētię poena remanſit] Notum eſt Opimium in pręturа fregellas cępiſſe: quo pacto uiſus eſt caeteros quoq; nominis latini ſotios male animatos repreſſiſſe. eundēq; in conſulatu fuluium Flaccum conſularem: &.C.Gracchum Tribunitium oppreſſiſſe. ob quam inuidiam poſtea iudicio circūuentꝰ eſt: & in exilium actus.

Q.ASCONI PEDIANI.IN.L.PISONEM.

PRO.M.SCAVRO.

b Anc quoq; orationem eiſdem coſſ.dixit quibus pro uatinio.L.Domitio a Henobardo & Appio Claudio pulchro coſſ. ſummus iudicii dies fuit a iiii.non̄. ſeptembris.

ARGVMENTVM HOC EST.

Marcus Scautus.M.ſcauri filius: qui princeps ſenatus fuit: uictricū habuit Syllā q̄ uictore & munifico ī ſotios uictorię ita abſtinens fuit: ut nihil neq; donari ſibi uoluerit: neq; ab aſta emerit ędilitatē ſūma magnificētia geſſit: adeo ut ī eiꝰ īpēſas opes ſuas abſūpſerit magnūq; ęs alienū cōtraxit.

Ex prętura prouinciam Sardiniam obtinuit in qua neq; ſatis abſtinēter ſe geſſiſſe exiſtimatus eſt & ualde arrogāter. qđ genus morum in eo paternū uidebatur: cum cętera induſtria nequaquā eſſet par. orat tamen aliquādo inter patronos cauſarum. ſed poſtquā ex prouincia redierat dixerat pro. C. Catone: iſq; erat abſolutus ad iii. nonas quint. ipſe cum ad conſulatus petitionem ad. iii. kalen. quint. Romam rediſſet quęrentibus de eo Sardis a p. Valerio Triario adoleſcēte parato ad dicendum & note induſtrię filio eius qui in ſardinia contra M. Lepidum arma tulerat: & poſt in Aſia legatus pōtoq; L. Luculli fuerat cum is bellum cōtra Mitridatem gereret: poſtulatus apud. M. Catonem pret. repetundarū ut in actis ſcriptum eſt pri. noñ. quintil. poſt diem tertium q̄ Cato erat abſolutus. Subſcripſerunt Triario ī Scaurum. Q. Marius. L. F & . Q. Pacuuii fratres cognomine Claudii: qui inquiſitionē in Sardiniam itemq; in corſicam inſulas dies tricenos acceperunt: neq; profecti ſunt ad inquirendum. cuius rei hanc cauſam reddebant: ꝙ interea comitia conſularia futura erant. timere ergo ſe ne Scaurus ea pecunia quam ab ſociis abſtuliſſ; emeret conſulatum: & ſicut pater eius feciſſet antequā de eo iudicari poſſet magiſtratum iniret: ac rurſus ante alias prouīcias ſpoliaret q̄ rationem prioris adminiſtrationis redderet Scaurus. ſummam fiducia; in paterni nominis dignitate magnam in Cn. Pompeii magni reponebat. habebat enim filiu; liberorum Cn. Pompeii fratrem. nam tertiam ſceuolę filiam dimiſſam a Pompeio in matrimonium duxerat. M. Catonem autem qui id iudicium (ut dixim⁹) exercebat: metuebat admodum propter amicitiam quę erat illi cum Triario. nam Flaminia triaria mater & ipſe Triarius ſororem Catonis ſeruilia; quę mater. M. bruti fuit familiariter diligebat. Ea porro apud Catonē maternā obtinebat auctoritatē: ſ; in eo iudicio neq; pōpeius propēſum adiutoriū prębuit. Videbať enī apđ animū ei⁹ nō min⁹ offēſiōis cōtraxiſſe ꝙ iudiciū ei⁹ in

Muciam crimine impudicicię ab eo dimiſſam leuius feciſſe
eſtimaretur cum eam ipſe probaſſet: quã gratię acquiſiſſe ne
ceſſitudinis iure: ꝙ ex eadem uterq; liberos haberet. Neque
Cato ab equitate ea quã & uitam eius & magiſtratum illum
dicebat quoquã deflexit. Poſt diem autem quartam quam
poſtulatus erat Scaurus. Fauſtus Sylla tum quęſtor filius ſyl
lę foelicis frater ex eadem matre Scauri: ſeruus eius uulneratꝰ
proſiluit ex lecticis: & queſtus eſt pro interempto: eſſe com
petitionibus Scauri: & ambulare cum trecẽtis armatis: ſeq; ſi
neceſſe eſſet uim ui repulſurum. Defenderunt Scaurum ſex
patroni cum ad id tempus raro quiſquã pluribus q̃ quattuor
uteretur: ac poſt bella ciuilia ante legem iuliã ante duodenos
patronos eſt prouentum. fuerunt autem hi ſex. P. Clodius
pulcher. M. Marcellus. M. Calidius. M. Cicero. M. Meſſala
niger. Q. Hortenſius. ipſe quoq; Scaurus dixit pro ſe: ac ma
gnopere iudices mouit: & ſqualore & lachrymis & edilitatis
effuſa memoria: ac fauore populari: ac precipue paternę au
ctoritatis recordatione.

ENARRATIO.

CIRCA VER. PRIMVM. XXXX.

Cum enumeraret iudicia: quę pater Scauri expertus eſt: ſubit
etiam populi iudicium inquirente Cn. Domitio. tri. ple. Do
mitius qui coſ. fuit cum Caſſio: cum eſſet tribunꝰ plebis ira
tus Scauro ꝙ eum in augurum collegium non cooptauerat
diem ei dixit apud populum & multam irrogauit: ꝙ eius
opera ſacra multa po. Ro. diminuta eſſe diceret. Crimini da
bat ſacra publica po. Ro. deum penatium: quę lauini fuerunt
opera eius minus recte caſteq; fieri: quo crimine abſolutus ē.
Scaurus quidẽ: ſed ita ut a tribus tribubꝰ dãnaretur: a xxxvii
abſolueretur: & in eis pauca puncta. puncta inter damnatio
nem & abſolutõnem intereſſent. Ibidem reus eſt factus a Q
Seruilio Cepione lege ſeruilia cũ iudicia penes equeſtrẽ ordi
nem eſſent: &. P. Rutilio dãnato nemo tam innocẽs uideret
ut non timeret illa. Q. ſeruilius cepio ſcaurum obligationis

aſiaticę inuidiã & aduerſus leges pecuniarũ captarum reum fecit repetundarum lege quam tulit Seruilius Claudia Gracchia. Scaurus tanta fuit continentia animi & magnitudine ut Cepionem contrarium detulerit & breuiore die ĩquiſitionis accepta effecerit: ut ille prior cauſam diceret. M. quoque Druſum tri. pl. cobortatus ſit: ut iudicia cõmutaret. Ibidem ab eodem etiam lege uaria caſtos ille relip. proditionis eſt in crimen uocatus uexatus a. Q. Vario tri. ple. eſt non multo ante. Italico bello exorto cum obſociis negatam ciuitatem nobilitas in inuidia eſſet. Q. Varius trib. ple. legem tulit ut quęreretur de bis quorum ope conſilio ut ſotii contra P.R. arma ſumpſiſſent. Tũ Q. Cepio uetus inimicus Scauri ſperans inueuiſſe ſe queſtionem opprımẽdi eius: egit ut Q. Varius tri. ple. belli concitati crimine adeſſe apud ſe Scaurum iuberet anno lxxii. Ille per uiatorem accerſit⁹ cum iam ex morbo male ſolueretur diſſuadentibus amicis ne ſe in illa ualitudine & ętate inuidię populi obiceret inimic⁹ nobiliſſimis iuuenibus proceſſit in forum: deinde accepto reſpondendi loco dixit. Q. Varius biſpanus. M. Scaurum principem ſenatus ſocios ni arma ait cõuocaſſe. M. Scaurus princeps ſenat⁹ negat (teſtis nemo eſt) utri uos quir. conuenit credere! Qua uoce ita omnium cõmutauit animos ut ab ipſo etiam tribuno dimitteretur. Dicit iterum de patre. M. Scauri. Non enim tãtum admiratus ſum ego illum uirum ſicut omnes. ſed etiam pręcipue dilexi. Primus enim me flagrantẽ ſtudio laudis in ſpecie impulit poſſe uirtutem ſine pręſidio fortunę: quo cõtendiſſem labore & conſtantia peruenire. Poſſit aliquis quęrere cur boc dixerit Cicero. cum ſcaurus patricius fuerit. quę generis caritas etiã inertes bomines ad ſummos bonores ꝓuexit. Verum Scaurus ita fuit patricius ut trib⁹ ſupra cũ ętatibus iacuerit domus eius fortuna. nam neq; pater: neq; auus neq; etiam proauus (ut puto) propter tenues opes & nullam uitę ĩduſtriam bonores adepti ſunt. itaq; Scauro ęque ac nouo bomini laborandum fuit.

Si me bęcule iudices ꝑ. l. tribulo dicerẽ quẽ unũ & oĩ mẽoria

Continentia ani mi Scauro

Italicum bellum vel Sociale

Patricius

pro M

ſceleratiſſimum & audaciſſimum fuiſſe accepim⁹: tamē nō timerem uenenum hoſpiti: aut conuiue ſi diceretur cenanti ab illo datū cui neq; hęres neq; iratus fuiſſet. L. hic tribullus pręcorius fuit ętate patrum Ciceronis: is propter multa flagicia cum de exilio accerſitus eſſet ne in carcerem necaretur uenenum bibit.

CIRCA TERTIAM PARTEM.A.PRIMO.

Audimus.hoc uero meminimus ac pene uidimus eiuſdē ſtirpis & nominis.P.Craſſum ne in manus incideret inimicorū ſeipſum īteremiſſe. hic Craſſus fuit pater craſſi eius qui emulus potentię Cn.Pompei fuit.Perit autem in dominatiōe.L cinne cum ille & alios principes optimatum & collegam ſuū Cn.octauium occidit.

STATIM.

Ac neq; illius Craſſi factum neq; ſuperioris hiſdem honoribus uſus qui fortiſſimus in bellis fuiſſet.M. aquilius potuit imitari. hęc uerba quibus Cicero nūc utitur:ac neq; eam uidētur habere naturam ut ſemel poni non ſoleant:quia eſt coniūctio diſiūctiua ſed ſemper poſtulat ut rurſus inferaſ:& neq; cum dicimus ut neq; hoc neq; illud.quo autem cāu acciderit qua ue ratione ut hoc loco Cicero hoc uerbo ita uſus ſit:preſertim cum adiecerit illam appoſitionem ut nomen intulerit poſtea alterum:neq; perſpicere potui & attēdendum eſſe ualde puto. Moueor enim merita uiri auctoritate neq; ignoro aliquando hoc uerbum neq; uel ſemel poni:ut in eadem hac oratione ante ipſe Cicero poſuit.Sic inquā ſe iud.res habet. neq; hoc a me nouum diſputatur: ſed quęſitum ab aliis eſt. Sed hoc loco ut ſine prępoſitione illius uerbi uideamus eſſe poſitum & tamen quo ſit ſecundū aliquid inferri. nam cum dixerit neq; hoc a me nouum diſputatur infert:ſed quęſitū ab aliis eſt.

PAVLO POST.

Quid uero alterum Craſſum temporibus eiſdem: nam aut clariſſimi uiri Iulii:aut ſummo īgenio preditus Marcus Antonius potuit imitari. Hic alter Craſſus idem eſt de quo

ſupra diximus. Alterum autem eum appellat: quia ante mentionem fecit. P. Craſſi qui fuit pontifex maximus & bello ariſtonici in Aſiam dedit operam ut occideretur. Iulios autem cum dedit duos cęſares fratres. C. & . L. ſignificat: ex quibus. L. & coſ. & pretor fuit. C. Edilicius quidem occiſus eſt: ſed tantum in ciuitate potuit ut cauſa belli ciuilis contentio eius cum Sulpicio tribuno fuerit: nam & ſperabat & id agebat cęſar: ut omiſſa pretura coſ. fieret: cui cum primis temporibus iure Sulpitius reſiſteret: poſtea nimia contētione ad ferrum & ad arma proceſſit. Idē inter primos temporis ſui oratores & tragicus poeta bonus admodum habitus eſt. huius ſunt enim tragedię: quę inſcribuntur Iulii: & hi autem Iulii & Antonius ab ſatellitibus Marii ſunt occiſi cum Craſſus (ut ſupra diximus) eundem caſum ſua manu pręueniſſet.

CIRCA MEDIVM.

Neq; uero hęc ipſa quotidiana res Appium Claudium illa humanitate & ſapientia pręditum per ſe ipſa mouiſſet: niſi hunc Claudii fratris ſui competitorem fore putaſſet: qui ſiue patricius ſiue plebeius eſſet. nōdum enim certum conſtitutum erat: cum illo ſibi contentionem fore putabat. Fuerunt enim duę familię Claudię earumq; Marcellorū appellata eſt: plebeiaq; & pulchrorum patricia. Sed hoc loco urbane Cicero luſit in Claudum: cū quo in gratiam non redierat: nam quia is. P. Clodii erat frater q ex patricia in plebeiam familiam tranſierat: per ſummā infamiā ſe quoq; dubitare adhuc dixit.

POST DVAS PARTES ORATIONIS

Dixit deinde Scauro quem defendit. nam cum ex multis unus ei reſtaret Dolobella paternus inimicus qui eum. Q. Cepione ꝓpinquo ſuo cōtra Scaurum patrem ſuum obſignauerat ſtateras eas ſibi īimicicias non ſuſceptas ſed relatas. & cętera ne forte erretis & eundem hunc Cn. Dolobellam putetis eſſe in quem. C. cęſari ſorores legitiſ. ſcire uos oportet duos eodē tempore fuiſſe & pręnomine & nomine & cognomine Dolobellas. horum igitur alterum Dolobellam cęſar accuſauit nec damnauit. alterū M. Scaurus & accuſauit & damnauit.

POST TRES PARTES.

Primo quo loco defendit ꝙ tam magnificam domum ſcaurus habet: preſertim cum propinquitas & celebritas leo ſuſpitionē deſidię tollat: aut cupiditatis. Demonſtraſſe uobis memini me hanc domum ĩ ea parte pallatii eſſe: quę cum ab ſacra uiā deſcē deris & per proximum uicum qui eſt ab ſiniſtra parte proderis poſita eſt. Poſſidet eam nũc locus cicinam qui coſ. fuit cũ clau dio. in huius domus atrio fuerunt quatuor colũnę marmoreę ĩ ſigni magnitudine: quę nunc eſſe in regia theatri Marcelli dicũt uſus erat is ędilis ut ipſe quoq; ſignificat ut ĩ ornatu theatri qđ ad tẽpus perq̃ ampla magnitudine magne fecerat.

VER. A. NOV.

Hęc cum tu effugere non potuiſſes contendens tamẽ & poſtu labis ut. M. Emilius cum ſua dignitate omni cum patris memo ria: cum aui gloria ſordidiſſime: leuiſſime: uaniſſime genti ac prope dicam pellitis teſtibus condonetur. Auum nunc Scauri maternum ſignificat. L. Metellum pont. max. quẽ poſtea quoq; nominat. nam paternus auus proauuſq; Scauri humiles atq; ob ſcuri fuerunt.

VER. A. NOVIS. CLX.

Vndiq; mihi ſuppeditat ꝙ pro. M. Scauro dicam quocũq; nõ modo mens uerum etiam oculi inciderint. curia illa uos de gra uiſſimo principatu patris fortiſſimoq; teſtatur. L. ipſe Metell⁹ auus huius ſanctiſſimos deos illo conſtituiſſe ĩ templo uidet̃ in ueſtro conſpectu iud. ut ſalutem a uobis nepotis ſui depreca retur. Caſtoris & pollucis templum Metellus quem nominat re ferat. laudauerunt ſcaurum conſulares ix. L. Piſo. M. Vol. Q. Metellus nepos. M. perpenna. L. Philippus. M. Cicero. Q. Hor tenſius. P. ſeruilius hiſauricus pr. Cn. Pompeius magnus horũ magna pars per tabellas laudauerunt qui aberant: inter quos Põ peius quoq;: nam ꝙ erat procoſ. extra urbem morabatur. Vnus preterea adoleſcens laudauit frater eius Fauſtus cornelius ſyllę filius. Is in laudatione multa humiliter & cum lachrymis locut⁹ non minus audientes permouit q̃ Scaurus ipſe permouerat ad genua iudicium cum ſententię ferrẽtur. Bifariam ſe diuiſerunt: qui pro eo rogabant ab uno latere Scaurus ipſe &. M. Glabrio ſororis filius & Paulus & P. lentulus lẽtuli nigri Flaminis fili⁹

Milone

&.L.Aemilius buca filius &.C.Memiꝰ fauſta natus ſupplicaue
runt.Ex altera parte Sylla Fauſtus frater Scauri:&.C.aronius li
mo cui Fauſta ante paucos mēſes nupſerat dimiſſa a memio:&
T.peduceus.&.C.Cato.& M.olena ſcortianus.Sententias tule
runt ſenatores duo:& xx.equites tres:& xx.tribuni ęrarii.xxv.
ex quibus damnauerūt ſenatores.iiii.equites.ii.tribuni.ii.Cato
pręterea cum uellet de accuſatoribꝰ in conſiliū mittere:multiqꝫ
e populo manus in accuſatores intenderēt.ceſſit imperitę multi
tudini:ac poſtero die in cōſiliū de calumnia accuſatorum miſit
C.Triarius.nullam grauem ſentētiam habuit.ſubſcriptores eiꝰ.
M.&.Q.pacuuii fratres denas:&.L.Mariꝰ tres graues habuerūt
Cato prętor iudicium:quia ęſtate agebatur ſine tunica exercuit
Capiſtro ſub toga cinctus:in forum quoqꝫ ſic deſcēderat iuſqꝫ
dicebat:idqꝫ reppererat & uetere conſuetudine:ſecūdū quam &
Romuli ętatis ſtatuę in capitolio:& in roſtris Camilli fuerunt
togate ſine tunicis.

PRO.M.SCAVRO.FINIS.

INCIPIT PRO MILONE.

h Anc dixit.Cn.Pompeio.iii.coſ.ad vi.idus april.ꝙ
iudicium cum ageretur exercitū in foro & omnibus
in templis quę circum forum ſunt collocatum a Cn.
Pompeio fuiſſe tantū ex ea ratione & annalibus:ſed etiam ex li
bro apparet qui Ciceronis nomīe inſcribitur de optimo genere
oratorum.

ARGVMENTVM HOC EST.

Annius Milo &.P.Plautius hipſeus.&.Q.Metellus Scipio cō
ſulatum petierunt non ſolum largitione palam profuſa:ſed etiā
factionibus armatorū ſuccincti.Miloni & Clodio ſummę erāt
inimicicię:ꝙ & Milo Ciceronis erat amiciſſimꝰ in reducēdoqꝫ
eo enixe operam reipublicę dederat.&.P.Clodius reſtituto Ci
ceroni erat infeſtiſſimus:ideoqꝫ ſumme ſtudebat hipſeo & Sci
pioni contra Milonem:ac ſępe inter ſe Milo & Clodius cū ſuis
factionibus Romę depugnauerāt:& erat uterqꝫ audacia pares:
ſed Milo pro melioribus partibus ſtabat.Pręterea in eūdē annū
conſulatū Milo Clodius pręturā patebat:quam debilem futurā

pro Milone

Comitia Consularia Candidati

Gladiatorij Ludi

Ludi scenici

Romphea

coſ.Milone intelligebat. Deinde cum diu tracta eſſent comitia
conſularia:perficiq; ob eas ipſas perditas candidatorũ cõtẽtio
nes non poſſent:& ob id menſe ianuario nulli dum neq; conſu
les:neq; prętores eſſent traberenturq; dies eodẽ quo antea modo
dum Milo q̃ primum comitia confici uellet: conficeretq; cum
bonorũ ſtudius ꝙ obſiſtebat Clodio:tamẽ etiã populo propter
effuſas largitiones impenſas quoq; ludorum ſcenicorum ac gla
diatorii muneris maximas in quas tria predia effudiſſe eum Ci
cero ſignificat:competitores eius trabere uellent:ideoq; Pompe
ius gener Scipionis &.L. Numatius tribun⁹ plebis referri ad ſe
natum de patriciis conuocãdis:qui inter regem proderent non
eſſent paſſi:cum inter regem prodere oratoris eſſet ad iii.kalen.
Februa.acta & enim magis ſequenda & ipſam orationem: quę
actis congruit:puto quã Feneſtellam:qui ad xiiii.kalen.Febru.
tradit Milo Lanuuium:ex quo erat municipio: & ibi tum dicta
tor profectus eſt ad Flaminẽ prodendum. Poſtera die occurrit
ei circa boram nonã Clodius paulo ultra bouillas rediens ab ari
cia prope eum locum in quo bonę deę ſacellum eſt. Erat autem
allocutus decuriones aricinorũ. Vebebatur Clodius equo ſerui
xxx.fere expediti(ut illo tempore mos erat)iter facientibus:gla-
diis cincti ſequebantur.erant cum Clodio prętera tres comites
eius:ex quibus eques.r.unus.C.Caſſinius ſchola: duo de plebe
noui bomines.P.põponius. Milo rbeda uebebatur cum uxore
Fauſta filia.L.Syllę dictatoris.&.M.Fuſio familiare ſuo. ſeq̃
batur eos magnũ ſeruorũ agmen: inter quos gladiatores quoq;
erant ex quibus duo noti Euclamus:& Birria.ii.in ultimo agmi
ne tardius euntes: cum ſeruis.P. Clodii rixam cõmiſerunt: ad
quem tumultũ cum reſpexiſſet Clodius minitabũdus: bumerũ
eius birria rũpbea traiecit: inde cum orta eſſet pugna plures Mi
loniani accurrerũt. Clodius uulneratus in tabernã proximã Bo
uillano delatus eſt. Milo ut cognouit uulneratũ Clodium cum
ſibi periculoſius illud etiã uiuo eo futurũ intelligeret: occiſo au
tem magnũ ſolatiũ eſſet babiturus:etiã ſi ſubennda eſſet poena
exturbari tabernam iuſſit. fuit anteſignanus ſeruorum eius.M.
Fuſtenus:atq; ita Clodius latens extractus eſt: multiſq; uulneri
bus confectus. cadauer eius in uia relictum; quia ſerui Clodii:

aut occiſi erant: aut grauiter ſaucii latebāt. Sex. Tedius ſenator qui forte ex rure ī urbē reuertebat̄ ſuſtulit: & lectica ſua Romā ferri iuſſit: ipſe rurſus eodē unde erat regreſſum recepit: perlatū ē corpus Clodii ante primā noctis horā: infimęq; plebis & ſeruorū maxīa multitudo magno luctu corpus in atrio domus poſitū circūſtetit. Augebat aūt facti īuidiā uxor Clodii fuluia: quę cū effuſa lamētatōe uulnera eius oſtendebat. Maior poſtera die luce prima multitudo eiuſdē generis confluxit: cōpluresq; noti hoīes eliſi ſunt: inter quos. C. Vibien⁹ ſenator erat. Dom⁹ Clodii ante paucos mēſes ēmpta de. M. Scauro in palatio eodē munatius plancus frater. L. Planci oratoris. &. Q. Pōpeius Rufus Syllę dictatoris ex filia nepos tri. ple. accucurrerūt: eiſq; obſtantibus uulgus īperitū corpus nudū Caldatū ſicut in lecto erat poſitū ut uulnera uideri poſſent in forū detulit: & in roſtris poſuit ibi pro cōtione Plancus & pompeius qui cōpetitorib⁹ Milonis ſtudebāt in inuidiā Miloni fecerūt. populus duce Sex. Clodio ſcriba corpus P. Clodii ī curiā ītulit: cremauitq; ſubſelliis & tribunalib⁹ & menſ. & codicib⁹ librariorū: q̄ igne & ipſa q̄q; curia flagrauit. & itē porta baſilica quę erat ei iūcta ambuſta ē: dom⁹ quoq;. M. Lepidi īterregis. is enī magiſtrat⁹ currulis erat creatus & abſentis Milonis eadē illa Clodiana multitudo oppugnauit. Deinde ſagittis repulſa eſt. tū faſces ex lecto libitini ęratos attulit ad domū Scipionis & Hipſei. deinde ad ortos Cn. Pōpei clamitās cū mō coſ. mō dictatorē. Incendiū curię maiorē aliquāto indignationē ciuitatis mouerat q̄ īterfectio Clodii. Itaq; Milo quē opinio fuerat iuiſſe in uolūtariū exiliū īuidia aduerſariorū recreatus. nocte ea redierat Romā qua īcēſa erat curia: petebatq; Milo deterius cōſulatū apte q̄q; tributī in ſingulos millia aſſiū dederat cōtionē: & poſt aliquot dies dedit. M. Celius. tri. plebis acci. ipſe etiā cauſa; etiā ad populū dicebāt. uterq; Miloni a Clodio factas eſſe inſidias. fiebāt interea alii ex aliis īterreges qui comitia cōſularia propter eorū candidatorū tumultus & eadē manus armata habere nō poterāt. itaq; primo factū erat. S. C. ut īterrex & tri. ple. & Cn. pōpeius qui procoſ. ad urbē erāt uiderēt ne quid detrimēti reip. capet. dilectus aūt pōpeius tota Italia bebe ret: qui cū ſumma celeritate preſidiū comparaſſet. poſtulauerūt

apud eũ familiã Milonis. itẽ Fauſte uxoris eius exhibẽdã. duo adoleſcẽtuli qui Appii Claudii ambo appellabãtur: qui erãt. C. Claudii: q frater fuerat Clodii: & ob id illi patrui ſui mortẽ uelut auctore fratre ꝓſequebãt̃. eaſdẽ Fauſtę & Milonis familias poſtulauerũt duo ualerii nepotes & Leo &. L. Herẽnius balbus. P. Clodii quoq̧ familiã & comitũ eius poſtulauit. eodẽ tẽpore Cecilius familiã Hipſei. &. Q. põpei poſtulauit.

Affuerũt Miloni. Q. Hortenſius. M. Cicero. M. Marcellus. M. Calidius. M. Cato. Fauſtus Sylla uerba pauca. Q. Hortẽſius dixit que liberos eſſe eos qui pro ſeruis poſtularẽt̃. nã poſt recẽtẽ cedẽ manumiſerat eos Milo ſub h̃ titulo ꝙ caput ſuũ ulti eẽnt. Hęc agebant̃ menſe ĩtercalari poſt diẽ trigeſimũ fere q̃ erat Clodius occiſus. Q. Metellus Scipio in ſenatu cõtra M. Cepionem cõqueſtus ẽ de hac cede. P. Clodii: falſum eſſe dixit ꝙ Milo ſic ſe defenderet: & Clodiũ uicinos decuriones alloquẽdi gratia abiſſe ꝓfectũ cũ ſex ac xx. ſeruis Milonẽ ſubito poſt horã quartã ſenatu miſſo cũ ſeruis amplius. ccc. armatis obuiã ei contẽdiſſe & ſupra bouillas inopinãtẽ itinere aggreſſum: ibi P. Clodiũ tribus uulneribus acceptis bouillas perlatũ tabernã ĩ quã ꝓfugerat expugnatã a Milone. ſemianimẽ Clodiũ extractum in uia appia occiſum eſſe: anulũq̧ eius ei moriẽti extractũ. deĩde Milonẽ cũ ſciret in Albano ꝑuolũ filiũ clodii ueniſſe ad uillam & cũ puer ante ſubtractus eẽt ex ſeruo halicore: queſtionẽ ita habuiſſe ut eũ articulatĩ cõſecarent. uillicũ & pręterea duos ſeruos iugulaſſe ex ſeruis Clodii qui dñm defenderint undecĩ eſſe ĩterfectos. Miloni duos ſolos ſautios factos eſſe ob quę milonem poſtero die xii. ſeruos qui maxĩe operã nauaſſent manumiſiſſe populoq̧ tributĩ ſingula millia ęris ad defendẽdos de ſe rumores dediſſe. Milo miſiſſe ad Cn. põpeiũ dicebat̃: ꝙ Hipſeo ſumme ſtudebat ꝙ fuerat eius quęſtor deſiſtere ſe petitõe cõſulatus ſi ita ei uideret̃. Põpeiũ reſpõdiſſe nemini ſe neq̧ petẽdi: neq̧ deſiſtendi auctorẽ eſſe: neq̧. p. r. poteſtatẽ aut cõſiliũ: aut ſentẽtiaꝫ interpellaturũ. deinde. C. Lucillũ: qui ꝓpter. M. Ciceronis familiaritatẽ amicus erat miloni egiſſe quoq̧ dicebat̃: ne ſe de hac re cõſulẽdo ĩuidia oneraret. Inter hęc cũ crebeſceret rumor Cn. põpeiũ creari dictatorẽ: neq̧ oportẽ aliter mala cĩtatis ſedari poſſe

Milone

uiſum ē optimatibus tutius eſſe eū conſulē ſine collega creari: & cū tractata ea res eſſet in ſenatu facto in. M. bibuli ſentētiam S.C. Pōpeius ab interrege Seruio ſulpitio. v. kalen. Mar. menſe inter calario coſ. creatus eſt: ſtatimq; cōſulatū iniit. deinde poſt diē tertiū de legibus nouis ferēdis retulit. duas ex. S.C. promul gauit. alterā de ui qua nominatī cędē in Appia uia factā & incē diū curię & domū. M. Lepidi interregis oppugnatā cōprebēdit alterā de ambitu poenā grauiorē & formā iudiciorū breuiorem Vtraq; enī lex prius teſtes dare. deinde uno die: atq; eodē & ab accuſatore & ab reo perorari iubebat: ita ut duę borę accuſatori tres reo darētur. His legibus obſiſtere. M. Celius. tri. ple. ſtudio ſiſſimus milonis conat⁹ ē: q & priuilegiū diceret ī Milonē ferri & iudicia pcipitari: & cū ptinacius legē celius uituperaret eo pro ceſſit ire pōpeius ut diceret ſi coactus eſſet armis ſe. r. p. defenſu rū. timebat aūt Pōpeius Milonē: ſeu timere ſe ſimulabat. plerūq; nō domi ſuę: ſed in ortis manebat: idq; ipſe ipſum in ſupiorib⁹ circa quos etiā magnanimus multū excubabat. Senatū quoq; ſe mel repetūdus erat pōpeius q diceret timere ſe aduentū milonis Dein proxīo ſenatu. P. cornificius ferru; Milonē intra tunicam babere ad femur alligatū dixerat. Poſtulauerat ut femur uideret & ille ſine mora tunicā leuarat. Tū. M. Cicero exclamauerat oīa illi ſimilia crīa eſſe: quę in Milonē diceret̄. Alia deinde Munati us Plancus tri. ple. produxerat in cōtionē. M. Aemiliū Pbilemo nem notū bominē libertū. M. Lepidi ſe dicebat: pariterq; ſecuta quatuor liberos boīes iter faciētes inſuper ueniſſe. cū clodius oc cideret̄. & ob id cū pclamaſſent abreptos & productos p duos menſes in uillā milonis pcluſos fuiſſe: eaq; res ſeu uera ſeu falſa magnā inuidiā miloni cōtraxerat. Idemq; Munatius & pōpei⁹ tri. ple. in roſtra produxerant triūuirū cōpitalem: eūq; interroga uerant an galatā milonis ſeruū cędes facientē deprebēdiſſet. ille dormiētem in taberna pro fugitiuo deprebenſum: & ad ſe pro ductum eſſe reſpōderat. denūciauerant tantū triūuiro ne ſeruū remitteret. Sed poſtera die cecilius tri. pl. & Manilius Camanus collega eius ereptum e domo triūuiri ſeruū Miloni reddiderūt. bęc & nullam de bis criminibus mentionē fecit Cicero tantum quia ita compererā putaui exponēda. inter primos &. Q. pōpei⁹

De vi lex

priuilegium

Ego galatam ... capital

Galata milonis seruus

b z

&.C.Saluſtius.&.T.Munatius plancus tri.ple.īimiciſſimas cō
tiones de Milone babebāt.inuidiā etiā de Cicerone ꝙ milone;
tanto ſtudio defenderet:atq; maxima pars multitudinis populi
infenſa nō ſolū miloni:ſed etiā propter īuiſum Ciceronis patro
ciniū.Poſtea pōpeius & Saluſtius in ſuſpitione fuerant in gratiā
rediſſe cū Milone ac Cicerone. Plancus aūt infeſtiſſime pſtitit:
atq; in ciceronē quoq; multitudinē inſtigauit.Pōpeio aūt ſuſpe
ctum faciebat milonē ad pniciē eius comparauit eū uociferatus.
Pompeiuſq; ob ea ſępi⁹ quęrebat̃ fieri ſibi quoq; inſidias: & id
palam ac maiore manu ſe armabat. dicturū quoq; diē Ciceroni
plancus oſtendebat. Poſtea aūt.Q.pōpeius inde meditat⁹ erat
tanta tamē cōſtantia ac fides fuit ciceronis ut nō populi a ſe alie
natione.nō Cn.pōpei ſuſpitionibus:nō periculū futurū: ut ſi di
es ad populū diceret:non armis quę palā in milonē ſumpta erāt
deterreri potuerit a defenſionē eius:cū poſſ; omne periculū ſuū
& offenſionē inimicę multitudinis declinare: redimere aūt Cn.
Pompei animū ſi paulū ex ſtudio defenſionis remiſiſſet. Perla
ta deinde lege pōpeii in qua id quoq; ſcriptū erat:ut quęſtor ſuf
fragio populi ex iis qui conſules fuerant crearet̃: ſtatim comitia
babuit:creatuſq; erat Cn.domitius Aenobardus q̄ſtor. Alioꝝ
quoq; iudicū qui de ea re iudicarent Pōpeius tales propoſuit ut
nūquā neq; clariores uiros neq; ſanctiores propoſitos eſſe cōſta
ret.Poſt quod ſtatim noua lege milo poſtulatus a duobus Ap
piis Clodiis adoleſcētibus iiſdē a quibus antea familia eius fue
rat poſtulata.Itaq; de ambitu ab iiſdē appiis & pręterea a C.Ce
teio &.L.cornificio de ſodaliciis.& a P. Fuluione rato. Poſtu
latus aūt erat & de ſodaliciis & de ambitu: ea ſpē primū iudiciū
de ui futurū apparebat:quod eū damnatū iri confidebāt:nec po
ſtea reſponſurū. Diuinatio de ambitu accuſatorū facta ē quęſto
re A.torquato:atq; ambo quęſtores torquatus & Domitius pr.
non april.reū adeſſe iuſſerūt.quo die Milo ad domiti:tribunal
uenit:ad Torquati amicos miſit. ibi poſtulāte pro eo.M. Mar
cello obtinuit ne prius cauſam de ambitu diceret q̄ de ui iudicū
erat profectū.Apud Domitiū aūt quęſtorē maior appius poſtu
lauit a milōe exbiberi ſeruos numero.iiii. &.l. & cū ille negaret
eos qui nominabant̃ in ſua poteſtate eſſe Domiti⁹ ex ſententia

Lex pompeia

Milone

iudicũ pronũciauit ut ex ſeruorũ eoruꝫ numero accuſator quot uellet ederet. citati deĩde teſtes ſecũdũ legem quę(ut ſupra dixi mꝰ) iubebat ut priuſquã cauſa agereť teſtes per triduũ audirenť dicta eorũ iudices confirmarent. quarta die adeſſe omnes in diē poſterũ iuberētur: ac coram accuſatore ac reo Pilę in quibus nomina iudicũ inſcripta eſſent ęquarentur. dein rurſus poſtera die ſortitio iudicũ fieret unius & lxx. qui numerus cũ ſorte attigiſſꝫ is ei protinus ſeſſum irent: tũ ad dicendũ accuſator duas horas reus tres haberet. reuſq; eodem die illo iudicaretur. Prius autem q̃ ſentētię ferrentur: quinos ex ſingulis ordinibus accuſator totidem reus eiiceret: ita ut numerus iudicũ reliquereť qui ſentētias ferrent quĩquageſimus & unus: primo die datus erat in Miloneꝫ teſtis Caſinius ſchola: qui ſe cum. P. Clodio fuiſſe cũ is occiſus eſſꝫ dixit: atrocitatēq; rei factę quãmaxiē potuit auxit quē cum interrogare. M. marcellus cępiſſet tanto tumultu Clodianę multitudinis circũſtantis exterritus eſt: ut uim ultimã timens in tribunal a Domitio reciperet. Quã ob cauſam. M. Celius & ipſe Milo a Domitio pręſidiũ ĩplorauerunt. Sedebat eo tēpore Cn. Pompeius ad ęrariũ: perturbatuſq; erat eodē illo clamore: itaq; Domitio promiſit ſe poſtero die cũ pſidio deſcenſurũ: idq; fecit. quare territi Clodiani ſilentio uerba teſtium per biduũ audiri paſſi ſunt. Interrogauerũt eos. M. Cicero: & M. marcellus milo ipſe multis ex iis q bouillis hĩtabãt teſtĩoniũ dixerũt de iis q̃ ibi facta erãt. cauponē occiſũ: tabernã expugnatã: corpus clodii ĩ publicũ exĩctũ eē: ṽgĩes q̃q; alię dixerĩt mulierē ignotã ueniſſe ad ſe: q̃ milõis mãdato uotũ ſoluēt q clodiꝰ occiſus eēt. Vltĩe teſtimoniũ dixerũt Sempronia Tuditani filia ſocrus P Clodii & uxor fuluia: & fletu ſuo magnopere eos qui aſtabant cõmouerunt. Demiſſo circa horam decimam iudicio. T. Munatius pro contione populum adhortatus eſt: ut poſtero die frequens adeſſet: & elabi Milonem non pateretur: iudiciumq; & dolorem ſuũ oſtenderet. Euntibus ad Tabellam ferendam poſtero die: qui fuit ad iii. id. aprilis clauſę fuerunt tota urbe tabernę. praeſidia ĩ foro & circa omnes fori aditus Pompeius diſpoſuit: ipſe p ęrario ut pridie cõſedit ſeptus delecta manu militum: Sortitio deinde iudicum a primo die facta eſt. poſt tantum ſilentium toto

De teſtibus audiendis

[illegible]

Sortitio factum

foro fuit quātū eſſe in aliquo foro poſſet: tum ītra horā ſecūdā accuſatores cęperūt dicere Appius maior &.M.Antonius:&.P. Valerius nepos uſi ſunt ex lege horis duabus.reſpondit hic unꝰ M.Cicero:& cū quibuſdā placuiſſet ita defendi crimē interfici Clodiū pro r.p.fuiſſe:quā formā.M.brutꝰ ſecutus ē ī ea oratōe quā pro Milone cōpoſuit: & edidit quāuis egiſſet. Ciceroni id nō placuit:ꝙ qs bono publico dānari : idē etiā occidi indēnans poſſet:Itaqꝫ cū inſidias milonē Clodio feciſſe poſuiſſent accuſatores:quia falſum id erat:nā forte illa rixa cōmiſſa fuerat Cicero apprehēdit:& cōtra Clodiū Miloni feciſſe īſidias diſputauit eoqꝫ tota oratio eius ſpectauit:ſed ita cōſtituit (ut diximus) nec utriuſqꝫ conſilio pugnatū eſſe eo die:uerū ei forte occurriſſe: ex ea rixa ſeruorū ad eandē cędē peruentū. Notū tantū erat utrūqꝫ mortē alteri ſępe minatū eſſe:& ſicut ſuſpectū milonē maior q̄ Clodii familia faciebat:ita expeditior & paratior ad pugnā Clodianorū q̄ milonis fuerat. Cicero cū inciperet dicere exceptus acclamatione clodianorū:qui ſe cōtinere ne metu quidē circūſtantiū militū potuerūt.Itaqꝫ nō ea qua ſolitus erat conſtantia dixit Manet aūt illa quoqꝫ excepta eius oratio.ſcripſit uero hāc quā legimus ita perfecte:ut iure prima haberi poſſit.

ENARRATIO. VER.A.PRIMO.L.

Vnū genus ē aduerſum infeſtūqꝫ nobis.&cętera. ita ut in ea expoſitione diximus:Munatius Plācus pridie pro cōtōne populū adhortatus erat ne pateret̄ elabi Milonem.

VER.A.PRIMO.CC.

Declarāt hꝰ ambuſti tri.ple.ille ītermortuę contiones quibꝰ quotidie meā potentiā inuidioſe criābatur.T.Munatius Plancus & Q.Pōpeius rufus tri.ple.de quibus argumēto hꝰ orationis diximus cū cōtra Milonē Scipioni:& Hipſeo ſtuderēt cōcionati ſūt eo ipſo tēpore:plebēqꝫ ī milonē accēderunt ꝙ ꝓpter Clodii corpus curia incenſa eēt: nec prius deſtiterūt q̄ flamma eius īcendii fugati ſunt e cōtione.erāt enī tūc roſtra nō eo loco quo nūc ſunt ſed ad comitiū ꝓpe iūcta curię:ob hoc.T.Munatiū ambuſtum tri.appellat.fuit aūt paratus ad dicendum.

PAVLO POST.

Cur igitur īcendiū curię oppugnationē edium.M.Lepidi cędeꝫ

hãc ipſam cõtra.r.p.ſenatus factã eſſe decreuit? Poſt biduũ medium ꝙ̄ Clodius occiſus erat interrex primus proditus eſt.M. Emilius lepidus. nõ fuit aũt moris ab eo qui prim⁹ interrex proditus erat comitia haberi.ſed Scipionis & Hipſei factõnis: quia recẽs inuidia milonis erat cũ contra ius poſtularẽt:ut interrex ad comitia cõſulũ creandorũ deſcẽderet:idq; ipſe nõ faceret & domũ eius per oẽs interregni dies.fuerãt aũt ex more quĩq; obſiderunt.deinde omni ui ianua expugnata:& imagines maiorũ deiecerũt:& lectulũ aduerſu; uxoris eius corneliȩ cuius caſtitas pro exẽplo habita ẽ fregerũt. uterq; tellas quȩ ex uetere more ĩ atrio texebãtur diruerũt. Poſtq; ſupuenit Milonis manus & ipſe poſtulans comitia:cui⁹ aduẽtus fuit ſaluti Lepido.in ſe enĩ ipſe cõuerſȩ ſunt factiones ĩimicȩ: atq; ita oppugnatio dom⁹ ĩterregis omiſſa eſt.

PAVLO POST.

Quod ſi per furioſum illũ tri. ple. ſenatui ꝙ ſentiebat perficere licuiſſet nouã quȩſtionẽ nullã haberem⁹.Decernebat enĩ ut ueteribus legibus tãtũmodo extra ordinẽ quȩreret̃.diuiſa ſentẽtia ẽ poſtulãte neſcio quo ſic reliqua auctoritas ſenatus empta interceſſione ſublata ẽ;quid ſit diuidere ſentẽtiã ut enarrandũ ſit ueſtra ȩtas filii facit:cũ aliquis ĩ dicenda ſentẽtia duas pluresue res cõplectitur:&ſi nõ oẽs ȩe probãtur.poſtulat ut diuidãtur:id eſt de rebus ſingulis referãtur;forſitan nunc hoc quoq; uelitis ſcire qui fuerit qui poſtulauerit:qđ non ferat adiutor nõeme.qui hoc poſtulat oratione longa utendum: ac ne conſulendum quidem utiq; eſt.multi enim ſedẽtes hoc unũ uerbum pronũciãt.deniq; qđ cum auditum eſt liberum ei qui facit orationẽ diuidere: ſed ego ut curioſ[illegible]s ȩtati ueſtrȩ ſatiſfaciã acta etiam totius illius tẽporis proſecutus ſum:in quibus cognoui pridie kalẽ.mar.ſic eẽ factũ.P.Clodii cȩdem & ĩcendiũ curiȩ & oppugnationẽ ediu; M.Lepidi cõtra rẽpu.factũ.ultra relatũ in actis illo die.nihil poſtero die:id eſt kalen.mar.Munatiũ in cõtione expoſuiſſe populo quȩ pridie acta erãt in ſenatu:in qua cõtõe hȩc dixit ad uerbũ quȩ.Q.Hortẽſiũ dixiſſe ut extra ordinẽ quȩreret̃ apud q̃ſtorẽ eſtimare futurũ:utrũ puſillũ dediſſet dulcedinis largit̃ acerbitatis deuoraret aduerſus hoĩe; ingenioſum nõ ingenio niſi ſũmus inuenimus fuſium qui diceret diuideret reliquȩ partis ſentẽtiam

ego & Saluſtius interceſſimus.hęc cõtio ut puto explicat: & q̃d ſenatus decernere uoluerit: & quis diuiſionẽ poſtulauerit:& q̃s interceſſerit.& cur illud uos meminiſſe nõ dubito per.Q.fuſiũ illo quoq; tẽpore quo de inceſto.P.Clodii actũ ẽ: factum ne a ſenatu aſperius decerneret̃.

DE.L.DOMITIO DICIT.

Dederas enĩ ꝙ contẽneres populares inſanias iam ab adoleſcentia documẽta maxima conſtantiã Cn. Domiti quã in pretura ꝑſtitit ſignificat. nã eo tẽpore cum Cn. manlius tri.ple.ſubnixus libertinorũ & ſeruorũ manu ꝑditiſſimam legem ferret:ut libertinis in omnibus tribus ſuffragiũ eſſet:idq; ꝑ tumultum ageret & Cliuum capitolinũ obſideret:diſcuſſerat perruperatq; cetũ Domitius ita ut multi Manlianorũ ĩterficerẽtur:quo facto & plebẽ infirmã oſtenderat & ſenatus magnã gratiam inierat.Itaq; illud Caſſianũ iudiciũ in his perſonis ualeat.L.Caſſius fuit ſicut iam ſępe diximus ſumme uir ſeueritatis:quotiẽs quęſitor iudicii alicuius eſſet in quo quęreret̃ de homine occiſo ſuadebat atq; etiã pręibat iudicibus hoc q̃d Cicero nunc admonet ut quęreret̃ cui bono fuiſſet perire eũ de cuius morte quærit̃.ob quã ſeueritatem quo tẽpore ſex.peduceus tri.ple.criminatus ẽ.L.Metellũ ponti.max.totũq; collegiũ pontificũ male iudicaſſe de ĩceſto uirginũ ueſtalium:ꝙ unã medo Emiliam damnauerat: abſoluerat autẽ duas materiã & Liciniã.populus hunc Caſſiũ creauit: qui de eiſdem uirginibus quęreret. iſq; & utraſq; eas:& pręterea cõplures alias nimia etiã(ut exiſtimatio eſt)aſperitate uſus damnauit.Et aſpexit me illis quidẽ oculis quibus tunc ſolebat:cum omnibus omnia minabat̃:mouet me quippe lumen curię.hoc eſt Sex. clodius quẽ in argumẽto huius orationis diximus corpus Clodii in curiam attuliſſe:& ibi cremaſſe eoq; ĩcenſo curiã cõflagraſſe ideo lumẽ curię dicit.Quãdo illius poſtea ſicca illa quã a Catilina acceperat cõquieuit.hęc intẽta nobis eſt:huic ego obiici uos pro me paſſus non ſum.hęc inſidiata Pompeio eſt.hęc intẽtata nobis eſt:& obiici uos pro me non ſum paſſus.manifeſtum eſt pertinere ad id tempus ꝙ poſt rogationẽ Clodio in eo promulgatam urbe ceceſſit.Quare dicat inſidiata pompeio & fortaſſis quęratis Piſone & Gabino coſſ.pulſo cicerone ĩ exiliũ cũ iii.id.

ſextiles Pompeius in ſenatū uenit uicit̄ ſeruo.P. Clodii ſicam excidiſſe:eaq; ad Gabinū coſ. delata.dictum ē ſeruo impatum a.P.Clodio ut pōpeius occideret̄.Pōpeius ſtatim domū rediit ex eodem tenuis obſeſſus ē etiā a liberto Clodii Damione ut ex actis eius cognoui in quibus xv.kalen. ſeptēbris.L.Nouius tri.ple.collega Clodii cū damio aduerſu; Flauiū pr. appellarent tribunos & tribuni de appellatione cognoſcerēt ita ſententiā dixit & hoc apparitore.P.Clodio uulneratus ſum:& hōibus armatis pſidiis diſpoſitis a repu.remotus ſum.Cn. pompeius obſeſſus eſt.cū appeller non utar eius exemplo quē uitupero & iudicium tollam & reliqua de ītercessione. hęc uiam Appiā monumentū nominis ſui:ne te papiria cruētauit. Pompeius poſt triumphum mithridaticū tigranis filium in catenis diſpoſuerat apud Flauiū ſenatorem:qui poſtea cū eſſet prętor eode anno quo tri.ple. clodius petit ab eo clodius ſuper cenā ut trigranē adduci iuberet:ut eū uideret.adductum collocauit in cōuiuiū:dein Flauio nō reddit:tigranē dimiſit: & habuit extra catenas: nec repetēte pōpeio reddidit.poſtea in nauem depoſuit:& cū profugeret ille tēpeſtate delatus ē tātum ille ut deduceret̄ ad ſe Clodius Sex.Clodiū (de quo ſupra diximus)qui eū reduceret.Flaui9 quoq; re cognita ad diripiendū Tigranē profectus ē ad quartū lapidē ab urbe pugna facta ē in qua multi ex utraq; parte ceciderūt.plures tamē ex Flauii īter quos &.M.Papirius eques roma. publicanus familiaris pompeio.Flauius ſine comite Romā uix perfugit.hoc eadem lōgo īteruallo cōuerſa rurſus ē in me. nup quidē(ut ſcitis) ad regiam pene confecit. Quo die periculū hoc adierit ut Clodius eū ad regiā pene confecerit nuſquā pene conueni: nō tñ adducor ut putem Ciceronē mentitū: pſertī cū adiiciat ut ſcitis.ſ; uidet̄ mihi loq de eo die quo coſ.domitio:& Meſſala qui pceſſerant eū annū cū hęc oratio dicta ē īter cādidatorū hipſei & milonis manus ī uia ſacra pugnatū ē.multiq; ex milonis ex īprouiſo ceciderunt.de cuius cęde & periculo ſuo(ut putē)loqui eum facit & locus pugnę: nam in ſacra uia traditur commiſſa ī aqua eſt regia:& quod ad id ue timuerunt cum candidatis ſuffragatores Milonis Clodius Hipſei Clodius.

Tigranes

Candidati

potuit ne.L.cecili iuſtiſſimi fortiſſimiq; pr. oppugnata domo

Apollinares ludi

L.Cecilius Rufus de quo dicitur:fuit.P.Lētulo ſpinthere.Q. Metello nepote coſſ. quo anno Cicero reſtitutus ē. is cū faceret ludos appollinares:ita infima coacta mltitudo annonę caritate tumultuata ē:ut omnes q in theatro ſpectandi cauſa cōſederant pellerētur.de oppugnata domo nūquā adhuc legi.Pompeius tā tum cū defenderet milonē apud populū de ui accuſante clodio obſtitit: & ut legimus apud tironē libertum ciceronis in libro iiii.de uita eius oppreſſum clodio.L.ceciliū prętorem.

PAVLO POST.

At ꝙ die quo(ut ante dixi) fuit inſaniſſima cōtio ab ipſius mercenario tribu. ple. cōcitata.hoc ſignificat eo die quo clodius occiſus ē cōtionatū eſſe mercenariū eius tri.ple.Sunt aūt cōtionati eo die:ut ex actis apparet.C.Saluſtius.&.Q.Pōpei⁹ utriq; & inimici milonis & ſatis inquieti:ſed uidet̄ mihi.Q.pōpeiū ſignificare.nam eius ſediciosior fuit cōtio. Dixit.C.Caſſinius iteramnis familiariſſimus comes clodii.P.clodiū illo die alba manſurū.fuit hic Caſſinius quē clodius manſiſſe interāne uideri uolebat qua nocte deprehēſus ē in cęſaris domo:cū ibi in operto uirgines pro.p.r.ſacra facerēt.

PAVLO POST.

Basilii monu[menta]

Scitis iud.fuiſſe qui in hac rogatione ſuadenda diceret milonis manu cędē eſſe factā. cōſilio uero maioris alic⁹ me uidelicet latronē & ſiccariū abiecti hoīes & perditi deſcribebāt.Q.pōpei⁹ rufus.&.C.Saluſtius tri.quos ſignificat. hi enī primi de ea lege ferēda populū hortati ſunt:& dixerūt a manu milonis occiſū eſſe Clodiū. Atqui ut illi nocturnus aduentus uitādus fuit: ſic miloni cū inſidiator eēt ſi illū ad urbē noctu acceſſurū ſciebat ſubſidēdū &cętera. Via appia ē prope urbē monumētū baſilii qui locus latrocinus fuit per quā is quod ex aliis quoq; multis ītelligi pōt.Comites gręculi quocūq; ibat etiā cū ī caſtra etruſca properabat.Sępe obiecit clodio cicero ſotiū eū cōiuratōis catilinę fuiſſe:quam rē nūc quoq; reticēs oſtēdit.fuerat enī opinio ut Catilina ex urbe profugerat in caſtra Manli cēturionis:qui tū in hetruria ad feſſulas exercitū ei cōparabat Clodiū ſubſeq cū uoluiſſet cępiſſe.tū dein mutato cōſilio ī urbē rediſſe nō tā hꝫ quotidianū crimē timem⁹:ſed tuas Cn.Pompei.te enī appello & ea

uoce ut me exaudire poſſis: tuas inquã ſuſiptões ꝑhorreſcimus. Diximus in argumẽto orationis hꝰ. Cn. Põpeiũ ſimulaſſe time re ſeu plane timuiſſe Milonẽ: & ideo ne domi quidẽ ſuę: ſed in ortis ſupioribus ante iudiciũ manſiſſe: ita ut uillã quoq; pſidio militũ circũdaret. Q. Põpeius fuit tri. ple. qui fuerat familiariſſi mus omniũ. P. Clodio. & ſectã ſuã ſequi ſe palã profitebaẽ. di xerat in cõtione poſt paucis diebꝰ q̃ Clodius erat occiſus. milo dedit quẽ in curia cremaretis dabo quẽ in capitolio ſepeliatis: in eadẽ contione idẽ dixerat: habuit enĩ eam ad viii. kalen. Febru. cũ Milo pridie. id eſt vii. kalẽ. Febru. uenire ad Pompeiũ ĩ ortis eius uoluiſſet põpeiũ ei per hominẽ ꝓpinquũ miſiſſe nunciũ: ne ad ſe ueniret priꝰ etiã q̃ Põpeius ter coſ. creareẽ. tres tribuni. Q. põpeius. C. Saluſtius Criſpus. L. Munacius Plãcus cũ quotidia nis cõtionibus ſuis magnã inuidiã miloni ꝓpter clodiũ excitarẽt produxerãt ad populũ Cn. põpeium: & ab eo queſierãt num ad eũ delatũ eſſet: illius quoq; indiciũ ſuę uitę inſidiari milonẽ: re ſpõderat põpeiꝰ Liciniũ quẽdã de plebe ſacrificorũ: qui ſolitus eſſet familias purgare ad ſe detuliſſe ſeruos q̊ſdã milonis. itẽq; liberos cõparatos eſſe ad cędẽ ſuã. nomĩa quoq; ſeruorũ ediſſe ad milonẽ miſiſſe: ut eũ in poteſtate ſua haberet: a milone reſpõ ſum eſſe ex iis ſeruis quos nominaſſet: partĩ neminẽ ſe unquam habuiſſe: partĩ manumiſiſſe. dein cũ Luciũ apud ſe hẽret Luciũ quẽdã de plebe ad corrũpendũ indicẽ ueniſſe: qua re co gnita in uĩcla eũ publica eſſe cõiectũ. decreuit enĩ ſenatus: ut cu; ĩterrege & tri. ple. Põpeius daret operã ne qd. r. p. detrimẽti cape ret: ob has ſuſpitiones Põpeius in ſuperioribus ortis ſe cõtinue rat. deinde ex S. C. dilectu per Italiã habito cũ rediſſet: uenıẽtẽ ad ſe Milonẽ unũ oĩum non admiſerat. Itẽ cũ ſenatus ĩ porticu põpei habereẽ ut põpeius poſſet ĩtereſſe unũ tũ excuti prius q̃ in ſenatu ĩtraret priuſq̃ iuſſerat. hę ſunt ſuſpitões quas dicit ſe Ci cero pertimeſcere. Quid enĩ minus illo dignũ q̃ cogere eũ cõdẽ netis ĩ quẽ aĩaduertere ipſe & more maiorũ & ſuo iure poſſet: & pręſidio eſſet. & cętera. Idẽ. T. Munatius Plancus (ut ſępe dixi mus) poſt audita & obſignata teſtiũ uerba dimiſſoſq; ĩterim iu dices uocata cõtione cohortatus erat populũ: ut cluſis tabernis poſtero die ad iudicium adeſſet: nec pateretur labi Milonem.

Cn pompeius

porticus pompei

Incidebanť iam domi legeſq; noſ iam ſeruis noſtris addicerent
Significaſſe iam puto nos fuiſſe ĩter leges.P. Clodii quas ferre
propoſuerat:eã quoq; qua libertini qui nõ pluſq̃ in tribus ſuffra
giũ ferebãt poſſent in ruſticis quoq; tribubus:quę ꝓprie ĩgenuo
rũ ſunt ferre.Senat⁹ credo ꝑtorẽ eũ circũſcripſiſſe:ne tũ ſolebat
id facere ĩ priuato eodẽ hoc aliq Significat id tẽpus
quo.P.Clodiũ adhuc queſtor deſignatus eſſet
eſt cũ ĩtraſſet eo ubi ſacrificiũ pro p.r.fiebat.qđ factu;
nc tatũ erat S.C.decretũq; ex ordinẽ iudiciũ fieret.

VER.A.NOVIS.CLX.

Quo loco inducit loquentẽ Milonem cũ bonarũ partiũ hõibus
de meritis ſuis plebẽ & infirmã multitudinẽ quę P.Clodio du
ce fortunis ueſtris ĩminebat:eã quo tutior eſſet ueſtra uita ſe fle
cteret:ſed etiã tribus ſuis patrimoniis deliniret.puta iam ſupra
eſſe dictũ Milonẽ ex familia fuiſſe papia. deinde adoptatũ eſſe
ab.C.Annio auo ſuo materno tertiũ matrimoniũ uideť ſignifi
care matriſcĩ qđ fuerit nõ inuenio. Peracta utrinq; cauſa
ſinguli qui nos accuſatori & reus ſenatores totidẽ equites tribu
nos ęrarios reiecerũt.ita ut un⁹ & L.ſentẽtias tulerint.Senatores
cõdẽnauerũt xii.abſoluerũt vi.equites cõdẽnauerũt.xiii. abſol
uerũt iiii.Tribuni ęrarii cõdẽnauerũt xiii.abſoluerunt iii.Vide
bãtur nõ ignoraſſe iudices inſcio Milone initio uulneratũ eſſe
Clodiũ:ſed cõperãt poſtquã uulneratus eſſet iuſſu Milonis oc
ciſum.fuerunt qui crederẽt.M.Catonis ſentẽtia eũ eſſe abſolu
tum.nã & bene cũ r.p.actũ eſſe mortẽ.P. Clodii nõ diſſimula
uerit.& ſtudebat in petitione cõſulatus Miloni & reo affuerat.
nominauerat quoq; eum Cicero preſentẽ & teſtatus erat audiſſe
a.M.Fauonio ante die; tertiã q̃ cedes facta erat Clodiũ dixiſſe
periturũ eẽ eo triduo Milonẽ:ſed milonis quoq; notã audaciã
uetiar e p. utile uiſum ẽ ſciret
ne unquã potuit utrã ſentẽtiam damnatũ aũt
opera maxĩa Appii Claudii pronũciatũ ẽ.Milo po
ſtero die factus reus ambitus apud Manliũ torquatũ abñs dam
natus ẽ.Illa quoq; lege accuſator fuit eius Appius Claudius: &
cũ ei ꝑmiũ lege dareť negauit.reo ita ſubſcripſerũt:& ãbit⁹ iudi
cia.P.Valeri⁹ Leo & Cn.domicius.C.F.poſt paucos dies q̃q;

Cornelio

Milo apud fauonium queſtorem de ſodalicijs damnatus eſt accuſante. P. clodio nerato reo: cui lege pmiū datū eſt. Deinde apud. L. fabium queſtorem iterū abſens dānatus eſt de ui. Accuſauit. L. cornificius & Q. patulcius. Milo in exiliu; maxiliā intra pauciſſimos dies pfectus ē. Bona eius propter alieni aeris magnitudinem ſemuncia uenierunt. Poſt Milonem eadem lege pōpeij. A. primus ē accuſat9. M. ſaufi9. M. F. qui dux fuerat in expugnanda taberna bouillis & clodio occidēdo. Accuſauerunt eū. L. caſſi9. L. fulcini9. c. f. C. ualerius. defenderūt. M. Cicero. M. cecilius. obtinueruntq; ut una ſententia abſolueretur. condēnauerunt ſenatores. x. abſoluerunt. vij. condemnauerunt equites Romani. viiij. abſoluerunt vij. ſed ex tribunis ęrarijs decem abſoluerunt. vi. condēnauerūt. manifeſtumq; odium clodij ſaluti ſanfeio fuit: cu; eius uel por cauſa quā milonis fuiſſ; qdē apte dux fuerat expugnādę tabernę repertus. Deinde poſt paucos dies apud conſidium queſtorē e lege plaucia: de ui ſub ſcriptione ea q loca occupaſſet & cum telo fuiſſet nā opa; milonis accuſauerūt. C. fidi9. CN. apponi9 CN. F. M. ſeius ſex defenderunt. M. Cicero. M Terentius Varro Gibba. abſolutus eſt ſentētijs plenius q̄ pus graues habuit xviiij. abſolutorias. ii. & xxx. ſed e cōtrario: hoc a priore iudicio accidit. equites enim ac ſenatores eum abſoluerunt. tribuni ęrarij dānauerūt. Sex aūt clodius q̄ auctore corp9 clodij in curiam illatum fuit: accuſantibus. C. Ceſſenio filone M. Afidio defenderunt flacconio magno conſenſu: dānatuſq; eſt ſentētijs vi. & xl. abſolutorias v. omnino habuit duas ſeātorum: tres equitum. multi pterea & pſentes & cum citati non reſpondiſſēt damnati ſūt: ex qbus maxima pars clodianorum.

Q. A. Pediani Incipit pro Cornelio de maieſtate

h Anc orationem dixit. L. cotta. L. torquato coſſ. poſt annum q̄ ſuperiores. Cornelius homo non īprobus uita habit9 eſt. fuerat qſtor gnei pompeij dein tr. pl. C. piſone coſ: biennio ante q̄ hec dicta ſunt. In eo magiſtratu ita ſe geſſit ut iuſtior ptinatior uidereť. Alienatus

autem a ſenatu ex hac cauſa. Retulerat ad ſenatum ut quoniaꝫ exteraruꝫ nationū legatis pecunia magna dareť: uſura turpiaqꝫ & famoſa ex eo lucra fierent: nequis legatis exterarū nationū pecuniaꝫ expenſam ferat: cuius relationē repudiauit ſenatus & decreuit ſatiſfactū uideri eo. S.C. quo āte ānos. CN. domitio C. celio coſſ. factum erat: cū ſenatus ante pauculos annos illo S.C. decreuiſſet: nequis cretēſibus pecuniā mutuā daret. Cornelius ea re offenſus ſenatui queſtus ē de ea ne exhauriri ꝓuintias uſuris: ꝓuidendū ut haberent legati unde pſētia darent: ꝓmulgauitqꝫ legem qua auctoritate ſenatus minuebat: ne quiuis p populū legibus ſolueret: quod antiquo quoqꝫ iure erat cautū. Itaqꝫ in oībus. S.C. qbus aliquē legibus ſolui placebat: adiecerat ſolitū ut de ea re ad populum ferreť: ſed paulatim ferri erat deſitū. reſqꝫ iaꝫ in eam cōſuetudinem uenerat: ut poſtremo ne adijcereť qdē in. S. cōſultis de rogatiōe ad populū ferenda eaqꝫ ipa. S. C. p pauculos admoduꝫ fiebant. Indigne eam corneli rogationē tulerāt potētiſſimi qqꝫ ex. S. C. quorū gratia magnope minuebať. Itaqꝫ. P. Seruilius globulus tr. pl. iuētus erat: q. L. cornelio obſiſteret. Is ubi legis ferūde dies uenit: & pco ſubijciente ſcriba uerba legis recitare populo cepit: & ſcribā ſubijcere & pconem ꝓnūtiare paſſus nō eſt. Tum cornelius ipſe codicē recitauit. Quod cū iprobe fieri L. piſo coſ. uehementer qrereť: tribuniciaꝫ intceſſionē diceret graui cōuitio a populo exceptus eſt: & cū ille coſſ. qui ſibi intendebant manus prēdi a littore iuſſiſſet: fracti eius faſces cūcti: lapideſqꝫ etiā ex ultima cōtione in coſ. iacti: quo tumultu cornelius pturbatus cōciliū dimiſit. Actū deinde eadē de re in ſenatu eſt magnis cōtētionibus: cū cornelius ita ferre rurſus cepit: neqꝫ in ſenatu legibus ſolueret: niſi. cc. affuiſſent: neue qs cū ſolutus intercederet: cū de ea re ad populum ferreť. hec ſine tumultu res acta eſt. nemo enim negare poterat ꝓ auctoritate ſenatus eſſe eam legem: ſed tamē eam tulit iuitis optimatibus qui uel paucos gratificari ſolebant. Aliā deinde legem cornelius & ſine more pugnare auſus eſt: multis tamen inuitis tulit: ut ptores ex edictis ſuis ppetuis ius dicerent: que res cū aut gratiā ābitioſis ptoribus qui uarie ius dicere ſolebāt

ſuſtulit.alias quoq; cum plures leges cornelius ꝓmulgauit:q/
b⁹ pleriq; collegę interceſſerũt per quas contentiones totus tri
bunat⁹ tempore eius pactũ eſt.Sequẽti deinde ãno. M.lepido
L.uolcatio coſ.quo anno p̃tor cicero fuit:reum corneliu; duo
fratres cominij lege cornelia de maieſtate fecerunt. Detulit no/
men.P.ſcripſit.C.&.P.caſſius p̃tor decimo die:ut mos eſt ad
eſſe iuſſiſſet:eoq; die ipſe non affuiſſet ſeu auocatus ꝓpẽ pu/
blici frumenti curam ſeu gratificans reo circũuẽti ſunt ante tri
bunal eius accuſatores a notis oparum ducibus:ita ut mors in
tentaretur:ſi mox non deſiſterent:quã pnitiem uix effugierũt
interuẽtu conſulum qui aduocati reo deſcenderãt:& cũ in ſca/
las quaſdã cominij fugiſſent:clauſo in noctẽ ibi ſe occultaue
runt:deinde p tecta uicinarũ edium ꝓfugierũt ex urbe.Poſtero
die cũ.P.caſſius aſſediſſet:& citati accuſatores nõ adeſſent ex
emptum nomen eſt de reis cornelij. Cominij autẽ magna infa
mia flagrauerũt uendidiſſe ſilentium magna pecunia.Sequẽte
deinde anno.L.cotta.L.torquato coſ.quo hęc oratio a cicero
ne p̃tore dicta eſt:cum p̃ma pars.M. Manilius qui iudiciũ per
oparũ duces turbauerat.deinde ꝙ ex.S.C.ãno coſ.
p̃ſidebant:& iudicio nõ reſpondiſſet. atq; eſſet dã
natus recreauiſſet iam accepta pecunia tollere ait
corneliũ lege maieſtatis.Res acta eſt magna expe
ctatione paucos ante me g° cornelius pterritus ma
nilij exitu in iudicium adhibuit: ut ne clamor qde;
illius ab aduocatis eius oriretur. Dixerũt in eu; infeſti teſtimo/
nia principes ciuitatis qui plurimũ in ſenatu poterant.Q.hortẽ
ſius.Q.Catulus.Q.Metellus pius.L.lucullus.M.lepid⁹.Dixe
runt autem hoc uidiſſe ſe:cum cornelius in tribunatu codicẽ ꝓ
roſtris ipſe recitaret:ꝙ ante corneliũ nemo feciſſe eſtimaretur
uolebant uideri ſe iudicare eã rem magnope ad crimẽ ĩminutę
maieſtatis tribunitie ptinere:& cum ꝓpe tollebatur interceſſio
ſua tribunis promitteretur:non poterat negare id factum eſſe.
Is eo confugit ut diceret: non uideo quo lect⁹ ſit codex a tri/
buno ĩminutam eſſe in tribunitiam poteſtatem . Qua uero ar/
te & ſcientia orationis ita ut & dignitatem clariſſimoru; ciuiu;
contra quos dicebat non uiolaret:& tantum auctoritate eoru;

ledi reum nō pateretur: quantaqꝫ moderatione rem tam difficilem aliis tractauerit: lectio ipſa declarabit. adiumentum autem habuit ꝙ ſicut diximus cornelius ꝑter deſtrictum ꝓpoſitū ad uerſus principum uoluntatem cętera uita nihil fecerat qđ magnope īprobaretur. Pręterea ꝙ & ipſe globulus q
ſerat aderat cornelio ꝙ ipſum quoqꝫ diximus ꝙ cornelius pōpeii magni qſtor fuerat apud duas ꝑfecturas
equitum. R. & tribuno & ex tertia quoqꝫ parte
apud pleroſqꝫ exceptis iis familiaris
principum ciuitatis. Res acta eſt magno cōuentu magnaqꝫ expectatione quis euentus iudicii futurus eſſet
A ſūmis uiris dicit eſtimo & id qđ ei diceret cōfiteri animaduertebant. Extat oratio hominis accuſatoris quā ſumere in manus: eſt aliquod opeꝑtium non ſolū ꝓpter ciceronis orationes quas pro cornelio habemus: ſed etiam ꝓpter ſemetipſum cicero ipſe ſignificat. quatriduo cornelium defēdit duas actiones cōtuliſſe: cū in duas orationes appareat iudiciū id exercuit. Q. gallus ꝑtor.

VER. A. PRIMO CIRCI. clxi.

Poſtulatur a me ꝑtore primum de pecuniis repetūdis. Proſpectat uidelicꝫ cominius: quid agatur uidelicet homines feneos ī medium ad tentādum periculū ꝓiectus ſimulacra. Effigies hominum ex feno fieri ſolebant: quibus obiectis ad ſpectaculum ꝓbendum tauri irritarent. Quid metellꝰ ſūma nobilitate ac uirtute: cum bis iuraſſet ſemel priuatim. priuatim patre publice legis deiectus eſt ratione: an ui an ueri ſuſpitionem animi tollit uirtꝰ ac dignitas: & Q. metelli
adoleſcentia ad ſūmam laudē omnibus rebus ornatam. hoc exēplum affert hoc loco: ꝙ uult ꝓbare deſiſtere eum debere ab accuſatione: quanꝗ neqꝫ accuſauit: neque fecerit actionem. nā metellus & poſtulauerat curionem & deſiſtere. Confugit autem orator ad metelli nobilitatem: & ad. C. curionis induſtriam ut legeret id qđ illi utilius ꝗ honeſtius fecerant. Res autem tota ſe ſic habet: in qua quidem illud primū explicandum eſt de quo metello hoc dicit. fuerūt enim tunc plures quinti metelli: ex qbus duo cōſulares pius & creticus: de qbus

feneí hōīes
Tauros irritarent
de metellis
pius
metellus
Creticus
Q.
Celer
Metellus
Nepos
adoleſcentes

apparet eum nō dicere.duo autem adoleſcentes nepos&celer: ex quibus nūc nepotē ſignificat. Eiꝰ enim patrem. Q.metellū nepotem baliarici filium macedoni nepotē:qui coſ.fuit cū.T. didio curio is de quo loquit̄ accuſauit: iſq; metellus moriens petiit ab hoc filio ſuo metello:ut Curionem accuſatorē ſuū ac cuſaret:& id facturū eſſe iureiurando adegit. Metellꝰ fecit reu; curionē:cūq; interim quēdam ciuē idem metellus ſeruū ſuum eſſe cōtendens ui arripuiſſet:ac uerberibꝰ affeciſſet:curio aſſer torem ei cōparauit. Dein cum appareret eum exitu; iudicij illiꝰ futurum ut liber is iudicaret̄:quē metellus uerberibꝰ affectum eſſe negare nō poterat:inter metellū & curionē facta pactione arbitriū de libertate pegere ſed tamē ille in liber tatem de quo ut neq; metellus ꝑſtaret in accuſatione curionis: eaq; pactio ab utroq; firmata eſt.hoc ergo illdʼ ꝑtinet cū iuraſ ſe dixit ſemel ꝓuatim & iterum legatum ſcilic; cum in curionē calūniam iurauit.Cum hoc aute; metello poſtea Cicero ſimul tates geſſit.euaſit enim metellus malus atq; īprobus ciuis. Le gem inquit de libertinorū ſuffragiis cornelius cū mallio dedit quid eſt hoc:dedit an tulit:an rogauit:an hortatus eſt:an tuliſ ſe ridiculū eſt:quaſi legem aliquā aut ad ſcribendum difficilē aut ad excogitandū recognita;: q̄ lex paucis his annis non mō ſcripta ſed etiam lata eſſet.P.Sulpitiū in tribunatu hanc eandē legem ſignificabimus.Tulit autem. L.Sylla qui poſtea foelix appellatus.Q.pompeio coſ.ante xvi.ānos q̄ hęc dicta ſunt cu; ꝑ uīm rem.p. poſſediſſ; ab īitiis bonarū actionum ad ꝑditas ꝓ greſſus eſſet:qdʼ & īitium bellorum ciuilium fuit:& ꝓpter qdʼ ipſe ſulpitius coſ.armis ire oppreſſus eſſe uiſus eſt:in quo cu; multa reprehenſa ſint tum in primis celeritas actionis.Celerita tem actionis ſignificat ut Manilius ſicut iam oſtendimꝰ poſt pauculos ſtatim dies q̄ inierat tribunatum legem eandem com pitalibus ꝑtulit. Petiuit tamē a me pater maxima conſtitutiōe ut cauſam manilij defenderem:cattiū celſū ſignificat ſicut iam ante dictum eſt.

VER.A.PRI.dcccc.l.

Dicit de eodem manilij tribunatu.nam cum is tr.plʼ.duas leges tuliſſet in eo magiſtratu:unam pernitioſam:alteram egregiam qdʼ ſumma res publica non heſit:ſed ab illo ipſo tr.abiectū eſt

bonū autē qđ ſūma reſpu. manet in ueſtri ordina
diſ fuit. Dictum eſt etiam ſupradictis legibus quas nūc de libertinorum ſuffragiis: quę cum. S. C. dānata eſſet: ab ipſo quoq; manilio. altera defenſa eſt. altera de bello mitridatico CN. pompeio extra ordinem mandando ex qua lege cum magnꝰ Pompeius bellum gerebat. dicit de diſturbato iudicio maniliano. Aliis ille in illum furorem magnis hominibus auctoris īpulſus eſt: qui aliquod inſtituit exemplū diſturbādo ꝑ iudiciorū ꝑnitioſiſſimum temporibus ſuis accōmodatiſſimū eis alieniſſimum rationibꝰ cupierunt. L. Catilinā & CN. Piſonem uideť ſignificare. Fuit autē Catilina patricius & eodē illo tempore erat reus repetundarū cum ꝓuintiam africā obtinuiſſ; & cōſulatus cādidatum ſe oſtendiſſet. Accuſator erat eius. P. Clodius adoleſcens ipſe quoq; ꝑditus qui poſtea cu; cicerone inimicitias geſſit. CN. quoq; ipſe adoleſcens potēs & turbulētus familiaris erat catilinę: omniūq; conſilioru; eius ꝑticeps & turbarum auctor.

VER. CIR. SXI.

Poſſum dicere hominē ſūma prudētia captu;. C. cotta; de ſuis legibus ab rogandis ipſum ad ſenatū retuliſſe. Hic eſt cotta de quo iam ſępe diximus magnus orator habitus & compar in ea gloria. P. Sulpitio & C. cęſari. Videť autē in rebus ꝓuis fuiſſe leges illę: quas cū tuliſſet retulit de iis abregandis ad ſenatu;. nam neq; apud ſaluſtiu; neq; apud Liuium neq; apud feneſtellam ullius alterius late ab eo legis mentio ꝑter eā quā in cōſ̄ōe
nobilitate magno populi ſtudio ut his
fuiſſent. Alios quoq; magiſtratꝰ aliter
& qđ lex dictatore. L. ſylla paucis lata ꝓhibebāt: neq; eam cottę legē abrogatā eſſe ſignificat.

SEQVITVR

Poſſum & eius cottę legem de iudiciis priuatis āno poſtq̄ lata ſit a fratre eius: Cottam ſignificat. fuerūt autē tres duo hic. M. tertius. L. cotta: qui lege ſua iudicia inter tres ordines cōmunicauit. Senatum. equites tribunos ęrarios. adeptique ſunt omnes conſulatum.

STATIM.

Legem liciniam & mutiam ꝗ ciuibus regūdis uideo conſtare inter omnes: quā duo coſſ. omnium quos uidimꝰ ſapiētiſſimi

De legum latore

tuliſſent non modo inutilem ſed pnitioſam. R.p.fuiſſe.P. Licinium craſſu; oratore;.&.Q.Mutium ſceuolã pont.max. eundemq; & oratorem & iuriſcõſultũ ſignificat.hi enim lege; eam de qua loquit̃ de regendis in ſua ciuitate ſociјs in ſuo cõ ſulatu tulerunt cum ſũma cupiditate ciuitatis Romanę italici populi tenerent̃.Et ob id magna pars eorum pro ciuibus Ro/ manis ſe gereret: neceſſaria lex uiſa ẽ ut in ſuę quiſq; ciuitatis ius redigeret̃.Verũ ea lege ita alienati animi ſunt principũ itali coru; populorum ut ea uel maxima cauſa belli italici qđ poſt triennium exortum eſt fuerit.

belli italici / ſocialis

Quatuor omnino genera ſunt iudices in quibus p ſenatũ mo re maiorum ſtatuatur aliquid de legib⁹. Vnum eſt eiuſmodi placere legem abrogare.ut.Q. Cecilio. M.Emilio coſ.q̃ leges rem militarem ĩpedirent ut abrogarent̃. Q. Cecilius numidic⁹ Metellus. M.Iunius Siluius: de quibus facit mentionem coſſ. fuerũt bello cimbrico qđ diu praue ſimul & infeliciter geſtu; eſt: atq; ipſe quoq; hic iunius male rem aduerſus cimbros geſ ſit ac plures leges quę p eos annos quibus hęc ſigni ficabant̃ populo late erant:quibus militię ſtipendia minuebãt̃ abrogauit.Quãtũq; lex lata eſſe dicatur ea non uideri populu; teneri:ut.L.martio.ſex iulio coſ.De legibus iuniis puto uos re miniſci has eſſe leges iunias quas illis coſſ.M.Lubilius druſ⁹ tr.ple.tulerit:qui cum ſenatus ptes tuendas ſuſcepiſſ; & leges popinatibus tuliſſet.poſtea ea licẽtia eſt progreſſus:ut nullu; in his morem ſeruaret.Itaq; Philippus coſ.qui ei inimicus erat obtinuit a ſenatu ut leges eius omnes uno.S.C.tollerẽt̃.Decre tum eſt enim contra auſpitia eſſe latas:neq; his teneri populu;. Tertiũ ẽ de legũ abrogationibus: quo de genere pſępe.S.con/ ſulta fuerũt:ut nuper de ipſa lege calphurnia:q̃ derogaret̃.Lex hęc calphurnia de ambitu erat.tulerat eam ante biennium.C. Calphurnius piſo coſ.in qua p̃ter alias penas.pecuniaria quoq; pęna erat adiecta.

Cimbrico bello

P.Africanus ille ſuperior dicit̃ nõ ſolum a ſapientiſſimis ho minib⁹ qui tũ erant: uerum etiam a ſe ipſo ſepe accuſatus eſt: q; cum conſul eſſet cum.T.longo paſſus eſſet tamẽ plurima

populari conſeſſu ſenatoria ſubſellia ſeparari. Hoc factuꝫ eſt ſecundo conſulatu ſcipionis: poſt ſeptimum annum q̃ cartaginenſibus bello ſecundo data eſt pax. factum id eſſe autem antias tradidit ludis romanis quos fecerunt ediles curules atilius ſerranus. T. ſcribon⁹ libo cideos feciſſe ius cenſorum ſex aeli leti. C. Cornelij cetegi. Et uidetur in hac oratione hunc quidem auctorem ſecutum Cicero dixiſſe paſſum eſſe ſcipionem ſe cerni a cętero conſeſſu ſpectacula ſenatorum. In ea autem quam poſt aliquot annos habuit de aruſpicum reſponſo: non paſſum eſſe ſcipionem ſed ipſum auctorem fuiſſe dandi eum locum ſenatorib⁹ uidetur ſignificare. Verba eius hęc ſũt Nam quid ego de illis ludis loquar: quos in palatio noſtri maiores ante templum matris magnę fieri celebrariq; uoluerunt: quibus primum ludis ante populi conſeſſum ſenatui locu .P. Africanus. ij. coſ. & colla eius ſempronio longo hoc tributum eſſe ſenatui ſcribit: ſed ſine mentione megaleſium Ediles eniꝫ eos ludos facere ſoliti erant. uotiuis ludis factum tradit: quos ſcipio & longus coſſ. fecerint. Non pręterire autem uos uolo eſſe oratorię caliditatis ius ut cum opus eſſet eiſdem rebus ab utraque parte uel a contrarijs utantur. Nam cum ſecundum Ciceronis opinionem auctore ſcipione coſ. ediles ſecretum ante omnis locum ſpectandi ſenatoribus dederint. eodem illo facto ſcipionis in hac quideꝫ oratione quia cauſa popularis erat ꝑmebaturq; ſenatus auctoritate: atq; ob id dignitatem eius ordinis q̃ poſſit maxime elabari cauſę expediebat. penituiſſe ait ſcipionem ꝙ paſſus eſſet id fieri. In ea oratione de aruſpicũ reſponſo: quia in ſenatu habebatur: cuius auribus erat blãdiẽdũ & magnope illum laudat: & non auctorem fuiſſe dandi. nã id erat leuius: ſed ipſum etiam dediſſe dicit.

CIR. MEDIVM.

Quo loco numerat cuꝫ lex feratur: quot loca ĩterceſſionis ſũt iubeat dicere. eſt utiq; ius uetandi cum ea feratur q̃diu ferundi transferuntur ideſt lex. dum priuati dicũt dum dum Ciſtella: deferẽ dum equanẽ ſortes: dũ ſortitio fit: & ſi qua ſũt alia hui⁹ generis. alia populus cõfuſus ut ſemp alia: ita & in cõtione id pactis cum id ſoluꝫupereſt ut

populus ſententiam ferat. iubet enim is qui fert legem dicere ꝙ uerbum non hoc ſignificat: ꝙ in cõmuni cõſuetudine erat de eo loco ubi lex fertur: ſed in ſuã quiſq; tribũ deſcendat in qua eſt ſuffragium laturu. s

PAVLOPOST

Vnum tantum ꝙ hoc ipſo tr. ple. factum eſt ꝑtermittendũ nõ uidetur. neq; eni; maius eſt legere codicẽ cum intercedat̃: q̃ Si tella; ipſam cũ ipſo interceſſore deferre: nec graui⁹ ĩcipe ferre q̃ ꝑferre: nec uehementius oſtendere ſe laturũ in uito collega q̃ ipi collegę magiſtratũ abrogare: nec criminoſius trib⁹ ad legẽ accipiendã q̃ ad collegam reddẽdũ ꝑuatum introuocare: q̃ uir fortis huius collega aut gabini⁹ in re optima fecit omnia. neq; cũ ſalutem. p. r. atq; omnibus gentibus finem diuturnę cupidi tatis turpitudinis & ſeruitutis afferret. paſſus eſt plus uni⁹ col/ legę ſui q̃ uniuerſę ciuitatis uocem ualere & uolũtatem. Mani feſtum ẽ de ea lege Ciceronem nunc dicere qua CN. Pompeio bellũ aduerſus piratas datum eſt. L. autẽ trebellius tr. ple. que; nominat: quo perſeuerante intercedere. nam ſenatus ꝓmiſerat moriturum ſe anteq̃ illa lex ꝓferretur: introuocare tribus gabi nius cępit: ut trebellio magiſtratum abrogarent ſicut quonda; C. Graccbus tribun⁹. M. octauio colle ſuo in magiſtratum ab rogauit. Et aliquã diu trebellius ea re ꝑterritus non aderat: ꝑſta batq; in interceſſione: qđ dãnari magis q̃ ꝑſeueraturu; eſſe ga/ biniũ arbitrabat̃. S; poſtq̃ vij. & . x. trib⁹ rogationẽ acceperũt: & una mẽs eẽt ut mõ ſupat populi iuſſu; cõficeret remiſit intẽceſ ſionẽ trebelli⁹: atq; ita legẽ gabini⁹ de piratis ꝑſequẽdis ꝑtulit

At enim de corrigẽda lege retulerunt. diximus iam in princi pio Corneliũ primo legẽ promulgaſſe nequis per ſenatum lege ſolueretur. tuliſſe ut tum deniq; de ea re. S. C. fieret cu; adeſſẽt in ſenatu non minus & hęc & illa quã appellat correctio.

Idẽ hęc ipſa lex quã. C. Cornelius tulit obſtitiſſet decreuiſſem id qđ palã iam iſti defenſores iudiciorũ pugnauerunt. ſenatui non placere id iudicium de ſyllę bonis fieri: quã ego cauſã lon ge alit̃ ꝑtor in cõtiõe defendi: cu; id dicerem qđ idẽ iudices po ſtea ſtatuerunt: iudicium equiore tempore fieri oportere. Quia defuerat ſuperioribus temporibus in ęrario pecunia publica:

Stella

multa & ſępe eius rei remedia erāt queſita: in quib⁹ boc quoq₃ ut pecunię publice quę reſidue apud quemq₃ eſſent exigerent̃. Id autem maxime ptinebat ad Cornelium fauſtum dictatoris filium: quia ſylla per multos annos quibus exercitibus pfuerat & R.p. tenuerat: ſūpſerat pecunias ex uectigalibus & ex ęrario p.r. eaq₃ res ſępe erat agitata ſępe omiſſa ptim ꝓpter ſyllanaꝝ partium: partim ꝙ iniquum uidebatur poſt tot annos: q̃ qui pecuniam accepat reſq₃ redderet rationem.

STATIM.

Antea uero q̃ multarum rerum iudicia ſublata ſint & quia ſciſtis: pterea ut neque; in iudicium oratio mea reuocare uideat. bello italico ꝙ fuit adoleſcētibus illis qui tu; in re.p. uigebāt: cum multi uaria lege inique damnarentur quaſi id bellum illis auctoribus conflatum eſſet: crebręq₃ defectiones italicorum nunciarentur: non tunc eius triſticię occaſionem ſenatus decreuit: ne iudicia dum tumultus italicus eſſet exercerēt: ꝙ decretū eorum in cōtionibus populi ſępe agitatum erat. ſupererāt autē ex iis qui illa iudicia metuerunt ingentū maxime. C. Curionis adoleſentis eius qui bello ciuili cęſaris fuit partium.

PAVLOPOST

Non CN. dolobella. C. uolcatium boneſtiſſimū uirum communi & quotidiano iure priuaſſet. Duo fuerūt eo tempore dolobellę: quorū alterum. C. Cęſar accuſauit: alteru;. M. ſcaurus Non deniq₃ bomo illoꝝ & uita & prudentia longe diſſimilis: ſ; tñ nimis in gratificādo iure liber. L. ſiſenna bonorum. CN. Cornelij poſſeſſionem ex edicto ſuo. P. Scipioni adoleſcenti ſumma nobilitate eximia uirtute pdito non dediſſet. Hoc ſolum bic annotandum eſt bunc eſſe. L. ſiſennā qui res romanas ſcripſit. Quare cum bunc populus. R. uideret & cum a tr. ple. doceretur niſi pena acceſſiſſet in diuiſores extinct ullo modo poſſe legem banc Cornelij flagitabat. illam quę ex. S.C. ferebatur repudiabat: idque in rebus doctiſſimus duorum conſulum deſignatorum calamitate.

ETEADEM DE RE. PAVLO POST

Vt ſpectaculū illd' duoꝝ deſignatoꝝ coſſ. calamitatiṛe & tpe

Iudicia exercen[illegible] in tumultu n[illegible]

Siſenna hiſtoricus

ſalubre ac neceſſarium genere exemplo miſerum ac funeſtum uideremus. P. ſyllam & antroniũ ſignificat: quorũ alterum. L. cotta: alteꝝ. L. torquatus: qui cum hęc Cicero dicebat coſ. erãt ambitus dãnarant: & in eorũ locum creati erãt. Quid ego nũc tibi argumentis reſpondeã: poſſe fieri ut alius aliquis cornelius ſit qui habeat philerotem: res uolgare nomen eſſe philerotis. Cornelius uero ita multos ut iam etiã collegiũ conſtitutum ſit frequẽter tũ etiã coetus factioſorũ hominũ ſine publica aucto ritate malo publico fiebãt. Propter quod poſtea collegia. S. C. & pluribus legibus ſunt ſublata ꝓter pauca atqꝫ certa: quę utili tas ciuitatis deſideraſſet: quaſi ut fabrorũ littorũqꝫ.

At enim extremi ac difficillimi tẽporis uocẽ illam. C. cornelio coſ. mittere coegiſti: qui rẽ ſaluam eſſe uellẽt ut ad legem acci piendam adeſſent. Piſo qui coſ. eodem anno fuit: quo Corne lius tr. ple. erat: cum legem de ambitu ex. S. C. grauiorem q̃ fue rat antea ferret: & ꝓpter multitudinẽ diuiſorũ q̄ ꝑ uim aduerſa bantur e foro eiectus eſſet: edixerat id qđ Cicero ſignificat: & maiore manu ſtipatus ad legem ꝑferendã deſcẽderat. Plebem ex maniliana offenſione uictã & domitã eſſe dicit ante ueſtros annos ꝓpter illius tr. ple. temeritatem poſſe adduci ut omnino

ne illius poteſtate abalienemur q̄ reſtituerunt

eã poteſtatẽ. alteꝝ nihil unũ poſſe cõtra mľtos. alterũ lõge abeẽ Manifeſtũ puto eſſe uobis. M. Craſſum & CN. põpeiũ ſignifi cari: e quibus craſſus iudex tũ ſedebat in corneliũ. Pompeius in Aſia bellũ mitridaticũ gerebat. Tãta igiť in illis uirtus fuit ut ãno xvi. poſt reges exactos ꝓpter nimiã dominationẽ potẽtiũ ſe cederent. Leges ſacratas ipſis ſibi reſtuerent. duos tr. crearẽt. montẽ illũ tranſanienẽ: qui hodie mons ſacer noĩatur in quo armati cõſederant ęternę memorię cauſa cõſecrarent. Itaqꝫ au ſpicato poſtero anno. x. tr. pľ. comitiis curiatis creati ſũt. Indu cor magis librariorum hoc loco eſſe mendam q̃ ut Ciceronẽ parũ ꝓprio uerbo uſum eſſe credã. Illo enĩ tẽpore q̊ loquiť qđ fuit poſt xvi. ãnos q̃ reges exacti ſunt plebs ſibi leges ſacratas nõ reſtituit. nũq̃ enĩ tr. ple. habuerat: ſꝫ tũ primũ eos conſtituit. Numerum quidem annoꝝ poſt reges exactos q̃ id factum eſt diligenter poſuiſtis qui fuit. A uerginio tricoſto. L. uetrurio

coturino coſ. Cęterum quide; non duo tr.ple.ut Cicero dicit ſed quinqꝫ tradunt creatos tum eſſe:ſingulos ex ſingulis claſſi bus.Sunt tamen qui eundem illũ duorũ numeꝝ quẽ cicero po nant inter quos tudianus & pomponius attic⁹ liuiuſqꝫ noſter: idẽ hic & tudianus adiiciunt tris.ꝑterea ab illis duob⁹ collegas creatos eſſe.Nomina duorũ qui primi creati ſunt hęc tradunt L.ſiccinius.L.F.uelutus lauinius. C.F. patriculũ. Reliqua ꝑs huius loci quę ꝑtinet ad ſecũdã cõſtitutionẽ tribunorũ & de cem uirorum finitum ĩperium: & breuiter & aperte ab ipſo di citur.nomina ſola non adiicit:quis ille ex.x.uiris fuerit contra libertatem uindictę dederit:& quis ille pater contra cuius filia; id decreuit.ſcilicet ꝙ notiſſimũ ẽ.decẽuirum illũ appium clau dium fuiſſe:patrem autẽ uirginis.L.uirginiũ.unũ hoc tantum modo explicandũ: q̃ loco primũ de ſecũda ſeceſſione plebis dehinc concordia facta ſic dicit. Tum interpoſita fide ꝑ tres le gatos ãpliſſimos uiros:romã armati reũtũt:ĩ auẽtino cõſede rũt inde armati ĩ capitolio uenerũt decẽ tr.pl.pontificẽ ꝙ magi ſtratus nullus erat creauerũt.legati tres quorũ nomina non po nit .ii.fuerunt. P.tarpeius.C.Iulius.P. ſulpitius omnes conſu lares.Pontifex maxim⁹ fuit. M.papiri⁹ etiã hęc recentiora.ꝑte rea ponã ꝓncipiũ iuſtiſſime libertatis. Caſſia; qua lege ſuffra giorum uis poteſtaſqꝫ cõualuit:alteram caſſiã quę populi iudi cia firmauit.Quę eſt iſta lex caſſia qua ſuffragioꝝ poteſtas cõ ualuit:manifeſtũ eſt.nam ipſe quoqꝫ paulo ante dixit. Legem caſſiã tuliſſe ut populus ꝑ tabellam ſuffragiũ ferret:Altera caſ ſia lex quę populi iudicia firmauit :q̃ ſit poteſt quęri. Eſt autẽ hęc.L.caſſius.L.F.longinus.tri.ple.C.mario. C.flacco coſſ. plures leges ad minuendã nobilitatis potentiam tulit: in quib⁹ hanc etiã ut quẽ popul⁹ damnaſſet : cui ue imperiũ abrogaſſet in ſenatu non eſſet. Tulerat aũt eam maxime ꝓpt̃ ſimultates. cũ.Q.cecilio qui ante biennium coſ.fuerat & cui populus: qa male aduerſus cimbros rem geſſerat ĩperium abrogauit. Qui non modo Sylla uerum etiam illo mortuo ſemper hoc per ſe ſũmis operibus retinendum putauerunt:inimiciſſimi.C.cottę fuerunt:ꝙ is coſ.paulum tr.ple.non poteſtatis ſed dignitatis addit.hic cotta ut puto legem tulit ut.tribu.pleb.liceret poſtea

Maiestatis

alios magiſtrat⁹ cape q̄ lege ſyllę is erat adēptū. Quādiu qdē hoc animo erga uos illa plebs erit: quo ſe oſtēdit eſſe cū legem aureliā cū toſciā nō modo accepit ſ; etia; efflagitauit. Aurelia lege cōmunicata eſſe iudicia ĩter ſenatores & equeſtre; ordine; & tribunos ęrarios q̄.L.roſcius otho biēnio ante coſ.firmauit in theatro: ut eqtibus.r.xiiij.ordines ſpectandi ḡtia darent̄.Memoria teneo cū primū ſenatores cum equitib⁹.r.lege plotia iudicarēt hominē diſ ac nobilitati p̄ ĩuiſum.CN.pōpeiu; cauſa; lege uaria de maieſtate dixiſſe.M.plaucius ſyllan⁹ tr.pl. CN. pompeios ſtrabone. L.portio catone coſſ. ſecundo anno belli italici cum equeſter ordo in iudicijs dominaret̄ legem tulit a d iuuantibus nobilibus: quę lex uim eā habuit quā cicero ſignificat.na; ex ea lege tribus ſingulę ex eo numero quinos denos ſuffragio creabāt: qui eo anno iudicarēt.ex eo factum eſt ut ſenatores qu oq; in eo numero eſſent & quidam & ex ipſa plebe

PRO CORNELIO

Num in eo qui ſint hi teſtes hęſitatis: ego uobis ędā; duo: reliqui ſunt de conſularib⁹ ĩimici tribunitię poteſtatis: pauci p̄terea aſſētatores eorum atq; aſſeculę ſubſequūtur. M.lucullum & lepidum ſignificat. quinq; enī conſulares(ut iam dixim⁹)in corneliu; teſtimoniū dixerunt.Q.Catul⁹Q.hortēſius.Q.Metellus pius pon.max.quos hac ſecūda oratione tractat: & duo qui nō dixerūt quos nunc ſignificat lucullus & lepidus.

Quid auunculus tuus clariſſimus uir: clariſſimo patre: auo maioribus credo ſilentio fauente nobilitate nullo interceſſore cōparato proderit: & potentiſſimorū hominum collegijs eripuit cooptandorū ſacerdotum poteſtate; hoc egere enarratione q; hoc loco nomen nō ponit quis fecerit: ei demū uideri poteſt q oblitus ſit minus ante xx.uerſus hęc eo ip̄o ciceronem dixiſſe.

Sex ſi familiariter ex.Q.Catulo ſapiētiſſimo uiro atq; humaniſſimo uelim q̄rere utrius tandem tibi tribunatus minus probari pōt.C.Cornelij an nō dicam. P.ſulpitij.non.L.Saturnini non.C.gracbi.non tiberij.neminem quem iſti ſeditioſum exiſtimāt noīabo ſ; auūculi tui.Q.catuli clariſſimi atq; amātiſſimi uiri q mihi tādē reſpōſurū putatis? SEQVITVR

Quod idem domitius.M. Syllanum conſularem hominem

queadmodũ tr.pl'.uexauit .M.ſyllan⁹ quinquẽnio ãte coſ.fuerat q̃ domitius tr.pl'.atq; ipſe quoq; aduerſus cimbros rẽ male geſſerat:quãob cauſam domitius eum apud populum accuſabat.criminabatur eum cũ cimbris in uiſu populi geſſiſſe: idq; principium fuiſſe calamitatũ quas eo bello populus accepiſſet ac de eo tabellam quoq; edidit:ſed pleniſſime ſyllanus abſolutus eſt:nam duę ſole tribus eu; ſergia & quirina damnauerunt

hęc ẽ controuerſia eiuſmodi ut mihi tr. pl'.CN.domitius catulo.M. terpolius contẽptiſſimu; nomen eiectum eſſe ex ijs qui tri.pl'.fuerunt. Poſt infractam tribunitiam poteſtatem ſyllę ãte reſtitutã a.CN. põpeio apparet .fuit autẽ is tr.pl.ãte xij.annos.D.bruto &.M.lepido coſſ.CN. domitius tribun⁹ fuerat ante.ij.&.xl.annos.C.maior.ij.coſſ.fimbria coſ.magno numero ſentẽtiarũ cornelius abſolutus eſt.

In ſenatu in toga candida contra.C.Antonium et. L.Catilinãcompetitores.

b Aec oratio dicta eſt.L.cęſare & figulo coſſ.poſt ãnũ q̃.p cornelio dixerat.Sex cõpetitores in cõſulat⁹ petitione.Cicero habuit duos patricios.P.ſulpitiũ galbam L.Sergiũ Catilinã. quatuor plebeios ex quib⁹duo nobiles.C. Antonium.M.antonij oratoris filiũ.L.Caſſium lõginũ.duos qui tamen nõ primi ex familiis ſuis magiſtratũ adepti erant.Q cornificiũ:&.C.liciniũ ſacerdotẽ. Solus Cicero ex cõpetitoribus ęqueſtri erat loco natus atq; in petitiõe patrẽ amiſit. cęteri eius cõpetitores modeſte ſe geſſere.uiſiq; ſũt.Q.cornificius:et galba ſonu ſancti uiri ſacerdos nulla ĩprobitate not⁹ caſſi⁹q ĩ eius ſtolidus:tũ magiſq̃ ĩprob⁹uidereť.ſ; paucos mẽſes ĩ cõiuratiõe catilinę eũ eſſe apparuir:ac cruẽtiſſimaꝝ ſẽtẽtiaꝝ fuiſſe auctorẽ.itaq; hi.iiij.ꝑ re iacebãt.catilina aũt & antoni⁹q̃q̃ omnib⁹ maxĩe ĩfamis eoꝝ uita eſſet:tñ multũ poterãt.coierãt enĩ ãbo ut ciceronẽ cõſulatu deiicerẽt:adiutoribus uſi firmiſſimis M.craſſo.&.C.cęſare.Itaq; hęc oratio contra ſolos catilinã & antoniũ ẽ.Cauſa orationis huiuſmodi in ſenatu habendę ciceroni fuit:quod cum in dies licẽtia ãbitus augereť ꝑpť ꝑcipuam

catilinę & antonij audaciā cēſuerat ſenatus: ut lex ambitus au
cta etiā cuꝫ pena ferret: ei quoqꝫ rei. Q. Mutius oreſtinus tr. pl.
interceſſerat. Tū cicero grauiter ſenatu interceſſionē ferēte ſur
rexit: atqꝫ in contionem catilinę & antonij īuectus eſt ante dies
comitiorū paucos. Dico. p.c. ſuperiore nocte: cuiuſdam bo
minis nobilis & ualde in boc largitionis queſtu noti & cogni
ti domū catilinā & antonium cum ſequeſtribꝰ ſuis cōueniſſe:
Aut. C. cęſaris: aut. M. craſſi ſignificat. & enī acerrimi & potē
tiſſimi fuerūt ciceronis refragatores eum petijt conſulatum: ꝙ
eius in dies ciuileꝫ creſcere dignitatē animadūtebat. Et boc ipſe
cicero in expoſitiōe cōſilioruꝫ ſuorū ſignificat: Eius quoqꝫ cō
iuratiōis quę cotta & torquato coſſ. ante annū ꝗ bęc dicētur
facta eſt a catilina & piſone arguit. M. craſſum auctoreꝫ fuiſſe
Quē eniꝫ aut amicū babere pōt: is qui tot ciues trucidauit: aut
qui in ſua ciuitate cum peregrino negauit ſe iudicio equo cer
tare poſſe! Catilina cum in ſyllanis ꝑtibus fuiſſet crudeliter fe
ciſſe noīatim: & poſtea cicero dicit quos occiderit. Q. ceciliuꝫ
M. uolumniū. L. tantaſiū. M. etiā mari gratidiani ſūme popu
laris bominis: q ob id bis ꝑtor fuit caput abſciſſū ꝑ urbem ſua
manu catilina tulerat: quod crimē ſępiꝰ ei tota oratiōe obijcit
Fuerat uero bic gratidianus arcta neceſſitudine ciceroni cōiun
ctus. cliēteꝫ autē negabit babere poſſe. C. Antoniū. nā is mul
tos in Acbaia ſpoliauerat nactꝰ de exercitu ſyllano equitū tur
mas. Deinde gręci q ſpoliauerāt eduxerūt antoniū in ius ad. M
lucullū ꝑtorē: qui ius int̄ peregrinos dicebat. egit ꝓ gręcis etiaꝫ
tū adoleſcētulꝰ de quo paulo āte mētiōeꝫ fecimꝰ & qdē lucullꝰ
id qđ gręci poſtulabāt decreuiſſet: appellauit tribunos antoni
us: iurauitqꝫ ſe id eo iurare qđ equa in re uti nō poſſet. būc an
toniū gellius & lentulus cēſores ſexēnio quo bęc dicerent ſe
natu mouerunt: cauſaſqꝫ ſbſcripſerūt ꝙ ſocios diripuerit: ꝙ iu
diciū recuſauit: ꝙ ꝓpter ęris alieni magnitudinē ꝑdie mancipa
uit: bonaqꝫ ſua in poteſtate nō baberet. Ne ſe iā tuꝫ reſpexit cū
ğuiſſimis ueſtris decretis abñs nōtus ē. Catilina ex ꝑtura africā
ꝓuītiā obtinuit: quā cū ğuiter uexaſſꝫ legati afri ī ſenatu iā tū
abſēte illo qſti ſūt mltęqꝫ ğues ſētētię ī ſenatu de eo dictę ſūt
In iudicijs quāta uis eſſet didicit cuꝫ eſt abſolutus: ſi aut illud

iudicium aut illa abſolutio nominanda eſt. Ante annum q̃ hec dicerētur: catilina cu3 rediſſet ex africa torquato & cotta coſſ. accuſatus eſt repetundaru3 a. P. clodio adoleſcente qui poſtea inimicus ciceroni fuit. Defenſus eſt catilina ut feneſtella tradit a. M. Cicerone: quod ego ut addubitē hęc ipſa Ciceronis oratio facit: maxime ꝙ is nullam mētionē rei habet cum potuerit inuidiam facere competitori tam turpiter aduerſus ſe coeunti. ꝑſertim cum alterū cōpetitorem ſuum antoniu3 in eadem hac oratione ſua admoneat ſuo beneficio eū ex ultimo loco ꝑturę candidatum ad tertiū perueniſſe. Neſcis me ꝑtore3 ꝑmu3 eſſe factum tecum ceſſione cōpetitorum & cōlatione centuriaru3 & meo maxime beneficio te e poſtremo in tertiū locū eſſe ſubiectum! Qui igitur Antonio ſuffragationē ſuā imputandam putat: is defendiſſet catilinam caput ei⁹ ꝓtectum a ſe nōne imputaret ꝙ ita eſſet! Manifeſtum eſt ex eo quod ſtati3 dicit. Q. enim muti⁹ tr. pl. intercedebat: ne lex ambit⁹ ferretur: qđ facere pro catilina uidebatur. Hūc mutium in hac oratione appellans Cicero ſic ait. Te tamē. Q. muti ta3 male Cie. tr. exiſtimare moleſte fero: qui heſterna die me eſſe dignum conſulatu negabas. Quid. p. r. minus diligēter ſibi cōſtituere defenſorem q̃ tu tibi cū te furti. L. calen⁹ agēt me potiſſimū fortunaꝝ tuaꝝ patronū eſſe uoluiſti: cui⁹ tu & cōſiliū in tua turpiſſima cauſa delegiſti hūc honeſtiſſimarū rerum defenſore3 p. r. auctore te repudiare pōt: niſi forte hoc dicturus ē q̃ tpe cū. L. caleno furti deiectus ſit: eo tēpore in me tibi parū auxilij eſſe uidiſſet. Verū ut āgēt mutij cauſā cicero ſicut catilinę egiſſet eū uideri uult feneſtella cur tā quāuis male exiſtimet de cauſa mutij tamē ei exprobret patrocinium ſuū nō idem in catilina faciat: ſi mō pro eo dixit: ut cur ipſum illud iudiciū ſępius in īfamiā uocat: quod ꝓtin⁹ uidereť fuiſſe factur⁹: ſi in eo iudicio fuiſſet patronus. Atq3 ut alia omittā hoc certe uix uideť dictur⁹ fuiſſe ſi illo patrono catilina repetūdarum abſolut⁹ eſt. Stupris ſe oīb⁹ ac flagitijs cōtaminauit: cęde nepharia cruētauit: diripuit ſocios: leges q̃ſtiones iudicia uiolauit.

ET POSTEA.

Quid ego ut uiolaueris ꝓuintiā ꝑdicē! nā ut te illic geſſeri. non audeo dicē: quoniā abſolut⁹ es: mētitos eē eqtes. r. falſas fuiſſe

tabellas honeſtiſſimę ciuitatis exiſtimo mentitū. Q. Metellū
pium mentitū africam uidiſſe apud: neſcio quid illo iudices q
te innocentē iudicarunt. O miſer qui non ſentias illo iudicio te
non abſolutum: uerum ad aliquod ſeuerius iudicium ac maius
ſupplicium reſeruatum. Veri ne ergo ſimile eſt hęc eū catilinę
obiicere ſi illo defendente abſolutꝰ eſt? Pręterea mouet me ꝙ
cum ſint cōmentarij Ciceronis earū etiam defenſionū. cōmēta
rium aut principiū ita ꝙ iudicio abſolutꝰ ē catilina ut Clodiꝰ
infamis fuerit ꝑuaricatus eſſet. Nam & reiectio iudicū; ad ar-
bitriū rei uidebat̄ eſſe facta. Populū uero cū in ſpectante popu
lo collum ſecuit hominis maxime popularis quāti faceret oſtē
dit. Diximus & pauloante marij caput catilinam per urbe; tuliſ
ſe: Me qua amentia inductus eſt ut contēneret cōſtituere non
poſſum utru; equo laturū putauit: an in ſuo familiariſſimo ui-
derat me ne aliorū iniurias mediocricer poſſe ferre. Manifeſtū
eſt. C. uerrem ſignificat. Alter pecore omni uendito & ſaltibus
ꝓpe additis paſtores retinet ex quibꝰ ait ſe cum uelit ſubito fu
gitiuorū bellū excitaturū. C. Antonium ſignificat. Alter indu
xit eum quē potuit ut repēte gladiatores populo non debitos
pollicereť: eos ipſe conſularꝰ candidatus perſpexit & legit &
emit ꝑſente. p. r. factū ē. Q. Galliū quē poſtea reum ābitus de
fendit ſignificare uidetur. hic enim cum eſſet ꝑturę cādidatus
qđ in edilitate quā ante annum geſſerat uertias nō habuerat de
dit gladiatoriū ſub titulo patris ſe id dare. Quāobrem augere
etiā mercedes ſi uultis. Q. mutium puerti legem īpedire ut cę-
pit ſenter coſ. ſed ego ea lege cōtentus ſum qua duos coſſ. deſi
gnatos uno tempore dānari uidimus. Legem Calphurniam ſi
gnificat: quā. C. Calphurnius piſo ante trienniū de ambitu tule
rat. ꝙ aute; dicit dānatos eſſe deſignatos coſſ. P. Sylla; &. P.
Antonium de quibus iam diximꝰ uult intelligi. Cognomē au
te;. Q. Mutio tribuno quē nominat fuit oreſtinꝰ. Atq; ut iſtu;
omittam in exercitu ſyllano ꝑdonem in introitu gladiatorem
in uictoria quadrigariu;. De Antonio dici manifeſtū ē: ſed di
cit eū in exercitu ſyllę ꝑdonem ꝓpter equitū turmas quibꝰ ea-
miā ab eo uexatam eſſe ſignificamus. in introitu gladiatorem
ꝑtinet ad īuidiā ꝓſcriptionis q̄ tū facta ē. in uictoria q̃drigariū

ꝙ cum ſylla poſt uictoriam circenſes faceret ita ut boneſti bo
mines quadrigas agitarēt: fuit inter coſ. C. Antonius. Te uero
Catilina conſulatum ſpare aut cogitare non prodigium atque
portentū eſt? ex quibus enim petis: a principibus ciuitatis qui
tibi cum. L. uolcatius coſ. in cōſilio fuiſſet: ne petendi quideꝫ
poteſtatem eſſe uoluerūt. Pauloante dixim⁹ Catilinam cuꝫ de
ꝓuintia africa decederet: petiturus conſulatū & legati afri q̄ſti
de eo in ſenatu grauiter ꝑueniſſent: profeſſus deinde eſt Catili
na petere ſe cōſulatum. L. uolcatios tull⁹ coſſ. cōſilium publi-
cum babuit an rationem catilinę babere deberet ſi peteret cōſu
latum. nam q̄rebatur repetundarum catilina ob eā cauſam de
ſtitit a petitione. An ſenatoribus qui te auctoritate ſua ſpolia
tum ornamentis omnib⁹ uictum pene africanis oratorib⁹ tradi
derunt. Diximus modo de boc. nam iudiciū quoqꝫ ſecutū repe
tūdarum a quo ipſe ꝑ īfamiam liberatus eſt. Catilina ſedit au
tem ſenatorum urna damnaret: equitū & tribunorum abſolue
ret. Ab equeſtri ordine quē trucidaſti: ei uidet̄ ordo pro cinna
nis partibus contra ſyllam ſteterat: multaſqꝫ pecunias abſtule-
rant exquo ſacculariȷ̈ erant appellati atqꝫ ob eius rei īuidiā poſt
ſyllanam uictoriā erant interfecti. A plebe cui ſpectaculū eiuſ-
modi tua crudelitas ꝓbuit: ut nemo ſine gemitu ac recordatiōe
luctus aſpicere poſſet. Eius illius mariȷ̈ gratidiani qđ caput ge-
ſtaret obit: quo loco dicit Catilinā caput. M. mari geſtaſſe qđ
caput etiam tū plenū animę & ſpiritus ad ſyllam uſqꝫ ab iani-
culo ad ędem Apollinis manibus ipſe ſuis detulit. Omnia ſūt
manifeſta. ne tamē eretis ꝙ bis tēporib⁹ edes Apollinis in pa-
latio fuit nobiliſſima: admonendi eſtis non banc a Cicerone ſi
gnificari ut puto q̄ poſt mortē etiā Ciceronis multis ānis imp.
cęſar quem nunc diuum auguſtum dicim⁹ poſt atticā uictoriā
fecerit. Sꝫ illam demōſtrari quę eſt extra portam carmetalē int̄
forum olitoriuꝫ & circū flaminiū. ea enim ſola tuꝫ demū romę
apollinis edes. Quid tu potes in defēſione tua dicere qđ illi nō
dixerūt quę tibi dicere nō licebit. & paulopoſt. Deniqꝫ illi nega
re potuerūt & negauerūt ut tibi ne inficiandi quidē impudētię
locum reliquiſti. Quare pręclara dicunt̄ iudicia tuliſſe ſi qui
inficiātem luſcium condēnarint. Catilinā abſoluerint cōfitēteꝫ

Saccularij

Apollinis ędes

hic quem nominat. L. Luſcius not⁹ centurio Syllanus diueſq; e uictoria factus. naʒ amplius centies poſſederat dominat⁹ erat non multo anteq̃ Cicero dixit. obiectę ſũt ei tres cędes proſcri ptorum circa eoſdem dies. L. quoq; bellienus damnatus ē queʒ Cicero ait auunculum eſſe catilinę. hic autem lucretium aſellã conſulatum contta uoluntatē ſyllę ad turbandum ſtatum ciui tatis petentem occiderat iuſſu ſyllę tunc dictatoris. Is ergo ne gat ignarum eſſe cum etiaʒ imperitos ſe homines eſſe: & ſiquē etiã interfeciſſent imꝑatori ac dictatori paruiſſe dicerent: ac ne gare quoq;. Catilinam uero inficiari non poſſe. huius autē cri minis periculũ qđ obiicit Cicero paucos poſt mēſes Catilina ſubiit. poſt effecta enim comitia conſularia & Catilinę repul ſam fecit euʒ reum inter ſicarios. L. Lucull⁹ paratus eruditusq; qui poſtea conſulatum quoq; petiit. Hanc tu habes dignitateʒ qua fretus me cõtemnis & deſpicis an eam qua reliquã uitę con ſecutus cũ ita uixiſti ut non eſſet locus tam ſanctus q̄ non ad uentus tuus etiam cum culpa nulla ſubeſſet crimen afferret. Fa bia uirgo ueſtalis cauſam inceſti dixerat cum ei catilina obiice retur: eratq; abſoluta. hęc fabia qa ſoror erat Terentię ciceronis ideo ſic dixit etiã ſi culpa nulla ſubeſſet. Ita & ſuis pepercit: & nihilo leuius inimico ſummi obprobrij turpitudinem obiecit Cum dep̄hendebare in adulteriis cum dep̄hendebas adulteros ipſe cum ex eodem ſtupro tibi & uxorem & filiam inueniſti. Dicitur Catilinam adulterium cõmiſiſſe cum ea quę ei poſtea ſocrus fuit: & eo nã ſtupro duxiſſe uxorem cũ filia eius eſſet. hoc lucreci⁹ quoq; catilinę obiicit in orationibus quas ĩ eum ſcripſit. Nomina harũ mulierum nondum inueni. Quid ergo ut uiolaueris prouintiam prędicē cuncto. p. r. clamante ac reſi ſtente. nam ut te illic geſſeris non audeo dicere quoniam abſo lutus es. dictum eſt iam ſępius catilinam ex prętura africaʒ ob tinuiſſe: & accuſante eum repetundarum. P. clodio abſolutum eſſe. Prętereo illum nefarium conatum tuum & pene acerbum & luctuoſum. r. p. diē cum CN. piſone ſocio neq; alio nemine cedem optimatum facere uoluiſti. Quos nominat intelligitis. Fuit enim opinio catilinam & CN. piſonem adoleſcentem ꝑ ditum coniuraſſe ad cedem ſenatus faciendam ante annum q̃

fabia virgo vestalis

Cn. piso L. catilina

hęc dicta ſunt cotta & torquato coſſ. eamque cedem ideo nõ eſſe factam: ꝙ priuſq̃ pati eſſent coniuratis ſignuꝫ dediſſet catilina. Piſo autem cuꝫ hęc dicerẽtur pꝛerat in hiſpania miſſus: & ſenatu p̱ honorem legationis ut auus ſuus ablegaretur ibiqꝫ dum iniurias prouincialibus facit occiſus erat: ut quidam credebant a CN. pompeiſ clientibus pompeio non inuito. An oblitus es te ex me cum pręturam peteremus petiſſe: ut tibi primũ locum concederem: qđ cum ſępius ageres & impudẽtius a me contenderes meminiſti me tibi reſpondere impudenter te facere qui id a me peteres: qđ auunculus nunquam impetraſſet. diximus iam ſupra ſyllę ludos quos hic propter uictoriaꝫ fecerit quadrigas. C. Antonium & alios quoſdam nobiles homines agitaſſe. preterea Antonius redemptas habebat ab ęrario uectigales quadrigas: quã redemptionem ſenatori habere licet per legem. fuit autem notiſſimus id circo quadrigarum agitator hoculus. Dicit de malis ciuib⁹: q poſteaq̃ illo conati erãt hiſpanienſi puguincula neruos incidere ciuium Romanorum non potuerunt: duas uno tempore conanť in re. p. ſicas diſtringere. Hiſpaniẽſem puguinculum CN. piſonem appellat: quẽ in hiſpania occiſum eſſe dicit. duas ſicas catilinam & antoniũ appellari manifeſtum eſt. Hũc uos ſcitote licinium gladiatorẽ iam immiſiſſe capillum catilinę iudic. quã. Q. ue curiuꝫ hominem queſtoriuꝫ. Curius hic notiſſimus fuit aleator: dãnatuſqꝫ poſtea eſt: in hunc eſt endeſyllabus calui elegans: & talus curi⁹ per eruditus. Huic orationi Ciceronis & Catilina & Antonius contumelioſe reſponderant qđ ſolum poterant inuecti in nouitatem eius. feruntur quoqꝫ orationes nomine illorum ęditę ab ipſis ſcriptę: ſꝫ ab Ciceronis obtrectatorib⁹: quas neſcio an ſacius ſit ignorare. Cęterũ cicero coſ. omnium conſenſu fact⁹ eſt. Antonius pauculis centuriſs catilinaꝫ ſuperauit: cum ei propter patrꝭ nomẽ paulo ſpecioſior man⁹ ſuffragata eẽt q̃ catilnę.

ARGVMENTVM DIVINATIONIS

c N. Pompeio primum &. M. Craſſo coſſ. C. uerres profunctus queſtura legatione pretura urbana patre C. uerre & prętextato filio et filia nupta uxoreꝫ habẽs

cum ſucceſſiſſet in ſicilia. C.ſacerdoti prętori eamque non ſi-
bi ſuccedente arrio per triennium tenuiſſet atque in ea fuiſſet
libidinoſe auare crudeliterque uerſatus: ſuccedente tandem in
eadem prouincia metello repetundarum reus ab ſiculis poſtu
latꝰ eſt: qui omnes preter ſyrracuſanos ac mamertinos. M.tul
lium illo tempore florentem defenſionibus amicorum ad ac
cuſandum deſcendere compulerunt. iam pridem illis neceſſi-
tudine copulatum ꝙ queſtor in ſicilia fuiſſet ſex. peduceo: &
ꝙ cuꝫ decederet in illa oratione quā lilibei habuit multa his be
nigne promiſiſſet. Acceſſit eis non ignobilis futura id de uer-
re uictoria. quia a metellis ſcipionibus & multis aliis nobilibꝰ
uiris & precipue ab hortenſio ipſo defenderetur: facile & princi
pe in ſenatu propter nobilitatem & in foro ob eloquentiam re
ge cauſarum: & eodem cōſule deſignato cū. Q. Metello fratre
Metellorum alterius pretoris ſiculi: alterꝰ pretoris urbani. his
ita conſtitutis extitit. Q. Cecilius niger domo ſiculus & q̄ſtor
uerris & eiuſdeꝫ (ut ipſe dicebat) inimicus: qui ſe potius accuſa
torem contenderet ſe conſtitui oportere: has afferens cauſas.
Vnam ꝙ ab eo lęſus & obhoc iure illi ſit inimicus: quare ꝑua-
ricator eſſe non poſſet. alteram ꝙ cum queſtor ei tū fuerit etiaꝫ
ipſe in queſtione crimina nouerit uerris. Tertiam ꝙ ſiculus ꝓ
ſiculis agat. Huiuſcemodi propoſititionibus Cicero deſigna
tus ędilis his capitibus reſpondet accuſatorē euꝫ eſſe oportere:
qui inuitus cogitur religionis officio rogatus ab omnibus ſi-
culis qui pro. R.p. agat quē uolunt qui accuſant: quem metuit
qui accuſatur: qui idoneus eſt facundia innocentia: q hoc facit
imitatione maiorum. Diuiſio principalis ſuum adeſſe ipſo al
teram de contentione ſui et cecilij. Diuinatio dicitur hęc oratio
quia non de facto quęritur hęc cōiectura: ſed de futuro quę eſt
diuinatio uter debeat accuſare. alij ideo putant diuinationem
dici ꝙ iniurati iudices in hac cauſa ſedeant: & qđ uelint pręſen
ti de utroque poſſint. alij ꝙ res agatur ſine teſtibus & ſine ta-
bulis: & his remotis argumtēa ſola ſequentur iudices & quaſi
diuinent. Agitur enim cauſa ſenatorijs iudiciis in inuidia apud
populum cōſtitutis de corruptione multorū uexatis ꝓuinciis

Diuinatio de hec oratio

omnibus ac ſociis populi.R.feſſis toto orbe terrarum accuſa
toribus preuaricatore infantibus flagitante plebe iudici eque
ſtris ordinis quę ferre ante annos.x.uictor ſylla ſuſtulerat co-
gnoſcēte de pecuniis repetūdis.M.glabrione prętore:& āpliſ
ſimis quibuſque ſenatorij ordinis iudicantibus ſumma expe-
ctatione cunctorum.Genus cauſę honeſtum.Status qualitas
negocialis comparatiua de conſtituendo accuſatore qui potiſ
ſimum de duobus:aut qui ſolus accuſet.Dicit enim Cecilius
aut a ſe accuſandum eſſe uerrem aut a ſe quoq;.Si quis ueſtrū
iudices.hęc tota capite ſoloeciſmi ſpecies continet:niſi addas
& aut idem ut ſit.& nunc ſubito mutata uoluntate ad accuſā
dum deſcenderim.quare multi non deſcenderim legūt:ſed de
ſcendere.Eorum qui adſunt.coronam populi dicit circum ſub
ſellia ſtantem:cauſis iudiciiſq; publicis.cauſę etia; priuatę ſūt
ſed repetundarum:ambitus:maieſtatis:& cętera rei.p.cā cōſti-
tute ſūt.Vna & id qđ facio probabit.Principalis diuiſio hui9
cauſę bipartita eſt:utrum recte Cicero accuſet & utru; cecilio
ſit anteponendus.Siculis omnibus.os latorie.Cū enim a duo
bus queſtoribus ſicilia regi ſoleat:uno lilibitano altero ſyracu
ſano.ipſe uero lilibitanus queſtor fuerit Sex.peduceo prętore
omnibus tamen ſe placuiſſe dixit.Cum queſtor.Narratione;
in exordio multi admirantur hac reprehenſione ſed nō recte.
eſt enim argumentalis narratio ad priorem diuiſionem in qua
quęritur an recte Cicero ex defenſore accuſator effect9 ſit.Ve
teribus patronis multis.ſiculi ueteres patronos habent:in qbus
Marcellus a marcello ortus:qui ſyracuſas uictor ſeruauit ī co
lumes.Scipiones quorum auctor.P.ſcipio africanus carthagi
ne exciſa ſicilie ornamenta retulit ſua:quibus quondam a poe
nis uictoribus ſpoliata erat.Metelli quorum familia proxime
ſiculis patrocinium prębuit:cum fuerit lepid9 in ea prouincia
prętor inſtātibus ad accuſandum eum metellis duobus celere
& nepote.Populati atque uexati.populati auaricia.uexati libi-
dine & crudelitate.Cuncti ſimul omnes quaſi coniūcti in cau
ſis iudiciiſque publicis.iam hoc contra cecilium eſt qui nūquā
ſui periculum fecit.Cauſam defenſionemque cauſę ingerunt

quas iuſto defenſionem & mire uult eſſe non accuſationem. Sępe eſſe pollicitum in ea oratione quam decedens lilibei habuit. Veniſſe tempus aiebant. ut Terentius. hoc herele factū eſt. fac ut promiſſa appareant. ſeſe iā ne deos quidem in ſuis. Mire imitatus eſt uerba ſiculorum dolore oxymora & inania quaſi deos non habeant: qui ſimulacra prodiderunt. Delubra templa eſſe. delubra hic aliter oſtendit tullius: aliter cum dicit templis atque delubris & qui templa eſſe dicant ſingulorum diſ attributorum locorum. Delubra multarū edium ſub uno tecto a diluuio pluuię munitarū. alij delubra dicūt ea templa in quibus nunc delubra corporum abluendorum more dodonei iouis aut apollinis delphici: in quorum delubris libetes tripodeſq; uiſuntur. Sunt etiam qui delubra ligna delibrata ideſt decoriata ꝑ ſimulacris deorum more ueterū poſita exiſtimēt ſed male. Per triennium expectabat arriū prouincia ſicilia ſucceſſurū uerri: qui non ſucceſſit. hic in triennium uerris pretura durauit. Rogare & orare. Rogare ut hominem orare ut deos. Iā enim quibus id facerent non facerent non habebant. Quos me in columi nemini ſupplices eſſe oporteret ſuperbiſſimum uideretur ſi addidiſſet alteri ut eſſet nemini alteri. nam hoc nō addidit: quaſi nec ipſi tullio ſupplicare debeāt itelligitur: quāq̄ cum anaphora ſit ad perſonam ſiculorum non uidetur iuidio ſe orator dicere quę ſiculos dixiſſe commemorat. Grauiter & acerbe. grauiter ꝙ accuſare nolebam. acerbe ꝙ ſiculorum iniurijs affligebar: multorum bonorum exemplo. ipſe mox dicet quo exemplo optimorum uirorum. Vetere conſuetudine. qa uiri robuſtiores accuſare conſueuerant non ut nunc adoleſcentuli. non tam ex eo ut Cecilius qui iimicitias proſequitur ſuas. In achaia aſia. In his prouintiis legatos & pro queſtore dolobellę. C. Verres flagitia multa commiſit. Romę deniq;. in ꝑtura urbana. Populate uexate. non a uerre tantum: ſed ab omnibus. hoc enim uult intelligi prodeſſe uelle. r. p. accuſationis exemplo. Socij nō ſiculi tantū: ſed per oēs ꝓuīcias accuſatores ſe idoneos non habere cecilium tāgit. P. R. interea tametſi multis incommodis. his enim. x. annis uictore ſylla ciuilib⁹ bellis

Templa
Delubra
Rogare: Orare
Grauiter: Acerbe
accusare q consueuerat

ſpoliatus eſt.p.r.poteſtatate tribunitia iudicãdi iure: quod habuit per equites.R.militaris arbitrio creandorum ſacerdotum ſenatus aut iudicium; difficultatibus propter plebem ruſticam quę partim agros partim ius ciuitatis amiſit partim omnino proſcripta eſt uictore ſylla: ꝙ plebs Romana de marianis partibus fuerit.difficultatem enim paupertatem ſignificat.Terentius e contrario quã uos facillime agitis: & ipſe alibi in ſumma difficultate eſſe nũmaria; Iudiciorum deſiderio tribunitia poteſtas efflagitata. Primus ſicinius tri.ple.nec multo poſt quintius & poſtremo palicenius perfecerant: ut tribunitiam poteſtatem populo darent coſſ.CN.Pompeius magnus &.M.Licinius Craſſus.|Ordo quoque alius ad res iudicãdas poſtulatur T.gracchus legem tulerat ut equites.R.iudicarent.iudicauerunt per annos.xxx.ſine infamia.poſt uictor ſylla leges tulerat ut ſenatorius ordo iudicaret.& iudicauit per.x.annos turpiter. nũc aurelius   legẽ fertur ut ſenatores & equites.R.ac tribuni ęrarii ſimul iudicẽt: hͦ ẽ qđ Tullius dicit offenſione ſenatorij ordinis fieri: & bene addit quoque ut ſimul iudicaturos alios eſſe monſtraret|Etiam cenſorium nomen.Regendis moribus ciuitatis cenſores quinto quoque anno creari ſolebant. hi prorſus ciues ſic notabãt: ut qui ſenator eſſet eiiceretur ſenatu: qui eques.R.equum publicum perderet: qui plebeius in ceritum tabulas referretur: & ęrarias fieret: ac per hoc non eſſꝫ in albo centurię ſuę: ſed ad hoc non eſſet ciuis tantum.tantũmodo ut pro capite ſuo tributi nomine aera pręberet.iidem cõpleto quinquẽnio luſtrabant: & ſoli taurelia ſacrificia de ſue: oue tauro faciebant.eorum notam ſucceſſores plerunque ſoluebant.hoc igitur tam triſte ſeuerumque nomen.p.R.ſic oderat: ut intermiſſum eſſet propter plurimos annos: quos nunc orator propter infamiam corruptorum iudicum dicit plebem ipſam quę ante recuſabat expoſcere.In hac libidine hominum nocentiſſimorum.Qui predantur ſocios.p.R.totius ordinis ſenatorij ſcilicet|Cognitorem iuris ſui.Qui defendit alterum in iudicio aut patronꝰ dicitur ſi orator ẽ: aut aduocatꝰ ſi aut ius ſuggerit aut pręſentiam ſuam commodat amico: aut procu-

rator ſi negotium ſuſcipit:aut cognitor ſi preſentis cauſam nouit & ſic tuetur ut ſuam.ergo cognitorem dixit modo familiariſſimum defenſorem.De quo non preiudicium non plane iudicium.Preiudicium dicitur res quae cum ſtatuta fuerit affert iudicaturus exemplum qđ ſequantur.Iudicium autem res quę cauſam litemque determinat.idque preiudicium de uerre iam factum eſt iudicium eum ſpoliauiſſe prouintiam eſſe ꝙ ſiculi qui antea publice teſtimonium dixerant.Actorem cauſę ſuę. cōtra Verrem Tullium queſiſſe.Ne nimiū familiariter inimicitias.Senſus eſt per iocum hoc ſignificās: quaſi dicat uideto cecili ne nimium amice inimicitias exerceas. hoc eſt ne inimicum fingas ut preuaricare poſſis.Deinde ſūt teſtes uiri clariſſimi. Ordo & ſenſus hic eſt.primum cauſam inimici tui ſubleuando non ui deberis accuſator. deinde teſtimoniis conuinceris in eo ꝙ negas me a ſiculis eſſe delectum . Scit is qui eſt in conſilio. C. Marcellus.Scitis quem adeſſe uideo CN. Lentulus Marcellinus & Marcellus : & Marcellinus inter ſe gentiles ſunt. quare reddidit rationem cur iſti ſiculorū patroni ſint.ſcilicet quia a.M.marcello originem ducat qui ſyracuſas cępit:nec tamē deleuit. Veſtrum iudicium ab ſuo iudicio.Non dixit ab ſua uoluntate ut pręſcribat iudicibus ſequendos eſſe ſiculos qđ paulo ante tentauit. Duo crimina uel maxima. ꝑ unūā furatus eſt ſyracuſanam:per alteruā furta exportauit hoc eſt mamertinam ſed leuiter hoc pręterit ꝙ illos quoque conať a laudatione uerris abducere.ſyracuſanorum autem crimina his etiam de Eracliꝫ bonis q̄ cum palaeſtritis partitus uerres ē:& de cleomenis nauarchi flagitio:& de aliꝭs multis rebus interpretantur mamertinorum.de naui quā uerri fecerunt & quā.p.R.exfedere nō exhibuerunt multis aliꝭs immunitatibus contra fas remunerati & duo crimina generaliter.naꝫ multa ſūt. Vt oculis iudicare poſſitis hoc qđ leuiter a Cicerone dictuꝫ & necterice putant :ſed aptuꝫ eſt aſſeuerationi . Cur hoc mihi detrimento eſſe debeat cur hoc me in hac cauſa debeat impedire . Temporis ualitudinis facultatis.temporis Marcelli iudicantis tunc ualetudinis .

preiudicium
iudicium

Siculorum
patroni

Detrimento
esse

Marcellini quidē tūc infirmior ualetudine corporis. facultatis
Alterius marcelli uiri magis ſtudioſi ꝙ eloquētię cauſi

Quā neminem. ac per hoc neminem Ceciliū ſigni-
ficat ciuili ferre actione priuato iure repetuntur. recte hoc enim
iudicium pecuniarum repetundarum publicum eſt. hanc hēt
arcem. Arx uel ſedes tyranni dicitur ut ſępe alibi uľ ędıtus in ci
uitate & munitior ad ſalutem ciuium locus. ut uirg. Quo res.
ſumma loco panthu quaꝫ prendimus arcem. ergo prima ſpes ī
muris eſt: ſecunda in arce ſi muros hoſtis irruperit: non mo-
do a r. p. cur a populo. r. ſi ſocialis ē qui ipſi ſocij. p. r. ſunt. Sex
tertiuꝫ miliens ex lege repeto. Fruſtra calūniantur ciceroni ho-
mines: & modo illum ſextertium miliens dicunt repetere. mo
do quadringenties. cum primum non. ſuo ore ſed ſiculorum
loquatur accuſatorie uociferantium. deinde ſi maxime ad euꝫ
ſunt referenda quę dicit adhuc non inſtructus ſit contra uer-
rem nec ad plenum nouerit cauſam. tertio cur aut calūniatoris
aut preuaricatoris perſonam ſubeat: cum aliud agatur. non enī
de condemnando uerre: ſed de conſtituendo accuſatore con-
fligitur. poſtremo cur id fraudi ſit ciceroni cum ad tempꝰ ora
torum dicta proferantur. nam eodem modo erit contrarium
pręſenti actioni qď alij dicit orationem ire uictum a ſe ceciliuꝫ
qui idoneas cauſas ad accuſandum uerrem
multas protuliſſet. Quod in unaquaque re. leges hieronicas ru
piliaſꝗ dicit aut regis ſui aut rupilij de. x. legatorum ſententia
conſtitutas. Eripuiſti atque abſtuliſti. Eripuiſti quicquid auri
gemmarum. abſtuliſti qď in unaquaqꝫ re beneficio ſenatus. p.
q. r. iuris habuit. Si tacent ſatis dicunt. Tale illud eſt cum tacēt
clamant & uictoriam ipſam uiciſſe uidearis & philoſophan-
duꝫ eſt etiam ſi non eſt philoſophandum. hęc in loco nec oxy
mora nec cacozela iudicanda ſunt. aut enim inferioribus di-
ctis aut ſupra poſitis leniuntur ut eſt illud. Vereor ut hoc qď
dicam perinde intelligi poſſit auditu atque ego ipſe cogitans
ſentio. & illud qď ſeqť. Accedē aut aſpirare. Accedere ē ꝓximū
fieri. Aſpirare in eam partem qua quid quęſitum eſt: uultum &
occulos ad ſpiritum oris aduertere. Et quis unquam tam palaꝫ

de honore:tam uehemẽter de ſalute ſua contendit:bene diſtribuit.omnis enim ſtudioſa contentio aut de honore aut de ſalute precipua eſt.Non enim inquit illud peto qđ ſoleo cum uehementius contendi impetrare.Acriter ipſum inducit hortenſium confiteri conſuetudinem ſuam in corrumpendis iudiciis peruagatam:& addit uideri ſibi tantumdem impetraturũ a iudicibus corruptis ſi cecilius conſtituatur quantum ſi plane. abſoluatur uerres & eſt ordo & ſenſus.non enim inquit illud peto qđ ſoleo impetrare a iudicibus cum uehementius contendi ꝙ hoc ſcilicet reus ut abſoluatur non id peto cum uehemẽtius contendi cum pecuniam iudicibus dedi ſignificat iudiciũ corrumpi.ſed quare non apte dicit.quia ipſe ſiculos ĩducit loquẽtes:& emens homines facinora honeſtius leuiuſq; pronunciãt Quod fidele eſt qđ honeſtũ qđ non inuidioſum ſcilicet ut a cecilio Verres accuſetur:quo facto & non damnabitur reus: & cum hoc egerint iudices tamen non uidebũtur eſſe corrupti cum tantundem fecerint:Cuius ego cauſa laboro. inepti ſunt homines qui hanc clauſulam notant ut malam cũ ſint ex ſpõdeo & baccheo de induſtria durior ad exprimendam ſententiã poſitam more Ciceronis:ut alibi idem.non tu eum patria priuare qua caret:ſed uita uis.te ipſũ ulciſcant.ulciſcor & punio ſignificat & uindico.nunc ergo puniant intelligemus.A pueris nobilibus.Appio claudio adoleſcente nobili qui eum accuſaret Terentium Varronem repetundarum ex aſia uictus ab hortẽſio eſt:in quo iudicio diſcoloribus ceris ſigna ſententiarũ notabantur ſignificare:& Cęſarem item adoleſcentẽ in dolobella reo ex ſicilia qui quidem damnatus eſt quantum oportuit per hortenſiũ gratiam.nam ſi non damnatus ẽ dolobella quomõ poſtea dicit Tullius:iã iã dolobella neque me tui neque tuorũ liberũ quos tu miſeros in egeſtate ac ſolitudine reliquiſti miſeret.poteſt ſignificare ſane etiam ſcaurum qui alterum dolobellam conſularem triumphalemq; accuſauit.& potuit eidem hortenſio reſiſtere.Si a quadruplatoribus. quadruplatores delatores erant criminum publicorum:in qua re quartam partem de proſcriptorum bonis quos detulerat conſequebantur

Alij dicunt quadruplatores eſſe eorum reorum accuſatores
qui cõuicti quadrupli damnari ſoleant: aut aleae aut pecunię
grauioribus uſuris feneratę: q̃ pro aut
eiuſmodi aliorum criminum aliquis metus adiunctus ſit ad
gratiam: id agit corruptor ut gratioſus iudex non ſolum uelit
ſeruare corruptori ſuo fidem: uerum etiam aliquid habeat cur
uel inuitus cogatur ad cuſtodiendam pactionem promiſſę a
ſe gratię. quid autem eſt quod metum adiungat ad gratiam:
ſcilicet ut cuſtos aut ſignum aut aliquid eiuſmodi. Non enim
ſingulos ferre ſententiam: ſed uniuerſos conſtituere. indiuina
tionis & in alijs maioribus uniuerſi iudices in ciſtam tabulas ſi
mul coniiciebant ſuas eaſque inſculptas litteras habentes ab-
ſolutionis ſiue condemnationis. condemnationis cum de ali-
cuius capite agebatur. non &. L. ampliationis. his enim litteris
ſignificabant non liquere. Certos aut ob hoc ut ſententiaꝫ ſuaꝫ
cur quiſque damnaret: aut cur quiſque abſolueret proſcripſiſ
ſet. & ideo certos quaſi ſequeſtres huius rei inter iudices ſe ha
bere dicit hortenſius: quibus antequã tabulas in unum omnes
coniiciant atque confundant furtim oſtendant quã quiſqꝫ ſen
tentiam conſtituendo accuſatori conſcripſerit. Vult ergo cor
ruptionis tantam ſolicitudinem circa iudices eſſe tulliꝰ: ut hac
religione iniecta pro ſe iudicent. ſinguli autem ſententiam de
tabula pronũciabant in leuioribus cauſis: & ob id ipſum neqꝫ
nota neque cuſtode opus fuit cur corruptor iudicum adiunge
ret metum ad gratiam iudicantis. Conſtituere autem tabulas
in ciſta ponere ſignificat magis q̃ decernere. Cerataꝫ unicuiqꝫ
tabellam dari cera legitima Varro conſo
brinus frater huic cenſi reus ex Aſia apud. L. furium prętorem
primo de pecuniis repetundis: deinde apud. P. lentulum ſuram
ẽ accuſatus: Abſolutuſque ẽ a. Q. hortenſio qui corruptis iudi
cibus hunc metum adiunxit ad gratiam: ut diſcoloribus ceris
inſignitas iudices tabellas accipiant: & timeret unuſquiſqꝫ eoꝝ
ne ſi de actionis nõ ſeruare uideret̃ ſi nõ ĩ ta-
bulã quã unicuiqꝫ datã meminiſſꝫ hortẽſiꝰ ex nota cere. ſ. diſco
loribus abſolutũ uarronẽ repiret nõ illa ĩfami ac nefaria. Mire

Verrem

ex ipſius Hortenſij perſona hoc dicit: quę ſępe uirtus maxima Ciceronis in huiuſmodi allocutionibus inuenitur. Ad uiros fortes q̃ graue fuerat ſi ad me diceret: cuȝ de illo ſpecialiter nominatimque dicat: & uiros contra pueros nobiles ponit ſpectatos contra ſordidum quadruplatorum genus. Totam eſſe mutandam: amare totam dixit: quaſi ex nulla parte bonam rationem defendendi habeat hortenſius. Meliore conditione ſit ideſt meliorem conditionem habeat meliorque ſit quippe qui & poſſit & debeat honeſte agere & hoc ſit facilius quam corrũpere iudices. Eos homines quos ipſe uidit. bene ipe uidit maior enim eſt hortenſius tullio adeo ut in libris qui de oratore ſcribuntur etiam laudetur hortenſius. a. L. craſſo &. M. antonio. hos ãte ſe Cicero catonẽq; ueneratur & mltos alios: quos & de oratore in oratorem & bruto collegit: ſed craſſum & Antoniuȝ uidit hortenſius: alii uetuſtiores ſunt. Sine magno multorum periculo poſſe corrumpi. Bona occaſione ſubtiliter & iudicibus comminatur: & ſiculis acrimoniam ſuam in accuſãdo demonſtrat. Suſceptam. ſuſcipitur autem recipitur pars. ſuſcipitur qđ hinc pẽdet ſuſcipitur. ſolum aliquid propter ſe recipitur. Vt mihi non unus improbus: uerrres. Omnis improbitas. & corrupti iudices & corruptores eorum & ſequeſtres: & ĩterpretes. & emiſſarij & omne qđ uitij eſt. Tu te tui periculũ ἀποτῶπηρασ tentamentum dicit. hoc eſt quando tute ipſe tẽtaſti: quando uel exercuiſti uel prętuliſti. Vitam alterius totaȝ explicare. pręſtruit ad illud ꝙ dicturus eſt multa eſſe crimina in uerre quę cõſcius ſocietatis cecilius non audebat attingere: & hoc innocentię eſt uitam alterius totam explicare. illud eloquentię. atq; ea non modo in animis iudicum & qđ ſequitur. Sociorum ſalutem commoda prouintiarum. hoc eſt cauſam patrię ſuſcipere & recepiſſe ſinguloruȝ. rationẽ uitę repoſcere. accuſatorem eſſe. ſuę reddere defenſorem. Deinde accuſatorẽ firmum uerumque eſſe. firmum ut poſſit. uerum ut uelit. Vt eſt hominum genus amariora dicturus ad ſiculorum perſonam contulit dicta. Niſi a ſiculis potuiſſe cognoſci: quia aut ſiculus ipſe eſt: aut quia niſi queſtor in Sicilia nihil aliud fuit Cecilius in quo ꝯnoſceretur quid hominis eſſet. Deportare

litteras.portare aliquid ut intereat.deportare ut mutet locum. Potamonem ſcribam & familiarem : baec omnia ſigna ſunt falſi accuſatoris. Letiſſimum adoleſcentē: uera laudatio.uult enim illū non ut īimicum fratris contra germanitatis officium eſſe cum uerre:ſed ideo ꝙ Cecilius quoqꝫ uerri carior ſit.Quęritur ſicilia tota inepte quidam mirantur cum hęc Tullius in accuſando uerre non obiecerit cecilio: & multa alia & nō intelligūt hęc ad tempus commode adiungi:quę uicto Cecilio nō ſunt neceſſaria.Frumentum in cellam annonam prętoris dicit quę in frumenti certo numero ꝑbebantur abſiculis : in quibus uerres & pecuniam pro frumēto exegit.& eo precio ut pro duobus ſextertiis duodenos per modios ſingulos exegerit ſexies pluſquam emebatur.Emptum eſt ex.S.C.frumētum a ſiculis. Sicilia dabat decumanum frumentum boc qđ ab aratoribus exigebatur ſine precio dabat emptum:pro quo ex.S.C.pecunia ſoluebatur eſtimatum:qđ decretum prętor in cellam boc ē in uſus cellar extimare ſolebat accipiens cum interdū pro frumento pecuniam ſumeret. Pecuniam publicam tu tractabas. bęc erat prima ſenatoris adminiſtratio:queſtorem fieri & in puintia curam gerere pecunię publicę in uſus diuerſos erogādę. Ne qua deductio fieret.modo deductionem diſpendiū ſignificat :alias deductio ī minutio eſt etiam iuſta.Mancipes a ciuitatibus.Mancipes ſunt publicanorum principes Romani bomines qui queſtus ſui cauſa ſic decumas redimunt:ſic paſtum aut pecura publica prętorij aut pecuarij quorum ratio ſcriptura dicitur.bi enim exigenda a ſocijs ſuo periculo exigunt &.R.p. repreſentant.Prouidentes etiam in illa redemptione commodius ſuis.licet autem ſi moderate fiat extimare in cenam pretoris frumentum mancipes pro frumento ab aratoribus pecunias accipere non licet:qđ cum faciebat eſt uera defenſio.eſt inanis ut tamen aliquid dici uideatur neutrum borum babuit uerres. Et lamenta faciebat miſer. oſtendit auaritiae cecitatem. Sunt alia magis occulta furta.Inepte a quibus quęritur quę ſint.nulla ſunt enim : ſed oratorum eſt neque ieiune laudes uel crimina neque oſtendere furens deſignans.Benigniſſime cuꝫ q̄ſtore ſuo communicauit .ioculariter irriſit. ut tota iſta queſtura ad

ſocietatem furtorum ualeat non ad accuſationem. Si tibi iudi
cium poſtulas. certa ſunt quibus impunitas iudici datur in cau
ſa prodictionis maieſtatis & ſi quid huiuſmodi eſt. Certe etiã
perſonę ſunt quę unidices fieri poſſint. itaque neque repetun
darum cauſa per indices agi ſolet. neque ſenatoria perſona po
teſt indicium profiteri ſaluis legib⁹. Index eſt autem qui faci-
noris cuius ipſe eſt ſolius latebras indicit ĩpunitate propoſita
eſt autem. ſexus index poteſt eſſe ſi tibi hoc licet. accuſator de
qua re agimus eſſe non poteſt. Satis contumelioſe tanquam le
uem hominem exagitauit cecilium. Ego etiam quę tu ſine uer
re commiſiſti. quę iſta! nulla ſcilicʒ. hęc enim communicatio-
nis non ueritatis habent: & qui ſi ſe non in nomine tãtum & in
genere eſt ſed in omnibus attributis perſonę. Ergo qui ſi ſed q̃
ſiculis & continet & quod indoctus & qđ non intelligeret. ꝗ
nullo ingenio. putabas ne te poſſe proprium oratoris in omni
qualitate cõparatiua ſic agere euʒ qui proferri uelut occaſionẽ
ſibi ſumat oſtẽdẽdi q̃ pariter poſſit tractare id ipſum de quo
agitur. Ergo quia de conſtituendo accuſatore ambigitur oſtẽ
dit Cicero qualis accuſatio eſſe debeat ut proinde ac dicit ui-
deatur actur⁹ Athenis nõ lilibei. Romę non in ſicilia. dicit il
lum gręcas litteras ſimul latinas in ſicilia didiciſſe in ea inſula
quę neutra lingua bene utatur. ita enim plaut⁹ in perſa dabant
tibi ſexcenti logi atque attici nullum ſiculum accepis: qđ mihi
licet pamicorum negocia quibus occupatur. ita mihi deos ue-
lim propitios. genus iuriſiurandi id eſt quod dicimus. tantuʒ
mihi diuinitas faueat quantum uerum illud quod dico tibi. ſic
igitur ita mihi deos uelim propitios ut commoueor animo ac
toto corpore perhorreſco cum mihi illud diei uenit in menteʒ
quo decitato reo. Magnitudo iudicij repetundarum iudicium
ſine dubio magnum eſt ex perſona uerris: qui poſt pręturam
de fortunis omnibus dimicat & amplitudinem iudicum. ſunt
enim clariſſimi & actor & contẽplatione
& multarum rerum huiuſmodi. Tu horum nihil metuis nihil
cogitas nihil labores: metum ad offenſionem inimicorum uer
ris retulit. cogitationem ad expectationem hominum. labo-
rem ad magnitudinem rerum. Iouem ego optimum maximuʒ

ḃc capita ſolent uſitata eſſe cauſidicis impitis qđ genus uitij in primordio in rhetoricis uulgare noiat. Incipiebāt autē ueteres ut uirgilius oſtēdit aut ab inuocatione deorū quale eſt. pſatus diuos ſolio rex infit ab alto: aut reprehenſione ſuperioris temporis: ut ait Lucilius: uelle; cum primis fieri ſi forte petiſſ; uitioſe ambo cara & uirgilius. Ante qđ ſumma de re ſtatuiſſe latini & uellem: & fuerat melius: Cui⁹ ego ingenium ita laudo. Cur hoc Tulli⁹ dicit: ſcilicet ne terreāt̄ ſiculi laude patroni aduerſarij ſui. Factum eſſe nec ne factum eſt nō eſt factu; calumniatores & hoc genus argumenti complexio dicitur: q̄ ſi pbabilis eſt uincit̄: ſi neceſſaria ſolui non poteſt. Quid cum accuſationis tuę mēbra diuidere cępit. hinc irridet hortenſi cōſuetudinem ut ſępe alias ex illius īuidia deonerare aliquid hoc pl⁹ eſt q̄ ſociū criminis reddere. Ipſe profecto metuere īcipies. Mire deſcripſit imperitū cui pſuaderi poſſit uerum dicere aduerſarium ſuum Trāſigere. Tranſigere qđ manifeſtū ē: expedire definiendum. abſoluere diuidendum an tranſigere eſt qđ aut cōfiteri nō timeat: aut negationē cōcludat. expedire qđ diffinitione ſoluatur. abſoluere qđ p qualitatē licitum eſſe mōſtrat̄. Poteris ne eius orationi ſubire: quaſi latine dixit & magno pōderi ſubire. pſtringat aciem: uel a pſtigiatoribus tranſtulit uerbum: uel latronib⁹ qui ignari & rudes pugnę etiā uano armorū ſonitu terrent̄ pſtrictu luminibus Plautus in milite glorioſo: ut ubi uſus ueniat contra cōſerta manu perſtringat oculorū aciem in acie hoſtib⁹. Magiſter ludi litterarij ludi magiſter. omnē enim ſcholam ludum dixere romani. & magiſtri ludi dicunt̄: qui primas litteras docent. ergo libellū uetere; uult ītelligi attuliſſe Ceciliū: unde magiſter dictata pueris pbere cōſueuiſſet. Cum in ſcriptoribus exercitatis & diſertis. hironia. Subſcriptores autē dicūt qui adiuuare accuſatore; cauſidici ſolent: quos oportet ſūmiſſius agere q̄ dicit ille quē ſequūt̄ In omnibus eni; rebus hic ratio reddit̄ quare dixit tametſi nō eſt ſatis. nā ſupra ideo poſuit eſt aliquid hoc ut oſtenderet ꝙ ſine his nihil ſit Cecilius. Proximū ſubſcriptorē ſecūdū ac accuſatore ceciliū. habet alienū cecilius ſcilicet. alieuum autē uolunt intelligi proprium nomen eſſe quaſi ab alia ut Virgilius

Quoſq; ſecans in fauſtum interuenit alia nomen alij alienu non nomen proprium putant eſſe: ſed alienum & alterius iudicij & non ex auditorio prętoris maiorumq; cauſarum: ſed ſubſellijs hoc eſt non a tribunalibus. Sunt enim ſbſellia tribunorum trium uirorum queſtoru; & huiuſcemodi minora iudicia exercentium: qui non in ſellis curulibus nec tribunalib9 ſed in ſubſellijs conſidebant. Totum iudicium ſubſtinebit: quia tu nec partem iudicij ſubſtinebis. hoc eſt enim totum iudicium & ſpes omnis. Actoribus grecis palleatarum ſcilicet fabularum. in his enim etiã ſi latinę ſunt: gręca omnia ſeruantur. nam latinę fabulę per pauciores agebant perſonas: ut antellianę togatę & huiuſmodi alię. An ideo actores gręcos dixit ſępe illorum qui eſt ſecundarum aut tertiarum. Comedia quinq; actus habet: hoc eſt quinquies dicitur in ſcena. Eſt ĝ perſona primarum partium quę ſępius actu regreditur: ſecundarum quę minus minuſq; procedunt. Terentius in phormio ne quia primas partes qui aget is erit phormio: q̃ ille primaru; ſub audi partium. Multum ſubmittere: ſub audi uocem uel geſtum: hunc tamẽ ab ſubſellijs utrum hoc ad contemptum an ad genus laudis pertinet: ego quaſi ad laudem dictum accipio: ut maior irriſio ſit cecilij: nec a ſubſellijs fuerint aliquãdo in clamando quidem huiuſmodi homines. in libris de oratore non declamatores: ſed clamatores idẽ tullius uocat. quartum quem ſit habiturus duos dixit quomodo quartum nominat: ſcilicet ab accuſatore cum ipſo cecilio numerãs proximũ alienum. quartum ex illo grege oratorum obturbatores quoſdam ſordidoſque cauſidicos ſignificat: qui adhibebantur ad moram faciendam: dum meliores aduocati recrearentur: & ſe denuo compararent ad dicendum: & non receſſit a tranſlatione ſcenicorum qui ſunt tragici & comici di⁀endo quartũ actorem & regem. Cuicunq; ſiue mihi ſiue cecilio alieniſſimis hominibus hinc apparet etiã ſupra alienum alieni iudicij hominem ſignificari: & ideo de alienis q̃ſi exteris per iocum dicit tanq̃ peregrinantibus & aduenis aliquem hoſpitio eſſe recipiendũ cecilio. Quaſi pręteriẽs ſatiſfaciam uniuerſis: ſufficiet

obliq. ſp aliquid

inquit omnibus quod ego uł prȩteriens breuiť dixero pro leui tate eorum quibus reſpondendum eſt. oblique aūt Cicero re‐mouere conatur cecilium etiam a ſubſcribendi ſpe: ꝙ poſtea ille popoſcerat ſecundaꝝ munus: Sed inhumaniſſimum erat dicere ne ſubſcriptorem quidꝫ idoneum poſſe eē cecilium q̃re in ſumma ſibi ſubſcriptorem neceſſarium nō eſſe: alibi mox ait. ſed ne ſbſcriptorum quidꝫ cuꝫ id poſtularet facerē poteſta tem. De populo ſubſcriptor addatᷣ: amare ſbſcriptor de popu‐lo: quaſi iſti in uulgo numerandi ſint. & addatᷣ proprie quaſi iſti in uulgo numerādi ſint. & addatur de populo quaſi inuito & ſupbo ꝙ huiuſmōi enim res additȩ dicunᷣ. Veſtri ordinis reos: reos ueſtra defenſione condignos: uel fures & ſeruos neq̃ qui apud triumuiros capitales apud colūnam meniam puni‐ri ſolent. Ad colūnam meniam. Menius cū domum ſuam uen deret catoni: & flacco cenſoribꝰ ut ibi baſilica edificaretur: ex cȩpat ius ſibi unius columnȩ ſup quā tectum proiceret: & ꝓ uolantibus tabulatis: inde ipſe & poſteri eius ſpectare munus gladiatorum poſſint: quod etiā tū in foro dabatur. Ex illo igi tur columna menia uocitata eſt: cauſis eiuſmōi ſoliti. aderant autem his rebus moratores apti talibus negotijs. Cuſtodem ī quit tullio me apponite: ſubſcriptorem nō dixit ſed cuſtodeꝫ ut quia acerbe reſponſurus erat laceſſitus conuitium facē ui‐deatur. nam ſubſcriprores non ſolum cartaruꝫ cauſa: neq; iu‐uandi accuſatoris adhiberi ſolent: ſed etiam ut nō facile cor‐rumpanᷣ. De iſto cuſtode tot o hoc eſt de omni genere ſbſcri‐ptorum: ideſt etiā ſi cecilius ſubſcriptorem ſe eſſe depoſcat. Nunquam talis uiros cōmiſſuros malefacturos praue

Menia Columna

Subſcriptores

nam cōmitti fraus dicitur atq; pectatum. Sum enim & fidelis & diligens: & ideo nec cuſtode indigeo: & ſpecula‐torem eſſe inter mea ſecreta nō patior. Verum ut ad te cecili redeam: recte quia aut ſubſcriptores parechas infecerat: ſed cȩ teri ſiculi ſȩpe in cecilium utitur hoc conuitio: ut illum nō ro manum ſed ſiculum dicat. Prȩfectus Antoni quidam Anto‐nius curator tuendȩ totius orȩ maritimȩ qua romanuꝫ erat im perium non ſolum ipſe nequā: ueruꝫ etiā comitibus peſſimis

In Cecilio Conuitia

rem inauditam inuaſit: & indicto cretenſibus bello: male re
geſta ibidem proit antequaȝ Pompeius contra pyratas miſſus
eſt. Sed de hoc alibi ait Tullius poſt Marci antonij infinitum
illud imperium ſenſerat/ Quibus ſe in claſſe uti uelle dicebat.
Cani remigibus cęlum a per ſymphonicos ſolebat & per aſſã
uocem ideſt ore prolatam: & ut in argonaui per cytharam: ſed
quia hic in claſſe dixit. poſſumus intelligere ad hoc ſympho-
niacos capi ſolere: ut in claſſe pugnantibus claſſicum canant
unde ipſi tibię claſſi nomen eſt poſitum claſſicum. Non uer-
res ſed. Q. Mutius ſceuola ſignificat. huius queſtor rutilius
rufus damnatus eſt: ꝙ cum prętore conſenſerit ſuo ne publi-
cani aliquit agerẽt in prouintia ſua: quo cognito equites. r. naȝ
tum ante ſyllana tempora iudicabant damuarunt eum. hic eſt
mutius in honorem cuius aſiani diem feſtum mutia nomina-
bant. Redit ad ſe atque ad mores ſuos. nota redire ad ſe ho-
mines. circes illa enim ſues ex hominibus faciebat. reddit aũt
iam ad argumentum non ad ſimilitudinem pertinet. uult eniȝ
innuere ꝙ recte fecit: alienum eſſe & paruiſſimi temporis. ꝓ-
prium uero & perpetuum ꝙ amiſit. hic tu ſi lęſum te a uerre
dicis: iniuria ſemper iniuſta eſt. lędi etiaȝ aliquis iuſte poteſt:
nam & qui iure damnantur lęduntur: ſed non iniuria & recte
contra: patiar. defendam: poſuit contra concedam: negabo: &
bene addit negabo. potuit enim aliter atq; aliter intelligi defẽ
ſio. eſt enim hic finis quid ſit iniuria: quam ne alio q̃dem pro
barent ꝙ & idoneus orator & ĩteger & queſtor accuſandi uer
ris fuiſſent. Quamobrem cuȝ cui queſtor fueris accuſes: accu-
ſes pro eo quod eſt accuſare uelis. an apud nos modo accuſes
cum dicas ab illo tibi iniuriam factam. Itaq; neq;.. L philoni.
omnia exempla ſunt queſtorum qui prętores ſuos non ꝓmiſ
ſi ſunt accuſare. Atque ille. CN. Pompeius propriora exem-
pla & magis ſimilia poſteria ponenda ſunt. Strabonem autem
dicit Pompeium. CN. Pompeij patrem. & enim cum lex ipſa
uide firmamenta argumentorum quotiens in oratõe ſine me
tu faſtidij repeti ſolẽt. Clariſſimi uiri noſtrę ciuitatis: hos rur
ſum extra contentionẽ quaȝ ante ceciliũ habuit de ſuo officio

quemadmodum cęperit.repetit enim ne leuius uideretur ex defenſore repente accuſator factus. M.Catonem illum ſapiē tem.Cato hic accuſauit ſergium galbam prodireptis luſitanis &.P.furium pro iiſdem propinquiſſima extimatōne frumen ti.Accuſauit.M.aquilium.hic.M.acquilius de pecuniis repetundis accuſatus eſt.hic eſt igitur lentuli ſure pater in carcere ſtrangulati propter coniurationem.L.coctam in iudiciuꝫ uocauit . hunc.P.Africanus ante ſecundum cōſulatum & cenſu ram dicitur accuſaſſe:Iudiciiſqꝫ corruptis & cōtaminatis: cor rupta iudicia ſunt in iis qui acceperunt pecuniam: contamina ta in iis qui offenſione ordinis īfamantur. Requiret .amiſſuꝫ ſentiet.hoc eſt enim nihil requiret non ſentiet ſibi deeſſe aliquid ex iis rebus quas nunquā habuit. Ego me dignitate ſuperatum non arbitrabor.ero enim defenſor ut fui:& neceſſita tem accuſationis euadaꝫ.hoc qdē uidetur placere:ſed latenter hoc ſignificat:prauo de ſe iudicio magis iudicibus heſuram turpitudinem q̄ ſibi.

Corrupta iudicia
Contaminata

VERRINARVM LIBER PRIMVS FINIT. INCIPIT SECVNDVS.

u Icto cecilio & accuſatione ad ſe delata : Cicero cum inquiſitionis tempus in ſiciliam poſtulaſſet dies cx. & cum filia patrui ſui Tullii totam prouinciam colligendis litteris in uerrem & denuntiandis teſtimoniis pagraſſet diebus.L.quia pedeſtre iter ex ſicilia:& propter fugitiuos & propter uerris inſidias dubitabat:a iubone tranſiit.tam repente adueniens cum uideret id agi ut a glabrione prętore ab iis iudicibus qui tunc erant ad alium annum aliumqꝫ prętorē res tota trāſiret.eriperetqꝫ ſibi reus patrocinio hortenſii:ac metelli q tunc coſſ.futuri erant. per hos omnes uerres ludendi iudicii fiduciam ſumpſerat.hoc commentus eſt rationis ut orationeꝫ longam prętermitteret:neqꝫ in criminibus declamatione cumulandis tempus abſumeret:ſed tantūmodo citaret teſtes ad unū qd'qꝫ crimē expoſitū:& eos hortenſio īterogādos

daret: qua arte ita eſt fatigatus hortenſius ut nihil contra qđ diceret inueniret. ipſe etiam uerres deſperato patrocinio ſua ſponte diſcederet in exilium. hoc igitur laborat in oratiõe hac tota Tullius: ut oſtendat non dolo nec aſtutia: ſed neceſſitate facere id qđ fecit: & magis aduerſariorum fraudibus occurrat quanuis ipſe ſit captioſus. Vult enim ut diximus omne hoc tempus qđ eſt ante kľ. Ianuar. diſpenſare in totius cauſe actionem. Ad alium prętorem alioſque iudices nouis conſulibus ueniendū ſit. toto igitur hoc libro exhortatio iudicum continetur ad uere iudicandum. Minę in aduerſario diriguntur omnia tentantes ad corrumpendum iudicium: & expoſitõne Ciceronis conſilij ſui iudicibus exhiberetur. quas intractãs communiter breuitaſq; obiiciendorū criminum mira arte cõficitur. Status. quantum ad crimina cauſę repetundarum pertinet coniectura multiplex eſt omnibus libris. quãtum ad ſpetialem intentionem libri huius refertur qualitas negotialis extra ſcriptum in particula iuris ẽ cõſtituta. inducitur enim poſtulatio de agendi nouo genere. ſiquidem petit permitti ſibi non uti oratione perpetua: ſed breuiter crimina ꝓponere: & ad ſingula teſtes dare. Sunt autem capita orationis hęc. An talis reus cuius damnatio proſit. R. P. an talia eius conſilia ad corrumpendum iudicium. An talia & tam manifeſta crimina ad patrocinium deſperandum. An huiuſmodi ab eo & ab eius ſuffragatoribus & dicta & facta ad deludendam accuſationem ut nouo genere ſit agendum Tullio. Quarum rerū quaſi per narrationem facit demonſtrationem expoſitio conſilij ſui & cum iudicibus deliberatio uidetur indicta in qua oſtendit certandum cum hortenſio aſtutia non utendo horis omnibus addicendum tollenda ſi fieri poterit comparendinationem. ꝑ teſtes crimina comprobanda facit hoc Cicero: ut hęc res non ſolum compendio moram ac breuitatem temporis tollat: ſed etiam circa artificium dicendi breuiter etiã in hac parte uim oratoris oſtendat. Qui contionibus & legibus. Contionibus quintium dicit. tr. Pl. qui uenefici reum oppianicum cluentio accuſatore defendens uictus erat illo damnato. legibus autem

L. aurelinm cottam prętorem ſignificat:qui legem promul/
garat d' reſtituendis iudiciis equeſtri ordini. Peculatorem ęra
rij ſub carbone coſ. cum queſtor eſſet. Peculator autem qui
furtum facit pecunię publicę. Vexatorem Aſię atque Pam/
phbilię: ſb dolobella cum legatus ei & pro queſtore eſſet: mor/
tuo malleolo. Prędonem iuris urbani. in prętura urbana: quaꝫ
ſicilienſis ſecuta eſt de qua nunc accuſatur. Cum multę mihi
a. C. uerre terra marique inſidię r̄ſ. alias ſignificat īſidias quę
uitę eius factę ſunt: aliaſque integritati & extimationi. nam
uult intelligi etiam pręmia ſibi pręuaricationis oſtentauiſſe
uerrem: ſed terrę mariqꝫ inſidias factas ſignificat. Ordini no/
mini inſidiatur: ne dignitas iudicandi ordinem ſequatur de
tectis in corruptione iudicantibus. Nomini ſenatorio. Sena/
tori nomen honori ſit ſed potius ignominię. Senatorio enim
ius ſb̄auditur & ſenatorio ordini & nomini ſenatorio. Semel
ait ſe in uita pertimuiſſe: contumaciam uerris precipitem. nā
ſemel uicinum eſt ad pene nunq̄. ex eodem ſenſu eſt ꝙ ſemel
in uita riſiſſe craſſum ſcribit Lucilius. Vnde virg. mihi uide
tur dixiſſe. Tum primum noſtri cacū uidere timentem. Tum
cum a me reus factus eſt. quid eſt reum fieri niſi apud prętorē
legibus interrogari. Cum enim in ius uentum eſſet dicebat ac
cuſator apud prętorem reo aio te ſiculos ſpoliaſſe. ſi tacuiſſet
lis ei extimabatur ut uicto. ſi negaſſet petebat a magiſtratu
dies inquirendorum eius criminum & inſtituebatur accuſa/
tio. Diem. dies foeminino genere. tempus. & ideo diminutiue
diecula dicitur breue tempus & mora. dies horarum xij. gene
ris maſculini eſt. unde hodie dicimus quaſi hoc die. petijt autē
Tullius. c. &. x. dies. Rupiliꝰ ſiue oppius ſuppoſitus a uerre. c
petijt. Inuenit iſte qui ſibi ī achaiam: alij hunc Rupilium: alij
oppium putat. ſunt qui racilium dicunt accuſatorem oppiuꝫ
reum. alij. Q. Metelluꝫ nepotem accuſatorem Curionem reu ꝫ.
moris autem fuerat ut agendi dies priori ꝑor ordinaret̄: itaqꝫ
ſi omni tempore poſtulato uſus eſſet ad inquiſitionem Tulli
us furtu reſponderat ut priori locus ad agendum daret̄ ei qui

biduo breuiorem diem poſtulauerat: cuius accuſationis inter- poſita de induſtria mora eum uerres ad alios coſ. diſtuliſſet. Cum publicis auctoritatibus. publicis litteris perdita profli- gataque peius uoluit eſſe. profligata q̄ perdita. etenim perdi tum quod inueniri non poteſt. profligatum quod poteſt. Tē pus emiſſe. ideſt dilationem temporis impetraſſe. iudicium ſuum autem debemus intelligere ſibi aptum & e contrario ait alienum tempus offenderat. Quod ſi non modo in cauſa. per inocentiam. honeſto pręſidio: per compēſationem crimi- num: auctoritate dicentis. uel aliqua re eloquentię acerbe in hortenſium: quem corruptione iudicum non eloquentia ſica dicit eſſe confiſum. Gratia. amicorum plurimum quib⁹ de- fenſoribus diligeretur ex ſenatu qui reus fieret. Appius ul'cu- rio. hoc pretore: glabrione ſcilicet hoc conſilio. lectiſſimoruꝫ ex omni numero ſenatus iudicum. Quod pretor in reiectione iudicum iudicauit: ex iis quos renuit. intellectum eſt eos iudi ces habere uelle quos corrumpi poſſe confideret. niſi. CN. Carbonem. Carbo mariane partis dux idemque conſul deſer- tus arimini eſt a queſtore ſuo uerre ſpoliatus pecunia publica quam queſtor ī exercitu de ęrario ſumpſerat. cum ad ſyllam ille tranſiret proditor partium marianarum. Cuius legatus. le- gatus per hac prouintias dolobellę proconſul fuit: & pro quę- ſtore malleolo mortuo: eiuſdemque in iudicio cum accuſare- tur proditor fuit. In inuidiam ſuis maleficijs adduxit: propter ſua ſcelera in quietum fecit in uidioſus reum oppugnauit & prodidit. peiuſque prodere q̄ oppugnare: pro- pterea ꝙ oppugnare inimici & hoſtis officium eſt. prodere gra uius cum ad eos qui amici eſſe debent refertur hoc uerbum. Cuius pretura urbana. edium ſacrarum quemadmodum hic dicit ſic diuiſa ſunt crimina huius preturę urbanę ſcilicet iu- ris dicundi: ſarctorumque tectorum contra omnium inſtitu- ta pretorū in decretis interponendis diiudicandiſqꝫ cauſis. Ita uexauit ac prodidit. nimiruꝫ uexauit ingentis calamitatis uſū ſignificat. nam & ipſe ſupra ſic ait. populate uexate funditus

e iiii

euerſę prouintię. virg. Candida ſuccītam latrātibus inguina mōſtris. dulichias uexaſſe rates. Exaratorum bonis. aratores frumenti decimā dare. P. R. ſolent. hos non una atꝗ altera: ſꝫ tribus ampliſ decimis per mancipes a ſe ſubornatos ideꝫ publicanos q decumani uocāt uerres exhauſit. Socij fideliſſimi in hoſtium numero exiſtimati. hic locus crimina continet in ea oratione quę inſcribitur de ſupplicijs. Abſentes rei facti. ut Stenius & Heraclius. partim regū locupletiſſimorum: agatoclis aut hieronis ſicilię regum. Noſtrorū imperatorum. ſcipionis et Marcelli. dedit marcellꝰ. reddidit ex africa ſcipio. In ſtupris uero & flagitijs: de cleomenis uxore dicit. Proponit inania mihi nobilitatis ne Curionis & Marcellorum trium hortenſii & ſcipionis. hi enim uerri palam ſuffragabantur. Aliud quid iam diu machinetur dilationem accuſationis & corruptionem iudicij. Redemptio eſt huius iudicij facta. ſic quidā accipiunt quaſi hoc dicat Cicero corrupti ſunt iſti iudices. nō hoc dicit: ſed ait artifices quoſdam corrumpendorum iudicū pactos eſſe cum uerre: & redemiſſe ſemel omnem procurationem iudicij corrumpendi ſuo periculo abſolutioniſꝗ preſtandę. Ea manſit in contione atꝗ pacto. hic eſt ſenſus de palcito inquit & promiſſione non iudicum: ſed poſtꝗ̄ reiecti ſunt iudices diſplicuit totum negocium redemptoribus: & reſiluerūt a conditione ac placito. Renuntiata eſt tota conditio. renuntiatio dicitur recuſatio eius rei quę in placito & promiſſione uenerat. libelli nominū urorū. moris erat celebrata iudicuꝫ reiectione: & haberi in officio pretoris & in archa reponi nomīa iudicum delectorum. reiectō autem idcirco dicitur: quia cum multi iudices in conſilium pretore ſuo iudicandi eſſent: qui queſtor fuiſſet publica cauſa: uerbi gratia repetundarum ambitus maieſtatum: neceſſe fuerat eos primum de curia ſenatoria conſcribi cum ſenatus iudicaret. Deinde in urnam ſortitō mitti: ut de pluribus neceſſarius numerus confici poſſit. Tertio ideſt p urnam permitti accuſatori ac reo ut ex illo numero reiitiant quos putauerint ſibi aut inimicos aut ex aliqua re in-

comodoſos fore. Solet autem ex moribus ac fama iudicuꝫ ex
illoꝝ quos aut reiiciebãt aut retinebant iud. uoluntate cõiectu
ram facere. populus qui cauſę ſuę confidere qui corrumpere
iudices uellet: reiectione celebrata: & in eorum locum qui re
iecti fuerant ſubſortito prętore. alios quibus ille iudicum le-
gitimus numerus compleretur. Prima enim ſortitio dicebat᷑:
his perfectis iurabant in leges iudices: ut obſtricti religione
iudicarent. Cum iuraſſent omnes pręter ipm̃ prętorẽ nomina
eorum libellis (ut ſupra diximus) continebãtur: & ubiqꝫ habe
bantur: ne pro ſeleſtis iudicibus ut fit in multitudine aliq ſup
poſiti corruptiſſimi iudicarent: itaqꝫ & p̃toris tribunal ut con
ſiderent iudicat᷑ pretori ſuo. Nulla nota. nullus color. nullę
ſordes. Et ſi hęc Cicero quia contra hortenſium proſunt ſę-
piſſime repetat: tamen in qua cauſa & a quo & q̃uo hęc facta
ſint meminimus ĩ diuinatõe narraſſe. illud factum tamen ani
maduertendum ꝙ ad lini ſordes non tabulis ſed ſententiis fi-
gurate dixit. Ex alacri atqꝫ leto. alacris ſiue alacer. utrunqꝫ enĩ
dicit᷑: is qui ingentis ſenſibus uniuerſis quod eſt iudiciuꝫ ere-
cti animi atqꝫ ſublimis. nam e contrario alacer dicit᷑ amputa-
tis corpore ſenſuũ mẽbris: hoc eſt aurib⁹ oculiſue: q̃ ad aĩmũ
ſępe tñſfert᷑: ut plerũqꝫ afflicto aĩo ſenſib⁹ nõ utamur erectis
ſic alacer dicit᷑ is cui omnis ſenſus in loco ſuo quiſqꝫ degat ui
ſunt & intenti ut uultu indicet adeſſe animuꝫ non ſincerum
ſenſibus ſuis: qua re cognita illud quoqꝫ intelligitur aliud eẽ
alacrem aliud letum. Sunt q alacrem feſtinanteꝫ & properum
dici putãt quaſi aliſacrem. Comitiis cõſularib⁹. ſunt etiã edili
tia & pretoria & tribunitia comitia. Ecce aũt ꝓpũ h᷑ Ciceronis
eſt in rebus ĩprouiſis qđ cũ cura virg. & legit & tranſtulit: ut
ecce aũt gemini a tenedo. Eadem illa uetera cõſilia. corrũpen-
di iudicii p eoſdẽ p ſupra dictos redẽptores cõductoreſqꝫ fa-
cinoris iſti⁹. C. curio quẽ ego. q̃ri ſolet cur h᷑ de hortenſio: cur
de aliis nõ dicat q nemo ſolebãt p̃cari ueniã ueteres decoꝝ cõ-
pellatõe nuda q̊s negociũ tãgeret. Curionẽ aũt p̃rem dicit. Tã
apte palã dixiſſꝫ. Apte ad v̾ba ptinet ñ obſcura. palã ad p̃ntiuꝫ

multitudinem & qualitatem frequentis loci. Ad ipſum forni
cem fabianum. fornix fabianus arcus eſt iuxta regiam ĩ ſacra
uia fabio cenſore conſtructus: qui deuictis allobrogibus no/
minatus eſt: ibique ſcuta eius poſita propter eſt. Aperte iam
ac perſpicue nulla ex ſua pſona hͦ dicit Tullius. nam eſſet of/
fenſum Quod tota ſicilia omnes ſiculi om
nes negotiatores: ut quicquid ſubiectum eſt επεξηγησ
intelligitᷣ eius eſſe qdᷓ dixit tota ſicilia. In uniꝰ poteſtate: hor/
tenſi ſcilicet. Non tenebimus iudicia. finxit dicere non tenebi
mus iudicia mollius ſcilicꝫ quam populares fingeret dicentes
auferemus a ſenatu iudicia hominis perditi. lętitia uerris. ho/
minis ampliſſimi. gratulatio. C. curionis. &. M. metello obti
giſſet: ut is de pecuniis repetundis: ſorte adueniebat unicuiqꝫ
prętori. hic ergo. M. marcellus amicus uerris ſucceſſurus gla/
brioni fuerat. fiſcos cõplures. ſporte. ſportulę. ſportellę mune
rum ſunt receptacula: & ſacri ſacculi ſacelli & crumenę & uel
lere & ſcorteę: & manticę & marſupia. ita fiſci fiſtine fiſtellę
ſpartea ſunt utenſilia ad maioris ſumme pecunias capiendas.
Vnde quia maior ſumma eſt pecunię publicę quam priuatę
ut pro cenſu priuato ęrarium dicitur ꝓ loculis: & archa theſau
ri pro ſacello fiſcus. unde fiſcus pecunia publica & cõfiſcare
dici ſolet: his diebus paucis cum prętores deſignati ſortiren/
tur. Accuſatio accepta eſt. Nõ. auguſtis. & comicia conſula/
ria fuerunt. vi. kľ. auguſt. nec multo poſt ſortitio prętorum fu
it: celebratis eorundem comitiis. A quodam ſenatore ad equi
tem. r. hoc homines inepte quęrunt: quaſi certum ſit quod di
citur & de induſtria figuratur a Tullio ad inuidiam aduerſa
riorum: & ſui defenſionem qua cogitur nouo modo cauſam
agere horis breuioribus quam mos eſt accuſatoribus. itaque
ſuſpicantur ſenatorem alii craſſum. alii hortenſium equitem
r. alii neminem proferunt. alii publicium quendam temporibꝰ
illis ĩ diuidẽda pecunia populo famoſiſſimũ pecunia ſicilien
ſis ẽ ex ſicilia ex ꝑdatõibꝰ capta. Comitioꝝ meorum nõie. ut
ego edilitate deiicerer. quam petebam. poſt conſularia enim

& prętoria comitia edilitia ſequebãtur.comitiorũ autem meorum nomine addidit:ut oſtenderet excepta hac pecunia tota; corruptionem iudicum deſtinatam eſſe. Qui ſe omnia mea cauſa debere arbitrabantur.Locutio pro plena habetur. ſed ſi quęras quod integrum eſt: deeſt facere ut ſit omnia facere: & bene omnia prętulit: ut hęc proditio ſecreto acte rei propter amicitiam uideatur eſſe ſuſcepta.Diuiſores omnium tribuu;. utrum legitimos habent omnes tribus diuiſores ſuos quos plantus magiſtros curiarum in aulularia uocat his uerbis.Nã noſter:noſtrę qui eſt magiſter curię diuideret argentinu;.mox dicit in uiros.an diuiſores criminis nomẽ eſt: ſed ſi hoc eſſet non ſibi ex iis carum eſſe dixiſſet:cum ipſe pręturam petiſſ;. oſtendit uerrem non gratis factum fuiſſe prętorem urbanum & alterum metellum prętorem ſicilię.pecunia uerris ſimiliter me fuiſſe pręturam.C. uerrem.Romiliaci uerrem nomen eſt proprium.Romilia nomen eſt tribus:ablatiui caſus ut ſit ex Romilia.Tribus enim urbanę ruſticęq; omnes xxxv.numerantur ex quibus aliqua neceſſe eſt cuiuſque ordinis fuerit cuius .r.obtineat.moris autem fuit cum aliquis ciuis .r. oſtendendus eſſet ſignificaretur:aut prenomine ſuo:aut a nomine aut a cognomine:aut a cognatione:aut a tribu in qua cenſeretur:aut a curia:aut a cenſura: aut ſi erat ſenator eques. r.a curia ſua.ſic alibi ait.L.Claudium palatina patris ſui diſcipulũ tanquam diuiſorem magiſtri uerri ſeni ſcilicet & optima hironia eſt.Vrgebant comitia:inſtabat iudicium fiſci minabãtur.Exquiſite dictum agere quod ad iudicium pertinebat.L. uel occupatione in petendo honore uel qua accuſatio libertatem uel minas exigat.petitio blandimenta & pręces. Minari denique diuiſoribus ratio non erat cur enim

minarer inquit accuſatoribus uel diuiſoribus quos accuſatione uerris impeditus accuſare nõ poſſem:id ipſumq; illi callidi homines intelligerent. Deſtrictu; atq; obligatũ.deſtrictus põt & ſine uinculis in diũſu; manu ducentium fieri. obligatus etiam nouis uinculoꝝ in loco ĩtelligiť.plus eſt ergo

In

obligatū eē q̃ deſtrictum. Qui q̃ obrem arceſſentur. bene ĩ te
poſuit hęc ad cauſam non ueniendi. naꝫ ſine hac ad deſignatū
conſulem ſiculos non ueniſſe contumacię uideretur: ſane &
hic & in primo capite uerrinarum animaduertitur inſequens
locutio ſimiliſque ſoloeciſmi: ſiqdem non ueniſſe legeris. naꝫ
ſi non ueniſſent legeris error non erat. Cęterorum hoc anno.
criminoſe (ut ſupra diximus) in hortenſium metelloſq; : Cuꝫ
filio blando & gratioſo. finis ac maxime meretricibus amici
tię conueniunt. gratia uero quę poteſt in adoleſcentibus ſine
infamia. gratiam enim amicorum copiam modo dicit. Appel
lare. quaſi familiares & conuenire: quaſi de promiſſorum de-
bito. Intellectum & animaduerſum. intelligitur aliquid argu
mentis. animaduertitur ſenſibus preſenti animo utentibus. (Intelligere Animaduertere)
plerumque enim aduertim⁹ rem aliquam oculis aut quo uis
ſenſu corporis ſine animi intentione: ergo plus eſt animadū-
ſuꝫ quam intellectum. an ab alijs intellectum ab alijs animad
uerſum intelligi poſſet. quod ſi eſt rurſus plus erit intelligere
quam animaduertere. Vt cuius diuitię me. Magna emphaſi
diuitias dixit. & ſignificat breuiter etiam ſibi p̄mia pręuari-
cationis oblata: ſed fruſtra. Sed etiam. Q. Metellum ſubaudi
conſulem. & ne error ſit in omnibus tenē uos oportet tres me-
tellos eſſe. unum cum hortēſio. alterum in urbe conſtitutum (Metelli tres fuerint)
de pecunijs repetundis. tertium ſicilię pretorem. dedit enim p̄
rogatiuam ſuę uoluntatis eiuſmodi. dilogia dicitur figura cū
ambiguum dictum duas res ſignificat. naꝫ pręrogatiua ſi pręt̄
eius integrum beneficium aut dicto aut facto aliquid ſignifi
cat liberalis ab eo qui nobis benefacturus eſt: & rurſus pręro
gatiue ſunt tribus quę primę ſuffragium ferunt ante iure uo- (prerogatiue)
catis. mos enim fuerat quo facilius in comitijs concordia po-
puli firmaretur: bina domo de iiſdem candidatis comitia fieri
quorum tribus primę pręrogatiue dicebantur quos uellent cō
ſules fieri. Secundę iure uocatę ꝙ in his ſequente populo ut
ſępe contulit pręrogatiuaruꝫ uoluntate iure omnia complerēt̄
h̄ igit̄ dicit Cicero uocādo ad ſe metellum ſiculos: & eos mi-
nis deterrendo ab accuſatione uerris prope omne beneficium

corruptaꝝ a ſe tribuum uerris pecunia cōſulem factum intel libi: An me taciturum. & hic epitherapeuſis: ubi non emendatio dicti atrociſſimi: ac confirmatio ponitur recte dixiſſe cauſa ſubiecta cum quadam Arceſſit alter coſ. deſignatus ſiculos. Hic eſt prerogatiua quam Metellus uerri ꝓ prerogatiuis reddidit. naꝫ huius rei fuerat dilata narratio. Prouiſum. quomodo ſi comitioruꝫ ſors atq; fortuna eſt: ſed uult totum pecunia ſicilienſi: hoc eſt corruptis a uerre tribubꝰ eſſe confectum. Te non fato ut ceteros ex noſtra familia dictum facete & cōtumelioſe in metellos. Antiquum neui eſt fato metelli roma fiunt conſules: cui tunc metellus conſul iratus uerſu reſponderat ſenario hipercatalecto qui & ſaturnius dicit. dabunt malum metelli nouio poete: de qua parodia ſubtiliter Cicero dixit: te non fato ut ceteros ex noſtra familia. Queſitor. pretor de pecuniis repetūdis queſtionem exercens. nam proprie queſitores dicuntur criminaliuꝫ queſtionum ut verg. queſitor minos urnam mouet. Duo autem conſules hortenſius. Q. metellus queſitor. M. marcellꝰ nimium diligētem. hec eſt artificioſa laudatio iudicis ſine ſuſpitione aſſentationis: & tamen efficax a beniuolentia. qui autem diligentem uituperare non poterat pro crimine addidit nimium. terentiane ne q̄d nimis. M. ceſonius deſignatus edilis cum Tullio: & ideo non iudicaturus quia & edilis & iudicis ſuſtinere non poterat uno tempore: ut ſagacem integritatem eius oſtenderet non dixit q̄d corrumpamꝰ ſed conemur corrumpere: & nō apta & plana corruptione ideſt uel exigua. Iuniano conſilio. Iunius queſtor iudex fuit in cluenti cauſa uerre pretore: in qua cum oppianicus damnatus eſſet: defenſor oppianici tr. pl. qui notius rē in inuidiam duxit: cum diceret pecuniaꝫ in iudicio fuiſſe uerſatam. & cum incertum eſſet ex qua parte eſſet profecta corruptionem credidit ab oppianico datam. quia damnatus erat & errore m̄ltoꝝ in falſo crimine cluētius fuit. hic ego ceſoniꝰ dānatis aliis iudicibus: non modo innocens pronunciatus eſt: ſed etiaꝫ ex is fuit qui illa crimina ſtaleni & bulbi & gutte & ceterorum iudicum deduxerunt cum uerres quoque turbatus

ſbiectos iudices eſſe diceret : & ĩterpollatos libellos ſortitiõe iudicum quos libellos ipſe obligauerat. Magiſtratum ineat oportet non decẽbribus .bodie.tr.pl. futurum. Ex accerrima ęqueſtri illa familia: nouo modo laudem ab ignobilitate quęſiuit more ſuo laudans ęquites.r. & maxime quia cum iudicarent ſine infamia ſe geſſerunt. L. Caſſius cuꝫ ad cęteras res: inde ſunt leges caſſię bellę erarię de ſuffragiịs libere ferendis nõ uoce ſed tabula: ille ille caſſius qui cognoſcendis criminalibꝰ cauſis imprimis quęrẽdum eſſe dicebat: cui bono bomines ueteres graues & ſeueri : & ĩde figurate ſingulis additam laudeꝫ ex ore aduerſarij ueluti oſtendentis cur ſibi iuſti omnes diſpliceant: Tribuni militares: Tribunorum militarium duo genera: primum eorum qui rufulti dicuntur. Hi in exercitu creari ſolent. Alij ſunt comiciati: q famę comicijs deſignantur. Sub ſortiemur etiã. mire oſtendit ſecuritatem rei: tanquam ipſe ſit omnia facturus. No. ſextiles. ſextiles auguſtę. quintiles iulię non dum enim nomina de imperatoribus ſumpſerant: ꝑpter quam mutationem nominum verg. ait & incipient magni procedere menſes. bac tota argumentatione ſignificat Cicero bis accuſare ſe nõ poſſe: ſi accuſandi cõſuetudinẽ ſuare uoluerit: non ſeruire breuitati. Ludos uotiuos. bos Pompeius nouerat ac ſi ſertoriũ ſuperaſſet. Deinde cõtinuo Romani ſequentur. Romani regi ſub regibus inſtituti ſunt: magnique appellati ꝙ magnis impenſis dati: tunc primum ludis impenſa ſunt ducenta millia nummum: adeo magnos ludos factos putant: ꝙ conſiliorum ſecretorum: ideo ideſt neptuno lati: cum regi & rerum conditarum: & dis magnis ideſt laribus urbis Romę dati ſunt: quibus aiunt raptas ſabinas eſſe: ut uideatur propẽ boc dicere. Verg. magnis circenſibus actis : & circenſes ludi ſunt. Deinde ſe dicturos. dicturos dilaturos. moram facturos. dicendo longa oratione excuſando cur interdum non dicant. Admittebantur enim excuſationes multę etiam pro reo aut occupationis alicuius aut male ualetudinis ad ludos uictorię. bos ſylla inſtituit bello ciuili uictor. Secundum quos plebei ludi : quos ex actis regibus pro libertate plebis fecerunt

aut pro reconciliatione plebis poſt ſeceſſionem in auētinum. Quem ego hominem metellum ſcilicet: in cuius locum ſub ſortiendū iudicem ex perſona uerris ſupra dixerat: qui prętor futurus ſit ex kł.ian. qui nunc in iudicium nunc eſt. Malo enī iurato ſuam: cum iudex ſit metellus tabellam iudiciariam iuratus accipit: cum prętor fuerit & non iurauit: quia nō eſt iuris & in poteſtate habebit tabellas omnium iudicum. Id enī conſilium mihi taciti dabitis. Sermocinatio iſta non decet iudicū grauitatem: ideo taciti dixit. ſic agit autem ut oſtendat ſe nō debere horis legitimis abuti: ab his accuſandum uerrem cum poſſit pro una actione teſtimonijs uti tantum. Conficiam ut nemo contra aliter q̃ ego uelim: nunc illud eſt quod poſta dicet in alia tempora reſeruemus in ſecunda actione. Auctoritatibus confirmationibus eloquentię ſcilicet ex ipſius tempore & cauſa: ſenſus eſt. non ingenij tui eſt: ꝙ contra me malicioſe exiſſet. hoc autē expetit tps huius. hoc eſt periculum uerris & malū cauſa quam ſuſcepiſti. Secundum binos ludos: poſt binos ludos uotiuos ac romanos: ante ꝑmos ludos cū ꝑ ordineꝫ ideſt me & a te dixiſſe ꝓficiens compendinationis iudicibus faciaꝫ poteſtatem. Aſtuta. urbana. & enim urbs aſtu dicitur. Terentius an in aſtu uenit. Cupiditas corruptionem iudicum ſignificat in quibuſdam iudicijs terēti uarronis ubi diſcordibꝰ ceris uſus ē: & ubi (ut ſupra dximꝰ) eluſit nobiles pueros. Aſſiduum. moleſtum additum. Ex eo loco ex quo de roſtris ſcilicet. hoc munus edilitatis alluſit ad ambiguitatē muneris & uerris nomen beſtię proferentis. Qui aut deponere: Deponitur ī ſequeſtri. accipitur ab eo qui corrumpitur. Recipiť ideſt promittitur: ideſt ꝓ iudicato reſpondet. Pollicetur qui apud ſe dicit aut premiuꝫ aut ſententię poteſtatem eſſe. Sequeſtres ſunt apud quos pecunia deponitur. interpretes per quos indicitur pactio. Inter. x. annos. recte dixit. hoc enim tempus quo ſenatus iudicat uictore ſylla ab ordine qui tū .r. transferente iudicia: Annos prope quinquaginta. tanto enim ferre tempore equeſter ordo iudicauit lege ſempronia. Sublata poteſtate. p.r.ſ. ſublata ꝓuocatōne ad populū hꝰ ē a tr.pl.Q. Calidius

damnatus dixerit minoris ſextertium tricies. Q.calidius.M. calidi oratoris patre ex prętura hiſpanienſi accuſatus a gallio pro quo poſtea cicero dixit:atq; damnatus cum ſenſiſſet iudicibus pecuniam contra ſe datam: in eos iudices qui paruo p̄tio corrupti ſe damnauerant exclamauit:uel idoneam inquit mercedem pro meo capite paciſci debuiſtis.hoc ſatis honeſtatis eſſet in uocabulis ut hominem prętorium non uili prętio uenderetis:& honeſte hironice dictum eſt: lis eſtimata ſit: h̄ eſt pecunia de qua lis fuit & propter quam condemnatus eſt in ſummam redacta:quę de eius rebus exigeretur.Due res eĩ; conſequebantur damnationem : pertinebat qua uel ſimplex uel duplex uel quadruplatio ducebatur . Altera exilij:ꝙ cum uerre prętore urbano ſorciente ſi hoc criminoſe dicit:quemadmodum ſupra hortenſio prętore:qui ambo peculatus damnati ſunt.Quid hoc inquit quiſq̄ ad iudicium corruptum pertinet: reſpondebimus litis ęſtimationem non ſolum ex titulo propoſiti criminis:ſed etiã ex alijs probationibus quę ex ante actis rebus apud iudices conſtituerint . Hic peculatus crimĩe ꝓpoſito etiã quę iudicando pecunias cęparant reddere reddiderunt.ſimiliter ſoluitur etiã illud quod ſupra de pecunijs repetundis poſitum eſt :Prętore urbano ſentiente.totũ hoc magis inuidioſe q̄ uere dicitur . nam ipſe uerres pro teſtimonio dixit in iuniano iudicio adulteratas fuiſſe tabellas ſuas :ĩ quibus ſuppoſiti iudices eſſent adoleſcendam corruptam proferendam:cum cauſam ante non audiſſent:ſignificat autem.C fidiculanium falculam qui ad complẽdam oppianici damnationem dicebatur eſſe ſuppoſitus . Quod ĩuentus eſt ſenator ſtalenum dicit ab utraq; parte fuiſſe corruptum :quod aduerſus eum recitatum poſtea in cluentiana oratione uix purgat: ubi dicit a ſolo oppianico ſextertium .cccc. C. cecilio ſtaleno iudici data pro numero iudicum qui corrumpendi eſſent: ut diſcoloribus ceris: iam ſupra dictum eſt. Signa autem alij ceratas diuerſo colore tabulas:alij ab iudicibꝰ appoſitas tabulas ceratas diuerſi coloris aiunt:ut hoc ſignum eſſet ad uolũtatẽ rei. Sentẽtię ſcriptę iuratorum hominum :iudicum ſcilicet q

in leges antequam iudicarent iurare conſueuerant. Sed habere hominem potentem: hortenſium uult intelligi. ſcit enim hoc minus ualere ad minuendam eius auctoritatem apud. M. glabrionem prętorem pręſentis anni. Quiq; pręeſſent huic iudicio. Neque ullam aliam ob cauſam. P. R. per annos continuos tr. pl. illo tempore tribunitiam poteſtatem flagitabant. hoc Cicero utitur ad inuidiam iudiciorum in famiam ſenatu iudicante. Qui. CN. Pompeio in īuidia tunc Pompeius fuit q̄ coſ. redderet populo tribunitiam poteſtatem: ſed totum Tullius ad ſui temporis commodum refert: ut etiam catuli ſentētiam in ſenatu demonſtret: tum primam contentionem ad urbem coſ. deſignatus. ad urbem in urbe & ſic dici ſolet de his qui cum poteſtate prouintiali aut nundum in prouinciam profecti eſſent. Pompeius autem procōſule de hiſpania ſertorio uicto nuper uenerat: & ſtatim habuerat contionem de reſtituenda tribunitia poteſtate publicano tr. pl. homines in ſpeculis ſunt niſi. equeſter ordo & urbana plebs & omnes qui fauent tribunitię poteſtati obſeruant. modo ſpeculantur. alias uenerantur. Virg. Pręterea regem nō ſic egyptus & ingens. Lydia nec populi parthorum aut medus hiclaſpes: obſeruant. Poſt legem tribunitiam. ex quo lex fertur de tribunitia poteſtate reſtituenda. Vnum hominem uel tenuiſſimum. pauperem qui unde iudices corrumperet nō habet. dolobellam autem ſignificat. Quod tam & ſi non reprehendunt. Potuit enī dici quid ergo noxius ſi pauper ſit? Non eſt damnatus. non gratia. uult amicum uideri hortenſi uerrem: ſed tantummodo prędę participatione ſociatum. Non cognatione. hoc ad metellum collegam hortenſii pertinet: qui illum tanquam ſi ſit cognatus defendit. Mediocri uitio uitia ſuſtinebit. ſi quis nimia ſeruitute patrocinium meruerit: aut aſſentatione aliqua defendendi meruerit inueſtigare ratione: uia. hoc totum ad terrendos a corruptione iudices dicitur. Poſt hęc conſtituta iudicia ſenatoria iudicia dicit per hos. x. annos ſyllę legibus conſtituta. Qui iā pridem inuentus eſt: uerrem dicit: qui ſis rector qui loco in tribunalibus. fac tibi paternę legis acilię manus. acilius glabrio

legem aciliã tulit: de pecuniis repetũdis ſeueriſſimam. in qua
nec cõpendinari: ꝗ licet reum fortiſſimũ patrem. Tibi mani/
lius aciliũ glabrionem fortiſſimũ auum ſcęuolã dicit iuris pe
ritiſſimum: q cũ. CN. piſone coſ. fuit quo anno. C. graccbus
occiſus eſt. Grauiſſimũ ſoceꝝ fuiſſe ſcauruꝫ ſignificat. ſcauri
cõſtantiam male ſbiecit qd ſit cõſtantia: & animadũtendum
bãc eẽ artificioſam laudationẽ iudicum ad beniuolentiã: quę
tñ ab aſſentatõis ſuſpitõe ſumeta eſt ad ſuſpitionẽ criminis:
ꝗ mltum rapuit rõeꝫ ſalutẽ in corruptis iudicibus reſeruetur.
Serui deſignatoꝝ cõſulũ. mentionem facit illius rei quam de
metello ſupra mõſtrauerit: ꝗ ſiculos domũ arceſſitos iam añ
cõterruit. Quadraginta dieb⁹ ĩterpoſitis. bis q ſunt poſt bi/
nos ludos uotiuos atque romanos: quos aliĳ bini conſecuturi
erant uictorię atqꝫ plebei. Cũ bęc frequẽtia totius italię romaꝫ
diſceſſerit. frequẽtiam dicit plebis ruſticę: cui noluit iudicis
notã eſſe integritatem ſuã. cõuenerat aut ex municipĳs cuiuſ/
cũqꝫ modi multitudo: aut ꝑpter comitia ſuffragioꝝ cã: aut lu
dorum uotiuorũ romanoꝝ uictorię plebeioruꝫ: aut ut cẽſeret
apud cenſorem gellium & lentulũ q tũc erant. bui⁹ laudis fru
ctum & offenſionis ꝑiculum ueſtrũ. figura Zeogma. ad ſin
gula eiꝫ ſubaudiendũ eſt puto eſſe oportere. faciã boc nouũ.
ſed ab iis q binc principes noſtrę ciuitatis ſunt añ factũ. Veꝝ
dicit. & eiꝫ. L. lucilius & item. M. licinius ambo cõſulares. M.
uero. & triumpbalis fuit. bi cũ accuſarẽt. L. cottam nõ uſi ſunt
oratione ꝑpetua: ſed ĩterrogatõe teſtiũ cauſam ꝑegerũt. Illud
a me nouum cognoſcatis: in eo ſe dicit noui aliquid allaturũ ĩ
quo diligentius crimen expoſiturus eſt: q̃ qui añ ipſum breui
ter accuſauerũt. Vt ubi interrogãdo. apparet ex bᵒ dicto: teſtes
ſuos etiam ipſum accuſatorem ĩterrogare cõſueſſe. Argumẽ
tãdi dicendiqꝫ ſint. argumẽtari eſt argumentis uti ad rem pro
bandam. dicere amplificatõe uti ad rem ad delectãdum com/
mouẽdũqꝫ auditorẽ oratione perpetua. Si qs erit q perpetuam
orationem: uides ꝗ argumẽtis ſe uſurum non negat. Iam mo
do q̃q̃ perpetuam orationem ſe neget babiturũ in bac oratiõe
que prima eſt. Si quis erit q perpetuã orationẽ accuſatõnemqꝫ

bene hęc ſepauit ut oſtenderet etiam ſine perpetua oratõne ac
cuſationem tamen eſſe ut intelligi poſſet: ut res non una ſed
ut duę ſunt. Nunc id qđ faciamus ea ratione facimus. incon-
ſequens locutio & obſcura non minus eſt: q̃ illa in fine oratio-
nis pro ligario: Niſi forte faciemus ſemel ponitur. Cum mul
ta libidinoſe. multa crudeliter in ciues atq; ſocios. a ſpecie cę-
pit & ſubiunxit ſenos dicendo: poſtea ad deos atq; homines:
ſed non eſt uitium ꝙ ſub auxeſi poſitum non pro ratiocinatõ
ne. Sextertiu; quadringenties. diximus de hac queſtione ſum
me uarie. in diuinatõne enim ſextertium millies dixit. ꝙ ſolui
mus: ꝙ adhuc non erat inſinuata criminum ratio Ciceroni: &
ꝙ ex pſona ſicilię loquebatur augere uoluit ueritatem: & qm̃
pſe duplę uel quadruplę repetitõis q̃tũ ius accuſatori pro-
gredi licuit. nam quãuis ſextertium ſeptuageſies tantum du-
pli nomine exigi iuſſus eſt. ad grãm ne hortenſii an ſuam an
etiam conuenientia Ciceronis ipſius parum compimus. Dixi.
moris ueterum fuit: cu; ſatis uiſum eſſet fluxiſſe uerborum
hanc ſibi neceſſitatem finiendę orationis imponere: ut diceret
ad ultimum dixi: quod etiam ab utraq; pte oratione cõſũpta
ut in conſiliu; dimitterẽtur prętor ſoleret pnuntiare dixerũt.
bene ergo tullius denũtians aduerſariis cõpendium breuitatis
hoc uerbo uſus eſt. Dixi non ante mihi finitur prima actio. in
ducentur enim de hinc a Tullio teſtes quorum uerba in oratõ
ne conſcribere nullius elegantię fuit. multis autem diebus pri
ma actio celebrata eſt: dum teſtes uerris producũtur criminũ
diuerſorum. dum recitantur publicę priuatęq; litterę: quibus
rebus adeo ſtupefactus hortenſius dicitur: ut rationem defen
ſionis omitteret: adeo perculſus uerres ut abiret ĩ exilium ſua
ſponte: ne quid amplius in iudicio geſtum eſſet: niſi ꝙ Tulli
us metuens ne tantum negocium pene tacitũ pręteriret. finxit
uerrem compendinationi pręſto fuiſſe ut bis defenſus accu-
ſaretur iterum & queadmodum uictorię conſuluerat breuita
te dicendi ita laudem eloquentię tanq̃ repetita accuſatione ẽ
conſecutus: reliquorum conſcriptione librorum qui cęteros
conſequuntur.

ARGVMENTVM ACCVSATIONIS.

Einceps hęc oĩa non dicta ſed ſcripta ſunt contra eũ qđ factũ eſt. Fingit Cicero adeſſe in iudicio uerrẽ cõpendinatũ reſpõdere citatum & defendi. in cęteris uero orationibꝰ defenſor futurus accuſatõis officiũ his libris q uerinaꝝ noĩe nuncupãtur cõpenſare decreuerĩt. qm̃ accuſar̃ multos in decoꝝ Tullio uidebat̃ in una cã uim huius artis & eloquentię demõſtrare. nã & bene ĩtelligentes omnẽ uirtutem oratoriã quęcũq; in crimĩatõibus cõſtituta eſt. hic expreſſam uidẽt. & contra ex hoc defenſionũ uim in cęteris or̃onibus: & neruos eius ex hac uirtute cognoſcũt q̃ in opp̃mendo exp̃mit̃ reo; Igit̃ reꝝ ſcena ſic facta eſt ut dicit Tullius non ut acta res eſt. Adeſt inquit uerres rñdet defendit̃. ḡ cum p̃ma actione accuſatus ſit ac defenſus uerres: nũc uelut defenſus iteꝝ. ſic enĩ mos erat. in altera actione accuſator ad ultimũ rurſus oratiõe p̃petua crimina repetũdaꝝ: & alia pleraq; ãnacta uita ſępe firmãtur. ſumit̃ etiã hic ſępe defenſio. omnis enĩ & cõfirmatio ab attributis negocio ſumi ſolet. ḡ attributa pſonę & maxĩe ĩ anteacta uita queri ſolẽt negocij in ip̃o crimĩe; Libros igit̃ pro qualitate criminũ Tullius diuidẽs: anteactis unũ dedit. nunc ſcilicet ſolũ crimini ip̃i repetundaꝝ. iiii. Vnum de iure dicendo. alteꝝ de frumẽtaria. tertiũ de ſignis. quartũ de ſuppliciis. ad hanc enĩ ſimilitudinẽ poeta virg. minoẽ iudicẽ apud ĩferos tanq̃ ſi p̃tor ſit reꝝ capitalium q̃ſitorẽ appellat. dat ibi ſortitõnem. ſortitionẽ ubi urnam noĩat. dat electionẽ iudicũ cũ dicit cõſiliũ uocat. dat cognitionẽ facinoꝝ cum dicit uitaſq; & crimina diſcit. Ergo hic libere q de anteacta uita ẽ ſtatũ neceſſe eſt coniecturalem habeat. capita autem q̃ ip̃e Tullius fecit diuidendo totam hãc accuſationem in legatõe. uicẽ q̃ſturę. tertio in p̃tura urbana. nã cũ omnes eius actus q̃ſturę noĩe legationis: p̃turę urbanę: p̃turę ſicilienſis: quę quadriptita libroꝝ diuiſione cognoſcat̃. ante acta enĩ oĩa hoc libro comprehenſa ſunt ad eoꝝ fidem q̃ poſt dicunt̃. Prohoemia ſane huius libri inſinuatione conſtituta ſunt: quas uere accuſationis ĩ uerrem

in Verrem

audentem adeſſe :atque defenſum ex hortatione iudicum ad recte iudicandum.tum in minis cõtra adũſarios & in exhibẽda ratione officij ſui cur ita maluerit accuſare ut ꝑma actione tm̃ teſtibus uteret̃:q̃ oĩa eiuſmõi ſunt ut non tã noua dicere q̃ dicta libri ſupioris ĩſtaurare uideat̃.Poſt hęc oĩa ipſius Ciceronis p bonores uerris cũ criminib⁹ uĩctos diuiſo p ordinem temporum currit. Figmentum Ciceronis

Neminẽ ur̃m ignorare arbitror iud. hoc totũ figmẽtũ eſt Ciceronis ut ſequẽtiũ libroꝝ uera actio uideat̃. nã uerres iã ſua ſponte elegit exiliũ.Rñdet.recte dictũ eſt rñdet.nã apud ueteres & iudices & rei & accuſatores & defenſores dicebãt a p̃cone ꝑtorio.patior iudiciũ dolor̃ debuerit reſiſti ſibi.pati ſe & ęquo aĩo ferre dicit ut pugnã uictoria cõſequat̃.Neqꝫ eiꝫ ſal⁹ ulla.r.p.maior eſt.eadẽ repetit q̃ in ꝑma actõe dicta ſunt e.r.p.eſſe dãnari uerrẽ.Diligẽter reiectis.reiectos iudices ꝑ electis ĩtelligi cõuenit.ibi enĩ reiectõ iudicũ ubi & retẽtio cõtinet̃.in reiectione aũt accuſatoris .uel fides accuſatõis uel ꝑuaricationis ut ſupra dixit apparet.Ac ꝓpe depoſitum deſpare ſalutis. ſic & virg.Ille ut depoſiti ꝓferret facta parentis. Poſtremo ut eẽt hꝰ iudicatũ ſubaudit̃ acceſſi ἀπὸ κοινοῦ ad oĩa qb⁹ hoc ṽbũ in hac ſentẽtia cõuẽit .hõ eſt nocẽtiſſimus. Terentius & habet qđ det & dat.nemo largius.& de pſona fatuus ĩſulſus tardus ſtertit.Impie nefarieqꝫ cõmiſit .Nefandũ eſt nõ fãdũ. Nefariũ qđ ſacra polluit farre pio ſolita celebrari.ĝ nefarij ſacrilegij.Agũt eũ p̃cipitẽ.ꝓꝑũ Ciceronis & in orationib⁹ & dialogis & in epiſtolis eãdẽ ſeptã quã dicẽ & uti eloquẽtię diuerſis mõis iiſdẽ ſententiis:tñ ab aliq̃ occaſione repetitis . naꝫ & hic repetitõ uerris in qua uidet̃ inſanię uerri cã uelle mõſtrari. eſt enĩ hic locus de ſuppliciis irrogatis.ubi oñdit ciues.r.uerrem p̃donibus occidiſſe . religiones uero cerimonię de ſignis de furtis tacet mõ q̃ſi idoneis ad furorem auaritię ſupplicio cõi extimatõe litis exilio.Cui dãnari expediret.qꝫ minor indãnatõe pena q̃ in cõtione.p.r.& in eoꝝ aĩadũſione.nõ iſtũ mõ terret ſubtiliter etiã iudicibus cõminat̃.Non id tps.qđ inuidioſum ſenatui eſt. Non is reus qui & nocentiſſimus . Non id

Queſtores urbani

conſilium ꝙ ex optimis uiris lectum tale eſt: ut ſi qd in ipſo culpę fuerit ſe pariti meli⁹ eẽ natũ me. Ne actor qdẽ Tullius .ſ. in q̄ oĩa ad uĩcẽdũ parata. Ad aliud iudiciũ po.ſ. & ęqtuȝ.r. Alieno noĩe. q̄ſtores urbani ęrariũ curabãt: eiuſq; pecunias ex pẽſas & acceptas ĩ tabulas publicas referre cõſueuerant. alieno aũt noĩe dicit carbonis noĩe: uł exercit⁹ eius. nã cõſulis militũ eius noĩe pecunias ex ęrario ſumptas aũtit: cõũſus ad ſyllam bellis ciuilib⁹. alieno noĩe ad frumẽti emptionẽ qđ ſiculis nõ pſoluit. De capite. h̄ in ſicilia fecit gratioſius ĩdecumanos: ut frumẽtũ in auctione pmiſſũ ab decumanis uſibus. p.r. cũ illi refragarẽt a plicito de ſũma detraxerit: minusq; eos ĩferre paſ ſus ſit annone. p.r. qđ illicitũ ꝑbat młtis documẽtis. M. mar/ celli & P. africani monumẽta. ſigna cõceſſa & reportata ſicu lis a. M. marcello & ſcipione africano. Nã Marcell⁹ donauit: q̄ uictis ſiracuſis aſportare iure belli potuerat. African⁹ uicta carthaginę reportauit: q̄ uictis ſiculis ademerãt penni. Medi tet de ducib⁹ hoſtiũ. hic crimẽ de ſuppliciis eẽ cognoſcit. in h̄ eĩ libro hęc latius explicãt. Quos in eoꝝ locũ ſb̄ditos. captis ꝑ donũ ducib⁹ uerres illos qdẽ remiſit accepto p̄mio. ꝓ illis aũt mercatores innocẽtiſſimos ptĩ trucidauit: ptĩ domi ſuę ꝑua/ tim reſuauit: quo diceret timuiſſes & ibi nec criminaretur eos ipẽ a ſe pecunia liberatos eẽ: eoſq; dũ ꝑ me licuerit: q̄ntũ ĩ ipõ fuerit. Ad h̄ domi ſuę ꝑuat⁹ qđ eſt maieſtatis crimen: hoſtes publicos hr̄e poterat. ſȝ finẽ fecit hui⁹ audacię me cogẽte: q in/ ſtitui ut de eius domo ĩ publicã cuſtodiã ducerent. Quo me iã ꝑdem uocat. p.r ſe dicit ꝙ ędilis eſt fact⁹ ut defendat liber tatẽ. p.r. Qui cognitores hoĩes. hoc genus deſẽſiõis in iure co gnitor dr̄. maxĩe cũ de alicuius ſtatu agit ipſi me alibi cogni/ torẽ iuris ſui. Quĩq; & xxx. ac p hos totus. p.r. ꝑncipio tres fu erunt. tatiẽſis una a ta tio rege. ramnes altera a romulo. luceres altera a luco mõte ſiue lucretino: ſiue a luco quẽ lucũ aſylum uocauerat romulus. Poſt de noĩbus ſabinaꝝ pł́es factę quib⁹ precatricibus parẽtũ bellũ maritoꝝq; finitũ eſt. ad poſtremuȝ xxx. &. v. factę. Obtinuerũt aũt nomẽ aut a tributo dãdo. aut ꝙ ꝑ tres fuerũt uñ etiam tribuni dicti. Religionem .qa iurati

M. Marcellus P. Africanus

Maieſtatis crimen

Cognitor

De Tribubus

teſtes dicebant. Lautumię. carcer ſyracuſis linguę ſiculorum. Lautumię autē lapidicines dicuntur loca cęſis lapidibus & ſecta. De loco ſuperiore. de roſtris quippe qui ędilis ſum fact⁹. quo in numero e uobis complures fuerunt. alia enī ſortitione nūc ſedēt illa diuinatōe conſtituendi accuſatoris. alia fuit inimicitias iuſtas ad aliud argumētum uictoriā ſuā inťpretatus. ſimpliciter fatetur qđ in diuinatione expugnauerat: non idoneam fuiſſe cauſam accuſandi uerris cecilio cōmētitiā ſimul tatē an iuſtas īimicitias magna dicit. ut e cōtrio virg. Iniuſto ſub faſce uiam dum carpit. Cū id poſtularet bñ addidit. ꝙ in diuinatōe huiuſce rei mētio facta nō erat. Vim īquirēdo tantam habui: dicit plura crimina īueniri potuiſſe q̄ īuenta ſunt: ſi uellet Tulli⁹ nō ad legem repetūdaꝝ inquiſitōem facē: ſed ad uniūſa quę cōmiſerat uerres. Nā certe quantum abſtulerit ex ſicilia uerres nō quātum flagitij cōmiſerit dicere accuſatorem cā cōpellit. Ne qs de mea fide & uerris pecunioſi rapinis inuidioſum & apud iudices plurimū: ut nō ſine cā de eoꝝ ſubſtantia Cicero dubitař uideať. & ualet ad ſuſpitōeꝫ magnopē īmo redempti hortēſii & fautorū uerris ad defenſionem eius quo ſe quoqꝫ e ſuſpitione hominū nō excepit Tullius. Sciebā in reiiciendis iudicibus. multi īquit ita ſbtiles fuerūt puaricatores ut in tota actione fideles actores eſſe uiderētur. q tamē nō effugerūt ſuſpitōes hominū in reiiciendis iudicibus uerſarenť. reiiciens eiꝫ malos & retinens bonos uerſus accuſator intelligitur. q uero coñ facit & ſit in pedimento cęteris aſtu tegat de hꝰ ītelligiť ꝙ puaricator exiſtat. & bona accuſatio cū cā laudantis iudicis orituris. Poſt hunc ſtatū. r. p. q in hunc utimur: qui eſt p. x. annos ex quo ſylla uicit ex quo iudicat ſenatus quā iſte laudē uitat argumētū qđ ipm rhetoricoꝝ rephendit: & cōe appellauit. Qui cū. P. galbaꝫ iudicē reieciſſet bonū M. Lucretium retinuit. malū ſcilicet. ſed tñ ſcire uos cōuenit hunc Lucretium Ciceronē eſſe reiectū: neqꝫ eiꝫ pſenteꝫ iudicē uitupare fas fuit. Reiici paſſus eſſet ac p hoc reieciſſet ipe cōtra fidem meā. nihil potuiſſe ꝙ non ſum edilitate ductus. De inde reliquis diebus. apparet multis diebus pᵃ actōe accuſatū

productis teſtibus uerrem. Non enim ſpolia.C.uerris ut qua druplator.qui de condemnati bonis ipſe aliquid ſumam.ſed extimationem ut bonorum ciuis cum cauſa cui rei contrariũ eſt ſine cauſa defenſorem prouintię conſtitui & delegi ſubaudiendum & ad omnia meum fuit. Suſtulere pro ſuo habuerit perſuaſum ſibi oſtenderit quanto periculo uenturi adeo iud. uult intelligi metuendum eſſe ſenatui ne equites .r. iudicent quos non ſolum pro integris:ſed etiam pro inimicis nobilitatis uult pater iudices eſſe. Apõta ſubito retraxiſſet.hoc cõminiſcitur Cicero ut credamus ueram fuiſſe ſecundam actionem:que ſecũdum ueram geſtorum fidem non dicta ſed ſcripta eſt. Non ſine cauſa.corruptis iudicibus ſcilicet. nunc ne noua querimonia egere.aſtutia Ciceronis hęc fuit utendo teſtibus ut nihil reliqſſet hortenſio niſi ut eos interrogare poſſet.dicendi autem facultatem nullam ei dedit:nihil ipſe dicẽdo enim metuebat:ne ſi locum dicendi inueniſſe hortenſius breuitatem temporis longa oratione conſumeret: ut ſecunda actio apud alios iudices qui corrũpi poſſent aliumque prętorem.poſt kl'.ian.perueniret coſ.futuris ſe & metello fautorib9 uerris.hęc ita ſunt quemadmodum dicimus.ſed Cicero ſic ꝓponit querelam hortenſii ut & iniuſta & ridicula eſſe uideat̃. & eſt ordo nunc ne nouo querimonię genere uti poſſet hortẽſius:morem illi geram.hic tu fortaſſe eris diligens. Apoſtropha ad ipſum hortenſium qua oſtendit non poſſe ſe cogi uti oratione perpetua:& omnibus horis ſuis ſi noluit uti: & mire horis dixit cum dies ſint plurimi:ut oſtendat nimiam diligẽtiam & eas horas dicentis dictione eſſe complẽdas. Veteres pręterea generaliter dicebant more gręcorum.Quod mihi lex mea cauſa dedit. de commodo proprio dicere unicuique detrahere:pręſertim cum eo de aduerſario nihil poſſit eſſe commune.Ea re quidẽ ut quęſtionem propoſitam infirmaret cauſam propoſitiõis affinxit:quę ſibi ſolutionem propoſiti quã uolebat afferret.In hoc quidem genere cauſaruꝫ coniecturali ſcilicet ad modum enim comperendinatum pro comperendinatione poſuit.& eſt ſenſus:aufero uobis moleſtiam bis dicẽ

Hore

Comperendinatus

di.ſed quid dices utile eſſe bis dicē:& mihi ego denego hanc utilitatem:in qua re cur me accuſes non habes.& enī compen dinatio propter me magis q̄ propter te eſt inſtituta:aut nō ma gis propter te q̄ propter me.ſi enim numerum dicendi conſi deres ex equo res eſt:ſi ordinem ego ſum prior.nam ſi accuſa tor dixerit reſpōde prima actione defenſor:ut rurſum comp endinatio iudicio dicit prior defenſor:& defenſionem tanq̄ duplicem in medio poſitā obruit ultimus accuſator. Glaucia primus tulit ante legē glauciam de compendinatione:aut ſta tim ſententia dicebatur ſi abſoluendus eſſet reus:aut ampli⁹ pronunciabatur ſi uideretur eſſe damnādus cū dixiſſet ius nō liquet.hoc eſt obſcura cauſa eſt.itaq; ea pars interpoſita dila tione dicebat in cuius peroratione uidebať obſcuritas.comp endinatio uero utriuſque partis recitationem.alij ſic adnotant compendinatio eſt ſecunda actio.item compendinatio eſt ab utriſq; litigatoribus inuicē ſibi denūtiatio īpendinum diem. namq; cū in rē aliquā agerent litigatores & pena ſe ſacramen ti peterent:poſcebant īdicem qui dabať poſt trigeſimum diē. quo dato deinde inter ſe compendinum diem ut ad iudiciu; uenirent denuntiabant.quo cū eſſet uentum añq̄ cā ageretur: quaſi p indicē rem exponebāt.qđ ipſum dicebatur cauſę cō iectio quaſi cauſę ſuę in breue coactio.alij ſic inter cōperendi nationem & ampliationem hꝰ intereſt ꝙ cōpendinatio ex una tantum repetitur cum ante iudex non intelligeret & omnino ſuadebatur iud.bona cauſa abſoluebant eam:ſi mala non ſta tim damnabant:ſed hac excuſatione parcebant. Nam cum cō dēnādi nota eſſe.k.littera abſoluēdā āpliādi ſignū. NL. qđ dabāt qđ ſignificabat non liq̄re uñ āpliatio naſcebať iudicari dici ſnīa abſolutōis hꝰ ſignificat id qđ ſeq̄ť. cito abſolui. iudi cari.tardo cōdēnari.āpliari. Aciliā legē.acili glabriōis pr̄is hu iuſce p̄tori.de q̄ ēt.ſ.dixit.de q̄ q̄ lex neq; cōpēdinatōe; āplia tionē habitā & cōſiliū.i. p orabo.nā mittē iud.ī cōſiliū eſt de mittē iud. ad ſententiam dicendam:ubi allegatis omnibus argumentis orator dixerit dixi.Sextertiū q̄drīgēties.in diui natōe milies dixit:ſ; cur ita uariauēit fidē ſūme iā ī ſupiorib⁹

teſtium interro-
gatio

diximus noĩa ſua exegiſſe tituli debitorũ nomina dicantũr p̃
ſerti in iis debitis in qbus hominũ noĩa ſcripta ſunt:qbus pe
cunię cõmodatę ſunt.cui rei contratiũ eſt mutuas accepiſſe.ğ
noĩa debita uel debitoris.hęc eadem ſe audiſſe dicerent apud
antiquos & de auditõe teſtimoniũ dicebat̃:ut in teſtibus ĩter⸗
rogãdis tenere debem⁹ ĩterrogatõnes teſtiũ & accuſatoris &
defenſoris eẽ & eius q producit & eius coñ quem ꝑducuntur.
Sed etiã.p.r.qui circum ſubſellia coronã fecit. Interpoſuiſtis
accuſatorẽ q iſte ſit accuſator:uel quem accuſet in priore libro
iam notauim⁹.ꝙ aũt dic̃ menſes mihi tres cum eripuiſſ; hoc
dicit.c.aũt &.x.dies inquirẽdi in ſicilia poſtulaui.cõſequens
erat ut etiã qnquageſimo die rediſſem.ut redii ſtatĩ accuſare;
qđ poſſim facere.Interpoſuiſtis accuſatorẽ quẽda; cuiuſdam
ex achaia res q̃ ſibi.c. &.viij. peteret:& ita factũ eſt ut quãuis
ego feſtinatore dierum ille adhuc ꝑficiſcat̃ : non potuerim tñ
agere donec cõplerentur illo abſente.c.&.viij. dies:ſic enĩ erat
a pretore legibus ordinatũ.ut ſi intra centum & octo dies ille
inquiſitor achaicus aduenisſet p̃ore loco ageret ita factum eſt
ut prope tres menſes ſine ludoꝝ ĩpedimento ad agendum ap
poſitos ſine cauſa Tullius amiſiſſet aduerſariorum dolo.cen
tum enĩ & octo dies pluſq̃ tres menſes ſunt. Vt cũ horis no⸗
ſtris uſi.horis nr̃is.xx.diebus ſcilicet:hi enĩ dabantur ad accu
ſandum legitimi totidemq; defenſori ad reſpondendũ.Neq;
nemo p̃ore actione defendere auſus eſſet teſtes tabulęq; facti
dari ſolẽt:itaq; ab accuſatore dant̃ non facti nõ dant̃ teſtes.ğ
nihil ꝑſunt a pte defenſoris.qd ergo facit ꝑ defenſore:oratio
ſcilicet cuius poteſtatem hortenſius non habuit tacente accu⸗
ſatore.non ergo defendere uerrem non auſus eſt:quia nõ po⸗
terat ut uolebat in totum prętermiſſit hortẽſius.Si quam die;
iſti qui iſtum eripiendum redemerunt.fingit Tullius ꝑueniſ
ſe ſe ad pactionem eorum qui in ſe ſuſceperant procurationẽ
corrumpendorum iudicum & liberandi uerris: quos ita in ca⸗
uendo ſcripſiſſe dicit pro eo ſe promittere corrupturos eſſe iu
dicum ſi poſt kl.ianua.de uerre iudicarẽt.Quam ego eſſem
ſtult⁹inquit ſi quam diẽ illi in promittendo elegerant ego in

ad accuſandu
dari tempus

accuſãdo nõ effugiſſe;:ꝑſertĩ cũ poſſe; effugẽ ſi ĩprudẽs non eẽm. Nũc mihi tẽpori. eius qd' mihi ad dicẽdũ daẽ. alij ferunt hoc dies. xx. alij pauciores. alij plures. Aut ex iſto quẽ ſui ſimil limu; ꝓduxit. repħendũt hoĩes ſtultiſſimi Tulliũ ꝙ ĩ filio uer ris ĩnoxiã lędat: ac tñ ignorãtes illũ accuſatoria arte ꝓuidẽ ne in epilogis ꝓductis ab hortẽſio cõſili et mĩam iudicũ pr͞iſleno nũ aleatoꝝ ꝓductuꝝ. lenões ſũt ſcortoꝝ ꝓductores ẽt ĩuitaꝝ pſonaꝝ: & ĩ qb⁹ ſtupra exercita legib⁹ uĩdicãẽ Queſtoř. CN. papirio coſ. fuiſti: uno noĩe. CN. papirij carbonis & tps crimi nis ſignificauit: & crimẽ legiẽ tamẽ & cõſuli obtigit tibi cõſularis ꝓuĩtia ſb auditẽ diſſẽſio ciuiu;. leuiẽ dixit bellu; ciuile ğuiſſimũ ſyllę cũ marianis. Quid ſentire debueris cum quib⁹ facẽ hac ſorte. potuiſti ei; & debuiſti ſi nolles repudiare illã ſortẽ: aut ſuſceptã tueri. Pecunia attributa q̃ in ſtipendiũ militũ de ęrario de tribunis ęrariis adnumerari q̃ſtori ſolet: ğ uerri adnumerari ĩtelligiẽ. uolũtatis illoꝝ ſyllanoꝝ. ſ. Cõpila ret. pilis puellerit. ſic fraudauerit furto ut ne pilos qde; ĩ cor pore ſpoliatis reliq̃rit. Ad nobilitatẽ hͦ ẽ ad ſuos. totũ hͦ p hiro niã dicit in accipit ĩqt referri: ad ęrariũ rõ ſolet pecunię publicę a q̃ſtorib⁹. uerres igiẽ retulit: ſ; Tullius hͦ repħẽdit. ꝑ falſã hãc relatõe; breuẽ eẽ. deĩde id circo acceptã ꝙ ꝓditor carbonis fauorẽ ſibi apud ſyllã cõpauerat. Nã pau cis ꝟbis qd accepat qd reliq̃rat dixit dedi ſtipẽdio frumẽto le gatis. hęc oĩa noĩa ſunt erogationũ qb⁹ aut ſtipẽdiũ militib⁹ dediſſe ſe dicit uerres: aut frumẽtũ coemiſſe ĩ ãnonã exercit⁹ aut legatis aut ꝓ q̃ſtori in ſumptũ alimenta de publico dant. Coborti p̃torie. comitib⁹ cõſularib⁹. uerres ei; oẽm magr̃atu; cui pareret exercit⁹ p̃torẽ appellauerũt. uñ & p̃toriu; taberna culũ ei⁹ & ĩ caſtris porta p̃toria: & hodie q̃q; ꝓfect⁹ p̃torio. ꝓ q̃ſtore. i. pro officio q̃ſtorio. ſignificat aũt q̃ paſtoris annonas ſibi ĩputat pecunias publicas datas uerres accepi ĩqt bis ducen ta triginta quinque millia quadringentos decem & ſeptem nummos. reliqua criminis ſexcenta millia. hęc ſumma cum rõe cõſentit hoc mõ. aut tu hortẽſi aut ego. ãbo ei fuerũt. ueri ſimile ẽ tãtę pecunę ratione; duobus uerſicul' cõfici potuiſſe.

Tullius reprehenditur

Lenones q̃

ſtipendium

compilare pilare expilare

Pretores pretorium pretoria porta prefectus pretorio pro questore

ſ11

Oppidum ſibi elegit ariminum.hoc oppidũ albinouanus ſyl lę ꝑdiderat .dux ipſe marianus.Recita denuo.P.lentulo .L. triario q̃ſtoribus.hoc eſt caput lectiõis relataꝝ a uerre rõnum ad ęrariũ totius q̃ſturę eius.Nõ ut honos & dignitas ꝓ nobi litate pugnãte ſylla cõtra marianos hac eadẽ cã.ſed ut eẽt tñſ fugio aiebat uerres:ut dignitas & ſalus nobilitati reſtitueret. Idem feciſſes qđ anno poſt.M.piſo exemplo urget uerreꝫ ut oſtendat qd facẽ potuiſſet niſi furtũ pararet.Bñuẽti eẽ iuſſit. bñuenetani pleriqꝫ ſyllani erãt nõ mõ exiſtit.emergit exorit. exurgit.Malleolo occiſo.ſuſpitioſo ṽbo uſus eſt.nã nõ ĩſiſtit ut probet a uerre occiſũ eẽ:ſed ita uult uideri.quia uerri mors eius lucro fuit.Alterã tutelę.filij.Malleoli tutor fact⁹ eſt uer res q̃ ĩ ipo ualebãt crimĩa.aptius h̃ poſtea dicturos eſt Tulli⁹. & enĩ accuſator dolobellę uolẽs in dice uerre uti coñ dolobel lam librum criminũ cõmuniũ uerris & dolobellę uerri oñdit: & ꝓmiſit hęc ſe crimĩa nõ obiectuꝝ ſi ſibi uerres & ꝓditõem dolobellę ꝓderet & teſtimoniũ adũſus eũ diceret: q̃re uerres dolobellã cui legat⁹ & ꝓ q̃ſtore fuerat oppugnare cõpulſus ẽ. Inimicos aũt accuſatoreſqꝫ dolobellę cęſarẽ dicit.nã ſcaurus dolobellã aliũ accuſauit:nec dãnare potuit.Miſer cũ eẽt.miſe rum ꝓ innocẽte tullius ponit.ſic alibi & erũt q illũ ſi hoc fece rit nõ ĩprobũ ſed miſeꝝ.Me nõ diligẽtiſſimum.c.ſ.c.r.ex cõ muni calamitate ex ſyllanis temporibus.ſ.ne diceret de ſylla clauſit:ut diceret ſylla mihi iuſſit.ſylla hoc fecit. Circunſcri pto.ſblato.circũducto ac ꝑtermiſſo.alias decepto ſignificat. Poſtq̃.CN.dolobellę ανακεφαλ de dolobella nam ſupra de eiuſdem natione dicebat. Eſt mihi alius locus de ſi gnis ſcilicet an peculatus ſi hĩc euaſerit uerres ęſtimatum im poſito precio exactum ſecundũ legem repetundarum: ita ma gni fluctus eiiciebãt extra fines littoris exibant. Temporib⁹ exactis.Mẽſibus exactis ſacra putat.ſacra mari colit medio. elegerũt potius ſacra dicẽ q̃ id quod in conſuetudine eſt ſacra ta. Vt ne per ſe quidem cyrodario xerxe duce dis hominibus que.quia non ſolum hoſtes erant ut pote barbari: uerum etiaꝫ more gẽtis ſuę nulla dis ĩ terris tẽpla cõdẽda eẽ credebãt.ꝑſtĩ

cum uni ſoli quem uenerarentur uix mundus ipſe ſufficeret. Erant ergo & ędium ſacrarum & ſimulacrorum euerſorū. euerſores equos munera. quęrendū cur equos a cęteris muneribus ſeparauit. an quod aſiani magno ptio eſtimāt equos: quē quēdaꝫ in comitio uidiſtis. licebat eiꝫ muta hęc ſigna reportare romaꝫ edilibus ad ornatū ludorum: & rurſum ſociis reportare. nec hoc crimē diſtulit ī orōne quę ē de ſignis quod ſpāliter crimē & breue eſt: nec hēt quod adiici poſſit. Iunonis ſamię hic virg. Poſtbabita coluiſſe ſamo. Nō ad ptorē: ſed romā deferri oportere: atqꝫ legimus de oppio & de pcilio apud oppiū depoſitaſqꝫ ſellas: ſꝫ apud eos ſub qbus agebant aut qſturam aut legatōnē. Legatus aūt uerres nō neronis ſed dolobellę erat. Cum obſignādi grā ueuiſſem moris fuit ut accuſator obſignaret domū. & clauſa omnia eius quē accuſaturus erat: nequa furtorum indicia aut in uaſis aut in ſignis aut iu lrīs cōſtituta ab eo remouerent. Ad omnes colūnas loc⁹ añ locum. non dicit. in ſilua. in uiridario. ſub dio ideſt ſub cęlo. cęlum greci ΓΟΝΔΙα dicunt. ſed ita declinat hoc huius diꝫ huic di hoc dumodū ab hoc dio. Quādiu aliū ptorem. Metellū. ſ. cū iudicibus: quorum in horum locū quēadmodū ſupradixit ſubſortitum ſe uerres eſſe credebat. Nrīs teſtib⁹ q̄ horis. uſus eſt enī pma actōne Cicero magis teſtibus ſuis q̄ temporib⁹ ideſt ſibi ad dicendū lege datis. Queſitorē. dicitur & qſtorem. ſi qſtorē illū ipſuꝫ glabrionē cuius eſt ut ſociꝫ oīa rapta reddant. ſi qſtiorē ad quem redigunt pſcripti bona & a q ſociis adnumerāt. Sectorē aūt dicit ęſtimarorē redēptorēqꝫ bonorū dānati: atqꝫ pſcripti q ſpeꝫ ſectās lucri ſui. idē ſecut⁹ ſpem ęſtimationis ſuę bona oīa re auctione uendit. et ſemel infert pecuniā uel ęrario uel ſociis. coñ hos igit iā pugnat uerres in quibus ſubtrahens. o. ſigna nō coñ ſe qui illū etiaꝫ ſubtractis ſignis teſtimoniis tm̄ poſſuꝫ cōuincere. Tricarchus. nauitrieri ppoſitus trieriſſernos remorum ordines habet. ita et biremis & q̄driremis & deinceps dicuntur. Quę omnia intus canere dicebēt. cū canūt cytbariſtę utriuſqꝫ man⁹ fungūt officio. dextra plectro utit & hoc foris canē ſiniſtra digitis cordas carpūt. & hoc ē ītus canē. Difficile aūt qd aſpēdi⁹ cytbariſta faciebat ut ñ utet

cantu uoraq; manu:ſed omnia ideſt ueram cantionem ītus &
ſiniſtra tantum manu cōplecteret̃. unde omnes quotquot fo
res erāt a gręcis aſpēdii cythariſtę in ꝓuerbio dicebantur.Qđ
ut criminis ita iſti furtoꝝ occultatores erant.ualet hoc prouer
biū:& in eos qui multū īteſtinis ſuis cōmodis conſulunt ꝑter
honeſtatē.Artificio ſuꝑaſſe ut īterius poſitus eēt quintus can
tare cōſueuerat.Pergeſanū antiquum apparet oppidum ꝑge
nuo cari.cuius noīatꝰ caſus ꝑga eſt.ergo aduerbiū loci perge-
fanum religioſiſſimū templum unde fata petuntur.Quid de
L.Scipione:de quo cum ſenatus ambigeret utꝝ idoneus eēt:
q in aſiam cōtra antiochum mitteret̃.P. Scipio africanus fra-
ter eius legatum ſe ei obtulit ad id bellum gerēdum:& uicto-
riam reportauit.Quid de.L.Memmio legatorū populi.r.uio-
latoꝝ cā bellum aduerſus corynthū gręcam urbem geſſit.p.r.
eamq; deleuit duce mēmio.cur aūt gręcorum triumphoꝝ po-
nit exēpla:quia de ſignis loqtur quoꝝ copia apud gręcos eſt
conſtituta.Omnes erāt eiuſmōi boni ſcilicet.P.ſeruilius bo-
na occaſione promendi iudicis cū obteſtatione coniuncta.hic
enī bellum in ſiciliam geſſit:deq; ea triumphauit capta cory
co olimpo faſilide de tribus magnis eius terrę urbibꝰ.Legatꝰ
queſtorius.legatus ex queſtore agens.ꝑ triumphū uexit.Her
culis enī ſigna añ triumphātem uehi ꝑ pompam ſolebāt. Ad
ęrarium ꝑſcribēda hęc fuit ueteꝝ diligentia: ut qđ quiſque
de ſubiugata ꝓuintia ꝑ triumphū apportauiſſet:& ꝑ ſcriptū
in tabulis in ęrario reponēdis cōſeruaret̃.Figurā.ſtatum.figu
ra eſt circa geſtum ſitūq; mēbrorum.ſtatū circa ornatum &
habitū ueſtis īſigniū & armoꝝ.Certe nō maior eſt:non uideo
qđ oportet hic ſēſus.nihil eī miꝝ diligētiorē eē fuiliū q̃ uerrē
ſi ita eſt niſi forte qđ ait certe maioris ſic accipiamꝰ q̄ſi dicat
uerrē maiorē:& qđ ſbiūxit argumētum fuitutis q̃ uoluptatis
maiorē eē fructū dices. Tua q̄q; ſigna.oratoria plaſi hāc ſibi
obiecit q̄ſtionē q̃ genꝰ cōfeſſiōis ī ſe h; .Nam edili atq; ꝑtori
hortēſio & itē metellꝰ rapta ex ꝓuīcijs ſigna ad ordinādū foru;
et comitiū cōmodauerat uerres.olī eī cū ī foro ludi populo da
rēt̃:ſignis ac tabulꝰ pictis ꝑtī ab amicis ꝑtī e gręcia cōmodat̃.

utebantur ad ſcenę ſpeciem: quia adhuc theatra non fuerant.
Comitiũ .loc⁹ ꝓpter ſenatum quo coire equitib⁹.r.&.P.R.
licet. Qui ſe iudicioꝝ dominos: hortẽſium cęteroſq; nobiles:
Ex aſia atq; achaia. uñ fuerant iſta ſigna ꝑ fructus ſel. nam ſo
ſol hãt magiſtratib⁹ cõmodare reddẽda. habeo iſtius & pr̃is
legit̃ acepti tabulas .i. acceptaꝝ pecuniaꝝ. legit̃ & habeo & ac
cepi. moris aũt fuit unũ quẽq; domeſticam rationem ſibi to-
tius uitę ſuę ꝑ dies ſingulos ſcribere: in quo appet qd quiſq;
de redditibus ſuis: quid de arte fęnore lucroue ſe poſſet: quo
die & qui item ſumptus dãni ut feciſſet. ſed poſtq̃ aſſignãdis
lr̃is reorum ex ſuis quiſq; tabulis dãnari cępit ad noſtram me
moriã tota hęc uetus cõſuetudo ceſſauit. dicit igit̃ Tullius ha
bere ſe & pr̃is eius tabulas quoad uixit: & ipius uerris quo ad
cõfeciſſe dixit. Ex qbus ꝓdeſt q̃ multę tabulę pictę quãta ſi-
gna apud eum nulla emptionis ori ſine furto capta noſcãtur:
remorat̃q; in eo ꝙ ſe dicat uerres non ex alio tempore cępiſſe
lr̃as domeſticę rationis feciſſe: & ex aliquo tpe deſtitiſſe: qd̃
factũ nullo exẽplo defendi põt. Cũ impio ac ſecuribus hyro-
nia meta ſynochoreſeos cũ impio ac ſecuribus bene: quia licet
negociari eqtibus & ꝑuatis. Deinde Antonio. hic eſt. M. An-
tonius diſſolutiſſimus curator largitatis orę maritimę cretę
mortuus de quo ipſe dicet. & poſt. M. Antonij finitũ illud im
perium ſenſerat: & quẽ ſaluſtius ait perdundę pecunię genitũ
& uacuũ a curis niſi ĩſtantib⁹. Eſt aliqua etiã huius cerci ratio
uel mala uel bona. dicit ĝ & ſi non bonã: appet eſſe tm̃ aliquã
rationem: ita ut ipe dicit bona ratio nunq̃ ſcribẽdi iudicium
pſeuerãs de tabul' nõ cõficiẽdis aliqñ cępiſſe correptõ erroris:
ſi meli⁹ deſtitiſſe cũ cępis mala rõ. Eſt eiꝫ incõſtãtia & muta-
tio q̃dã ĩ deteri⁹ uſq; ad .M. Terẽtiũ. C. caſſiũ coſ. ab hoꝝ cõ
ſulatu ur̃ tabulas uerres rõnũ ſuaꝝ deſtitiſſe cõſignare q̃uis a
pñti tpe nõ lõge abeſt. Alio loco cuiuſmõi ſit cõſiderabimus
ſ. añ gerẽda furta ptinet. iſta p̃miſſio orõnũ ne cõſcriptis iis
q̃ añ habuit: & iis q̃ nũc habet extra ordinarium rerum poſſeſ
ſio cerneretur. Atque utinam neges. cum enim confeceris &
ſi ĩprobe uideris tm̃ aliqd dicere. cũ dicis enĩ nõ rapui. ſi autẽ

negaueris & conuiceris & huiuſmodi defenſione nudaueris. Impluuiū. locus ſine tecto in edibus quo ipluere imber in domum poſſit. Quę ſectorem expectant repetundarū cauſa ita ſe habet ut ſi conuictus reus ſit atq; damnatus: pecuniam reddat extimata lite: hoc eſt in precium redactis omnium furtis: quam ſummam pecunię proſcriptis eius bonis ſectores curabant. Sectores aūt dicti ſunt q ſpem lucri ſui ſecuti bona condemnatorum ſemel auctionabātur: proq; his pecunias penſitabāt ſingulis ac in poſtera pro cōpendio ſuo ſingulas quaſq; pecuninas populo uendituri. ſola ḡ hęc duo ſigna dicit apud uerrē relicta aſportatis ad amicos cęteris ſignis. At credo. tīſitus ad aliā criminū ſpeciem. nō enim hęc q̄ ante acta ſunt: ſic dicit tanquā ſicilienſia crimina propria huius cogitationis q̄ per ſingulos libros conſtat eſſe diuiſa: ut de iure dicundo. de frumentaria. de ſignis. de ſupplicijs. Ad ſummū gręcoꝝ otiū. Diuiſam ſnīam de gręcis habitā quos otioſos & leues eſſe cōſenſum eſt. cum a CN. dolobella efflagitaſſet. ergo non e re. p. ire coactus eſt: ſed ut mitteref ambitōe pfecit. Nicomedes aūt bithynię rex eſt. Sadala trachie ambo ſocij. P. R. Ianitorē quēdā. Ianitorē cum dixiſſet addidit quēdam ut oſtenderet non appellatiuū nomē eſſe ſed propū. homo factus ad iſtius libidines: in naſcēdo ſortē in faciēdo īduſtriā. bñ ḡ non natū ſed tātā nām dixit pductorū fingēt uerri nō ducēdū poſtea pcrearet uideāt ſi īpromptu ē res īueſtigēt quā nō uideāt: & iō ī poſteri⁹ poſitū. cū ſuę ptes eēnt. ideſt uiciſſitudo tangēt. ſil'eiū oñdere uult nec ſuſcipiēdū ſibi eē nū hoſpitē: & cū ſuſcipiat cōdignū ſolere ſuſcipe. Vna cupiditate. Vna uel pręcipua uel uere una extra quā nō iure nō morę nō honeſtate mouerer. Ius ſuū ne rubriū paterer. laborabat. bñ qꝫ īuit⁹ ſuſceperat hoſpitē ſe īdignū. quid opus eēt ut mulieri. ſ. ius afferret. Grādib⁹ inqt poculis: & meracis potionib⁹: q nō ītelligūt dicta Ciceronis & hoc putant gręco more putare. Eſt autem gręcus mos ut gręci dicunt cum mero cyathis ſaltantes ciuium libantas primo deos: deinde amicos ſuos nominantes. nā totiens meꝝ bibūt: quotiēs & deos & caros ſuos noīati uocāt

Poſcunt maiorib⁹. ſunt qui producta.ſ.littera poſcunt legũt: quaſi ſępe potant ſed poſcunt prouocant intelligendum eſt:ut ſit ſenſus prouocant ſe inuicem. maioribus autem poculis ut ſubaudiatur poſcunt a pincerna petunt. maiorib⁹ autem poculis ut ſubaudiaṫ uiuere quęrunt. Quid optimũ factu ſit.adeo non gręca leuitate res geſtę ſunt: ſed agitato conſilio defenſa libertas.leue eorum peccatuꝫ:magna ui oratoria etiam parcere peccatum dicebant inquit quia uerri parcebatur: ſed tamen ga leue legato.ſic iſte multo ſceleratior: & nequior q̃ ille adrian⁹ cinnanis temporibus cum.C.fabius adrianus ut alij aiunt legatus:ut alij putant pro pretore uel prętor prouinciam obtineret africam utice in prętorio ſuo uiuus uſtus eſt:ꝙ corrupto ſeruitio ciuitatis illius de principuꝫ nece conſpiraſſe dicitur:ſꝫ oportune Tullius cauſam tacet illate necis in hadriano: & inultam mortem eius oſtendit:quem dicit oratorie non in hoſpitio ſed domi ſuę uiuum crematum: & ille ſic dixit ut de notiſſimo uideretur loqui.Accenſus neronis.accenſus nomen eſt ordinis: & promotionis in militia ut nunc dicitur princeps uel commẽtarienſis aut cornicularius.hęc enim nomina de legionaria militia ſumpta ſunt.Interpellare autem eſt mediam alterius orationem interrumpere uel actionis alterius interponere. apparet ergo hortenſium q̃uis diu multumq; tacuerit:tãtum in medio teſtimonio perſcripſiſſe: quod diceret philodamum adeo malam cauſam habuiſſe ut a.C.nerone uel damnatus ſit.putaſ ſe non oportere reprehenſio iudicati ab ea parte qua cauſę deriuatio facit ne non bis iudicata obſint.non enim cauſam uerris releuatam eſſe:ſed illos damnatos. ꝙ quoquo modo occiſuꝫ hominem eſſe conſtaret.Pertimuit iſte.mire orator non uerrẽ uindicare morte philodami:ſed crimẽ ſuum releuare potuiſſe: quorum alterum iniuriam paſſi eſt:altetum male ſibi conſcij contendit ab eo extorſit ei.Togati creditores gręcorum. Noluit dicere equites.r. ſed togatos dixit & creditores gręcorum ut oſtenderet cauſas gratificationis in uerreꝫ. Accuſator apponitur. Non dicit accedit: ſed a uerre ſcilicet ſubornatur: & ex creditoribus lampſacenorum: & hic cauſa gratię in perſona oſtenditur accuſantis ut de philoclamo amplius pronũciaretur.mos

ueterū hic fuerat:ut ſi abſoluendus q eſſet ſtatim abſolueretur ſi dānādus ſtatim ſi cauſa nō eſſet idonea ad dānationē abſolui tamē nō poſſet:ut āplius nūciaret. Quid ego nunc in altera actione. hic apparet etiā in āpliatione ſic alterā dici queādmodū ī compendinatione. CN. et dolobellę ſpiritus. plus ſignificauit dicendo ſpiritus: q̃ ſi animoſitatē cōtentionēue diceret. Perpaucis ſētētiis. pnimiū. paucis ſentētiis autē eū dixit damnatū ut oſtēderet uix paucos inuentos: qui ad operiendū numerū dānationis īplerent poſt āpliationē. Idcirco ne exercitu; atq; hoſtem relinqbas: recte dixit. bellū enī a dolobella gerebaẗ in ſicilia: ſed & oppugnatū auxiliis. Auxiliis pro auxilio qſtoris ſcilic; auxilio ipius pecunię q̃ uertebaẗ. ſic Virg. Auxiliūq; uię ueteres tellure recludit Theſauros. Niſi dānato. Nō poſſ; enim rationes falſas ad ęrariū referre uerres: niſi dānato dolobella qui redarguere mētientē pſens ualeret. Ad īimicos tuos accuſatores ſcilicet cauſarū. Teſtimoniū publicū tuū qđ apud neronē dixiſti cōtra philodamū. Bellū ne. p. r. ſic enim ad neronem ſcripſerat uerres. Niſi publice ſatiſfactū ſit. Niſi decreto publico traditi ad pena; ſint culpę auctores. ſatiſfacere eſt eni; tātū facere quātū ſatis ſit irato ad uindictā. Et ciuitati bellū indicit: ut cornelius ut Terentius. littorem tuū corneliū ſcilicet. legitimū tēpus. ad ulciſcendum. an uitio magiſtratus. accepto enim ſucceſſore ad magiſtratores accuſari poſſūt: & ab iis iudicium eſſe factū. locus rephenſionis contra iudicatū ne pſit uerri philodamū eſſe dānatum. hi alios cōtuliſſe. nō in philodamum: neq; illos quos tu inſimularis dixeris uel accuſaris. ſenſus hic eſt. & alios inquit nō philodamū accuſaſti: & ii ipi quos accuſaſti dānati nō ſūt. Vbis hos pſeqris. ſhaudiẗ nuſq̃ ενυποκριτει Ab accuſatore interrogatus uerres ſcilicet productus in cauſa philodami & interrogatus. loqui enim niſi interrogato teſte nō licebat. interrogabaẗ antē & ab eo cōtra quē pductus. Cur īminuiſti ius legationis q poteſtatē ſuā in adminiſtrādo nō defenderit. īminuti magiſtratus ueluti maieſtatis lęſę reus eſt. Quod is ephesi. Epheſus ciuitas ī qua dianę numē peculiariter colitur. Sed etiam inter hoſtiū tella. in uidioſe orator hoc addidit cum de magiſtratu dicat. Nam legatorū. hoc

Verre

inter in federibus faciũdis uel legibus pacis belliq; dicẽdis. ſan
cta corpora iure gẽtiũ atq; inuiolata ſeruãtur. De ſua claſſe. ha
bent enim mileſij pſidiariam claſſem ex federe pbendã. p. r. ma
ritimis neceſſitatibus. Mioparo nauigij nomen eſt. L. magio.
&. L. phãnio. hi transfugato ualeriano exercitu apud mithrida
tem agentes ab eodẽ rege ad ſertorium miſſi erant de paciſcen
da ſocietate belli aduerſus romanos: quos in italia iã poſitos
& ad ſertoriuʒ feſtinãtes & hoſtes iudicauerat & inquirendos
mãdauerat ſenatus. hi tamẽ ultimũ ad romanos pdito ex ma
gna pte mithridate redierunt. Vſq; a dianio ad ſinopẽ. dianiuʒ
hiſpaniẹ maritima ciuitas. ſinopes ponti eſt ubi rex mithrida
tes erat. Renũtiationẽq; eius: qa renunciauerat nauẽ a uerre. L.
magio uenditã fuiſſe. non ſolũ illud pſcribũt qđ phibiti ſũt:
ſed etiaʒ cauſam aſcribũt cenſus: hoc eſt nõ ſolũ phibita ſe ſcri
bunt: ſed cur ſe magiſtratus ipſe phibere curauerit: ne cũ opor
teret in litteras publicas referrent qđ geſtũ eſſet. Qui tã etſi fe
bruariũ menſeʒ. hic eſt menſis quo frequẽs ſenatus poſtulatis
prouinciaꝝ legationibus audiendis datur & cõſilium deſigna
torum nomẽ expectant & extimeſcunt legitur. nam utroq; uer
bo idem ſignificatur. hortenſi autem & Metelli & ubi dicit le
gatos mileſios poſſe terreri ne de mioparone dicant: pſertiʒ cũ
ad beneficia petẽda uenturi ſint februario mẽſe: & in manu ſit
conſulum quãdo & queãdmodũ referant ad ſenatum: & bene
nomen conſulũ dixit: ut potentiam demõſtraret eorũ quoruʒ
etiam nomen ad formidinẽ officit. Religione adducti: quia iu
rati teſtes producti ſolent. non ſolũ ne falſa dicant: uerũ etiam
ne q̃ uera ſunt taceant. Domeſticarũ legũ metu. patriẹ ſuẹ legũ
quibus cogũť de incõmodis patriẹ nõ tacere. Occiſo. oratorie
pro mortuo occiſuʒ dixit. Syngraphas fecerat ĩter ſyngraphas
& cẹtera cirographa hoc intereſt: q̃ ĩ cẹteris tãtũ quẹ geſta ſũt
ſcribi ſolent. in ſyngraphis etiam cõtra fidem ueritatis pactio
uenit: & nõ numerata quoq; pecunia: aut non integre numera
ta pro temporaria uoluntate hominum ſcribi ſolent. More in
ſtitutoq; grẹcorum & cẹtera. tabulẹ ab una parte ſeruari ſolet
ſyngraphe neutriuſq; manu utriq; parti ſeruandũ tradũt. Extre
ma cera. ultima tabula. ultima parte tabulẹ. Expenſum griſone

ſeruo.q̃ritur cui⁹ ſeruo:uerris ſcilicet:nõ malleoli.Quadrarint ſolida facta ſint:ut neq; plus q̈cquã neq; minus ĩueniat in ſũ-ma.ubi enim ratio ſine fraude eſt difficile eſt quadringẽta quadrare & ſolidare uel ſolida fieri:quin aut minus aut pl⁹ aliq̈d repiatur.Nomẽ infimũ.ultimũ titulũ.infimũ ut appareat falſum eſſe:& illa de CN.carbonis pecunia & ibi enĩ ſexcẽta ſup fuiſſe mẽtitus ẽ.Cõmune maliadũ.Cõmunẽ.r.p.frumẽto eſtimando.licebat enĩ magiſtratibus in uſus ſuos frumẽtũ accipe uellent an pro frumento p̃ciũ q̃ eſtimatio dicebat̃ in qua re auariſſimi quique infinitã pecuniã cõtrahebant.ĩiquũ; p̃cium ſociis ĩparando.Coria.cilicia.ſaccos.Cilicia texta de pilis ĩ caſtrorum uſum atq; naturã. Dolobellę eſtimata ſub quo hęc q̃ſtor uerres admiſit.Cõſiſtã in uno nomine.pſeuerabo inq̈t ĩ eodẽ titulo queſtorii criminis.Ex eodẽ genere.furtorũ ſcilic; uerres in ſua poteſtate ac dictione tenuit obnoxiu; criminũ cõſciẽtia & ſocietate cu; reo dolobella: cui pro q̃ſtore fuerat & legatus. homo adoleſcens.q̈a cupidius accuſauit:q̃ grauiorẽ uirũ decebat:ſed excuſatur etate.eorũ omniũ uoluntate; repudiauit : q̈ non ut ſcaurus adoleſcens accuſo.Nõ accuſatore; maxime laudari uolo.accuſatoriũ nomẽ ita uiro bono fugiendũ eſt uel audiſſe noſſe nõ ſatis accuſatorem uideri. tale eſt illud terentianum.hera ne paru; leno ſies.Rationes ad ęrariũ:qui redargui potuit curioſitatis ſi ante damnationem dolobellę more queſtorũ rationem ad ęrarium retuliſſet.ſic enim fiebat ait de prouinciis queſtores romã rediſſent.Proinde quaſi excribendi:& ſi occupaſſet accuſator tabulas rei aut amicorũ eius:tãtu; ad neceſſarios uſus licebat excribere ideſt exempla transferre Qui nũq̃ rationes ad ęrariũ referebat . hoc ideo q̈a ne ſupioris queſturę quę cũ carbone fuit rationes uſus ad ęrariũ retuliſſet. tribus uerſiculis enim ait.accepi.dedi.reliqui. Queſtor eſſe ſe expectare.bini queſtores ĩ ſicilia.Annis fuerat ſingulis p̃torib⁹ lilibitanus & ſyracuſanus . Omne magiſq̃ cauſa. omne auſpitium.cauſa excuſatio.Omne autẽ ideo dixit q̈a eius exemplũ attulit uerres q̈a pecuniaꝝ dãnatus eſt facce reſiduis coloribus nomina tituli & capita criminum:q̈ minus dolobella; in hoc capite oſtẽdit falſitatem rationũ uerris nõ cõueniſſe ſummas

dolobellę cũ ipſius ſũmis: in qua re uult credi nõ dolobellam ſed uerrẽ fuiſſe mentitũ. hinc ille extraordinarię pecunię ſordida lucra & furta ſignificat. nam ea ſunt quę neq; de reo tutibus neq; de annonis: neq; de aliqua legitima caſione aut donationis aut hęreditatis uerbi gratia uidẽt adiectę. hinc ratio cũ. Q. & CN. poſtumiis curtiis. hi ſunt qui extraordinarias pecunias uerris tractabãt: quę in tabulis uerris nũq̃ ſcriptę ſũt: ne ſe ipſe proderet ne pecunias tantas ſuis litteris indicaret. in ſextertiu; xiiij. P. tadio. & hic extraordinariarum uerris pecuniarum ſuſceptor oſtenditur. Gręcorum teſtimonio. cui ſit data nil ad me oratorieq; probari nõ poſſunt fingit ſe uolũtate negligere. Terentius en nõ dico quaſi nõ noris tentatum aduenis. Tabulas cum cõficeret: quo modo ergo dicit uerre; tabulas nõ habere: ſed aliquo tempore cępiſſe nõ ſcribere. Hęc ergo tempora rationis tabulas cõfectas habent. his expenſum nõ ferris. expẽſũ ferre eſt ſcribere te pecuniam dediſſe. Acceptũ curtij referrent: accepiſſe a te ſe ſcriberent expenſum talis ſe te ei ſcribere: ut ex utroq; genere ſũma diuiſionis & actionis p̃turę urbanę & criminũ. C. uerris in duobus conſtituta iuriſdictiõe: & ſarctis tectis: qui auſpicato a Chelidone aues paſcere dicũtur. Hi eũtes magiſtratus: & qui chelidonis eſt hirundo urbem frequẽtat. facere urbanam ꝓuintiã chelidonis auſpitio meretricis dicit eſſe ſuſceptam. Neq; cẽſus eſſet neq; centũ millia ſextertium poſſideret. Alij ſic intelligũt. neq; cenſus eſſet. hoc ẽ neq; cenſus eius in quinquẽniũ diues factus: quorũ annorum ſpatio inſtaurari cenſus ſolet apud cenſores: quorũ adminiſtratio p luſtrũ hoc eſt quinquenniũ tenditur. Tanq̃ ſciret quis uellet qualẽ ſe prętorem fuerit p̃biturus. Appellat hęredem ĩiurioſum uerbum in pſonam prętoris. Appellatio enim eſt inferioris ad potiorem. Cum intelligat legem uoconiam. Voconius legem tulerat ne quis cenſus hoc eſt pecunioſus hęredem relinqueret filiu;. hoc ergo caput edicti eſt legem uoconiam ꝓbantis prętoris. Non ĩprobum nõ inofficioſũ nõ inhumanũ. hęc enim teſtamenta nõ ſolent ualere. nã improbũ cõtra leges. inofficioſum contra merita. inhumanum contra pietatẽ. ſua ſponte ſcelerata ac nefaria eſt: beneficia ſponte ut nõ diſputatione iuris cõſultorum

ſʒ naturali īterpτatiōe fugiēda ſūt:ut ueneficiū parricidiū & cę
tera etiā q̄ nullo ꝓhibēte & uitāda ſūt. Cornelia teſtamētaria.
nūmaria ut cornelia teſtamentaria q̄ moneta neq̄s ꝑuatiʒ pecu-
niā faceret a certo tpe: ut & qđ ſemp repheñſū ē:tñ a certo tē
pore in iudiciū ueniat & a certo tēpore plecti poſſet rata eē pa
tieť.hoc totū ενγπηρıτει. ut q̄ſi p īdignationē dici uideať:
& īterrogatiue.Cedo mihi leges atinias furias.iſtę oēs de iure
ciuili ſūt.nihil cōtinēt criminū capitaliū publiciq̄ȝ iudicij.Ne-
que cēſus eēt.More ueteꝝ cēſi dicebāť q cētū millia ī ꝓfeſſiōe
detuliſſent.huiuſmodi adeo facultates ſenſus uocabāť.bona
fortunaſq̄ȝ.bona in ipis poſſeſſionibꝰ.fortunę ī fructibꝰ eoꝝ.
hoc pr̄ſ non manu uindicaſſet. cōfuſa locutio abūdare enim
uideť:nō poſtea q̄ ꝑtoriū cōſtitit.ex quo ius ꝑtoriū ſtabilituʒ
ē:ſi hoc dixit q̄ſi diceret poſt cōditā urbē romā: ut poſt homi
nū memoriā ex quo ē ius ꝑtoriū eripis pupillę. Togā ꝑtextā.
Toga cōmunis habitꝰfuit & mariū & fęminarū:ſʒ ꝑtexta ho-
neſtoꝝ.toga uilioꝝ qđ etiā circa mulieres ſeruabať.Tū uti ꝓxi
mū quēq̄ȝ potiſſimū heredē eē oportet:& ſi is inteſtatus mor
tuus eēt :ita ſecūdū potiſſimū dareť q̄ſi ab inteſtato agnati eiꝰ
ſuccederēt q̄uis diceret teſtamētū feciſſe ſi tñ tabulę nō ꝓferēť
& h̄ uetus edictū tñſlaticiūq̄ȝ ē. Trāſlaticia ueteres dixerūt nō
noua nec nuꝑ īuenta: ſʒ aliūde tñſlata.ſi habuiſſet iſte edictuʒ
q̄le ſupra tñſlaticiū dixit eē.lege ageret in hēditatē.experireť iu
re quēadmodū ꝓbaret ſe hēdeʒ ſcriptū eē & poſſeſſionē a ꝑto
re peteret:aut ꝓ prede litis uindiciaꝝ cū ſatis accepiſſet ſpōſi-
onē facere :& ita de hereditate certaret.Aut peteret inq̄t ut poſ
ſeſſor eēt:aut accipet ab adūſario ſatis ꝓ prede litis uīdiciaruʒ
& ipe ſpōſionē faceret & ita de hēditate certaret.Lis uindiciaꝝ
ē cū litigať de ea re cuius apud ꝑtorē certū ē q̄s debeat eē poſ-
ſeſſor :& ideo q eā tenet dat ꝓ praede litis uindiciaꝝ adūſario
ſuo quo illi ſatiſfaciat. nihil ſe deterius in poſſeſſione futuꝝ
de q̄ iurgiū eēt. Rurſus ſpōſiōe ipe ꝓuocatus ab adūſario cer
tare pugnaʒ auť eſtimationis q̄d amittat.ni ſua ſit hereditas de
qua cōtēdit. Prędes ergo dicūť ſatiſdatores locupletes pro re
de qua apud iudicē lis eſt:ne interea q tenet diffidēs cauſę poſ
ſeſſionē deteriorē faciat recta diſſipet :excidat arbores & culta

deſerat .ſi poſſeſſor ſpõſionẽ nõ faceret.ſbaudit̃ ẽ hoc ſi poſ
ſeſſor ẽ ſpõſionẽ nõ faciet.qd id ad p̄torẽ.bene dixit.cũ enim
ĩcertũ ſit cuius debeat eẽ poſſeſſio cur p̄tor dicat ſi poſſeſſor
ẽ q̃ſi iã ꝓbauerit poſſeſſorẽ eẽ eũ q ĩcubauit.ergo a quo p̄ciuꝫ
accepit poſſeſſorẽ illũ uocat:& uetat eũ facere ſpõſionẽ & cuꝫ
ĩ poſſeſſionẽ mittere p̄tor ip̄e deberet:quẽ nõdũ miſit iã poſ
ſeſſorẽ appellat.Ergo ꝗ poſſeſſor ẽ non moues poſſeſſionẽ.ſi
poſſeſſor nõ eẽt nõ dares. Cõtrariũ poſuit ut oſtẽderet ĩpro/
bitatẽ g̃tificati p̄toris.Ergo nec adimeret ibi licet poſſeſſioneꝫ
ĩcubãti nec dare iurę poſcẽti:qd̃ tũ utrũqꝫ. cur huc poſſeſſoreꝫ
nominas?a quo corruptus es. q̃ſi euꝫ ꝗ poſſeſſor adicit̃ amo/
uere de poſſeſſione nõ poſſes.ſi de hẽditate ãbigit̃.caput ẽ di/
cti uerris.hoc trãſlaticiũ ẽ. Ciceronis uerba ſũt q ſe dicat hęre
dẽ eẽ uerba uerris iniuſta.dabo inqt ſi qs tabulas teſtamẽti be
ne obſignatas ꝓtulerit.Seqt̃ nõ dabo inqt ſi ſe tãtũ hęredẽ fa/
ctum eẽ dixerit q̃uis ille teſtamẽtũ nõ ꝓferat.Apparet uerrẽ cõ
tra minutiã gẽtẽ fuiſſe corruptũ ab eo quẽ ante poſſeſſorẽ ap
pellat in edicto q̃ ĩ poſſeſſionẽ paratus eſt dare.Ip̄e in ſicilien
ſi edicto.Figura ꝓlẽpſis.nõ enĩ adhuc puenimꝰ ad ſiciliã cuiꝰ
crimina in accuſatione futura ſũt ĩ tẽpore p̄terito. Capite ãnia
nio. ꝓprie iuris capita dicũt̃:in qbus ita interceſſit.intercedere
ut uides etiã p̄tor p̄tori ſolet ut piſo uerri appellatiõe cauſę ad
collegam facta tr.ple. M. Iolius palacanus:q̃ plena ac referta
Chelidonis.plebeia quędam clienta uerris Chelido fuit q̃ illuꝫ
etiam moriẽs fecit hęredem:qua cauſa impure illaꝫ meretriceꝫ
appellat orator ſuo tẽpore de ſupplicijs:cuius rei nõ in eodem
negocio ſꝫ gñalit̃: cuiꝰ crimĩs:ideſt crudelitatis dat eis poſſeſ
ſionẽ iniuſte. Aut ſolui enim potius debuit teſtamẽtum qd̃
contra legem corneliã factum fuerat:aut integrum cum uolũ/
tate mortui p̄manere. Is uiros bonos & honeſtos. quomodo
igitur fallunt mortui uolũtatem?cum ad uerrem adeunt:an ue
tuſte bonos ꝓ magnis honeſtos ꝓ diuitibus poſuit.an bonos
& honeſtos ut ip̄e crediderat. Lex eſt pena eſt accuſet̃ inqt cuꝫ
fecerit & dãnet̃.hoc p̄toris eſt nõ ꝓhibere ne faciat.qui enĩ ius
dicit factoꝝ iudex eſt nõ futurorũ dũtaxat in ciuilibus cauſis.
O modeſtum ordinẽ.ꝗ ordinem dixit equitũ.r.ordinem dici

Vulturnus Capua

quidam putant: ſed libertinas ſignificat quatuor nõ cõditione ſed more ſuo q̃ſi boneſtorũ ordinem uetat. C. Sulpicius olympus fuit uetus locutio. eminus eſt uulturnus capua tria millia paſſuum. Ex edicto. ꝙ edictum ſacerdos nõ babuerat. edictuꝫ in cauſa ueteri nouum adbuc oſtendit. Vt nũmariũ ꝓbes. nã ex ipſo negocio uidet̃ elixiſſe uerres ut omnis libertus non patrono tantũ ſed etiã patronis filię ſextã relinquat bęreditatis. L gallius ſine ornamẽtis nomen poſuit: ꝙ per ſe clarum ẽ conſularis & nobilis uir aduẽticia ꝙ ab alieniore bęreditas ueniebat. nõ alienus a matris eius genere & nomine: qui putãt bironicos ꝓnũciandũ nõ uident contra teſtis ſuę dignitatẽ nũq̃ dicturũ Ciceronẽ fuiſſe. ergo ſimplicit̃ accipiẽdũ eſt. uult enim patreꝫ uerris diuiſorem fuiſſe. matrem boneſtiorẽ ĩtelligi. tabulas ꝓtulit per quas ꝓbauit abiſſe a ſe pecuniam certis nominibus inſcriptas. non enim uerres ſcripſerat ſe accepiſſe. Sed illo tempore unde & quomodo & per quos dederit ſcriptum in tabulis oſtendit. Quo maximarum rerum frequẽtiſſime ſępe aduocationes fiunt: ueluti cõſulentum cõuenientibus aduocatis uelut alterutri parti apud arbitros adſint uelut ipſi iud. in rem aliquã capiant̃. Quibus de ſarctis tectis. baruꝫ rerum cura propria cenſoribus datur ideſt ſarctorũ tectorũ. uerũ bęc cum cęteris inite aut ediliũ cura eſt annua prętores niſi ſenatus decreuerit de bac re minus laborãt. ſine ullo intertrimẽto detrimẽtũ uel uni⁹ ꝑtis dici poteſt. Intertrimẽtũ uero ad uni⁹ ꝑtis ſpectat dãtis & accipientis. nullã eſſe colũnã q̃ ad ꝑpendiculũ eẽ poſſit. ꝑpẽdiculũ linea lateꝝ eq̃litatẽ ꝓbat: ſũmo ad imũ altitudinẽ ꝓbãs. b̃ cũ in colũnis oĩbus tũ maxime inſtructib⁹ uet⁹ timoris nõ aliqd ꝓuenit in qb⁹ aut media aut ima craſſiora ſũt. Sarctis tectiſqꝫ dominata ẽ. addiditqꝫ ut eſſet plenũ dictũ. nã ſarcta tectaqꝫ dicũt̃ eques. r. publican⁹ aut poti⁹ parco & attẽto q̃ magis ĩdignũ ſit ad meretricẽ ueniſſe. Etenĩ iudiciũ qđ ꝓpe omniũ fortũaꝝ cãꝫ mortuis pecũiariã babuit Tullio defẽdẽte. cui⁹ oratio nõ ẽ ędita. Renũtiata nou⁹ renũtiat irritã nuntiat. foro ornato. bęc fieri ludis ſolebãt q in foro etiã tũ dabãt̃. Ab eo mãcipe quẽ iſte appoſuiſſet babonio. ſ. fabrũ acutũ callidũ. qđ ẽ igit̃ remediũ qđ repetit ꝙ ut delibrantis cũctario uideat̃ ineſſe uerbis eius. ĩ bo

Arbitri

Detrimentum
Intertrimentum
perpendiculum
Columne

Sarta tecta
Renuntiare

nis p̄dib⁹ p̄diiſq; uēdūdis bona p̄dia dicūt̄. bona ſatiſdatiōib⁹ obnoxia ſiue ſint ī mācipiis ſiue in pecunia numerata. p̄dia uero domus agri hęc oīa uendūt̄ ſi rationi publicę locator ſarcto rū tectorū nō reſponderit. Ad hoc aūt ante hęc omnia ſūt obnoxia: ut pro ſua uoluntate agat redemptor opis qcqd ſuo periculo facit. tu autē uerres cū ego. r. p. ſim obnoxius & p̄dibus id eſt fideiuſſoribus. & p̄diis appoſitis tu mihi non exactor ſis operis ſed dominus uolūtatis. me autē optima cōditiōe ſit ad hoc inqt aſtrictus redēptor tenet̄. r. p. ut optima conditione ꝙ uult de redēptione ſua agat. & tu cū excludis que; ſolū admitti oportuit & ad eius pecuniā ac ſūptū operis quē illi īputaturus es alius accedat. Populo cautū ē. ęrario ſcilicet & p̄dibus & prędiis. p̄dia ſunt res ipſę. p̄des homines id eſt fideiuſſores: quoꝝ res bona p̄dia nō uno nomine dicunt̄. Corrigūt̄ leges cēſorie. qd enim quia nō hironicos ꝑnūtiandu;. ſociu; ne admittito: q̄ tradere ędē debebat. neue ptem dato. aliud enim ſocius aliud pticeps: q certā hab; ptē nō diuiſe agit ut ſocius. Neue redimito ne ipē iterū a ſe redimat aut p ſuppoſitā pſonā ut alter ei redimat cui⁹ p̄dia ſuberāt. ſatiſdatorē dicit fuiſſe. d. brutū: ſi qd opis cauſa reſcideris. ſatiſdet dāni infecti redēptor nouus ueteri ſi qd ꝑ neceſſitate operis in ęde lęſerit q redimit. Haboniu; ſignificat. ꝙ a uerre redēptore accepit dici huic iubet ſatiſdare habonium: hoc eſt ip̄m ſibi. nā cū ſit tutor pupilli ut ubiq; res eius agitur. hoc opus bonum ſuum cuique uerbum eſt. res diuerſas ſimul comp̄hendens hoc eſt bona latere integris mēſuris apta harina utili calce machinis idoneis proba materie manu prędij machina dicitur: ubi non tam materię ratio q̄ manus atque aptis ducitur de populo ac cede. huc uſq; capite qd̕ eſt

at enim interrogatiue pronunciatum eſt & contra reſponſiue omnes reiecti ſunt. omnia inqt facta ſūt. Nequis de populo redemptor fieret. quia ut pupillo parceret aut cōſcius prędę prętoris non eſſet. Reſponderunt Ciceronem īpenſam operis prauam putant non moram ſed hac inqnit anguſtias tē poris non ti habonius ꝓpt̄ cōueniētiā uerris neq; kl. neq; nonis. neque idibus religioſe in me noīat uul tu diuo nouit id⁹. kl. Cicero ī nonas addidit q̄uis h̄ ꝑnūtiatōe

ſoluatur atrũ iu uiſione boc dici uidere poſſumus. Iſtã diem quomodo aſſequit̃.quomodo accurrit ad diem ut uno min⁹ teſte baberet:ut de tot q cõtra ſe ſũt teſtib⁹ unũ baboniũ detra beret.putabat ſe aliquid defenſionis babiturũ ut diceret adeo nullũ appoſui redẽptorem:ut poſt diem p̃ſtitutũ operi: nõ ab eo ſuſcepim opus nec in acceptum retuli cũ die cęteros excluſiſſet :tũ ĩ ei⁹ poteſtatẽ uenire uolebat p̃ſtituẽdo diẽ anguſtiſſimam opi duas res aſſecutus ẽ uerres inqt : & cęteros excluſit cõditiõe tpis: & ipm baboniũ ĩ ſua poteſtate babuit:q uidebat ſibi p̃dam eripi a uerre: ſed nõ ſe cõmouebat metu opis p̃finiti q ſibi ereptã p̃dam arbitraret̃.Habonius ſcilicet a uerre ſibi arbitraret̃ lucꝝ redemptiõis ereptũ. Quod iã iſte referre nõ poterat:nimis erat ĩuidioſũ:baboni tabulę:in quibus ſcriptũ eſt ad uerrem pecuniã p̃ueniſſe quas babonius tutor pupilli nomine dedit uerri tãq̃ ſi ille a pupillo accipet.Gracchi credo aut ſaturnini ſeditioſorum tr. ple.ſine bulla.ſimul cũ p̃texta:etiã bulla ſuſpendi in collo infantib⁹ ingenuis ſolet aurea libertini ſcorta quaſi bulientis atq; ſin⁹ cõmuniẽs pectuſq; puerile. Dubitamus quid iſte in boſtium p̃dã molitus ſit:ſcilicet cũ pyratarũ nauẽ cępit & p̃dã omneꝫ ad ſe aduertit.Ex.L.metelli manubijs ex ęde caſtoris quã de manubiis.L. Metellus extruſerat:q metellus ſubactis dalmatis dalmatic⁹ appellatus ẽ. Manubię ſũt autẽ p̃da ĩpatoris ꝓportione de boſtibus capta. A ſigno uortũni in circũ maximũ. ſignũ uortũni in ultimo uico turario ẽ ſb baſilice angulo plectentibus ſe ad poſtramus dextrã ptẽ. Vortũnus autem deus ĩuertendaꝝ reꝝ eſt ideſt mercaturę.Circ⁹ aũt maximus eſt idem ĩ quo tũc circenſes ſpectant̃: quã tu uiã tbeſaurũ & põpe eiuſmodi exegeſti ſic egiſti. exigẽ uiã dicũt̃ magiſtrat⁹ cũ uicinã cogũt numi ſe cũ diligẽtiſſime ſũptu facto. Tbenſe autem ſũt ſacra uebicula. pompa ordinũ & boſtioꝝ. Tbenſas alij a diuinitate dici putant: alij q̃ ante ipſas lucra tendunt̃ quę gau dentur manu tenere & tangere qui ea deducunt. Orbita autem duas res ſignificat.nã orbita & rota ipa intelligitur & ueſtigium rotę in molli ſolo. Interceſſiſſet cõtra legem Corneliam ut in bonis aliorumq; magiſtratum capeſſendorũ poteſtatẽ baberẽt.pſuaſiſſe dicit bãc legẽ opimi⁹ cõtra alicui⁹

Gracchi
Saturnini
pretexta in
bulla
Castoris edes
Manubie
quid
Vortũnus
...
...
Exigẽ uiã

boīs nobilis poteſtatē: catulū ſignificat q tūc pnceps fuit ſylla nę factiōis. Paucos hoīes ut leuiſſime dicā arrogātes. catulum hortēſiū curionēq; ſignificat. manubias detrahē conat⁹ ſit. ſpolia qſita de uiuo hoſte nobili p deditionem manubias ueteres dicebāt: & erat impatoꝶ hęc pda ex qua qd' uellēt facerēt. Nā de ſortitiōe illa iuniana iud. nihil dicet ſortit⁹ erat iud. ptor uerres in iudicio q oppianicus accuſat⁹ ē aduētio reiectiōe utrinq; facta ſbſortit⁹ i eoꝶ locū uerres. At mos ē alios dānato oppianico cū īuidia res eēt ꝙ pecunia reus uideret oppſſus: & pnceps illoꝶ iudicū dānat⁹ eēt iunius ꝙ diceret alios ſuppoſuiſſe q reum dānarēt nō eos quos ptor fuerat ſbſortitus etiā uerres ipſe ut hęc īuidia adūſus iuniū uera uideret ſuſtulit quos in ſuis tabulis habebat: & alios ī littera ſcripſit & obſignauit anulo nō ſolū ſuo ſ; etiā ſcribę ſui: quē furtoꝶ pticipē ſuoꝶ & diuitem fecerat & anulo donauerat aureo. Eiuſmodi ob ſortitionē homo amētiſſimū ſuoꝶ quoq; iud. fore putauit. obſcur⁹ loc⁹. ſ; ut opinor hic ſenſus ē. putauit inqt uerres eodē loco ſupponi potuiſſe ius q ſe corrupti abſoluerēt queādmodum ſuppoſiti erāt: q oppianicū cōdēnarāt. Nāq; Curſius ſodalis ei⁹ iud. qſtionis ſbſortiebat ī locū nō reiectoꝶ: quos iſte adimerat improbos iud. qb⁹ ad uenales ſnias pferēdas ultimo die ſbiectis uteretur. Facile aūt p uerris iud. īprobi ſupponi poterāt: nolēte h̃ iudice qſtionis & illis patiētib⁹ qbus ī iud. erat: ꝙ niſi citati nō cōſidebāt: & graue onus erat & īcōmodū iudicaret q cortum iud. q & apparet hūc poſt h̃ fcm̄a Cicerone eē reiectū cōuitio populi q ī corona aderat: & hac decuria nr̄a; decuriā mō ordinē: ac p. hos & nobis ꝙ hōeſtioꝶ decurię p hęc & nobis īferioꝶ cēturie dicebāt: cui⁹ mihi ptātē largiſſimā fieri oportebat: q. ſ. nō fieret ſi p nobis alij ſbijcerēt: quos iſte ānuerat: quā ſi dicēt ſuggeret ſine cauſa non reiectis ſcilicet iis in quoꝶ loco alios ſbſortiebat. hoc eſt ueſtro nobis manente neq; reiecto.

DE PRETVRA VRBANA. FINIT LIBER. III.

INCIPIT LIBER. IIII.

h Aec ſine dubio ad accuſatorē ppoſiti crimīs ſpectat oratio. Nā ſupiore āteactis reb⁹ expoſitę q ꝙ magis adiuuāt accuſatiōe; q̄ ipē ſūt pncipales in unū librum

coactę ſūt iudicio ciceronis curſi; enūerātes: q̄ uerres q̄ſtor q̄ ꝓ q̄ſtore q̄ legatuſq; deniq; p̄tor urban⁹ admiſerit. ubi uētū ē ad cā; ıpa; & ſiciliētia crimīa q̄tuor libros edidit. unū de iuriſdictiōe. alterū defrumēto. Tertiū de ſignis. Quartū de ſuppliciis: in qua diſtributione nō ordo tpis ſ; facinoꝝ genera & momēta ſeruata ſūt. Incipit autē a laude ſicilię & egreditur ad crimē dionis. deīde ſoſippi & philocratis. Si de iure ſiculoꝝ euerſo. fruſtra quidā ciceronē rep̄hēdūt ꝙ nō in die cępit cū ſupiora crimīa nō egeāt eiuſmodi tractatu: q ad ſequētia ꝑtinet oratoris cōſilio a magnis iiſdē clariorib⁹ ſumēdū eſſet exordiū. itaq; poſt h̄ de merodio exp̄ſſis bonoribus ab īuitis: de epicrote bideno: deq; reb⁹ capitalib⁹ de ſopatro deſticenio de iure dicūdo. alteꝝ de ſenatorib⁹ de ſacerdotib⁹ de cēſorib⁹ p̄cio a uerre factis de collatiōe inſtatuas de publicanorū cū uerre cōuenientia ī furtis: de tabulis carpinatij pecunias uerris extra ordinarias cōtinētibus. Genus cauſę ī oībus uerrinarū libris admirabile. Status p̄ncipalit̄ cōiectura. Ea me ad h̄ negotiū ꝓuīcia attraxit. h̄ uerbo plus ē q̄ q̄d' ī diuinatiōe dixit ſuſcepi cām. r. p. Princeps ſicilia: tū cū meſſana ciuitas ſeditiōe diuiſa auxilium cōtra bierōnē ꝑ alios a. p. r. petit: q̄d' īitiū fuit diſcordię nūq̄ poſtea deficerēt apparēt ꝙ ſocietates & p⁹ amicitiā firmatā nibil tale cōmiſerāt ī amicitia ꝑpetuo manerēt quę nūq̄ defecerat. Si gnis monumētiſq; pulcberrimis. p̄paratio ad librū de ſignis. Deniq; illeipſe. M. Marcellus: bic impator cū eſſet uicit cępitq; ſyracuſas & uictis pepcit. Quę cum manu munitiſſima eſſet: neqs diceret nō fuit q̄d' timeret. cū ui cōſilioq; cępiſſ;. neqs diceret nō potuit boſtiū urbē. ſyracuſas q̄n illa frumentū. omne genus pēſitationis in boc capite poſitū eſt canonis oblationis indictionis. Italico bello ſociali quę ſortitam ne ſentiam⁹ q̄dē iud. q̄dā cōmoda ita naturalia cōſequūtur ut ſanitatē integritatē uirium. ſentimus autē ſi ſubtrabāt̄ eiuſmodi rē dicitis negent lucra faciunt locupletes ſunt: de oportunitate ſicilię illa; ueterem. b. c. banc quę nunc in. C. malam. neque publicanus neque negotiator odioſiſſima. bęc ſunt Romanorum bominu; per prouintias nomina aſiā legū tribul. p̄toris ac ſubſellia iudicū publico cōſilio: quia non poteſt negari fuiſſe illo

Exordiū oratoris

Verrīnę
Admirabile genus cauſę

Italico bello Sociale

accuſatores.M.lepidi addidit publico cõſilio:q̃ſi illud nõ oẽs tũc fecerint:& ſi illũ annũ.M.lepidi p̃toris qui accuſari cepat a duobus metellis Celere & nepote q cũ legibus ĩterrogaſſẽt ui/cti eius apud populũ gratia deſtiterunt.Vt bis ex ea familia ſe/mel ꝙ auus conſeruauit uictor ſyracuſas.iteruꝫ hic pronepos magiſtratu ſuo ſiculos creauit.& poſtea.M.antonij.hic eſt.M Antonius qui gratia cottę cõſulis & cethegi factione in ſenatu curationẽ infinitã nactus totius orę maritimę & ſiciliã & ꝓuĩtias oẽs depopulatꝰ eſt:& ad poſtremũ ĩferens cretẽſibus bellũ morbo interijt.in neminẽ ante hũc.recte qa lepidus legibꝰ tãtũ interrogatꝰ nec dũ decepat accuſari poſtulat a cõſulibus:q̃ nõ poſtulat.ne ĩpe in uerrẽ concitaſſe ſiculos uideaẽ uolũtatẽ contra uerrẽ in multis alijs rebꝰ eſſe mõſtratã cũ de illis ſuꝑioribꝰ tũ etiã ꝙ petitiones ad ſenatũ ꝑ legatos ſiculi tales miſerũt:ut nõ tã beneficia poſtulare q̃ huius iniurias deſcribere uideanẽ: utputa cũ petũt ne rei fiant abſentes.qa ſtenius apud uerrẽ hoc paſſus fuerat & alia huiuſmodi.A quo mea longiſſime ratio. a q̃ q̃re a q̃ negotio accuſationis.ſ.publicę ac iniquę aut legati aut ſuas ĩiurias ꝓſequentes. At quẽadmodũ iudices uenerint. obſcurus ſenſus & ꝑ iperbaton cũ parẽteſi figura: & nouo mõ ĩ ſentẽtia magis q̃ in uerbis explicaẽ. eſt enĩ ſẽſus hic.at quẽadmodũ iud.uenerint ideſt q̃ animoſe cõtra uerrẽ ex hꝰ cognoſcite:& docet quotiẽs deterriti & ꝑ quos & qbus minis accuſãdi tãtũ uerris nõ depoſuerint uolũtatẽ. Saluti enĩ potius illoruꝫ cõſulam q̃ uoluptati.hoc ideo ꝙ cõtra metellũ dicturus ẽ ſicilie nũc p̃torẽ.Queſtores utriuſqꝫ ꝓuintię. duos queſtores habꝫ ſicilia.lilibitanũ & ſyracuſanũ. Nã p̃tori una ꝓuintia ẽ.q̃ſtori duę.p̃ſto fuerũt:ut ĩpedirẽt ſcilicet meã inquiſitionẽ.ſeq̃ẽ eniꝫ nõ minus hac res cõtra me fuerũt apparet cũ triennio ſiciliã te/nuerit unus uerres queſtores tamẽ ꝑ ãnos ſingulos huic eẽ mutatos.p̃torẽ uero ĩpm metellũ ſucceſſorem uerris.hi laudando atqꝫ repetẽdo accuſando repetũdaꝝ una opa ꝙ romã uenerũt aut ꝙ ꝓceſſerũt ĩ cõſpectũ iudicũ qua ratiõe iſti amica ſic abſe miſſa munera ſocietatemque p̃clarum. Alia ciuitas nulla iud. publice ſcilicet laudãt alię.ſed non publico conſilio. ꝑ ꝑuatos teſtis.ſupra enim dixit p̃ter duas ciuitates mamertinam ſcilicꝫ

& ſyracuſanā. Vis illa ſūmi impij metelli p̄toris ī ſicilia & ro/ mę fratris eius metelli alteri⁹ conſulis cum hortenſio. In iuſſu populi ac ſenatus. Magnifice quidem ſiculū tantū dicit & po/ pulum & ſenatum: teſtimoniū publicum mandataq; accepant a ſuis ciuitatibus ſcilicet. Vſu ueniſſe contigiſſe ſtatim romę & ad urbem p̄ture ius. omnis enim magiſtrat⁹ qui ītramuran⁹ nō eſt: nec urbanus etiam ſi adminiſtrator eius romę eſt ad ur bem dicitur. Saluſti⁹. ii. utriq; ad urbem impatores erāt. Maxi mam uno anno pecuniam. f. f. cur uno anno an quia nō diuina bat arrio ſibi non ſucceſſuro p triennium te fuiſſe in ſicilia fu turum. Cum uideret in foro latrocinia furta in ede caſtoris ac pro roſtris in quarto actu īprobitatis. fabula ſiue tragica: ſiue comica quinq; actus habere debet: ergo & mire tranſtulit & ſi gnificare adminiſtrationes in. r. p. uerris infames tāq̄ ſcenicos actus ſpectaculo omnibus fuiſſe. Non ſolū genera furandi: ſ; etiam nomina ſpecies negotiorum hominu; quaſi ſignificāt. Quas ego iſtum in italia ſcripſiſſe arbitror: quaſi in naui ſcri/ bere non potuerit: ſed hoc eo dicit q̄a conſtat uerrem negotia ſicilie extra ſciliā dediciſſe. Sacerdote p̄tore. hic & temporis ad monitio eſt & argumentū calūnię uerris: de qua ſacerdos nihil contra hęredem ſtatuerit. Quadruplatores. accuſatores ſiue de latores criminum publicorum ſub pena quadrupli: ſiue qđ ipi ex dānatorū bonis quos accuſauerant quartam partem conſe/ quebantur. Ad urbem. iam ſupra diximus quid interſit ad ur/ bem & in urbem. iis qui horincum montē obtinebant. lilibita nus ſcilicet queſtor: non ſyracuſanus. nā hos binos queſtores annuos habuit ſicilia. Excurſor emiſſarius. hęc uocant concia tores furtorum quę a magiſtratibus cōmittūtur atq; īternūcij: paulo tn̄ cōſideratiorē inq̄t aliq̄ten⁹ calūniatorem q̄reret repire nō poſſet. Veneri abſoluit ſibi cōdēnat. ſenſus hic ē. ita uerre; in cauſa bona tātū p̄datū: ſi min⁹ dāni eſſet ſidionem hericine ueneri addicere uoluiſſet: qđ nō debebat. mire pſeuerauit ī cā ut oſtenderet calūnā fuiſſe p̄toris. Quid ipius. Q. cecilij dionis ipius ciuis cā eſt āplius honorifice poſitū eſt q̄ſi alicui⁹ magni hominis q tūc in macedonia fuit cōſul ſcilic; . nā ut opinor cu rionis acceſſerat: ſed legis acceptio: qua nō licet ut teſtimoniū

defenſori denuntiet accuſator Echelidonis ſinu . alludit ad nomen qđ hirũdo quã chelidona gręci uocant ueris ideſt tẽporis ueris ſit amica. Si cõmiſſum quid eſſet! Cõmiſſa dicũtur q̃ contra teſtatoris uolũtatẽ facta aut non facta: ab herede mulcta aliqua penaq; plectunt̃. Ipſo uigeſimo anno p̃ſcriptio tẽporis cognoſcit iã primũ h̓ peccatũ a duob⁹ fratribus in pares uolũtate uideri dãno & unã ptis hẽditatẽ & duos f̃res. At enĩ ad uerrẽ pecunia iſta nõ uenit. cõiecturę ſtatus tentat̃ ire cõtra hortẽſiũ qui improbos ſępe defendat. Verre calũniatores apponebat a ſũmo ad imũ: h̓ eſt a primis poſtrema uolcatio iure dicũt dediſſe tollit cõiecturaʒ. cauſaʒ quęrit: & quis uolcatio pſona ueniat nũc a cõſequẽtibus. Sʒ cũ ob tua decreta. collectio centũ cohortes fugitiuorũ fuiſſent propter athenionẽ dicit qui dux fugitiuorũ p ſiciliam fuit: ſed tua manu numeratum difinitiue. Nã ſi hanc defenſioneʒ probabitis admittitis accipitis nõ accepit ipſe: ſed nõ accepit ipſe licet. Tollatis. pro eo qđ eſt iã tollite ad. Q. Muti ĩnocẽtiam referat. Q. Mutius aſiã ſingulariter rexerat adeo ut dies feſtus a gręcis in honorẽ ei⁹ cõſtitueretur q diceret̃ mutia. Miſſos faciamus. dimittam⁹ a nobis de ꝓuĩtia eoꝝ q̃ opa nõ utat̃. rationẽ reddẽdã nobis arbitremur. accuſari nos poſſe credamus: ut eos ĩ contione & honori et lucro ſũt. Vt aſte uexilla falere corone ciuice. itẽ anuli aurei ĩgenuitatis ſigna & liberationis a cura inuicte publicarum iudicia dãt p̃tores. ſi tũ hęc a quopiã ueſtrũ petita ſint cui nemo intercedere poſſit in ꝓuintia ſcil. nã romę appellari tribuni poſſũt cõtra omnẽ poteſtatẽ. L. octauius. uerbi gratia hũc dicit q nũc in numero iudicũ ſedʒ ſ̃btiliterq; laudat ut p̃torẽ ſolet ĩ uerba litis iure cõpoſito. L. octauius balb⁹ iudex eſto & cętera. hęc ſũt exẽpla uerborũ q̃ uerba iudicũ dare fingit p̃torẽ ĩprobũ. Iuris & officij. ius ad doctrinã ptinet. officiũ ad uirtutẽ. L. octauius balbus iudex eſto. iudicio ſuo fungat̃ balbus in ſeruiliũ. ſi cõſtat fũdũ capenatẽ. p. ſeruilij eẽ: nec reſtitueret̃ catulo cuius nõ & mõẽto omneʒ ẽ iud. p̃ſentes eẽ: quoꝝ nõibus utit̃ ad exẽplum iudex eſto: ſi nõ reſtitueretur fundus hoc ſignificat. cogere ut reſtituat : aut condemnare reum quem non oporteat: q de fundo exemplum dederat : ſubiecit clauſulam etiam de

cōdemnatīone ſi non accipit qđ te debere dicis accuſes:ſi patiť
ducas.ſenſus hic eſt ſi nō accepit credi:qđ ſe debere debitor di
cit.accuſetur.ſi patitur:condēnetur idem ſol dici iuſſit:uel reū
fieri & accuſari eum qui petitor eſſet:uel etiam damnari.Meli⁹
autē duci iuſſit in uincula uľ in carcerem. intelligimus duci iuſ
ſit damnauit: qui ciues.R.erāt ſubaudituri addebanť:ſi ſingu
li eſſent ſbauditur rei.Tum ſi eorū legibus dari oportet ſbaudi
tur:iudicia qui ſiculi.ſubauditť:erant iudices ſi ciues. R.eſſent
ſubauditť rei.ſic Terentius.hic in noxa eſt. hic ad defendēdam
cauſā adeſt.cū ille ē.hic pſto ē.tradūt opas mutuas. Veꝝ ut to
tū gen⁹ cōplectamini iudicioꝝ prius iura ſiculoꝝ.explanatiōe;
ſbiecit obſcurę rei.Domi certet apud ciues ſuos:ſuis legibus ſi
culis & enim apud ueteres nō romano tantū iure:ſed & ſuę cu
iuſque ciuitatis legibus agebatur.Ex.P.Rupilij decreto.hic ē
P.Rupilius qui quōdā ex publicano dictus conſul poſtea.x.
legatorū ſentētia leges ſiculis cōſcripſiſſe.Cum alternę ciuita-
tes reiectę ſunt.Apparet ex hoc dicto primū ꝑtoris ac rei ciui-
catem ad iudicādu; nō proponis.Poſtremo iri ad aliā quālib;
utriuſq; facta reiectione ꝙ ciuis.r. deeſt ut ſit in eo ꝙ ciuis ro-
manus.ex ciuium romanorū cōuentů:ex iis ciuitatib⁹ ad quas
ciues.r.conuenire ſolent agendę ſuę:aut publicę rei cauſa. An-
te iudicem quē cōmodum erat uetuſte poſuit pro eo quē uole
bat.ſic Terentius amat. dabitur a me argentū dum erit cōmo-
dum.nā meretrici dare quando eſt commodu; : ſed eſt poſitū
pro eo q̄diu libuerit.Si quid perperam iudicarie ſenatus.multi
ſubdinguinēt & ſeparatim addūt ſenatus ut quaſi per interro
gationem oſtendat ne ſenatui quidem cuiuſquam ciuitatis in
poteſtate fuiſſe iudicare qđ ſenſerat:niſi cū nihil ītererat iſti⁹ :
niſi cum cui iuſſu ederet non habebat.ſtragule ueſtis.Stragu-
la ueſtis eſt pictura inſanias noue:ſed propter.

Hęc eſt pars. Q.A.pediani cura & diligentia pogij florētini
uiri litteratiſſimi reperta in monaſterio ſancti galli prope con
ſtantiā.xx.millib⁹ paſſuu;: & ab ipſius pogij exemplarib⁹ a me
A.Iu.tranſcripta. ac Venetiis ꝑ Iohāne; de Colonia ſociūq;
eius Iohānem Manthen de Gerretzem impreſſa.

GEORGII TRABEZVNTII DE ARTIFICIO CICERONIANAE ORATIONIS. PRO QVINTO LIGARIO AD VICTORINVM FELTRENSEM.

PRAEFATIO.

p ETIISTI A ME SAEPIVS VICTORINE pater ut nõnullas orationes Ciceronis ita exponerẽ: ut qua quidq ratiõe dictum ſit: quo artificio diſpoſitum: unde inuẽtum facile poſſit ĩtelligi: ac ad eandem rem ſuſcipiendam nõ ſolum auctoritate tua: quę maximi ſemper fuit apud me põderis: uerũetiã precibus ac rationibus adducere conatus. Ego uero quãuis oĩa uera eſſe concederem: quę abs te afferebãtur: utiliſſimã hanc rem & pręſentibus & poſteris futuram: gratiſſimã tibi cęteriſq amicis: mihi quoq ipſi honeſtiſſimam. recuſaui tamẽ ad hũc uſq diem reſtitiq tibi amiciſſimo atq de me optime merito: Tam arduę rei difficultate deterritus. nam ut dicendi facultas cęteris liberalibus artibus lõge difficilior eſt: nulluſq eam niſi maximo atq diuino ingenio ſumma ac diutina induſtria conſecutus eſt: ſic quo artificio uſus ſit in orationibus diſponẽdis orator magis arduũ eſt excogitatu mea ſentẽtia: q̃ aut de natura: aut de magnitudine: aut de nũeris diſputare: quę res inde patet ꝙ maximis quondam ingeniis: his ſtudiis potiſſimũ occupatis aſſiduo declamandi uſu adhibito pauciſſimos e pluribus ĩmo pene ſingulos ſingulis ętatibus tolerandos: quos uero oratoris noĩe dignos putes: uix duos Demoſthenem & Ciceronẽ legimus. ꝙ ipſarum natura rerum ita fieri altius aperiẽdũ eſt. Etenĩ in omnibus ſtudiis quęcũq ab ĩgenio hũano uel alieniora fluxu cõtinuo uel altiora ęternitate ſtabilita ſunt: ea non ita facile conſequi poſſumꝰ: quẽadmodũ ſi animis noſtris congruerẽt: qualia ea uidenť: quę mathematica nũcupantur. Fluxus enĩ rerũ & inſtabilitas quãto maior eſt: tanto magis ebetia ſolet latere ingenia. Nihil porro ciuilibus negotiis hoc eſt humanis rebus imbecillius infirmiuſq eſſe: ſi quis etiã in uniuerſum conſiderat nemo unquã dubitabit. ſed oratori etiã accidit ut rem in ſuo genere labilẽ nihil aut parũ cõſideret. ſed huic ſe ſemper accomodet cauſę. quare neceſſe ẽ ut quãto res ciuiles lubricę magis atq inſtabiles cęteriſq omnibꝰ ſunt: tãto dicẽdi

cōmoditas quā oratoriā artē appellamus: difficilior cęteris atq; īcertior ſit. Neq; enī ut medicus ex his quę de hoīe dicūt̄: ea ſub intelligit huic hōi medeat̄: ſic orator a cōioribus ī ſingula deductis pręceptis bn̄ agere cām pōt. Verū tanta ē cauſarū uarietas rerūq; hūanarū cōtinua quędā atq; quotidiana mutatio: ut ſi paulo difficiliorē cauſam bn̄ actā aīo diligentius uoluas: non artis illā pręceptōibus: ſed p illā artis p̄cepta: pcipere uidearis. neq; id īiuria. Vt enī nouę quędā & īauditę uarietate circunſtātiarū erūpūt cauſę: Sic opus ē oratori: ſi bn̄ acturus ē nouā atq; difficilē; cauſa: nō ab iis quę uiderit aut audierit: ſed ab iis quę rerū natura flagitat cūcta inueniat. pronūciet. eloquat̄. diſponat. qđ tamē facere nō poterit: niſi natus ad id & arte acutior: & exercitatione uelocior ſit ad hęc excogitāda. ꝙ ſi diuina res ē fundare āplificare tutari ciuitates. populos. regna. nō erat profecto diuinitus ea res cuiꝰ hoc ꝓpriū ē uulgo proponēda: ſed ſummo labore ſūmaq; īduſtria: non mediocri tpis ſpacio cōpanda: ut uel optimi ſolū adipiſcerēt̄: uel qui adipiſci ſtudent īduſtria ipſa dicēdi meliores redderēt̄. Sic futuꝝ ut uel ab optimis uel a melioribus reꝝpublicarū gubernacula tenerētur: quāuis etiā ī hac re: ut ui cęteris pene oībus naturā ducē penitus negligamus: loquaceſq; hoīes ac audaces oratores appellemꝰ. unde accidit ut q̄cūq; uel īcōmoda uľ detrimēta īpiti dicēdi ſimul & excogitādi garruli hoīes rebꝰ īuexerīt: ea oīa in oratōis hāc artificioſam copiā inique cōgerāt̄ quę res me mouit iampridē nō nihil ut ſis de arte ipa cōſcribere qđ qui recte ſequerēt̄ nō longe a maiorū deeſſent dicēdi copia Nūc uero tu ad maiora impellis: quę ut dixi ego ſemp ipſius rei difficultate deterritus refugiebā. Na; ut multo facilius ē de arte loqui q̄ ex arte dicere: ſicq; alii cōſcripſerūt in locos certos deducere: quibꝰ illi nixi ſempiternas cōdidere oratōes: diſpōnēq; oē; ac elocutionē oſtendere: tanto difficilius ego iudico q̄ ſi ex arte dicas: q̄to patior quiſq; ē ſua edere q̄ aliena occultata p̄ſertī oīq; artificio abdita ī mediū protrahere: p̄ſertī cū nobis nihil auxilio ſit. Nec enī poſſumus ut in ariſtotelicis uulgo fieri ſolet e turba eorū qui hꝰ priꝰ fecerīt quicq̄ colligere. quippe cū nullus doctior auſus ſit: nec ī priſcis qdē ac melioribus illis ſęculis alieni aī artificiū ī re tā lubrica cogitatū exponere. Nec enī ut ī phyſicis ipſa

natura rerũ ſtabilis ac firma ad ĩtelligentiã nos põt ſcriptorũ de ducere. Preterea niſi totã or̃oẽ ſic teneas: ut oẽs ſuos anfractus quaſi prę oculis hẽas: qua ſit arte cõpoſita nũq̃ pcipies. cũcta uero ſimul apphendere: ut oratori qui cãm agit difficillimũ: ſic ei qui alieni animi cogitata cõſiderat pene ĩpoſſibile. quibus oĩbus cẽ accedit ꝙ hęc res ignorãtię ipſi⁹ cauſę tegit̃ & minuta hiſtoria plerũqꝫ ĩdiget. quę cũ nos effugiat: ut uaticinari multa cogit. ſic latiores ĩuidis aperit cãpos: quibus ego anſas pbere malui q̃ tibi me ipſum cui debeo qcq̃ negare. Accipies igit̃ opus tuũ poti⁹ q̃ meũ. tibi enĩ qui iuſſiſti ſi qd boni dicemus laus oĩs attribuẽda ſin ut gręce dicit̃ iure ipſe qui tãtã rẽ ſemp recuſaui: neqꝫ nũc niſi iuſſus ſuſcepi ueniã a legẽtibus ĩpetrabo. Sed iã ad rem ueniã: daboqꝫ operã abũde magis ac dilucide q̃ grauiter: aut breuiter dicere. Nõ enĩ ut me oſtentẽ: ſed ut proficere ĩ hac re uolentibus aliqd tuo hortatu cõferã: hęc edere cõſtitui. Primũ igit̃ argumẽtũ or̃onis pro. Q. Ligario paucis exponã. Deĩde ſtatus rõnẽ aperiã. poſtremo ad ſingula deſcẽdã: & inuẽtiõis diſpõnis elocutõis artificiũ ex abditis diuini oratoris ſenſibus protractũ quãtũ in me ſitũ ẽ tibi cęteriſqꝫ proponã.

Argumentum.

q Vintus Ligarius cũ eẽt adhuc nulla belli ciuilis ſuſpitio. Legatus in africã profectus a cõſidio cõſule ĩde decedẽte propter uirtutẽ ſuã prouĩcię inuitus proficit̃: interĩ bellũ exarſit. ꝙ cũ in africa eẽt auditũ: quęrebãt aliquẽ ducẽ bello qui ibi erãt Cũ Ligarius domũ ſpectans atqꝫ ad ſuos ꝑperãs nullo ſe ĩplicari negotio paſſus ẽ. P. dehinc Actius Varrus ꝑ̃tor interuenit: q cupiditate arripuit imperiũ. itaqꝫ Ligarius q omne tale negotiũ cuperet effugere eius aduẽtu acqeuit. Interea Tubero a ſenatu in prouĩciã miſſus: & a. L. prohibit⁹ accedere: ĩ Theſſaliã ad pom. rediit. Et poſt bella ciuilia ad cęſarẽ qui tũc rẽpu. tenebat. ligariũ accuſat cõmotus ꝙ nõnullos de ipſo depcari ſenſiſſet: defendit Cicero. Genus iudiciale ẽ. Status qui ſint apertius patebit. ſi qm̃ figura or̃oni ĩeſt: de ductu eius prius dicamus. nã qm̃ figuratus ẽ ductus niſi figurã ĩtelligamus. fruſtra ſtatũ quęrimus q ex figurę qualitate conſurgit. Ad hęc duplex ductus uno ſtatu agi nõ põt. hic uero duplex ẽ rectus & p diſſimulationẽ ſubiectionis. placet eĩ diſſimulationẽ: quę ꝑpt̃ figurã ſuſcipit̃. figurã

appellare. Rectū appellamꝰ ductū ſimplicē: cū id agimꝰ qđ uo
lumus abſq; ſimulatiōe. per ſubiectionē uero ductū figuratū di
cimus: cū ex eo qđ dicit̄ ꝙ uolumus ſubapparet: & tn̄ eius cauſa
dicere non uidemur quē Tuberoni in illa orōne adhibitū nemo
unq̄ q quō hic agit Cicero recte intelligit. Dubitabit. nā & ſi ple
rūq; alterius aduerſariorū orōnē nō hēamus: ab altera tn̄ ſi non
ſumus neſcii quibus rebus in unaquaq; cauſa tā accuſatio q̄ defē
ſio pagit̄: id ſubintelligere poſſumus. Verū hęc cā nec potuiſſ;
quidē agi: ſi qđ multi putāt ī africa fuiſſe. L. tātūmō accuſator ī
tēdiſſet. ꝙ ſi aduerſus Cęſarem addas: quāuis aliqd afferre uide
aris nō tn̄ oīo uulneraſti: qm̄ oēs fere Pōpeianos etiā illos princi
pes gerēdi belli ſaluos Cęſar uoluit: & Ligariū ſeruare uoluiſſet
cuiꝰ duo fratres Cęſarē ſequebant̄: & qđ maximū ē tuberoni cā
nō conſiſtit. Equale nāq; fit. & equale atrox. nimiū atq; uehemēs
ī Tuberonē: Nec uero credēdū ē. aut tuberōes ſic amētes fuiſſe
ac oīm rerū inexptos ut tāq̄ infantes ſine cā orarēt. Nec ſi ibi fe
ciſſent: Cęſar eos audire potuiſſet: cui tn̄ Tuberones pſuaſiſſe
fert̄: adeo ut Ligarius defendi poſſe nō uideret̄. Ciceronē tn̄ uo
luiſſe audire qm̄ magno tēporū īteruallo tātū orōnē nō audiuit
quare patet nō recte totā cā; egiſſe Tuberonē: ſed recto ductui
figuratā ſubieciſſe. Verū qm̄ ut ī quarto nobis dictū ē. qnq;
ſunt ductus. rectus. ſimulatus. cōtrarius. obliquus. & ſubiectōe;
Breuiter hic tāgēdū cēſeo ūde ipſos uenamur. Accuſatoris igit̄
ductū ex ītētione cognoſces. nā ſi recte qđ intēdit: id ſolū agit
ſimplex ē. Rectus qdē ſi qđ agit ita uelit ut nihil ulteriꝰ exopt;
Simulatus ſi qcq̄ etiā aliud uelit: qđ apire nō iuuat. Contrarius
oppoſitā intētionē. hēt enī qđ uolumus: & ſi ad cōtrariū aliqd
affert̄: qđ uolūtatē noſtrā nō denudet: ſed ei cōueniat: & intētio
nem infingat obliquꝰ appellat̄. p ſubiectōnē uero ductus tūc fit
cū aut parū tutū ē: aut turpe apte intēdere: q̄re neceſſe ē qm̄ nulla
cōſiſtit cā: niſi qđ ītēdit̄ ab accuſatore expreſſius q̄ figura patit̄
proponat̄. īuenire aliqd qđ tuto ac honeſte intēdi poſſit. cui qđ
uere ītēdimus ſubiiciat̄. At accuſatoris qdē ductus ſic ab ipſa ī
tētione diuidatur. Defenſoris uero a depulſione ſi rectus ē. ſin
minus a rōne depulſionis emergit. Verū hꝰ rōnis ductꝰ accuſa
toris ductū ſecutus ē: qđ nō ſemp neceſſe ē. plerūq; ei defenſor

nō eodē mō dicit quo accuſator egit. qm̄ ergo Ciceronē accuſa toris ductū p diſſimulatōnē ſequi: eūqꝫ duplicē fuiſſe opīamur ut qūo agat hic Cicero facilius habeat̄. accuſatoris ītentiones po namus: quas tot numero neceſſe ē: quot ſunt q̄ſtiones uel duct⁹ Nā intētionū numerus nō ſtatuū ſed q̄ſtionū ac ductuū nume rū ſequit̄. Simulata ergo ītētio Tuberonis ī recto ductu: ut a de fenſoris or̄oe poſſumus elicere hęc fuit. In africa cęſar aduerſus te Ligarius fuit: quę (ut diximus) & apud Ceſarē parū firma intē tio: & ipſi Tuberoni conſiſtere nō poterat: q ī uel eodē uel ī ma iore fuiſſet crīe. Vera in figura p ſubiectionē hęc. repulit nos tra dituros tibi Africā: ex ea prouīcia Ligari⁹ Cęſar. hac igit̄ cā freti Tuberones accuſabāt apud eū: qui ſi eorū bn̄ficio Africā hūiſſꝫ multo citius atqꝫ facilius abſqꝫ ullo diſcrimīe uictoriā cōſecut⁹ fuiſſet. Verū qm̄ id agi apte nō poterat: opus erat auditori eam rē fortaſſis iāpridē tenēti ſubiicere. Hęc cū ita ſe habeāt ut oīb⁹ qui artis rhetoricę prīcipia teneāt uel luce clari⁹ ex or̄one patebit Status in Recto ductu conceſſio ē p deprecationē ut ignoſcat̄. Ad imperatorē eī dr̄ cā ubi dep̄cationē conſiſtere nullus ābigit. Recrīatione quoqꝫ utit̄. leuiter quidē ad id qd̓ ē: in Africa fuit Acerrime ad id qd̓ ē: aduerſus. Quare recte ītētioni hęc duo cō ceſſionē: p deprecationē & miſericordiā Cęſaris & recrīatōeꝫ op ponit. In figura hāc fuiſſe accuſatoris intētionē diximus. repulit nos tradituros tibi Africā ex ea prouīcia Ligarius Cęſar quā cō iectura oppugnat. nō ad id qd̓ ē repulit: ſed ad id qd̓ ē traditu- ros. ut eī ad unicā intētionē accuſatoris una pluresue pn̄t afferri depulſiones quibus ſtatus origine prīcipales oriūt̄. ut ī prīo rhe- toricorū: & q̄to cum de diſpōne ageremus docuimus. ſic ut hac or̄oe pcipi pōt. duas pluresue depulſiones: nō toti ſed diuerſis intētionis ptibus opponere poſſumus qd̓ tūc poſſe accidere ui det̄: cū ītētio diuerſa cōtinet ut hic repuliſſe ac tradē. Nūc qd horū principalius ſit aperiemus: ſi prius dupliciter prīcipalē dici ſtatū monuerimus. Principalis igit̄ ſtatus ut cū de diſpōne lo queremur explanatū ē: aut origine aut uiribus. dr̄ origine pricipa lis ē qui ſtatī e prima depulſione naſcit̄. Viribus principalis ē q̄ tota uel ex maiore pte agit̄ cā. hoc mō occidiſti Cęſarē brute. oc cidi ſed iure. iuridicialis ē origine principalis. tyrānus enī fuit. nō

fuit coniecturalis uiribus actionis principalis. In hôc igit̃ cauſa deprecatio tã origine q̃ uiribus principalior ẽ. nam cõiectura & ſi natura ſui nõ cõceſſionẽ ſolũ uerũ oẽs ſtatus excepta tñſlatõne pręcedat: tñ quicqd ex figura naſcit̃ recto infirmi⁹ ẽ cũ niſi figura ſolum nõ ſit recto ſubſtentet̃. poſt deprecationẽ recrĩatio ſęcũda eſt. nam cõiectura qm̃ e figura erũpit: poſtrema ſit neceſſe eſt. Colligamus igit̃ hec tria ordine quo fortaſſis tũc conſiderata fuerũt. quatuor ſunt ut in primo diximus. ĩtẽtio. depulſio. ratio. firmamẽtũ quibus & ſtatus & diſpoſitõ ſtatuũ: & iudicatio tã principalis q̃ ſecundaria ĩueniri ſolet: quę niſi pro ea facultate excogitauerimus: quę nobis orõne defenſoris affert̃. radicibus ac trũcis qui totã cauſam ſubſtinẽt: nõ pceptis ramos tanq̃ ĩſani quęremus. fuit ĩ Africa Ligarius Cęſar aduerſus te. fuit. petit ueniam conceſſio p deprecationẽ. Ratio hui⁹ depulſionis. dign⁹ es cui Cęſar ignoſcas is qui cum fratribus fuiſſet ſi ei licuiſſet ex Africa diſcedere preſertĩ cũ his uiris truculẽtis ignoueris: qui te multo magis inſecuti ſunt. Hęc rõ & deprecationẽ continet fratres eius tecũ fuerĩt & recrĩationẽ affert & purgationẽ de animo Ligarii p coniecturã. Accuſationis firmamẽtũ. Indignus qui nos repulit tradituros tibi africã qd̃ qm̃ Tuberonib⁹ turpe erat per ſubiectionẽ agebat̃: tradituros negat capitales hoſtes cęſaris ita recriminatio locũ habet & de aĩo cõiectura & figura erumpit erant ne tradituri. In quibus omnibus illa principalis iudicatio eſt: quę ex principaliori ſtatu emergit: cum tibi tradituri Africa; nõ fuerint tuberones qui te multomagis q̃ Ligarius inſecuti ſũt Sit ne dignus uenia Ligari⁹ qui eos ex africa repulit: & aduerſus te ibi fuerit: cum ſi inde effugere potuiſſet una cũ fratribus te ſecutus fuiſſet! hęc iudicatio in hac orõne eſt: quę cũ pplexa multis ſit per oẽs ptes ſuas diligẽter agitur. in poratione prĩcipalius ſolum concludit̃ ut Ligario ignoſcat̃. illud apprime tenẽdũ cenſeo: ſingulorũ ſtatuũ iudicatões utriuſq; aduerſariorũ conſideratione: tam in ſimplicibus q̃ in cõiunctis cauſis eaſdem ſemper eſſe: compoſitas uero diuerſas. quę ſit unius ſtatus iudicatio planum ẽ. & expoſitione nõ eget ea ſimplex appellet̃. compoſita uero ẽ quę ex multorũ ſtatuũ iudicatõibus componit̃. hęc in principali ſtatu fundatur: & alias iudicationes integras ex una parte

affirmationis uel negatõis complectitur. Coniecturę nãq; iudicatio eſt. fuerint ne tradituri Africã Tuberones: quã totam ex altera parte incõiuncta iudicatione pro Ligario poſuimus. q; ſi quis cõpoſitã Tuberionianę orõnis iudicationẽ fingere uoluerint. Id ipſum affirmabit ita fiet ut tota quęſtio prĩcipali reddať qď tũc ſemp neceſſe ẽ: cũ ſtatus ſecũdarii p ſe cauſam facere nõ pñt: ut in hac cã. nec enĩ recriminatione queq̃ abſolues cum cõcedat. nec hęc coniectura uires cauſę: quę per ſe conſiſtat retinet. tum quia diſſimulata ẽ: tũ quia crimẽ illud aduerſus te diluere nõ põt. deprecatio utrũq; hic apud humaniſſimũ principẽ põt. & qď conceſſionis ẽ: & qď coniecturę: etiã ſi coniectura minus perſuaſiſſe credať. Sed iã ad ſingula deſcẽdemus: ſi de diſpoſitione pauca repetamus. Omnis diſpoſitio (ut Cicero ad Herenniũ dicit) duplex ẽ. artis & caſus artis diſpoſitio in cõiuncta cauſa quã & duplicem appellamus in ſtatuũ orõnis partiũ & argumentationũ ordinẽ nobis diſtributa ẽ. de duobus poſtremis locis ſuis dicemus. ſtatuũ diſpoſitio ut diximus ita ſe habet. ut deprecatio prima ac ultima ſit & per totã orõnẽ ſperſa. quo enĩ magis confidimus. Illud per totã orõnem illucere debet. ſi ſtat9 ſit. ſin locus ſtatus uis ſua q̃diu illum ſtatũ in coniũcta cauſa tractamus expreſſius atq; illuſtrius per oẽs fere cęteros eius ſtatus locos tranſfũdi debet. pręcedit tamẽ eam breuiſſima neceſſitate uolũtatis purgatio per coniecturã. Recriminatio ſecũdo diſponitur. cõiectura poſtrema ẽ: qď accidit quoniã figurã aduerſarii non intellexiſſe ſimulandũ duxit. nam ut in quarto tractatu de ductu admonuim9: figuras ſi acres & occulte ſunt nõ aperiem9. ne conſcii nobis uideamur. ſin friuolę ſunt cũ tegant uel cõtemnendę ſunt: uel trahẽdę in mediũ: ut quaſi profunda ulcera ſciſſura curenť: quę ſic aduerſariis dicunť: ut latere nõ poſſint. ea ĩter figuras nõ enumeramus. His ita p̃libatis de ſingulis iam dicere incipiemus. & primũ de exordio. Genus cauſę quo rõnem exordiorũ conſideramus honeſtum: turpe ac admirabile mihi uidetur. nec hęc coniũctum ut cõpoſitũ quoddam uľ ex honeſto & turpi dubium intelligo: nam id accidit una eademq; cauſa diuerſa complectiť: quę ſtatũ non faciũt. ex quibus compoſita cã neceſſario quoq; genus habet compoſitũ: cum partiũ qualitates

in totũ tranſfũdant. Verũ q̃ ita diuerſa ſunt: ut & ſi unã cauſa;
cõficẽ uideãt: qm̃ Ligarii cã; diuerſos tñ ſtat⁹ hñt:pteſq; adeo
diſiũctas ut ſeorſum in orone tractent.ea ſi qs ad unũ genus re
ducat.i. ſi eandẽ honeſtatis uel turpitudinis ei qualitatẽ attribu
it:is mihi oĩm rerũ ignarus uidet. Tria ergo ſunt genera qbus h̃
exordiũ accomodat.nã admirabile qđ in rhetoricis ad turpe re
duxim⁹ qđq; hic honeſtũ ẽ qm̃ accuſatori turpe: & ſi nũq̃ abſq;
turpitudine uel honeſtate fit:ab honeſto tñ & turpi ſeorſum hic
ponimus.nõ qm̃ cũ eo gñe nõ cõueniat.ſed qm̃ eũ numeꝝ gene
rũ eſſe oportet:q ẽ & ſubſtentaculorũ cauſę. Tria uero ſunt qb⁹
Ligarii cã defẽdit:q̃re & eorũ gñã:quorũ miſericordia honeſtũ
cõiectura turpe ac admirabile ſil. recrĩatio admirabile qđ itide;
defenſori honeſtũ ẽ:poſtulat.nam ſi e uiſceribus cauſę trahi ſẽp
debet exordiũ ac ideo nũq̃ excogitãdũ apud Ciceronẽ Marcus
ille Antonius cõſuluit:niſi uniuerſam pri⁹ ĩſpexeris cauſa;.ſũtq;
h⁹ cãę tria ſubſtẽtacula ĩter ſe diuerſa.ſingulis ſingula ſunt gñã
attribuẽda. deĩde ſi res patit exordiũ oĩb⁹ accõmodãdum ꝙ ſi
unũ eorũ urget magis:rapiat ad ſe oratorẽ oportet. Itaq; cęteris
neglectis rõe ei⁹ exordiẽdũ ẽ. ſed hic orator mirabili dicẽdi co
pia & diuĩo ĩgenio exordiũ oĩbus accõmodauit:ac ut cõiectura
nõ recta ẽ:ſed ꝑ diſſimulationẽ occultior. ſic ĩſinuatõis uis pau
cis ſpſim atq; occulti⁹ in breuiſſimo exordio tãgit magis q̃ ex
primat.reliqua duo q̃ ſunt exꝑſſiora ita diſpoſuit ut locũ a con
feſſione crĩs ꝑponat. Deĩde ad recrĩatõis locũ q ẽ ab aduerſario
rũ pſona deſcẽdat.nã q peccauit ſi recrĩat anteq̃ de ipſo cõfiteat
nõ paruũ auditoris odiũ ĩ ſe cõcitat.ſin pri⁹ confitet ſingularem
ex recrĩatione beniuolẽtiã & ipſe cõtrahit & atrox in aduerſariũ
odiũ reiicit.Captat ğ hic maxĩe beniuolẽtia ex his trib⁹ a pſona
Cęſaris:a pſona confitẽtis rei: ab aduerſariis.& exordiũ & con
iecturã reſpicit inſinuatõis uĩ h; ut reliqua uires prĩcipii. Verum
qm̃ deꝑcatõis honeſtũ dixim⁹ gen⁹:ne qs obiiciat ad miſericor
diã tũc cõfugiẽdũ ẽe:cũ nec negare poſſumus:& peccatũ atrocit
uidet:q̃re turpiſſimũ id gen⁹ hęc ne qs obiiciat.Sciẽdum ꝙ ora
tor rẽ nõ ut ſe hẽat cõſiderat:ſed ut ſe ad dicẽdũ hẽat. idq; ſibi
Hõeſtũ exordioꝝ ẽ gen⁹ q̃ nõ pãbages circuitõeſq; uerborũ oc
culti⁹.uerũ apte ac ſtatĩ ad rẽ uenit.Cõfeſſione uero nihil ſimpli
cius:nihil apti⁹.nihil breui⁹.q̃re qm̃ ad exordiẽdi utilitatẽ h̃ ex
cogitauim⁹:& ſimplici ac uera cõfeſſione nihil ab inſinuatõe ali
eni⁹:cũ ad miſericordiã auditoris ſtatĩ cõfugim⁹ honeſtiſſimũ

cãę ē putãdũ: niſi forte confeſſio nõ ĩtegra ſit: ſʒ altius lateat ut ad ſe cõuerſis auditorib⁹ facilius q̃ uelit orator eorũ mentes ĩpel lat qd᷑ fere id fieri nõ facile negauerĩ: ſed iã ad minutiora deſcen damus. Nouũ crimẽ o Cęſar & añ hũc diẽ ĩauditũ ꝓpĩquus me⁹ ad te. Q. Tubero detulit. Q. Ligariũ ĩ Africa fuiſſe. id. C. Pãſa ꝑſtanti uir ĩgenio fretus fortaſſe familiaritate q̃ ē ei tecũ au ſus ē cõfiteri. Nouũ atq͂ ĩauditum hic crimẽ nõ ironice dicit᷑. ut multi Quĩtilianũ cõſecuti exiſtimãt. aliena enĩ oĩo a miſericor dia ironia ē. nec nouũ crimẽ atq͂ ĩauditũ ironice unq̃ nõ inſanus proferet. niſi cũ abſolutũ agit: ſtatũ ei enĩ accõmodari ꝑcipue ur᷑ deĩde fortaſſis etiã reliqs iuridicialib⁹ ac legitĩs cũ factũ nr̃m ue re ac ꝓbe factũ facile planũ fieri põt. In cõiectura uero cõceſſiõe diffinitõe trãſlatõe: ac maxĩe deꝑcatione cum ſola fere auditoris miſericordia ſalutẽ ſpam⁹. ſtultiſſimũ ē nouũ ac ĩauditũ crimẽ deridẽdo pronũciare maxĩe cũ ſubiũgat᷑. omiſſaq͂ cõtrouerſia oĩs orõ ad miſericordiã tuã cõferẽda ē. nã ſpũs ironię ad h᷑ uſq͂ deſcẽdat neceſſe ē. Verũ qm̃ cũ reꝝ nã adapta ē: unuſqſq͂ capẽ põt ironiã hãc ẽe nõ poſſe: & alibi detrahẽtib⁹ rñſum lati⁹ ē. illd᷑ iis q dicẽ uolũt iteꝝ dicẽdũ cũ iure nos feciſſe facile demõſtrare poſſum⁹ tũc ſi aliaꝝ q̃q͂ circũſtantiarũ rõ ei rei cõuenit nouũ ac ĩauditũ crimẽ: cũ irriſione dici poſſe a cõiectura diffinitiõe con ceſſione alienũ eẽ: a deꝑcatõe auditoriſq͂ miſericordia alieniſſi mũ niſi forte qs dicat ĩauditũ nõ fuiſſe: ſed oĩb⁹ notũ põpeianũ fuiſſe Ligariũ: ac ideo ita oratorẽ aduerſariis inſultare: qd᷑ q di cet nõ hũanitatis artiũ exps tm̃: uerũ etiã mẽtecaptus uidebit᷑. nã qm̃ crimẽ tuũ pateat uel qm̃ cũ multis cõmiſeras. ſi idcirco accu ſatorẽ ꝙ accuſet irrideas ĩeptiſſim⁹ es. adde ꝙ nec occulta conie ctura nec recriatio id patit᷑. q̃re nõ ironice: ſʒ ꝑ aſſeueratõeꝫ id ex ordiũ ꝓlatũ a cicerone nõ dubito. ſic eĩ oĩb⁹ cõuenit: qb⁹ hęc cã ſubſtẽtat᷑ qd᷑ efficẽ ſolũ illud dĩnũ ac ĩmortale ciceronis ĩgeniũ potuit. uide q̃ſo ut cũctis cõgruat exauget᷑ crimẽ: ut cũ ĩ aduer ſariũ reiiciat᷑ magis opprimat. latebat ꝑ ſubiectionẽ cõiectura q̃ nimiũ ad ſe tuberones ceſarẽ adduxerat. nihil huic rei cõfeſſiõe accõmodati⁹. nã ſi qd᷑ feceris ꝑſuaſus auditor ē: negõne irritat᷑ magis cõfeſſione placat᷑. q̃re ſi cõiecturã a ꝑte retinẽdam cẽſes: caute incipiẽdum ne ꝑſuaſum offendas. Veꝝ hęc confeſſio nec ſimplex: nec integra eſt. qui enĩ ita confitetur nihil ſibi relinquit ꝙ per coniecturã agat: confeſſionem integram appellamus: quę

totam intētōnē accuſatoris cōplectitur: ſimplicē qua nihil aliud niſi qđ confeſſionis ē agit. intētionē accuſatoris duplicem diximus. a figura coniectura oritur eā Cicero quoniā nō intellexiſſe ſimulat ut uerbis ſuis palam ē. nec concedere quidē poterat. Ad rectam ergo confeſſio fertur. nec totam amplectit. In Africa inquit fuiſſe. non addit aduerſus te: ne uerbis exaſperet. ſed id quoq; confiteri uidet: quoniā ad miſericordiā auditoris confugere ſtatuit. Neſcio mi Victorine ſi qđ intelligere uideor uerbis explicare potero. fateor in dicendo nihil difficilius eſſe q̈ eam rationē exponere: quę in agenda re p̄ſertim perplexa & uaria ab alio & eo graui oratore adhibita eſt. Integra confeſſio non ē: nec ſimplex quidē & tamē auditori: ſimplex integra ueraq; uiſa ē: qđ ut fiat ſemp operam dandā cenſeo. nam qui ita confitet ut callide agere uideat cōfeſſione ſua ſe obruit. quoniā ergo Cęſar qcqd afferebāt Tuberones probe tenebat: in Africam fuiſſe Ligarium confitet. poterat id eſſe ſuſpectū Cęſari uiro & eloquēti & prudenti addit. C. Panſa Fretus fortaſſe familiaritate quę eſt ei tecū auſus ē confiteri. Et diligentia inimici inueſtigatū ē qđ latebat: quibus uerbis adduxit auditorē ut crederet id forte concedi qđ ille intellexit. neq; id ob futurū ē coniecturę: quā a ſe Cicero nō ab aduerſario accipit. Tertio id magis exprimit. Omiſſaq; controuerſia omnis oratio ad miſericordiā tuam conferenda eſt. Quarto habes igit īquit Tubero qđ accuſatori ē maxime optādum conticētē reū. quaſobres confeſſio hęc totūq; exordium e criminationis & coniecturę uiſceribus tractū ē: quoniā ambabus mirifice īnectit qđ ad deprecationē quoq; ac miſericordiaꝫ mirabiles afferre uires quis nō uiderit. Sꝫ huic etiā miſericordię aptiſſima ē amplificatio criminis. multo eī facilius flectemus ſi qđ cōmiſiſſe fatemur exaugeamus. imo ita natura cōpatum eſt: ut ſi factū extenuas minꝰ miſericordia dignus uidearis. qd me ruiſti Pāphilus apud Terentiū inquit. At ille crucē inquit. & ſtatim flexit. q̄uis ego nouū & inauditū crimē ad illud ferri magis putē: ut Cęſar qđ nouū ac īauditū ſciebat. quoq; ī p̄nitiē Ligarii accēſus erat: & Tuberones nūq̄ qm̄ turpe erāt apte dixiſſent. id ipſū cōcedi arbitraret qđ qm̄ cōiectura negaturus ē: quā a ſe afferet: cōfitēdo nō exprimit. & q̄tuor potiſſimū illis quę diximus

impellit auditorem: ut cõtra quam putauerat confiteri defenſo
rem & multũ mira confidere credat. Tria igiẽ (ut diximus) eſſe
genera. boneſtum. turpe. admirabile. primũ deprecatõni. ultimũ
qđ hic ab boneſto nõ ſepamus recriminationi. Turpe ac admi
rabile ſimul coniecture conueniũt. Nam admirabile tã boc qđ
inauditũ ſit ad nouũ id accuſare qđ ſecut⁹ ſis tã boc qđ latebat
reſpicere põt. quare ut cõiecturam reſpicit exordium inſinuatõ
eſt: ut deprecationẽ & recriminationẽ principiũ. Nouũ crimẽ. C
Cęſar & ante bunc diem inauditũ inſinuaẽ ſi ad coniecturã refe
ras. Confiteri enĩ uideẽ auditori q pđ negat. ſin ad reliqua princi
pium ẽ: beniuolẽtia e perſona confitentis trabitur. Confeſſio in
Africa fuiſſe Ligariũ quoniã in pticula intẽtõnis fit addiẽ. Idq;
C. Panſa fretus fortaſſe familiaritate quę es ei tecum auſus ẽ cõ
fiteri. Fretus ait familiaritate & auſus eſt ut oſtẽdat rem paruam
non eſſe. ſed eius naturę ſicq; occultã: ut nec audere confiteri nec
fortaſſis intelligere poſſit: niſi qui ſit pręſtanti ut panſa ingenio
& familiaris iudici: fortaſſe Fretus adiunxit: ne quare totã rẽ cõ
firmaret panſa ſcire uidereẽ. ita & panſa cõmendaẽ & fides ei oc
cultius detrabitur: quẽ ei a manus eius incõmodis ita mouemur
ut & parua magna & quę incõmoda non ſunt piculoſa plerũq;
exiſtimem⁹. Ad bęc teſti iure nõ debet fides attribui qui ei ami
cus ſit in quẽ ĩiuria collata ẽ: aliter accuſatoris propĩqui in reum
admitterẽtur. ita id ſe inſinuat ut & fidem detrabat qđ ad conie
cturam perutile eſt & familiarem Cęſaris cõmendet: nec quę ſe
quũtur quibus qđ latebat confiteẽ illidat. tum quoniã breuiſſi-
me tangiẽ: & uere dicebaẽ. tum quoniã ita diciẽ ut prudens audi
tor id potius ſubĩtelligere q̃ orator dicere uideaẽ. itaq; quo me
uertã neſcio. paratus enĩ uenerã. mirabilis ẽ bęc quo ſe uertat du
bitatio & confeſſionẽ ſimplr̃ atq; ĩtegre fieri ſuggerit & pmedi-
tatõis ſuſpitionẽ tollit: quare neſcio ſi qd melius id difficilib⁹
pſertĩ cauſis ĩueniri põt. nec enĩ non pmeditati bñ ac copioſe agi
mus niſi cauſa pręclare iuuemur qđ ut efficacius ſit infert. Para
tus enĩ ueneram ignoratione tua ad bominis miſeri ſalutem ab
uti qđ ad illđ potiſſimũ criminatõis fertur. placet enĩ mibi uel
ad cauſam uniuerſam uel ad prĩcipales partes iuas: earũq; nõnũ
quã particulas ſingula: quę ĩ exordio ſunt ſemper accõmodare

niſi cũq; obſtãt diluimus: & ad recriatione inquã & illud fertur. Si honeſto & miſericordi mendacio ciui calamitoſo prodeſſe: uellem⁹: tñ hoĩs nõ eẽt in tãto diſcrimĩe & periculo ciuis refellẽ Et a facto ſuo igit̃ auditorũ conciliat ꝙ miſeris ſuccurrat ciuib⁹ & occulti⁹ ab aduerſarii facto ꝙ cõtra calamitoſos inſequit̃. Cõ fitẽdũ ẽ ut opinor cerebro ad confeſſionẽ reddit: neq; tã cito ab ea receſſit ut iure poſſit inferre: omiſſaq; cõtrouerſia oĩs orõ ad miſericordiã tuã conferẽda ẽ: quę res eos cęcos eſſe demonſtrat q ironeã eã confeſſionẽ putãt q̃ ad iudicis refugit miſericordiã qua plurimi ſunt ſeruati a facto ipſius Cęſaris acquirit̃ beniuolẽ tia. cũ a te nõ liberationẽ culpę ſed errati ueniã ĩpetraſſent. Con fiteris ergo Cicero culpã! at ea nõ parua erat quippe: quę Cęſarẽ ĩpulit. quid dicis errati ne ueniã petis! an derides! errati ueniã ĩqt Intelligo hãc ipſam culpã ergo nouũ & inauditũ crimẽ in ipſo ĩgreſſu dicebat: ut cũ hĩc ĩtegre te te confiteri atq; ſimpliciter Cę ſar diceret. placaret̃ magis & attẽtior cętera audiret: & qđ figura tum erat accuſatori cũ abs te negaret̃. eũ nõ turbet q confeſſionẽ nõ uerbis tuis acceptã: ſed inde a ſe elicitã integrã exp̃ſſamq; cre didit quã tu nõ expreſſiſti. Hẽs igit̃ tubero qđ ẽ accuſatori ma xime optãdũ confitẽtem reũ: ſed tñ hoc ita confitẽtẽ ſe ĩ ea pte fuiſſe: qua te qua uirũ oĩ laude dignũ patrẽ tuũ confitet̃ & recri- mĩet̃. ſic tũ a ſe qm̃ cõfitet̃. tũc uero ab accuſatore eiuſdẽ crĩs reo beniuolentiã contrahit. magno eĩ odio in eũ ĩcitamur: q qđ ipſe fecerit id in aliis rep̃hẽdit. patrẽ quoq; addit ut maioris eũ argu at crĩs oĩ laude dignũ inquit: ne qm̃ recriminat̃ Pom. ſecutos cõ tumelia uideat̃ efficere. Id uero & Ligario opitulatur & Põpeia norũ excuſationi cõuenit quã ibi tãgit. At mihi quidẽ ſi ꝓpriũ & uerũ nomẽ mali noſtri q̃rit̃: fatalis q̃dã calamitas incidiſſe ui det̃: ea pte ĩquit Põpeianorũ. ſ. ut illico ab exordio ſubiiciat Cę ſari nõ fuiſſe illos tradituros ſibi Africã: qui poſtea ipſum totis uirib⁹ inſecuti ſũt. opus eĩ erat pri⁹ ſic cõfiteri ut auditor ſimplr̃ cõfiteri fortaſſis: & hac cã fieret attentior ꝙ totã rẽ etiã quã ipſe ſubiiciẽtibus aduerſariis eliciebat: q̃uis clare cõcedi non uideret. crederet tñ cũ ad id crebro ipſis defenſoris uerba pene deuenirẽt deĩde ſic mitigato aĩo eius & erecto ad expectationẽ reliquorũ ꝓpter cõfeſſionis uĩ quã nõ ĩtegre dici ſentiebat: & tñ integram

poterat ſuſpicari.accuſatoris factũ ſubiicere ut Cęſar etiã poſtq̃ repulſi ex africa fuerĩt a Ligario ĩimiciſſimos ſibi fuiſſe tubero nes meminerit:& ſic parũ fidei uel figuris eoꝝ uel pollicitatiõib[9] ſi quę inter eos latebãt attribuat.Diuinę igiẽ pſuaſu animũ cito mediũ efficit:& rerũ ac pſonarũ ſuſpitionibus ĩplicuit ut non at tẽtior ſolũ eẽt:ſed arderet audire ut qd de ea re ſentiẽdũ eſſet re ctius poſſet diiudicare. Hęc ps exordii illi reddiẽ.quid eĩ tu bero tuus ille diſtrictus in acie pharſalica gladius agebat. hęc de diſpõne inuẽtioneq; h[9] principii ſufficiãt:ĩ quo ut diximus etiã inſinuatõis occulti[9] latẽt uires.qd' breuiſſimũ a breuiſſima oro ne tractũ ẽ. Nũc de elocutione dicamus quã & ſi ſeorſum ponẽ potuiſſem[9]:tñ ut ipſa quoq; uarietate oblectem[9] p ſingl'as ptes coniũctĩ de ea tractare ualuimus. De Elocutione Exordii.

e Locutio maior ps rhetoricę ẽ q̃ hi putãt qui oẽs eius uires ĩ exornationibus locãt:c[9] uĩ pter Homerũ & Vir.ĩ carmĩe Demoſthenẽ & Ciceronẽ in ſoluta orone neo dicẽdo expſſiſſe mihi uideẽ.Lõge nãq; oẽs adeo abſunt ut iſtos uiros cęteros pu eros aut hos oratores cęteros merito exiſtimes:quare nunc ſentio ĩmo iãpridẽ ſciebã ac ideo recuſabã quãtũ onus mihi Victorine ĩpoſueris:qui ſummi ora toris mirabilẽ uim exponere me ĩpuleris cęteris:qm̃ ſemel recepi rẽ pro uiribus pſequar. Elocutõis genus cũ forenſe ſit iudiciale ẽ.& qm̃ defendit Cicero defenſoriũ ẽ.q̃uis ubi recrĩaẽ accuſato riũ ſit.Duplex g̊ dicẽdi genus ẽ accuſatoriũ & defenſoriũ:alteꝝ ab altero ſepatũ.ĩ diuerſis eĩ oronis pticulis nõ cõiũctĩ accuſat & defendit.i.defenſorio & accuſatorio gñe utiẽ: quibus de for mis dicẽdi quoniã quę ĩ genere dici pñt:in quĩto rhetoricorum dicta ſũt: nũc ne lõgiores ſumus ptermittãẽ. Illud plane ſciẽdũ opuſculũ h':nec abſq; rhetoricis nr̃is ĩtelligi recte poſſe: & nihil fere hic pcipi qd' ibi explicatũ ſit: qd' accidit.quia ĩ rhetoricis rẽ ipſa ĩ ſuo gñe hic nõ q̃ in gñe fieri debent: ſed q̃ in hac cã facta ſunt cõſiderauim[9].depcatõis cõfeſſiõiſq; gen[9] puꝝ ac ſimplici[9] adhibet.ĩ recrĩatõe acer ẽ & uehemẽs aſp q̃q; adeo ut nullibi fere acrior uehemẽtior ẽe uideaẽ. cõiecturã q̃q; accuſatorio gñe agit ea enĩ hui[9] cõiecturę nã ẽ: ut qui neget is accuſet: qd' ei q̃q; cãę accidit quã pro archia dixit. De genere Exordii.

b Is de tota or̃one dictis: Nūc de gñe exordii agēdū uidet̃
cū exordio circūductio maxīe conueniat: nā ipſius cāę fa
ctū ē ne circūducat. nihil enī circūductione a confeſſione alienꝰ
quę nūq̄ ſimplr̃ efferri: ſed multa ſecum contrahere: ac aliud alii
cōnectere ſolet: quare ſi repuguat circūductō confeſſioni purus
ſermo quē claritatis partē in quīto eſſe diximus q circūductōni
opponit̃: dep̄catōis exordiū occupabit. itaq; ſentētiis methodo
ſchematis uerbis numero purus ſermo ē. recta enī oīa ꝑ explana
tionē. i. expōnē. hoc enī noīe cū ſe iūcta ē a circūducētibꝰ or̃o in
rhetoricis nobis appellata ē: ꝑ explanationē in quā dicta ſunt. p̄
ter illud breuiter uarietatis cā circūductū. Sed qm̄ diligētia ĩimi
ci mēbrorū longiore ābitu. coma enī p̄ter illud itaq; quo me uer
tā neſcio qd̄ dubitatōis nā flagitat nullū ĩuenies: longis inq̄ mē
bris ac clauſula ſplēdoris genus exequit̃. dactilis eī epitritis atq;
diſpondeis plerūq; utit̃ ut ē. Tubero detulit. confiteri ꝑ te ſcire
tā neſcio crimē culpę ĩpetraſſent ꝓbendatis qd̄ cū ita ſit numeꝝ
tā qui locatōe ac clauſula conficit̃ ſermonis eſſe magis putamꝰ
Nā & clauſulę nōnullę ſermonis ſunt. qualcūq; enī clauſulas di
gnitatē ac ſplēdorē efficere non uides. eas oēs ſermoni cōuenire
exiſtima: q̄re ditrocheus diābus coriābus: anapeſtus: tribrachus
ionicus a minore maxīe a coīore or̃onis gñe nō ſunt alieni: tales
uero ſunt. ea fuiſſe: & fuiſſe neceſſe ē. trocho enī & iābo conſtāt
qui eius gñis ꝓprii ſunt. p̄terea ditrocheus q̄q̄ or̃onē ualde effe-
rat: tñ qm̄ u. & e. breues uocales nihil dignitatis hñt: ut hic hūil'
ita tibi gratiſſimus ē qd̄ latebat. Ad hęc mēbrorū principia & ſi
minus q̄ clauſula maximā tamē poſt eam ad rapiendū ad ſe nu-
merū poſſidēt: & cuncta fere humiliū ſunt pedū: nā & a iambo
ſtatī ĩcepit & idq; iambus ē. itaq; tribrachꝰ: ſed coriābꝰ omiſſaq;
diābꝰ. Habes igit̃. iābus cū anapeſto. quare fit ut ex illuſtri or̃o-
ne ac puro ſermone duobus his dicēdi generibus ita in unū con
fuſus: ut parū ſplendoris inſit multū ſermonis. hꝰ exordii genus
cōpoſitū ſit ſermone opus erat ꝓpt̃ confeſſionē. ſplēdore ꝓpter
auctoritatē cicerōis: & ne cōfeſſio ĩ genꝰ admodū tenue or̃onē
deducēt: cōuerſionē ĩ aduerſariū ꝓpt̃ recrīatōnē acri ſchēate utit̃
bēs igit̃ tu. Vñ uides & ĩuētōnē e uiſceribꝰ cāę ĩctā ēe: & genꝰ ex
ordii a toto or̃ois gñe nō abhorrē. Sꝫ de exordio ſatis. nec eī oīa

dicere poſſum⁹ & quę dicta ſunt ſufficere arbitramur. Illud mirū ē qđ multis ac difficilibus cauſis accōmodatū exordiū & uirerū maxīe uariū: tā oratōis cōpoſitōe q̄ rebus ipſis ſic ſīpliciſſimū reddidit: ut multi & docti uiri ꝙ profūditatē eius inſpicere nequiuerīt: in aduerſariū ab ipſo illudi putauerit.

De Elocutione narrationis.

nArratōis uero elocutio purū ſermonē mirifice retinet: Res cōes. oro ſimplex atq; ſumiſſima ē adeo ut ordinatio & ꝑtitio q̄ elegantię maxīe ſunt & cū his reditio nō ad effugiēdam confeſſionē ſed ad demittēdā oratiōnē adhibeāť mēbra breuiſſima īmo comata: q̄ latinę ceſa pn̄t dici pene oīa recte cūcta eſſe rūť. Circūductio uel nulla uel mīma: & que ē rectitudine ſubiecta breuitate etiā frangiť: uerba uſitatiſſima numero ſolū ſermonis & dignitatis ita utiť: ut hac re narratio his duobus generibus cōſtare uideať: q̄uis repatōibus quoq; utať: qđ ſchema illuſtrem reddit oratōe; ſicut & rectitudine breuiter circūducētia ſubiicē qđ ita factū arbitramur: ne nimia tenuitate ī cōtēnēdū atq; ignauū genus ſermo excideret: utq; dignitate atq; ſplendore aliq̄ elegantis orōnis ꝑs nō uſitatiſſimus ſermo extīari poſſit. his rōib⁹ ſibi dilucida facta narratio ē. ꝑſertī cum ſit & breuiſſima q̈ ut & uiſile; eē uideas ꝑ ꝑtes exeq̄mur. Memoria tn̄ tenēdū arbitror ꝙ ī prīo rhetoricorū explanauimus uerīſile; narrationē a circunſtantiis fieri. Quītus igiť Ligerus recte īcepit & rectitudini ſub cōtinuationē breuē adiunxit qđ ſplēdoris ē. Cum eſſet adhuc nulla breuis rurſu; ē nec rectitudinis uī frāgat: & grādis orō fiat a circūductione: quę res a ſimplici narratōe alieniſſima eſt. a tpe aūt ad nullā uī profectū oſtendit: Ligariū q añ bella ciuila Africā petierit: qđ uerīſile; facit narrationē. Et ciuibus & ſotiis ita ſe probauit ut decedēs. ꝑtitio hic & reditio nō circūducūt ſingula nec elegātię cā adhibēť. nec eī a ſermōe recedūt qm̄ breuiſſimę ſunt: ac fere ꝑ ſingula uerba cedūť uelocitatē poti⁹ faciūt: q̄ huic ꝑti cōgruit: ut uelotius exprimat: q̄re coactus ē remanere ī africa Ligarius qđ a probitate ipſi⁹ trahiť: ita & res agiť: & Ligari⁹ cōmēdať mirifice tn̄ breuitate ſchēatū grādē orōnē effugit: & crebritate plene ymaginē cōſeqť. ad ꝑtitionē eī duplex redditio appōiť q̄ res pleniſſimā faceret orōnē. ſi lōgi⁹ ſchemata ꝓtēderēť

ita uelocitatis ſpecie : ac plenitudinis imagine hic ſe extollit oratio.cui ſi prefuit.redditioni cõiuncta partitio cõmendat̃ rurſus a factis ligarius.plurimũ enĩ ad deprecationẽ facit uirtus ei⁹ pro quo deprecamur.maxĩe ſi quid dicit̃ inuitus feciſſe.bellum ſubito exarſit.ſeparatio eſt ꝓpriũ ſplendoris: ſchema qđ tamẽ non nimis:extollit partim quoniã unicũ.tũc nãq; ſeparationis fulgor apparet quãdo qđ ſequit̃.ſimiliter a ſeparatur.partim quoniã comate abſolutũ ẽ. Subito addit & nulla narratione futurũ bellũ ligarius uideret̃ potuiſſe ſuſpicari.exarſit.tranſlatõ ẽ cõmodiſſima quę cũ ſubitã ex igne flãmã erupiſſe ante oculos ponat ardoris etiã ac magnitudinis plena ẽ:& ꝓpter rez equa .uerbũ trahitur.& propter aſperã nimiũ ſyllabaꝝ locutionẽ h⁹ cęſi numerus:etiam aſperitatis ẽ.conſtat enĩ ſpondeo bacchio & polibacchio:ꝙ qui erant in Africa ante ab eo ꝙ ante audiſſent geri bellum q̃ parari uериſimile fit qđ ſubito exarſerit. Quo audito parti oſtendit ligariũ in maxĩo motu omnium nullo ſe ĩplicari:negotio paſſuz id uериſiľe facit affectu ipſius qm̃ domũ ſpectabat:& ad ſuos redire cupiebat hic illud non omittã uериſiľez narrationẽ fieri rationibus quę a circũſtãtiis fluunt rõnes tamen ita exponi ut rõnes eſſe nõ uideãt̃:ita enĩ tãgũt̃ ut & uis ſua uериſimiliora faciat quę dicimus:& orator nõ argumẽtat̃ qđ a narratõis tũ genere:tũ breuitate alienũ ẽ.nec enĩ aut ꝓpter breuitatẽ cõmittẽdũ ut parũ ueriſiľis uidearis:aut ꝓpter ueriſiľitudinẽ infirmationis genus incidendũ qđ tñ in cauſa difficile adhibet̃: & in diuina pro milone oratione & hic in ipſa narrationis cõcluſione uidemus. ꝑtĩ cupiditate ingn.ꝑtitio.hic & ordinatio ad augendũ poſitę ſunt: ut ex hoc ipſo appareat quãtũ ligarii fuerit deſideriũ domũ redire qui nec dux quidẽ fieri paſſus ſit.Interĩ P.Varr⁹ hũc arripuiſſe dicit ĩperiũ ut iſti⁹ cupiditate Ligarii anim⁹ meli⁹ diſcernat̃.arripuit dixit ut expreſſius uerbo cupiditatẽ oñdat.Breuiſſima.hic ſunt comata & ſeparata:quę res breuitatis eſt.q̃uis primũ uelocitatis alterũ illuſtri oratiõi cõueniat. Si tamẽ illud ĩperiũ correctio cũ ueritatis ſit ad ueriſiľitudinẽ ꝑtinet:nullo publico cõſilio.ex nũc cupiditatẽ Varri auget:ut ex hac cõtẽtõne probitas Ligarii magis emineat.adhuc.C.Cęſar:hęc ẽ illa quã in rhetoricis commonitionẽ appellauimus breuis quędam eorum quę dicta ſunt

repetitio ad longā orōnē accōmodatiſſima:quā hic nō ea de cā ſed attētionis criminū adhibuit q̄uis & ad ſeiūctionē ptineat.
In tria enī tpa totā rē Ligarii diuidit q̄rū tertiū in cōfirmatiōe pſequit̄. Cōmonitionē ī duo tpa profectōis & remāſionis diſtribuit.hic enī ordo rerū ē quē & narrādo ſeruauit:ita tñ quę narrauit repetit ut dicēdi genus īmutet.Cōfirmare enī uidet̄ cū adhuc in confirmatōe non ſit ea quā ī ſex ptib⁹ orōnis cōnumerāt.placet ergo nobis breuē quādā orōnis hāc appellare repetitionē q̄uis & diuiſionis uires poſſideat:nō illius qua qbus de reb⁹ dicturi ſum⁹ oñdimus quā diſtributionē appellam⁹.ſed illi⁹ qua qd ī contrauerſia remaneat aperim⁹: q̄ ſeiūctio nobis appellata ē.cū enī profectio uolūtatē hūerit nō turpē remāſio neceſſitatē honeſtā.concludit ex h̊ duo hęc tpa carere crīe q̄re relinqt̄ tertiū recriminoſum uideri.in quo qdē controuerſia conſiſtit quā nō exprimit:ſed auditorē hac diuiſione tēporū admonuit: ut ex ſe conſideret qđ facit:qm̄ difficile erat eā dicere: q̄ multiplex erat ac uaria & figuris plena:ut latius iā expoſuimus. nā ſi ſeiūctiōis eſt ſcđm narrationē aperire qđ conueniat: idq; ex his ipſis quę narrata ſunt cōprobare:ut qđ relinqt̄ in controuerſiā pſpiciat̄. hic locus cū duo pria tpa nec accuſatores qdē recriari poſſent:ī quo conueniāt cū defenſore oñdit. itaq; relinqt̄ tertiū tēpus controuerſiā cōtinere:quā tñ ut diximus exprimere clari⁹ orator nō poterat. Tertiū ē tēpus.hinc īcipit infirmatio in qua tertiū tēpus qđ crīoſum fuiſſe e ſeiūctione apparuit. pponit̄ ſane ſciēdum oratores nōnūq̄ ita oīa coniūgere ut unū idēq; & iis q̄ dicta ſūt & iis q̄ dicēt̄ queat accōmodari:qđ id celādā artē continuādāq; orōnē & pparationē diſſimulādā plurimā ualet. huic dicēdi generi trāſitio ē oppoſita quę cū de qbus dictū ſit cōmoneat & de qbus dicēdū oñdat attētiores magis q̄ dociles facit auditores & artē aperit.q̄re in pcipiēdo ſępius adhibēda:in dicēdo ut ī facili cā nō nūq̄:ita ī difficili fere nūq̄ qđ ſi ē crīoſum attenuat. Neceſſitatis crimē ē nō purgat ergo ex neceſſitate p cōceſſionē:nō tñ crimē.nā cū uel ī Africa fuiſſe aduerſus Cęſarē uel inde Tuberones expuliſſe tradituros cęſari prouīciā:uel utrūq; ſit crimē eſſet qd ad hoc crimē ſiue ſponte ſiue īuitus: qđ hic confirmat remāſerit in Africa Ligarius. profecto nec enī ſi neceſſitate remanſit:

idcirco neceſſitate aduerſus Cęſarē quoq; uel ad repellēdos Tu
berones uidebať ĩpelli. nō ergo purgat crimē nec fruſtra dr̄: ſed
inde qd agit neceſſitate crimen purgarę uideť & Cęſari mirabili
artificio purgationis ſpēm ſubiicit. Ligariū ſi potuiſſet ex afri
ca effugere cū fratrib⁹ cęſarē ſecuturū fuiſſe: quod ita dicit ut ap
tius pene mihi q̃ figara patiť expſſum eſſe uideať. Nemo ģ cōtē
tionis nō cupidus ſi uim uerborū conſiderat negabit p figurā &
qdē aptā ſubiici a Cicerone cęſarianū uolūtate fuiſſe Lig. pom.
uiſum qm̄ tpibus ideſt neceſſitati piuſſet. Nec dicendi uis de
moſthenica ē. hos enĩ duos uiros ego ſolū ĩuenio conari totis ui
rib⁹ ſummā cāę ĩ oppoſitū retorq̄re: ac ſi qd aduerſariis cōſiſtit
id incōſiſtēs facere qd ſibi ipſis nō conſiſtit conſiſtens ui oĩois
reddere. qd totū aut aptius aggrediūť ſi cā patiť aut ſi clarū fieri
nō pōt auditori p figuras ſubiiciūt. Id hic factū p ſe ipſum unuſ
quiſq; ĩtelliget: ſi ſingula oratoris uerba diligēter examinet. illd
notādū nō eſſe hūc locū depcatōis quē uolūtatē ĩ rhetoricis no-
minam⁹: ſed conceſſionis modū ex neceſſitate cōiecturali loco
firmatū. nā in depcatōe conſulto factū nō negam⁹ ueꝝ nō odio
ſed recto quodā officio cōmotos dicimus. hic cōſulto eum re
manſiſſe pclare negat: qd cōceſſionis ē. An ille ſi potuiſſet illĩc
effugere: cōiecturali loco neceſſitate nō uolūtate remāſiſſe eum
oñdit. nam cū neceſſitatē abfuiſſe nō uoluntatē ꝑpoſitū duplici
ter ſit: idq; in cōiectura duplici uerſari uideať coniecturali loco
ad utrāq; partē. accōmodato abſoluiť. & affectus ex contētione
maior erūpit. utice inqt q̃ Romę: cū alienis q̃ cū ſuis ꝙ ait Ro-
mę & cū ſuis. i. ꝙ uoluiſſet qd qm̄ conſecut⁹ nō ē relinqť utice
ac cū alienis neceſſitate fuiſſe. Nullus tñ credat coniecturalē ſta
tū hic eſſe nos arbitrari: ſed coniecturale qd ſiue cōiecturę locū
nā ſtatū incidere tūc putamus cū huiuſcemodi ē qd ꝑponiť ut
uires nō paruas hēat & locis pluribus tracteť. ſi uero unico loco
expediť: nec originē cāę reſpicit. locū id dicimus eūq; eius ſtatus
noĩe nūcupamus ĩ quo uerſari uideť: & eius eſſe ſtatus locū non
dubitamus ex quo qd probať emanat nec id ſine cā. nā & ſi uni
cuiq; ſtatuū ſuos locos attribuimus: coĩcidere tñ tā ſtatus q̃ ſta-
tuū locos tātoq; magis q̃to magis cōueniūt in ſecūdo nobis rhe
toricorū dictū ē: quare is locus cōiecturalis ē & loc⁹ conceſſiōis

nã ſi uniuerſa cõiectura cõceſſioni plerũq; accõmodaẽ:cũ ab ad uerſariis id qđ purgaẽ negaẽ.fitq; tũc cõiectura quaſi cõceſſiõis locus:cur & cõiecturalis locus cõceſſionis locus nõ erit!Sed hęc in rhetoricis lati⁹ dicta ſunt & ꝑ totũ fere librũ ſpſa:ubi ꝑceptu; ẽ.ut ſi qđ ĩcidit breuius qd ſit ac unico loco tractẽ.locus appel leẽ ſi maiores uires afferat multoſq; locos amplectaẽ:niſi a prĩci piis erũpat cãę ſtatus ĩcidens quo tãq̃ loco prĩcipalis firmaẽ. Eſt igiẽ is locus ab affectione q̃ res una ẽ ex iis q̃ ꝑſonis attribuũẽ:q bus uoluntatẽ cõiecturę locus arguim⁹ quẽ affectũ ut augeat ex poliẽdo ter repetit. idẽ enĩ fere ſenſus oĩm ẽ.& cũ expolitio pul chrę uenuſtęq; orõnis ſit nõ h⁹ grã ſed ut ĩ moratiõe magis mo ueat hic adhibita ẽ.qđ tũc maxĩe facit cũ aliis exornationib⁹ cõ iũgiẽ.nã nec ipſa uenuſtatẽ amittit:& qđ ei annexũ ẽ ĩ moratiõe quã ab ipſa ſuſcipit magis mouet.ẽ aũt hic repetitõi coniũcta & ea duplici ueloci & acri:quę tñ nõ ita emĩet quia nõ a primo mẽ bro expolitiõis ĩcipit:ſed duo poſtrema occupauit.ſupplicitas quoq; ſua ſuppreſſa ẽ ꝑtĩ qm̃ nõ ſyllabis cõſtat ꝑtĩ q̃q; ĩterualla minĩa comatũ ꝓpter uelocitatẽ fieri neceſſe eſt.uerũ cũ repetitio cęteras oẽs exornatões ut ui etiã grã ſupet:oĩbuſq; pene dicendi generibus cõueniat:qđ facit ut ea crebrius oratores utãẽ.nõ gra uabor plura hic de ea dicere:latiuſq; q̃ propoſitũ fortaſſis poſtu lat euagari. Repetitionẽ in ſimplicem & duplicẽ ꝑtimur.ſim plex ꝑ ſingula mẽbra uel comata uerbũ in initio repetit duplex tertiũ primo reddit quartũ ſecũdo:& cũ pura ẽ.i.aliis exornatõi bus uel ſchematis nõ ꝑmixta grauiſſima ſil' & iocũdiſſima ẽ.di gnitatis & pulchritudinis plena ſi longiorib⁹ mẽbris cõponitur nã ſi ſimplex & longiorẽ ambitũ & multorũ mẽbrorũ ac coma tũ in eodẽ repetitõis mẽbro cumulũ ac illuſtriſſima ſil' atq; pul cherrĩa ẽ.qđ illa Ciceronis pro ꝑficiẽdo pom.quã oẽs pene uſur pare conãẽ aptiſſime oñdit.Teſtis ẽ Italia & cętera.Si ergo ſim plex unica ẽ duplex oẽm hãc grã; & dignitatẽ multo maiorem poſſidebit.ꝙ ſi mẽbra repetitõis ſimplr.i.nõ mẽbris multis effe rũẽ:ſi lõgiora ſunt illuſtrãt orõnẽ ut illa Pogii ĩ epl'a ad Carolũ trimẽbris.Illi ignaꝝ rerũ oĩm genuerũt.hic reddidit ſua opa do ctiorẽ. illi tm̃ ut eẽm effecerũt. hic ut eẽ; cũ honore & dignitate illi alimẽta corpis ꝓbuerũt.hic aĩum moribus formauit & recte

uiuendi inſtitutis.ceſis compoſita omnis repetitio uelocitatem facit & gratiam non amittit.qđ illa bimembris clariſſimi uiri.L. Iuſtiniani de laudibus Ca. confirmat:qui non diſcere:ſed remi niſci. nō apprehendere :ſed tenuiſſe prius omnia uiſus eſt. at ſi dubitatōnis uel interrogationis ſpiritus ei adiungitur acris ſit.ꝙ ſi ad hęc continuatio quędam adiicitur acrior qualis iſta eſt. An ille ſi potuiſſet illic ullo modo euadere:utice potius q̃ Romae: cum.P.actio q̃ cum concordiſſimis fratrib⁹: cum alienis eſſe q̃ cum ſuis maluiſſe.cōtinuationem hic nomniamus: cum omnia uerba unico uerbo cōcluduntur. dubitationis ergo ſpiritus cum continuatōe duplici repetitioni infuſus mirabilem hic fecit acri- moniam: quę etiam uelocitate q̃breuiſſima comata faciūt adau cta eſt. Velox enim or̄o nōnullā acrimonię aſpitatis ac uehemē tię ſpēm p̄bet.uerum quoniam in rhetoricis dixim⁹.ſi quid ſplē doris acrimonię īmiſcetur uehementiam fieri.Nō errabis ſi affe ctu Ligarii uehementer expreſſo.hic auditorem agitari dixeris. clauſulę nāq; omnes ſplendoris ſunt p̄ter penultimam quā meo iudicio illuſtrem nō poſuit. quoniam ſplendor eximius acrem or̄onem qua hic p̄cipue opus erat:nō parum infringit. in penulti mo uero loco collocauit nō caſu: ſed quoniā in cōtinuatis ſche matis quę in fine uel prope finem ſunt totam ad ſe arripere orati onem uident̄.in fine non poſuit quoniā ut acrior oratio eſt quę aſcēdit:ſic deiectio quę deſcēdit qđ ſola tranſpoſitione unius uerbi pſpicit̄:nec illud p̄termittam ꝙ concordiſſimis ait: ut ſplē dor clauſularum inſit nō extet. utq; uerbo aſpitatis uehementiā iuuet. Eſt enim uehementia ſplendore aſperitate acrimonia con poſita or̄onis forma.ſed cum nūq̃ orator īuentionem elocutōni ſubiicere debeat. inſani enī oīo eſt hominis propter elocutionē aut plurib⁹paucioribuſue uti uerbis aut alienis q̃ res poſtulet q̃tū re faciat quis non uiderit. nam ſi cōcordiſſimis erat fratribus Li garius :hi autem ſemper Cęſarem ſecuti ſunt & ipſe Cęſarem ſe cutus fuiſſet ſi ex Africa euadere potuiſſet:tantam uim unicum habet ut uides uerbum:ſed ad repetitionē redeamus . Repetitio tam ſimplex q̃ duplex ſi ſolum repetitio eſt. longioribus ac ſin gulis & abſolutis membris pulchram ac uenuſtam facit or̄onem breuiorib⁹ ac comatis iocūdiorem magis non abſq; uelocitate.

ꝙ ſi ſingula ei⁹ membra pluribus cõſtant. ſi quidem longiorib⁹ ac abſolutis grauem grãdemq; multo magis. ſinautem comatis uelocitatem nõ abſq; ſuauitate. ſi tota pedet hęc omnia maiora reddit ſi ĩterrogatiõis uel dubitatiõis ſpirit⁹ additur. ad acrimoniam rapit maiorem ſi conuerſio quoq; ineſt: quę tamen mobilior ac uelocior eſt ſi comatis componitur: illuſtrior ſi membris ꝙ ſi omnia concurrant duplicitas comata plura in uno cõuerſio excitatio ſpiritus cui⁹ ui etiam cõtinuari uidetur. duplicitas iam iam nihil hoc ita compoſito ſchemate: uelocius acrius excitati⁹ inueniri poterit: cui etiam pulchritudo iuerit & uenuſtas maxĩa propter duplicitatem quę ſimul ſuauiſſima eſt: maxime ſi trimẽbrem excedat: qualis fere illa eſt Ciceronis. Maiores noſtri ſępe mercatoribus atq; nauicultoribus ĩiurioſius tractatis bella geſſerunt. uos ciuium Romanorum tot millium ĩmo nũcio atq; uno tempore necatis: quo tandem animo eſſe debetis? Legati erant ꝙ appellati ſuperbius Chorintum patres noſtri totius Gręcię lumẽ extinctam eſſe uoluerunt. uos eum regem inultũ eſſe patiemini qui legatum populi Romani conſularem uirum uinculis ac uerberibus omniq; ſupplicio cruciatum necauit. Illi libertatem ciuium Romanorum ĩmunitam non tulerũt. uos uitam ereptam neglietis? ius legatõnis uerbo uiolatum illi perſecuti ſunt. uos legatum omni ſupplicio affectum relinquetis? auxit tamen longioribus membris hic ſplendorem & pulchritudinẽ Cicero quę finiens corripuit: ut ad maiorem uim ꝑcipitaret oratio: & duplicatõnis ſuauitas acrimonię obeſſet: uim eius retinuit iocunditatem mutatione depreſſit. hęc dixim⁹ ut ex his paucis plura qui legũt inueniant. hęc cęteris etiam exornationibus accõmodanda ſunt nam omnia ſchemata cum connectuntur ita cõmutantur: ut nec ſuam penitus uim aut gratiam retineant: nec in alienam omnino tranſeant: ſed compoſitum quid conficiãt ad quod & membrorum quãtitas: & uerborum uis & numeri ſonoritas conſiderãda eſt ut qđ ex his omnibus reſultat dicendi genus capere poſſis.

Quę orationis compoſitio tribus modis fit. Primo membris ſchematis: numero. Nam hic ut in numero. locationem ad clauſulam ſic uerba in membris includimus quibus omnibus forma

dicendi ſimplex conſtituitur. Item cum ex integris dicēdi for mis una redditur forma. Tertio cum hui⁹ generis membra illi⁹ ſchemata alterius numerus & minutim hinc clauſula: illinc loca tio inde uerba: ad unam componendam formam concurrunt q̈ ab iis quę magis extant appellare ſolemus. Horum trium nō mi nore cura (ut arbitror) q̈ oporteat primū ī rhetoricis expoſuim⁹ De reliquis nihil aut parum diximus: quoniā ad grauitatē eam pertineret de qua in alio tempore ſi dabitur ocium dicere malui- mus: ſed ad Ciceronē redeamus. Cum ipſa legatio confirmatio rationis eſt a contrario dupliciter a legatione ac dignitate ad pri uatum habitum a pace ad bellum: quam quidem rationē potuit ita exprimere cum ipſa legatio quā geſſit in pace plena deſiderii fuiſſet: ęquo animo priuatus eſſe potuit belli diſſidio diſtract⁹ a fratribus. ſed maiorem locus acrimoniam q̈ explanationem poſtulabat & cum explanationi acuties opponatur acrimonię fa ueat: artificio eam adhibuit. methadus enim hęc acuti generis eſt ut cum pauciora dicantur plura ipſius orationis ui atq; contextu intelligantur: ut hic legationem primum plenam deſiderii dixit erat autem conſequēs ad legationis contrariū. orationem dedu cere. non autem id ſed belli diſſidium intulit. ſic & pluribus bre uibus contractatis acrimoniam auget: & acute nimis oppſitum ſuggerit. Alterum enim altero trahitur diſſidio. ſ. bello ęquo ani mo a fratribus diſtrahi eum nō poſſe qui uel in pace fratrū amo re ſolicitus erat: & qui in legatione ac dignitate ſuos deſiderauit is priuatus magis deſiderauit. ita oratio breuior. ſenſus amplior uis maior. adde q̄ acutum genus figurę per ſubiectōnem aptiſſi mū eſt. Schemate uero hęc oratio circūducit & ſpiritus excitatō ne aſperior eſt: Idq; tria in unum confudit: ex ſubcontinuatione circūductionem: ex ſpiritus cōmotōne aſperitatem: ex membro rum ambitu ſplendorem: cui cętera conueniunt quę omnia cum acuto per methodon genere grandem orationem uehementem & figurę idoneam conficiunt. Nullum igitur habes. concluſio hęc magis aperit figuram: licet enim poſtquam iudicis animum rationibus attraximus apertius concludere. non tamen perdit q̄ figura ſit quāuis id q̄q; fieri poſſit: ut q̄ figura tectū ꝓpoſuim⁹

id rationibus cautus comproabtum pedetentim exponamus ac demum ſic aperte concludimus: ut nullo modo tegi uideatur: quadrimembris ergo collectio eſt. conſtat enim propoſitione ratione confirmatione concluſione. Id apprime notādum arbitror ꝙ cum propoſitum ſit. ꝙ ſi eſt criminoſum neceſſitatis crimen eſt non uoluntatis in concluſione criminis: ac uocabulo neceſſitatis omiſſo nullum habes. intulit alienę uoluntatis argumentum: ut cum rationibus impulſus: auditoris animus bonā in ſe fuiſſe Ligarii uoluntatem credat: uel non peccatum exiſtimet: uel ſi ad hoc adductus non eſt: neceſſitate exiſtimet quāuis & ſtatim proponens non omnino dedit crimen ſed quaſi ſubdubitans ſi criminoſum ē inquit.

O clementiam admirabilem hic locus & ad miſericordiā rapit auditoris animum: quę huius orationis radix eſt. & ad recriminationem optime pręcedit: ut ipſe paulopoſt oſtēdet ubi dicit. Atq; hęc preter ea de me & quonia; iam intulit. nullum igitur habes Cęſar adhuc in. Q. Ligario alienę a te uolūtatis. nunc a rebus maioribus quę Cęſari glorię fuerāt ad miſericordiam impellit. Ita ergo locos uel argumentationes diſpoſuit ut oratio rebus creſcat & uehementiora demonſtratiuis pręponantur. qđ tam in partibus argumentationum q̈ inter ipſas argumentationes in quarto: cum de diſpoſitione argumentationis ageremus fieri debere docuimus. nam ſiue nihil ſiue aduerſus ſe feciſſe ligariū: cęſarianūq; uolūtate credidit quod in ſuperioribus ſubiiciebat: ac ideo neq; pręponens omnino crimen dedit & concludens duo uerba propoſitionis pręteriit: quę tamen omiſſa non uicioſam fecerūt concluſionem: quę ad eundem ſenſum etiam abſq; illis accedere uidetur: ſiue igitur illud credidit ſiue neceſſitate crimen cōmiſſum ſuſpicatus ſit: multo maius ē uel ſpōte ſua iis ignouiſſe: qui eum conſilio inſecuti ſunt. Pręterea hęc admiratio fauorem ex perſona iudicis conciliat: nō ꝙ ſentētia exordii uſus ſit. tunc enim ſententiam exordii interpoſitam putamus quādo qđ dicitur: ad enī partis quę agitur paru;: ad exordii finē plurimum ualet. itaq; adhibetur magis ut auditorē conciliet

q̃ ad aliud.hic uero loc⁹ miſericordię initiũ eſt. quam quidẽ precipue tanquã firmiſſimam hic in ingreſſu fere cauſę uolũ tate prius rei comprobata & in poſtremis collocauit. Clemẽ tiam enim Cęſaris in manifeſtos hoſtes prędicat ut clemẽtio rem ipſum in Ligarium reddat:qui uel nihil uel coactus pec/ cauit. Eſt ergo hic locus deprecationis qui attributio nobis in rhetoricis appellatus eſt.M.C.apud te a ſe incipit ut in Tu berones cõmodius labatur: & ex utriſq; quaſi a propriis exẽ plis clementia Cęſaris augeatur. nam ſi domeſticis magis q̃ externis exemplis mouemur:ſuis multomagis cęſarem com moueri neceſſe eſt qui in hac ipſa cauſa eos accuſatores ac de fenſores audiat quibus ignouit.nec tuas cogitationes exape rit quãtum confidat:qui uel de animo ipſius cęſaris certiorẽ ſe eſſe oſtendit.Apud quẽ igitur hoc di. nẽpe dixit qđ fecit nũc quomodo in eum cęſar ſe habuit oſtendit. ita ipſius Cę ſaris exemplo cęſarem mitigat. Vide quęſo tu. cõuerſio ad aduerſarium acris eſt & a maiore infert min⁹. magis enĩ qſq; celari ſua crimina cupit q̃ aliena.hęc uerbis quoq; auxit.ſigni ficantius enim dicere eſt q̃ confiteri.pręterea conuerſione hac utitur q̃ in prioris exempli concluſione quę etiã ad confeſſio nem pertineat. Viderat enĩ tuberones ĩ dicẽdo ueritos fuiſſe ne defenſor negaret.nẽpe qui teſtes etiã adduxerãt. quare Ci cero ut grauis orator cum manifeſtam intẽtionẽ accuſatoris negare integrum non eſſet. miſericordia cęſaris magis fretus ad confeſſionẽ refugit.Forma h⁹ particulę dignitas eſt.idq; ex omnibus pene partibus. nam res cum ipſis gloriamur tãq̃ bene geſtis ſplendoris ſunt.cum eis non gloriamur nec tamẽ formidinẽ nobis inducũt: a dignitate alienę non ſunt.quam cęteris pene omnibus nõ in miſericordia proſequit̃.neceſſe ẽ enim ſi te nihil formidare oſtendere uelis illa methodo uti qua ſine omni dubitatione dare breuiterq; omnia efferũtur. uide q̃ nõ re.bimẽbris repetitio cum primũ membrũ breuius habeat neceſſitatis eſt.feſtinãte quaſi orator ad qđ dicturus eſt.nec pulchritudinẽ ullam facit.nõ tãtum quoniã ad tertiũ membrũ peruentũ non eſt.quãtũ quoniã conuerſio & ĩperiũ

ubiq; frangere pulcbritudinē ſolet. Lux liberalitas tranſlatio dignitatis eſt & ut augeat hic poſita eſt. Suſcepto bello. ſolo membro mutauit formam ex dignitate in ſplēdorē: ut quaſi hac re gloriari uideatur. Sumpta cōtra te clauſula ſplendoris eſt monoſyllaba tamē dictione in fine poſita exaſperatur: ut qđ re aſperum ē in animū per aures ṽbo aſperi⁹ illibat. Apud quem igitur. Interrogātis ſpiritus hic dignitatis eſt: quonia; fiduciam auget: qui cum hęc ſciret repetitio trimembris. non tam pulcbra & uelox q̄ dignitatis plena: duo tātū a dignitate aliena ſunt. Schemata. articulus laude prędicatione litteris. ue loce enim & ceſa per ſingula uerba oratione demonſtrationē adaugere opus erat. & conuerſio uide quęſo tu. Nam cōuer ſio dignitatis inimica eſt. Atq; hęc pręterea de. pręparatio ad recriminationē & ne uideatur. odio aut ira cōmotus recrimi-nari cōmemorat de ſe prius dixiſſe: & cur glorię faueat tube ronis oſtendit uel propter propinquā. correpetitio uenuſtatis abſolutis membris edita & ſingulis. Sed hoc quęro. quis pu. recriminatur artificioſiſſime. nam ne aduerſariorum peccatis reo impunitatem compare uelle uideatur. poſtquā de ſe ipſo dixit. Tum demum in aduerſarios conuertitur. & tam ſuum q̄ illorum crimē: quoniam utriſq; ignotum ſit ut quaſi exem plis mirabilem clemētiam Cęſaris confirmaret: in mediū ad duxit. ſed ſuum dignitate orationis ac ſplendore decorauit aduerſariorum acri & uehementi inſecutus eſt: quāobrem ne orationis impetu: ut in odium Cęſaris tuberones impelleret in ipſos ferri acriter uideret. paulopoſt ad me reuertar inquit iiſdem in armis fui. poſtremo ſimul ambo coniūgit. qđ aūt aliud egimus tu &. Sic demum concludit hunc depcationis primum locum in quo cęſaris clementiam ample propoſuit. quam Romę a perſona ipſius Cęſaris tractam occultius fir-mauit. quippe qui tanta eſſet manſuetudine ut Ciceronem au diret alios defendētem in ea uoluntate non fuiſſe in qua ipſe fuiſſet. ꝙ in ea ipſa uoluntate fuiſſet: alia ratione a conſulto factis a perſona ibi probat. Suſcepto bello ce. exēplo deinde

confirmat clementem eſſe Cęſarem cum dicit. Nempe apud eum cui interrogationem propoſuit. Apud quem igitur? & exſuſſcitaret auditorem & attẽtiorem faceret: quo totã hanc rem attentus arriperet. Tuberonis quoq; facto ĩgenioſiſſime ſic allato ut & ad miſericordiam animum auditoris trahat: & aduerſarium recriminetur. locum concludit per collationẽ quadrimembrem. habet enim propoſitionem clementię rationem a perſona Cęſaris. i. ab eo quod tunc faceret. nam facta perſonis attribuũtur. confirmationem ab exemplis duobus: quę quoniam ad clementiam qua uſus iam fuerat reducũtur Non repugnabimus ſi quis ſecundo loco argumẽtatõnis adiungat & trimembrem putet collectionem concluſionem deniq; habet per conuerſionem ad auditorem. Quorum igitur impuni. acrem quoniam & exempla cõmemorat & recrimĩationis uim retinet. His ita dictis alteram elocutionis partẽ huius loci q̃ breuiſſime aperiamus. duobus enim dicendi generibus uſus eſt. dignitate & uehementia illud factum ſuum poſtulabat. hęc aduerſarii factum flagitabat. inter utrunq; tamen aſperrimis poſuit illud breuiſſimu;. Quis putet eſſe crimen qđ locatione aſperum eſt & ultima clauſula quę duob⁹ bachiis conſtat: qui cęteris eiuſdem per membrum excenationis clauſulis nõ conueniũt: quiq; duas dictiones aſperas retinent exaſperãtur nec uelocitate ſolum non caret oratio: ſed curſu quodam incitari uidetur. primo clauſulis quę preter ultimam in breues exeunt pedes. membris deinde parum lõgis demum exornatõne quã membrum appellamus quę & ſi ꝓ pulchritudini magis attribuatur: tamẽ quoniam preter membrorum inter ſe connexionem breuiſſime quoq; redditionis uis ineſt curſu nõ caret. Quid enim tubero. uehemẽtia mirabilis connexorum enim uelocitas & breuitate membroru;: & ceſa orationis propter articulum. ſplendor & clauſulis acrimonia & aſperitas ex conuerſione ac ex ſuſcitatiõe ſpiritus: quę omnia ne minus exaſperent agnominatione dicta ſunt: cuius ingreſſu ex exitu paululũ arridet. ſimiliter deſinens ad hęc ipſa

agnominatio cum longior ſit abſolutione auxit omnia: ſine qua fieri non poteſt. abſoluta enim oratio quoniã diſtinctio ribus conſtat membris inſignitiorem uim omnem orationis facit illud memoria tenẽdum eſt: quãdocũqꝫ nimium excitata & ardoris plena oratio conficitur obſeruandum eſſe ut prima eius membra: quaſi quietiore adbuc animo integrioreqꝫ ſpiritu efferantur. longiora ſint quę prope finem ſunt breuiora: quę proxime breuiſſima ĩmo per articulum ceſa feruẽte iã oratore ac fatigato ſpiritu plura connectere uolẽti: ultima lõgiuſcula ut quaſi deſinẽs ardor: animi omnes uires effundere conetur. Quę res maxime facit ut cum naturam ipſam ſequamur ipſarum rerum ui non dedita opera concitari uideamur: qđ tamen abſolutioni non comprebenſioni conuenire uidetur. Nam circuitus boc maxime proprium eſt ut uebementer breuius exeat illuſtrior prolixius qđ accidit quia colligit ſpiritum circuitus: & ui precedentium rerum qđ ſequitur infert quare quãto breuius babet ultimum tantomagis ſe cogit oratio. At ubi per abſolutionem multa uebementius dicũtur eo quietior eſt ſpirit⁹ quo diſtinctiora ſunt ſpatia & maiora interualla: quę niſi ego pacto quo diximus ipſum exagites nõ nimis mouebis. Nam ſi non mouet niſi motus cõcitata uox uexatuſqꝫ uario ſpiritus cum penetret animam non poteſt nõ exagitare auditorem. Ad bęc illud obſeruandum duplex cõpar ineſſe primum bimembrem alterum quinqꝫ membre quãuis ego primum articulo attribuerim. tum quia impetu ſpiritus ſuperioribus coniungere. tum quia a repetitione a ſequentibus ſeparatur. Vltimum quoqꝫ tum repetitiõe bimembri interpoſita. tum quietiore ſpiritu diſtrabatur: quę diſtractio cõparis ſuauitatem frangit: & enim omnes exornatiões quę multitudine membrorum iocundę ſunt. cum buc atque illuc ſcbematis ſpiritu membra diripiuntur quãtum iocunditatis amittũt tm̃ g̃uitati aſſumũt. ſꝫ illđ cõſiderem⁹ nimis urgeo latẽtis g̃uitas ẽ. nã cũ dicat nolle ãpli⁹ adoleſcẽtẽ urgere: ſic ad ſe reuertiť ut eũ nõ dimittat & ab acrĩonia nõ recedat. nẽpe q

etiam ipſam concluſionem acrius intulit circuitu bimembri & illuſtri. comparitas enim membrorum ut per ſe iocunda eſt: ſic creditioni cõnexa & circuitu cõfuſa illuſtris redditur ſed ſplendor minuitur paucitate membrorũ circuitus uis creſcit: qui ſi primo membro longiore proferatur uehementior ſin breuiore ſplendidior fiet. Atq; in cauſa hac. pręparatio ad alteram recriminatõnis partem. Qui homo tum inge. laudat aduerſarios ab attributis perſonę ut uideatur rerũ ueritate nõ odio in eos inuehi. Nam ſi iudi antequã crimen crudelitatis inferat. auxit iudicio patris. Arguis fatentem. Secũda recriminationis pars q̃q̃ in eam maxime recriminationẽ appellare ſileamus: quę in idem crimen rapit: ut in p̄cedenti factum eſt latius tamẽ hic recriminationis capto uocabulo cũcta quę aduerſario crimini dantur: recrimĩationi attribuimus. cuiꝰ ſunt partes duę. una quę in idem rapit de qua iam dictum eſt. altera qua crudelitatis aduerſariũ nimię arguit. Huiꝰ ſunt particulę quatuor. Prima ꝙ contra mores roma. ſanguinem tuuꝫ petat. Altera ꝙ irrũpat in fletum ſupplicis. Tertia de primo aditu ipſius ad iudicẽ qui locus eſſe & deprecatione alienus non eſt. Vltima comparatio criminũ. Primã ergo particulã collectione tractat quę in iuridiciali abſoluta perſona coniecturaq; conſtituta eſt. Arguis. Hoc totum uſq; ad illud condemnet᷑ ſed necetur. & quaſi propoſitionẽ poſuerit habꝫ cauſam aut fateatur accuſare. Hęc non modo mirabilia. ĩterponit breuiſſimam exordii ſentẽtiam. de mirabili eniꝫ p̄rodigiiq; ſimili re dicturũ pollicetur & attẽtiorem facit auditorẽ Non habet eam uim accuſationis. Propoſitio in iuridiciali abſoluta & coniecturali duplici ſimul: ita tamẽ ut maiorem coniecturalis uim habeat. Iuridiciale magis oſtentet. id ideo fit ꝙ poſt propoſitionẽ ratio iuridicialis ſtatim ſubiicit᷑ qua oſtenditur necem exulis hoĩs nullum unquã petiiſſe. qm̃ crudeliſſimũ ſit. q̃re q̃litate p̄poſitõis roborata qđ cõiecturale ẽ. confirmatõis loco repetit᷑. nã q̇d aliud agis q̃ ut occidat᷑ abſoluit᷑q; breuiſſime loco a factis enũeratõe bimẽbri & nc̃cia.

accuſas non ut dãnetur: ſed ut occidatur. damnatio exilii eſt ipſe exulat. non ergo ut damnetᷣ. reſtat ergo alterum. id ipſu; coniecturale paululum poſt eo uehementius quo breuius eadem enumerationis ui repetit iuridiciale tamen etiã interſerit At iſtud ne apud eum quidem. ita hic recriminationis locus duobus teſtibus compoſitus eſt. hoc egit ciuis Ro. ante te a conſuetudine. ſicut in eadẽ oppoſitorũ doctrina eſt ſic negationem ad affirmationis ſedem reducimus. hęc ſi mõ ratiõis dicta nõ ſunt eius tamẽ locum tenent. nec enĩ omnia oportet uehemẽtius colligere ſed ſolutioribus in ipſis quoq; argumẽtationibus uti mẽbris qđ tũc maxime faciundum eſt: cũ ipſa rerũ uis tãta eſt: ut orationis ui parum egeat: qđ huic loco accidit. ſatis enĩ erat ſolum cõmemorare barbarorũ hoc nõ romanorum moris eſſe. nam quid aliud agis? cõfirmatõ. Nam & ſi a maiore minore ſimili cõtrario ęquali exemplo trahi cõfirmationem in rhetoricis dicimꝰ. ſed illud quoq; addidimꝰ confirmationẽ ſic ferri ad rõnem queadmodũ ad ipſam propoſitionem ratio fertur. qđ ita propriũ eſt confirmationis ut cum id perſpiciamus ambigendũ non ſit confirmationẽ eſſe qđ dicitur nec mirari debemus ſi nõnũquã circũſtantiis confirmamus: cum confirmatõis locis rationẽ quoq; adducamꝰ nam ſi qđ propoſitum ſtatĩ: confirmationis locis cõprobatᷣ ac deinde concluditᷣ nihil ſubĩtelligi quicq̃ poſſit abſq; confirmatõne. contexi orationẽ neceſſario dicemꝰ: cum uero rõ pręcedit quicquid confirmatõis locis dicitᷣ. confirmationem eſſe putabamus etiã ſi minus ad rationem magis ad propoſitionem accõmodari uideatur. nam quid aliud agis romę ne ſit? ad illud fertur uſq; ad ſanguinẽ incitare ſolent. confirmat ergo ex facto ipſiꝰ tuberonis ex attributis perſonę: agitq; totam hanc confirmatõnẽ repetitione. tum illuſtra quia pendet nõ antecedẽte uerbo. tum ſuaui multitudine membrorũ q̃uis infringatᷣ ſuauitas eius interrogatõne quę maxime tũc aſpera eſt quãdo arguit: & quãdo locus breuior erat expolitõe extẽditur quę tamẽ magis exaſperat: cũ ea quę ĩ uno prĩe noĩe cõtinẽtur latius enumeret ut crudelior uideatᷣ: qui his omnibus

carentibus accuſet: & quoniã his contẽtus non eſt. qd' maius his ſit poſtere uideat̃. id autem non niſi mors eſt. acris ergo hic expolitio eſt: quam tamẽ non ſchema ſed methodon pu tamus. eſt nãq; id ei⁹ maxime propriũ ut cum ĩmorari faciat. maiora reddat quę dicimus. itaq; aſpera aſperiora. acria acrio ra. ſuauia ĩ moratione ſuauiora efficit. Ne ſit in pría. ultimũ poſuit repetitionis membrũ qd' primum recte eſſe non põt. nam quę continentur prępọni debent qd' continet inferri. ut omnia includat. quare nõ ita recte dixerim. noli facere ne do mine cum uxore ne cum liberis ſim. recti⁹ noli cõmittere. ne cum uxore: ne cũ liberis ne domi ſim. Ecõtra rectius dicitur ſi negationẽ abſtuleris. fac in patria cum parentibus cũ uxore cum liberis ſim. nam cum res huiuſmodi ſit ut eneruis uidea tur niſi creſcat oratio. niſi creſcat oratio in negatione qd' con tinet malus eſt in affirmatione quę continẽtur ampliora: qui enim patria caret & iis quę continẽtur in patria caret. ſed qui in patria eſt non ſtatim cũ chariſſimus ẽ. Repetitionis uero ultima membra multo breuiora ſunt. quoniã non eo hic im petu currit oratõ ut neceſſe ſit poſtquã ad minima conuerit ad longiuſcula reſpiratur ut ſubſtentari uideatur. Num eſt? num poteſt? mutauit repetitionem & retinuit exiſtimationeʒ nec enim poteſt aliter ad concluſionem hic feſtinare oratio? Prohibetur exulat. duobus his uerbis quaſi per expollitũ arti culum breuiſſime qd' antecedit expreſſit. per dubitationem enim probatum qd' eſt ad inferendam concluſionem parum es utile. non tu ergo hunc patria priuare qua caret ſed uita uis dicit qd' a ſuperioribus ſequitur aſperrime: ut orationis aſpe ritatis maior crudelitatis appareat facies. cõuerſio ſchema ce leritatis & acrimonię eſt quę cum ab aſperitate alienę nõ ſint compoſitione tamen penitus horrent. nam & pedes ĩter ſe hu ius membri minime cõueniunt. Bachius enim halimbachio contrarius eſt & ambo diſpõdeo & epitrito non congruẽtes deinde hiatus ẽ nõ paruus. prętereea pri. & tri. diuerſę platiõis ſyllabę. ſilr qua & ca. ſil' poſite & uis uni⁹ ſyllabę uerbũ exili uocali & unica conſonãte terminatũ producte cum proferri

debeat id ipſum qđ ſignificat ſpiritum uiolentat. Inicium uero membri &ſi diſpondeus eſſe poteſt magnific⁹ profecto numerus firmus & ſtabilis tamen quoniam quatuor ſyllabarũ pes tres dictiones complexus eſt diſtrabitur ac(ut ita dicam)diſcipatur ſonoritas ſua:qđ & in clauſula paſſus eſt:ubi & aſperior eſt ultimi uerbi aſperitate:& quoniam omnis pes quadris ſyllabis durior eſt:ſi in monaſyllabum uerbum exit q̃ ſi e monaſyllabo oriať Ad iſtud ne apud eum quidem redit ad iuridicialem confirmationem.ſolent enim nonnũquã oratores ad eius qđ reliquerunt (poſtquã rationib⁹ nõnullis quippiam incluſerint)confirmationem redire:quod plerũq; fit uel cum impet⁹ quidam dicendi ad inferendum deducit qđ huic loco accidit:uel cum ea eſt rationũ uis:& niſi colligas qđ ſequitur antequã confirmes debilitari ac concidere uideatur. confirmatio igitur hęc ad illud fertur. Hoc egit ciuis Romanus ante te.Nemo eſt autem quaſi ab exemplo maiore.quę tamen crude oſtendit differentiam perſonarum: ut acerbius uideatur id apud ultorem crudelitatis agi qđ apud crudelitatis principem nemo ro.egerat. Ego uero iſtud non poſco hi.ita.me.ponit qđ obiici poterat & concurrit hoc eſt aſſentire uidetur tam iudici q̃ aduerſario mirifice. ſimul enim & cõcurrit & qđ inciderat.hinc id quoq; colligit ſanguinem.ſ.Ligarii peti & ad alteram partem crudelitatis pręparat. Noui enim te noui pat.abſoluta breuior trimembris repetitõ ſuauitatis eſt maxime cum argumentationis iocunditas ineſſe ei uideatur: quãuis loc⁹ etiam grauitas inſit:quoniam quãto uerbis mitior tanto re aſperior eſt.ſtudia deniq; ĩmoratur in laude aduerſarii: ut ex attributis perſonę fortũa & ſtudiis illud inferat. Itaq; certe ſcio uos nõ ſan.p.ſed.p.attenditis res enim eo ſpe purgata intentione aduerſarii loco imprudentię infert:ex factis breuius id ipſum.Accuſatoris autem intentio quadruplex eſt. ultima qua rei pena ĩcendit qua genera non diſcernimus uel qua cauſas diſtinguimus eam quoniam tota oratio reſpicit:iudicatõnem appellamus cuius tã ultimum principiũ q̃ alteram partem:eodẽ uocabulo nũcupam⁹ ultimã ğ hic intẽtionẽ aduerſarioꝝ nõ ẽe ſanguĩs leuiorib⁹ argumẽtis ab attributis pſonę cõcludit:at a factis:qm̃ ligari⁹ ĩ exilio

eſſet: atque ideo prima id accuſatoris intentio eſſet non poſſet neq; propinquam ſine cauſa uideretur aſſumere: nullã aliã oſten dit q̃ ſanguinis. quoniam nulla alia exilio grauior: itaq; hic loc⁹ figuratus eſt ductu contrario. Qui eſt igitur alia preter mortem ſi enim in exilio uelocitas ſchemate breuitate membroruȝ. breui iniectione: quę ueritatẽ quoq; conficit & deniq; duplicitati tro‐ chei clauſula. Schema ſubcontinuatio eſt: quę uelocitatem facit paucis abſoluta: cui⁹ uĩ nõ ſimplicẽ abſolutionẽ arbitramur. nã alię quietiores ſunt & quaſi fixę aſtabiles quę tamẽ redditionis breuitate uelocitatis ſpeciem prębent. alię ſpeciẽ mouent & ſolli citant ac impellunt ad ſenſus abſolutõnem. qua propter hũc mo dum gręce appellamus: qđ fit cum continuatione concitatus ſpũs incidit. huius ſubcõtinuationes ſemper ueloces ſunt. uerum breuiter & prępoſitę & redditę nelociſſime. efferť autem hic locus per enumerationem bipertitam. nam ſi ſceleris poena aut exilium eſt: aut ſanguis: & exilio contẽtus non es. ſan guinem ergo petis. An ne ignoſcatur uelociſſime mẽbro interro gatione cum exſuſcitatione trochaico numero ac clauſula id in tulit. qđ aduerſarii ultimo intendebãt: quo genere tum potiſſi‐ mum utimur: cum res ipſa fiduciam prębet. ueruȝ ad hoc id etiã coegit Ciceronem qđ alterum enumerationis membrorum niſi cito ei ſuccurret fluctuabat. Contentus nãq; adeo ſum exilio di ceret aduerſarius ut nõ propter ſanguinem accuſem: ſed ne reuo cetur cui cito remedium apponit non aſſeueratiõe ſed id quo re fugere poſſet: & enumerationem refellere acerbi⁹ atq; crudelius oſtendendo. Hoc uero multo acerbius multoq; gra. rem quam nos do. uſq; ad illud uocẽ prohibebis. huius loci propoſitio eſt quę longior neceſſario eſt. Et eniȝ res quę honeſta poteſt eſſe. ſi tanquã turpis proponatur quoniaȝ id natura ipſius non patitur: niſi alia quadaȝ circunſtantia turpitudo annexa oſtendatur. non eſt ut turpis proponẽda. atq; poſtulat ne qđ domi petis cõſequa ris. non ſtatĩ crudeliter poſtulat: quare ad rem ipſam. aliã quoq; circũſtantiã aſſumere oportebat. Aſſumiť autẽ hic modus quo res circũduciť: qui niſi latius ꝑtẽdať uires orõni nõ ſubmĩſtrãt & pſonę qualitatꝫ qua mirifice auditorẽ conciliat. non omnino

cauſę qualitate neglecta.eſt autē locus diffinitionis comparatio Si cum hoc fe. fictorium eſt qđ quoniā aut maiorum uel mino rum inciſione:aut ſimilium uel oppoſitorum enumeratōne con ficitur:reſq; ipſa nec īciſionem nec enumerationem ſuſcipiet. In cidit per expolitionem. ut cum plura & ſimilia exponere uideat̄ uires fictorium proprias non amittat.Eſt ergo inciſionis ſpecies in ſimilibus nec enim poſſunt non uideri ſimilia quę ſoli expo litione fiunt diuerſa: quę breui repetitōe complexus eſt.ut nec a uelocitate habeat oratio & multitudo ui eius ſchematis expreſſi or uideatur:qđ in eadem re penitus fieri non poteſt.confingitur autem minus quoniam ab iis quę unum & idem fere ſignificat ī maius illud irrupit:quāto id durius qđ nos do.pe.id.Illud iam in rhetoricis diximus:ne quis dubitet maius & minus ut oppoſi ta ſunt.ſic oppoſitam uim poſſidere : ac ubi ab affirmatione in affirmatione procedimus ſi in perſonis locus eſt.ibi ab negatiōe ad negationem:ſi in negotiis & ubi econuerſo in perſonis In ne gotiis quoq; econuerſo.quam diuerſitatem in his rebus eſſe ītel leximus:quę minus complectuntur & continent.nam in cęteris perſonarum ratio adhibēda eſt:cui rei hoc fictoriu; teſtimoniu; pręhet cum a minore maius acriter aſſerat. Et ut ſpero non fru. hic auditorem iniectione breui conciliat. Ibi & in tali mīa mul. & hoc ipſum facit:& in aduerſarium circunfuſi populi accumu/ lat inuidiam.Eſt autem totus hic locus ueloci genere conſcript⁹ iis fere rationibus quas modo expoſuimus cui etiam acrimonia ineſt propter interrogationes exſuſcitationes aduerſiones:q̃uis & alioquin uelocitas acrimōię finitīa ſit.quę genera iūcta ſi pu ra ſunt in aſperitatem incidunt:quā tum repetitōnis uenuſtas:tū traductionis ſuauitas:tum nonnullorum membrorum pulchri/ tudo & ſplendor facile confrīgit traductiorem his ponit. Quę eſt igitur alia preter mortem! &ſi cum hoc domi faceremus: qđ etiam fe.ut membra hęc ꝙ nos domi pe.et.nos iace.& in tali mi ſeria. hęc īquā membra pulchra atq; illuſtria ſunt.ita uelocitatis nimię ac acrimonię p̄cipitationem repetitionis ac traductionis: tam uenuſtate q̄ iocunditate: & trium membroꝝ īteriectio ſplē dore cōdiuiti:quę formę cū ī unū conflātur uehemētiā reddūt. Dicā plane.cc.qđ ſentio cōuerſus ad auditorē genus q̄q; dicēdi

a uebētia in ſplendorem uertit. quare or̄o lōgioribus mēbris fa ciliore locatōe illuſtrioribus clauſulis ſibi cōpoſita ē: nec cōuer/ ſio quēq̄ turbet ꝙ ab hoc gn̄e alienior ſit. nullus eī niſi earū rerū īperitus dubitabit cūcta quę ſpōte ſua diuerſa ſunt ſi qs naturā ſuā & formā aīo ſepet atq; cōplectat̄ cū rebus uī addūt id genus cōficere ꝙ res. i. ſentētię poſtulant. ea uero hic res affert̄ qua iure auditor exultet eāq; magis extollit cōuerſio. auget igit̄ cōuerſio ſplēdorē nō minuit. Eſt aūt ab attributis pſonę ab hūanitate nā inſita cęſari unde ſibi eū cōciliat: īmo ut ignoſcat cogit. redūda ret iſta uictoria: illuſtriſſima clauſula q̄ antipaſti trochei ionici a maiore numero ſonat. ſuntq; oēs fere nobiles. nāq; qđ ſentio io nicus a maiore ē. Aliis miſericordē peō. tertius duplicatus. Liga riū nō fuiſſe diiāb⁹ cū ditrocheo eē uelle⁹ ferme elroicha. mēda ciū ionica tū affuiſſent heroica. nec deinceps ſil̃es cōſequūt̄. qm̄ ad ceſum atq; minutū genus deſcēdit: qđ noles clauſulas nō pa tit̄. q̄multi enī eēnt de ui hęc rō & cōtrarii & minoris: uī h; cōtra rii. ſi enī uicti ne ſis miſericors petūt qd faciēt uictores! minoris ꝙ ſi etiā qb⁹ ignouiſti ne aliorū miſerearis poſtulāt: multos qui tecū uicerūt idē petituros credēdū ē. hos locos ſua etiā ſponte fi nitimos ut magis confirmet arte cōplexus ē. cū enī q̄ multi de ui ctoribus dixerit: conſequēs erat ſi ſolā contrarii uī retinere uolu iſſet. illud inferre cū & ii qui uicti ſunt nolent te eē miſericordē. Veꝝ qm̄ illis ipſis uictis ueniā dedit qbus ignouiſti īqt. ita par ua mutatione & clemētiā Cęſaris extulit cum dicat ignouiſti: & odium in aduerſarios concitat ꝙ nolint aliis q̄ ipſi impetrarunt ueniā dari & contrarii ac minoris uiribus ſimul impellit. Nec eī auſcultādi ſunt ſi qui nō magis ignorātia q̄ hebetudine cum e di uerſis locis fluere argumēta quędā audiāt. locos nō eſſe aſſignā dos aſſerāt. qm̄ dubiū ſit unde trahat̄ argumētū uno poti⁹ conſ̄ faciēdū altiuſq; pſpiciēdū ſi q̄ ab uno loco manare uidet̄. in pl̄i bus radices eo alti⁹ q̄ occulti⁹ iaciāt maxīe cū robuſtiores trūcos ualidiores ramos: generoſioreſq; frcūs oñdūt. grauis eī oratoris ē paucis uerbis pl̄a cōplecti: & ūdiq; cōmunire or̄onē qđ facē nō poterit niſi multoꝝ ſil̄ argumētorū ui aīm auditoris aggrediat̄. Vtrū uero ut genera formęq; dicēdi cū in unū confluūt: unum ex ſe cōpoſitū reddūt. genus qđ ptis uocabulo ſi ei nomē īditū

nõ ſit appellamus: ſic & in queſtione: tã in ſtatibus q̃ in locis: ſiue prĩcipalibus ſiue ſecũdariis cũ ad idẽ plerũq; cõcurrãt unã uĩ ex diuerſis cõpoſitã auditorẽ occupare credẽdũ ſit. an ipſa multitudo rerũ audientẽ ĩuadat: & ſi eius cognitio tã ad ſpeculãdã q̃ ad dicendũ nõ ſit ĩutilis: tñ ĩ pñtiarũ relinquat̃ uel qm̃ ad grauitatẽ ptinet de qua nihil aut paꝝ dixim⁹: qđ putabam⁹ niſi de ea pcepta edant̃ nõ nimiũ nos legentibus profuturos: uel qm̃ ueriti ſumus: ne nõnullis oſtentationẽ ſcribere uideremur: ſi latius eã rẽ hic explanarem⁹: quę ſine naturę rerũ diſciplina explicari nõ põt Verũ orator ubiq; uidebit qd facto opus ſit: multitudĩe poti⁹ incũbendũ an quãto paucioribꝰ tãto robuſtioribus irruendũ: & numerũ ne rerũ orõ p ſe ferre debeat: aut inciſione plura uel iunctione pauciora oſtentare argumẽta. credatq; nõ pſpicatiorẽ ẽe ſenſum auriũ q̃ oculorũ quib⁹ quodcunq; obiicit̃. quare nec dicẽdi quidẽ perit⁹ cũ audiat ſtati ſed cũ acrius conſideret aĩo pcipit. q ſi probare cęſari po. confingit minus ex ptitione ſimiliũ p expolitionẽ. & ſi eẽt ali. eius co. dat qđ abſtulit ut augeat. nam ſi nõ ẽ boĩs qcq̃ arguere multominus eius ẽ qui ĩ eodẽ crĩne fuit. itaq; locus hic duo ad idẽ trahit argumenta: quę numero ſuo ſe offerũt qm̃ & oro̅ne diſtincta ſunt. multitudo eni tã ad amplificationẽ q̃ ad probationẽ cõmodius ad ultimũ ſolũ. quare tum maxĩe uno ex plurib⁹ agẽdũ cũ diſtincta argumẽtorũ uis quaſi diſpſa perit. ſed his duobus quaſi uno a minori argumento maioris eſſe crudelitatis oñdit̃ confitẽtes ac ueniã petẽtes q̃ negãtes oppugnare qđ nõ proximũ poſuit: ſed ita repetiit. ſed tñ aliud ẽ errare Cęſarẽ nolle: aliud nolle miſereri. tũ diceres Cęſari ponit utrũq; ante oculos breuiter pdiſſolutũ & qđ ex fictorio ẽ. & qđ Tubero dicit: ut contẽtõe alterũ altero crudelius uideat̃ & illud inferat̃. Nec nec boĩs nec ad boĩe;: & qm̃ collatione fictorii uel accõmodatõe ad id qđ uolum⁹ cõmentationẽ eſſe placet: erit illud epẽtimẽa. & ſi eẽt aliq⁹ ei⁹ cer. qđ ut obſiſtẽtia ad inficiatõe; ſic ad cõmẽtationẽ fert̃: & tanq̃ minus depẽdet. nã ſi boĩs nõ eſt quẽq̃ arguere multo minus ei⁹ q in eodẽ crĩe fuiſſet. nũc totã collationẽ cõfuſius tractatam certiore ordine cõſideremus. Hoc uero multo acerbius propoſito lõgior. ſi cum hoc clo. rõ. ex fictorio quo minuſ confingit̃. nam ut etiam in ſuperioribus tactũ eſt

queadmodū cōfirmatōis loci rōis ſedē nonnūq̄ occupare uidet̄ ſic fictoriū cū expolitōis modus plerūq; ſit tñ uel uniuerſam nō nūq̄ cā; āplectit̄ ut ī tertio rhetoricorū etiā exēplo mōſtrauim⁹ qđ cū ſit principalis loci quo tota cā ſubſtinet̄:uī & copiā ſubſti net. cū uero ī confirmatōis locis fundat̄: eoſq; adauget ad expo litionē argumētatōnis accōmodat̄. cū in circūſtantiis fundat̄:ut ī factis.i.ī attributis pſonę hic ut rō ꝓpoſitionē firmat. Dicā pla ne ut ad ſe uertat ac attētiorē ad id qđ ſequit̄ faciat iudicē hoc ī terponit. & ideo ſpōdaico numero & dattilica clauſula etiā orō nem extollit. Sentio inqt. ut breuiſſima hęc ꝑparatiō nō ꝑturba tione ſubita:ſ; certo iudicio efferri uideat̄. itaq; & ſplēdore uſus ē q̄ſi rebus exultaret & ueritatis methodo ꝙ confidat: & demō ſtrationis ſchemate. Si in hac tua forma poſt ꝑparationē demon ſtratōnis ſchemate alia rō ponit̄ ex pſona Cęſaris: & hęc p ficto riū qđ oppoſitā negationē confrīgit ut contrariū inferat. q̄multi enī confirmāt iūcta ui minoris & contrarii quorū alterū expſſi⁹ alterū occulti⁹ tñ hōis non eēt. p inficiatōnē hęc ē expolitio rōe antepoſita ex fictorio qm̄ ſoluti ciuis conſulerim⁹: & ſi eēt alic⁹ tñ tuū nō eēt obſiſtētia. h⁹ rō quoniā ī eadē fortuna fuiſſes: infi ciatōis & obſiſtentię modus: in locis principalib⁹ plerūq; fit: ſed uniuerſam qñq; conſtituit cauſam: & locos ſecūdarios occupat ut hic & fictorio iūgit̄ a quo differt: ꝙ fictorii uis multitudine aut uera aut quę uera uideat̄ cōſtat: & rōnis uī h; inficiatio & ob ſiſtentia ꝓpoſitōis. ſed tñ aliud ē ante oculos utraq; re poſita ut collatione qđ maius ē expſſius erūpat: qđ ꝓpoſuerat. hęc uero multo acerbius cōmutatis uerbis infert. Hęc uox hoīs non ē: nec ad hoīe; iqt: ut auditoris odiū in eū concitet q adeo in humana uoce ad iudicē uteret̄ ut credere uideret̄ eū non eſſe hoīem. qua q apđ te inflāmat animū iudicis & exponit ābiguū ne ita poſſit accipi hęc uox addito & ſibi eū cōciliat & aduerſario infeſtū fa cit. ac primū adit⁹ & poſtu uenit ad rephenſionē ipſi⁹ primi adi tus & poſtulatōis aduerſarii q̄ de ſcelere ſe Ligarii dictuꝝ polli citus fuit: qđ ille ad cōiecturā figura latētē retulerat: nec enī ueri ſile mihi uidet̄ ita mētecaptos fuiſſe Tuberones ut qđ illi ipſi q Cęſarem ſequebantur ſcelus nec putarēt nec appellarent: id qui in eodem fuiſſe crimine putarentur: ſcelus in altero prędicarent

Non ergo ad commune pompeianorum factum id referebãt: Niſi forte credamus dementes fuiſſe Ciceronis aduerſarios: qđ quoniã faciundum non eſt conſiderandum diligenter: qd cauſa flagitet. quomodo Cicero defendat qđ ergo ad hãc ptẽ attinet: nec figuris cõtecta nec aperta Tuberonis intentio mea quidem ſententia in commune pompeianorũ crimẽ ferebatur: ſed figurata in latentẽ coniecturam aperta ꝙ miſſum eum a ſenatu: ad prouinciam obtinendam ui expulerit. ac orator grauis cum recte ſingula proſpiceret: nec conſcius uideaẽ. Nihil dixit quo figuraꝫ. ſubintellexiſſe uideatur: nec expulſos inde Tuberones: nec ligarium pompeianum fuiſſe negat: quoniã non erat integrum uerum. quoniã qđ fecit ligarius: ut pompeian⁹ fecit. ſcelus in commune pompeianorũ: partiuꝫ crimen abducit grauiſſime. tunc. n. crimina deriuanda ex partibus: in cõmuniora reducenda: uel e cõmunioribus in partes deducenda: cum id facere tuti⁹ eſt. eſt aũt deriuatio reductio ac deductio criminis: tum maxime nobis integra cum non poteſt id facientes nos reprehendere: aduerſarius & rem quã agit reuocare: qđ huic pti accidit. Nec eniꝫ ad latentem intẽtionẽ reſpondere aduerſariuꝫ quiſquã urgebit: niſi ſeipſum prodat. Nec apta Tuberoni ſtabilis erat: cum nequaq̃ ad Cęſarem in eos pompeianos animaduertere pertineret: qui tempore belli ciuilis ſenatui nõ puiſſẽt. quare non ut ligario infeſtior fieret Cęſar id dicebatur a Tuberone: ſed ut ſibi pompeianas partes: ſemper profeſſo honeſtum aliquid diceretur: cui⁹ turpitudo aperte in ligariuꝫ illata: ad id quoqꝫ poſſet referri: qđ p figurã ſubiiciebat. illud q̃qꝫ uehemẽter aduertendũ: qđ cuꝫ diceret Tubero ſcelus ligarij eẽ ꝙ ſe in africam ſenat⁹ auctoritate uenientẽ expulerit. idqꝫ aduerſus Cęſarem cõmiſſum ſubiiceret: Sepauit hęc Cicero. ac huic ultimo qđ occultũ erat: q̃dqꝫ intellexiſſe diſſimulat: cõiectura ibi reſpondit. Si eſſetis recepti. Cęſari ne eam tradituri fuiſſetis ante coniecturam factum facto compat: ut recriminari uideaẽ. ſuſpitionem debilitet: & ad cõiecturam additum ſibi p̃paret in hac parte nomẽ ſceleris: ad commune ut dixim⁹ reducit & diffinitione utitur. factum. n. tam ligarij q̃ pompeianorũ cõueniebat nomen facti in controuerſia erat: id nomen facto ligarij ꝙ

expulerit.a Tuberone attribuebaẽ : & ut facilius negari poſſit ad pompeianorũ cõmunẽ cauſam a Cicerone reducit. Sed iaꝫ ſatis de his ipſius Ciceronis uerba cõſideremus:ac ꝑmus aditꝰ & po.attẽtiorem facit auditorẽ ac docilẽ ſũme huius particulę breuiter ꝓponendo. Nõ dubito quin ad.captat beniuolentiaꝫ a ꝑſona Cęſaris cũ ſtatim oſtẽdat ab ea immanitate ſic lõge ipſum abeſſe: ut putet põpeianos ſceleratos: ut hoc audito admiret:& a ꝑſona aduerſariĳ qui id diceret cũ in eadẽ cã fuiſſet: & innuit falſuꝫ eẽ qđ Tubero dixit. qm̃ nouuꝫ & a nemĩe unq̃ dictũ.tris ergo cauſas dixit quę cũ inter ſe copulari poſſent diſiunxit tñ uelut ad mouendã admirationẽ cęſari unãquãq; ſufficere oſtenderet:uel qm̃ demotione animi nõ ſua ſed alterius dicit. Tũc eniꝫ maxime diſiũgimus cuꝫ uel res ipſę ſimul eẽ nõ poſſunt:uel de altero dicimus ut cũ incõiecturali trãſponimus ſi abiis quę aliĳ fecerũt in iudiciũ trahimur:uel cũ oratione oſtẽdimus ſufficere ſingula ad inducẽdũ qđ uolumus.uſus uero ẽ uelocitate breuioribus in repetitione mẽbris & trochaica clauſula ut breuiter exponeret quare nõ dubitaret. Vel quid nã nouiſſe ſubiicit hic nouum.n.qđ dicit ad figurã aduerſariĳ poteſt referri.Item in figuram figuris illudit.Scelus tu illud.tu.cur.ꝓponit nomen acriter per aduerſionem & ĩnterrogationeꝫ. Iſto enim nomine adhuc negat.idem & eſt defẽſoris propoſitio in diffinitione.Illa cauſa car.reducit ad communius. Aliĳ erroreꝫ ap. a cõſuetudine loquendi:uel opinioni cõmuni ꝓbat eã cãm caruiſſe hoc nomine:quã loquẽdi tamẽ cõſuetudinẽ opinione cõmuni ortã: nõ ad diffinitionẽ ſed ad nomẽ refert.Nã in diffinitiuo ſtatu ꝓſpiciẽdũ eſt:ut ſi qđ rarius ꝓpter multitudinis naturã fieri põt:de re qđ ſit opinio habeaẽ ad diffinitionẽ.Sin id fieri nõ poteſt cõmunẽ loquẽdi cõſuetudinẽ:& opinionem ad ipm̃ nomẽ referamꝰ:qđ ideo firmũ eſt:ꝙ q̃ ab omnibꝰ eodẽ mõ dicunẽ:& ſi pleriq; noĩs rationẽ ignorãt:nõ tñ abſq; ratione ita dictitata ſũt.qui durius inqt:ut crudelis uideaẽ: q ſcelus nominat articulo hoc explicuit uelociter & non dubius animo ĩtulit. Scelus ꝑter te adhuc nemo:qđ ueritatis eſt: ne q̃ uulgo nota omnibus erant dubitare uidereẽ:& ut ſcelus eam cauſam appellatam non eſſe ueritatis methodo aſſereret. At mihi qdẽ

ſi pro no.pronominat.ꝓmo ut ipſe opinat̃.deinde ut Cęſar ex iſtimauit.Nomē ergo nomini opponit: qđ ꝓnominantis eſt. Sceleri fatalē neceſſitatē ꝓnominatōnis diffinitio hęc ē.fatalis neceſſitas eſt cū res non humanis conſiliis:ſed diuina neceſſitate gerunt̃.Sed hęc res humanis conſiliis diuina neceſſitate ſupatis geſta eſt.Fatalis ergo hęc neceſſitas fuit.ponit̃ autē hic accōmodatio ſola:quā & expoſitionē appellam⁹.ſed accōmodatio uel dictā uel ſubauditā diffinitionē ſubſequit̃.expoſitō ꝓcedit:quare ordine nō re differūt:nec inter accōmodationē & diffinitionē aliud ineſt:niſi ꝙ illa ſimpliciter ꝓfert̃.hęc rē de qua dicit̃ aſſumit.quare plerūq; accōmodatō ſola dicit̃ qm̄ ex ea facilior cognitu diffinitio eſt.diffinitionē ſine accōmodatione uel expoſitione adhibere uitioſiſſimū:& ꝓpter id qđ dcm̄ eſt:& qm̄ hnę ſepata ſūt nō mouēt.Liceat eſſe miſeros:quāq̄ hoc ui.poſt diffinitionē ꝓnoīationis quaſi quodā īpetu animi & indignatione in cōmiſerationē īcidit:cōmunit̃ plus de oīb⁹ dicit:ut poſſit a pſona Cęſaris nō beniuolētiā ſolū captare: ſ; ad miſericordiā cōpellere:q̄ maxīe iſta cā defendi uidet̃. Illud enim potiſſimum exiſtimādum ſemp eſt:qd cū per totā fere orationē ſpſum eſt locū quoq; ſuū ſeorſū optinet.Nā qđ cū aliīs cōiunctū mouet & ſeiūctū non agit̃ īfirmū ē. Nō loquor de il.lo.q.remouet uiuos.de illis q occiderūt loqui ſolū dicit: ut magis moueat.Fuerint cupidi.fuerint ita. repetitio īciſa nō uelox.numero.n.īpedit̃.nā cōmiſerationis genus alienū a uelocitate eſt:mēbris tñ breuioribus cōtexit̃.nec.n.hęc animi pturbatio in longius:producere ſpiritū pōt.& orationē ſemp tardiorem facit q̄re niſi cōiūcta ſit mēbra breuia numerū cōſtātē habebit qđ fiet ſi his pedibus abundat q plurib⁹ ſyllabis ꝓductis cōſtant:qđ ad cōq̄ſtionē penitus referri nolumus.nā & ſi locis cōueniant genere tñ dicēdi eſt in quo differāt.cōmiſeratō.n.cū omnia ad pſonā dicētis cōferat: nec quātū in ſe eſt ad pſonā aduerſarīj reſpiciat genus orationis poſtulat tardū & inciſū: ut ꝓnoīantis.nō ꝓlixitate mēbroꝝ:ſed ſyllabarū ꝓductione aſſumatur & uox altius efferat̃.In cōqueſtione cū pſonā quoq; aduerſarīj reſpiciam⁹ acris ac uelocis orationis nō nihil ſub appareat oportet:ita tñ ut cōmiſerationis genus etiā hic eluceat.Ad

hęc cõmiſeratiõi & omni affectui nimio exornatiões qb⁹ ṽba eadẽ ſępi⁹ ponũť.qm̃ ĩ moratiõe affect⁹ emergũt maxĩe cõueni unt q̃re cõmodiſſime repetitiõe uſus ẽ.locus aũt cõmiſeratiõis huius ẽ a deploratiõe ſinguloꝝ.nec.n.poſſum⁹ nõ miſereri cũ clari uiri cupiditate quadã uel ira uel ptinacia in miſeriã deue-nerint:ſed ei cõiungiť locus a diſtributione tẽporũ.redit.n.a p̃terito ad p̃ſens oratio.In futuꝝ etiã ꝓ natura tẽporis ꝓtẽdiť:cu; diciť liceat ſceleris crimine furoris patricidij carere.q̃ omnia for te in ligarij factũ tubero cõgerebat.Liceat gn.pom. mor.ſplen dore pſonę ſplendore magis ĩ miſericordiã ĩpellit: ſi tãtus uir qm̃ ad aliqd etiã ipſe ut homo errauerit:aut cupidus qd fecerit: idcirco in ſceleris & furoris crimen ĩdigne trahať. p̃cipue poſt mortẽ cũ etiã ĩpis q uere ſcelerati fuerãt:natura ĩpa duce ignoſ cere ſoleamus. Illud loco dixeri;: qđ etſi ad grauitatẽ ptineat. breuiter tñ tactũ eloquẽtię ſtudioſis nõ parũ fructus afferet: eaſdẽ ferme res orationis ui ad diuerſa rapi poſſe.Iã hic eo ĩpa qbus opinioni cõmuni ac loquẽdi conſuetudine nomẽ negať. cõmiſeratıonẽ faciũt:genere dicẽdi cõmutato ſimul cũ loci tra ctatione:q̃ quãtũ poſſit tã etſi etiã in rethoricis tractatũ eſt:tñ id latius oſtẽdeř ad p̃cepta grauitatis ptinet.fit aũt hic pſonaꝝ mutatione.ꝙ eni; aliis tributũ opinioni cõmuni cõfirmabat q cõmunis locus diffinitiui ſtatus eſt.Id ĩpm in eos:q occiderũt celatũ cõmiſerationis locus factus ẽ.his illud addať.ꝙ niſi qs in quo loci differant in quo conueniãt & quomõ alius ad aliũ trãſeat.& cum his oĩbus tractationẽ tã locorum q̃ affectuum & genera orationis formis idonea:niſi quis inq̃ hęc teueat & facere poſſit:nũq̃ oratoris noĩe dignus erit. De quibus oĩbus latius dicemus ſi dabiť otiũ de grauitate ſcribere.Dabiť aute; ſi ut cęteri oẽs uel qui eas ptes arteſ:quas mechanicas uulgo di cimus ꝓfitenť ſic nos quoq; uictũ nobis poterimus ꝓfeſſione noſtra compare.qñ h̃ ex te.ꝓnoĩauit opinione ſua ꝓnoĩaturus opinione Cęſaris. ibi ſeceſſionẽ tu illã qm̃ tutũ nõ eſt qd alter exiſtimauerit abſq; p̃paratione ꝓponẽ rõnes q̃ſi coniecturę añ ponit ab attributis pſonę.i. ab eo qđ cęſaris aliqd huius nũq̃ dixit.qm̃ nullus audiuit & a factis mirifice & auditoris animũ ĩpellit quo uult & aduerſariũ in odiũ occultius rapit.Illud qm̃

cũ põpeianis pacẽ cupet:qđ cũ ſceleratis optare ĩprobũ eſt exquo ſequiẽ ꝙ nõ ſcelus ſed ſeceſſionẽ exiſtimauit:qui pace cõiungi cupiebat: hoc qm̃ q ſceleratos põpeianos putat eũ q̊q; a ſcelere non uideẽ liberare:qui cũ illis pacẽ cõcupiuit. Mihi uero tua maxima.

a pſona eorũ qbus benefecerat & a beneficijs ĩpis. hab; aũt is locus duplicẽ orationẽ. una ptim: ꝙ tã in rẽ.p.q̃ in ſingulos benignitatẽ ſuã amiſiſſe monſtrat:ſi multos ut ſceleratos cõſeruauit. ptim ꝙ q ſceleratos ſaluos incolumi dignitate & uult & facit ipm quoq; in ſcelere teneri ſubiicit. Seceſſionẽ tu illã poſt rationes pnoĩationẽ infert oratione ſeiũctã. ne ſi acriter id faceret eũ offenderet:quẽ ita exiſtimaſſe a cõiecturę argumẽtis cõprobauit. nec.n. aliter poſſum⁹ niſi cõiectura qd alter exiſtimat ĩtelligẽ pnoĩationis. deinde hui⁹ diffinitionẽ a factis ut ſupioris appõit diſperſi⁹ q̃ ut facile poſſit capi:qđ facit ut ars lateat. uis emineat q̃ plerũq; tãto magis ĩſurgit quãto artificiũ minus pſpiciẽ:eã igitur diſpſã colligamus. Seceſſio ſiue ciuile diſſidiũ ẽ cũ duo ciues dignitate pene pares rẽ.p. ſaluã eẽ cupiẽtes. ptim cõſilijs ptim ſtudiis a cõmuni utilitate aberrant. Verũ ne aberratio ad pncipes relata ad Cęſarẽ quoq; referri uidereẽ. utriſq; cupiẽtib⁹ ad ciuile diſſidium ſtatim ſubiũgit ut tã hoc q̃ illud. ſ. aberrantibus ad ciuilis diſſidij ptes referaẽ. de pncipibus oratiõis ita ſeiũxit: ut ad ſubſequẽtia potius q̃ ad ãtecedẽtia accõmodari uideaẽ:cũ tñ ui rerũ diſfinitiõis ps ſit. nec.n. uulgus niſi quos ſequaẽ principes habeat diſſidere. ac ſcindi ſolet: q̃uis erroris ad principes ppẽ naturã rerũ relatio cũ re ipſa lenior ſit(qm̃ hoĩs ſit errare)oratione quoq; penit⁹ leniaẽ. Nã qđ dicit ptim cõſilijs ad põpeianos pti; ſtudiis ad cęſarianos referendum ẽ:ut nõ rectis põpeij cõſilijs Cęſar coactus ad ppulſãdã a ſe cõtumeliã: & ad tuendũ ius ac dignitatẽ ſuã ĩſurrexiſſe uideaẽ:qđ cũ uim accõmodationis hẽat expoſitũ tñ pus eſt: & aliis ſcipatũ latet:ne ſi accõmodatũ loco extaret: ad excuſatiõ; ſuã hęc dici Cęſar ſuſpicareẽ. q res & ligarij cãm euertebat & ĩ Ciceronẽ auditorẽ ſtĩcedebat. alterã uero ptẽ accõmodatiõis q̃ põpeianorum erat:omiſit uel qm̃ a diffinitione ipſa facilius colligi põt. uel qm̃ cũ neceſſe eẽt utroſq; accuſare cęſaris ptes extare maluit. Cauſa dubia excuſat utroſq; põpeianos & cęſarianos. Nunc melior ab effectu fęlici. cognita ṽo qđ ĩitiũ dubiũ fuerat. poſtea

clemētia cęſaris oīb⁹certū ac ꝓbatū eē aſſerit. S; ut omittā. tñſitō breuis ut abſq; mora collatur⁹ pedē uideat᷑. Vtrū tādē. ex fa. fui: tu. ꝑpoſitio cōpationis abſolute. nā cū ī agēda cā ſepat⁹ aliqs locus īcidit q q̄tū īſe ē: ac ex eo ſtatu maxime loci huiuſcemodi uis dicēda q reb⁹ cōuenit. cōuenit aūt huic abſolut⁹ iuridicialis: ut ſuperiori cōpatiōi diffinitiu⁹. nā ibi ꝓhiber᷑ ſupplices ad pedes iacētes & flētes & poſtulare ne ignoſcat᷑: tāq̄ ab adūſario tādē datu; orator accepit. fcm̄ ergo cōuenit. De noīe nō cōuenit. itaq; fcm̄ acerbū atq; graue īmo etiā petitōe ipa acerbi⁹ atq; graui⁹ aſſerūt. cōpatio ḡ diffinitionis ē: quā ſi qs iuridicialē putet: qm̄ fcm̄ ſibi licere pōt. adūſari⁹ cōtēder᷑ uehemēter errat. Eſt. n. iuridicialis ꝓꝓu; nullū factis nomē attribuere: at huic facto acerbius attribuit᷑. Eſt ergo loc⁹ ſīplicis diffinitiui ſtat⁹. nec erat op⁹ acerbitatē diffinire. nā acerbū atq; crudele ſanguinē petere eſt: qđ diſputādo ab adūſario accepit cū dicat. Ego uero illđ nō poſtulo inqes: ſ; ne ignoſcat᷑. h̄ ſi graui⁹ illo apparebit illđ ꝑfecto ſequet᷑ h̄ quoq; crudele eē quare cū his q̄ ab īitio ad finē ſūt āpliatio & cōpatio approbēt᷑. & is locus maxīe fictoriā ſoleat ſuſcipe fictoriis abſolut⁹ ē. hęc aut cōpatio (ut diximus) iuridicialis abſoluta ē. factū. n. tuberonū ligariȷ̄ facto cōparat nō illi qđ ſbiiciebāt. nā illud ne ītellexiſſe qdē ſimulat ut ſępius iā dictū ē: nec cōmuni crimini ꝙ pōpeian⁹ eēt: uel qm̄ cōmune ſibi eēt cū adūſariis: uel qm̄ etſi ad recrimīationē cōpatio hęc ptinē uideat᷑: ad cōiecturā tñ ꝑparatio q̄dā eſt. nec ḡ hiſcis ſ; hui⁹ ꝑfectioni ꝑfectiōe; illorū cōpat. cōſtabat aūt utroſque a ſenatu miſſos. licuiſſe uero īmo honeſtiſſimū id ſibi Tuberones fuiſſe nō poterant nō aſſerere: q̄re id ipm ligario ſimilit᷑ cōcedi oportere ab adūſariis orator arbitrat᷑. ueru; etſi q̄ ad grauitatem ptinēt breuius pſtringere. mihi cū īcidat ꝑpoſitū fuit. lati⁹ tñ atq; altius huius loci rōnē atq; tractationē mihi exponēdā intelligo: ſbiiciebat adūſarius. Niſi a. L. ex africa pulſus fuiſſet traditurū ſe eā ꝓuinciā Cęſari fuiſſe: qđ Cicero cōiectura diluit ad quāītererat ne cogitaſſe qdem id Tuberones oſtendere: qm̄ excuſare ſe cōſtituiſſent: ſed īpellentiū amicorū oratione ferre nō potuiſſe ceſiſſe igit᷑ & q̄ſi coactos ꝑfectos fuiſſe. hęc omnia qđ ſubiiciebatur. cōiecturę argumentis debilitāt īmo infringūt. q̄re nō erāt negligēda: ſed nec apertius ī cōiectura dicenda ne diſſimulatiōe;

aperirēt.nā qbus uolūtatē fuiſſe uel nō fuiſſe ꝓbam⁹:ſi māifeſti⁹ ut cōiecturę loci ponūť:omnē figurā &'ſimulationē facile detegē ſolēt qđ'cū accidit neceſſe ē aliqd inuenire qđ'in cauſa ſit.qđ'etſi ſuapte natura ita leuiſſimū atq; īutile ſit:ut ꝑtereūdū uideať:tum cū ei cōiungere cōmode poſſim⁹ qđ'cām noſtrā iuuat adhibēdu; eſt.iam ꝓfectionis ad ꝓfectionē cōpatio ad ligarij cā; nihil affert nec ita demētes tuberones credēdū fuiſſe:ut ꝓfectionē accuſarēt. nec ſi feciſſent cęſar aures eis ꝑbuiſſet. quare relinqť ut aut tātus orator nugeť aut aliud moliať : occulti⁹ ꝑmū īſani ē credere ueꝝ eſt ergo alterū:quare is locus p ſbiectionē tractať:cuius apta īten tio ꝓfectionū cōparatio figuris obtēta cōiecturę p locū & uolun tate refutatio. Vtrū tādem exi.ut cōparationis ui duplex ꝓpoſi/ tio hoc ē.ſicq; ei reddūť rōnes ſeiūctim qm̄ īciſo genere op⁹loco ē:utriq; pti accōmodāť.Poteram⁹ne inq .cu; ſenatus auctoritate tubero rē ſuā tutari poterat:eadē auctoritate ſenat⁹ ligariū defen dit. exſuſcitatione utiť & uelocitate & inciſo genere. Atq; illo tē pore cōparationē equalitatis q̈tū ad rem & cauſam attinet tēpore impēni oſtendit ut neceſſitate boneſtior ligarij cauſę uideať:& ē amplificationis is locus a minori ꝓcellationē. Repbēdo igiť mi nime uero.Hoc idē illi poteram⁹ne inqes cū ſe nullo mō.reſūpſit ergo qđ'ꝓpoſuit:ex pte & omiſſā a pſona rationē diceret p cōge riem rōnes.nō cōtulit:ut q̄ cōiecturalia nō ſūt inciſa oratione cō modius inſerere poſſet:utq; ita diſtincta:facili⁹ animū auditoris īgrederēť.nec.n.tm̄ ut moueat.hic oportet oratio q̈tū ut intſecet oratōnē:quo id qđ'ſbiiciť:auditor pcipiat. Tuberonis ſors.remo te a traditione uolūtatis cauſas tangit ꝙ iturū ſe in africā neſciſſ; ſed cōiecta ſorte ꝑpoſit⁹ꝙ abeſſet ꝙ morbo īpeditus decreuiſſet remanere ſtatuit inquit:ut cōſiliū eius certū oſtēdat. Hęc ego no ui ꝓpter ho.multis rationibus aſſeuerat ſe nouiſſe : ſ; ita qdā age bant rei.p.amicorū oratione ac auctoritate īpulſū ceſiſſe ac afri/ cam petiiſſe ait:ut nihil de traditione cogitaſſe uidereť. qppe qui profectus nō eēt.niſi amicoꝝ auctoritate uictus ceſiſſet:& ſimul cū illis profectus eſt:qui eaſdem pōpeij ptes ſequebāť:q̄ argumē ta ſūt nō fuiſſe traditurū.Ex his ia; patet cōſtitutionū locos inť ſe ita diffūdi atq; coniūgi ſolere ut alij ulʼipā natura rerū ad alios concurrant:uel propter figuras ut hic.coniectura eni; in cōpatiōe

latet & ui obtegitur ac ſubſtentatur. Hinc.m.L.c.uel correctione uſus eſt: ut auditor acri⁹ aduertat ira turbari Tuberones. Nam ſi crimen reddit ad criminandum ut aut etiã ligarium innocentem putẽt: aut nõ minore crimine: ſe quoq; teneri credant. & eſt ratio ab eodem facto: qua ꝓbatur ira nõ ligarij crimine cõmotos. qua aliquem ſe.ma.at. is tamen ab. profectionem profectioni cõpa uit. nũc breuius atq; cautus id ligarii factu;. ꝙ aperte crimini dabatur aduerſariorum facto cõparat. nam ſi crimen eſt ꝙ expulit non minus uoluiſſe q̃ maluiſſe obtinere. uoluiſtis autẽ uos maluit ligarius nõ minus ergo ueſtrum q̃ ſuũ. ita tota hęc cõparatio ad hoc ultimũ redire uidetur. ut.n.q̃ poſtremo in orationibus cõ tinent: ſicq; in ultima locorũ parte ponũtur: notãtur magis. id circo uel firmiora in extremis quoq; principalium locorũ partibus collocanda uel repetenda uel ãplificãda ſũt: uel ut hic fit ſi breui⁹ atq; tenuius: aliquid & ad re; magis ptineũt etiã q̃ iã dicta ſũt. ad ſe ipſum quodãmodo flectat. loci totius exitũ poſſideat qđ cum op⁹ facto ẽ: ſũmope cauendũ ne diſtinguat̃ oratione ſ; q̃ſi cõſe quẽs antecedẽtib⁹ ĩuectat̃. Varr⁹ ſe impa. tñſferre ṽr cũ nõ tranſ ferat. Non erat inquit is aliquis ligarius ſed Varrus tenebat imperium. ita locus uim tranſlationis in uarrũ habet. Illud maníſeſti⁹ ſubiicit ex natura ꝓuincię. Tuberones qm̃ pompeiani eſſent auctoritate ſenatus miſſos omnium prouinciarum artium non pro cęſare ſed contra cęſarem profectos fuiſſe. Natam inquit ad gerẽdum bellum contra hanc urbem quã ia; Cęſar tenebat. quare ſbii citur contra te. Nunc ad coniecturam quę ab aduerſarijs ſubiiciebatur ueniemus. Si prius de ordine iſtorum: quę ad recriminationem pertinent altius pauca repetamus. Quinque quędam recriminatur: quod & ipſe Tubero pro eadem cauſa pugnauerit ꝙ ſanguines ciuis calamitoſi petat. ꝙ ne ignoſcatur poſtulet ꝙ de ſcelere ac furore ligarii dicturum ſe profeſſũ ſit. ꝙ non honeſtior ipſius cauſa q̃ ligarii eſſet. et quoniam a firmiſſimis incipiẽdu; eſt. nam coniecturã aperte ingredi tutu; nõ erat quoniã res ſubiiciebatur inuoluta figuris ſed ne aperte quidem illatam tutum fuiſſet. poterant enim aliquę in animo auditoris ſuſpitiões relinqui recriminatio ut aduerſariũ uexat & territat: ſic ad defenſiõe; paru; affert: quare a mía erat incipiendũ: quã cõceſſio anteceſſit

breuiſſime ut res poſtulabat tacta: uľ quoniam natura firmior de
prȩcatione eſt uel quoniam cum prȩcedit ad miſericordiam aptiſ
ſima. non poſſumus enim non miſereri cum uoluntatem integrā
neceſſitate impulſam intelligim⁹. Miſericordiȩ uero oīs depcati-
onis loci conueniunt. ſecundum conceſſionem attributio depca-
tiua locum obtinuit: cui aliquā recriminationem coniungere op⁹
erat: & propter breuitatem. & quoniam quādo cauſa difficilior ē:
oportet ſequētis locos ſtatus maxime ſi rerum quoq; commuta-
tionem faciunt antecedētibus ſic accōmodare ut cohȩreant. nam
& res acrius hoc pacto agitur: & ars magis latet. at attributiōi ni
hil preter illud aduerſus cȩſarem. tu quoq; Tubero pro eiſde; par
tibus pugnaſti poterat accōmodari. erat igiť ſolū hoc e quīq; mi
ſericordiȩ locis īſerendū quod exempli loco adhibitum eſt ut iā
diximus: & confirmationi attributionis attributum. Ante id qď
ſubiiciebatur quodq; coniectura propellitur coniecturales loci q
ſuſpitionem debilitarent & faciliorem aditum ad ipſam cōiectu-
ram facerent erāt occultius collocandi. huiuſcemodi uero conie
cturales loci: niſi in compatione abſoluta latere non poterāt: dif
finitioni enim coniectura ſic coniungi ut unum uideatur. fiatq;
tanquam unum ex diuerſis non facile poteſt: ſed nec coniectu-
ra coniecturȩ: quȩ ſubiicitur ei quȩ ſubiectioni opponitur. cōfu-
ſio enim fit & auditoris animum ita diuerſarum coniecturarum
connexa ſimul argumenta non parum diſtrahunt: qua ſobres ab-
ſoluta cōparatio ante coniecturam collocata eſt ex reliquis trib⁹
diffinitiua cōiecturalē recrīatione; ſeqť. qm̄ ſi pceſſiſſet acerbu;
ēe poſtulare ne ignoſcať. nō potuiſſet cōfirmari: niſi ad ea q̄ dcā
ſūt: diffinitōe q̄q; acerbitatis uſ⁹ eēt cōiectura ppoīta ſola cōpa°
ſufficiebat adde ꝙ ciuis calāitoſi ſāguinē petē ī hac tota recrīatōe
acrius ē: quare ut firmius pmo collocādū. na; ꝙ earūdē eēt ptiū
tubero etſi recrimīatiōis ui; nō pdat: locū tn̄ nō habuerit ſepatū.
cū attributiōis cōfirmatio ſit & in ei⁹ locū trāſeat. & eni; ſtatus uľ
loci q cōiunguntť: atq; ad unū cōfluūt ſēp qdē nām ſuā pito rhe
tori: ſi hȩc uelit īueſtigare facile oſtentant. unus autem alterius.
aut ita pars fit: ut ei non ui rerum: ſed ſola orationis compoſitio
ne inhȩreat: ut hic coniecturȩ locus abſolute comparationi: aut
tranſit & re ipſa pars fit non oratione cum & alius: atque is cui

coniūgitur.locus principalis dicendus nō eſt: qui tñ ſi diſiungeretur principalis eē poſſet. hoc pacto accuſas ligariū q̄ ī eadem cā fuiſti.argumētū a factis : locus cōiecturalis.Quid enim Tubero tuus ille diſtrictus:qui locus oratione diſtinguit̃:ut recriminatio recriminatior fiat:aut igit̃ oratione ſolū iungit̃.aut rebus ſolum aut re uīq; ut illi loci.Nā qd' in ſecūdariis fit.id itidē & ī p̄ncipalibus & in radicibus fieri poſſe facile intellectū eſt.q̄multi.n.de uictoribus qui te crudelem eſſe uellent :cū & hi q̄bus ignouiſti:nolunt te eſſe in aliis miſericordē.Itē cū ipa legatō plena deſiderij ac ſolicitudinis fuiſſ; incredibili quodā fratrū amore . hic ęquo aīo eſſe potiuit belli diſſidio diſtractus a fratribus. Qd' ergo ꝓ pompeio etiā tubero pugnauēat:recriminatōis uires nō ꝑdidit :loci p̄ncipalis ſedē ꝑdidit.Recriminatio tā re q̄ oratione ſepat̃ inde īcepit.Hęc uero nō mō mirabilia ſūt:ſed ꝓdigij ſimilia q̄ dicā. Hęc quaſi acrior p̄ma locata eſt ad quā ſequit̃.nō ſanguinem poſtulo ſed ne ignoſcatur: hoc uero multo . nam prępoſita ullo pacto ulla poterat adhiberi.quare neceſſe fuerat : ſi nihil ex omnibus q̄ recriminationi dātur:attributiōi accōmodari facile poterat : p̄terq̄ qd' etiā ipe pro eiſdē ꝑtibus pugnauerat.ſi deinde ꝙ ſanguinem petebat tāq̄ acrius ſeq̄bat̃.ſi poſtea q̄ acerbis ſit poſtulare ne ignoſcatur & flentes e pedibus deturbare erat adhibēdu;.ſi poſtremo compatio ꝓfectionū coniecturę principali p̄ponenda neceſſe inq̄ fuerat ꝓnoīatione diffinitiuā:aut omitter̃ aut īter cōpationes collocare.Ad hęc ut uideas nihil eē Ciceronis qd' cōmutatū aut tñſpoſitu; melius fieri poſſit:id nō omittā recriminationē omnē cōmodiſſime coniecturę q̄ accuſator aperte agit poſſe cōiūgi. īmo debere ut ſi hoc modo dicas tu cęſaris traditurus ꝓuinciā eras : q armatus in eū irruiſti?Et ab hoc ad aliud.tu qui ipſius Cęſari lat⁹ mucrone petiiſti.traditurum te ei prouinciam dicere audes?Cōiecturę igitur qua; aperte accuſatoris intentioni opponimus recriminatio recte coniūgitur.ī quam nos ipſi per nos delati uidemur ei coniungi non poteſt.quare nullus recriminationi locus relict⁹ ē niſi inter deprecationem primā & abſolutam comparationem. Sed quo quomodo ſe iſtud habet.Mirabilis ad coniectura; tñſitus.tm̄.n.confidere oratorem futura oſtēdit cōiectura:ut q̄ qūo ſe habeāt q̄ dcā ſūt:nō ualde ſolicitari uideat̃ q̄ qūo īquit q̄ſi ꝓpt̃

errorē q̄ ſequūt̄ firmitatē cōcedē uelit repugnati q̄ dcā ſūt. ita & obſiſtētię uim retinuit & q̄ dcā ſūt: nō oīno dedit. Recepti ī ꝓuī ciā nō ſum⁹. hęc ē intētio quā apte tuberones īferebāt. ūde miror aliq̄s q rhetoricā ꝓfitēt̄: qd̓ pōpeian⁹ fuiſſet: ligari⁹ accuſatiōis ca put potuiſſe opinari. Nā id uel bubulci & agaſones falſū eē poſ ſent intelligere: cū ipe dicat. hic q̄rela noſtra qd ualet. Recepti in ꝓuinciā nō ſum⁹ mutauit uerba ī mitius. nō. n. dubito illos ītēdiſ ſe ligarij ſe ſcelere fuiſſe expulſos: qd ſi eſſetis cęſari: ne eā traditu ri fuiſſetis: an cōtra cęſarē retēturi? ꝓpoſitō cōiecturalis q̄ nō alia ratiōe ita duplicit̄ ꝓtulit: niſi ut diſſimularet figuras ſe aduerſarij ītellexiſſe: ac ideo grauiſſime utrāq̧ ꝑtē ꝓſeq̄t̄: ut cū ſimulet du bitare quā ꝑtē duplicis cōiecturę capiēt aduerſarij ui reruȝ ad hęc deduct⁹ nō ex adūſariis īpulſus uideat̄. Vide qd licētię cęſar. cō ciliat ſibi iudicē ſi reſpōderit inq̄t q̄ſi id ille nō ſbiecerit nō dubi tabo. ꝓponit reprehendēdū eſſe cōſiliū eius. ſi dicet uoluiſſe. non enim ſi tibi ratio a nā reꝝ q̄ ex eo ꝙ alicui gratę aut īgratę ſūt imi tari minime poſſūt. Sȝ tñ h̄to. omi. tā. ne. offi. hāc de reprehēdēdo cōſilio ꝑtē. ꝑtim ut aduerſariū t̄reret attulit q ſe ꝓditorē patefacē nolebat. ꝑtī ut tuti⁹ diſſimularet ac iō ſoluȝ tactā allata cā omiſit nā q multis rationibus cū qcq̄ reprehendit orationē uallat credere uidet̄ fcm̄ id: aut cogitatū qd̓ reprehēdit. Veniebatis igit̄ in afri. ꝓ uin. locus cōiecturalis q cū ꝑficiēdi ſpē adimeret eos ne cogitaſ ſe qdē oſtēdit. nā niſi poſſe qd credam⁹: id cōſulto nū̄q̄ ſuſcipie mus. ē aut a cōditiōe ꝓuincię a potētia regis īimicis cęſarianę cāę & a cōuētibus firmis ac magnis in qua re potētiſſim⁹: diſſolutuȝ re bimēbre uerbis trimēbre. nā ut multitudine reꝝ augeat: & cęſa oratione in aīo auditoris int̄ſerat. aliena uolūtas inq̄t qd̓ ei ideȝ. ē īimic⁹ huic cauſę is loc⁹. illd̓ quoq̧ ſbiicit etiā ſi tradere tubero nes Cęſari ꝓuinciā uoluiſſent. nō obfuiſſe tñ cęſari eū q eos ex pulit cū qd̓ cogitarāt facere nullo mō potuiſſēt. ita hęc oratio ut aptius ferit ſic occulti⁹ exulcerat. Quero qd facturi fuiſſetis. reſū pſit duplicē cōiecturę ꝓpoſitionem: ut & cōfidere magis uideat̄ & illd̓ poſſit addere: q̄q̄ qd facturi eſſetis nō dubito cū uideā qd fe. ꝓhibi. ponit rē añ oculos breuiſſime. utit̄. n. gn̄e īciſo & uelo ci aptiſſimo ad diſceptatōnē quo rē ita expōit: ut int̄ſeret & īmo retur: quod facit ut argumentum qd̓ infert maiore ui erumpat

Qđ ſi cęſaris cā. fictoriū q̄ id ponit̄ qđ ſbiiciebat̄ ad eū ꝑfecto id ſeqt̄ ſi uera erat ſbiectio & ē cōcluſio ſimplex. Veniſtis ad pom. negat eos feciſſe qđ feciſſent ſi uera ſbiicerēt. acrius uero atq; cō modiꝰ ueniſtis ad pom. ītulit. et nō negationē eius qđ ex ſbiectōe ſecutū ē: tū ne ī dialeticā aſpitatē īcideret: tū ut eo robuſtius quo breuius locū abſolueret. nā eiꝰ qđ ſeqt̄. negatō ſuſpēſā reddit ora tionē niſi uſq; ad negationē eiꝰ qđ āñcedit deducat̄: q oppoſitio nis modus tāto aſperior īcultior atq; deiectior ē q̄to alt̄ eiꝰ modꝰ iocūdior ornatior atq; ſblimior. Quę ḡ hęc ē apđ ce. cōcludit nul lā eē q̄relā ſuā q̄ ut a ſpe ꝑficiēdi & argumēto a factis cōſeqt̄. ꝓhi bitos ſe a ligario cōtra cęſarē: bellū gerere cōq̄rebāt̄. tria ergo po teſtas in hac cōiectura offert auditori: duo q̄ dicta ſunt & t̄tiū ad bellū cōt̄ cęſarē gerēdū africā petiiſſe q̄ & ab hōeſto & a ſpe ꝑfici endi qđ h̄ & potuiſſēt & debuiſſēt. illđ e cōtra & a facto Tubero nū cōit̄ erūpit. nā ſi africa ꝓuīciaꝝ oīu; munitiſſima cęſari īfeſta erat. ſi ipi tuberones pōpeianas ꝑtes cōplectebāt̄. ſi deniq; a ſena tu miſſi ī africā & inde expulſi ad pō. cuiꝰ auctoritatē ſeq̄bāt̄ ue nerant. ex his oībus ꝑfecto emergit niſi ligarius eos repuliſſet. cō tra cęſarē bellū geſturos fuiſſe h̄ īpm timidius atq; diffidētiꝰ ſbii ciebat̄: cū dicebat. Vos africā arcē omniū ꝓnciaꝝ natā ad bellū cōtra hāc urbē gerēdū optinere uoluiſſe. ſępe. n. ī difficilibꝰ cauſ̄ qđ plus ſbiecimus id poſtea cū rationibꝰ magis corroborauimus exꝑſſius diximus. in q̄bus etiā ita orationē cōponere locos tracta re ac aut diſiūgere aut cōiūgere ſolemus: ut multa ſimul ac uaria moliamur. Diſiūcta itaq; magis ac ſpſa ſūt q̄ hic a cicerone dicūt̄ qđ tūc maxime faciūdū cēſeo cū aut ꝑſuaſus iudex ē: aut adūſa riis fauet: aut ſingula ꝑ ſe ualida ſūt: q̄ omnia huic obtigiſſe loco nō facile negauerim. Atq; in h̄ uel cōmēdatio. hinc māifeſtiſſime ītētio adūſariorū figuris relata uideri pōt: q̄re q nec ꝑ ſe id ītelli gere poſſunt: nec aliꝭs dicētibus credere uolūt q̄ſi tertiꝭ apđ Heſio dū ordinis hoēs relīquēdi eēnt: niſi eoꝝ doctrina: ne dicā an igno rantia: & temeritate tenera & inexpta: multoꝝ īgenia ībui uidere mꝰ. nō aperit hic tñ oīno figurā: qm̄ oīa hęc īde fluūt. cęſari ne eā tradituri fuiſſetis an cōtra cęſarē retēturi: & ſi a Varro & a q̄buſ dam ſubiicit remotiōe;. Ego bñ cōfiteor. Illđ ſed uide cęſar con ſtātiā reddit ad corroborādu; āplificandūq; argumentu; : quanq̄

ego q̄uis ipē āpliſſime dictꝰ de cōſtantia Tuberonis cōciliat
tā ſibi q̄ ipſi iudicē ne ad īflāmādū eū hęc dicere uideaṫ: cōme
morare modeſtiꝰ inquit cū rē quoad eiꝰ facere pōt accumulat.
Quę fuit igiṫ unq̄ ꝓponē uideṫ locū de cōſtātia tuberonis: cū
re locū ab initio exaugeat. nec. n. alius eſt locus hic principalis
atq; ꝓhibiti & ꝓuincia cū ſūma iniuria ad pōpeiū ueniſtis. uerū
cū re unꝰ ſit oratione diſiungiṫ uł ne uehemētia: q̄ crebritate ac
collectione uiriū inuētionis fit fauētē aduerſario iudicē exaſ-
peret: uelut multitudīs ſpem: facilius ſupſedeat uelut maiore
mora: in loco alienū a cauſa ligarij animū iudicis iam forte leni
tū tādem penitꝰ flectat: ac labefactet. ut. n. unita ac coacta ma
gis īpellunt: ſic diffuſiora facilius animos conquaſſant. porro
ſi quis pſuaſū aut fauentē aduerſariū iudicē pleniore oratione
obſtrahere conaṫ: quaſi arridiꝰ ſubito flectere lignū cupiat frā
get priuſq̄ quo uelit ducere poſſit. Cōſtantiam dico neſcio an
melius. correctio āplior ut auditor magis aduertat. Quotꝰ. n.
quiſq; iſtud magnam patientiam oſtēdit eo ꝙ nullꝰ fere alius
ita repulſus: & cum crudelitate eiectꝰ ad eas ptes rediiſſet unde
expulſus eēt. qtꝰ inqt. ut oſtēdat uix in eo caū alterū ita patien
tem eē potuiſſe. quare ratō in h̄ ē ſūma eſſe rara oīa. locus a cō
muniṫ accidētibus. Illud notandū cū quibꝰ e circūſtantiis rōes
emanāt apparet quos differētias maximarū locos appellare ſo-
lemus ingrēdos nō eē. nec. n. ad ſciēdū nec ad īueniēdū qcq̄ cō
ferūt: niſi quis in īfinitionē ſemotis circūſtantiis cā; abſtrahat:
cū ille nō facile occurrūt: qđ accidit cū res magis ī formā ſuā;
abduciṫ. maxīarū drīas cōſiderare debemꝰ. Magni cuiuſdā ani
mi magnitudīe animi ſingulaṙ ac unica et ē ab attributis pſōe
habitu uł nāliṫ. Nulla cōtūelia nulla uis: nullū periculū. repeti
tio īciſiōis. nō ut breuis aut ut uelox oratō ſit: ſ; ut mora & nu
mero exaugeat. ut. n. cętera paria. rō ꝙ cōtumelia: & uis ſibi al-
lata ſit. Honor nobilitas ſplēdor articulꝰ & ſi nūq̄ uelocitatis
ſpē; pdat ē tñ qm̄ ut hic nō eius cā adhibeṫ. ſed ut īciſione ac
numero reꝝ magis īmoremur & extollamꝰ qđ cū facē uolemꝰ
ſp ī altiꝰ ꝓgrediṫ oratō ut hic. nobilitas. honorē. ſplēdor nobi
litatē tā re q̄ uoce ſupat. h̄ certe pcipuū. h̄ a rebꝰ ipis ui; & cōtu
meliā ſił oſtēdit illatā. Illđ. n. cętēa pia cōtūeliāq; qm̄ ī maioēs

proprie fit: fuiſſent patria cũ dubitatione ꝓtulit ĩperiũ ad uim magis ingeniũ ad cõtumeliã ꝓbandã referendũ. hinc ꝓhibitus nõ ad Cęſarem ne iratus: duplex repetitio ĩ ceſis ĩmo fere ĩ ſingulis uerbis ut cedat augeat ĩmoret in re. uelox ĩ mẽbris ſit qđ facim⁹ cu rerũ copiã oſtẽtare op⁹ ſit. In macedoniã. in gn. põ. caſtra. Illud ipm a factis poſt tñſactũ negociũ ſignũ & loc⁹ ab initio eſt. qd cũ res iſta. nõ cõmouiſſet: mai⁹ argumẽtũ cõſtantię ac patientię ab eodẽ iniurię loco: q̃ tã etſi multiplicabaẽ: Tuberones tñ eũdem cõtra cęſarẽ animũ habuerũt. pacis eqdẽ ſẽp probat illud. oẽs ſtudio uincẽdi tenebamur. quoniã & hic ipſe q ſemp auctor pacis fuerat. tũ uincere cupiebat: qđ ne aſperum uideaẽ intpoſita re q̃ cõmuniẽ amentibus accidere ſolet leniẽ. erat. n. amẽtis cũ hoc a ꝓpria pſona ratio uitioſa nõ eſt: ſi pacis eũ auctorẽ ſemp fuiſſe ul' ipe iudex nõ ignorabat. Tu certe p̃cipue qui e loco tẽpore pſona: q̃ pare alteri nõ patereẽ: ſũmope põpeianorũ uictoriã tuberonẽ cupiſſe oſtẽdit. quãuis ab ĩnata hominũ cupiditate eẽ poſſit qui ad ĩperandũ cupidiſſimi a parendo alieniſſimi ſumus. Hęc ego nõ dicerẽ. Mira toti⁹ loci ab initio depoſitio breuis oratiõe maxima uiribus. nã et ſe ꝙ dixerit excuſat et aduerſarios laudãdo terret: ne ſi cõſtãtes fuiſſe negare audeãt in ipm cęſarẽ: q eis ut etiã aliȷs põpeian⁹ ignouit in grati uidereẽ: & auditoris in benefaciẽdo ac ignoſcendi uoluntatẽ excitat. Quid cũ re ipa nõ cõmouiſſet animũ. ſimplex cõcluſio. a factis quę tñ oppoſitõis uires retinet: cũ res iſta nõ cõmouiſſ animũ ei⁹ ad quẽ ueneratis cõſtãtes ac patiẽtes fuiſſetis. nõ fuiſtis aũt lãguidiores. Magna ergo cõſtãtia & patiẽtia in ea cã fuiſtis ſed ut ſolet oppoſitiõis ex negatiõe ac puerilẽ garrulitatẽ uitauit. factu intulit qđ maiorẽ uim quã negatõ hẽt: & ne acris nimiũ eſſet oratio ſi in aduerſarios ſolũ cõuteretẽ. ſe quoqꝫ ip cõplexa ẽ. oẽs inqt ſtudio uincẽdi tenebamur. Ac rurſus ne eius animi ſemp fuiſſe ĩ cęſarẽ uidereẽ. his uerbis leniit pacis eqdẽ ſp auctor fui. Deĩde ut uis extaret reſũpſit oẽs inq̃ uincẽ uolebamus. tu p̃cipue ita & acrimonia nimia uitata ẽ in ea re: cuius ipſe quoqꝫ reus erat & recrimĩatiõe etiã cogitationis effugit & omnẽ uim orationis retinuit.

Coniectura de animo Ac ſnia Tuberonũ.

Vnc pauca de tota hac cõiectura r̃petam⁹ deĩde ad reliq̃
n tñ̃ſcribim⁹. Cõiecturã hãc de aĩo & ſnĩa tuberonũ & du
plicẽ ꝓpõit ita ſĩplicẽ agit. qm̃ cũ ad unicã pſonã fcm̃ ita referẽ
ut alterutꝝ eẽ neceſſe ſit. Dũmõ una ps cõfirmet̃: neceſſario al/
tera refutat̃. negat̃ itaqꝫ eos uoluiſſe qđ ſbiiciebãt. ꝑmo hõeſta
te ꝙ rẽ eis turpẽ nec cogitaſſent qdẽ quẽ locũ cautiſſime tãgit
Ne Cęſarẽ offendat. deinde a poteſtate ꝙ ſpes pficiẽdi nõ da/
batur. poſtremo ab his q̃ fecerãt tãq̃ a ſigno: qbus omnib⁹ cuꝫ
ĩtuliſſet petiiſſe eos africã: ut bellũ cõtra Cęſarem gererẽt: pau/
ciſſimis intpoſitis magis ut diſiũgeret q̃ alia ratiõe redit ad ei⁹
loci ãpliorẽ expoſitõnẽ. cõſtãtiã patiẽtiãqꝫ ꝓponit: ut & redeat
& redit⁹ lateat & pſeuerãtiã oſtẽdat: q̃ res uolũtatẽ optime de
clarat: & ad aliđ quoqꝫ argumẽtũ ab eodẽ loco deſcẽdat qđ q̃q̃
pom. q̃relis ſuis nõ mouebat̃: tñ acriter cõtra Cęſarẽ pugnaue
rant. quare uim ei⁹ loci q a factis ẽ lat⁹ apperit & ãplificat. nunc
negocioꝝ cõſequẽtia incidẽdo. Nulla cõtumelia nulla uis. nul
lum periculũ nũc pſonarũ. Honor nobilitas ſplẽdor. nũc locũ
cũ diſtributiõe. Nõ ad cęſarẽ ne iratus: nõ domũ ne iners. nõ ĩ
aliquã. nũc factũ ipſum. Languidore credo ſtudio in cã fuiſtis
tãtũmodo ĩ pſidio eratis. Animi uero a cã abhorrebãt. nũc ora
tionẽ ſolã. an ut fit ĩ ciuilib⁹ bellis. nec ĩ uobis magi. q̃ in cęteris
oẽs. ſtudio uincẽdi tenebamur. hac hui⁹ loci ampla expoſitione
patet: cũ uim loci ab initio ampli⁹ offerre uolumus ſiue id con
iunctim ſiue diſiũctim agam⁹ cęſa oratione nobis op⁹ eẽ non
uelocitatis magis cã q̃ ut mora & numero inſiſtam⁹ ac tandem
labefactamur. auditoris animũ & ĩpellam⁹ q̃ uolum⁹: q̃uis mo
tus & uelocitas & nõ nũq̃ curſus & ꝑcipitatio orationis cũ cõ/
iungim⁹ prout res poſtulat adhibeatur. cũ diſiũgimus non ut
multitudine rerũ cõfuſior oratio non reddatur. Sed ne iudicẽ
impetu offendamus multo minus extare debetq đ: facile facie
mus ſi ſolutior erit oratio: ſi mẽbris ſolum uel etiam clauſula
ueloces erimus cęterum aduerſionibus interogationibus admi
rationibus ac omnibus quę exſuſcitans maximeque concurſu
multorum carebimus. quare hic ſiquid horum eſt: ne omnino
languida & iners oratio ſit quod loco qui eſt ab initio alieniſſi
muꝫ eſt: id ſimplex eſt. aduerſio cum interrogantis ſpiritu his

ſolum accepta eſt. Accepta incommodo id tu quę ad.q. detu-liſtis? & tibi quid cum res iſta non cõmouiſſet eui⁹ animum ad quem ueneratis langui.cre.ſtu.in cã fu.tm̃mõ in p̃.e.animi ue-ro a cauſa ab.ſed utrobiq; rebus in ultimo ꝟo & methodo ĩpe tum declinauit.illud autem non ad Cęſarem:ne iratus.non do mum ne iners:non in aliquem cum rebus p̃ceps ſit. & ceſis cõ poſitum tamẽ qm̃ quietũ eſt: & diſtributioni coniũctu; ita tar diuſculu; eſt. Et qm̃ de inciſione dicimus illud quoq; aprime tenendum triplicem eã eſſe: quę ta; rebus q̃ oratione inciſa ẽ: ut partitio & diſtributio.quę rebus non oratione ut conſecutõ & ſubcõtinuatio .quę oratione non rebus ut expolitio.illa lan guidiore credo ſtudio cã fuiſtis tm̃mõ in p̃.eratis.animi a cã ab.quã mirifice cõpoſuit.uix enim etiã cum diu cõſideraueris res integra uidetur:quę adeo una eſt:ut duo quę ſequũt̃ mẽbra ad primum tertium ad ſecũdum interp̃tationis modo referat̃. hos inciſionis modos non caſu dicet niſi temerari⁹ orator gra uis quem & prudentem licet dicere cauſę accõmodabit. ſed de his ſatis. Nec enim cũcta dicere poſſemus cum nulla fere ſilla-ba ſit:quę nõ certa ratione atq; adeo diuina eſſe uideatur.illud tamẽ nõ p̃termiſerim cõſiderãdũ & uelocitate op⁹ ſimul & mo ra ſit qđ hic locus oſtẽdit. Illud breuitate.hoc diſtractione mẽ brorum fieri poſſe. Num q̃ro utrum ueſtras ĩiurias:duplex cõ cluſio quã oſtendit ſuas eos non rei.p.pſequi:qđ etiam cũ di-ceret ad pom.eos q̃rela; detuliſſe: & eius animu; non mouiſſe ſubiiciebatur. Videte ne erretis.contrariũ eſt.nam qui ĩimicis ignoſcit ſuis non perſequitur alienos.hinc etiã palã eſt:qđ ex pulſos ſe cum iniuria rei.p.cũ a ſenatu miſſi eſſent aperte accu ſatores:cõtendebant qđ nõ eius cauſa.quoniã incõſiſtens apđ Cęſarem erat.auſi ſunt deferre:ſed ꝑpter ſubiectionẽ. Itaq; nõ uideor.cõuerſio ad iudicem qua ſibi beniuolentiam int̃poſita ſententia exordij compat:ut & repetat & ad parentẽ agi cauſa; demonſtret: quę etiam apud iudicem agi poſſet. cauſas Cęſar egi multas equidẽ totũ.Cęſaris ĩpius teſtimonio utit̃ qđ ad iu dicẽ aliter agit̃ alit̃ ad parẽtẽ. qũo ad iudicẽ quomõ ad parẽte; collatiõe breuit̃ exponit. Dic te Cęſar. poſt collatione parẽtis & iudicis aptiſſime ad Cęſarẽ breui ꝑ occupatõe; utit̃ epilogo

ac enumeratiōe eorum q̄ dicta ſunt: quę etiam apud iudicē ua
lerent. Ita cꝰ uel in iudicio poſſe abſolui ligariū oſtendat: mul
to magis a parente ignoſcēdum contendit. ſed ego ad parentē
īqt loqr. huic loco & cōtrarij & mīor uis īeſt. abſoluē .n. iudex
ignoſcē parēs ſolet. ac rurſū iudex ſeuerꝰ parens miſericors eē
d3: uerū q̄ ad iudiē referūť acria eſſe nō debēt. quare nō īpetu ut
natura rerum petit irrumpunt: ſed auditori accommodata eius
animū illabunť. carent ergo acrimonia partim quia abſoluere
& ignoſcere miſericordia & ſeueritas non aperte ut iudex &
parens inter ſe referuntur & cōmutatis uerbis & occultius neq3
connectunť breuiter. ſed ſperſa latius etiā diſiuncta etiā retēta-
ſunt quod factum eſt quoniam ad ipſum auditorem feruntur
abſque ui ulla illabantur: quorum uis ut facilius appareat nos
ipſa colligemus. cū legatus ante bellum profectus ligarius ſit
relictus in pace bello oppreſſ: & in eo non acerbus ſed totꝰ ani
mo ac ſtudio tuus: quę omnia uel apud iudicem abſoluendum
ualerent. tu qui parens es apud quē etiam cum dicimus errauit
fecit temere. fecit timorem ad clementiam tuam cōfugit. ueniā
petit: ut ignoſcas. orat condēnabis! & per oppoſitionem ſic. Si
dicerem Cęſar errauit ligarius fecit temere fecit timore ad cle
mentiam tuam confugio delicti ueniam peto ut ignoſcas oro
Si ſola haec dicerem ſi nihil aliud offerrem. tu quoniam non
ad iudicem ſed ad parentem hęc dicerem opem ferre non dubi
tares. nunc cum & illa uere afferantur legatus ante bellum pro-
fectus eſt relictus in pace bello oppreſſus & in eo non acerbus
ſed totꝰ aīo ac ſtudio tuꝰ. hęc cum apud iudicē ad abſoluēdū
ualerent: apud te parentem non efficient ut ignoſcas. ex his pat3
ꝙ uniuſcuiuſq3 loci tractationem rebus idoneam orator tene
re debet: ea utetur. ſed cęterę quoq3 circūſtantię patiuntur ſi mi
nus cauſę orationē non orationi cauſam accommodabit. ita &
uis reꝝ inerit & cauſa agetur nō euerteť. & q̄ natura ſimilia ſunt
in uarijs cauſis & diuerſis locis tractationem uariam habebūt
& ſicut cauſa poſtulat agemus & auditorem uarietate delecta
bimus. Si nemo īpetrauit diſtributio. Tu idē fer opē qui attri-
butio depcationis locus. An ſpandi ligario a minore ē & hab3
tractationem loco conſentaneam. nam cum ad extollendam
d

clementiā Cęſaris ſumptū ſit ad ligarij ſpem ac animum ferť: nō ad auditorem ut ſuperiora.ferreť autē ſi ſic dixiſſet an ſoli⁹ ligarij ſpem falles:cum mihi apud te locus ſit etiā ꝓ altero de precādi: Sed cum uim rerū retinendū cenſet:ſi durior res ipa ē tractationem mutat.ſin tractationē retinet:rem ī mitius uertiť: quāq̄ neq; in hac oratione ꝑparat & exordiť.ultinam hanc deꝑ cationis partem quā nō ut ꝑmā: ſed lati⁹ dicturus ē.totius enī cauſę fundamētū ut in īgreſſu tāgendū ē ſic in exitu āpliſſime ꝑtractandum uideť.captat igitur beniuolentiā a pſona cęſaris ex uiſceribus ipſius deꝑcationis.Cauſas apud te rogantium.ex politio uel interꝑtatio eſt ſiue utrūq;. nam inter eas id inter ſe arbitramur:ut cū utriſq; eadē res ſit:& aliud atq; aliud dici ui deatur in interꝑtatione ut nomen ipſum oſtendit ad clarius de uenire plerunq; ſoleamus:& duorū mēbrorū numerū excedere nō debeamus expolitionē non interꝑtandi cauſa adhibem⁹.ſ; ut ī moratione locupletius atq; politius qđ diciť reddamus:ac ideo certū mēbrorū numerum nō obſeruam⁹ id rogātium cau ſa nihil aliud ē niſi neceſſitudo eius pro quo laborant:uel poti⁹ erga eū officiū grati uult⁹ cęſari eorū ſūt qui ſui neceſſarij ſūt. ſed uis quoq; correctionis ſubeſt.cauſas enim neceſſitudines rogantium quas habent cum his pro quibus laborāt gratiores eē dixit q̄ uult⁹.i.q̄ neceſſitudinē quā ſecū habeāt in alt̄eo mē bro.alterum omnino negauit nec ſpectare q̄ tuus eſſet. neceſſa rius is qui te oraret: ſed q̄ illius pro quo laboret. Itaq; tribuiſti magna laus cęſaris abſq; adulatiōe qm̄ ex ipa re cōmodiſſime oritur.Sed uideo tū apud redit ad illā ſnīam ut iā abſoluat ac cōmodatiſſimū:ad ea q̄ ſequūť exordiebā.nō.n.argumēta ſo lū & locos qb⁹ ꝓbam⁹ad cauſā.nō cā; ad locos oratores debēt accōmodare:uerū etiā ea qbus cōciliam⁹.nā hic Cicero ſi q pro ligario laboarbāt ſūma neceſſitudine cōiūcti cū cęſare fuiſſent nou ita ſed cum cauſas rogantium ipſum ſectare oportere nō negaſſet.tum multo magis ꝙ ſūma ſecū coniunctis neceſſitu dine rem gratiſſima; faceret. nūc qm̄ id dici non poteſt.id qđ dici poteſt ita tractat ut fieri debere uideať:& factitatū iā ab eo ſit neceſſitudine magna cōiunctos dicit :& iuſtiſſimo eos do lore cōmoueri:ut e uiſceribus cauſę trahať exordiū ex illa parte

maxime q̃ de fratribus ẽ qui cũ ligarius potius exules mallent
q̃ ſine ligario romę uiuere. Poſſũ fortiſſimos ui poſt breuiſſi
mum exordiũ.ita.n. fieri neceſſe ẽ interagẽdu; ubi uel nullum
uel breuiſſimũ & plerũq; ſolutũ exordiũ eẽ debet: locũ depca
tionis aggredit̃ a magnitudine animi eoꝝ q rogãt q nonus cõ
miſerationis in rhetoricis poſitus ẽ.Et dolorẽ huius ti.multũ
mouemus tñ forte & nobiles uiros ĩ ſqualore eſſe oſtẽdim⁹ .
quid de fratribus dicã a diſiũctiõe ſexto cõmiſerationis loco :
ut qm̃ fratres diſtracti uiuere non poſſunt: aut ligarij reſtituat
aut ĩtelligat fratres ei⁹ qui ſecũ ſẽp fuerũt id ipſum exiliũ op/
tare:ut cũ fratre uitã agãt:q̃ patria:q̃ dom⁹:q̃ dij penates.ampli
ficat diſiũctionis dolorẽ repetitio cõmiſeratiõi accõmodata.
Si fraterne ſi pie ſi cũ nõ eſt cu; dolore mouet̃ dolus ab eade;
dicendi formula ad q̃ adeo ſchemate cito recedendũ nec omni
no ideo adhibẽdum.nã qui ad dolorem ĩpellere uult: & inſtare
debet & mouere nimium :morã in affectu reqrit affect⁹ idẽ eã/
dem dicẽdi formã poſtulat.alterũ cõmutationẽ flagitat.quare
in uaria ſchemata id ipſũ efficere poſſũt eodẽ ſchemate inſiſtẽ
dũ numero ac tractatiõe cõmutãdũ.iã hic ſchema unũ uidem⁹
repetitiões tres tractatiõe; uariã.nã ĩ p̄ma p̄intellecto uerbo cũ
cta reddũt̃.in ſecũda poſtpoſita.ĩ tertia abſolutiſſima ſingula
ſũt.quã nõ ſine cã ab.n.littera ĩcepit.eſt.n.id elemẽtum fletui
potiſſimũ accõmodatũ.illa uno exiſtẽte.mirifice mouet poſt
poſitũ.nã & ſequẽtia excitat & p̄cedẽtia diſtrahit & hiatu plo
ratũ mutat̃:ex quo facile uideri poteſt q̃to in dicẽdo poſſit ta;
tractatõ q̃ cõpoſitio.ſi qs.n.ita dicat.nã ligario exulãte q̊uis
exiliu; his optati⁹ eſt q̃ uel patria uel dom⁹ uel dij penates.& ſi
dignitatẽ oratiõis detineat:nõ multũ tñ cõmiſeratione cõmo
uebit. Valeat illa tua uox.ſeruauit uerbi modũ in quarto mẽ/
bro:ut ĩ uocis curriculo ĩpetu ferri uideat̃.uitauit repetitõnẽ ne
multitudo faſtidiũ pariat:& ut ui reꝝ ferri nõ p̄meditatiõe pu
tet̃. Ad hęc cũ nõ moueat niſi mota oratio q̃drimẽbris repeti
tio ab hui⁹affectibus q̃ſi firmior alienior ẽ bimẽbris.uix affe/
ctu; ſignificat.quas obres eũ numerũ in mẽbris retinuit quẽ et
in repetitiõib⁹obſuauit.Te.n.dicere audiuim⁹.attributio q̃ ex
cõpatione põpeianoꝝ benignitate cęſaris ab eo qd̃ ſolitus eẽt

diceſ oſtēdit. dicere inqt. Te audiebam⁹ qđ nos pōpeiani. ſ. ad uerſarios oēs putabam⁹: q nobis cū nō eēnt cū tu oēs tuos puta res qui cōtra te nō eēnt ex quo ſeqſ q̄ſi a cōtrario multo magis putādos ſuos q ſēp ſecū fuerāt. nā ſi q ſecū fuerat ei opponiſ: q ſecū nō fuerat etiā ſi cōtra ſe nō fuerat & eū q cōtra ſe nō fue rat ſuū ducis: mlto magis eū q p ſe fuēat ſuū duces. Vides igiſ hūc ſplēdorē. attributio cōpationi depcatiue cōfuſa. attributō qm̄ ſplēdorē ac nobilitatē. cōpatio qm̄ merita rogātiū in Cęſa rē cōmemorat. ſplēdorē tñſlatō augēdi cā. hāc doctoꝝ domū appellauit ppē nobilitatē gentis idq fere dicit nō exornādi ſed amplificādi cauſa qđ inſpatiōis ē: & ut euitaret ſacietatē q̄tū re petitiōis uim minuit: tm̄ ex iocūditate agnomiatiōis mutuat⁹ ē. Hūc luciū. deſcēdit ad ſingulos p articulū potuiſſet & ſingu los enumerare: deinde referre uniūſā doctorū domū oēm ſplen dorē: quo tractatior his locis cōueniētior cū e ſingulis ac minu tiorib⁹ ad multitudinē & ad maiora pcedit ora°. ueꝝ qm̄ hoſce oēs eqtes romanos dictur⁹ erat apđ poſtpoſuit ppē maiores multitudinē eqtū: qui ligario fauebāt. ne cōfuſio fiat & ut ua rie diceret ab uniūſis īcepit in ſingulos cedēdo deuenit: & tādē hoſce oēs eqtes romanos adiūxit qđ ad totū hūc attributionis locū collectō q̄dā ē. ſic & idonea loco tractatio reddita ē: & ua rietas atq diſtinctio oratiōis facili⁹ ī animū auditoris illabi af fectū facit: atq his maxīe cōpatiōe depcatiōis oſtēdit quant⁹ amor eēt cęſaris ptiū & aug; rogātiū mēita. Cōſerua igiſ tuis. Cōcludit cōpationē quā pceſſit attributio in eodē oratiōis cō textu: quoniā cōiūcti loci maiorē uim habent & demōſtratiua iudicialib⁹: niſi qđ īpediat cū diſpoſitionis pcepta cōſcribere mus pponi oportere demonſtrauim⁹. depcatiuę aūt compatio nis ppriū ē: ut noſtris aut noſtroꝝ enumeratis ac adauctis orati one meritis maiora aut plura beneficia dicam⁹ q̄ delicta ſint: q̄ cōmiſim⁹. qua ex re illuđ q̄dāmodo auditori ſbiiciſ: debere ſi grat⁹ eē uelit ignoſcere: ſed plerūq ne moleſti ſim⁹ a crimonia loci tractatione minuiſ. ut hic Cicero. ad alterā compationis ptē q̄ ex attenuatione delicti conſtat occulti⁹ tñſit īmo ita trā ſit ut rē nullo pacto ptinētem ad ſupiora dicere uideaſ. nā his uerbis omnino orationē ſeiunxit. Qđ ſi penitus pſpicē poſſet:

nec tñ attenuationẽ occupat: ſ; qđ maiꝰ ẽ cõceſſionis uim p pur/
gatiõe; ex neceſſitate cõiectura ex fratno affectu aĩo ac uolũtate
ligariꝭ cõprobata. ita auditor ad ignoſcendũ ĩpellit ei q neceſſita
te peccauit cui etiã ſi cõſulto feciſſet ignoſceret ꝑpt ſuorũ meri
ta. quare his oĩbus ea uis q̃ a maiore ẽ cautiꝰ ĩtruſa latet. Qui ſi cõ
ſilio id feciſſet ſbiecit uim a maiore nõ exp̃ſſit oratiõe ne aſpior
uideret. retinuit tñ tractatõe; loco aptiſſimã: ut eiꝰ ui qđ dicit ex
ſe ipo iudex pſpiciat. eſſet eorũ ſimilis mirifice & uim a maiore
ſubiecit: & orationẽ ad benignitatẽ & clementiam Cęſaris retor
ſit: ut q̃ſi ab exẽplo ꝓprio: ꝙ & aliꝭs ignouerit ligario q̃ꝗ igno/
ſcere ĩpellat. Sed ierit ad bellu; diſceſſerit minꝰ dixit ut attenuet.
Virũ etiã a fratribus. nõ uoriſimile ẽ affectũ fratnũ: ſic ab eo cõ
tẽptũ ita ꝙ dat cũ ãplificare uideat tũc potiſſimũ eripit. At etiã
memoria tẽto cõpatio p cõmemorationẽ meritorũ Titi ligariꝭ:
cui etiã uis attributiõis ineſt. Etiã de aliꝭs queſtoribꝰ extollit me
rita collocatõe q cũ nihil aliud extollit magnope ex animo ipiꝰ
Nulla. n. res ẽ adeo pua quã ſi ſtudio in amicũ facimꝰ uel ab eo
ut boni uiri iudicemur. plurimi exiſtimari nõ debeat is cuiꝰ cau/
ſa facimus. admonitꝰ huius euitauit: ut ſolet cõpationis acrimo
niã. Fratres optimos & in te. ab euẽto tenuiſſime. maiorẽ. n. co/
piã res nõ ſuppeditabat. nũc qđ ĩ rhetoricis de ratiocinatiõe dixi
mus exẽplo demõſtrabimꝰ. deinde depcatiõis huiꝰ genꝰ cõſidera
bimus. Ratiocinatio igit cũ triũ ptiũ ſit biptita plerũꝗ ĩueni
tur. nõ. n. quẽadmodũ dialetici ſẽp orator cõplectet q̃cũꝗ re ipa
in argumẽtatiõe cõtinẽt. uerũ id ſolũ de q̃ dubitare auditor poſ
ſet diligẽter plerũꝗ exponet: qđ in uniuerſũ ueꝝ ẽ aut ueriſimile
poterit p̃terire: ut & auditor cũ ex ſe afferat qđ facile aut fere ſine
cogitatiõe animo ſtatĩ aboritur mollior ad cõſentiẽdũ ſit & ora
tor una re tm̃ occupatus copioſius eã explicet firmiuſꝗ ſtabiliat
& oratio grauior ſit ac expeditio cũ ea relinquũt: q̃ ſuapte nã oc
currũt. his de cauſis crebrius hũc modnm oratores ſuſcipiũt de
quo nihil adhuc diximꝰ: qm̃ putauimꝰ uno ul'altero poſito exẽ
plo cętera oĩbus aptiora futura. ut igit qd dictũ qd relictũ ſit p
ſpiciat. Ratiocinatiõe; de q̃ſtura ligariꝭ q̃lis in re ſit cõſcribamꝰ
Omnibus Cęſar q ſtudio in nos ſuo qꝗ: ut boni uiri a nobis
iudicẽt nos et dignitatẽ noſtrã q̃tũ in eis eſt tuẽt: ſi qd honeſtũ

ſupplices a nobis petūt:cōcederē dēmꝰ.S; titꝰ.L.ſtudio ī te ſuo ac ut boꝰuir a te iudicari poſſet mirificꝰerga te & dignitatē tua; fuerat q̄ſtor.cuius ratio ꝙ nō ego ſolū memoria id teneo ſed te quoqꝫ ip̄; ſpero nō eē oblitū q nihil obliuiſci ſoleas niſi īiurias: debes ḡ huic cū ſupplex petat fratris ſalutē cōdonare.huiꝰ ratiocinatiōis p̄ᵃ ps relicta ē:& oraᵒexcitatior ḡuior:nec minꝰdiluci-da.lōgior ṽo fcā ē & ꝓpt̄ ratiōis īterıectiōe;:& ꝓpt̄ cōpatiōe; ex collocatōe ad expolitiōe; locupletatōe;qꝫ argumētatōis ptinētē hꝰ.& illd̓ cōiecturale ē qd̓nō ut r̄petat ſ; ut ad mīa; īpellat inťiecit.nā oīs enūeratio ſiue tenuis ſiue āpla ſit id hēt ꝓpu;:ut q̄ ꝓbata ſūt afferat nō ꝓbet.hic qd̓afferť ī minuta rōcinatione ꝓbať quā ī ītegrā ſic reducimꝰ oēs hoīes cęſar q cōſpiratiōe ac pene cōflatū inť ſe cōſēſū retinēt niſi ui diſtracti diūſas ſnīas fortūaſqꝫ nō ſequūť.ſed ligariȷ fratres tres cōſpirātē ac pene cōflatū inť ſe cōſenſū retinēt. uolūtate igiť tecū oēs fuerūt: tēpeſtate arreptꝰē unꝰqd̓ ligariȷ huiuſcemodi eē etiā rōe inťſpſa ꝓbauit. ꝙ nullus ſit q hoc nō nouerit.nullꝰ q nō ſentiat.ſed de his hactenꝰ. Geꝰ aūt & forma dicēdi depcatōis cōmiſeratōis genꝰē quod conſtat breuioribꝰmēbris clauſulis magnificis firmis atqꝫ cōſtātibꝰ:niſi ubi cōiecturā ī cōceſſiōe de aīo et uolūtate ligariȷ adhibuit:q̄ qm̄ plurimū mouē pōt ī cōfirmatōis frōte poīta: etiā ī ſbſidiis collocata ē.ptea qd̓maximū ē:tota orō diſiūcta uaria cōpoſitōis ē:q̄ uarietas tn̄ hēt q̄ſdā moras & q̄ſi ſtatꝰcōmiſeratōi accōmodatiſſimos.ad hęc circūductōis nulla fere aut nō magna uis:aſpitatē ṽo oē; & acrimoniā rebꝰ ipis inťcurrētē cōſilio atqꝫ copia declīauit.ita genꝰcōmiſeratōi ad ūguē q̄drat. res acriores īſunt q̄s nec omittē poterat ne totā cām amittēt:nec eis genꝰſuū accōmodāe ne auditorē cōcitaret:qd̓ cōť pcepta nō ē.nā cū dicimꝰ rebꝰ orationē nō orōi res accōmodari oport;.rei uocabulū toti cāę uſurpatiōe attribuimꝰ.Fac igiť qd̓ de .cōcluſio totiꝰorōis.nā depcatio:& ſi ī extremis collocata ſit & a cōmiſeratōe nō aliēa: nō eſt tn̄ cōmiſeretōis ps ſ; totiꝰorōnis huiꝰqd̓ſępiꝰdcm̄ ē ſtatꝰ pncipalior & radix.q aūt cōcluſionē putāt ad h̄ qd̓dcm̄ ē:etiā ignorāt nihil alieniꝰeē ab oī cōcluſiōe q̄ exordiū. Hęc igiť concluſio breuiſſima ē.nā q̄ a ſupioribꝰ repetēda erant an̄ depcationē repetit.ita cōcluſa pte oī orationis:q̄ depcatiōe; pcedit tn̄ſit ad dep

catione̅ qua breuit̅ tractata reliquu̅ erat id ip̅m i̅ferre ꝓpt̅ qđ de ꝑcabit̅. ignoſce̅du̅ ee̅ ligario ut ceteris. quáobre̅ ſtatiꝫ & a gloria quá co̅ſecut⁹ fuerat. Reſtituto Marco marcello Ceſare̅ ad ignoſ ce̅du̅ i̅pellit. Nihil. n. e̅ ta̅q̄ bo. nulla e̅ de um. attributio ſingulari. ad miſericordiá acco̅modata. ut. n. co̅miſera° depcatio̅i co̅gruit: ſic depcato̅is loci a miſericordia no̅ alie̅i. Eſt au̅t poſtrema hec oratio̅is ꝑticula grauiſſimis ſe̅te̅tiis q̄tuor co̅ſtipata: quaꝝ ꝑmá & t̅tiá uniu̅ſalius ꝓtulit: ſecu̅dá & q̄rtá pſone accōmodauit ge⁹ dice̅di me̅bris illuſtrib⁹ & diſiu̅ctis ac abſolutis clauſulis áplis locato̅e & nume̅o dignitatis co̅poſitu̅ e̅: pulchritudinis quoqꝫ ac uenuſtatis dignitas no̅ penitus omiſſa. Sed & iocu̅ditas ſb̅e non extat: ne ſn̅iaꝝ deiiciat grauitate̅. Repetitoi. n. cu̅ qeta e̅ & uaria uenuſtate̅ ac pulcritudi̅eꝫ facit ta̅to maiore̅ q̄to no̅ nihil etiá iocu̅ ditatis accedit ſꝫ duplicat̅. At hic ſi negatione̅ in t̅tia ſn̅ia ꝑpoi̅s ꝑua me̅broꝝ de co̅mutato̅e duplicabit̅. Quare cu̅ util' magna laus ceſaris q̄ ſeip̅m co̅ſulere no̅ alios impellit̅. ta̅to teip̅m admo. ab eue̅tu optim⁹ oro̅is exit⁹ e magnitudine bn̅ficii ſi uni⁹ ſalute plu res co̅ſerue̅t̅: a magnitudi̅e calamitatis ſi uni⁹ dánatio̅e plures co̅ de̅nent̅. Nu̅c q̄ de tota cá i̅cipie̅tes diximus latius repetát̅. ná qm̅ iá ſingula expoſita ſu̅t melius atqꝫ faciliuſ q̄ co̅munius co̅ſi derata ſu̅t ꝑcipie̅t̅. Fuit in africa ceſar ligari⁹ adu̅ſus te fuit. ueniá petit. dignus. n. e̅ ut ei ignoſcas is q cu̅ fratrib⁹ fuiſſet. ſi ei licuiſ ſet & africa diſcedere. ꝑſerti̅ cu̅ iis ignoueris q te ut crudeliſſimi uiri multo magis i̅ſecuti ſu̅t: indignus q nos tradituros tibi afri cá ex ꝓuincia repulit. qđ etſi ꝑ firmame̅to poſuimus ut ius toti⁹ cáe uideat̅. tame̅ i̅tentione̅ etiá alterá appellauimus. nec. n. Tube rone̅ firmaſſe cám crede̅du̅ e̅ ea re q̄ ſibi dictu turpiſſima erat. ſꝫ ſic potius indignus: q nos ex ſenatu auctoritate ueni̅e̅tes in afri- cam repulit. Veꝝ qm̅ hec no̅ ſiſtit. nec. n. ceſar ſenatus ꝑtiu̅: ſed ſenatui hoſtis erat ſubiiciebat̅ tradituri eramus africá qđ ꝙ ipſi accuſatores apte pro firmame̅to no̅ afferebát. nec ei quo pro fir mame̅to apte utebát̅ expulit nos i̅ africam ex ſenat⁹ auctoritate uenientes connectebát. idcirco ſperauimus & figuratam intenti- onem appellauimus. nullus enim niſi mente captus non uidebit hoc ipſum Tuberones in accuſationem attuliſſe qđ tradituros expulerat. ná cetera no̅ co̅ſiſtu̅t. ſꝫ turpitudine rei deterriti ad aliá

ut boneſtā ſic ī cōſiſtētē ītētionē ſimulata; refugiebāt: quā rur ſus bis ipis de cauſis firmamēto quo ſbſtētabāt: nō cōfirmabāt ſed auctoritate ſenat⁹ obiecta. ſbiiciebāt qd uere ītēdebāt quoqꝫ ſibi cā cōſiſtebat: qd Cicero cōiectura oppugnabat. qre ut q mō agebāt ītelligi poſſit q ſi p duas ītētiones ſepauimus. rurſus ut q ſibi re cā cōſiſtebat planū fieret. idipm p firmamēto aſſūpſim⁹. ex qbus oībus cōpoſita defēſoris bęc ē ex altera pte iudicatio: cū tibi tradituri tuberones africā nō fuerūt: qui te multo magis q li gari⁹ iſecuti ſūt dign⁹ ē uenia ligari⁹ q eos ex africa repulit & adū ſus te ibi fuerit cū ſi inde euadē potuiſſet: una cū fratrib⁹ te ſecu tus fuiſſ;. bęc cōpoſita iudicatō ſimplices cōplectiť: cōiecturalē. nō fuiſtis tradituri: cōceſſiōis expurgatōe uolūtatis p cōiecturā. pmū ex eo qd ē. adūſus te fuit. alterū ex eo qd ſi inde euadere po tuiſſet. una cū fratribus tecū fuiſſet. depcatiōis ex eo ipo: qd ī cō ſeſſione facit. neceſſe nāqꝫ fuit qm purgatio nō tm uirium bēt ut p ſe ac ſola cōſiſtat ex eodē fūdamēto ad depcationē tnſiret. bi oēs ſtatus ſic ad unū depcatiōis cōcurrūt ut & iudicationes ad iudicatōnē: qre ut ſiqs de cōpoſita iudicatōe qrat una ſit an mul tę: nullus unā reſpōdere dubitet. ſic ſi qs introget: quo ī ſtatu uer ſeť uniuerſa oratio in depcatiōe abſqꝫ ulla titubatione: reſpondē dū eſt. ut. n. rationes & firmamēta qbus iudicatiōes cōponūť pn cipalis iudicationis ptes ſūt. ita ſtatus e qbus illa fluūt pncipalis ſtatus ptis eē neceſſe eſt. bic ſtatuū & iudicationū cōcurſus ac cōpoſitō cū ad īueniēdū accōmodate. tū autē ad diſponēdū plu rimū ualet ſi recte pcipitur. ad grauitatē uēo omnino neceſſaria quā q nō qrit orator nūq appellabiť: niſi forte a rudibus atqꝫ in doctis. cōfert aūt maxime nō ad copiā ſed ad iudiciū. bac. n. uia penitus cognoſci poteſt: cui inſiſtēdū in quo īmorandū ſit qd acrius qd remiſſius dicēdū. qd p totā cā; ſpgēdū: qd cauti⁹ adbi bēdū aut tāgēdū: & ſemel ne an multotiens & ī qbus locis obte gēdū. qcūqꝫ. n. ex bas radices ſūt: pſtrīgēda & occultāda uideť: ut cū locū bis recte cognit. ſi dicēdi copia ex elocutiōis ui rite ac ceſſerit orator iā erit q bęc uidet & eloquiť ſi qdem pnūciatione; quoqꝫ idoneam: ſingulis attribuit ſin min⁹ attamē in ſcribendo priſcis oratoribus conferendus. bęc igitur cauſa ita iudicatione ac ſtatu coniuncta & multiplex depcationem & ſeorſum actam

cõſiſtit.n.apud ĩpatorẽ & ſperſã p totã orationẽ habet ut dẽt
ꝑncipalẽ ac fũdamẽtũ & ut ita dicã ſuſtentaculũ omniũ ad eaꝫ
conceſſio antecedit.nã.n.ſtatuũ ſic poſtulat ut in quarto rhe
toricorũ ĩnuimus.ꝑterea cõceſſio ad depcationẽ & miſericor
diã ut plurimũ affert ſi admiſceẽ ſicut añcedit eaꝝ reꝝ fũdamẽ
tũ ẽ. depcationi recriminationẽ cõiunxit eã ꝗ ẽ eiuſdẽ crimĩs
& cũ recriminari cępiſſet neceſſe erat ĩpetu oratiõis cętera hu9
cõiũgere:ut re incitat9 dicere nõ ſtudio ad ea deſcẽdere uidereẽ.
Coniecturã poſtea cõmodiſſime ĩterſerit quã ab aliјs ſepauit:
qm̃ ſimulatione ſibi nõ ſubiectione agẽda erat accuſator:ſper
ſit p totã orationẽ.ita.n.figurata ꝗ cãꝫ ſbſtinẽt diſponi debẽt.
hic h̃ pacto diſtributis tãdẽ repetitis ꝗ uel ad iudicẽ ualere poſ
ſent ad depcationẽ cui etiã cõiecturalẽ cõceſſionẽ ĩiecit: ita ſu
mus orator cũctis ĩgenio mirabili artificio ſingulari ĩuentis di
ſpoſitis dictis diuinã hãc oratõeꝫ reddidit exordio uniũſę cãę
penit9 accõmodato:narratõe luculẽta uera breuiſſima:ſeiũctõe
cõfirmatõe cõcluſiõe abſolutã exordij genere morato.affecto
uero narratiõis delectu uerborũ & numero pene illuſtri ſche
matis.recto ac puro.cõfirmatõe uarietate ac uario cõcluſionis.
Illuſtri pulchro.iocũdo ꝗ oĩa ſic cõſecut9 ẽ: ut nihil addi:aut
minui nihil tñſferri nihil cõmutari nihil aliẽ dici poſſet ꝗ̃ dcm̃
ẽ:qn illico ul' mediocriẽ pito homini labefactari.rure ſordeſcẽ
uideaẽ oratõ & qd' admirabili9 ẽ.nullũ fere uerbũ poſitũ ẽ qd'
cęteris oĩb9 nõ cõueniat.nullũ uanũ aut inane:nullũ qd' uel ãte
cedẽtia nõ reſpiciat uel ſequẽtia nõ ꝓſpiciat:ꝗ res maxĩe decla
rat artificio non nã ſola qd' multi falſo arbitrãẽ ꝑclaros orato
res ſcripſiſſe.Nõ dico hęc temere nec ſuplatõe utor.uerũ ex iis
ꝗ uideo tãta diuini illi9 tã ĩgenij ꝗ̃ artis admiratiõe afficior: ut
facile credã plura me atq; maiora fugiſſe.nec tñ ꝗcũq; uidi ſcri
pta ſũt.multa ne obſtẽtatiõe ſcribere.multa ꝗ cõiſſima ſũt nõ
nulla põdere ac multitudine reꝝ oppſſi reliqm9. nulla.n. ferme
oratõ ẽ:ꝗ uniũſã artis doctrinã nõ flagitet.ꝗre ſi qd addi poſ
ſe quiſpiam arbitrabiẽ.ſi grati animi eẽ uoluerit non magis de
trahet ꝗ quicꝗ̃ aut neglexinus :aut non uidimus ꝗ̃ probabit.
ꝗ non ſolum pręcipiendo hęc ſtudia illuſtrauimus : uerum
etiam rem aggreſſi ſumus quam nemo uel e priſcis illis atque

doctiſſimis uiris cũ eo multi otio abundarẽt: ut ĩutiles etiã fa-
bulas cõſcriberent: uel latine: uel grece adoriri uſus ſit. ſequent̃
igit̃ oẽs q his humanitatis ſtudiis dediti ſũt: quiq; maioꝝ dicẽ
di copiã ſimul ad gloriã adipiſci cupiũt hãc certã exqſitãq; di
cẽdi uiã: nec aut multitudine aut magnitudine reꝝ detreãt̃. nec
enĩ difficile ẽ ĩmortalitate dignũ opꝰ cõponẽ ſi qs cũ natura ua
leat: q̃ tñ benigniſſime oĩbꝰ fere ſe ĩdit artẽ ita ſibi habitu facit
ĩnatã: ut a natura ipa paꝝ diſtare uideat̃: qđ ſi cui arduũ uideat̃
noſtro cõmonitꝰ exẽplo ĩcũbat diligẽtiꝰ. q & ſi multis aduerſę
fortunę caſibꝰ oppſſi huic rei nõ tm̃ elaborauimꝰ q̃tũ uoluimꝰ
& nũc ſi daret̃ otiũ aliis quoq; doctrinis nõ nihil cõferre poſſu
mus: qm̃ artificiũ ſeqmur: qđ ad cõmunẽ utilitatẽ cũctis edi-
dimus. & qcqd unq̃ ſcripſimus. & ſi nõ penitus accedere atta-
men nõ lõge fortaſſis ab oratoris ui ſi qs ſincere exaĩat fide ab
eẽ uidebit̃: qđ ita eẽ ut facilĩꝰ ad hãc noſtrã pceptionẽ oẽs iudi
cãt̃ unico exẽplo demõſtrabo. ex agaſone igit̃ noſtro illđ ſu-
mat̃ quo in aduerſariũ cũ dedignatione fert̃ oratio. Veru; hic
loci factus nõ poſſu; nõ dolere q in gręciã homo tu omniu;
in gręciã omniũ bonarũ artiũ inuẽtricẽ in gręciã deoꝝ olim do
miciliũ. Nõ Iouis dico & Iunonis: nõ ad fabulas refugio: ſed
multorũ heroũ & ſanctorũ uiroꝝ: ſiue uetuſtiſſimos a noſtra
etate cõſideres ſiue nr̃ę. i. uere religiõis cultores: quos numero
plures doctrinis ſubtiliores: religione ſanctiores q̃ ex reliquo
terraꝝ orbe ĩuenies: in gręciã inquã ſolꝰ tu omniũ quo te inſcri
bis noĩe digniſſimus in gręciã inueheris. pductio hęc ſpiritus
uaria nimiũ oratione. nobis cõpoſita ẽ. uarii eni; affectꝰ ire pci
pue doloris & ĩdignatiõis cõcurrerũt. turbatiõe; igit̃ animi ma
gna; qdẽ ſ; q̃ rationẽ nõ deiiceret oſtẽdimꝰ. itaq; ſbito irruimꝰ
qđ ueritatis & repẽtinę motiõis ẽ q in gręciã tu homo omniũ.
nã illđ. uerũ hic loci factꝰ. nõ eſt pparatio ſed trãſitꝰ in affectũ
& auditoris exſuſcitatio pciſio vo ſtati; in ĩgreſſu uie ac dele-
gatiõis ĩeſt: nõ ſuſpitiõis. hoc. n. cũ ab oratore uerbis notat̃. Il-
lud cũ abſq; ãnotatione ẽ: ſolet efficere. Repetitiones tres ĩſũt
breues atq; occultiores. bimẽbres. n. fere omnes ſunt. nam &
mora in eodem omnino ſchemate & ſi cõmotũ nõ tamẽ turba
tum animũ oſtẽdit: & uelox ab eodẽ omnino ad aliud trãſitus

affectū q morā flagitat nō exprimit. quare numero tres forma una repetitio adhibita eſt. pterea magna ineſt uarietas cū prima tribris ſit ut ſtatī in aditu mora in affectu exp̄mātur mēbra dignitatis ꝓpter affectū in p̄ma clauſula clauſulę oppoſitę. qpe p̄mas duas peon & epitrit⁹ poſſidēt qđ facit ut mobilitate uiuere oratio uideať. alterę duę q ſequūť minimo numero membrorum conſtant: ut cū maiore indignatione ꝓferanť & occultiores ſnit. nam ſi quis dixiſſet nō iouis dico nō iunonis nō ad fabulas acrior qdē eſſet: & tātam indignationē oratio nō oſtēderet: nec pulchre illud cōſeqretur ſed multorū beroum & ſanctorum uirorū qđ cū dignitatis ſit indignationē auget ad acrimoniam uix accōmodať: ſed uarietas ac mobilitas etiā mēbris obſeruatur. tres nāq; repetitiones inequales mēbris ſūt. ita īdignatio et dolor ac turbatio animi non conquieſcit p̄mo: deinde ut iam exagitatus animus uariis cogitationibus q̄ uariam orationē faciebāt. tandem affectū ſuum cōfirmet: ac ſtabiliat quinq; mēbrē diſtributionē adiūxim⁹ q̄ multitudine mēbroꝝ indignationi breuitate dolori accōmodatur: et ne nimium exaſperet auditoris animū ſimiles caūs & ſimiles exit⁹ leniūt. Reduplicatio in exitu ponit: q̄ creditur & ꝓpter turbationē animi & ut breui⁹ ceſſū ultimū relinquať in grępiā īueheris deficiēte iā ſpiritu: illđ uero quo cediť mirabile ē. ſolus tu omniū q̊ te īſcribis noīe digniſſimus. nā & clementiam aduerſariȷ́ oſtēdit ſe ita inſcripſiſſet & īpetu quodā ire ruit: cū tres p̄mę dictōnes ut auribus melius ꝑcipitur uebemētius exagitent. Illud apprime cōſiderādū: ꝙ ita cōpoſita oratio ē: ut plures ineſſe uideāť exornationes q̄ inſint: qđ factū nobis eſt qa in paucis re plura iniicere non potuimus: q̄re ut & elegātia cōſeruetur & uarietas inſit & ſpiritus ꝓnūciātis undiq; cogať: ut cōmoueri uideať audiētē cōmoueat: plura q̄ re ſint ſubiiciūt aurib⁹ ſchemata. id ita laudam⁹ ut recte qs tā h̊ q̄ illđ fieri cū ſępe multūq; cogitauerit: iudicare poſſit iā qđ ꝑciſionis ſpēm ſtatiʒ afferet ꝙ in gręciā hō tu omnium in exitu tandem abſoluitur. in gręciam inquā ſolus tu omnium quo te inſcribis nomine digniſſimus. cum uero e duobus maxime ſoleat: in bis commotionibus inuentio emanare ex perſona eius in quem inuebimur: & eius in quem

peccatũ eſt &ſi utrãq; nos tetigimus in altera tñ mora fecim⁹. ad illud enĩ magis flectẽda oratio ẽ qđ magis mouet: & ſi magnã copiã afferre poteſt nõ omnia dicenda ſed potiora. nec. n. minoris artificij putãdũ ſi uideas qd ſit relinquẽdũ q̃ ſi ĩuenias qd ſit dicẽdũ: uerũ de his hactenus. non enĩ ut omnia dicerem⁹ hęc adiuũgere uoluim⁹: ſ; ut p̃ceptiõe noſtra poſſe recta ratõe ad ueteꝝ dicẽdi copiam p̲uenire: ſtudioſos admonerem⁹. & ne quis eorũ nos ſimiles putaret qui dicũt ſumite a me ſed eoru; exẽplũ aliunde petam: quiq; cũ aceruos ſe habere quos uendãt tritici p̃dicent. nõ poſſunt pugno habere exẽplũ: qđ oſtẽdant qđ turpiſſimũ eẽ dicenti Cicero ad herenniu; teſtat̃. hęc mi pat̃ G. trapezuntius alũnus tu⁹ tibi ad utilitatẽ cõmunẽ petẽti ſcripſi. Quare ut qđ cupis multi. hinc ꝓficere poſſint ſi utile opus iudicabis tuũ erit ĩ luce q̃ p̃mũ ędere. ego etſi rhetoricis noſtris & hoc opuſculo ſatis p̃ſentibus ac poſteris te auctore feciſſe me arbitror: tamẽ & cõſcribere nõ grauabor niſi obtrectatoru; ĩuidia omni fructu laboris p̲uat⁹ infoecũdũ hũc mihi agru;: ut ſteriles atq; aſperos montes agricola deſeram. Verum illud nõ omnino negligam qđ adoleſcentuli maxime quęrũt orationem hãc ingraui figura uerſari. multa nãq; ſũt acerrima. nihil deiectũ hũile. grandia fere oĩa elata reb⁹ uerbis clauſulis. & qđ ſemper maximum iudicauimus compoſitione. Exordium. tamen & narratio ita mediocria ſũt: ut ſermoni propĩquiora ſint q̃ ſublimi figurę. ſed ex maiore parte denominandum: grauiſſima uero eſſe cuncta q̃ Cicero compoſuit nullus modo cõſilio negabit. Nam etiam ſi ſermonem occupes modo hic loco ac ut oportet facias grauiſſimus eris orator. Illud pręterea non p̃termittendum omnia dicendi genera late patere. Ideoq; in omni genere infimum mediocre grande inueniri: multumq; inter eſſe inter eos dicẽdi characteres: quas figuras appellamus: & cęteras orationis formas. Sic enim late figurę patent: ut omnia complectantur: ut ſingulę ſingula ſuſcipiant. Itaq; in mediocri figura uerbi cauſa acre gen⁹ acrius atq; acerrimum inueniri poteſt: accõmodatiora tamen aliis alia eſſe nõ negamus.

FINIS

Antonij Luſchi Vicentini oratoris clariſſimi Inquiſitio ſup.xi.orationes Ciceronis ad fratrem ſuum optimum : atq; chariſſimum Aſtolfinum de marinonibus.

PREFATIO

m

Agna res eſt eloquentia frater inſignis atq; optime :maiorq; profecto q̃ illorum capere ingenia poſſint qui ſecus exiſtimant : qui facilem quandam dicendi copiam a natura ꝑfectam:ulꝰ exercitio compatam nulla arte contineri putãt:nec deſiderare aliquam ſingularem ingenij facultatem elegantiamq; doctrinę:in qua opinione fuiſſe nonnullos: & antiquos legimus . Et ſunt hodie forte multi:quoꝝ hoc maxime loco refutãdus eſt error:ne cũ ij nullam ſe artem in dicendo contendant.nr̃a hęc artis inquiſitio:ulꝰ uana ꝑrſus ulꝰ inutilis uideatur. Atq; ĩꝑmis q̃tum ab antiquis oratoribus teneo:& aſſequi cõiectura poſſum.unde error iſte manauerit explicandum eſt.et enim cum fuerint homines excedẽtes ĩgenio naturę:ui q̃dam ſine ullo artificio cõſecuti:ut ornate & copioſe quę uellent eloquerenť : quod eloquentię proprium : eſt qualeȝ dicebat huius defenſorem ſnĩę Menedemꝰ Antonium quẽ inter principes romanę eloquẽtię floruiſſe cõſtat. Et cum artis ſcriptores ij quos rhetoricos uocant cognoſcerenť parum in dicendo ualuiſſe:facile a multis eſt iudicatum:nullam eam ꝑrſus eſſe artem cuius exptes magni quidam oratores extiterint.abundantes uero & pręceptores nec mediocriter qdem diſte eſſe potuerũt:hĩcq; ducti ſũt Menedemus et liſias:ut putarent eloquentiã nẽ eſſe non artis. qdꝰ uidelicȝ omnibus hominibus ẽt ĩpitis:ac barbaris a natura id inſitum ĩtelligerent ꝙ in ſe hr̃e compta:atq; artificioſa diceret oratio.Conciliare in primis:& blandiendo allicẽ eorum animos a quibus aliquid impetrandum foret narrare. Poſtea argumentis ĩſtare:& refutare contraria.Poſtremo concludere & depręcari quod in epilogis maxime facit orator. Traxit in hãc quoq; ſententiam menedemum Cleantem:atq; alios ipiꝰ artis deſcripta uis:& ius uocabuli limitatum . Cum dicerent

artem eſſe ab opinione & uarietate ſeiunctã: non diſcrepãteꝫ a certitudĩe rõnũ: ex multis reb⁹ diffinitis & cognitis ad opus aliquid cõſtitutã. In dicẽdo uõ oĩa eſſe incerta & dubia: neqꝫ qđ incertis artibus cõſpiciat̃ in ptãte conſiſtere artificis certũ finem. Cũ ſępe orator falſis aſſentiat̃: ſępe qđ ꝓmiſerit ipſe nõ ĩpleat. Addũt enĩ cuiuſlibet artificis ꝓprium eſſe cũ ſuuꝫ attigerit finẽ ſcire: id uero eloquẽtiam ignorare. Nõnulli autẽ cũ huic dicendi ſtudio nullam certaꝫ putarent ſbiacẽ mãm q̃ ſingulis ſit artibus attributa iudicauerint nulla arte eloquẽtiã contineri: ꝑferti uõ cũ ante liſiam & Coracem & gorgiã ſiculos p̃mos (ut dicunt artis autores) pleriqꝫ ꝓhibeant̃ ſiñ ullis p̃ceptis in dicẽdo ingenia exercuiſſe: ut orõ oĩs nequaq̃ uideat̃ ab arte eſſe ꝑfecta q̃ ante artes inuẽta cõſtiterit. Nec ſatis eſt huic pulcherrimę atqꝫ ampliſſimę facultati titulũ ſciẽtię: atqꝫ eripere quem magni quoqꝫ philoſophi: & in p̃mis Ariſtoteles libris quos de rõne dicendi ediderãt inſcripſerũt: libroſqꝫ appellauerũt de arte rethorica. Non ſatis eſt inquã titulum hũc quẽ philoſophi dant auferre: niſi inſuꝑ eloquentiam cõuicio ꝓſequant̃: & dicant eã abũdare mẽdaciis oppugnare ſe ipſaꝫ: & plerũqꝫ opus quod fecit euertere. Ideoqꝫ artis eã uacuã quę ſoluꝫ uera recipiat ſibi ipſa cõſentiat: quodqꝫ ſemel effecerit ꝑpetua rõe tueat̃, fuere q nomẽ artis ab eloquẽtia ſb̃trahẽtes honeſtius eã in uirtutum numero collocarẽt qđ. M. Neſarcũ feciſſe apud Ciceronem in oratore teſtat̃ Antonius. Sunt p̃terea multa in hãc ſnĩam uana: atqꝫ puerilia: neqꝫ digna quę magnopere refellãtur. Quib⁹ omiſſis his quę ſupra ꝓ cõtraria opinione collecta ſũt ſuo ordine rñdẽdũ eſt. fuiſſe ſiquidẽ cõcedo nonnullos quibus ĩgenij tãta uis affuit: & ad orãdum tam prompta ac pene diuinitus ĩfuſa nã: ut magnã gloriaꝫ in dicẽdo nulla arte: ſed ſola freti exercitatõe: & ingenio cõſequi potuerunt. Cõtra non nego multos in arte p̃ſtantes quos naturę uis illa deſtituit nullam dicendi elegantiã cõſecutos. Sed uelim aliquis hac mihi in pte reſpondeat: an ueriſimile ſit eos illos incõꝑabiliter futuros fuiſſe maiores: ſi artẽ ad nãꝫ adiũgere uoluiſſent. ſi illos motus ingenij a nã datos duce arte ac

mgr̄a dirigere ſtuduiſſent: ſi deniq; copiā eā dicēdi ex uſu q̄ tidiano redūdātem conformaſſent excoluiſſentq; doctrina. Nam eos q ſola arte laborarūt nullum elegās genus orationis attigiſſe nō miror. Non ꝓpterea tamen artem oīo ab oratione ſegregandam puto: qm̄ ita ualet ars plurimū ſi ad dicendum apte fuerit adiuncta naturę. Alioqn ſeſe habenti rhetoris famam dabit oratoris dare non poterit. Nā uero ita demum parit atq; efficit illā ornatam: atq; uberem illā uere magnificam atq; mirabilē in dicendo facultatem: quā nos eloquētiā appellamus cū fuerit pſidio artis adiūcta: ſine qua in multā laude; forte perueniret: & ſpēm oratoris exibebit. ſed ꝓfecto eā quę in uero oratore q̄ritur excellentiam nō attingēt. deniq; ſic habeto eloquētiam maximam ſine arte eſſe nō poſſe: ſine natura nullā ꝓrſus exiſtere: ueriſſimūq; illud eē quod ab eloquentiſſimis uiris eſt traditum: tria reddere oratore; cōſummatū: atq; pfectū. Ingenium exercitium & doctrinam. Quod uō de cōi hominū locutionis īſtinctu argumētanť Menedem⁹ & Liſyas facile concedendū putarem ſi quotidiani ſmonis conſuetudinem nihil differre ab eloquētia iudicarē. Neque enī nego q; Ariſtoteles confiteť omnes quodāmō ptic:pare rhetorica: & oīs uſq; ad aliquid exquirere: & ſuſtinere ſermonem & defendere & accuſare conari. Sed altior res eſt eloquētia: & a uulgari ſmone remotior: quę licet plerumq; in ambiguis cōmunibuſq; uerſeť: ea tn̄ proprio quodā ac certo īſtituto cōtinetur: ſuis tempatur legibus: ſuo fine dirigiť quē ſemp attinget cu; uoluerit orator. Nam bene ad pſuadendum dicere ſemp pōt qui finis eſt ſuus. Nam ignorabit ſe bene dixiſſe cu; dixerit: neq; ita falſa recipiet ut ea pro ueris amplectať. Sed ut ueriſſimilia faciat audienti: quę omnia artis eſſe etiam mediocriter doctus intelliget. his uero qui nullā eloquentię attributa; materiam opinantur tm̄ abeſt: ut aſſentiar. ut eam prę cęteris artibus uberiore: atq; ampliore uti poſſe materia non negandu; putem. Nam etiam ſi quis eam generibus ſolum his addixerit q̄ ſibi nemo unq̄ eſt conat⁹ eripere & laudandis uitupādis quę rebus dicendę ſnię: & forenſibus cauſis aſtrinxerit: &

in ſenatu foro ue conduxerit materię cōcedat ſatis. Ad mlto plus largieť is q profeſſum eloquētiam eſtimabit quacūq; de re poſſe ornate & copioſe dicere: idq; ad oratoris infinitu; q̄ſi officium ptinere. Et profecto nihil eſt uel a philoſophia īuentum: uel ab aliqua alia arte tractatum. deniq; tam alicui ꝓpu; diſciplinę in quo non poſſit orator ſub quodam iure uerſari. Nam qnid tā humile: tam obſcurū: tam a natura recōditum quod ornatu & grauis erigere. & in lucem trahere atq; illuſtrari non poſſit orator. Quare nullo mō dici poteſt non eſſe peculiarem mām oratori: q etiā cęterarum quęcūq; ſit arciu; facere poſſit ſuam. Eos uero q ante ꝑma illa p̄cepta doctrinę: uel in populo: uel in foro dixerīt: ut non negauerī aliquid potuiſſe propter ingenij uim fortaſſis: ne ita nequaq̄ conceſſerī munus oratorium īpleuiſſe: & ſi aliquādo uti mendacio uideatur eloquētia non eſt ut Quintilianus ait. Turpe tamē ex bona rōne proficiſcitur ideoq; nec uicium. Nam & mēdacium dicere: ēt ſapienti aliqn̄ conceſſum eſt. Bonaꝝ aūt rōnum plena ſit eloquentia. oportetq; ſolius oratoris eē ꝓpa. Non eſt autē orator niſi ſit idem bonus. nec ipa ſe oppugnat: ſed pugnātes inter ſe cauſas ſecū ipſa compoſita tueť & ꝓtegit. ſic ars ſuprema militię duobus plerūq; contrarijs ducibus una eſt ſic aduerſarijs gladiatoribus eadē eſt gladiatoria diſciplina. Sic gubernatoribus nauali pugna certantibus una erit ars nautica. Nec quod fecit eloquētia opus euertit. Eſt eiꝫ h' tertiū qđ cū contumelia obiectū erat. Nā (ut ait Quītilianus) poſitū a ſe argumentum non ſoluit orator. ſoluit forte contrarius non eſt tn̄ ꝙ ea quę utrūq; inſtruit doctrina dicēdi ſuū opus tollere uideať. Nam utrūq; ſuū eſt: aut cōfirmet aut diluat. Reſtat nunc ut Neſarco rn̄deā a quo uirtus quedam nō ars eloquētia eſt appellata: atq; ut oīs ip ius q̄ eſt apud Ciceronem ab Antonio ī oratore relata. ſpinoſa qdem & ex illis orō relīquať: qua ꝓbare uoluit oratorem eſſe ſapientem. Cum eo teneamus eloquētiam eſſe uirtutem. ſed ſic tamen ut ars eſſe non deſinat. nam & ſi pleręq; ſint artes quę ſtare cum uirtute non poſſint. multę ſunt tamen quas uirtus amplectitur; atque ex illis multo reſultat

ornatior inter quas meo iudicio ꝑmum eloquētia locū tenet. et enī cū in his rebus potiſſimū uirtus ſit: in qbus hoīes cęteris animalibus añcellūt. unde fit ut ponam⁹ in rōne uirtutem: cur nō hęc eadē erit in orōe: ꝑ quā etiā multa aīalia ſupamus. Et ſi ad omnes uirtutes q̄ſi ſemina quędā: atq; ꝑncipia dedit nā naſcētibus: q̄ nulla pōt extinguere: ac penitus extirpare malicia. Nam & in barbaris & in omni prauitate corruptis hoībus appent aliquando q̄dam q̄ſi ſimulacra uirtutū: ut īpugnanti ſicario fortitudinis ſimilitudo. Et in turba larronū ac piratarꝫ q quidē unq̄ rapuerūt inter ſe eq̄liter partiūtur imago iuſticię. Si inq̄ ad uirtutes oms a nā mortalibus initia data ſunt: & nobis nōnullā facultatem: ac ſtimulos ad orādum ꝓ bonis cōtra īprobos. quidā nāles aī motus ꝑſtant quos ut ꝑfecte id poſſimus ars ꝑficit ꝑfecto uirtus erit eloquētia: ex qua excellens atque ꝑfecta manet orō. Deniq; ſi ſunt idē orator: & eloquens. orator aūt eſt uir bonus cū rōe dicendi: cōſequens fit ut ſit eloquēs etiā bonus. Erit ergo q̄ talē eū facit eloquentia cū uirtute. Nā in hoīe īprobo eſſe poterit deſerta loquacitas: & ſępe ꝑniciosa rei. p. eloquētia eſſe non poterit. Quare dubitandum eſt eā nemini uel uirtutē eē ul' ſine uirtute eē nō poſſe. Ea itaq; ꝙ dicebā incipiēs magna res eſt cui⁹ ſiquidem magnitudinis argumētū capit hic Cicero ꝙ oībus eā ſeculis rari. Seneca uō ꝙ integrā cōſecuti ſunt nulli. Magnū utrūq; magnę cuiuſdā ac pene diuinę facultatis iudiciū a duob⁹ illis nō magnis mō ſed maximis hominib⁹ obſeruatū. Et ꝑfecto ſic eſt ut ait Seneca. magna & uaria res eſt eloquētia: neq; adhuc ulli ſe ſic indulſit ut tota cōtingeret. ſatis felix eſt q in aliqua eius pte receptus eſt: nec min⁹ ꝙ ait Cicero uerꝫ eſt qui tāte optimorum oratorꝫ in oībus etatibus ac gentib⁹ raritatis: cū in cęteris artibus multi magni excellēteſq; fuiſſent: ueriſſimā cām conatus elicere. Mai⁹ eſt inquit hoc qdam q̄ qd' hoīes opinātur: & pluribus ex artibus ſtudiiſq; collectū. Quid enī qs aliud in maxima diſcētiū multitudīe ampliſſimis eloquētię ꝓpoſitis ꝑmis eē putent: niſi rei quādā incredibilē magnitudinē ac difficultatem. At mea ſnīa & (ut opinor) omniū ſi quis ulla etatę ulla

in gente fuit unq̄:qui hoc quo rariſſimi cōſcenderunt oratori
um culmē attigerit. Cicero illę fuit cuius ſplēdor eloquii tuꝫ
in oībus grauibus philoſophię locis emineat:de diis:de fato:
de diuinatōe:de mundo : de legibus:de re.p. de ſenectute:de
morte de dolore corporis:de egritudine mentis:de ꝑturbatio-
nibus animi:de beata uita:de finibus bonoꝝ & maloꝝ:de pro
bationibus ſtoicoꝝ more ſentētijs:de amicicia:de cōſolatōe:
de laudāda philoſophia:de oī genere officioꝝ:de ratione dicē
di tum inq̄ eloqnētię ſuę ſplendor his locis effulgeat. In ora-
tionibus mirum in modū irradiat ꝓrſus ac fulgurat. Nam in
illis ſatis duxit oñdere q̄ ğuis eēt ornat⁹ q; philoſophus. Qua
in re tam exūdanti nō fuit opus eloquio. In his uō cęteriſque
in locis ſimili rōne tractatis ut īuectiuis uerinis:atq; philippi-
cis patefecit q̄tus q̄q; mirabilis eſſet orator. In quo genere cuꝫ
fuerint ſibi hoīnū aī uel ad irā ad miſericordiā cōmouendi :
qđ eloquētię mun⁹ eſt maximū totis neruis ingeni oībus ar-
tibus uſus eſt uiribus. Itaq; nihil eſt his oratoriis operibus ele
gantius nihil uberius:nihil ornatius & ꝓſertim illis oratōnib⁹
quas in uarijs cauſis:atq; temporibus egit:ut reꝝ cauſaꝝq; ipa
uarietas non nihil ornamēti uideatur afferre. de qbus optime
frater cum ſępius incidiſſet ut loqueremur(ut ſolem⁹ pleꝝq;)
de doctiſſimoꝝ hominum ſtudiis deq; oī genere litteraꝝ loq
legēteſq; nōnunq̄: & artem quę in eis eſt accutiſſima & copiā
& legantiā miremur pluries elegiſſe te memini:ut qđ occulti⁹
eēt artis in ipſis īquirerem planeq; detegerē. Nec enī dignum
eſſe dicebas in re tā artificioſa locum aliquem artis īcognituꝫ
pręterire. Eos aūt ſępe altius latere q̄ ut ab homine licet docto
inter legēdum notari poſſent atque deꝑhendi & cęrte ſic eſt.
Nā id maxīe artis:ēt artē nō oñtare dicendo ſed tegere. Itaq;
(ut dici ſolet)laborioſam mihi prouinciā cōmiſiſti. Eſt eī eas
res inueſtigare difficile quas qui īuenit laborauit abſcōdere.
Sed gerendus fuit mos uoluntati tuę:fuit & tuis ſuaſionibus
obſequendum:tibi deniq; nihil negandum:cum quo amicitię
iure quā ſūme ambo cum auiditate contraximus:omnia mea
debent eſſe communia uel ingenij ſint bñficia uľ fortunę. Sed

ne probemio tm̃ quantũ opi concedamus in qꝫ eo peccemꝰ: dũ de oratoria arte ꝑquirimꝰ qđ ab oratoria arte ſcimus eē damnatũ. finē faciã ſi ſeriē prius opis ſequētis oñdero. Primo ſi q dē loco argumētũ ſingulę oratõis eſt poĩtum in quo breuiter tota cã cõprebendiť. Secũdo cauſę genus inqro qđ uniũſalius eſt q̃ ſtatus. Tertio nãm ipius ſtatus ſeu cõſtitutõis cauſę diſcutio. Et ita ꝓus cognito gñali qđ ꝑticulariꝰ eſt bēť. Eſt eĩ iſta ꝓſtantior: & naturę magis accõmodata cognitõ. Quarto orationis diſpoĩtõ inueſtigať ex q̃ ꝑtiũ orõnis ordo: & numerus cognoſcunť. Quinto ſingulę orationis ꝑtes ut ex arte cõfectę ſunt q̃qꝫ ſuo loco apiunť: & argumēta & loci in cõfirmationibus: & cõfutatõibus oñdunť. Sexto de elocutione tractať q̃ ē una ps artis quo loco exornationes quęcunqꝫ ſe mibi legenti ſemel obtulerũt aſſignanť: neqꝫ eĩ dicē auſum oĩs collegiſſe. Sunt eĩꝫ pene ĩfinitę: uixqꝫ locus aliqs uacat exornatõe. & relegens aliqñ cognoui aliquas eē ꝑteritas. Et enĩ fieri uix põt aliter. Nam in re nõ ualde utili diligētia opus eſt maxĩa quam ĩtenti maioribus ꝓſtare non poſſunt. Ex oĩ ſiqdem arte bͦ unũ eſt inueſtigatu faſtidioſum: nec multũ cognitu fructuoſum. ibi enĩ potiſſimũ acuendę ſunt curę ubi cõflictatõ fit locoꝝ. Tantũ tamē exornationũ indagini ĩpenſum eſt: ut meo iudicio ut pauca fruſtraſſe oculos uideanť. Veꝝ qꝛ exornationibꝰ oratoꝝ ſcemata tropiqꝫ cõueniunt: alięqꝫ figurę quas grãmatici deſcripſerunt cui exornationi qđ ſcema q tropus quę figura cõueniat nõ omittēdũ duxi: ſed ſemel oñdiſſe cõtentus nõ quotiēs de ſimili exornatõe fit mētio. fuiſſet enĩ bͦ opus ĩutile & uanus labor.

Argumentum orationis Pompeianę.

C Icero creatus ꝑtor Romanꝰ duo ꝑſuadere nitiť populo romano ſeu qritibus apud quos nũc ꝓmũ uidetur orãdi locũ atqꝫ aditũ buiſſe: ut ipē teſtať. cuꝫ reliquũ añ actũ tēpus uitę cõſũpſerit in ꝓuatis cauſis: & amicis defendēdis. Sꝫ mõ in bac ppl̃i & totius rei. p. cã ĩtēdit duo. ꝓmũ ut ſuſcipiat bellum contra Mitridatem & Tigranem reges. Cum Mitridateꝫ boſtis ppl̃i. ro. legatum romanum excruciatum ĩterfecerit: &

per totam Aſyam mercatores: & ciues Romanos interfici iuſ ſerit qui Mitridates cuꝫ fuerit a.L. Lucullo imperatore roma no pulſus e regno ſeſe contulit ad Tigranem regem: & ipſius fauoribus nationumque aliarum recuperauit regnum: & exer citum.L. Luculli ad ultimum trucidauit. Et exinde uideātur hi reges totam Aſiam uelle.p.r.prouinciam occupare ex pulſo iam Ario barzanę rege ſocio & amico.p.r.& ſic ſummum afferant rei.p.detrimentum ſuadet egregie Cicero: ut regibus illis bellum accuratiſſime inferatur, ſecūdū qd' nititur perſua dere eſt ut ſcilicet.GN.Pompeius illi bello cum ſummo im perio preficiatur contra ſententiam.Q.catulli & .Q.hortenſii qui negabant ad unum.Pom.deferri debere uniuerſam belli huius curam & adminiſtrationem: & negabant dari debere le gatum.L.Gabinium. Pom. ipſum ſpecialiter poſtulanti.qui Gabinus inuitis catullo & hortenſio legem ante Gabinam ꝓ mulgarat: qua lege Pompeius profectus fuerat bello piratico unde famoſam illam uictoriam reportaret.contra horum ſen tentias Cicero mirabiliter perorat magnū Pompeium non hu manis: ſed diuinis laudibus extollēdo: & nomē ſuum a rebus quattuor imperatori neceſſariis commendando. Scīa uidelicꝫ rei militaris uirtute auctoritate felicitate quas res ſummas eē in.Pom.demonſtrat: & arguit etiam pro gabino ut detur lega tus Pompeio. & exquiſitis rationibus diuina pene ac cęleſti eloquentia contraria argumenta confutat.

Genus cauſę in quo hęc habetur oratio

h Aec ōro eſt notabiliter in duobus cauſę generibus con ſtituta. Deliberatio.ſ.& demonſtratio. deliberatiuuꝫ eſt quia cum in conſultatione .p.r.poitum uideatur an ſit belluꝫ illud Aſiaticum ſuſcipiendum an non. Cicero partem in hac oratione unam uidelicet affirmatiuam nititur perſuadere. De monſtratiuum eſt in ea generis huius ſpecię: quę in laude uer ſatur. quia Cicero Gneum Pompeium ſummis ornat laudibꝰ ut illi bello potiſſimum pręficiatur imperator.

Conſtitutio cauſę in qua hęc habetur oratio

q Vęrunt qui conſtitutionem in huiuſmodi cauſis non q̄

rendam exiſtimarent opinanti conſtitutionem ad iudiciales
tantum materias pertinere.unde autem in hunc errore; incidẽ
potuerunt miror cum omnium probatiſſimorum rhetoricorũ
hanc rerum opinionem impugnet auctoritas :in quibus Mar-
cianus Quintilianus & Cicero & cum pręſertim contra eos
adeo manifeſta ſit ratio:ut qui eam non uiderit : non errantes
modo ſed ceci eſſe uideantur. Nemo etenim eorum dubitat
deliberatiuum & demonſtratiuum genus cauſam continere:
& pleraſq; cauſas deliberatiuas & demõſtratiuas appellari.Si
ergo huiuſmodi ipſis etiam fatentibus cauſę ſunt: neq; his
ullam tribuunt conſtitutionẽ:oportet ut ſine ſtatu ſint cauſę
ſine quo cauſa eſſe non poteſt.Sed hęc fortaſſis ita eſſe puta-
uerunt ꝙ intellexerunt Ciceronem in arte noua conſtitutões:
& partes conſtitutionum ſolum exemplificauiſſe ſub genere
iudiciali.demonſtratiuum uero & deliberatiuum ſine cõſtitu
tionũ mentione tractaſſe.fecit id autem non ꝙ ea duo genera
non hr̃e ſub ipſis putaret:ſed ꝙ cõſtitutionum exempla iam
poſita:& reiterare ſb illis generibus ſuperfluum iudicaret. Cũ
dicat in ueteri harum aliquam in om̃e cauſę genus ĩcidere ne-
ceſſe eſſe.Et parum ĩfra arguens con̄ Hermagoram opinantẽ
demonſtratiuam ac deliberatiuam ſub conſtitutione generis
partes eſſe dicit: ac deliberatiua cauſa ſimul ex eadem parte
eodem in genere:& coniecturalem & generalem & diffiniti-
uam & tranſlatiuam ſolet habere conſtitutionem:& unam ali
quando: & plures nonnunquam. Ergo ipſa ꝛc. & immediate
ſubiungit.idem in demonſtratiuo ſolet uſu uenire ꝛc. Dicen-
dum igitur in quolibet genere cauſarum conſtitutionẽ cauſę
reperiri.Cum enĩ facti controuerſia in oĩa tpa conferatur pñs
pręteritum & futurum.Nam ut Cicero ĩquit in ueteri. Quid
factum ſit poteſt quęri hoc modo.occiderit ne Aiacem ulixes
& quid fiat hͦ modo.Bono ne animo ſint erga rem .p. fragel-
lani:Et qd futuꝝ ſit hͦ mõ .Si carthaginẽ reliqrimꝰ ĩcolumẽ:
nũqd ſit incõmodi ad rem.p.ꝑuẽtuꝝ.Planũ ẽ ꝙ in his tribus
q̃ſtionibus triplex cõiectura ẽ:quaꝝ illa q̃ ꝑteritũ tps reſpicit
cadit ſb gñe iudiciali.Nã ſcire debemꝰ ut uictorinꝰ ꝯmẽtator

ait nullam rem in iudiciū.i.genus iudiciale cadere poſſe niſi
de pteritis.Quę uero reſpicit tps pñs cadit ſb gñe demōſtrati
uo.In h ei; thematę(ut idē uictorinꝰ ait)demōſtratō cōtinet.
Nam deſcribendi nobis ſunt fregeliani qui ſemp uidebant
aduerſi.Altera aūt q̄ reſpicit tps futuꝝ cadit ſb genere delibe
ratiuo.Nam deliberat ſenatꝰ an carthagini ſit parcēdū.Mani
feſtum igit ut cōſtitutio cōiecturalis ſb oī genere inueniat.Et
Cicero ī philippicis ī cā deliberatiua:& cōſtitutōe diffinitiua
orōnē habuit coñ dicētes bellū/qd gerebat a Marco Antonio
coñ rem.p.tumultū eſſe non bellū.Oñdit enī qd ſit tumultꝰ
qd bellū:nec nō idem in philippicis in genere deliberatiuo:&
ſimul in iudiciali cōſtitutōe uerſatus eſt.ſeu legitima ex ſnīa
& ſcripto cū ꝓbare niteret ſtatuā debitā Seruio ſulpicio q le
gatus miſſus ad Antoniū obiſſet in legatōe.Erat enī lex quę
legatis ferro interemptis ſtatuā decernebat.Volebat aūt Cice
ro decerni hūc honorem Seruio ſulpitio quē nō ferꝝ ſed lega
tōis labor occiderat.Et Quītilianꝰ libro 3° oratorię īſtitutōnis
capitulo de laude:& uitūpatiōe teſtat.G.Ceſarē uituperando
Catonem in genere demōſtratiuo:tribus cōſtitutionibꝰ uſu;
eſſe:ut Cicero ipę notauerit.Sed cū in deliberatiuo & demō
ſtratiuo generibus locus nō ſit accuſatori & defenſori quem
admodū in iudiciali.Quis dicat ītēdere:quis depellere uidea
mus.in deliberatiuo eī genere diſſuaſor partes accuſatoris ui
detur eripe(ut ait Marcianus)Nam q inhoneſtū uel utile id
qd diſſuadet oportet qd certo ipm uidet accuſare negocium.
Perſuaſor uero ptes accipit defenſoris:& negotij tractatū q̄li
bet obitione coñrietatis abſoluit.Ex quo diſſuaſor ītēdē per
ſuaſor depellere memorandi ꝛc.In demonſtatiuo uero lauda
tor uicem defenſoris:uituperator accuſatoris uidetur habere
atqui ita illius depulſio huius propria uidetur intentio.his uō
ita declaratis de ſtatu:ſeu conſtitutione dicendum in quo ſeu
in q̄ ē hęc orō cōſtituta.Et p ꝓ ut eſt in gñe deliberatio:deīde
q̄tū ſpectat ad demōſtratiuū conſtitutōes cauſę apiamus.ut
itaq3 primo hic cōſtitutō cauſę eē cōiecturalis:cum deliberare
de euētu uideat:& docē omiſſo atq3 neglecto h Mitridatico

pro lege manilia

bello quantum incõmodum ſit ad rem.p.ꝓuentuꝝ.Et deĩde cũ orõnem ꝓſequit̃ in laudem Pompei magnã affert futurę uictorię cõiecturã :ſi Pompeio cõmiſſũ fuerit hꝰ bellũ:ut con iecturalis cõſtitutõ nõ ĩmerito poſſit appellari q̃tu; hꝰ genꝰ pōt

Qũo & quę partes rhetoricę in hac pñt orõne cõſiderari.

i Nuentio pꝰ qualis ſit:Si quis orõem totã bene cõſideret clare uidebit & ĩtelliget ipam elegãter in orõnis partibus cõſũmatã.memorię rõ non uenit hic cõſiderãda: ꝙ ipa pertinet ad orationẽ debentem uiua uoce ꝓferri . Pronũtiatio ſimiliter nõ conſideraẽ hic quę ad uocem uiuã ptinet:ſed diſpoſitio hic eſt ab inſtitutõe artis ꝑfecta in ptibus orõnis. Primo eĩ eſt exordium ſiue ꝑncipiũ:deĩde narratõ:deĩde diuiſio: deinde cõfirmatio:deĩde cõfutatio:deinde cõcluſio . quę qd̃ partes orationis ſingulę ſunt conſiderandę.

De partibus orationis exordium

q Vã q̃ mihi ſemp cõſpectus uidet̃ ⁊c.Hic ĩcipit oratõnis exordiũ in quo ſũmati aliqua cõſiderãda ſunt artificio ſe tractata.Nã cum huius genus cauſę honeſtũ ſit:ꝙ p ſalute ſocioꝝ:ꝓ dignitate populi romani:ꝓ cõſeruatõne ꝓuincię: ꝓ honore ſũmi uiri hẽtur oratio. potuiſſet exordio abſtinere ſe Cicero.Quare aũt exordiẽdũ duxit breuiter id ptractat iuxta regulas ſuas in arte noua . Eſt pterea pręterq̃ ꝙ cã honeſta ſit in deliberatiuo genere breuit̃ ptractãdum:ut docet ipe in particionibus:ut ubi ait illi q audiunt ſunt ſua cã pati. unde non uidẽtur ĩdigere reſcõqſita aĩoꝝ apparatione:q̃ p exordium fit itaq; breuiter Cicero in hꝰ exordio exponit:quibus ſit de rebus dicturus:ꝙ de laudibus .GN.Pom.& q̃ honeſta ſit cã breuit̃ etiam dicit in qua deeſſe oratio nemini põt.Beniuolentiã eleganter hꝰ captat exordiũ:& ab oratoris:& ab auditoris pſona:& a rebꝰ ipis. Ab oratoris pſona:cũ pmo cõmemorat qualis ipſe in re; p.fuerit:& ĩ priuatis hominibus defendẽdis : laudãs ſiñ arrogãtia officiũ ſuũ.Ab auditoris pſona colligit beniuolẽtiã cũ eoꝝ auctoritatẽ extollit:& oñdit q̃ ĩ ſe ipm bñficij fuerint. A rebꝰ ipis:cũ cã; ſibi talẽ oblatã dic̃:& attẽtos ẽt fac̃ cũ ſe polliceẽ hituꝝ talẽ orõe; ĩ q̃ ſit difficiliꝰ exitũ q̃ pñ° ĩueñre q̃ſi p hꝰ

innuat ſe maxime eſſe dicturum. Et ꝙ attentos facit dociles etiam redit. nam ut ipſe ait docilis eſt qui attente audit: & ſic ut uiſum Tullio ſũmo oratori hic cõplexꝰ eſt exordiũ breue ſed ualidũ: quod qdeꝫ & ad demõſtratiuũ & deliberatiuũ genus ſpectat: ꝙ ad totã orationẽ quę ĩ his ẽ generibꝰ cõſtituta.

Narratio

a T ꝙ ut inde oratio mea proficiſcatur ꝛc. Narratio huius orõnis hic incipit notabiliter a Cicerone tractata ſm artẽ ſuã: & regulas ab eodẽ narratõis arte conſcriptas. Eſt eĩ breuis dilucida & ueriſimilis. Breuis ꝙ unde eſt neceſſe incipit ab ultimo initio repetit & ſũmatĩ nõ pticulatĩ narrat: & uſqꝫ quo opus eſt pſequit̃: & trãſitionibus nullis utit̃ nec deerat ab eo qđ coepit exponẽ: & q̃ ptereũda ſint pterit: nec bis aut ſepius idẽ dicit. Dilucida ẽ ꝙ ut qſqꝫ pmũ geſtũ ẽ ita pmũ expõit & reꝝ cõſeruat ordinem & aperit: ut oĩbus uideantur eſſe res geſtę: nec pturbatę: nec contortę: nec ambiguę: nec nouę dicit nec in rẽ aliã ĩpertinentẽ trãſit: nec lõgę pſeqtur: nec qdeꝫ qđ ad rem ptineat pterit: & etiã breuis eſt nde fit dilucida. Veriſimilis ẽ ꝙ pſonaꝝ dignitates: cõſilioꝝ rõnes: oportunitates tempoꝝ cõſtãt q̃ oms res ut uult Cicero breuẽ & dilucidã & ueriſimilem faciũt narratõem. Et qũo ſint hę res ĩ iſta ſi quis eam diſcutiet aptiſſime uidebit. Cumqꝫ narratio ſui nã breuis eſſe debeat maxĩe cõuenit breuẽ eẽ eã q̃ in orõne deliberatiua fit ut Cicero ait in partitõibus. ibi enĩ aut nulla aut breuis fiat narratio. Cõſiliabile ſiquidẽ eſt de futuro. ſed narratio pteritarum eſt reꝝ. Ergo hac nõ utit̃ in hac cã niſi q̃ntũ ad cõſequẽs factũ faciat: & tunc breuis eſſe ut hic.

Diuiſio

p Rimum mihi uidetur ꝛc. Hic incipit diuiſio pars una orationis magno cum artificio breuiter confecta. Nam ut uides enumerat & exponit ſuccincte de quot: & de quibus rebus ſit dicturus. unde tota utitur diſtributione quę diuidit̃ ĩ has duas ptes enumeratõeꝫ uidelicet q̃ nõ dẽt pluſq̃ triũ ptiũ numero cõtineri ut ait Cicero ſicut hic ab eo fit: & expoſitionẽ que fit cũ orator res de quibus ſit dicturus exponit breuiter & abſolute ut hic liquido apparet factum. hę enim tres

de quibus ſe dicturu; pollicet̃. ſunt tres principales oratõnis partes ĩtegrales. Nã ſup genere p̄mũ belli. deĩde ſup magnitudinẽ ipius: ut uides ea oĩa fundat q̄ p̄ncipaliter ad deliberatiũ genus ptinẽt. Sup pte tertia q̄ eſt de duce deligẽdo fũdat ea q̄ p̄ncipalit̃ ptinẽt ad demõſtratiuũ gen⁹. Et qñ diuidẽdo dixit belli huius genus in magnitudinem ſe ductuꝝ ĩplicit̃: & breuiter uiſus eſt polliceri ſe oñſuꝝ utilitatẽ ſuę ſnĩę: tũ quantu; ptient ad tutam: tũ quãtũ ad honeſtatẽ rõem ſicut ipe in arte docet diuidi debere orõnẽ deliberatiuã: ut eſt ptĩ iſta de qua rõe tuta: atq; honeſta in cõfutatõe clarius appebit. Ad demonſtratiuã cãm ptinet diuiſionis ps cũ deducere deligendo ſe dicturum ſpõd;. ꝙ ibi demõſtratiuo orat. Sic hęc diuiſio coĩs ẽ ad totã orõnẽ q̄ ptes p̄ncipales eius colligit: ſed pticularibus etiã utit̃ diuiſionib⁹ locis ſuis p̄ſertĩ in pte tertia cũ demõſtratione orãdo agit de laudibus GN. Pom. ubi appet ꝓpria diuiſio q̄ tractãda ẽ qñ p̄ncipaliter agit̃ genus demõſtratiuũ. Exponit eĩ ibi ꝗbus ſup rebus ſit. GN. Pom. laudaturus: q̃ ſeruãda diligẽtiſſime ſeruat: ut ibi oſtenditur.

Confirmatio deliberatiua in genere belli.

Genus enim eſt eiuſmodi confirmatõ in deliberatiuo genere pertractata hic incipit de qua aliqua ſunt dicenda: ut appareat quãta ars ĩ hac potiſſimum parte uerſetur in qua parte ſimul & confutatione de qua poſt dicetur totam ſpem uincendi omnemque perſuadendi rationem repoſitam eſſe uult Cicero. Et quoniam ut antedixi in hac oratione notabiliter diuerſa ſunt genera: neceſſe eſt ut diuerſę ſint confirmationes & argumenta & loci. Aliter enim confirmãt̃ in iudiciali: aliter in deliberatiuo: aliter in demonſtratiuo. Primo ergo dicam de confirmatione generaliter pertinente ad deliberatiuũ genus. poſt dicã de ea quę ptinent ad demõſtratiuũ & tractabo ptẽ cõfirmatõis q̄ ad gen⁹ belli refert̃. deĩde eã pte; q̄ referat̃ ad magnitudinẽ belli. Nã & ex gñe & ex magnitudĩe bellũ accurate ſuſcipiẽdũ eẽ ɔfirmat. nec miꝝ ſi ĩ una & eadẽ rõe ꝓpt̃ diũſitatẽ gñis cõfirmatõ ſit bimẽbris & diuerſa: & una ei⁹ ps ab altera ſepata. ꝙ ẽt ĩ orõe una & uni⁹ gñis p̄ncipal' ut

puta in iudiciali diuerſę ſępe cadunt conſtitutiones : & diūſę iudicationes ad quas modus diūſus cōfirmādi accōmodatur ut Ciceroni placet: etiam ut ipe inquit in ueteri & noua: & eadem conſtitutione plures rōes : & confirmatōes rationum. & propterea plures iudicationes fiunt. Sed propoſitū ſequendo perſcrutemur diligenter hanc egregiam ſummi oratoris cōfirmationem in hac oratione tractatam. Prima ergo pars confirmationis quę refert̃ ad genus belli eſt uſq; ad eum locū: quare uidet̃ non dubitandum. Vbi incipit concluſio ſiue epilogus partis ipſius. Cicero orator ſummus qđ in arte docet fieri hic elegantrr opatur & practicat. docet enim eum qui ſententiam dicit in deliberatiuo genere debitum ſibi finē ꝓponere: ad quē omnis totius orationis ratio cōferat̃. finis is autē eſt utilitas. Ad utilitatē ergo omnis eſt cōfirmationis ratio referenda. ſed utilitas iſta (ut ait idē Cicero) ī ciuili cōſulatōe diuiditur in tutam & honeſtam. Arguit itaq; in iſta oratione ex parte utilitatis tutę: & ex pte honeſtę. Et primo ut arguat ex parte tutę uideamus quod clare appet cum liquido ſuadet ꝓ īſtantis aut cōſequētis particuli uiratōe bellum eſſe ſuſcipiendum: cū in eſſe partem illam tutę utilitatis q̄ uis appellat̃ doceat: ſignificādo potētiſſimos reges toti aſię cū magnis uiribus iminere: & ꝓpter piculū depoſiti: atq; expeti Pom. ducem & periculū eē pditionis uectigaliū. Cū oñdat hic eē ptē illā tutę utilitatis q̄ dolꝰ ſiue cōſiliū appellat̃: qđ uerſat̃ in rōe pecuniaꝝ p q̄bus hic magnā mētionē & curā agit: nulli dubiū eē pōt q̄n ex pte utilitatis tutę elegātiſſime cōfirmet. nūc q̄lit̃ cōfirmet ex pte utilitatis honeſtę uideamꝰ: & p̄mo ex ea pte q̄ cōtinet ptes recti: uꝫ prudentiā. iuſticiā. fortitudinē. & modeſtiā. Et p̄ ex pte prudētię cui dubiū ē quī arguat elegāter cū oñdat uectigaliū pditoꝝ incōmoda quāta ſint: quātaq; ipoꝝ cōſeruatoꝝ ſint cōmoda: & ſbinde cohortat̃ ut declinatis īcōmodis cōmoda cōſequāt̃: ut eoꝝ ſapientię ꝓpum dicit. ut uideat̃ calamitatē ciuiū a calamitate rei. p. ſeiūctā eē n̄ poſſe: q̄ argumēta de rōe prudētię ducta ſūt. deīđ arguit egregie ex pte iuſticię cū ſua det ſalutē amicoꝝ: & ſocioꝝ ppl̄i romani oī ſtudio defēdēdā

Cum demonſtrat ulciſci malemeritos oportere Mitridatem .ſ. & tigranem q multa dedecora: & iniurias ītulerūt: ut patet hic in textu .q̄ argumenta ducta ſunt de rōne iuſticię. deinde arguit ex parte fortitudinis. Cum multis in locis oſ̄dit propt̄ gloriam boneſtatem & dignitatē rei. p. adeunda eſſe belli pericula: & labores qđ fortitudīs ꝓprium ē: & arguit etiam ex pte modeſtię cū cęteroꝝ quos mittebat in ꝓuintias cupiditates: & flagitia deteſtatur: qbus uiciis ut finis fiat cōcalamitatibꝰ ſocioꝝ mitti ſuadet. GN. Pom. pericula tñ iſta magis conuenit demonſtratio quod genus poſtea plane ꝑtractat h̄ eſt in q̄ plane poſt genere oroem agit. ꝑticulam tamen hic ex eo genē demōſtratō breuiſſime ut cōueniebat inſeruit ſic. Si ut uides egregie confirmat hic Cicero oīa ad finem debitum referēdo ſed ad utilitatem tutā: & honeſtā. Veruꝫ quia diuiſa honeſta res eſt & in rectum: & laudabile: & clare mōſtrauimus qualit̄ arguit: & ab oībus partibꝰ recti ꝙ a partibꝰ prudentię iuſticię fortitudinis & modeſtię. Reſtat ut ſermonem de parte laudabili faciamꝰ: non ꝙ res aliqua honeſta poſſit eſſe quī ſit ipſa potiſſimū hac rōe laudabil'. Sed ut Cicero noſter ait ī dicēdo tñ ſeorſum tractādū eſt h̄ laudabile ab illo recto. Neqꝫ enim ſoluꝫ laudis cauſa rectū ſequi cōuenit: ſed ſi laus cōſequitur duplicata eſt recti appetendi uolūtas. Separatim ergo Cicero demonſtrat pręterq̄ ꝙ bellū aſiaticū ſuſcipi rectum ſit ēt eſſe laudabile. quoniā dicit romanos appetentes glorię: & auidos laudis pr̄eter cęteras gentes eſſe: & ob id delendam eſſe maculam mitridatico bello ſuperiore ſuſceptam: ut turpis commemoratio deleatur: & conſequens ſit honeſta quod honeſti laudabilis proprium eſt. Et cum eos ad maiores imitandos in gloria & dignitate: & ad conſeruandum gloriam relictam ipis a patribus. Et cum ad ſocios & ciues conſeruandos ꝓ honore rei. p. ſummis acculeis nititur inflāmare. Quid aliud uult quā Quirites admonē: & īcitare ad honeſtū laudabile cōſeruandū & āpliādū! Sic appet qūo in iſta pͣ cōfirmatōis pte q̄ loqt̄ de genere belli Cicero utilitatē tutā: & ſb eā uim & dolū ſiue cōſiliū ptes tutę: & honeſtū & ſb ea rectū ptes q̄ recti uꝫ prudētiā

iuſticiam. fortitudinem. & modeſtiaꝫ. & ſecundaꝫ boneſte rei partem. ſ. laudabile orando mirabiliter ſit complexus.

Epilogus confirmationis prȩmiſſȩ

Vare uidete num dubitandum ⁊c. Hic eſt Epilogus q buius primȩ partis confirmationis: quȩ tractata eſt per rationem belli generis: ſup quo epilogo notandum eſt: q̄ eſt illa pars quam quidam uolunt poni poſſe poſt nonnullas orationis partes ſicut locis quatuor uti poſſimus epilogo ſecundum iſtos: & adducunt textum Tullij libro ſecundo artis noue in fine capitulo de concluſione in bac forma. Quatuor in locis uti poſſimus concluſionibus. ſ. in principio: Secundum narationem: ſecundum firmiſſimam argumētationem in concluſione. Alij uō uolūt neqꝫ bunc eſſe textū: neqꝫ ſententiam Ciceronis ſed ſupadditūꝫ litterȩ ab bis qui contrarium opinātur. & Ciceronem ipſum in oppoſitum nituntur adducere in illa littera ſubſequente eodem capitulo paulopoſt: ubi de iſta cōcluſione loquens ſic ait. In qua curandum eſt: aut ne ab exordio: aut a narratione repetatur enumeratio orationis. ficta eī & deducta opera comparata oratō uidebitur eſſe artificij ſignificandi ingenijqꝫ uendicandi: & memoriȩ oſtendo cauſa quapropter initium enumerationis ſumendum eſt a diuiſione. deinde ex ordine exponendȩ res ſunt quȩ tractatȩ erunt in cōfirmatione & cōfutatione. bȩc ille. & bȩc littera uidetur priori eē contraria. Sed quicquid de boc ſit ad alium dicendi locūꝫ pertinet. Nam bic non docemus ipſam artem ſed qūo ars in Tullij orationibus conſūmata eſt. Concluſio autem ſiue epilogus eſt bic poſt confirmationem & argumentationem firmiſſimā collocata: quod fieri poſſe immo debere dubitat nemo. Et cū buiuſmodi concluſio uel epilogus conſtet ex enumeratione amplificatione: & cōmiſeratione. bic utitur enumeratōne quȩ bic uidetur idonea: & quȩ ualet ad reformādum ī dictis memoriam auditoris. Breuiſſime ſiquidem propoſitum ſuū concludens colligit in generali res de quibus uerba facit cōfirmā ando. Nam cum argumenta fecerit ad ſuſcipiendum bellum pro conſeruatione glorię nominis romani pro ſalute ſocioruꝫ

Epilogus totius confirmationis deliberatiuę & demonſtratię

q Vare cum & bellum ꝛc. Hic eſt epilogus generalis totiꝰ confirmationis tam deliberatiuę quã demonſtratiuę: in quo epilogo Tullius propoſitum ſuum concludẽs recolligit generaliter & ſuccincte ea quę ſuperius late tractauit adiungẽdo: & facilitatem oblatam cũ Pompeius accipere faciliter poſſit exercitum ꝑ re.p. defendendi: ut hoc bellum diȷ̈s ducibus Pompeio committatur. Et ſic quod in arte docuit hic exercet egregie. Dicit enim utendum eſſe enumeratione ad exitũ cauſę. itaqꝫ hac in fine pręcedentis confirmationis eleganter enumerat: & neceſſitatem belli & magnitudinem ipſius & uirtutes eximias. Pom. & ſic concludit ut dixi facilitate coniuncta cum etiam dicat Cicero in cauſa iſta cõcluſionibus breuibus eſſe utendum: hoc ipſuꝫ exercet egregie in parte illa ſuperius Et quiſq̃ dubitabit qui huic tantum bellum ꝛc. & ibi. Et quiſq̃ dubitabit quĩ uirtute profecturus. In his duobus locis ſignanter breuibus illis concluſionibꝰ uſus ẽ: quas ego in aliarum numero non ſignaui: cum mihi non multum ꝓncipales ſint uiſę ſed ſic breuiter ad quaſdam particulas interiectę.

Confirmatio.

a T enim uir clariſſimus ꝛc. Confutatio cõn. Q. catulluꝫ &. Q. hortenſium eſt uſqꝫ ad eum locum. Quę cum ita ſint ꝛc. Vbi poſt incipit ergo generalis orationis interictę ſũt etiam concluſiunculę ſiue epilogi ad partes in hac cõfutatiõe poſitas ibi uidelicet. Quare nolite dubitare ꝛc. & ibi iuxta principalẽ cõcluſioneꝫ Quare uidete ꝛc. Quomodo ergo hęc cõfutatio pertractetur: & quibus argumentis & rõibus aduerſariorum intelligenti facile eſt uidere. Mei autem propoſiti eſt litteram non exponere & ſecundum exponendi diuidere quod ẽ officium commendantis. ego enim quod poſſum artis exq̃ro non expono orationem. Sufficiat ergo cõfutationem. Tu quę argumenta confutet intelliges ſtatĩ orationem proſpecta. Et licet hic ſit illa confutatio ſeparata. tamen etiam multa ſunt ꝑ orationem diſperſa: quę ſunt de ratõne confutationis: ut argumenta multa quę fieri cõſueuerunt cõn tacitas ĩterrogatiões:

& etiam contra expreſſas. Etenim q aliena cõfutat ſua ualde confirmat. unde fit ut ſępe confirmemus & confutemus ſil' hoc eſt in confirmatione confutationis particulas inducamus

Generalis concluſio orationis.

q Vę cum ita ſint ꝛc. Hic eſt concluſio generalis & ſexta pars orationis quę eſt artificioſus terminus ipſius. ĩ qua Cicero pro tota oratione concludit approbando legem. C. Manilii quam fere nitebatur de bello pręficiendo Pompeium. eaꝫ ergo legem uehementiſſime comprobando cõcludit generaliter ſe laudaturum ſuſcipi bellum & Pompeium pręfici in imperatorẽ: propter quę duo oratio tota facta eſt: & dicit magna cum arte ſummo cum ingenio ſe ſic oraſſe tantummodo cauſa rei. p. & deos adducit teſtes ut populus omni alia ſuſpitiõe liberatus orationi & uoluntati ſuę facilius cõdeſcendat. & ſic de huius orationis partibus breuiſſime dictum ſit.

Argumentatio

Vnc reſtat ut de argumentatione quę licet non ſit uel n pars principalis ulla artis uel inſtrumẽti: artis tamen in partibus inſtrumẽti hoc eſt in cõfirmatõe & confutatione tractatur. unde ipſius regulas tradẽs Cicero poſt exactas has partes loquitur de ipſa in arte. Reſtat inq̃ ergo de argumentatiõe huiuſmodi aliquid nunc inſerẽ ut ex hac uolenti argumentationes inueſtigare quę in orationibꝰ crebre ſunt modus ſit facilior cognoſcendi: & ſiquidem hic in confirmatione ad genꝰ belli pertinente perfectiſſima diſtributa in partes quinque. uidelicet propoſitionem. rationem. confirmationem. rationis exornationem. & complexionem ut clare apparet. Nam propoſitio incipit in principio primę partis deliberatiuę per quam ſummatim oſtendit quid ſit quod probari uelit ex genere belli arguendo. probare ſiquidem uult genus id eſſe belli quod animos romanorum maxime incitare & inflammare debet. Et eſt hęc propoſito ab eo loco qui incipit. Genus eſt enim huiuſmodi ꝛc. uſq; ad particulaꝫ ſbſequentem ſcilicet tradita eſt ꝛc. ubi incipit ratio quę demonſtrat uerum eſſe id quod intendit breui ſubiectione. Nam cum tradita dicat & agaẽ ſalꝰ

ſociorum cum agãtur certiſſima & maxima uectigalia: & cũ agantur bona multorum ciuium non eſt dubium quin uerum appareat: quod intendebatur. Et quoniam ſemper appetentes laudis ꝛc. hic eſt confirmatio rationis quę pluribus argumentis corroborat breuiter expoĩtam rationẽ. Nã hic apparet qũo eam ualde corroborat per ml'ta argumenta quę hic ponuntur uſque ad eum locum qui incipit. Sed ueſtri imperij dignitate atque gloria ꝛc. ubi eſt exornatio qua utitur rei honeſtandę & collupleɫtãdę cauſa confirmata argumentatione. honeſtat eñ & ampliat & exornat cauſam ſuam: & rationem confirmatã comparando: & inducendo exempla maiorum: & de periculis & imminentibus incommodis admonendo ut patet hic in littera. Quare uidete num dubitandum ꝛc. hic eſt complexio argumentationis quę concludit breuiter colligens partes argumentationis. Nam colligit incumbendum eſſe omni ſtudio ad bellum illud. & ſic repetita eſt propoſitio: & etiã partes reliquę argumentationis collectę ſunt per uerba ſequentia ſi bene conſideras. Nec enim conuenit ꝙ iſta particula quę eſt cõplexio argumentationis alio etiam loco ſignata ꝓ epilogo primę partis confirmationis. Quoniam cum argumento confirmatio mera ſit argumentatione ſiquidem confirmamus poterit eſſe & epilogus confirmationis ipſa met complexio argumentationis.

De elocutione

u Ltimum eſt ut uidemus de reliqua parte rhetoricę quę elocutio nominat̃ quomodo in hac oratione ſit illuſtris & ſplendida. Et primo de genere elocutionis conſiderandum eſt. Cum enim in elocutionẽ tria ſunt genera. tres figurę. tres ſtili: grauis ſcilicet mediocris: & attenuatus. hęc inſignis elocutio in graui eſt: & altiſſimo ſtilo confecta. quoniam conſtat ex uerborum grauium magna ornataq; conſtructõne: & res habet quas omnis perfecta elocutõ habere debet ſcilicet elegantiam. compoſitionem & dignitatem: quarum rerũ primã in rectiſſima latinitate & clariſſima explanatõne cõſiderabis. Secunda etiam nota eſt quia uicia illa ceſſant quę ipſam habent impedire: cum partes omnes ſint equaliter ꝑpolite tertia

ſimiliter eſt quę dignitas appellatur quę conſiſtit in ſententia rum & uerborum exornatione: de quibus hic accuratiſſime ui dendum eſt: ut hę ſcilicet ſint exornatiões in hac oratione diſ perſę: ipſi oratõni elocutiõis dignitatem ampliſſimam & ſua uitatem dulciſſimam afferentes. Dicit tantum Cicero in ora-tore. in laudando Pompeio temperata oratione ornandi copi am fuiſſe perſecutum: quod eſt contra id quod ſupra dicitur. hanc ſcilicet orationem eſſe in altiſſimo ſtilo confectam. Sed illi eloquentię principi: & quaſi diuino homini Ciceroni uiſũ fortaſſe fuit hoc temperatuꝫ & mediocre dicendi genus quod omnibus uidetur altiſſimum. Et mea quidem ſententia om-nes ſuę orationes in ſupremo ſunt ſtilo: licet aliquando parti-culę in ipſis temperatius & humilius exprimantur ratione ma terię id exigẽtis: ut eſt in Miloniana illa ſimplex mutatio Mi-lonis: et uxoris ſuę comparatio ibi calceos & ueſtimẽta muta uit ꝛc. Totum enim eum locum non ſolum temperate ſed hu-militer tetigit: & ſic in aliȷs orationibus ſępe facit.

Colores

m Vlto iocundiſſimus ꝛc. Hic eſt color qui dicitur ſimilit̃ cadens. plura enim ſimiliter iſdem caſibus efferuntur. uidelicet iocundiſſimus ampliſſimus ornatiſſimus. Conuenit cum ſcemathe omoapthothon.

Bithynię quę nunc ueſtra prouincia eſt ꝛc. Hic eſt color qui di citur diſſolutum. hęc enim particula narratiua coniunctioni-bus uerborum ſblatis e medio partibus ſeparatis effertur ut uides. poteſt etiam notari color ille ſentẽtię q̨ breuitas appella tur. hic eſt enim ipſius: ipſa tamen uerbis neceſſariis expedita ut diſſolutum eſt. Cõuenit cum ſchemate dyalithon: & aſſin thethon: ut auteꝫ breuitas cõuenit cũ ſchemate Brachyologia uel cum tropoali pomenon.

Cauſa quę ſit uidetis ꝛc. hic eſt color: qui tranſitio nominatur hic enim cum oſtendat breuiter quod dictum ſit proponit item breui quod conſequatur cum dicit nunc quid ſit agendũ conſiderate.

Excitare atque inflammare ꝛc. tranſlatio eſt. tranſfertur enim

hoc uerbum ad animum & recte audiendi cauſa.
Aguntur certiſſima populi romani uectigalia &c. Hic eſt color repetitio. ſumitur enim bis principium ab uno & eodẽ uerbo. poteſt etiam diſſolutum notari: quia dictiones incopulate proferuntur. ut agitur aguntur. ut eſt repetitio conuenit cum ſchemate anaphora.
Regnat. ut regnat &c. Hic color eſt conduplicatio. eſt enim ratione amplificationis eiuſdem unius uerbi iteratõ. ut enim ait Cicero ubi in arte noua de iſto colore pertractat uehementer auditionem commouet eiuſdem reintegratio uerbi: & uulnus magis efficit in contrarium cauſę q̃ ſi aliquod telum ſępius ꝑueniat in eadem parte corporis. Ipſo itaque colore opportune hic uſus eſt: ubi magis aĩorum commotõ expediens uideatur. Conuenit cum ſchematibus anadiploſis & epynalenſi.
Maiores noſtri &c. Hic eſt color contentio ſententiarum cum ĩterrogatione permixta. hic enim modo interrogatio ſententię contrarię ex comparatione referuntur uſque ad locum qui incipit: uidete ne ut illis &c. uel meli⁹ poteſt dici ꝙ hic eſt color contrarium. nam hic ex rebus duabus diuerſis alteram breuiter & facile confirmat. poteſt etiam repetitio connotari propter reaſſumptionem iſtius pronominis uos: & exemplum propter allegatam maiorum auctoritatem: ut uel contentio uel contrariũ eſt. Si uenit anthithethon. ut autem exemplum eſt cõuenit cũ tropo paradigma.
Regno expulſus eſt Ariobarzanes &c. Hic eſt color diſſolutũ plures enim orationes ſine coniunctionibus pręferuntur uſq; ad locum illum. Eiuſmodi in prouintiam homines &c. & ut eſt uidere perfacilem: quoniam hęc exornatio acrimoniam habet in ſe. ea loco idoneo uſus eſt Cicero cupiens populum romanum ad iracundiam incitare.
Tantam temperantiam &c. Hic eſt articulus grauis. Plures enĩ dictiones incopulate proferuntur. uidelicet temperantia manſuetudine humilitate. Conuenit cum ſchemate Dyaliton uel aſſintheton queãdmodum conuenit diſſolutum.
Quę ſi propter ſocios &c. Hic eſt color contrarium ex rebus eiꝫ

duab⁹ diuerſis:atque contrariis alteram breuiter & facile con firmat. In hac exornatione ſemper includitur argumentum p̱ locum a maiori uel a minori: & eſt exornatio efficax ad breui ter concludendum. per hanc ergo hic egregie ĩfert Cicero qđ intendit. Poteſt etiam hic color exemplum denotari propter maiorũ allegatã auctoritatẽ: & articul⁹ eſt ibi. Cũ Anthioco. Philippo ꝛc. ꝑpter dictiones ſine copl'a prolatas. Itaq; tres co lores denotãtur uſque ad eum locũ preſertĩ cum de maximis. Tamen pecora relinquuntur ꝛc. Hic eſt color diſiunctõ. Nam hic eorum de quibus dicitur unumquodque certo uerbo con cluditur. Et eſt etiam diſſolutum: quia uſque ad eum locum Ita neque ex portu ꝛc. orationes plures ſine copl'a proferuntur: nec conuenit in eadem conſtructioue exornationem utramq; comprehendi: ut diſiunctio eſt conuenit cum ſchemate quod Ipoceuſis dicitur.

Quo tandẽ animo ꝛc. Hic eſt color interrogatio quę ut ſit gra uis & concina ſubdit inferius: quę propoſitum ſuum confir ment ibi cum duo reges ꝛc. conuenit cum piſma.

Et enim ſi uectigalia ꝛc. Hic eſt color concluſio breuiter qui dem conficit quod neceſſario conſequatur. hoc eſt ordinem exercentium uectigalia recte dicit firmamentum ordinum cę terorum. conuenit cum ſchemate quod epilogus dicitur:

In quo gloria nominis ueſtri ꝛc. Hic eſt color frequentatio. Nã res diſperſę coguntur unum in locum. Superius enim confir mauit bellum accipiendum propter gloriam nominis romani ſalutem ſociorum utilitatem uectigalium. fortunas plurimo rum ciuium: & dignitatem rei.p. Et argumenta iſta diſperſe rat: quę modo recolligit in epilogo pręmiſſę confirmationis. Notandum ꝙ hęc exornatio quę frequentatio dicitur ualde ẽ ad naturam concluſionis accõmodata ubi ſtrictim recolligun tur quę fuerint lata pręmiſſa. Immo epilogus & frequentatio realiter idem ſunt: ſed differũt ſecundum appellatõne; gręcã & latinam & ſchema. epilogus ſic conuenit cum frequentatõe queẽadmodum cum concluſione. poteſt etiam hic color articu lus denotari: quia plures dictiones ſine copl'a proferũtur uſq;

ad eum locum.Quare de genere belli ꝛc.
Quoniam de genere belli ꝛc.Hic eſt color tranſitō.oſtendit eī breuiter uel quicquid ſit dictum proponit:itē breui qď conſequatur ut per hanc exornationem cōmoneat quę antedixit:& ad reliquum comparat auditorem ad quę duo hęc perficit exornatio:ut ipſe Cicero teſtať ī arte ubi de iſto colore ꝑtractat.
Quaꝫ. L. Lucullus uirtute ꝛc.hic eſt color articulus cum dictiones hic aliquę proferantur incopulate ut uirtute aſſiduitate conſilio ꝛc.
Primum ex ſuo regno ſic Mitridates ꝛc.hic eſt color ſimilitudo.traducit enim aliquid ſimili ex re diſpari ſimilitudinem faciens de fuga mulieris ad fugam regis ante oculos ponendi cā per collatōnem.Cum fuga per omnia comparetur ad fugam. uel hic poteſt color exemplum deſignari:quia eſt propoſitio facti cuiuſpiam cum nomine auctoris: Cum de medeę fuga mentionem facit.Conuenit cum tropo qui diciť omozeuſis & proprie cum ſuis ſpeciebus ycon.uidelicet & parabola.
Hic iam plura non dicam ꝛc.hic eſt color ſignificatio.nam plꝰ in ſuſpitione relinquit q̄ ponatur in oratione cum loquitur de maturo reditu militum romanorum:& eſt ſignificatō per ambiguum.poteſt enim accipi in uarias ſententias qꝫ dicit de maturo horum reditu ab eis quęſito.uel poteſt hic color occupatio denotari:cum dicit ſe plura non dicere.etiam tamen ſubiūgit fuiſſe extraneum ut ex his locis reditus magis maturus q̄ ꝓgreſſio longior a militibus quęreretur.ut occupatio eſt cō uenit cum tropo qui apoſiopſis dicitur: ſed magis ꝓprie q̄m eſt ſignificatio per abſciſionem.
Sinite hoc loco Quirites ꝛc.hic eſt color occupatio. nam cum dicat ſe pręterire uelle calamitateꝫ rei.p.eam maxime dicit aſſerens cauſam fuiſſe tantam ut eam ad aures. L. Luculli imperatoris non ex pręlio nunciꝰ:ſed ex ſermone rumor afferret Multa prętereo conſulto ꝛc.hic eſt color occupatio.nam ſubiungit quod pręterire ſe dixit.Quantum uꝫ bellum.
Quod coniungat reges potentiſſimi ꝛc.hic eſt color diſſolutū plures enim orationes ſublatis e medio uerboruꝫ cōiūctiōibꝰ

efferuntur uſque ad eum locum.
Satis mihi multa ꝛc.eſt hic preterea color frequentatio. nā res diſperſe ſuperius unum hic in locum colliguntur.ſuperius eīꝫ diſperſe monſtrauerat belli magnitudinem ex regum poten/tiſſimorum cōiunctione:& quia ad nationes agitare remouēt & quia gentes ītegre ſuſcipiant.& quia uetere expulſo exerci/tu nouus bellum id imperator accipiat.Et modo per hanc exor nationem hec omnia ſimul epilogat ꝛc.
Satis mihi multa ꝛc.hic eſt tranſitio . Nam oſtendit breuiter quod hic ſit dictum : & proponit breuiter quod conſequatur & hoc agit uſque ad eum locum utinam Quiritesꝛc.
Antiquitatis memoriam ꝛc.hic eſt color denominatio . Nam res non eſt ſuo uocabulo appellata.Cum intelligatur ſupaſſe homines qui antiquitatis memoria celebrentur.ꝛc.Cōuenit cū tropo qui dicitur metonomia.
Scientiam rei militaris ꝛc.hic eſt color articulus.nam dictōnes hic plures ſine copula proferuntur.uꝫ ſcientiam rei militaris uirtutem auctoritatem felicitatem ꝛc.
Qui e ludo:atque pueritia diſciplina ꝛc.hic eſt color repetitio propter replicationem iſtius relatiui qui.
Qui ſepius cum hoſte confluxit ꝛc . hic eſt color diſſolutum . Nam orationes plures ſine coniunctione proferuntur uſque ad eum locum cuius adoleſcentia ꝛc.
Ciuile africanum ꝛc.Hic eſt color articulus propter nonnullas dictiones incopulatas.
Labor in negociis fortitudo in piculis ꝛc.hic item eſt color arti culus eſt in ſimul ſimiliter cadens & ſimiliter deſinens cū hic aliqua nomina:& uerba ſimiliter terminentur ut patet intuen ti.ut eſt ſimiliter deſinens conuenit cū ſchemate omoleothon
Teſtis eſt italia ꝛc.hic eſt color repetitio propter replicationeꝫ iſtius nominis teſtis ꝛc.
Cinctam piculis ꝛc.hic eſt color tranſitio ornādi cā ut planū ē
Explicauit ꝛc.aut ab omnibus imperatoribus uno anno:aut oī bus annis ab uno imperatore romano confici poſſe ꝛc.Hic eſt color commutatio.

Nam hic ſententię ex tranſitione efferuntur ut a priore poſterior contraria priori proficiſcatur . conuenit cum tropo qui antimetabola nominatur.

Fuit hoc quondaꝫ fuit ꝛc.hic eſt color conduplicatio propter uerbum fuit conduplicatum uel iteratū ratione amplificatōis

Quid ad nos cum ab exteris nationibus ꝛc.hic eſt color ſubiectio uſque ad locum illum atque hęc qua celeritate.Quęrit eīꝫ late hoc textu quid dici poſſit.deinde ſubicit quod ſibi adiumento futurum ſit.

Cum probata moleſtia quam a prędonibus patiebantur uelit oſtendere eam.GN.Pompe.uirtutem remotam conueuit cuꝫ cataprolenſi.

Siciliam adiit.africam explorauit . ſardiniaꝫ cum claſſe uenit ꝛc.hic ſunt hi colores breuitas ſimiliter cadens diſſolutum:ut plane patet intuenti.

Extrema hyeme apparuit ꝛc.hic ſunt colores ſimiliter deſinēs & diſſolutum.

Quibus in rebus temperantiam ꝛc.hic eſt articulus ut patet intuenti.

Nomino neminem ꝛc.hic eſt a nominatio litteris commutatis conuenit cum ſchemate peranomaſia.

Non auaritia ab inſtituto ꝛc.hic eſt articulus: & ſimilit̃ cadēs ut planum eſt.

Nunc denique incipiunt.hic eſt color repetitio propter replicationem iſtius aduerbij nunc.

Itaq̃ nō ſum p̄dicaturus ꝛc.hic eſt color occupatio qm̄ ea ſe dicit non prędicaturum:quę breniter poſt ſubiungit.

Non modo ciues aſſenſerint.& hic eſt diſſolutum ꝑpter has tres rationes incōiunctas.eſt quoq̃ diſiunctio qm̄ ciues ſocij hoſtes certis ſingulis uerbis concluduntur.

Quare cum & bellum ita ſit neceſſarium ꝛc. hic eſt color frequentatio .res enim ſuperius diſperſę breuiter hic cogūt̃ uſq̃ ad illum locum.quod ſi GN.Pompeius.

In quo ſit eximia belli ſcīa ꝛc.hic eſt articulus propter aliquas dictiones incopulatas.

Vt in bis ipſis locis. Repetitio eſt item diſſolutum. repetitur enĩ bęc dictio: ut & dictiones incõiuncte ſunt aliquę.
Honoris fortunę uirtutis ingenij bic eſt color articulus.
Quid tum per deos mortales ꝛc. bic eſt color interrogatio.
Cum populi romani legati ꝛc. bic eſt color q repetitio nũcupat̃
Itaqꝫ una lex ꝛc. bic eſt articulus.
Gabinio dicam Pompeio ꝛc. bic dubitatio. Nam bic quęrere uidet̃ utꝝ ſic potiſſimum obtrectatũ cõuenit cũ aponidias.
Vtrum ille qui poſtulat ꝛc. Hic eſt iterum dubitatio uſque ad eum locum de quo legando ꝛc. quare uidetur utrum de bis po tiſſimum dicat.
Non dico b̾ loco ꝛc. Hic ſunt bi colores repetitio propt̃ replica tionem illius aduerbij nõ. Diſſolutum ꝑpter or̃ones ſine con iũctione prolatas. occupatio cũ dicat ſe nõ dicẽ qd' maxĩe dic̃
Idem cũ iugurtba ꝛc. Hic eſt color repetitio & articulus.
Singulari innocentia grauitate uirtute ꝛc. Hic eſt articulus & diſſolutum propter aliquas dictiones: & or̃ones incopulatas
Nouerunt enĩ ſociorum ꝛc. diſſolutum eſt.
Manus oculos aĩum ꝛc. articulus eſt.
Et quam putatis auctoritatem coniunctio eſt.
Eſt uobis auctor ꝛc. Hic eſt repetitio propter replicationẽ iſti⁹ uerbi eſt.
Integritate uirtute conſtantia ꝛc. articulus eſt.
Quicquid ineſt. Repetitio eſt.
Studij conſilij labores ꝛc. articulus eſt.
Auctoritate fide conſtantia ꝛc. Hic eſt color articulus.

Finis Pompeianę orationis

Argumentum orationis Milonianę

t Itus Anius Milo ciuis romanus ſibi infeſtiſſimum & inimiciſſimum Romanum ciuem. P. Clodium babuit multęque inter bos duos altercationes in re. pub. ſępe fuerunt. Specialiter uero cum Milo conſulatum illius anni peteret: cuius anni pręturam. P. Clodius affectabat: adeo ira: & odio motus fuit: ut Milonis competitores modis omnibus

Milo

ꝓ Clodiũ

quibus poſſet iuuaret ad hoc ut Milone repulſo eũ cõſulatum aliĳ conſequerentur. Nam(ut dicit Cicero)nõ potuiſſet abuti pręturą:ut cupiebat conſule inimico ſuo Milone:qui ſuos furores & rabiem compreſſiſſet. Itaq; ſummo ſtudio nitebatur: ut Milo eo anno conſul nõ fieret: quod nõ uidens ſe ullo modo obtinere poſſe:ſed Milonem opinione omnium cõſulem eſſe futurũ ſtatuit: ſi Ciceroni credimus Milonem ipſum occidere. & ita res geſta fuit. Clodius enĩ ex urbe receſſit anteq̃ Milo: & ad quandam ſuam uillam acceſſit in albanum. unde ueſperi rediens uerſus romam obuiauit Miloni in uia. Ibat eĩ lanubium ſiue ut quidam textus habent lauinium Milo ad ꝓdendum ibi flaminem. Nam erat illius loci dictator: & ibat Milo penulatus in reda cum uxore ancillis & pueris. ueniebat Clodius expeditus in equo cum electa manu uirorum. Itaq; inter eos ante fundum Clodĳ in uia ſcilicet Appia congreſſio facta fuit(ut dicit Cicero)facto in Milonem impetu a Clodianis: & in illo certamine fuit Clodius interfectus:ob quam cedem accuſatus eſt Milo: & a fautoribus Clodĳ expetũtur ab eo penę debite. q2 contra leges hominem interfecerit. Milo nõ negabat occidiſſe:ſed iure ſe occidiſſe dicebat. decreuitq; Pompeius ut de morte Clodĳ q̃reretur ab eo q2 ex cunctis ordinibus electi ſunt iudices qui in hac cauſa iudicarent. Pompeiuſq; ipſe armatis cohortibus forũ compleuit:ne forte in tãto iudicio ulli populares motus exurgerent. Cicero ergo Milonis amiciſſimus inimiciſſimus Clodiis pro Milone orationẽ hanc habuit inſignem atq; notabilem: & ſummo artificio ſingularem.

Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

b Aec inſignis oratio eſt in iudiciali genere conſtituta. habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione. Nã accuſatus Milo q2 iniuria Clodium occidiſſet hac oratione a Cicerone defenditur. Itaque genus principale iudiciale eſt: quanuis alia mixta ſint genera. utputa demonſtratiuum pro utraque ſui parte. Nam ſumme hic uituperatur Clodius. Milo laudatur. Deliberatiuum etiam cadere genus uideri poſſit: ut q2 quodãmodo uideat̃ in cõſultatõe poni: & diſcuti an ſit

Milo abſoluendus an de homicidio: & ſcelere cõdemnãtib⁹.
Quẽadmodum genus unum quodq; cauſę licet proprium & diſtinctum finem hẽat: coaſſumit tamen ĩterdum fines alios aliorum generum: ut declarat Ariſtoteles primo ſuę rhetoricę Ita unaquęque cauſa licet hẽat proprium & diſtinctum gen⁹ coaſſumit & alia genera. ut enim finis directiu⁹ eſt generum ſic genus directiuum eſt canſę. Gen⁹ ſiquidem alterum finiu; triu; prĩcipaliter ſpectat. uidelicet honeſtum: aut turpe. iuſtũ aut iniuſtum: conferens aut nociuum ſecundum ariſtotelem Et ſic cauſa alterum trium generum ſpectat principaliter: uidelicet aut demonſtratiuum aut deliberatiuum aut iudiciale. unde dicendũ eſt ꝙ gen⁹ huius cauſę eſt ſimplex. ſ. iudiciale quod iſtud eſt principale in quo cõficitur. hęc oratio dum u; accuſatus Milo defenditur: & duo reliqua genera accidentaliter commiſcentur ſicut fere fit in omni iudiciali cauſa. Nam ſemper in conſultatione uidetur ante iudices poni an condemnandus: an abſoluendus ſit accuſatus. & plurimum accidit ꝙ laudetur aut uituperetur accuſatus uel accuſans. Sed illud prĩcipale: & uerum genus cauſę in quo principaliter orator uel defendituel accuſat: Aut in quo principaliter laudat uel uituperat: aut in quo principaliter conſulendo ſententiam dicit principaliter: aut hic Milo ab accuſatore defenditur: de peraccidens etiam commendatᷣ Milo: & Clodius uituperatur: quia iſta omnia referuntur ad uirtutem defenſionis. unde purum genus iudiciale dici debet. Quod uero in oratõne Pompeiana dixerim in duobus illam deliberatiuo & demonſtratino generibus eſſe confectam. his dictis non uidetur obſtare. Nam illa oratio principaliter intendit ſententiam de bello accipiendo ſuadere: quę pars ſpectat ad deliberatiuum genus: & principaliter etiam intendit commendare Pompeium: ut imperator illi pręficiatur bello: quę pars ſpectat ad genns demonſtratiuum. Ideo cum dixi de orationis illius genere fui locutus ipſam orationem eſſe notabiliter in duobus generibus conſtitutã. hãc aũt dico in ſimplici gñe ꝑncipali. Et ſic q̃tiẽſcũq; loquar de gñe in q̃ ſit aliq̃ oratio hita: & conſtituta loquar ut

intelligar de genere principali loqui. de reliquis uero quę inci dunt in cauſa non faciam mentionem niſi illa forte notando pro ut accidūt: ne forte error iſte deciperet ut crederetur quod incideret eſſe principale genus.

Conſtitutio cauſę in qua hęc habetur oratio

NOticia conſtitutionis habetur ex prima intentione accuſatoris: & depulſione defenſoris ſecundum Ciceronem & alios. ut ſi dixerit accuſator occidiſti. defenſor reſpondeat non occidi. Coniecturalis conſtitutio nata ſit: quia tunc controuerſia fit de facto uel non facto: & diligenter aduertendū eſt ad cognoſcendum conſtitutionem ex intentione & expulſione: quia aliquando uidetur negatio facti eſſe: & per conſequens coniecturalis conſtitutio: & eſt ſolum negatō nominis & per conſequens conſtitutio legitima diffinitiua: ut ſi ſic intendat accuſator homicidiū feciſti: & defenſor dicat non feci homicidium. poteſt hic uerſari queſtio nominis etiā & facti. Queſtio nominis hoc modo: quia uelit forte defenſor dicere ſe nō feciſſe homicidium quia tyrānum hominē iugulauerit. Cum tyranni interfector homicida non debeat appellari & tunc in diffinitōne huius nominis homicidium queſtō fit: & ſic diffinitiua conſtitutio locum habet. Queſtio autem facti in hoc ipō caſu eſt hͦ mō: quia defenſor uelit dicendo ſe homicidium nō feciſſe ſimplicem afferre negationē. uñ q̄ſtio facti fit: & cōiecturalis cōſtitutio locum hēt. Itaq; talis eſt ſępe depulſio ad accuſationē q̄ nō facit cōſtitutionē ſbito manifeſtā. Sed q̄uo dicet aliquis in tali intētione & depulſione nūq̄ conſtitutio cognoſcet̄ cuius notitia eſt neceſſaria. Dico ꝙ cōſtitutio cognoſci poterit iſto mō. u; cū accuſator dixerit rōe; ex q̄ & eius infirmatione naſcitur iudicatio: quę quidem ratō eſſet huiuſmodi in hoc caſu: quia qui tyrannum interficit homicidium non committit. tunc ſtatim apparet cōſtitutō quę prius erat ambigua. apparet enim ꝙ eſt diffinitiua aut nulla; affert rationem defenſor ſed ſimplici negatione conſiſtet: & ſtatim ſimiliter conſtitutio nota erit: quia coniecturalis. Nūq̄ in coniecturali ratio & infirmatio rationis affert̄: Ideo iudicatio in

illa naſcitur ex intentione & depulſione ſimul cu; ipſa conſti tutione. Sed bis omiſſis ad ſpetialem conſtitutionem cauſę accedamus quę ex intentione Clodianorum & expulſionem Milonis naſcitur ſimulque cognoſcitur. Intentio enim contra Milonem erat buiuſmodi. Iniuria Clodiu; occidiſti. Milonis uero depulſio talis erat iure occidi. Vide ut bic ſtatim ipſa cõ ſtitutio clare apparet quę eſt iuridicialis. Factum enim conue nit ſed iure: an iniuria factum ſit querit. quod conſtitutione; iuridicialem reddit ut uult Cicero. Fatetur certe Milo Clodi um occidiſſe: ſed eum iure occidiſſe contendit. Quia uero iu ridicialis diuiditur in duas partes. abſoluta; uidelicet & aſſu; ptiuam. uideamus in qua parte bęc uerſetur oratio. uerſatur ſi quidem in aſſumptiuam quę eſt cum per ſe defenſio infirma eſt: ſed aſſumpta re extranea cõprobatur (ut ait Cicero) non enim abſolute ſe milo dicit iure Clodium occidiſſe ſed rem aſſumit extraneam ut puta Clodianas inſidias quibus Clo dius uitam Miloni uolebat eripere. Aſſumit & utilitatem quã oſtendit bic Cicero: ex morte Clodij rem publicam conſecu tam. Sed cum aſſumptiue quatuor partes ſint. uidelicet cõceſ ſio. remotio criminis tranſlatio. criminis comparatõ. Diligen ter conſiderandum eſt in qua iſtarum parte bęc agatur oratõ. Quod anteq̃ faciamus: pro pleniori noticia dicendorum aliq d de iudicatione dicendum eſt: quod quidem nibil eſt aliud q̃ quęſtio iudicij ex ratione defenſorum: & ex firmamento ac cuſatoris nata quam gręci Crinomenon uocant: nos iudicatio nem appellamus (ut ait Cicero) & ad eam uelut ad punctum cauſę in quo du° tota eſt omnis orationis uis eſt referenda. Iu dicatio iſta quoniam in una cauſa ſimplex reperitur quoniam multiplex. Simplex eſt quando ad unam defenſionem ſolu; una ratio affertur: & tunc ex illa ratione & ipſius infirmatione una tantum naſcitur iudicatio: ut uidere faciliter poſſimus in caſu boreſtis: ubi accuſatus boreſtes ꝙ iniuria occidiſſet matrem depulit ita occidi: & iure occidi. Attulitque banc ratõ nem. illam enim patrem meum occiderat: quam ſic accuſator infirmauit. Attñ a te filio ĩdẽnatam occidi nõ oportuit. Ecce

quomodo in cauſa iſta unica iudicatō nata eſt. iſta uidelic; cū dicat boreſtes ſe patrem ulciſcendi cauſa matre; occidiſſe. recṫum ne fuerit ſine iudicio a filio Clitemeſtram occidi. una eī; fuit ratio. debuit itaque ſimplex emanare iudicatio. Quia uero ſępe accidit: ꝙ una defenſio rationibus pluribus roboratur. quas etiam pluribus firmamentis accuſator infirmat. Plures bic in cauſa una iudicationes oriuntur: ut ne longius aſcendamus exemplum poſſumus in bac noſtra oratione proferre. Milo enim dicens ſe iure Clodium occidiſſe. Ad boc duas attulit rationes. unam quia uitę ſuę inſidiabatur pro tunc Clodius. Alteram quia uexaſſet bonos: & rem.p. ſeditionibus conturbaſſet. quas rationes ſi clodiani ita īfirmarēt. primam ſic. Attamen non oportuit a te milo ſed a iudicibus damnari Clodium & puniri. Secundā uero ſic. At boneſtius & utilius fuit rei.p. uiuere Clodiū & de eo iudices iudicarēt q̄ p ſcel⁹ occidi Iudicationes duę ex bis rationibus milonis & clodianorum infirmationibus naſcerentur iſte uidelicet cu; dicat Milo ſibi inſidiantem Clodium occidiſſe. recṫū ne fuerit a milone ſine iudicio puniri Clodium. Item cum dicat milo ſe Clodium uexaturum bonos: & rem.p. ſeditionibus turbaturum occidiſſe boneſtius ne & utilius rei.p. fuerit a milone ſine expecṫatione iudicij Clodium occidi. An uitam relinqui: & iudicium expecṫari. Et notanter dixi ſub conditione ſi clodiani ita infirmarent: quia ut inferius apparebit non ita omnino infirmauerūt milonis rationes. ſed exempla ponimus: nō quia uera ſint: ſed quia quod uerum eſt oſtendunt. Manifeſtum eſt ergo per prędicṫa ꝙ & quomodo & qua ratione in una cauſa iudicatio quandoque ſimplex eſt quandoque multiplex. Sed uiſo quomodo ī cauſa una boc fiat cum ſępe una & eadem cauſa innitatur conſtitutionibus. uideamus ulterius an in una ſimplici conſtitutione plures poſſint eſſe iudicationes. Et dicendum eſt ꝙ ſic quia cum pluralitas iudicationum ex rationum pluralitatē ſequatur: & cauſę reperiantur quę babent in conſtitutōe ſimplici plēs rōes: neceſſe eſt ut bēant plēs etia; ī una & ſimplici conſtitutione iudicationes. facṫum enim unum

atq; idem poteſt pluribus rationibus rectum: atque probabile demonſtrari. Et hoc clare Cicero teſtatur in ueteri: ibique exemplum ponit in conſtitutione quam ibi generalem negotialem uocat. Ego uero quia in declaratione conſtitutionum in quibus aguntur Ciceronis orationes ſequor modū artis nouę altero utar alterius conſtitutionis exemplo: ut res clarius uideatur. Sit igitur ꝙ horeſtes defenſiōi ſuę duas ratōnes attulerit primam ſcilicet ſupradictam: & hanc ultra illam. Illa enim adultera cum egiſto domum meam infami ſtupro commacularat. Et hanc rationem accuſator ſimiliter infirmarit. Attñ a te filio indemnatam occidi nō oportuit. Nata erat altera iudicatio: hęc uidelicet cu; dicat horeſtes ſe matrē adulteram ſtupro domum commaculantem ſuam occidiſſe. rectum ne fuerit ſine iudicio a filio Clitemeſtram occidi. Et ſi duę iudicatiōes hic erunt non ſolum in una cauſa: & una conſtitutione uidelicet iuridiciali: ſed etiam una ſpecie conſtitutionis illius uidelicet tranſlatiua. Nam in hoc caſu non negatur factū: ſed iure factum dicitur: & crimen in matrem utraque in ratione tranſfertur. Sic apparet quomodo conſtitutio una poſſit continere iudicationes. Non autem una iudicatio poteſt pluribus diuerſis conſtitutionibus contineri: Immo (ut inquit Cicero) ſi plures aut conſtitutiones aut partes conſtitutionum: Iudicaciōes quoq; plures erunt in una cauſa. his pręmiſſis quę deinceps ad propoſitū utilia nobis erunt deſcendamus ad cognitionē ſpetialis & particularis conſtitutionis cauſę miloniane. Cum itaque ſuperius dictum ſit conſtitutionem hanc eſſe iuridicialem aſſumptiuam. Et ipſius aſſumptiuę quatuor partes eſſe uidelicet conceſſionem remotionem criminis: tranſlationem criminis: & comparatōnem uideamus: quęnam harum in hac cauſa ſit. Dicendum eſt ꝙ hic eſt conſtitutio criminis tranſlatiua. Transfertur enim crimen huius cędis in Clodium quia dicitur per īſidias milonem occidere uoluiſſe. Sic ꝙ alieno. i. Clodij peccato coactus Milo dicitur hoc feciſſe. Et eſt etiam conſtitutio comparatiua propterea ꝙ diſputat hic Cicero utꝝ ſatius fuerit utiliuſq; rei. p. id factū eē qđ milo reus ſe feciſſe

fatetur:an qđ Clodiani accuſatores dicant fieri oportuiſſe. hoc eſt an fuerit utilius ciuitati a Milone occidi Clodium: an in uita relinqui. Cuiꝰ comparationis Cicero partem unam hac oratiõe artificioſe defendit. hic itaq; partes iſtę duę iuridicialis aſſūptitiue tranſlatio. ſ. & comparatio ſunt: & per conſequens iudicationes ſaltem duę hic notari poſſe debent. cum ſuperius dictum plures eſſe iudicationes in cauſa ſi plures ſunt cōſtitutiones: aut partes conſtitutionum. Et eſſent illę ꝓprię iudicationes quas ſuperius in huius cauſę exemplo pręmiſi: ſed quia in omni cauſa ubi ratio defenſoris affertur: aut ipſa ratio īfirmatur ab accuſatore ſecūdum ſupradictum modum: aut totaliter negatur: & non nō bona. i. ad defendendum ſed non uera eſſe dicitur conſiderādum eſt in unaquaq; defenſione an negetur totaliter an infirmet̄ ratio defenſoris. Si īfirmatur aperta eſt ſtatim iudicatio ad quaȝ ſubito accommodet uim ſuae orationis orator. Et ſic non fit hic. Si uero negatur ratio neceſſe eſt: ut altera īcidat conſtitutio: uidelicet coniecturalis per quā probet defenſor rationem quam attulit ueram eſſe: quia ratione per quā ſuam cauſam tuetur nō probata ſi negatur perinde eſſet ac ſi nullam attuliſſet rationem ſine qua nec parua quidem dubitatio pōt remorari damnationē (ut ait Cicero) & ita fit hic. nam Clodiani non uidentur īfirmare rationem Milonis in facto inſidiarū: ſed negare ſimpliciter Clodium inſidias feciſſe miloni. Et uidentur oppugnare ecōtra Milonem: ꝙ inſidiatus fuerit Clodio. unde conſtitutio coniecturalis hic incidit: an Clodius Miloni: an Milo clodio īſidiatus fuerit. unde Cicero prius confutatis aliquibus cum ratione īſidiarū factarū a clodio attulerit confirmando: ut infra ſuis partibus apparebit. uertit ſubito ſe ad probandum illam rationem adductā propter conſtitutionem coniecturalem: quę quidem conſtitutio accidentalis eſt non principalis in hac cauſa Milonis. nam principalis eſt iuridicialis ut ſupra oſtenſum eſt. conſtitutiones enim quandoq; ſunt proprię: quandoq; accidentales cauſarum: ut de peraccidēs coniecturalis hic incidit. iuriſdicialis uero propria ē: Accuſatio ſiquidem principalis eſt in Clodij cede obquā principaliter cauſa ē: quę quideȝ cedes nō eſt a Milone negata ſed iure eam a ſe factam eſſe cōfeſſus eſt Milo. et nō eſt etiā dubitāduȝ

Clodianos rationẽ alteram Milonis de uexatiõe patrię ſimpliciť negauiſſe. unde in ea ꝓbãda Cicero loco ſuo multa adducit argumenta. Pręterea ultra tranſlationẽ crimĩs & cõparatiõe; hic ẽ una ps cõceſſionis uidelicet depcatio' ſecũdũ quã Cicero artificioſe erat in fine poſtulãdo ut miſereanť Milonis: & uelint tale; ac tm̃ ciuẽ in uita et ciuitate fuare. ſic apparet ꝙ principalis cõſtitutio hui⁹ oratiõis ẽ iuridicialis ẽ aſſũptiua p trãſlationẽ crimĩs cõparationẽ & cõceſſionẽ ꝓ quãto illa in altera ſui pte u; depcatione uerſať. incidẽť autẽ cõiecturalis cõſtitutio locũ hẽt in cõfirmatione oratiõis & etiã iuridicialis abſoluta ĩcidit in cõfutatiõe & legitima cũ duabus ſuis ptib⁹ u; trãſlatiua: & diffinitiua ut inferius oſtẽdeť. uideť tñ Quintilian⁹ libro ťtio de inſtitutiõe oratoria ſentire cõtrariũ: & dicere ꝙ ſtat⁹. i. cõſtitutio ꝑncipalis cãę Milonis ſit cõiecturalis. uult enĩ ſtatũ cãę ꝑmũ in eo eſſe qđ potentius ſit in cauſa. unde ꝙ maior uis in cã eſt ſup inſidiis Clodianis: quarũ ratio pẽdet a ſtatu cõiecturali principalẽ cãę ſtatũ cõiecturalẽ facit. Ego ṽo ſalua tãti uiri auctõitate nõ ita. nã cõſidero ĩtẽtionẽ Clodianorũ cũ depulſione Milonis: ex qb⁹ ꝓpri⁹ cauſę ſtatus accipiť ut plac; Ciceroni. & ꝙ ꝑncipalis ĩtentio ueri ſimiliter talis fuit: taliſq; depulſio iniuria Clodiũ occidiſti. iure occidi. Taliſq; ratio rei Milonis. Ille enĩ me p inſidias tunc uolebat occidere. apparet ꝙ potius cõſtitutio ſeu ſtatus ꝑncipalis in cauſa ſit iuridicialis ut ſupradixi. Deinde ꝙ milonis ratio ueriſimiliter uera eſſe negabať a Clodianis oportuit ſtatũ aliũ incidẽ ad cãm u; cõiecturalẽ. Si tamẽ uellem⁹ cogitare ꝙ alia fuiſſet intentio Clodianorũ aliaq; Milonis depulſio. Iſte u; inſidiatus es clodio. Nõ inſidiatus ſũ Clodio. poteſt principalis cõſtitutio coniecturalis dici: nam ſẽp ea a ꝑma intẽtiõe: & depulſiõe depẽdet. ſed Marcian⁹ in rhetorica ſua apte ſentit principalẽ ſtatũ cãę Milonianę eſſe ut ego aſſero iuridicialẽ: & cõiecturalẽ incidere. Nã capitulo de demõſtratiuo genere cauſę oſtenderes qñ ſimplex aut multiplex q̃ſtio ẽ: dicit ſimplex eſt cu; unũ aliqd ĩ tota actione diſquiriť: ut Clodium Milo: an ne iure necauerit. unde uideť uelle hanc ſimplicẽ principalem eſſe cauſę q̃ſtione; in qua ut patet ſtatus cãę ẽ iuridicialis. deinde ſbiungit. Illud uero qđ p iudicationem priori loco diſqriť uter iuri inſidias cõpararit. Nõ

eſt ſingulare:ſed iunctū ex duplci cōiectura quā greci Anthica thegoria nomināt:ſed īcidens q̄ſtio genus cauſȩ nō mutat ꝛc. unde apparet de marciani mente fuiſſe principalem cōſtitutioneꝫ cauſȩ quā ſupradixi iuridicialem.Et eam non mutari ꝑ incidētē coniecturam liquido affirmat.

De rhetoricȩ partibus hic cōſiderandis.

d E inuentione memoria ꝓnuntiatiōe hic ȩſt dicēduꝫ ut ſupradictum eſt in oratiōe Pompeiana.ſed uideamus diſpoſitionē ſiquidē in partib⁹ orationis hic ē nō ab īſtitutione artis ꝑfecta ſꝫ ad caſū temporis oratoris iudicō accōmodata.Primo enim ponit exordiū:deinde diuiſionē:deinde narrationē: deīde multiplicē confirmationē:ſecūdū ꝙ in multiplici cōſtitutōe uerſatur oratio.Deinde concluſionē in fine orationis.

De partibus orationis exordium.

e Tſi uereor iudices ꝛc.Hic īcipit oratio & oratiōis exordiū qđ eſt pars una īſtrumēti rhetorici ꝑparās aīos auditoris. Quȩ quidē pars ita tractāda eſt ꝓut exigit genus cāȩ. Aliter eniꝫ in honeſta materia:aliter in turpi:& aliter in humili exordiēdū ē ut Cicero eleganter docet in arte.ideo conſideremus gen⁹ iſtius cauſȩ:& uideamus quomodo ſit in cauſa exordiū ꝑtractandum & debite accōmodatū.Gen⁹ quidē cauſȩ dubiū eſt.nā partē hēt honeſtatis parteꝫ turpitudinis. Pars honeſtatis hinc eſt ꝙ Milo uir fortiſſimus & honeſtiſſimus ciuis ſe defendens ab inſidiis inimici dicit̄ occidiſſe eū qui ip̄m uolebat occidere.Quod nō honeſtū modo ſed neceſſariū dici debet.Pars autē turpitudinis hic eſt ꝙ ciuis ciuem:& nobilem in ātiquis monumētis familiȩ ſuȩ hoc eſt in uia appia trucidauerit.qđ per ſe conſideratū nō ſolum turpe ſed turpiſſimū uideri debet. Ad maiorem ſiq̄dē cedis turpitudinē : & Milonis inuidiam excitādā:ut Quintiliano placet Miloni inter cȩtera obiectum ē ꝙ ab eo Clodius in monumētis maioꝝ ſuoꝝ eſſet occiſus. itaqꝫ dubiū genus eſt cauſȩ.ergo orator hinc debuit afferre exordium beniuolentiȩ captiuum: ut illa pars turpitudinis beniuolentiȩ merito iam captatȩ nihil poſſit obeſſe.Et ſic a Cicerone ſūmo oratore factum ē. Cicero ſiq̄deꝫ uolens captare beniuolentiam ab aduerſariorū ꝑſona. primo diſtinxit qui cauſȩ ſuȩ fautores eſſent & qui cōtrarij : ut adūſariis

cognitis eos:ut facit in odium poſſit adducẽ. Dicit enim unum dũtaxat genus hominũ eorũ quos furor.p. Clodij rapinis incendiis & omnibus publicis exitiis pauit ſibi eſſe adũſum:& ĩ ſenſum.ſic ipſos a cęteris diſtinguendo eos:ut uides in odium rapit ipſorũ perfidioſe crudeliter flagitioſe facta generali ſermõe cõmemorans ſpecialius:qui etiam ipſos his iudicibus adducit in uidiam cum incitationes et clamores eorũ hac ipſa pro cauſa ſignificat:quaſi oſtendat eos in eorũ ſuperbia & tumultuoſo clamore pluſq̃ ueritate confidere. Item beniuolentiã captat a pſona Milonis iudices admonendo :ut ſi qs forte clamor oriatur:eũ ciuem meminerint conſeruare qui ſemper genus illud hominũ:& clamores maximos pro eorũ ſalute neglexit. hic eſt eni; . oſtẽdit breuiter qualis fuerit in rem.p. Milo:& in eos qui audiunt cũ dicat pro ſalute ipſorum illũ peſſimorũ ĩpetũ neglexiſſe. & notanẽ & ingenioſe hic Cicero diſtinctionẽ illã fecit fautorũ ſuorum: & aduerſariorum. quia cum aſſiſtẽs multitudo armatoru; eſſet forte ne iudices cogitarent illam gentẽ aduerſam eſſe Miloni:& forte etiam ob id pro Milone trepedi redderenẽ uoluit: eos iudices certos facere :ꝙ arma illa non erant contra Milonẽ parata: ſ; ad pſidium:ut ſine timore poſſent quieto animo iudicare. Pertinet enim multũ ad exordij rationẽ metũ e iudicib⁹ ãmouere: iux illud Quintiliani in ĩſtitutiõe oratoria libro quarto capitulo de exordio. Metus etiã nõnũq̃ eſt ãmouẽdus:ut Cicero pro Milõe ne arma Pompei diſpoſita contra ſe putarent laborauit. Cęteros uero ſpectãtes dixit uirtuti Milonis eſſe fautores:ut audacius iudices ꝓ milone iudicarent. cũqꝫ dicat eos iudiciũ expectantes putare ĩ hac Milonis cauſa decertari de ſe ipis de ſuis liberis de patria de fortunis ⁊c. tacite captat beniuolentiam a pſona Milonis de quo cum ſit iudicandũ non de eo ſolo uidetur: ſ; de uniũſa patria iudicari quaſi ipſa in eius ſalute ſeruetur. hoc dicit etiam: ut eam opinionem inducat quę facit ad cauſam iuxta Quintiliani ſententiam libro. iiij. capᵒ de exordio qui ait ad cauſam etiam pertinet tempus. unde pro Clodio locus :pro deiotaro habit⁹: ꝓ Milone opinio. itaqꝫ eos hortatur ut timore depoſito fortiter iudicent oſtendẽdo ꝙ ſi locus & poteſtas unq̃ fuit pro benemeritis ciuibus ab electis iudicibus libere iudicandi nõ eſt pro hoc

captans beniuolētiā a perſona iudicū:& milonis prędicans: ta
les eſſe tacite eos.ſ.electiſſimos.ipm uero ciuem optimū. & de
patria benemeritum.ac ſumma cum arte proponit formam futu
ri iudicij diſiūctiuā:cui9 pars una boneſta ſit.altera uero turpis ꝑ
boc ſuam extollendo cauſam:& aduerſam deprimendo a re ipa
ſibi .tum comparans beniuolos auditores:ubi etiā beniuolētiaꝫ
captat egregię a perſona ſua & Milonis:oſtendendo quales ipi
fuerint in eos qui audiunt:quia.ſ.ſemp eorū auctoritati dediti.
Captat quoqꝫ beniuolentiam a perſona aduerſarioꝝ eos in odiū
adducendo cum ipſos perditiſſimos ciues uocat. Captat quoqꝫ
ab auditorū perſona cum ꝑ eorum fidem uirtutē: & ſapientiam
poſtulat recreari.Captat iteꝫ a ſua & milonis perſona:ſuę in rem
publicā ſolicitudinis:& exercitationis officiuꝫ commendando.
Captat item ab aduerſariorum perſona eos in inuidiā & odium
rapiēdo cū dicit ſe adductos ad rem.p.ſpe ampliſſimorum ꝑmi
orū metu crudeliſſimorū carere non poſſe.Innuit.n.eoꝝ crudeli
tatem:uim potentiam factionem.Talia enim in ciuitatib9 timeri
ſolēt. Captat deinde a ꝑſona milonis:cum dicit eum ſemp ſen
ſiſſe pro bonis contra īprobos ideoqꝫ putaſſe illi ſemper ſubeū
das tempeſtates & procellas popularium cōtionū.Captat ultīo
ab auditorū ꝑſona aperiēdo quę de iis exiſtimatio ſit cū dicit ſe
nunquā exiſtimaſſe in eo iudicio ubi ampliſſimi uiri:& electi ex
cunctis ordinibus iudices iudicarent non modo ad extinguen
dam ſalutem Milonis:ſed nec ad gloriaꝫ infringendam ī inimi-
cos milonis ſpeꝫ babituros fuiſſe. Sic ut uides bic Cicero artem
ab eo traditam in conficiendis exordiis ſolēniter practicauit.

Diuiſio

q Vanquā in bac cauſa iudices. Hic ē diuiſio pars una rbe-
toricę orationis:quę ad boc potiſſimū comparata ut audi
tor intelligat ſummam cauſę: & ut uelut quadam admonitione
ꝑſētiat: ſuper quo ſit orandum.Itaqꝫ ſpecies una diuiſionis bęc
facit aperiendo quid nobis cum aduerſariis cōueniat: & qnid in
controuerſia relinquat̃.ita dico ſi nobis utilia cōuenire poterūt.
Sed quędam altera diuiſionis ſpecies boc idem facit enumerādo
de quot.Altera ſpecies facit boc exponendo de quibus rebus ſit
dicturus orator.Et ita uult Cicero in arte qui bic ipſam elegant̃

exercens uſus eſt illa diuiſionis ſpē quę expoſitō nūcupatur. Ex
ponit etenim ſuper quo potiſſimum ſit oraturus: dicens ſe non
uelle Milonis foeliciter res geſtas ei pro ſalute rei.p. opitulari: ni
ſi uiderint oculis inſidias miloni a Clodio factas. Nec ſe eſſe de
precaturū ut hoc crimen miloni ꝓpter ſua merita condonetur.
nec poſtulaturū ut mors. P. Clodiĳ potius uirtuti milonis aſcri-
batur ꝗ̄ foelicitati populi Ro. ſed obſecraturū obteſtaturumqꝫ
iudices ſi inſidię Clodianę luce clariores fuerint: tunc ſaltem im
pune ſe liceat defendiſſe. Sic breuiter & abſolute exponit quid
acturus ſit. quia uidelicet ſe deprecaturum pro ſalute milonis ſi
oſtenderit luce clariores inſidias inimici. Et ſicut hic exponēdo
denuntiat ita orando exquiſite perficit.

Confutatio

SEd anteqnam ad eam rationem ꝛc. Hic eſt confutatio. pars
una orationis cum Cicero ad parandum auditorū animos
debitum exordiū pręmiſiſſet expoſuiſſetqꝫ breuiſſime: quid eēt
acturus. antequam ad narrationem ueniret uoluit uti confutatio
ne. Quędam enim erant a Clodianis oppoſita Miloni q̄ priꝰ diſ
ſoluenda uidebantur. his enim non ſolutis & confutatis nullus
poterat eſſe locus defenſioni. nam cum clodiani dicerēt fas non
eſſe eū qui a ſe hominem confiteretur occiſum intueri lucem: ni
ſi Cicero hic primitus confutaſſet & clariſſimo demonſtraſſet
iure hominem poſſe occidi ſuperfluum. & inutile fuiſſet oſten-
dere inſidias fuiſſe a clodio factas Miloni. & ſic fuiſſet iuuti-
le ante narrare rem: & manifeſtare crimen inſidiarū Clodiĳ ſtā-
te .ſ. illa ſententia clodianorum. Hanc ergo primo confutat: ut
uides: & manifeſtis exemplis & rationibus oſtendit aliquando
iure hominem poſſe occidi. propter enim hanc cauſam non
īmediate ſubiecit exordio aut diuiſioni narrationē. Qđ fieri de
bere aliq̄bus uiſū eſt: hac motus ratione: ut teſtatur Quintilianꝰ
li. iiĳ. capͦ de narratione quia cum prohęmium id circo compara
tum ſit ut iudex ad rem accipiendam fiat conciliatior & ītentior
Et probatio niſi cauſa prius cognita non poſſit adhiberi protinꝰ
iudex noticia rerum inſtruendus uidetur. Sed ut elegāter ait ipe
Quintilianus hoc quoqꝫ interdum mutat conditio cauſarū: Ni
ſi forte Tulliꝰ in oratione pulcherrima quā pro milone ſcriptā

reliquit: male diſtuliſſe narrationem uidetur trib⁹ prepoſitis queſtionibus: aut profuiſſet exponere: quomodo inſidias Miloni feciſſet Clodius ſi reuȝ qui a ſe hominem occidiſſe fatetur defendendi omnino fas non fuiſſet. aut ſi iam preiudicio ſenatus dānatus eſſet Milo. aut ſi Gn. pom. qui propter aliam gratiam militibus armatis clauſerat tanquā aduerſus exiſtimaretur hic Quintilianus. etiam ſubiicit ꝙ hę queſtiones in confutatione diſcuſſę uim prohoemiĳ obtinebūt. quia uidelicet preparatorię ſunt ad reliquam orationem: quod per prohęmium fieri ſolet. Et quia Cicero in confutatione huius primę obiectionis nihil aliud intēdebat q̄ generaliter probare contra illorum dicta poſſe aliquādo hominem iure occidi uti habuit locis: & argumentis conſtitutionis iuridicialis abſolute in qua conſtitutione quęritur abſolute utrum res aliqua ſit quomodo iure fieri poſſit: licet hominis ſpecialis occiſio defendi non poſſit in abſoluta iuridiciali: eo ꝙ neceſſe ē aſſumi aliquid ab extra propter quod iure quiſpiam dicatur occiſus. inſipiens enim eſſe ſi quis cum hominem occidiſſet ſe ita defenderet iure occidi: quia hominem licet occidere: & ſic ſtare uellet in pura abſoluta. ſed tamen cum generaliter uenit ad quęſtionem: an ullo pacto hominem occidē liceat & una pars dicat nullo pacto unquam licere. altera uero dicat q̄dam caſu aliquando licere. Videtur eſſe ſine dubio conſtitutio iuridicialis abſoluta. hic enim quęri conuenit iure ne aliquando fieri poſſit. nec obſtat ſi dixeris eſſe aſſumptiuam: quia per comparationem tranſlationem criminis relationem criminis: & conceſſionem quę ſunt partes aſſumptiuę dicatur cedes hominis iure facta. hoc enim caſu non uenit aliqua illarum partium in quęſtionem: quia non quęritur an merito tranſlationis criminis uel alterius partis occiſio iure ſit facta. ſed quęritur generaliter an ſi adhuc iſtę quatuor aſſumptiuę partes cōſtitutionis concurrerēt poſſit cedes aliqua iure facta eſſe defendi: & quia una pars negat omnia: altera contradicit: & ambę in iure ſolum & iuris partib⁹ puta uel natura uel lege: uel equo & bono conſuetudine iudicato ſe fundant. nec transferunt: nec referunt crimē: nec comparāt nec purgant: nec deprecantur. & per conſequens non concedi poſtulant. ideo potius in hac generali quęſtione naturam: & ſtatuȝ

iuridicialis abſolute iuridicialis aſſumptiue uerſari dicamus : & propterea Cicero illam clodianorum generalem ſententiam cō futando locis atq; argumentis abſolute iuridicialis hic utitur. Arguit enim primo propoſitum per locum a iudicato cū oſten dit qualiter fuit in facto. M. horacij qui ſororem interfecerat p.r. Comitiis iudicatū: & ut rite Quintiliano placet in hoc loco a iudicato cadit. exemplum maius minoris qd' non eſt inefficax ad perſuadendum. Item arguit per locum a conſuetudine cum oſtendit in quęſtione homicidij ſolere: aut negari factum aut fa ctum iure defendi : qd' roborat per reſponſum Scipionis qui re ſpondit tribuno interrogādi qd ſentiret de morte Tiberi gracci eum iure eſſe ceſum: & roborat etiam per aliqua non tota narra ta: ſed ſolum ſignificata exēpla quorundā ciuium: & ſenatus q ſceleratos ciues occiderunt. quod ſi eſſet nefas ut aſſerebant clo diani eſſent ciues illi ſenatuſq; nefarij: qd' non eſt dicendum. itē arguit per locum a iudicato: cum oſtendit matris interfectionē uel interfectionem patris ulciſcendi cauſa nō hominum modo ſed deę ſapientiſſimę ſcientia liberatum. Item arguit per locum a lege cum dicit xij. tabulas ex lege permittere caſu aliquo homi nem iure necari: ut latronem quoquo noctu. interdiu uero ſi ſe telo defenderit. Et oſtēdit q' ſi cauſa aliqua leges hoc concedūt maxime hoc ſit permittendum: cum uis illata ſit defenditur. Itē arguit per locum a iudicato caſu aliquo iure hominem poſſe occidi. cum oſtendit qualiter. G. mari9 iudicarit in cauſa militis adoleſcentis qui occidit tribunum uolentem ſibi eripere pudici tiam in quo loco eſt rei geſtę exemplum non ſignificatum : ſed narratum. Et cum monſtrauerit per locum a iudicato iure aliqs eſſe occiſos concludit inſidiatori: & latroni iniuſtam necem af ferri non poſſe. Item arguit per locum a lege uel ab eius intētiōe cum dicit q' non liceret hominibus habere gladios ſi non liceret ipſis gladiis iure uti. unde apparet q' caſu aliquo iure gladio li ceat uti: & hominem iugulare. Item arguit per locum a natura cū dicit hanc legem eſſe naturę: quā ab ipſa natura non ſcripto didi cimus: ut ſi uita noſtra in latronum aut inimicorum inſidias in cidat: honeſtum ſit quoquomodo ſalutem noſtram cōſeruare. Arguit item per locum ab ęquo & bono cum dicit id quod ad

ueritatem & communem:utilitatem uidetur pertinere:ut.ſ. non ſit expectāda punitio legum contra latrones ꝛc. Quia leges ſilēt inter arma:nec ſe expectari iubent:cum ſi quis uoluerit expecta re ei ſit inſidiis moriendum. Item arguit per locum a lege cum oſtendit eam tacite poteſtatem dare defendi ſe. Et ſic ꝑ argumē ta quę ipſe docet in arte tractari in conſtitutione iuridiciali abſo luta. Princeps oratorū Cicero cōfutata illa generali ſententia clo dianorum in huius partis confutationis finem concludit inſidia torē iure interfici poſſe.

SEquitur illud quod a Milonis inimicis ꝛc. Haec eſt pars h confutationis in qua confutat Cicero unam obiectionem Clodianorum qua uelle uidebantur oſtendere nullo alio iudicō opus eſſe niſi ut Milo raperetur ad penam:cum iam ſenatus iu dicaſſet cedem illam contra rem.p.eſſe factam.uel hic aſſerebāt ut in iudicando iudices ſenatus ſententiam ſequerētur. Et pars iſta pro parte uerſatnr in conſtitutione legitima tranſlatiua pro quanto Clodiani niti uidentur:ut hęc cauſa ad ſenatus ſententiā transferatur: dicentes a ſenatu iudicatum eſſe contra Milonem ut patet in littera oratiōis. Quod uolens Cicero confutare mon ſtrauit primo illam cedem ſenatuí placuiſſe:quā ſenatus ſtudiis comprobauit. Oſtenditqꝫ quęſtionem iſtam ſenatum non con ſtituiſſe eo ꝙ iudicarit cedem contra rempublicam eſſe factam. Et ad hoc declarandum utitur conſtitutione legitima diffini tiua demonſtrans quid ſit aliquam rem factam eſſe contra rē.p. Itaqꝫ non negat rem ipſam ubi ſit uis aliqua eſſe contra rem.p.ſꝫ tamen dicit de crimine eſſe quęrendum:ut quia cum res in ſe ſit mala circūſtātię tñ & cauſę poſſunt eſſe probabiles & honeſtę Quin etiam ex pompeiana ſententia quęri debere:an iure clodiꝰ ceſus ſit. & ſic nititur quātum poteſt ut in cauſa iudicetur:ne ut Clodiani uelle uidebantur ſine alio iudicō puniatur milo. Cūqꝫ pars iſta confutationis in legitima tranſlatiua uerſetur: ut dixi oſtendit Cicero legibus ac moribus bono & ęquo. qui loci tra ctantur legitima tranſlatiua cauſam hanc milonis tranſferri nō debuiſſe a conſueto iudicio ad ſenatum uel populum cum de ce dibus clariſſimorum ciuium nihil ſit unquam eo modo q̄ſituꝫ. Et oſtendit ſiquid in hac cauſa a Pompeio pręter morem factū

ſit aſſignandum eſſe nõ cauſę ſed tempori. Cõfutat etiam illaȝ obiectionem qua dicebatur omnes iudices in hac cauſa amicos Ciceronis electos eſſe. Et hoc ita cõfutat: ut ſimul beniuolos fa/ciat iudices: quod in omni parte orationis licet: & prodeſt. nam ut eſt apud Ciceronem in oratore hoc agendo melius efficitur: quã rogando: & eſt illud quod in totam orationem confundẽdum & ſe ipſe ualde commendat ut uides. Sic tota hęc confutatio ut plane patet in duabus quę ad cauſam hanc incidunt conſtitutionibus pertractatur: uidelicȝ abſoluta iuridiciali & legitima: duabuſqȝ partibus legitime uidelicȝ tranſlatiua & diffinitiua. & hęc confutationis particula ut Quintiliano placet utiqȝ neceſſaria fuit ante narrationem: ut in ea diuelleret quod de ſenatus ꝑiudicio erat obiectum & oſtenderetur non aduerſum eẽ põpeiuȝ

Epilogus confutationis.

Qvamobrem iudices &c. Hic ẽ confutationis epilogus conſtans ex enumeratione per quam colligit & cõmouet qb⁹ de rebus uerba fecerit cum ordine refert breuiſſime quicquid eſt dictum ſecũdum ꝙ ipſe docet in arte fieri debere quando partẽ aliquam orationis concluſione quę conſtat enumeratione con/cludimus. Etenim concludens hic cicero ꝙ ſi non eſt facti con/feſſio inuſitata: ſi non eſt aliter uel leuius quicquam a ſenatu iudicatum ac ipſi iudicarint. Si lator ipſe legis nulla facti exiſtẽte controuerſia iuris diſceptationem eſſe uoluit. Et electi iudices: & prępoſitus quęſtioni ad diſceptandum ſunt. Reliquuȝ nihil aliud ſit: quam ut inueſtigare debeant uter uteri inſidias fecerit ſũmatim repetiit: & ad memoriam reuocauit omnia quę diffuſe in confutatione ſunt dicta. Et propoſitum ſuum cõcluſit: ut. ſ. de ĩſidiis quęreretur quas expoſuit ante ſe uelle ex parte Clodij luce clariores oſtendere. ſimulqȝ ad narrationem ĩmediate ſequẽtem iudices facit attentos ac dociles: qđ omni parte orationis efficere bonuȝ eſt. nam ut in oratore apud ciceronem inquit Antonius quę precepta principiorum & narrationum eſſe uoluerũt ea in totis orationibus ſunt conſeruanda.

Narratio

Pvblius Clodius cum ſtatuiſſet &c. Hic ẽ narratõ pars una orationis. Poſtq̃ Cicero egregie confutauit Clodianoruȝ

obiecta uolentium per illa precidere Miloni locum defenſionis & ita concluſit confutationem ut nihil eſſet quęrendum aliud q̃ uter uteri feciſſet inſidias. Se contulit ad planam rei geſtę narrationem ut clare per eam manifeſtata re poſſet ualidius confirmare ſuam cauſam. Et profecto iſta narratio Ciceronis artificii plena eſt: ut facile eſt uidere. Conſiderauit enim Cicero ꝙ iã ante reliquis obiectionibus confutatis tota uis huius cauſę conſtabat in probatione inſidiarum clodii. Quę tota ꝓbatio erat tractãda in cõſtitutione cõiecturali: atq3 ideo ita narrauit ut in cã cõiecturali narrari decet in arte in qua cum aliter inſtruatur accuſator ad narrationẽ. alit̃ uero defenſor. Narrauit hic Cicero ut accuſator: ꝙ lic3 in tota cauſa eſſet milonis defenſor: hac tantũ in parte erat merus accuſator inſidiaꝝ Clodij. ideo ut dixi narrauit ut accuſator. Narratio ſiquide3 ut uides habet ſuſpitiões iniectas: & diſpſas ut nihibil actũ a clodio ul' dictũ nuſq̃ uetũ aut habitũ nihil deniq3 factũ ſine cã eſſe uideret̃: quę oĩa ꝑpria ſunt narratiõis accuſatorię ĩ cõiecturali cã tractare: ut uult cicero q cũ dicit tria in arte narrationum genera eſſe: unum uidelicet cũ exponim⁹ re3 geſtã: & unũquodq3 trahim⁹ ad utilitatem noſtrã uincendi cauſa qd' genus ptinet ad eas cauſas de quibus iudiciu3 eſt futurũ. Alterum uero intercurrit aliquando: aut fidei: aut criminationis: aut tranſitionis: aut alicuius apationis: aut laudatiõis cauſa. & tertiũ qd' ẽ remotũ a cã ciuili iudiciali. ꝓmi generis narratiõe3 hãc habuit ĩ q̃ narratiõe geſtã rẽ exponit: & unũq̃dq3 ut uides t̃hit ad utilitatẽ ſuã cã uincẽdi. Et ꝙ oĩs laudabil' narratõ d3 eẽ breuis diluci da & ṽiſimil': ut cicero dicit ĩ hac arte. hãc ipa3 nõbilit̃ facit h⁹mõi ut poſſim⁹ apte uidẽ. Primo. n. nõ ab ultĩo r̃petẽs: ũde neceſſe ẽ ĩcipit. Narratur⁹ ſiqdẽ nõ ĩcipit ab ãtiqs offẽſiõib⁹ clodij q̃ p añ acta tpa mlta fuerãt. S3 ĩcipit a noua cã & ĩtẽtione qb⁹ clodi⁹ mouebatur ad cedem Milonis ſũmatimq3 narrauit: nõ pticulatim eouſque quo opus erat proſecut⁹ uſque ad Clodij mortem: Nulliſque utitur tranſitionib⁹: ſed ut ſucceſſiue geſta eſt narrat nũq̃ deerrans ab eo qd' inceperit exponere: & omnino non mõ id qd' obeſt: ſed etiam id quod non obeſt. nec adiuuat p̃terit. Nihil. n. infructuoſum: nec bis aut ſępius idem dicit ut poteſt quilibet ĩtelligẽs qui orationẽ uiderit iudicare. Et omnia hęc ſupradicta

Quomodo Narratio In coniecturali fiat

Tria genera Narrationis

elegant̄ breuē reddūt narratiouem quę ideo dilucida dici debet: quia ut quicquid primum geſtum eſt ita primum exponit. ꝑmū quidem motiuas animi clodiani cauſas: & rationes exponit. De inde quid propter bas geſſit: & quicquid breuiter de parte in ptē conſecutum eſt dicit. propterea rerum ac temporum conſeruat ordinem: ut geſta ſit res. ſ. ut quid fecerit clodi⁹. primo ut ad ſui libitum prętor eſſet. Deinde quid fecerit ne milo conſul fieret. Deinde quid fecerit ut uidit ipſum conſenſu omnium conſuleꝫ eſſe futurum. Et ſic per ordinem omnia quę fuerunt narrat uſqꝫ ad mortē clodii. Nec pturbate. nec cōtorte. nec noue. nec ambigue quicquam dicit. neqꝫ in aliam rem tranſit. nec ab ultimo repetens nimis longe proſequitur: ut ſuperius dictum eſt. nec certe pręterit rem aliquam pertinentem: et breuem facit narrationem ut ſuperius eſt oſtenſum. unde redditur dilucida. Et cum omnis laudabilis narratio ueriſimilis eſſe debeat. talis illa potiſſimum eſſe debet ſuper qua fundatur cauſa coniecturalis. qualis eſt iſta narratio per quam narratur clodium inſidiatum eſſe miloni qđ ſubſequentē p conſtitutionis coniecturalis argumenta ualidiſſime eſt confirmandum. itaqꝫ narrationem iſtam multum facit cicero ueriſimileꝫ. dicit etenim ut mos: ut opinio: ut natura poſtulat. nam ſm mores: & naturam Clodii preſertī irritati ira: & odio contra Milonem. Et ſecundū opinionem etiam quę de ipſo babebatur communiter omnia effecta dicit. Et narrādo clariſſime demonſtrat fuiſſe ſpacium temporis ad conſtruendas inſidias: cum clodius pridie āteq̄ milo ab urbe receſſerit. Fuiſſe itē opportunitates locoꝝ: cū milonē āte ſuuꝫ fūdū īuaſerit: & de loco ſuperiore fecerit ī eū īpetū Fuiſſe. item rationes cōſiliorū cū accēſus clodius fuerit īuidia & odio ꝓpter futurum milonis conſulatum. Fuiſſe item dignitates pſonarū cū inſtructus ad inſidias clodius multis rationibus demōſtrare. Milo uero incautus ex mō eūdi: & inprouiſus oſtēdat̄. ſic ut profecto refelli nō poſſit. Aut ſpaciū parū tēporis fuiſſe: aut cauſam nullam: aut locū idoneum non fuiſſe: aut bomines ipſos facere aut pati non potuiſſe. q̄ oīa digeſta ſecūdū artē narrationē bāc ita reddūt v̄iſimilē ut nibil ueriſimili⁹ eē poſſit. nā ut ait Quintilian⁹ li. iiij. de inſtōe oratoria capitulo de narratiōe a Cicerone ſunt quidē utiliſſima

predicta omnia per quę miloni clodius non milo Clodio inſi
diatus eſſe uideatur.plurimum tamen facit illa callidiſſimę ſim
plicitatis mutatio.Milo cum in ſenatu fuiſſet eo die quo ad ſe/
natus eſt dimiſſus domum uenit calceos & ueſtimēta mutauit
pauliſper:dum ſe uxor ut fit comparat cōmoratus eſt.quā nibil
feſtinato nihil pręparato feciſſe uidetur Milo.quod non ſolum
rebus temporis uir eloquētiſſimus :quibus moras & lentum ꝓ
fectionis ordinem ducit: ſed uerbis etiam uulgaribus ac quoti/
dianis.& arte occulta conſecutus ē:quę ſi aliter dicta eſſent ſtre/
pitu ipſum iudicem deinde patronū excitaſſent.hęc a Cicerone
conſeruata Quintilianus inquit:ut credibilis eſſet iſta narratio.

Confirmatio

HAec ſicut expoſui ita geſta ſunt iudices ꝛc.Hic eſt cōfirma
tio pars una orationis in qua quidem confirmatione Cice
ro primo colligit collectionem illam inſidiator ſuperatus ui ui
cta uis eſt ꝛc.quę quidem collectio eſſe ſolet in argumētis nunc
expoſitioni artificioſe coniuncta:ut Quintiliano placꝫ adducit
per colorem qui dicitur occupatio rationem unam quare dicat
Clodium iure ceſum propter uidelicet utilitateꝫ rei.p.& bonoꝝ.
Et aliqua repetit argumenta ex locis iuridicialis abſolutę cōſti/
tutionis: quę argumenta ante tractauerat in confutatione : cum
uoluit cōtra clodianos oſtēdere aliquo caſu iure hominem poſ
ſe occidi ut patet ſupra.oſtendit enim per locum a ratione: & ne
ceſſitate naturę: & per locum a conſuetudine gētiuꝫ ꝙ aut liceat
ſe defendere quocunqꝫ modo contra latrones : aut ſi non liceat
oporteat perire in eorum inſidiis:aut iudicum ſententiis quoruꝫ
certe utrūqꝫ uideri debet abſurdum: & caute ſignificat aptabiliꝰ
fuiſſe miloni a clodio iugulari q̃ quia non ſit iugulatus ab eo a
iudicibus condemnari.Aſſerens tamen ꝙ ſi ita non ſentiūt uide
licet ut milo potius debuerit iugulum clodio preſtare q̃ tueri ſe
in uita non ſit abſolute quęrendū:an clodiꝰ ſit occiſus. Quod
plane fatentur miloni.ſed an iure ſit occiſus.Laborauit eniꝫ huc
uſqꝫ Cicero multis & ualidis argumētis ut nō ſimpliciter q̃ret :
an Clodius eſſet occiſus. ſi.n. ita quęreretur nulla eēt defenſio
pro milone confeſſo iam ſe Clodium occidiſſe :ſed quęretur
ſolum an iure potuiſſet occidere. Hac enim in quęſtione iuris

optime Milo defenditur. quã queſtionem dicit a ſenatu a Pompeio eſſe datam. Ideoq; concludit nihil aliud eſſe querendum q̃ uter utri inſidias fecerit que queſtio in coniecturali conſtitutõe uerſatur.

Confirmatio coniecturalis.

QVo nam igitur pacto ꝓbari poteſt ꝛc. incipit hic illa cõfirmationis ps que nitit̃ ꝓbare illam Milonis rationem: que erat fundata in inſidiis Clodianis: quã rationẽ clodiani nõ mõ negare uidebant̃: ſed cõtradicere ꝙ milo clodio feciſſet ĩſidias. Diſcernẽdum ergo cũ eẽt uter utri fuiſſet inſidiatus opus in hac cauſa fuit nõ ſolũ ſimplici cõiectura: ſed duplici. una per quam milo ĩſidias clodij manifeſtet. altera ꝑ quã a ſe id crimẽ reiiciat. unde hic pro milone Cicero tali utitur cõiectura. Studet enĩ oſtẽdere inſidias clodij: & id crimen a milone ſuo reiicit. ſic iſta confirmationis ps uerſatur in conſtitutione cõiecturali. Ex cuiꝰ conſtitutionis locis Cicero ut debuit argumenta ſũma cũ eloquẽtia & arte capit: ut plane uidebit̃. uolens etenim ipſe oratoꝝ princeps ꝑ locum a probabili a cauſa mõſtrare fuiſſe cauſam clodio cur inſidiaret̃ miloni prius oſtẽdit ꝑ locu; a ꝓbabili a uita minimas etiã cãs illũ clodium ĩ omne facinus ĩpellere potuiſſe: cum dicit in tã audaci: & nefaria bellua ſatis eẽ docere magnã ſpe; magna; cauſam magnas utilitates in milonis morte ꝓpoſitas fuiſſe: q̃ſi dicat facile eẽt docere: oſtẽdẽs illud Caſſianũ cui bono fuerit ꝛc. habere locũ in talibus qualis erat clodius: his u; qui ꝑuo emolumẽto ĩpellũt̃ ĩ fraudẽ in quã boni nullo p̃mio rapiũt̃. artificioſiſſimum enim fuit in primis ꝑ locum a probabili a uita roborare locum ꝑ ꝓbabile a cauſa. quẽ locum ĩmediate ſubſequẽt̃ tractaturus erat. ipſe etiã docet in arte omni mõ quo poſſumus cõmaculare ꝑſonam: ut cauſe ad peccãdũ ĩpulſiue q̃ eſſẽt forte ĩ alio leues in ea tali perſona grauiſſime uideãtur. Deinde ualidũ ĩcipit argumentũ a ꝓbabili a cauſa cõmodorum appetitione & incõmodorũ uitatione: cũ plane ſignat: quid ex morte milonis clodius aſſeq̃bat̃ cõmodi: q̃d incõmodi declinabat du; u; futurus p̃tor eſſet nõ ſolũ milone nõ cõſule q̃ cõſule nihil ad ſuũ libitũ facẽ licuiſſ;: ſ; his cõſulibꝰ q aut non uellẽt: aut nõ poſſent eũ a ſceleribꝰ ſuis cohibẽ. deĩde oſtẽdit ꝑ locũ a rũore publico fuiſſe ĩ

Clodio hanc commodi appetitionem cũ q̃rit a iudicib⁹ an ſoli ignorarent:qđ oẽs p̃dicarent leges uꝫ nonas a Clodio factas eẽ quas uolebat ĩponere ciuitati. Deinde ad ſextuꝫ clodiũ ſe cõũtit & poſtulat:ut leges has exibeat quas eũ dixit ex ĩcẽſa domo publĳ clodĳ rapuiſſe:& illũ ſex.clo.ualde & caute uitupat.dũ eũ cõciliare uideť.Deinde oſtendit ꝙ ꝑpter p̃turã.p. Clodĳ uniuerſus populus Milonem cõſulẽ affectabat:ut duo ex hinc ſuſcipiant argumenta:unũ cõtra clodium.alterũ pro milone contra clodiũ oſtẽdendo ꝑpter hoc ſibi fuiſſe magnã cauſam ut non ſolicito modo nitereť contra Milonem ad ſuã dignitatẽ defendendã: ſꝫ mõ quodã feruentiori ſic ꝑ ꝓbabile a cauſa ĩnuit: ut fieri docet ĩ arte clodium inſidias feciſſe Miloni.argumẽtũ uero ꝓ milone hinc tale eſt quale docet Cicero debere ſumi ex pte defenſoris ĩ hac cõſtitutiõe: negãdo.ſ.fuiſſe cauſã criminis ei qui defendiť: aut eã uehemẽter extenuãdo. Ciceroni ſiqdẽ cũ ut dixi ſuperi⁹ ipe habeat oſtẽdẽ cõiecturatiue clodianas inſidias: & id crimẽ a milone reicere opus eſt:ut aliqñ accuſatoris:aliquãdo defenſoris locis utať.Defendit hic igiť nõ ſolũ negando cauſã fuiſſe miloni ut Clodio inſidiareť:ſed qđ ẽ forti⁹ oſtẽdẽdo cauſã fuiſſe Miloni ut Clodius uiueret:cũ dicit morte Clodĳ Milonem illã ſuam ſingularẽ gloriã : quę erat in frãgendis furoribus Clodianis amiſiſſe:& caute eos adeptos nequem ciuẽ ãplius metuãt: ſꝫ milonem exercitationem uirtutis ſuffragationẽ conſulatus fontem pennem glorię pdidiſſe oſtendit.itaqꝫ ꝙ mors clodĳ nõ ſolum non proſit Miloni ſed noceat:ut nos in arte docet in hac cõſtitutione defendere.Multum ſiquidẽ in hac cõfirmatione Tullius accuſando clodianas inſidias utiť partibus defenſoris.quia cum conſtaret inſidias eſſe factas : & ſolũ in dubiũ uertereť ab utro factę fuiſſent.ſed id crimẽ ĩ defẽdẽdo a milone reiicit. Nõne accuſando iacit in clodium?Et econtra.in utroqꝫ autem occupatus eſt:ut oſtendit uidelicet non inſidiari Milonem uoluiſſe debuiſſe:& potuiſſe:ſꝫ clodiũ.Et poſtq̃ cauſã inſidiaꝝ fuiſſe ĩ clodio.In milone ꝟo nõ ſolũ nõ fuiſſe: ſꝫ oppoſitã fuiſſe mõſtrauit. Et hͦ in ãbob⁹ p cõmodoruꝫ appetitionẽ:& ĩcõmodoꝝ uitatiõeꝫ. Adhuc demõſtrat ĩſidiatũ clodiũ nõ milonẽ p locuꝫ iteꝝ approbabili cã cũ oſtẽdit irã nec odiũ fuiſſe ex pte milõis

fuiſſe autem hic ſumma hic ex parte Clodiꝗ.ira autem & odium cauſę uideri debent maxime inſidiarum. In eo igitur in quo hę paſſiones fuerunt acriores merito ĩſidiarum debuit acrior cauſa eſſe.arguit deinde per locum a probabili a uita oſtendens a re ſimili Clodium nunquam abfuiſſe: cum dicit ironice reliquum eſſe ut Milo coarguatur ex natura et conſuetudine.& ex his Clodius defendatur. Quia uidelicet nil per uim unquam Clodius omnia per uim Milo.Et cum exempla connumerat uiolẽtię clodianę in ſeipſu; primo. Et in quoſda; alios bonos ciues aſſerẽs ut purgator atq; defenſor nihil a milone unquam ſimile factum eſſe.Facit enĩ ex arte ut uita Clodiꝗ ſpectetur ex anteactis ſicut propter peccata ſimilia iudicatur fuiſſe prompta ad inſidiandũ. & milonis uitę integritatem: honeſtatemq; collaudat:cum eius uim ſolummodo in eo fuiſſe aſſerit occupatam: ne uiolentiſſimus ciuis Clodius rem.p.occuparet. Deinde ut opus erat crimẽ inſidiarum a milone reiiciens ut totum uerteretur in Clodium. arguit per locum ab una parte ſigni:quę pars appellatur occaſio qua hic utitur:ait defenſor cum oſtendit nos has milonem inſidias ueriſimiliter conſtruxiſſe.cũ ipſe occaſiones meliores multos uel res:& aptiores ad Clodium occidẽdum prętermiſerit. quas occaſiones multis locis:atq; temporibus fuiſſe cõmemorat: & concludit:ꝙ illum quem cum omnium gratia noluit ĩterficere: nunc non ſit uериſimile cum aliquorum querela occidere uoluiſſe. & quem iure loco tempore & impune non fuerit Milo auſus occidere:eundem modo iniuria ĩiquo loco tempore alieno periculo capitis interficere non fuerit auſus.Itaq; ratio iſta ꝑ milone artificioſe deducta eſt per locum ab occaſione idonea pręterita uel omiſſa.In qua quide; ratione cõſiſtit enthymima expugnãtibus multiplicatum:ut ait Quintilianus li.v.capꝰ enthymimatibus.Deinde iterum ut defenſor inſidiarum crimen remouens a milone arguit per locum a probabili a cauſa cũ ſignificat multiplici ratione maxime in petitiõe conſulatus nõ ſolum non futurum utile aut expediſſe miloni Clodium per ſcelus occidere:ſed uehemẽtiſſime nocituꝝ.& ut accuſator ecõĩ oſtẽdit:ꝙ q̃ nõ fuerit ĩ milone credibile ĩſidiari:ita nõ fuerit ĩ clodio dubitãdũ ĩ ſpe cõmodi cupiditatẽ eiꝰ oſtendẽs.cũ eũ dicit putaſſe ſe regnaturũ

interfecto milone. Deinde arguit per locũ a pte ſigni. h̃ ẽ p locū a ſpe pficiendi ppter impunitates confidentiã quã fuiſſe in Clodio maximam: in Milone uero nõ fuiſſe demõſtrat. cum milonem dicit facti: aut pclari: aut certe neceſſarij fieri reum Clodiū ita cõtemptorem extitiſſe iudiciorũ: ac pene ut nihil illũ delectaret: aut qd' p naturā fas eſſet: aut per leges liceret. deinde arguit p locum argumento prout ſumitur argumentum pro una ex illis ſex partibus in quas eſt cõiecturalis cõſtitutionis ratio diſtributa. arguit enim inſidias Clodianas certioribus argumentis: & magis firma ſuſpitiõe firma. & hic aperte preteriti cum oſtẽdit Clodium dixiſſe. M. fauonio triduo Milonem periturum: & poſt diem tertiam fuiſſe rem geſtam. quem quidem locum ab argumento corroborat atq; firmat per locum a teſtibus cum teſtes appellat. Q. Pecilium: & Catonem: quibus aſſerit illud Clodij dictum fauonium retuliſſe. deinde accuſans Clodium defẽdenſq; Milonem clare: & aperte demonſtrat multis & apertis indicijs Clodium uiam milonis ſcire faciliter potuiſſe. Milonẽ uero Clodii reditum ſcire nullo modo potuiſſe. unde per locum a collatione uidetur argumentum cum rem eandem unum ſcire potuiſſe: alterum non potuiſſe demonſtrat. Deinde per locum a teſtib9 ſe ipſumq; milonem defendit ab obiectis eum: ex dictis ipſorum nec teſtium Clodianorum liquido cõcludit: nec ſe nec milonem ſcire: aut ſuſpicari de clodij ad urbem reditu potuiſſe: cumq; id demonſtrauerit ĩmediate ſuperius per locum a teſtib9 clodianis: ne ſi dicam tamen eorum firma relinqueret. Apperet nec ipſum Clodium inſidias conſtruxiſſe per locum cõtra teſtes ipſa dicta. dehinc uellicat & ĩfirmat cum oſtendit fieri non debuiſſe qd' dicãt: ut. ſ. clodius propter mortem Circi uellet eo tẽpore remeare: cum cauſę nullę ſubeſſent propter quas tali properatione opus eſſet. Deinde confirmat adhuc per locum ab occaſione idonea pterita uel obmiſſa milonem nõ iuiſſe aĩo inſidiãdi: & ſciuiſſe clodium reuerſurum ut ad id melior occaſio quęreret: tũ loci ipi9 natura: tũ ſpe pficiẽdi: tũ etiã ſpe celãdi: cũ oſtẽdit aut occultatũ futurũ fuiſſe facin9 aut ĩ alios ueriſilit̃ flectẽdũ Et ſic intrrogãdo cur meliores occaſiões omiſerit milo ab eo p locũ ab occaſiõe pteita crimẽ tollit: totũq; id ṽtit ĩ clodiũ & oĩa

ſummo ingenio & īacceſſibili eloquētia: & mirabili facit ex arte

Epilogus ꝑtis confirmationis cōiecturalis.

Ideo adhuc cōſtare oīa ꝛc. hic ē hu9 ſupius in cōſtitutiōe u cōiecturali pacte partis cōfirmatiōis Epilogus. uidēs enim multis ex locis uaria argumēta ſūpſiſſe: tū ad milonē excuſādū: tū ad Clodiū accuſādū. Ne iudices horū a curuatione cōfuſi me moriā ꝑdictoꝝ. hic neceſſario ē uſ9 epilogo eaqꝫ potiſſimū ꝑte epilogi: q̄ enumeratio nūcupatᷣ: q̄ ad hūc ſui effectū in hoc loco ſibi neceſſaria uidebatᷣ: ut ea q̄ ſupi9 late dixit ad memoriā redu ceret auditorum. Per eā ergo ſūmatqꝫ colligit: & ordine: ut ex ar te ſua debuit omnes locos retulit quibus ē uſus ꝓbando inſidia torem eſſe Clodiū: & id crimē a Milone remouendo ita argumē tum compans argumēto ut breuiᷣ reuocata nō reintegra uideatᷣ oratio: quo certe nil efficacius eſt ad memoriam reuocādam.

Proſequitur coniecturalē confirmationem

Ideamus nūc id qđ caput ē: & locus ꝛc. Dehinc Cicero ꝓſe u quens cōfirmationē ſuā in cōſtitutione eadē. ſ. cōiecturali arguit ꝑ locum ab una parte ſigni: quę ꝑs locus diciᷣ oſtendēdo locū ad inſidias Clodio fuiſſe aptiſſimū: Miloni uero nō aptuꝫ. cū ironice dicit dubitādū eſſe uter ad inſidiandū locus fuerit ap tior: uel Clodio uel miloni. cum ante fundū Clodij geſta ſit res in cuius fūdi in ſānis ſubſtrictiōibus poterant millia hominum collocari. Et cū dicit ironice illum locū electū a Milone ut de ex celſo poſſet inuadere īmo ueri9 locū illū altū electū a Clodio fu iſſe: cui9 loci ſpe facere īpetū cogitarat. Hac ſiquidē argumētati one ducta ex loco uehementiſſime uſum melius Ciceronē ī hac oratione memorat Quintilian9 li. v. īſtitutiōis oratorię cap° de argumentis ꝛc. nā ut ipſe Quintilianus ibidē ait hęc et ſimilia fre quentius ad cōiecturā ꝑtinent. Deinde arguit ꝑ locū ab occaſiōe demōſtrās in utro occaſio fuerit magis idonea ad rē ad oriēdā: an in Clodio: an in Milone. locū hūc roborans ad ꝑficiendi ſce leris ſpē quā eſſe potuiſſe in clodio uult intelligi. In Milone uēo nō ꝓpᷣ ei9 in apparatiōeꝫ: cuꝫ īpe ueheretᷣ penulatus ī redola: una ſederet uxor ſic ꝙ illū oīa q̄ erāt ſecū faciliᷣ īpedirent. Et rē q̄ſi añ oculos iudicū oſtēdēdo arte cū maxīa arguit. Deīde Clodia nas inſidias ꝑ locū ab argumento a ꝑte ꝑteriti: cum demonſtrat

ſubitu; egreſſum eius e uilla pcontatur cur fecerit quicquã preter cõſuetudinẽ in alieno tpe neceſſitate ipſu; aliqualiť nõ urgẽte dicens. Quid ueſperi? cur neceſſe ẽ tarď? quid cõuenit pſertim id tẽporis ꝛc. arguitq; p enudem locum a pte pteriti cũ oſtẽdit fuiſſe Clodiũ ĩ uilla Pompei pter rationẽ: quã ne adduci poſſit aut de uiſitatione Põpei: aut de uillę ſpectatione ſufficiẽter euacuat: & demõſtrat Clodiũ locũ illũ tergiũſando & morando relinqre uoluiſſe: donec milo cui inſidiabať accederet. Deinde iterũ arguit p locũ ab occaſione etiã roborato . ea magis fuerit ad rẽ ad oriẽdam idoneã: in quo enim pficiẽdi ſpes fuiſſe mõſtrať in eo etiam maior arguiť fuiſſe uolũtas iuxta ſniã; Quintiliani li. iiij. c. de argumẽtis. ũde elegãter cicero p apparatõe; Clodij ſpẽ mõſtrauit: ut uolũtas fuiſſe argueret ex ſpe: pmiſcetq; etiã argumẽtũ p locũ ab argumẽto a pte pteriti cũ oſtẽdit: & compari poſtulat Clodij apparationẽ cũ apparatiõe Milonis. & dicit Clodiũ pter cõſuetudinẽ ſine uxore fuiſſe ſine eſoletis: & grçculis: & reliqua turba uoluptuoſa ſine qua nũq̃ ire cõſueuerat. Milonẽ uẽo tũc pter cõſuetudinẽ ancillarũ greges: & pueros ſimphoniacos adduxiſſe. ſic cũ manifeſtã clodij apparationẽ facit in apparationẽ milonis. Argumẽtũ ut uides capit p locũ a ſpe pficiẽdi: p quã ſpẽ roborať locus occaſionis idoneę. cum uero Clodiũ & milonẽ q̃cq̃ pter cõſuetudinẽ feciſſe demõſtrat argumentũ accipe p locũ ab argumẽto a pte pteriti: ut ſi artẽ bñ cõſidẽas tibi faciliť notũ erit

Vt igiť uict⁹ eſt ꝛc. cũ Cicero ſuſpitionẽ in clodiũ ſupinduxerit ualidis argumẽtis: & pſerti; ex apparatiõe Clodij: & in apparatõe Milonis. Quia obiici poſſet & dici. cur ergo ſi in apparatus erat Milo. Clodius apparatus ille uicit. Ille ſuccubuit? atq; occiſus eſt? obiectionẽ hanc egregie diluit atq; infirmat. Infirmatq; etiã q̃ ſibi poſſent obiici de manumiſſione ſeruorũ ut nihil appareat ex cõſilio antecedẽti ad inſidias factum eſſe: qď pãdi p ſeruos timeret ſi eos ĩ ſeruitute reliquiſſet: cũ oĩa fateať q̃ poſſent per ſeruos. & oſtendit eos nõ ppť cogitatũ maleficiũ: aut timorẽ aliquẽ cõfeſſionis: ſed ppť beneficiũ in tali caſu domino preſtitum fuiſſe a grato domino manumiſſos. Deinde q; q̃dã q̃ſtiones habitę de ſeruis Clodianis: ex atrio liberatis uidebãť eẽ cõť Milonẽ: cõť etiã qões & ceſtes. hic arguit cũ qõe; hãc

uituperat. eo ꝙ ſit contra mores & a plena corrũptela uituperat: & teſtes: & teſtium preductores & queſtionis illius modum. cõmunes etenĩ loci ſũt ut dicit in arte: tũ defenſoris tum accuſatoris a teſtibus contra teſtes a queſtionibus contra queſtiões. Cõtra ergo teſtes: & queſtiões hęc dixit ut defenſor milonis. Supra enĩ ẽ dcm̃ ꝙ aliqñ hic utiť Cicero locis accuſatoris: aliqñ defẽſoris cũ cõſtitutio cõiecturalˀ hic cõſtet ex duplici cõiectura: et etiã mixta ſunt multa de ratione confutationis per quã loci contrarij diſſoluuntur: in hac confirmatione per quam ſua argumenta exponunť ut debẽt cum aſſeruatione. Nam cuȝ ſemper diſſolutio locorum contrariorũ noſtrorum faciat firmamentum: in hac potiſſimum cauſa confutatio Clodianorum obiectionuȝ Milonis roborat confirmationem. quia cum aut hic: aut ille inſidias fecerit: & hoc conſtet qui ſe tantum a crimine inſidiarum purgat neceſſario culpam flectit in alterũ: unde fit in hac confirmatione q̃dam quę illam roborat confutatio artificioſiſſime miſcentur.

q Vod ſi mundum ſatis cernitis &c. De hinc ulterius confirmando arguit magnam milonis innocẽtiam per locum a conſecutione oſtendens ſigna innocentię quę ſequi ſolent. Et hoc loco hic utitur: ut defenſor ſicuti defenſorẽ uti docet in arte: cũ nõ pertimuerit reus. nam ipſum innocentia fretum negat eſſe cõmotum. Dicit. n. & rogat. ut recordenť celeritatis ſui reditꝰ ĩgreſſus in forũ curia. tunc maxime ardente magnitudinis animi uultus orationis oſtendens eum ſeſe propter innocentiam commouiſſe: & tradidiſſe iudicio. nam id nõ feciſſet niſi de innocentia ſua confiſus fuiſſet: cuius uim maximam eſſe dicit &c. aſſerens non ſine ratione ſenatum cauſam Milonis probaſſe uidendo preſentiam animi ſui & conſtantiam defenſionis. Deinde locuȝ hũc ipſũ a cõſecutione corroborat per locũ contra rumores: cuȝ dicit rumores aliquos ſparſos de milone a populo: quos fuiſſe falſos re ipſa docente demonſtrat: aſſerẽs eos futuros ueros niſi habuiſſet Milo qđ poſſet uere: & honeſte defendere. itaq; ĩprobatio rumorum falſorum facta per locum contra rumores detegit: atq; aperit Milonis ĩnocentiam per locum a cõſecutiõe maxime cõprobatam. Deinde ne Clodiani locum a cõſecutione: quẽ tetigit poſſent euellere: aut ĩfirmare per locum etiã a cõſecutiõe

attributum accuſatori contra reum qui ſe dixerit propter ſpem: & uim innocētię non fuiſſe cōmotum. Qui accuſatoris locus ē cum dicat reum uſq; adeo pręmeditatū fuiſſe: quid ſibi eſſ; uſu uenturum: ut confidentiſſime reſiſtēs reſpōderet quę ſigna ſunt confidentię non innocētię. Nec igitur iſto loco uti poſſent Clodiani contra Milonem Cicero ſummā cum arte argumentū: & eodem loco quo prius. uidelicet a cōſecutiōe ex parte rei ſuā res innocētiam defendentis accepit. ſed non contra hoc crimen inſidiarum: ſed contra alia quędam crimina obiecta Miloni. oſtendit enim quomodo illa ſuſtinuit & cōtempſit: ac pro nihilo putauit ut cum illa crimīa manifeſta fuerint reperta falſa: quę ita cōtēpſerit ui deatur etia; hoc de inſidiis falſum eſſe qđ ſimili mō contēnant: & ſic non confidentię ſed īnocētię ſignum eſſe. Pręterea ſummo cum ingenio exagerat illa alia crimina dicens ea fuiſſe quę nullus nocēs animo maximo: nullus etiam innocēs niſi idem fortiſſimus uir negligere potuiſſet propter hoc innocentię Milonis accumulans fortitudinem ſingularē: quę illo caſu criminum obiectorum in homine nocente eſſe nō potuiſſent. eſſe autem potuit in Milone qui erat fortis & innocēs: & dehinc crimina illa connumerat quę dici non delata ſolum: ſed pene credita nec ante repudiata q̃ quęſita: ut oſtendat eorum falſitatem nullo alio modo niſi inquiſitōne detecta ne poſſit opponi uera fuiſſe ſed non quęſita & inueſtigata. ideoq; Pompei diligentiā in tali inquiſitione ſignificat quā Pompei diligentiam ne illum pñte; & audientem notaret oſtendens eum fuiſſe diligentē contra Milonem. eleganter excuſat & laudat eo q; regentes rempublicā nō audire multa non poſſunt. & oſtendit eundem in aliis fuiſſe diligentem: ne ſpāliter contra Milonem uideatur diligentiā exercere Et item de alio crimine reprehenſu; Milonem a ſenatore quodā dicit quia. ſ. cum telo eſſet occulto: nec Miloni ante creditum q̃ nudatus ipſe monſtrauit falſum eſſe ut. ſ. ſemper appareat Miloni nihil aliud q̃ puram innocentiam profuiſſe. cum ſemper de his de quibus accuſatus fuerit: fuerit diligētiſſime perquiſitum. pręterea poſtquā incidit in cōmendationem diligentię Pompeianę & in ipſum pompeium ſermonē uertit magna cū induſtria & elegantia orōnis: ut uidelicet eum miloni multa rōe conciliet

cum poſſit maxime opitulari uel ut ſi qua eſſet ſuſpitio ꝙ pompeius preter iuſtitiã eſſet Milonis adiutor. hãc diluat apud multitudinem oſtendendo quodãmodo ſe uereri ꝙ a nõ nullis ſuis inſitoris prędicetur. Ne Pompeius.ſ.hęc arma parauerit contra ſuſpitionem & metum. uideturqꝫ multum in horum purgatione laborare: uel ut omnes audientes ĩtelligerẽt legis Pompeianę ſententiam quã ita ut ipſe ſentit tulit ut Milonem abſolui oporteret ut omnes ſaltem confitẽtur liceret. Cum enim ante monſtrauerit nec debuiſſe nec potuiſſe eſſe ſuſpitionẽ aut metum. Quia gentes illas Pompeius armaſſet oſtendit in fine cauſam illam nõ fuiſſe illorum armorũ ſuſpitionem aut metum: Cum dicat Pompeium publici iuris moris maiorum rei deniqꝫ.P. peritiſſimum & cętera. Non fuiſſe expectaturum armis ſibi datis iudicium in eius conſiliis iudicandis qui iudicia ipſa tolleret. Quaſi dicat ſi de milone ſuſpitionem aut metum excepiſſet cum arma haberẽtur a ſenatu data pro conſeruatione reipublicę cum merito puniſſet: nec in ſuis inſidiis iudicãdis iudicium expectaſſet: & merito quia talis eſſet uir qui tolleret ipſa iudicia: & ſic ut etiam quodã loco ſupra ſignificat arma illa eſſe parata non ad terrorem inferẽdũ ſed ad pſidiũ: ut in hac cauſa iudices poſſint libere iudicare.

Confirmatio in conſtitutione iuridiciali aſſumptiua cõpatiua.

Haec uero me iudices Clodianũ crimẽ.&c. Poſtquã Cicero (ut uiſum eſt) confirmauit cauſam Milonis ex fundamento illius rationis: uidelicet quia Clodiũ uitę Milonis inſidiantẽ iure occidiſſet. Eamqꝫ rationẽ comprobauit in conſtitutione cõiecturali. ut ſuperius eſt oſtenſum. Incipit nũc confirmare cauſam eandem ex ui alterius rationis. uidelicet quia cum iure occidere potuit Milo: qui bonos erat contumelioſe uexatos: & rem publicã ſeditionibus turbaturꝰ. Hęc enĩ eſt illa oratio ꝓpter quã dictum eſt conſtitutionẽ alterã uidelicet iuridicialem cõpatiuaꝫ in hac cauſa uerſari. uidetur ſiquidem hinc diſputatio talis oriri an fuerit utilius ciuitati a Milone occidi Clodium: an in uita relĩqui: cuiꝰ partẽ unam uidelicet ꝙ utilius fuerit occidi Cicero hac eleganti oratione & in hac orationis parte defendit. Quę quidẽ pars (ut dixi) in iuridiciali cõparatiua tractatur. & quia nõ habet tantam difficultatẽ hęc conſtitutio compatiua quantam habeat

cōiecturalis:quę ut ait Cicero tractatu difficillima ē breuiꝰ hęc pars:& facilius abſoluetur.Et notandum eſt ꝙ Cicero nō utitur abſolute hac oratione: quam ſupra dixi: dicendo ꝙ illa ratione occiderit Clodium Milo.ſed ea utitur ſub conditione oſtendē do ꝙ ſi adhuc non uellet aliter diluere crimen: ut diluit poſſet milonem iure defendere.ꝛc. Nam ut Quintilianꝰ libro quarto. capitulo de partitione egregie Cicero pro milone inſidiatorem primum Clodium oſtendit: tum addit ex abūdanti etiam ſi id non fuiſſet talem ciuem cum ſumma uirtute interfectoris & gloria necari potuiſſe.Non enim Tullius in hac defenſione tantum ponebat quātum in prima:& ideo hanc ſolum ratōnem propter conditionē adduxit incipiens.ubi ait. Si adhuc non uellet diluere.ꝛc.tamen impune Miloni palam clamare: & glorioſe mentiri liceret occidi.occidi.ꝛc. ubi adduxit exemplum minus maioris hinc enim oſtendit fuiſſe utilius ciuitati Clodium eſſe occiſum cum Milone inducit quaſi clamantē & confitentem ſe occidiſſe Non S.p.Melium. non T.Gracchum:quorum mors fuit utilis reipublicę:ſed occidiſſe eum.ſ.Clodium qui multo pernitior illis fuit.Quod ut ſit liquido manifeſtum multa ſcelera Clodii aceruat ut apereat quātum utile fuerit rpīę tam nephariū ciuem de uita & urbe tolli:& quantā ille perniciē bonis intuliſſet ſi fuiſſet adeptus prętura qui mala tot & tanta iam fecerat. Exindeqꝫ arguit fuiſſe utilius occidi cum rationem: quę eſt fundamentum huiꝰ partis adducit:oſtendens quantum bonos homines:& patriam ille manu tyrannica laceraſſet ſi uixiſſet: cum audientes interrogat: quo nam modo ea quę adderāt & impēdebant ipſi depellere potuiſſent:aut ferre eius imperium ſi ille fuiſſet qđ optabat adeptus.Et calamitates oſtendit in quas illi incidiſſent:uiuo Clodio. Vnde concludit ꝙ ſi cruentum gladium tenens Milo uocaret ciues & diceret ſe Clodium occidiſſe propter utilitatem reipublicę.cum ab eorum ceruicibus repuliſſent ſeruitutem.non eēt tātum timendum quo nā animo id ferret ciuitas cum omnes nunc ſentiant.T. annium Milonem cede Clodii plurimum reipublicę profuiſſe:nec unquā in ciuitate tantam lętitiam extitiſſe ſignificat.Et ut bene appareat utilitas quā ſit ex clodii morte res publica conſecuta: dicit uiuo Clodio nūq̄ bona illa in republica

fuiſſe cernēda quę euentura ſperat. Cum ea quę priuate tenerent propria eſſe eorum non potuiſſent dominãte homine furioſo. ita oſtendit clariſſime rationem illam ſuam antedictam de tur- batione patrię: & uexatione bonorum.&c. propter quam utiliꝰ fu iſſe perſuadet: ut occideretur q̃ ut relīqueretur ī uita. Deinde pur gata obiectione breuiſſime quę opponi poſſent a clodianis eum uidelicet iſta dicere propter odium. non negat fuiſſe odium: ſed propter ipſiꝰ Clodii uitia ſibi fuiſſe cõmune cum omnibꝰ. & ut clarius oſtendat fuiſſe utilius eum perire q̃ uiuere. adducit ad iu dices illam quęſtionē: quę in hac confirmatione conſtitutionis comparatiue tractanda eſt: cum dicit ut fingant animo abſolui Milonem: ita ſi clodiꝰ reuiuiſcat & abſq; eo ꝙ ipſos quęrat uti lius eos oſtendit ſolum hac conditionis imagine fuiſſe īteritos ut appareat q̃ damnoſum fuerit eum uiuere: & per cõſequēs q̃uti le trucidari. qđ ſimiliter etiam mõſtrat auctoritate pompei quã dicit ſi ferendo legem.&c. potuiſſet Clodium ab inferis uocari: nũquam legem de ſua nece fuiſſe laturum. Et hoc propter reipu blicę utilitatem. unde aſſerens eos iudices eius mortis ultores ſe dere cuiꝰ uitam ſi putēt per eos reſtitui poſſe nolint.&c. Adducit (ut ait Quintilianus) libro quīto. capitulo de anthimemate pro- bationem expugnãtibꝰ: quam quidam ſolum anthimemata uo cant. Et deinde qđ Milo cõcludit confiteretur alacriter nec poe- nam timeret ab eis quos liberauiſſet.&c. Deinde monſtrata utilita te quam eſt ex morte Clodii reſpublica conſecuta. Adducit exē pla gręcoruꝫ qui ſummũ honorauerũt illos qui ciuos peſſimos aut tyrannos occiderũt ut Milonem etiam perſuadeat honorari. Cõfeſſurumq; audacter dicit fuiſſe Milonem ſi feciſſet liberta tis omniũ cauſa. Et hic nota ut ſemper defenſionis huiuſmodi ſibi conditio naturaliter attribuat propter iam dictam cauſam: & affert magno animi ingenio multiplicem rationem quare con fiteri poſſet hęc Milo: qđ ad ſalutem publicam factum eſſet. de inde multis argumentis oſtendit hoc beneficium Clodianę cę dis fortunę populi Romani & diis eſſe tribuendum: ut Milo q ipſorum deorum miniſter in ea cęde fuit nullo dignus ſupplicio ſed honore ampliſſimo iudicetur. deinde aggregans iterum clo dii ſcelera: & oſtendens quę ulterius eſſet facturus in uitã ſuam

ſi eam ulterius pertraxiſſet. ſignificat fuiſſe utile reipublicę ut oc cideretur ab illo qui ſolus eum poterat a furorib⁹ ſuis cohibere pręſertim uero cum oſtendat aliter nec rempublicam nec ſenatū ultionem de eo fuiſſe capturum: & clarificat calamitates in quas ĩcurriſſent niſi dii Clodium perdidiſſent: nihil alid' uult q̈ oſtē dere ꝙ fuerit utilius eum occidi q̈ in uita relinqui. qd' multa qui dem & uaria & eleganti hic ratōne corroborat: & omnia ſpectāt eo ut mors clodii uideatur utilior & eligibilior reipublicę q̈ eius uita. & perconſequēs eius occiſor magis laude dignus q̈ ſuppli cio iudicetur. cum fecerit id qd' ſit utilius ciuitati. qui finis ſemꝑ intēditur ab eo qui ſe defendit in conſtōne iuridiciali compatiā uult enī talis ſemꝑ perſuadere utili⁹ aut honeſtius fuiſſe qd' fece rit. & ſic fit hic.

Deprecatio.

S Ed iam ſatis multa de cauſa & cętera. Poſtquā Cicero con firmauit Clodium iure cęſum in conſtitutione iuridiciali per tranſlationem in Clodianas inſidias: eaſq; ut ipſa tranſlatio haberet locum accurate confirmando probauit in conſtitutione coniecturali. Et deinde iterum iure caeſum Clodium demon ſtrauit in conſtitutione iuridiciali comparatiua: ne quid inta ctum quod cauſę ſuę prodeſſet in hac oratione relinqueret. mo do ſe uertit & confirmationem ſuam ad aliam conſtitutionem ſeu partem conſtitutionis iuridicialis. quę conceſſio nominatur per cui⁹ conceſſionis partē: quę depcatio nuncupatur nititur ſum ma arte abſolutionem milonis impetrare: & bene ſicut ſupra in diuiſione ſeu expoſitione: quę diuiſionis eſt ſpecies prędixerat uidelicet ſe deprecaturum pro ſalute Milonis ſi prius oſtendiſſ; luce clariores inſidias inimici non niſi demonſtratis clariſſime Clodianis inſidiis depcatur. & quoniam depcatio fere in iudici um nō poteſt uſu euenire niſi quādo pro eo dicimus cui⁹ multa recte facta conſtant. ut Cicero dicit in arte. ideo cū poſſit multa pręclara Milonis opera memorare: ut facit ĩ cauſa iſta iuridiciali non indigne depcatione fuit uſus in qua non defenſio facti: ſed ignoſcendi poſtulatio continetur (ut Cicero inquit) in ueteri qui docet ſi pro aliquo claro & forti uiro dicamus ſub conditione utēdū eſſe depcatione ſic ut non uidearis. Et uti tamen hoc mō

Quid ſi iudices hic pro ſuis beneficiis pro ſuo ſtudio ꝙ in uos ſemp̲ habuit tali ſuo tempore multorũ recte factorũ ſuoꝝ cauſa huic delicto ut ignoſceretis poſtularet tam dignũ ueſtra mãſue/tudine q̃ uirtute hui⁹ eſſet. O iudices a uobis hãc rem hoc impetrari poſtulante. itaq; in hac oratione ut ignoſceretur Miloni: & ſi non totaliter ſub conditione: ut in exemplo pręmiſſo: tamen effectum ſimili poſtulauit cum dicit. nõ Milonẽ ueniam poſtulare: ſed ſe. hic enĩ modus ſibi fuit uiſus honeſtior ut poſtularet ueniam quaſi inuito Milone. ne p̲ hoc ſiquide; cũ ſignificat uirum fortem etiã ĩ iuſtitia & ueritate plene confidere. Deinde etiã ut Milo miſericordia dignior uideat̃ ꝓpter animi ſui conſtan/tiam expoſcit Cicero: ut nõ minus eius miſereant̃ q̲ nõ ploret. &c. Et probat ex hac ſua fortitudine animi magis dignũ uenia exiſtimari. & adducit deinde Milonẽ uoces fortiſſimi uiri proferẽtẽ Deinde per exclamationẽ cõmemorationeq; beneficia: quę patrię ſuę feciſſet quo loco in deprecatione maxime utẽdum eſt. & idcirco in eo mira exornatione ſe exercet ſic: ut ſaxis poſſet lachrymas extorquere. Deinde oſtenſo quomodo ſecu; Milo fortiter colloquat̃ ipſe cum Milone colloquit̃. Et oſtendit ꝙ quãto ille ſit fortior tanto ab eo durius diuellatur: ut habeat̃ cara Milonis nobilitas atq; uirtus. qui locus in deprecatione artificioſe uerſat̃ Deinde ad iudices uerſus eos ſibi magna arte conciliat & rogat. ut ſi quid ipſos offenderit potius luat Cicero ipſe q̃ Milo. & ſic uſq; in finẽ multis ac uariis exornatõnib⁹ miſericordiã arte ſum̃ma: & elegantia nitit̃ peruenire.

Concluſio orationis.

ſ Ed finis ſit. &c. hic eſt cõcluſio pars una orõnis & artificioſus ternimus ipſius. cum enĩ Cicero orationẽ ſuam in dep̄catione cõcluderet uti maxime habuit cõcluſione quę ex connumeratione conſtaret. Concludens etenĩ hic miſericordiã captat: cum oſtendit ſe loqui non poſſe prę lachrymis quibus defendi Milo nõ uult: ut eum ſemp̲ oſtendat in iure confidere: & uirum fortẽ eſſe: & ſe ſubicit in eorum poteſtatẽ: quorũ miſericordia; uult captare cum orat: & obteſtat̃ ut iudicẽt: quia uirtutẽ fidẽ iu/ſtitiã ſuã probauit is maxime qui optimũ & ſapiẽtiſſimũ quẽq; legit. per hoc etiã eos ſibi conſilians audaces ad iudiciũ facit ex

uolūtate Pompei qui ipſos iudices in hac cauſa delegerat. Et ſic breuiter cōcludit hanc totā orōnē qua nihil pulchri⁹: nil ſuauius nil ſubtili⁹: nil deniq; altius: atq; artificioſius fingi pōt.

De Elocutione.

u Ltimū ē ut de reliqua pte rhetoricę. uidel; orōis elocutiōe uideam⁹: de qua plane p oīa ſic dicēdū: ut dixim⁹ ī orōne Pōpeiana ſupius. & de h⁹ ſilr ē exornatōib⁹ pſcrutādū colores. Illa arma cēturiones. &c. hic ē color articulus: cum dictiones hic aliquę incopulate ponātur.
De liberis: de patria: de fortunis. &c. Articulus.
Si unquā. &c. Repetitio eſt.
Marci oratii fortiſſimi uiri. &c. Exemplum eſt.
P. africanū. &c. aut hala ille ſeruili⁹ & aliq̄ quę ſequūt. exēpla ſūt proponūt enī facta aliqua cū auctoꝝ nōib⁹. ut planū eſt.
Pudicitiā cū eriperet. &c. exemplum eſt.
Didicimus accepimus legim⁹. &c. diſſolutū eſt.
Arripuimus hauſimus expreſſimus. &c. diſſolutū eſt.
Erant enī leges: erant queſtiones. diſſolutū eſt.
Incēdiū curię oppugnationē odiū cędē hāc unā. &c. articulus ē.
Crimē iudicio reſeruaui rem notaui. &c. diſſolutū eſt.
Quid ergo tulit. &c. ſubiectio ē: uſq; ad locū illū. uidet etiā.
Nūc igit ulla queſtio. &c. hic ē rōcinatio. in hoc enī ſcipionis exē plo Cicero poſcit rōnē q̄re qcq̄ dicat: ut p; cōuenit ſibi exothēa.
Caruit foro. &c. Repetitio eſt: & diſſolutum.
Inſidiator erat ī foro. &c. frequētatio ē uſq; ad locū illū. niſi forte
Qui africanū pōpeiū: noſmetipſos. &c. articulus eſt.
Non fuit ea cauſa iudicis nō fuit. &c. Conduplicatio eſt.
Niſi iuſticiā: grauitatē: humanitatē: fidē. &c. articulus ē.
Q̄r obrem iudicis ut aliqñ ad cām. &c. frequētatio ē uſq; ad locū illum. quod quo facilius. &c.
Conuocabat tribus. &c. diſſolutum eſt.
Miſcebat: cōualeſcebat. &c. ſimiliter deſinens. eſt.
Fortiſſimū uirū. Articulus eſt.
Significauit h̄ ſępe in ſenatu dixit. &c. Diſſolutum eſt.
Solēne: legitimū: neceſſarium. &c. Articulus eſt.
Domum uenit. &c. Diſſolutum eſt.

Obuiã fit ei Clodius.&c.in hac maxĩe pte uſq; ad finẽ narratõnis iſtius color demonſtratio ẽ.nã ita uerbis res exprimiẽ ut geri negotiũ:& res añ oculos uideaẽ eſſe:cũ a reb⁹ cõſequẽtib⁹ & circũ ſtantibus nõ recedat. poteſtq; etiã color idẽ p totã narrationem aſſignari cũ p eã totã res uerbis ſilr̃ exprimaẽ: & quę ante & poſt & in ipſa re facta ſint cõprehendi poſſint. poſſet dici ꝙ cõuenit cũ ſchemate qď dr̃ cathathipoſis in iſti⁹ ſchemate ꝓprietati magis cõuenit color notatio uel effectio.

Inſidiator ſupatus ui uicta uis.&c.diſſolutum ẽ.

Vel potius oppreſſa uirtute audacia ẽ.&c.hic eſt color correctio Tolliẽ enĩ qď dictũ ẽ & pro eo qď magis uideẽ idoneũ reponiẽ cõuenit cũ tropo qui athacaſis diciẽ. & cõuenit cu; ſchemate qď epidio ceſisnominaẽ.

Nihil dico.&c.repetitio ẽ ꝓpter replicationẽ nihil.Et occupatio ẽ cũ dicat ſe nihil dicere de eo qď dicit.ut patet in textu.

Magnã enĩ cauſam magnã ſpem.&c.articulus ẽ.

Exhibe quęſo ſexte:Clodi exhibe.&c.conduplicatio ẽ.

Tu.p.clodii.&c.repetitio ẽ.Item diſſolutũ ẽ.

Imaginib⁹:exequiis:pompa.&c.articulus ẽ.

At ualuit odiũ fecit iratus.&c.diſſolutũ ẽ.

Diem mihi credo dixerat.&c. diſſolutũ ẽ. Itẽ ſimiliter deſinens.

Vidi enĩ uidi.&c.Conduplicatio eſt.

Hęc inſidiata põpeio ẽ.&c.repetitio eſt.

Potuit ne:potuit ne.&c. repetitio eſt.

Vltor ſceleris illius.&c. articulus ẽ.

Ipſe cunctę italię cupiẽti.&c. denominatio ẽ ab eo qď cõtinet id qď cõtineẽ. nam cõtenti in italia intelligũtur.

Quẽ igiẽ cũ omniũ gratia.&c.repetitio ẽ. Item cõtrariũ ẽ uſq; ad eũ locũ illum: preſertĩ iudicis.&c.

Hunc ĩiuria iniquo loco alieno tpe periculo capitis.&c.articulus ẽ

Reſpiraui liberat⁹ ſum nõ uereor.&c.diſſolutũ ẽ.

Video adhuc cõſtare oĩa iudicis.frequẽtatio ẽ uſq; ad locũ illũ Videam⁹ nec id qď caput eſt.&c. Notãdũ ꝙ exornatio iſta hic aptiſſĩe & artificioſiſſĩe ẽ a cicerõe collocata. nã ut ipſe ĩqt ĩ arte Hęc exornatio plurimũ ĩ cõiecturalib⁹ cãis opitulaẽ:cũ ſuſpitiones q̃ ſepatĩ dictę minutę & infirmę erãt unũ ĩ locũ coactę rẽ uideñẽ pſpicuã facẽ nõ ſuſpitioſa;.ut hic optime factũ eſt.

Cum penula irretitus.&c. Articulus eſt.
Adde:adde:adde.&c.Repetitio eſt.
Pranſi:poti oſſitantis.&c.Articulus eſt.
Ne indicaret:ne dolorem.&c.Repetitio eſt.
Conſeruatores dñi ultores ſceleris.&c.articulus ē. Itē ſilr cadens.
Quis eos poſtulauit appius.&c. hic ē color cōplexio: naʒ idē repe
tit & ad idē poſtremo reuertit.cōuenit cū ſchemate qđ epinalen
ſis dr:cū quo ſchemate cōuenit etiā conduplicatio.ut ſuperi⁹ di
ctum eſt.
Res ipſa & tā claris argumentis ſigniſqȝ luceat.&c.Tranſlatio eſt
ante oculos ponēdi cauſa.
Nullo ſcelere ībutū.&c.articulus ē. itē repetitio .Itē ſilr cadens.
Neqȝ uero ſe populo ſolū.&c. hic ē color gradatio qꝛ nō ante ad
cōſequēs uerbū deſcēdit ꝙ ſupius ē conſenſuȝ:ut hic pȝ. cōuenit
cū tropo qđ dr methaleſis & cū ſchemate qđ ē climax.
Cui ſenatus totā rēpu.oēȝ italię pubē.&c.articulus ē.
Pręſertī oīa audiēti.&c.articulus ē.Itē ſilr cadens.
Facti rationē pręſentiā animi.&c.articulus ē.
Cederet ęquo animo legibus.diſſolutum ē.
Erumpet:occupauit.diſſolutum ē.
Vt ſuſtinuit dii īmortales ſuſtinuit.&c.conduplicatio ē.
Imo uero ut contēpſerit.&c.hic ē color correctio.nā tollit id qđ
dictū ē:& pro eo id qđ magis uidet idoneū reponit.
Tuas inꝙ ſuſpitiones.Conduplicatio ē.
Si meliorē:ſi hunc.&c. Repetitio ē.
Inſtituta uel īiuſticia parata intēta.&c.articulus eſt.
Gneū pompeiū iuris publici.&c.articulus ē.
Occidi:occidi.conduplicatio ē.
Eum cui⁹ ſupplicio ſenatus.&c. repetitio ē.
Quē ſenatus quē populus:quē oēs gentes.&c.repetitio ē.
Caſtris exercita ſignis.&c.articulus ē.
Qui nō calūnia litiū.&c.repetitio ē.
In rēpublicā ī priuatos.&c. repetitio ē.
Quā in nr̄as poſſeſſiones:ueſtra tecta.&c. articulus ē.
Que patēt:quę nota oībus:quę tenent.&c. repetitio ē.
Vt ius ęquitas leges.&c.articulus eſt.
Qui nō ꝓbet.&c.Repetitio ē.Itē interpretatio. nā hic nō iterat

idē uerbū ſed id cōmutat alio uerbo qđ idē ualeat:ut īterp̄tatio ē cōuenit cū ſpē methaplaſmi:quę dicit̄ tantologia.
P.r.cūctam italiam nationes oēs.ꝛc: Articulus eſt.
Odio īimicitiarū mearū inflāmatus.ꝛc. Tranſlatio eſt.
Euomere uidear.tranſlatio eſt.
Conſiteretur confiteretur.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Propoſita inuidia morte poena.ꝛc.Articulus eſt.
Populi grati ē p̄miis afficere.ꝛc.hic ē color qm̄ diſtributio hic in plures pſonas negotia quędam certa diſptiūtur.
Qua bala:qua naſica.ꝛc.repetitio eſt.Item exemplum.
Qui ſacra:qui cerimonias:qui auſpicia.ꝛc.Repetitio eſt.
Qua ſapimus:qua prouidemus:qua hęc ipſa agim⁹.repetitio ē.
Ea uis:ea eſt:igitur.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Vos enī albani cumuli:atq₃ loci uos.ꝛc. Cōduplicatio ē. Itē eſt hic color exclamatio.nam hic conficit ſignificationē indignātis p ſacrorū cōpellationē.ut exclamatio ē cōuenit cū tropo quę dr̄ apoſtropha.uel cū ſchemate qđ dicitur prophoneſis.
Sine imaginibus:ſine cantu.ꝛc.Repetitio eſt.
Polluerat ſtupro.ꝛc.Diſſolutum eſt in multis uerbis.
Ciuitas italia prouincię regna.ꝛc. Articulus eſt.
Gneum reditum in gratiam.ꝛc.Diſſolutum eſt.
Templum ſanctitatis amplitudinis.ꝛc.hic eſt articulus.
Excitate excitate.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Vir fortiſſim⁹ in ſuſcepta cā firmiſſim⁹.ꝛc.ſimiliter cadens eſt.
Si noſtro omniū fletu.ꝛc.repetitio eſt.
Valeant inquit ualeant.ꝛc.Conduplicatio eſt.
Sint īcolumes:ſint florentes:ſint beati.ꝛc.repetitio.itē diſſolutū
Vbi nunc ſenatuſ eſt.ꝛc.repetitio eſt.
Equites romani illi illi.Conduplicatio eſt.
Negat enim ſe negat.ꝛc.conduplicatio ē.
Occurſationes:ſtudia:ſermones ꝛc.articulus eſt.
Nullum a me amoris:nullum ſtudii.ꝛc. hic ē repetitio.
Ego inimicitias potentum.ꝛc. repetitio ē.
Quid nam reſtat.ꝛc.repetitio ē.
His lachrymis non mouet̄ Milo. hic ē diſſolutum.
Vos uos appello.ꝛc.conduplicatio eſt:item repetitio

Expelletur exterminabit̃ proiciet̃.&c.diſſolutum eſt
Indagaui protuli patefeci extinxi.diſſolutum eſt.
Minime minime inquit.&c.hic ẽ conduplicatio eſt
Veſtram uirtutẽ iuſticiã & fidem.&c.articulus eſt.

Explicit Miloniana.

Argumentum or̃onis Plantianę.

g Neus Plantius ciuis Romanus:& equeſtri ordine & laterenſis romanus ciuis nobiliſſimus e familia conſulari in petitione ędilitatis cõpetitores fuerũt Et cum eſſent ambo Ciceronis amici:ut ipſe dicit. tamen fauit Plantio in petitione eo ꝙ Plantius dũ eſſet in Macedonia quęſtor: & Cicero pulſus eſſet ex urbe iuiſſetqꝫ in macedoniam maxima caritate fuit ſuſceptus:& ꝓtectus a plãtio unde ei poſtea r̃ſtitutus obſtrictus ut dicit beneficii memoria in petitione ędilitate fauit.fauerũtque plãtio tribus multę Itaqꝫ factus ędilis fuit prępterito laterẽſi q ꝓpter nobilitatis gloriam nõ ita humiliter & obnixe populo ſupplicarat. Sed laterenſis ita pręteritus ſibi pręlato Plantio quem dignitate ſanguinis certet: ut extimator ẽ unuſquiſqꝫ ſuę uirtutis uehemẽs: ſua etiã opinione omnibus uirtutibus excedebat:egre repulſam ędiliciã tulit. ipſumqꝫ Plantiũ accuſauit ꝙ non rite ſed iniuria obtinuiſſet:quia per ambitionẽ & largitiones quãobrem ueniret: merito de crimine ambitus puniendus.Cicero uero Plantium hac egregia oratione defendit oſtendens ipſum debite ędilẽ factum nulla largitione nec uitio corruptibilẽ: multaqꝫ etiã in ſeipſum obiecta ꝓpria ꝙ tã feruens Plantii fautor eẽt accuratiſſime purgat & ad qd̾ ſe aſtrictũ aſſerit obnixe pro plãtio deprecat̃.

Genus cauſę in quo hęc habetur or̃o.

h Aec oratio in iuridiciali genere conſtituta. habet enĩ cauſa accuſationẽ cum defenſione. nam accuſatus plantius a Laterenſi defendit̃ a Cicerone hac oratione.Demonſtratiuũ genus hic ĩcidit ꝑ ea ſui pte q̃ ĩ laudatõe cõſiſtit.nã multũ plãti⁹cõmẽdat̃ a tullio:ut oñdat eũ ędilitatẽ ſuis meritis cõſeq potuiſſe:ut infra uidebit̃.ſꝫ prĩcipale gen⁹ ẽ iudiciale:ut dictũ ẽ.ꝙ princip̃lr

hic Plantius ab accuſatore defenditur. laudatio uero ei⁹ hic inci dit: quia refertur ad defenſionem.

Conſtitutio cauſę in qua hec habet̃ or̃o.

c Vm cauſę huius Plantianę hęc ſit principalis conſtitutio inueſtiganda: quę ex prima intẽtione accuſatoris & defen ſoris depulſione cognoſcit̃: ut in Miloniana ſuperi⁹ dictum ẽ. Et enim (ut ait Cicero) cõſtitutio eſt prima depcatio defenſoris cum accuſatoris inſimulatione coniuncta. uideam⁹ primo quę fuit laterenſis intẽtio: & quę fuit Plantiana depulſio. ſed intẽtio nobis hic aliter nota eſſe non poteſt q̃ ex modo depellendi eo ꝙ non habemus laterem accuſatoriam orationem. Modus autem depellendi talis primo eſſe uidetur iure & legitime edilis factus eſt Plantius. populus autem rite creauit eum ędilẽ & potuit quẽ uoluit facere: quem uoluit pręterire. itaqꝫ ſm ꝙ uideri ex accom modatiõe ad hanc depulſionẽ poteſt: iudicaret̃ fuiſſe huiuſmo di laterenſis intẽtio iniuria ędilis es factus: ex qua depulſione ſu perius poſita apparet ꝙ orta eſt conſtitutio iuridicialis: quod ut clarius uideamus & etiam ut cognoſcamus quę pars iuridicialis ſit ad inuicem coniũgamus intẽtionem cum depulſione & or̃o ne depellentis. Erit ergo intentio laterenſis iniuria factus es ędi lis Planti: plantiana depulſio iure ſum factus. ratio populus enĩ hoc potuit. & ſm iſtum modum conſtitutio eſſet iuridicialis: quoniam quęrit an iure: an iniuria factus ſit. & cum ſit iuridicial' biptita in aſſumptiuam & abſolutam. & aſſumptiua ſit cum eſt per ſe infirma defenſio: ſed aſſumpta re extranea comprobatur Abſoluta uero cum id ipſum quod factum eſt: ut nihil aliud fo ris aſſumatur recte factum eſſe dicitur. ut inquit Cicero. quia ni hil hic extraneum ſumitur ſed ſolum affertur rem iuris. quia ab ſolute dicit̃ iure factuꝫ quod populus fecit & potuit. Manifeſtũ eſt ꝙ conſtitutio eſt abſoluta iuridicialis. Et nota ꝙ qñ dicitur ꝙ conſtitutio cauſę cognoſcit̃ ex intẽtõne & depulſione ĩtelligi debet uidelicet an ſit cõiecturalis an legitima: an iuridicialis. nõ autẽ partes ipſarũ conſtitutionũ ut aſſumptiua & ei⁹ ptes. pteſqꝫ legitime taliter cognoſcũtur: ſed eſt opus ad cognitionem ipſa rum annexione rõnis gratia exempli. cum ſic intendat accuſator in Horeſtem iniuria occidiſti matrem: & ita depellat Horeſtes

occidi: ſed iure occidi. hic eſt ītentio & depulſio & per eas nihil amplius notum eſt q̄ ꝙ eſt conſtitutio iuridicialis. non enim negat factum: ſed iure factum dicit qđ ſatis eſt ad iuridicialem habendam. ſed cum horeſtes anteiecit ratōnem depulſioni & dicit illa enim patrem meum occiderat manifeſtum ſit quę pars iuridicialis ſit. Apparet ſiquidem ꝙ aſſumptiua eſt & ꝙ etiam pars aſſumptię quia tranſlatiā criminis. aſſumitur enim res extranea ad defenſionem: utputa alienum crimen & tranſfertur crimen in matrem: & hoc totum apparet per rationem annexam depulſiōi Dabit ergo ratio depellentis notitiam partis conſtitutionis generalis niſi quis forte diceret ꝙ depulſio eſt non ſolum hęc ꝓprio iure feci: ſed connexa ſecum ratione: & tunc non eſſet dubium ꝙ ſolum ex intentione & depulſione conſtitutio: & ſpecies conſtitutionis noſceretur. ſed ſciendum ꝙ licet ratio depulſionem roboret tamen abīuicem diſtinguūtur: ut apparet per dicta Ciceronis tam in ueteri q̄ in noua exemplificans in ueteri conſtitutionib9. ponit primo accuſatoris intētionem deinde depulſionem Poſt ſubiungit quęſtionem: poſt affert rationem & infirmationem ipſius. deinde iudicatōnem elicit & non ita diſtingueret depulſione a ratione ſi eſſent ambę depulſio. Pręterea dicit in arte noua libro primo iuxta finem. conſtitutione igitur reperta ſtatiꝫ quęrenda eſt ratio. ꝛc. ubi apparet ꝙ depulſio eſt ſeparata a ratiōe quia cum conſtitutio prima ſaltem ſui diuiſione generali ex intentione & depulſione reperiatur & ea reperta poſt doceat quęri debere rationem: nulli dubium quoniā depulſio fuerit a ratione ſeiuncta licet (ut dixi) nō adiuuet & roboret depulſionem. ipſa enim defenſionem continet. qđ uero dicebam partem & ſpeciē conſtitutionis cognoſci a ratione: apparet fuiſſe de mente Tullii qui in ueteri in exemplo iuridicialis abſoluta: cum potuiſſet rationem dixit. ideo ſe illam ſubieciſſe rationem ut cognoſceretur genus ipſum cauſę de quo tunc loquebat̄ horeſtes abſoluta ipſa conſtitutio hęc eſt iuridicialis de qua tunc agebat. unde apparet rationem facere ad cognitionem conſtitutionis. ut ſupra dixi. Pręterea dicit in eodem loco ſi ſuppoſuiſſet eam rationem qua uſu forſan ſunt depellentes mutatam conſtitutionem cauſae. quia fieret conſtitutio tranſlatiua. unde apparet ex uaria ratione

uariari ſpeciẽ conſtitutionis quẽadmodum uaria ex intentione & depulſione prima conſtitutio uariatur: quę ideo dicta ſunt ut liquido dictum ſit oportere me mediuꝫ depulſionis Ciceronis conſiderare: & rationes ſuas ad conſtitutiones pro hac oratione declarandas. Quia ergo Cicero in prima conſtitutionis parte ui detur ita depellere iure ędilem Plãtium eſſe factum: & afferre ra tionem nullam quidem extraneam: ſed de ipſo populi iure ſum ptam habemus. dicit ꝙ pro tanto cauſę Plantianę cõſtitutio eſt iuridicialis: abſoluta pro quãto uero depellit & impugnat Cice ro modũ agendi laterenſi: ut patet in ea orationis parte. ſed quã do ueniamus ad cauſam. ꝛc. ut inferius oſtendetur. conſtitutio ẽ legitima tranſlatiua. ſed dum extenuat Cicero ſuſpitionem lar gitionis quibus cum dicebat laterenſis trib⁹ corrupiſſe uerſatur conſtitutio coniecturalis. Quę uero principalis cãę conſtitutio ſit. an. ſ. cõiecturalis an iuridicialis abſoluta. nam legitima tranſ latiua nulli dubium quin ſit incidentalis non facile eſt iudicari: cum difficile ſit uidere primam intentionem & depulſionem. ſi enim laterenſis aliter intẽderet iſto modo: uidelicet tribus & po pulum largitionibus corrupiſti & Plantius ita depelleret: nõ cor rumpi manifeſtum eſſet ꝙ principalis conſtitutio eſſet coniectu ralis. uerum Cicero defendendo nititur trahere cauſaꝫ ad iuridi cialem abſolutam: & ad hanc iudicationem: cum populus roma nus ędilem plantium ex equeſtri loco natum fecerit. laterenſe ue ro familię cõſularis pręterierit iure ne id facere potuerit. nam du bitauit enĩ Cicero ſi res ad hoc dubiũ duceret̃ ſe facile plantium defenſurũ. ſed utrũqꝫ ſit prout oratio in uariis tractabitur ita de ipſis iuxta mei poſſibilitatẽ loquar inferius.

De rhetoricę partibus hic conſiderãdis.

d E inuẽtione memoria & pronũciatione. hic eſt dicendum ut dictum ẽ ſupra in orõne Pompeiana. ſed uideamus diſpoſitionem orationis. Diſpoſitio quidẽ eſt in partibus orõnis non ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis orato ris iudicio accõmodata. Primo ſiquidem ponit exordium. De inde diuiſionem. deinde confirmatõnem. deinde confutationẽ quas duas in uariis conſtõnib⁹ ĩtermiſcet. Et mõ uni⁹ ꝑtẽ ponit mõ alteri⁹: & cõfutat mõ pro ſe mõ pro Plãtio. deinde cõcludit

Inuentio
Memoria
pronũtiatio
Diſpoſitio

Exordium
Narratio
diuiſio
Confirmatio
argumentatio
Confutatio
Concluſio

Inuentio
Diſpoſitio
Elocutio
Memoria
pronũtiatio

Propoſitio
Ratio
Rationis confirmatio
Exornatio
Complexio

oratione in deprecatõne ut omnia ſingulariter oſtendẽtur. nam narrationẽ quę ẽ una de ptib⁹ rhetorici inſtrumẽti & quę ptinet ad cauſam de qua iudicinm eſt futurum. de īduſtria ſuperſedit quia per accuſatorẽ cauſa ſatis erat nota. neq; cum ars pręcipit: ut narratione ſemper utamur. ſed ut eſt apud Ciceronem in oratore quãdo utendum ſit: aut non ſit narratione. i. conſilii. Neq; enī ars pcipit ut narratione ſemper utamur: ſed ut eſt apud Ciceronem in oratore quando utendum ſit: aut non ſit narratione. i. conſilii. Neq; enī ſi nota res eſt neq; dubiũ qđ geſtum ſit narrare oportet: nec ſi aduerſarius ſic narrauit niſi refellem⁹. placet hic & Quītilianus libro quarto oratorię inſtitutionis. caplo de narratione ſic ait. Sunt aliquãdo tam breues cauſę ut propoſitiones poti⁹ habeãt q̃ narrationẽ. id accidit aliquãdo utriq; parti uel cũ nulla expoſitio eſt: uel cum de re conſtat de iure quęrit̃ ut apud centũuiros fili⁹ an frater debeat eſſe ab īteſtato heres: aut cum eſt idem narrationi locus ſed ante iudici nota ſunt omnia: aut priore loco recte expoſita. &c. itaq; non deſiderauit in plantiana cauſa Iſta ratio narrationẽ uel quia cauſa de ſe nota iudicib⁹: uel quia ante eſſet expoſita. &c.

De partibus orationis Exordium.

c Vm propter egregiã & ſingularẽ. &c. Hic īcipit cum orõne orationis exordiũ qđ ſi ſit debite & ſecũdũ artẽ cõfectũ & accomodatũ oratõi: ex genere cauſę uidendum eſt. uideam⁹ igitur genus cauſę. an. ſ. ſit honeſtum dubium turpe uel humile Et quia habet in ſe cauſa partẽ honeſtatis: & partẽ turpitudinis dicendum eſt ꝙ cauſę genus eſt dubiũ. Pars enim turpitudinis inde eſt ꝙ quodãmodo turpe uideretur Plantiũ eſſe uirum filiũ publicani equeſtris ordinis uiro ampliſſimo & nobiliſſimo: ex familia conſulari qđ uidetur turpius: prę latus largitione nõ meritis. hęc enim multum auditorũ animos uidentur offendere. pars autem honeſtatis pro quãto uirtutes & merita Plantii oſtendũt̃ Et dicitur eis ad dignitatẽ legitime & ex libera uolũtate populi conſendiſſe. Quapropter dixi dubium genus eſt cauſę. Ideoq; ex arte ſumẽdum fuit exordium per quod beniuolẽtia captaret̃ Et ita ab oratorũ principe Cicerone elegãtiſſime factũ ẽ. Captat enī prĩo beniuolentiã a pſona Plãtii oñdẽdo q̃lis fuerit ī ſeipſu;

amicũ ſuũ in re accõmodata huic rei de qua agitur. Cũ uidelicet egregiam & ſingularem eius in ſua cuſtodiẽda ſalute fidem uocat: & dicit propter eam fidem in petitiõe ſua habuiſſe fautores & ex hoc ſe gaudium percepiſſe: ſic ꝙ illam plãtii fidem ad iſtã edilitatis cauſam accõmodat quãtum poteſt. Deinde captat ab aduerſariorum perſona eos in odium rapiendo eum crudeliter ꝑfidioſe flagitioſe. ſignificat a ſuis ĩimicis & ęmulis noceri plãtio eo quia eum conſeruauerit & in periculis protexerit. Quid enim flagitioſius & malitioſius eſſe poteſt q̃ alicui propter hoc ꝙ dũtaxat obeſſe ꝙ alium in uita: & ſalute ſeruauerit & preſertiꝫ Ciceronem! Et deinde captat a iudicum auditorũ perſona aperiendo quę de iis exiſtimatõ & quę iudicii expectatio ſit: cũ dicit ſe eorum conſenſu & conſpectu recreari: a quibus cum ſemper eum ſaluum eſſe uoluerint ſibiq; beneficia multa contulerĩt nõ extimeſcit: ut Plantio propter ſalutis ſuę cuſtodiã noceatur. Deinde tacite & curialiter captat a perſona aduerſarii laterẽſis eum non inaptam inuidiam inducẽdo propter aliquã improperationem potentię & factionum cęterarũq; rerum quibus aduerſarii in inuidiam deducuntur: tamen caute & breuiter idẽ faciẽdo & oſtendendo magis ipſum laterenſem adiumẽtis aliis q̃ ueritate confidere. Cum dicit mirandum poti⁹ q̃re laterenſis ſibi delegerit Plantium reum q̃ timidum uideatur a iudicibus cum magna rõne feciſſe. &c. & hoc breuiſſime de h⁹ orõnis exordio.

Diuiſio.

q Vanq̃ mihi non ſummo tantum. hic eſt diuiſio pars una rhetoricę orationis quę ut dictum eſt ſuperius in Milonia na ad hoc potiſſimũ comparatur: ut auditor intelligat ſummaꝫ cauſę & quęſtionis: & ſuper quo ſit ab oratore dicendum uelut quadam admonitione pręſentiat: qđ cum uarię ſpecies diuiſionis uariis modis efficiant: uideamus quę hic diuiſionis eſt ſpecies. & cauſa expoſitionem eſſe dicam⁹ per quam Cicero nunc exponit quibus ſit de rebus acturus dicens ſibi non tantum arrogare ut propter merita in ſe Plantius abſoluatur. ſed eum oſtenſurum alia propter quę id conſequi mereatur uitam. ſ. integerrimã mores modeſtiſſimos: ſummã fidem: continentiã: innocẽtiam: & pietatẽ quas ſi non oſtenderit nil recuſaturũ de poena. ſi uero

mōſtrauerit petiturum poſtea:ut iudices miſericordiam tribuant deprecanti: quę ita de orando perfert ſicut exponendo prędicit. Dicit prȩterea ſe pro ſe ipſo eſſe dicturum non ſolum ꝑ Plantio cum in ſe obiecta pene ſint plura q̃ in reum: & inſerit quid ſibi ſit obiectum.uꝫ de nimia gratitudine in plantium: & dicit hęc omnia ſibi eſſe modice tractāda:ſed prius tamē reſpondendum criminibus ne plantius uideatur plus recordatōe temporum Ciceronis q̃ ſua innocentia eſſe defenſus. ſic ut plane uides exponit hic omnia ſuper quibus intendit hanc texere orationem

Confirmatio

ſ Ed mihi in cauſa facili:atque explicita ꝛc. Hic incipit cōfirmationis pars una orationis.uolens enim Cicero cōfirmare in cauſa hac planciana pedetētim eam ſummo cum ingenio: & arte deducit ad iuridicialem abſolutam conſtitutionem in qua de iure populi diſputetur: & quodammodo diſcutiatur hęc queſtio. An potuerit popul⁹ quę uoluerit nulla alia re attenta & ſuo iure edilem facere: & queꝫ uoluerit prȩterire. Nam multis oſtendit rationibus ſe uelle defendere ab ea contentione ad q̃ ipſum uocat laterēſis: & uelle uenire ad eam ad quam cauſa ipſa deducit:hoc eſt ad ſupradictam de iure ppli quod ideo facit:quia non dubitat in illa re perſuadere facilit̄. Et ut ſupradixit cum loquebar de conſtitutione cauſę.hęc ps eſt tractata in abſoluta iuridiciali:ut facile eſt uidere per intētionem & depulſionem: & rationem formaliter ſuperius poſitas:quę licet non ſint ita ad uerbum in oratione:tamen eas ſic formari debere dicitur ex modo confirmandi & confutandi. non enim ita formaliter ponuntur in orationibus quemadmodum in rhetoricis pro exemplo:ut res clarius uideatur oſtenduntur. Poteſt tamen uideri per orationem:quę intentio: quę depulſio:quę ratio. Et ſi utraque habetur ratio accuſantis ſcilicet & defendentis uideretur etiam firmamentum & omnia clarius. Sed utrunqꝫ poſſumus ex una tantum oratōne cognoſcere :formamus hęc ut cauſę conſtitutionē aliqualiter cognoſcam⁹. Sed ad propoſitum reuertamur. tractata ſiquidem hęc pars eſt in abſoluta iuridiciali ut ſupra probatum eſt. uti ergo

habuit locis & argumētis abſolute iuridicial̃: ut facit egregie. Nam arguit ꝙ populus edilem plancium facere potuit ad hęc ſi eſſet non tanti quanti laterenſis: quod tamē hic ſic eſſe nō aſſerit. Sed de hoc alio loco agendum dicit. Et arguit per locū a natura: & conſuetudine populi cum eum dicit eſſe aliqñ inanem iudicem dignitatum. Aliquando uero non & oſtendit ī quibus mādantis honoribus eſt: & in quibus non eſt. Et cum dict ſe de iure populi diſputare qui poteſt & ſolet pręterire nō nunquam dignos quę omnia uidentur a natura & conſuetudine populi continere: ut ipſemet probet exemplo antiquoru; patrum: qui tenere non potuerunt: ut eſſent hi reprehenſores comitioꝝ: ꝙ popul⁹ ſemꝑ uoluit quos uoluit facē q̄s uoluit ꝑterire. Itē arguit per locū a iudicato cu; oſtendit ꝙ iudicari poſtulat laterenſis eē iniquus ī cauſa ſimili iudicatis antiquitus quia antiquitas ſolum is non gerebat magiſtratum qui cęperat a populo ſine auctoritate patrum. Nunc autem poſtulat̃ ut ex illo creati iudicium populi reſcindat̃. Item arguit per locum a natura & conſuetudine populi. Cū laterenſem pulcherrime conſolatur oſtendendo in rebus talibus populi conſuetudinem & naturam: & ut propt̃ eam non debeat commoueri cū non ſemper commiciis iudicet populus: ſed moueatur plerumque gratia: cedat precibus. faciat eos plerunque a quibus ſit maxime ambitus: cum etiam ſi iudicet nō de lectu: aut ſapientia ducatur ad iudicandum: ſed impetu nōnunquam: & quadam etiam tenuitate cum in eo non ſit conſilium. non ratio. non diſcrimen. nō diligencia. Item arguit per locum a iudicato cum dicit ſapientes dixiſſe eſſe ferenda etiam: ſed non laudanda: quę feciſſet populus. Deinde oſtenſo ꝙ hęc accuſatio potius ſit in populum quam in plancium. Arguit iterum per locum a conſuetudine & natura pro populo. & laterenſem caute mitigat: & ſolatur oſtendens qualiter ſe ſoleat habere populus in comiciis ediliciis. Tunc dicit ſtudium eius in talibus eſſe ſolere non iudicium: & illa potius eblandita: q̄ enucleata ſuffragia: & eos qui ferant ſuffragium deliberare ſępius: quid ipſi debeant q̄ quid a re.p. debeatur. Et ob id contradicit

ꝙ ſi adhuc iudicium populi maius eſſet ferendum eſt: & hoc confirmat p̲ locum a conſuetudine clariſſimoꝝ & ſapientiſſimorum ciuiū qui tulerūt. Item arguit p̲ locum a nã cum dicit cōditionem illam eſſe populorum liberoꝝ: & maxime populi romani: ut dare detrahere cui uelint poſſint ꝛc. nec eſſe facultatem ciuium īpugnare quod fecerūt. ſed allicere uolūtates placare turbatas ꝛc. Veīo nūc ad ipī⁹ populi partes ꝛc. Proſequēs Cicero in cōſtitutōne eadem u; iuridiciali abſoluta: ut magis appeat cām plus populi eſſe: q̄ plancij orōnem fingit qua uti cōtra laterenſem ipē populus uideat̃: in qua quod fecit ipē populus magna cum arte defendit: & primo laterenſem mitigando eo ꝙ non in eius cōtumeliam p̄latus eſt Plancius: ſed quia obnixius ſupplicabat. arguit iſtius rationis efficaciam per locū a nã & cōſuetudine ſua cum dicit ſibi ſemper ſupplicari uoluiſſe & ſe rogari: & oñdit ſine diſcrimine pſonaꝝ ſe in edilitate poſſe p̄ferrequos uelit: & hoc per locum a cōſuetudīe cum dicit ſęp: in ſimilibus hoc feciſſe: ut uiri clariſſimi in edilitatu petitōe p̄ponerent̃ ignauis. & exempla cōnumerat. M. ſei. C. ſereni. GN. Manlij qui homines ignaui fuerunt in edilitia dignitate maximis & ampliſſimis uiris prȩlati. M. Piſoni. Q. catullo. deinde popul⁹ quaſi laterenſē mitigans & oñdēs cauſam quia ſibi non cōtulerit dignitates ne dicere poſſit laterenſis populum ipm̄ iniuria feciſſe: quod fecit cum ad petēdum hortatur: & admonet ut meminerit popularis illi⁹ naturȩ: quȩ uult ut ſibi diligentius ſupplicet̃ quȩri p̲ locū a nã ſua arguēs ſe iure laterenſi plancium p̄tuliſſe qui melius naturȩ populi ſatiſfeciſſet quia. ſ. curioſius: & diligentius ſupplicauit.

b Aec oratio populi eſt mea uero ꝛc. Oſtenſo ex prȩcedenti populi oratione ipius iure abſoluto in mandandis honoribus proſequit̃ Cicero confirmationem ſuam quam oratōnem a ſui ipſius pſona cōtinuat: & oñdit in eadem iuridiciali cōſtitutōe abſoluta non ſolum populum creare potuiſſe quē uoluit: ſed etiam prȩterq̄ in caſu largitionis factȩ populi in iudicium aduocari non poſſe. Arguens per locum a conſuetudine publica quam frangi oportēt omnimode ſi aliter fieret qđ

demonſtrat apte cū dicit: ꝙ ſi quotiēſcū͞q; p̄terit⁹ erit is q̄ nō debuerit p̄teriri totiēs oportebit eū q̄ fact⁹ erit cōdēnari. nihil iā opus erit ꝙ ſupplicet̄ pplo. neq; opus erit ſuffragioꝝ & enū ciatōe & illis oībus q̄ cōſueta ſūt fieri. Itaq; coñ oēm cōſuetu dinē ſimulate ꝓfeſſi erūt aliq̄ ſbito cognoſcē poterit ex ḡdu fa miliȩ q̄s debeat optinere: & ſic erūt ſuffragatōes extīctȩ: & ſi milia ſtudia cū ppl̄i libertate ī mādādis mḡr̄atib⁹: ml̄taq; quȩ numerat accideret coñ ſolitū ī q̄bus h̄ erit: ꝙ nulla erit āplius uarietas comicioꝝ ut. ſ. eē cōſueuit. Et ſi laterēſis uellet oppo nere & dicē ꝙ tn̄ comitia tractari poſſent cū cōſilio & rōe ut digniores p̄ferrerēt̄. coñ h̄ arguit p̄ locum a cōſuetudīe dicēs qd̄ p̄ſȩpe accidit ut aliq̄s factos eē aliq̄s nō eſſe mirēt̄: q̄ri hic cōſuetudīe tritū ſit. Et coñ ide; arguit ēt p̄ locū a nā comicio rum cū campū comitioꝝ cōpat pelago fluctuanti: & mari ꝓ fundo: atq; eſtuanti. ſic ut ī illo tāto īpetu: & motu nō poſſint eē: nec modus nec rō: nec cōſiliū. Deīde arguit p̄ locum a nā ppl̄i: & a cōſuetudīe campi comitioꝝ nō debere rē hāc in iudi cium aduocari. Cū ei; dicit gratā eē tabellā pplo quē hominū mētes tegit ut. ſ. poſſint unū ꝓmittere aliud facere: oñdit nām popularē. Et argumētū cōcludēs īterrogat cur exp̄mat lateren ſis ī iudicio qd̄ nō fit ī cāpo. u; hȩc hic: quā ille dignior oñdit cōſuetudinē cāpi comitioꝝ. & ſic finalit̄ cōcludit ꝙ non ſit in campo q̄rēdū equū aliter q̄ ꝙ ē factū a pplo eē ſi non ſit recte factū q̄ ppl̄us potuit facere ꝙ uoluit ēt ſi nō debuit: & ſic ſil̄r nō ſit q̄rēdū alit̄ ī iudicio. Confirmatio cōiecturalis.

b Vid ſi ppl̄i quoq; factū ⁊c. Poſtq̄ ſuperius Cicero arti ficioſiſſime cōfirmauit ī cōſtitutōe iuridiciali abſoluta demōſtrādo ppl̄m potuiſſe creare quē uoluit. hic īcipit confir mare in alia cōſtitutōe: u; cōiecturali plāciū nō largitōe ſ; me ritis edilē factū. Et ei; ꝙ dicit ſe uelle defendē factū ppl̄i h̄ eſt rite factū eē: & docere plāciu; nō obrepſiſſe ad honorē: ſed eo ueniſſe curſu q̄ ſemp̄ patuerit hoībus ex eq̄ſtri loco. h̄ ei; cur ſu legitimo nihil aliud ītēdit facē niſi negare ſimpl̄r largitiōe; aliquā fuiſſe. h̄ ei; nullo meli⁹ mō negat q̄ ſi rōes alias oñdit: q̄bus plancius factus edilis ſit. ſed negare ſimpl̄r largitionem

fuiſſe ē cām trahere ad cōſtitutōe; cōiecturalē: qm̄ negatio facti ē ut clare patet in arte. Eſt ḡ ps iſta cōfirmatōis ī cōſtitutione cōiecturali cui⁹ locis uſus ē hic Cicero ut mā paſſa fuit. H̓ dico ꝙ nō tot locis cōiecturalib⁹ tractari pōt iſta cā: ī q̄ accuſat̄ negat̄q; largitio: ꝙ potuit cā Miloniana tractari: & cauſę alię ī quas m̄ltę & uarię ſuſpitōes īcurrerūt. hic eī fere ſufficit demōſtrare rōes: qb⁹ plāci⁹ fact⁹ ſit edilis: ut oīs ſit largitiōis extīcta ſuſpitō. Sed ad nr̄m ꝓpoſitū ꝓcedamus. Cū eī in cōiecturali cōſtitutōe accuſatō ſuſpitōſa eē debeat: defēſio uero attenuatīa ſuſpitōnū. Cicero hic ꝑmū ut accuſator accuſationis laterēſis eā ſuſpitōe; cōmaculat dicēs ſe mirari cur hūc potiꝰ accuſet q̄ alios cōpetitores filios ęqtū romanoꝝ: ut ē plāci⁹ q ēt ab eo longiſſime affuit: neq; tm̄ īpediuit ut re liq q̄ſi uelit Cicero ī hac ſua ad miratōe accuſatōem laterēſis criminari ꝙ u; ob aliā poti⁹ cām īſtituta ſit ab eo ut ēt īferi⁹ aptius dicet. Nā ex h̓ tm̄ obtinet Cicero ꝙ oñdit nō ſolū nō fuiſſe largitōnē quā adūſarij criminā̄t: ſed ēt ipos adūſarios non putare eā fuiſſe qui inſimulent̄ propter aliud accuſare ⁊c.

ſEd tñ hęc tibi ē ꝑ̂ ⁊c. hic tāq̄ defēſor plācianę cāę ut ſuſpitōe; largitōis attenuet & extīguēt rōes. oñdit qb⁹ potius edilis fcs ē plāci⁹ q̄ laterēſis. Et ſic mira cū arte nūc deſcēdit ad illā cōtētōe; cōpatōis utriuſq; quā uelle uidebat̄ effugē Nūc eī; eam tractat qñ. ſ. iā tractata defenſiōe ī iuridiciali abſoluta cōſtitutōe mō ī cōiecturali fructuoſior ſibi fiat illa cōtentō dignitatis: quā certe h̓ loco fugē nō poterat oſtenſur⁹ merita plāciana. magnā eī auditoꝝ ſibi cumulaſſet īuidiā: niſi ēt laterēſ̄ merita tetigiſſet: q̄ eē magna oñdit. S; rōnabil̄r plāciana gr̄a ſupata. Itaq; ꝑ arguit ꝑ locū a ꝓbabili a cā demōſtrans nō expediſſe reo peccare. h̓ ē nō expediſſe plātio largitōe corrūpe cū oñdit cū licet a laterēſi nobilitate gn̄is ſupatū magna huiſſe ꝑſidia ꝓpt̄ q̄ edilis fieri ſine largitōe potuerit. iſto enī mō ut defēſor dēt ex arte negat fuiſſe cām maleficij h̓ ē largitionis: q̄ ī cā ābit⁹ maleficiū ē. Nā clare oñdit plācij adiumēta cū dicit ſuffragia ſibi fuiſſe q̄ deſpiciat laterēſis: & cōferēdo utriuſq; familiā ſignat tātam nobilitatē: nō ſolū nō profuiſſe

laterēſi:ſed etia; nocuiſſe cū pauci ſint qui nobilitatē amēt 𝔦𝔠.
Deīde ſūma cū eloquētia ſerioſe cōmemorat ad iumēta mlta quidē & uaria: quib⁹ ſingnificat potius plātiū quā laterēſem edilē factū:q̄ cū oīa ad unū & eūdē locū & argumētū ſūptū.ſ. a probabili a cā ſpectēt pticulatī narrare nō expedit.his ſiqde; oībus Cicero uult hr̄e nō expediēs fuiſſe plātio largitōne cor rūpe cui tāta fuerūt opitulata ſubſidia.& ſic etiā oīa hęc q̄ de uirtutib⁹ & uita cōmemorat ad eūdē ptinēt locū. Nā uult oñ dere Cicero nō fuiſſe illi cauſam largitione corrūpēdi:qui po tuit in tāta uirtute cōfidere.Itaq; iſta pticula de rōne gn̄is de mōſtratiui ut dicebā cū loq̄bar de gn̄e cāę refert ad defēſiōe;

Epilogus p̄cedentis ptis cōiecturalis cōfirmatōis

o Mnib⁹ rebus igit̄ ornatū 𝔦𝔠.hic ē hītę īmediate in coniecturali cōſtitutiōe epilog⁹ cōfirmatōis quo ex arte poſt firmiſſimā argumētatōe; uſus ē Cicero.uidēs.eni ipe uaria & mlta dixiſſe de meritis plācianis:& cāis honeſtiſſimis dignitati ſuę: ut ea aīs figeret auditoꝝ ad h̄ idoneo ē uſus epilogo:& ei⁹ pte illa u; q̄ enumeratio nūcupat̄ :pqua; breuit̄ colligūt̄ in ſūma q̄ dicta ſūt.ī ordīe refert̄ quicq̄d ē dc̄; uelut ſi reſpiceas hic ī textu accuratiſſime ſcm uidebis. Confutatio.

h Vnc tu uitę ſplēdorē 𝔦𝔠.hic ē Cōfutatō ps una or̄ois ī q̄ Cicero confutat egregie q̄ obiecta ſūt plācio:q̄ q̄dē a laterēſe obiecta ad id uidebāt̄ ſpectare:ut cū plāci⁹ tū turpiſſimę uitę rōe:tū ſordida pr̄is publicani uita:& arrogantia nullo uideri poſſet legitimo fret⁹ aux°:uiderent ſolum largitiōe obtinuiſſe:& ob id cāę de ābitu cōdēnand⁹:hic ḡ diligēter cōfutat Cicero ne adūſam ꝓpt̄ iſtā ſuſpitōe; largitiōe; inducāt:& ne p locū a probabili a cā poſſint oñdē expediſſe reo peccare .i.largitōe corrūpe locū illū adūſarioꝝ egregie cōfutando diſſoluit. Cōfirmatō ī legitima tr̄ſlatiua cōſtitutōe

ſ Ed aliq̄n ueniam⁹ ad cā; 𝔦𝔠.Poſtq̄ Cicero cām Plācij in cōſtitutionib⁹ abſoluta iuridiciali & cōiecturali multa arte:mirabili eloquio cōfirmauit:& obiecta aliq̄ in plancium cōfutauit:ut ſupius ē oñſum.Nūc cām eādē alia in cōſtitutō ne cōfirmat legitima.ſ.tr̄ſlatīa:quā ut uides īter cōſtitutōnū

aliaꝝ cõfirmatões ĩmiſcuit: qꝫ p ſe hẽt hęc cõſtitutõ minus fir mitudinis. Cõfirmat̃ aũt aſſũpta alia aliq̃ conſtitutõe ut Cice ro ĩquit in ueteri & recte. nã mitti ſolũ ĩ tñſlatõe eẽt pua defẽ ſio q̃ cũ aliis adiuncta fit ualida ut hic. Oſtendens eĩ Cicero non eſſe editos iudices quos oportuit: inducit in laterenſem ſuſpitionem diffidentię ueritati. Et ſic etiam defẽdit crimen largitionis obiectum Plancio: ut in ueteri fieri docet. Dicit eĩ ibi qꝫ defenſor criminibus defendendis coniecturali conſtitu tione tñſlationem confirmabit. Et cũ ex tñſlatione cõtrouer ſia naſcat̃ tunc aut tẽpus differendum: aut accuſatorẽ mutã dum: aut iudices mutãdos reus dicit ut inquit Cicero in arte noua. hic ex mẽbro tertio nata ẽ. Cũqꝫ in hac cõſtitutione ea q̃ q̃renda ſunt iſta: uꝫ nũ aliqs ei⁹ rei actiõeꝫ aut executõem aut petitionẽ hẽat quaꝫ nõ hr̃e oportet: nũ alio mõ tẽpore loco: nũ alia lege: nũ alio quęrẽte aut agente reperienda ſint legib⁹ mo ribus ęquo & bono. quę quidem ſunt aliquę partes ex quib⁹ conſtat ius: & ex quibus nonnulli fundantur loci in abſolu ta iuridiciali. Videam⁹ hęc quę ad cauſam hanc incidunt ut ſũt a Cicerone notabiliter prędicata. Arguit primo per locũ a lege editionem illam iudicum a laterenſe factam: in qua eẽ cũ oſtendit cum alias tribus edidiſſe ad iudicandũ in hac cauſa q̃ eas quas edere debuit ex ſenatuſconſulto: qđ erat ut trib⁹ illę potiſſimũ ederentur: quę maxime dicerent̃ largitiõe corruptę ad hoc ut illi iudicarent in cauſa qua poſſent ipimet eẽ teſtes & iudices. Cum autem laterenſis ab iis alienas ediderit tribus criminatur eum Cicero qꝫ eos non ad legis ſententiam: ſed ad ſuam ſpem ſuoque iudicio delegerit. & ſic hanc eſſe iniquam editionem. Deinde per locum a bono & ęquo arguit editionẽ hanc ſummam habere acerbitatem. Nam cum id ex ęquo & bono ius conſtet: quod ad ueritatem & cõmunem utilitatem uidetur pertinere (ut ait Cicero in arte noua) quid eſt mag. coñ ueritatem decernendam: & p oñs coñ ius huiuſmõi q̃ deligẽ ad iudicandum iudices paſſionatos: quod laterenſem feciſſe Cicero criminatur: cum dicit illum ex oĩ populo deligere iu dices aut ſuos amicos: aut Ciceronis inimicos: aut q̃s extimet

crudeles inexorabiles inhumanos: & aliter paſſionatos: & cum eos effundat tam repente: ut ante conceſſum eorum iudicium uideat q̃ qui futuri ſint ſupplicari potuerit: & apud eos null' reiectis cauſam de fortunis cogat dicere: ex quo apparere poteſt magna huius editionis acerbitas: cū editio contra ius ex bono & ęquo taliter ſit confecta. Deinde arguit per locum a maioribus reitiendos ex iudicibus editis a laterenſe cum interrogatione loquendo nunquid ita ferret hos iudices editos ex omni populo ut neminem reiciat: cum clariſſimi ciues nuper nomen editi iudicis non tulerint. Cumque reiecerit reus ex cxxv. iudicibus principalibus equeſtris ordinis quinque et ſeptuaginta omniaque potius permiſerunt quam ei legi conditionique parerent. huc enim in hanc cauſam ex tali clariſſimorum ciuium more ſibi trahit argumentum. Deinde arguit iterum per locum a lege iniquitatem editionis cum dicit ſe nō quęri iniquitatem legis: ſed docere factum laterenſis. i. edictionem a legis ſnīa diſcrepare: & oſtendit quomodo diſcrepet & quomodo legis ſnīa; fugit. quia maluit uti ignotis iudicibus: & cauſam in tenebris q̃ in luce uerſari. & inducit taliter in laterenſem ſuſpitionem diffidentię ueritati ꝓpť talē editionem: eum ſapienter & modeſte interrogans quid dicere poſſet apud terribiles iudices ſuos ex quibus nullum poſſet habere teſtem. Deinde approbato. C. Affro in hac cauſa quęſitore edito dicit a laterenſe non eſſe ſeruatum ſenatus conſilium: & ſubiungit cauſam ut in ipſum ſuſpitio transferatur diffidentię ueritati: ac ſic editionis iniquitatem ſuſpitione iniecta fortificet dicēs: Quis nunc te audiret illorum (aut quid diceres) ſequeſtrem neplantium. Reſpuerent aures ꝛc. hęc cum ſibi futura fuiſſe pdicat ſi iudices debitos edidiſſet. Deinde oſtenſo quorſum ambire licet & quę in petitione dignitatum ſunt notanda: & quę non inuitat laterenſem ad modum debitum agendi in hac cauſa: q̃ ſi uelit ī hac eadē cōſtitutione legitima trāſlatiua reprehendere non ſolum editionem iudicū ſed etiam accuſationis modū. Nam demonſtrans quę a ſenatu ſeueritate; bonorum: uim ac dolorem excitarūt: ad ea docenda laterēſem inuitat: & ut in

eo modo accuſationis incumbat ut oſtendat talia plantium. Comiſiſſe .i. conſcripſiſſe ſequeſtrem fuiſſe ꝛc. Quid ſi fece rit ſe tunc miraturum dicit cur nõ uſus eſt armis quę ſibi da bat lex: quaſi diceret ſe modo non mirari ꝙ non ſit uſus: quia uidelicꝫ illa mõſtrare non poterat. & ideo ad alia ſe arma con uerterit. In hoc enim maxime & tacite ut uides editionem ſuã ſuſpicioſam reddit: quam ut etiam demonſtret inutilem quę rit eum. Cum fugerit illam rationem. ſ. agendi: & eos edere iu dices uoluerit qui ſciuiſſent iudicare qd apud hos dicturus ẽ iudices qui reqrerent cur ſibi illud onus impoſuit. ꝛc Deinde ratione monſtrata perbreuiter laterenſi cur obtinuerit Plan tius dicit laterenſeꝫ ut ſic ipſe demõſtret ea de quibus accuſat eum ad modum agẽdi in ea iſta debitum facundis & ualidis inuitando rationibus: Confirmatio conjecturalis iterum

ſEd cur ego ſic ago quaſi ꝛc. Confirmata Planciȷ́ cauſa immediate ſuperius in conſtitutione legitima tranſla tiua. Nunc adhuc regreditur ad confirmatõnem in cõiectura li conſtitutione breuiter pertractãdam. nã cum ex arte ſua de beat ita argumenta diſponere: ut in principio & infine confir mationis argumẽta quę ualidiora ſuut collocet. In medio uõ per ſe minus firma diſponat. Ita hic egregie feciſſe uidetur. Nam in primis poſita cõfirmatiõe illa pręualida iuriditiali ab ſolute cõſtitutõnis et ſubſequenter cõfirmatiõe coniecturali: & deĩde in medio inſerta cõfirmatõe min⁹ firma cõſtitutõis legitimę tranſlatiuę. Nunc iterum in cõiecturali conſtitutione confirmat & ex loco forti quem non ante tetigit. Arguit enim plantium nonſolum non ueriſimiliter debuiſſe: ſed nec ẽt tri bus & populum potuiſſe corrumpere. & arguit hoc ꝑ locum a ſigno rõne temporis ſpaciȷ́ & occaſionis. Cum dicit cõſuleꝫ rebus in oĩbus ſũma auctoritate & ipſaꝝ legum ambitus au torem huĩſſe comitia ſubito: & pręter opinionem: ut ſi etiã co gitaſſet qſpiã largiri ne dareẽ ſpatiũ cõpãdi ꝙ renũtiare trib⁹ ꝛc. ſic ut ne minima qdẽ ſuſpitio largitõis eẽ potuerit. Deinde arguit ꝑ locũ a ꝓbabali a cã ñ expediſſe plãtõ largitõe corrũpe cũ dič fuiſſe tantã uĩ in una centuria ꝓrogata: ut nemo ꝑor eã

tulerit quī ipē renunciatus ſit aut his ipſis comiciis cōſul :aut certe in illum annum : & oſtendit non eſſe mirandum ſi plancius obtinuit : in quo nō exigua pars populi:ſed uniuerſus populus uoluntatem ſuam declarauerit. Et cuius in bonore &c. Monſtrat enim hoc cur nō fuit cauſa plancio largiendi quod ſupra etiā ut patuit mltis rōibus demōſtrauit. Et ſic rōe monſtrata:qua obtinuiſſe dicat plāciū. De hīc demōſtrat cām cur non obtinuit laterēſis:ꝙ prę grauitate & magnitudine animi noluit populo ſupplicē ſe exhibere &c. Omnia enim colligit ut appeat cās fuiſſe alias ꝑteritōis laterenſis:& unā largitionem quā criminabaẗ aduerſarius nullatenus affuiſſe.

Confirmatio in iuridiciali abſoluta iterum.

q Veris etiam laterenſis &c. Hic Cicero multa cum arte regreditur breuiter ad confirmandu; in conſtitutione iuridiciali abſoluta : in qua cauſa; Plancij ſapienter & caute confirmat per locum a conſuetudine:& laterenſem indignantem ſe eſſe pręteritum mirabiliẗ conſolatur : eū excitādo in ſpem maiorum dignitatum :cum exempla illa commemorat:& oñdit quot & quanti uiri repulſam ediliciam paſſi ſunt qui tamē facti ſunt conſules.

Confirmatio Coniecturalis.

a Nte illa argumenta duxerunt &c. Regreſſus Cicero ad confirmationem:quia ſuſpitiones .quędam comitōnis quę dicebātur facta cum plancio iniecta erant in plancium a laterenſe .primo cōfutat eas in cōſtitutōe cōiecturali. Et ꝙ ex paritate ſuffragioꝝ:quia dicebantur ambo tribus una tuliſſe ſuſpitio inducebatur comitionis. Arguit cicero ex hoc non debere ſuſpitionē comitionis induci per locum a probabili a cā: oſtendens hanc comitionem ſibi neceſſariam non fuiſſe:cum iam factis ſuperioribus comiciis prope iam declarari ueniſſēt: & oſtendit hanc etiam paritatem ſuffragiorum alia cauſa q̄ ꝑ comitionem incidere potuiſſe. hoc a caſu cum dicit ꝙ maiores nunq̄ ſortionem ediliciam conſtituiſſent:niſi poſſet accidere:ut competitiones ſuffragiis pares eſſent. Deinde quia comitiōis etiam ſuſpitio īducebaẗ per dicta laterēſis aſſerētı.

ſibi ꝑorib9 comiciis a Plotio & Plácio cõpetitorib9 cõceſſas eſſe tribus. poſtea ne in anguſtũ uenirẽt: ab utroq; euulſos eẽ dictũ h͂ confutat Cicero p locũ a probabili a cã: cũ oñdit qñ ſibi cõceſſas dicat: tũ fuiſſe maxĩe neceſſarias: qñ uero dicat euulſas: tũc eẽ neceſſarias nõ fuiſſe: ꝙ erãt ſupiorib9 comicijs declarati ſic ut nõ factis appeat ueriſſimile dcm ſuũ. Deĩde ꝙ etiã ſuſpitõe; laterẽſis ĩducebat a teſtibus cõfutat Cicero per locũ coñ teſtes: cũ oñdit aut eos fuiſſe corruptos: aut lateren‑ſi ſuffragia nõ tuliſſe: quoꝝ utrũq; & turpitudinẽ & cõſtãtiã contra teſtes arguit. Deinde ꝙ laterẽſis ſuſpitõem largitionis induxerat aſſerẽdo nũmos fuiſſe deprehẽſos in circulo flãmi nio. h͂ cõfutat Cicero p locũ coñ rumores cũ de h͂ rumorẽ fla ſo fuiſſe demõſtrat: q rumor cũ ꝑ caluerit non ita refixerit: ut ipius falſitas cognoſcat᷑. Et ex h͂ etiã ꝙ illũ q dicebat᷑ fuiſſe di uiſor reꝝ ipe nõ fecit ꝛc. Deinde ĩ inuidiã deducens inſimulat lateren ſem ꝙ alia poti9 mot9 rõe Plãciũ accuſauit. Deinde cõ futat p locũ coñ teſtes oñdẽs eos cupide teſtificari cũ dicit eos cões rerum oĩum inimicos ſemp de ambitu teſtimoniu; dr̃e: ut aut ſuis teſtimoniis amicos moueãt: aut propt᷑ dignitatem a ppl̃o conſequendã. & demu; utit᷑ artificioſe loco cõi coñ ru mores q ẽ. Credi rumoribus nõ oportere. Rogat ei iudices ne fictis auditõib9 diſſeminato diſpſoq; ſmoni fortunas ĩnocẽ tiũ ſbgerẽdas putẽt: ſ; inueſtigẽt fontẽ & ĩueniant ueritatẽ ꝛc.

ſEd uenio nunc ad Lucium Caſſium ꝛc. Proſequens con futationem ſuam ad. L. Caſſium ſe conuertit eique rñ‑det ad illa quę in plancium: & ſe ipſum interrogando coniece rat. Verum lectori in hac confutationis parte ſufficiet eam apud Ciceronem uidere. Nam nunc argumenta ex locis colli‑gam ut ſuprafeci: nec qd᷑ eſt artis excutiam. Quanq̃ enĩ apud Ciceronem omnia plena ſũt artis: tñ pars iſta multũ cũ confu tatione iudiciali recedit. Et ſolum in quibuſdã reſpõſionib9 magis de ratione demonſtratiui generis q̃ iudicialis uerſari ui detur. Eſt enĩ uſus egreſſione quã aliqui dicunt non debere alteri parti q̃ narrationi ſubiungi: illum ſibi locum proprium aſſignãtes: coñ qs ẽ Quĩtilian9: & recte ut patet ex rõib9 ſuis

li° quarto oratorię inſtitutionis cap° de egreſſione. Sed in hac egreſſione ſicut ex arte debuit Cicero nõ trãſcẽdit ĩ rẽ alienã: ſed in rẽ cãę cõiũctã ut ornaret: & locupletaret or̃oeꝫ ſuã ꝛc.

r Eſpõdeo nũc laterẽſis ꝛc. Proſequẽs Cicero cõfutatõeꝫ ſuã cõũtit ſe ad laterẽſẽ: & ipi⁹ ĩ ſe obiecta confutat. Et ſilr̃ ĩ hac cõfutatõis pte lectori ſufficiat ĩ or̃oe uidẽ: qđ dicit̃ abſq; locoꝝ declaratõe ſecũdũ ꝙ ĩmediate ſupius dc̃m eſt. In uno eĩ uiſus ẽ Cicero ĩ hac cõfutatõe: ut ꝓpt̃ ĝtitudinẽ ĩnocentiam & uirtutẽ plãcij uideat̃ eum tã accurate defẽdẽ. Cũ adũſarij coñ iſta cõtẽderẽt. uñ ipe ſerioſe narrauit caſũ ſuũ: & ĩ eo caũ ſingulare plãcij bñficiũ quo pie & facũde narratio ſe conuertit ad dep̃catõeꝫ ut ĩmediate uidebit̃. Deprecatio.

n On ego meis ornatũ ꝛc. Poſtq̃ ſupi⁹ Cicero cõfirmando & cõfutãdo & oĩa ꝑ dignitate & ſalute Plãcij faciendo maxĩo ĩgenio ĩcredibili eloq̃ntia & pacuta uſus ẽ arte. Quemadmodũ ĩ expoĩtõe q̃ diõis ẽ ſpẽs ipe p̃dixerit ſe factuꝝ: conũtit ſe ad dep̃catõeꝫ q̃ licet ad iudiciũ nõ ueniat p ſe iuncta. tñ cũ aliis defẽſionib⁹ maximã hẽt uim: & q̃ſi ab ipa nã cõceſſã ut cũ aliis fuerit cõfirmatõib⁹ addita mlt̃ũ audiẽtes ĩflectat & mulceat: ꝙ & Cicero ipe in ſuo oratore ſignificat ex ore licet alteri⁹ argumẽtãs facultatẽ eloquẽtia a nã pfecta: ex ſig° maxime qđ nã nõ doceat id qđ ĩtẽdim⁹ cõfirmare: & qđ coñdr̃ refellere & ad extremũ dep̃cari aliqd & conq̃ri. Itaq; qđ dicebã dep̃catõ: & cõq̃ſtio ĩ fine adiũcta maximã uim hẽt a nã datam. Et ſic Cicero ſępe utit̃ dep̃catõe in or̃oib⁹ & hic potiſſimũ ut uides. Nã p narratõeꝫ ĩmediate p̃cedẽtẽ demõſtratis legitimis cãis & iuſtiſſimis cur debeat ꝑ plãcio dep̃cari: ut cum uideãt̃ cõſtare multa ĩ ſe effecta. Plãciana dep̃catio ipſa boneſtior uideat̃ pie: & ſiñ arrogãtia dep̃cat̃: & argumẽtis his utit̃ magna ex arte qb⁹ maxĩe docet ipe mĩam cõmoueri. cũ p̃rem ꝑ filio dep̃cãtẽ oñdit: & aperit qd fiet ab inimicis & emulis: niſi obtineat & ſupplicat: & orat. ut uides humiliter. & iudicũ ſubicit poteſtati. Epilogus orationis.

p Lura ne dicã ꝛc. quãuis ꝑbabilr̃ dici poſſit totã hãc dep̃catõem eẽ or̃ois epilogũ & cõcluſiõeꝫ. Cũ p̃ſ tĩ epilogi

ꝓpũ ſit.ut in eo oẽs effũdanť effect⁹ ad mĩam cõmouẽdã ut uult.Q.li°.4°.oratoriȩ ĩſtitutõis cap° de exordio.& h̃ nõbiliť facit ĩ deꝑcatõe iſta.Dicẽdũ tñ uř & meli⁹:ꝙ hic ẽ ſignãda cõclusio & artificioſus ťmin⁹ orõnis quã cum ĩ deꝑcatõe finiret uti huĩt cõcluſiõe q̃ ex cõmiſeratõe cõſtaret:q̃ ex arte dẽt eſſe breuiſſima ſic hic cũ ſe dicit ne loq pl̃a poſſit ꝑ lachrymis:ĩpedită cõmiſeratõe; inqt ipſe breuẽ eẽ oportet.nil enim cicius lachryma areſcit. De elocutione.

u Ltimũ ẽ ut de reliq̃ pte.Rhetoricȩ u; orõis de elocutõe uideam⁹de q̃ ꝑ oĩa ſic dicẽdũ ut.s̃.dc̃; ẽ ĩ orõe Põpeiana & ſimiliter ẽ de ip̃is exornatõib⁹ ꝑſcrutãdũ. Colores.

Cui mea ſalus nõ chara fuerit ꝛc.diſſolutum eſt.
Niſi ei⁹ integerrimã uitã modeſtiſſimos mores ꝛc.Articul⁹ ẽ.
Et lubrica defenſiõis rõ ꝛc.tñſlatio ẽ cũ appellẽt lubricã rõe;.
Qua ſe uirtute qua laude plãcius qua dignitate ꝛc. repetitio ẽ.
Tu continentiã tu induſtriã ꝛc.Repetitio eſt
Viri boni ſapientes iuſti graues.Articulus eſt.
Sed mouetur plerũque gratia ꝛc.diſſolutu; eſt.
Non ratio nõ diſcrimen non diligentiaRepetitio eſt.
Item articulus Studiũ eẽ populi nõ iudicũ et blandita illa nõ enucleata eſſe ſuffragia ꝛc.diſſolutum eſt.
Male iudicauit populus ꝛc.Subiectiõ eſt licet enim nõ interroget aduerſarium quid dici poſſit ab illo tamen ꝙ dici põt inſerit & ſubicit immediate quod aduerſarij dictum tollat & ꝑ cõſequens ita uideť eẽ ſubiectõ ac ſi interrogar;:aut q̃reret.
Eſt enim cõditio liberorũ populorum ꝛc.diſtributio eſt.
Allicẽ alienas retinẽ ꝑtas ꝛc.Similr̃ cadens.Itẽ ſimilr̃ deſinẽs ẽ
Ego tibi laterẽſis ꝛc.hic ẽ color conformatio.induciť enim populus ad loquẽdũ:& orõ ad ſuã dignitatẽ accõmodata attribuiť eidẽ.Conuenit cu; tropo qui dicitur proſopopeia.
Hoĩ nobiliſſimo innocẽtiſſimo eloquẽtiſſimo ꝛc.Articul⁹ ẽ.
Deĩde ſẽtiẽtẽ me uirtutis tuȩ ꝛc.Tranſlaito eſt augẽdi cauſa.
Nihil eſt qdem iã populo ſuppliceť.Nihil ꝛc.Repetitio eſt.
Sunt omnes ſine macula.ſunt ȩque boni.Diſſolutum eſt.
Sublata ſunt ſtudia extinctȩ ſuffragatões ꝛc.diſſolutum eſt.

Cur tu in iudicio exprimis ꝙ non ſit in campo. hic ē īterrogatio ſatis grauis: & cōcina añ ānūciate his q̄ cāę adūſarij obſūt
Qūo eſt igiť ęquū ꝛc. ſubiectio eſt eo modo quo ſupra in hac oratione ibi uidelicet male iudicauit populus.
Quid id putant eē pulcherrimū q imaginib⁹ ꝛc. Repetitio eſt
Quorum honoribus agri ꝓpe dicā ipi mōteſqꝫ fauerūt ꝛc. ſuplatio eſt. Nā eſt oro ſupans ueritatem augendi cā. Conuenit cum tropo qui dicitur ypbole.
Nū qñ iudices tuſculani aliquē ꝛc. Repetitio eſt.
Non infuſcaſti maliuolentia non aſſueta ꝛc. Repetitio eſt.
Nemo Arpinas non plancio ꝛc. Repetitio eſt.
Flos eiꝫ eqtū romanoꝝ ꝛc. Articulus. Itē tranſlatio eſt.
Non enī opibus non inuidioſa gr̄a ꝛc. Repetitio eſt.
Sed cōmemoratōeꝫ bñficij. ſed miſericordiā. repetitio eſt.
Appellaui populum tribubus me ſubmiſi ꝛc. Cōtrariū eſt.
Quod Gneum marium ciuili errore ꝛc. repetitio eſt. Item ſimiliter deſinens in aliquibus uerbis itē eſt hic contrarium.
Hāc fidē mīaꝫ uirtutē ꝛc. demōſtratō ē & poiť ꝯtinēs ꝓ cōtēto
Omitto illa q̄ ſi min⁹ ꝛc. occupatio.
Cum patruo cum affinib⁹ cū propinquis. Repetitio eſt.
Occurſatio & blanditia ppl'aris diſſolutum ē itē ſil'r deſinēs.
Oīb⁹ igiť reb⁹ ornatū ꝛc frequētatō ē uſqꝫ ad illū locum hunc tu uitę ſplendorem.
Municipiū uicinoꝝ ſocietatum. Articulus eſt.
Hūc tu uitę ſplēdorē macul'aſpgis iſtis ꝛc. tranſlatio eſt.
De cuius uos pudore interrogate religiōe. Articulus eſt.
Pater ut in iudicio capitis. pater ꝛc. repetitio eſt.
Turpiſſimus ſordidiſſimus articulus eſt.
Valēt inq̄ cōi ſenſu omnium cōduplicatio eſt.
Vt pater ut auus ut maiores repetitio eſt.
Plimaꝝ reꝝ iuſtiſſim⁹ & ſanctiſſimus iudex maxīaꝝ ſocietatem articulus eſt.
Tñ his oberit honeſtiſſimo filio pr̄ cui ꝛc. Cōtrarium eſt.
At id ipſum non eſt ferendum. ğ hi ferendi ſunt qui quęrunt libertatem eqtis romani ſe ferre non poſſe ꝛc. hic eſt traductō

quoniam poſitum hic idem crebrius non modo non offendit ſed conciniorem reddit orationem ut patet. Conuenit cum Eponados & cum ſchemate polifetō.
Vbi ille mos. ubi illa ęqtas iuris. ubi illa libertas repetō ē.
Vi℞ omnibus ingenio iuſticia integritate pſtante articul⁹ ē.
Vt quę fuit olim pręconi in ridendo. Contrarium.
Si fortis nullū crimē in caſu ſi cōſulis ꝛc. hic eſt color diuiſio.
Nam hic rem ſemouet a re & utrāque abſoluit rōne ſubiecta tu aut laterenſis quas tribus edidiſti & ſubiectio eſt uſque ad locum illum. Quid Plancio.
Aut amicos tuos: aut inimicos meos ꝛc. Contentō eſt.
Quos inexorabiles ꝛc. Repetitio eſt.
Aut uero nuper Clariſſimi Ciues. Contrarium eſt uſqꝫ ad locum illum neque c° nunc legis.
Fugiſti ſententiam legis ꝛc. Diſſolutū item ſimilř deſinens.
Aut qui dicens ſequeſtrem ne planciū reſpuerent ſubiectio ē uſque ad illuꝫ locum. Noli enim putare ꝛc.
Ne obſeruent tribulos ſuos: ne diligant ꝛc. Repetitio eſt.
Hęc enim plena ſunt officii plena obſeruātię articulus item repetitio eſt.
Decuratio tribulum deſcriptio populi ſuffragia ꝛc. articulus ē
Hoc doce ꝛc. diſſolutum eſt.
Decuriaſſe plancium conſcripſiſſe ꝛc. articulus eſt.
Cur h̃ ſibi omnes impoſueris ꝛc. Repetitō ē & ſimilř deſinens
Quo tu ſi podales uocas diuiſio eſt uſqꝫ ad illum locum iam ut ego doceo.
Quod multis benigne fecerit articulus eſt.
Noli tollere ex ordine noſtro. Repetitio eſt.
Quid taces quid diſſimulas quid tergiuerſaris. Repetitio eſt.
Etiam atque etiam conduplicatio.
Poſco atqꝫ flagito Correctio.
Vocate trib⁹ latum ſuffragium diſſolutuꝫ eſt. licet uerbi non ſint ſubintelliguntur tamen & inconiuncta.
Vadit eiꝫ př tuus appiū repetitō eſt. Itē ex° ut aliq̄ q̄ ſequūť ī lřa L. ceſaris. GN. Octauiani. M. Tullii ꝛc. articulus eſt.

Rutilius rurſus.G.fimbria articulus eſt.
Deſtitiſti denunciaſti diſſolutum eſt
Quam conuenit mundum cognita populi uoluntate.Contrarium eſt uſque ad illum locum & enim uerebantur.
Magnę ſunt in te opes late patet gratia &c.diſſolutum eſt.
Multi amici multi cupidi.Repetitio eſt item articulus eſt.
Quis noſtrum ſe dicit.M.curio Repetitio color.
Africano Marcello maximo Articulus.
Virtus probitas integritas Articulus.
Vt nos in mancipiis parãdis ſimilitudo eſt.Nam traducit ad rem aliquid ſimile ex re diſpari.
Frugalitatem laborem uigilantiam articulus.
Negationibus comis mercationibus iuſtus articulus eſt.
Feci ut poſtea quotidie pñtem diſſolutum.
Niſi ſorte lege neceſſitate articulus.
At ualuit aſſiduitate diſſolutum.
Quãq̃ diſſimilis eſt pecunię debitio & gratię ſimilitudo eſt ordinandi cauſa per contrarium.
Vulnus illud rei.p.dedecus huius imperij articulus eſt.
Viuis his ſtante urbe curia articulus.
Familiaritate uicinitate articulus.
Ego cum cęteri uera beneficia contrarium eſt.
Cum mihi eras amiciſſimus repetitio eſt.
Sed animo copiis corpore articulus eſt.
Non facis finem ferre non poſſumus diſſolutum.
Tantum periculum tantum laborem articulus.
Hęc eſt enim una uirtus non ſolu3 maxima.hic eſt color ſententia:quem colorem in duabus prioribus orationibus nullo loco ſignaui:ꝙ has ſententias ſtatuebam relinquendas uariis iudiciis uariorum:propterea ꝙ ſecundum uaria inſtituta philoſophorum alię poſſunt appellari ſētētię quę apud alios nō dicuntur nuuc deinceps conſilium mutare libuit & quas ipſę ſententias eſſe credidero ſignare ꝓ ſnīs.Eſt ergo meo iudicio hic color qui dicitur ſnīa.eſt enim omnino ſumpta de uita q̄ quid ſit in uita breuiter oſtendit.& confirmatur iſta ſentētia

ſubiectione rationis ut patet in littera orationis conuenit cū tro po qui parabola dicitur.

Nimioq; in eo ipſo traductio eſt cum iocūditate eſt tibi una di ctio reaſſūpta.

Sed hoc neſcio ſimilit̄ deſinēs in uerbis tribus eſt

A ſenatu a re.p.a bonis omnibus repetitio eſt.

Qui exercitibus qui armis .repetitio eſt.

At tota italia cōuenerat denominatō ē & ſumit̄ cōtinēs ꝑ cōtēto:

Sed erat non iure non legibus. repetitio eſt. item articulus.

Armis fuit armis inquā fuit conduplicatio.

Vbi enim mihi pręſto fuiſſet:aut cauſa fortis ꝛc. exᵒ eſt ut aliq̄ quę ſequuntur.

Graues aduerſarios paratos interitus. articulus.

Nam qui pro re.p.uitam debeant. ſententia eſt.

Vt iam mihi ſeruirem conſuletur meis diſſolutum:

Non dico autorem ducem defenſorem ꝛc.occupatō. itē articulꝰ

Hoc didici hoc uidi diſſolutum eſt.

Rei.p.ſtatus indignatio temporum ratio concordię Articulus.

Beniuolentiam in me memoriam.articulus

Audi audi atq; attende conduplicatio.

Cum tibi uigilanti articulus eſt.

Hos hos quomodo enim ꝛc.conduplicatio eſt.

Quid me aſpectus repetitio eſt.

De cerū deſiderio luctu querelis ꝛc.articulus hic eſt.

Non opibus contendo.Repetitio eſt item articulus eſt.

Explicit Plantiana oratio.

Argumentum orationis pro Silla.

p Vbliꝰ Silla:& antonius Romani ciues potentes am bo conſulatum per ambitionem obtinuerunt cōtra L.torquatum patrem huius torquati:qui hic accuſa tor eſt ſille.Et ob id tunc de ambitu ambo damnati grauiterq; mulctati fuerunt iuxta conſuetudinem & leges Ro manas:quę hodie locum non habent nec habuerūt:ex quo digni tates ad arbitria principum Romanorum deuenerūt ſed mulctā illam acerbam ſuperbe & animo iniq̄ atq; infeſto tulit Antoniꝰ

Silla uero cũ maximo pudore:& magna modeſtia:& ex illo tor
quati pater:& filius inimici Sillę fuerunt. Vnde torquat⁹ hic iu
nior accuſauit eum:ꝙ fuiſſet in quadam coniuratiõe quę antea
fuerat fcã patre ſuo conſulę deſignato . Lepido:& uolcatio cõ
ſulibus.Et in iſta oratiõe. Q.hortẽſius orauit pro Silla non Ci-
cero.nam in illis temporib⁹ hortẽſius in re. p.uerſabatur:& ſcie
bat iudicia illius cõiurationis:quorũ iudiciorum Cicero q̃a tũc
non ita erat in.r.p.erat ignarus.Et accuſauit etiam torquatus Sil
lam:ꝙ ſimul cũ antonio erat de coniuratis in coniuratione cateli
ne:qui Antonius de eo crimine fuerat damnatus.Et huius crimi
nis torquatus in Sillam uiſus eſt ſuſpitiões adducere.Itaqꝫ ipm̄
Ciceronem grauiter eſt inuectus:quoniam in crimine illius con
iurationis Sillam defendebat.Cicero uero ſe honeſte id facere ar
guit:& tanquã ille qui uere ſciat ueritatẽ de coniuratis in illa cõ
iuratione quã ipſe conſul aperuit & indicauit. Sillam hac inſi-
gni oratione defendit

Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

Aec oratio eſt in iudicabili genere cõſtituta. habet. n. hęc
h cauſa accuſationẽ cum defenſione. Nam Silla accuſatus
a torquato a Cicerone defenditur hac egregia oratione de genẽ
demonſtratiuo qđ incidit dicendum: ut alias dictum eſt:ꝙ non
habet commutare principale genus cauſę.

Conſtitutio cauſę in qua habetur hęc oratio

Voniam ex hac oratione faciliter cõphendi põt torqua
q ti intentio: Sillęqꝫ depulſio ĩ iſta cauſa .ideoqꝫ faciliť cõſti
tutio nota erit.Intẽtio ſiquidẽ iſta torquati fuiſſe uidetur cõtra
Sillam ut eã breuiter attingamus Cõtra reꝫ.p.cõiuraſti. Sille uẽo
depulſio. Non coniuraui.unde ꝙ negať factũ:eſt cõſtitutio cõ
iecturalis in qua quidem conſtitutione oratio iſta defendit Sillã
quãtũ attinet ad catilinę coniurationẽ.qua aũt in cauſę cõſtituti
one uerſata fuerit hortenſii defenſio:licet hic plane nõ pateat tñ
eſt ueriſimiliter cogitandũ ꝙ fuerit in eadem cõſtitutione cõie-
cturali.Non uideť.n. qua alia ratione poſſit crimẽ cõiuratiõis q̃
mera facti negatione defendi.nã ut apud Ciceronẽ ĩ oratore inq̃t
Antonius noſtrę fere cauſę:quę ſiquidẽ ſũt criminũ plereqꝫ infi
tiatione defendunť.nam de pecuniis repetundis: q̃ maxime ſũt

negãda fere ſunt omnia. Et in ambitu raro illud datur ut poſſit liberalitatẽ ab ãbitu atq; largitionẽ ſeiũgere. De ſicariis:de ueneficis:de peculatu. inficiari neceſſe eſt. hęc illa q̃ cũ ita ſint q̃to magis hoc erit faciendũ in accuſatione cõiuratiõis cõtra rem.p.quo nullũ grauiꝰ:nullũ ꝑiculoſius crimine eſt:ſed ſolũ hic agitur de conſtitutione cauſę in qua habita ẽ hęc pñs Ciceronis oratio: q̃ conſtitutio ut dixi coniecturalis ẽ.

De rhetoricę partibus conſiderandis.

d E inuentiõe memoria:& ꝓnũtiatione dicendũ ut in põpeianam ſuperius:ſed conſideranda diſpoſitio oratõis. Diſpõ quidẽ ẽ in partibus orationis nõ ab inſtitutione artis ꝑfecta:ſed ad caſũ tp̃is oratoris iudicio accõmodata. ꝓmo ſiquidem ponit exordiũ. deĩde diuiſionẽ. deĩde cofutationẽ:ꝑ quã nũc in ſe. nũc in Syllã obiecta confutat. deinde cõcludit orationẽ in deꝑcatõe nõ enĩ hic pluribꝰ orationis ꝑtibus uſus ẽ Cicero exigente id cãe ratione ut inferius oſtendetur.

De partibus orationis exordium.

m Axime. uellẽ iudices ⁊c. hic oratõ incipit:& orationis exordiũ:qđ ex genere cãe:ut ſit artificioſe tractatũ diſcutiẽdũ ẽ. Genus autẽ cauſę dubiũ eſſe dicamus: ut ẽ fere in omni defenſoria oratiõis Ciceronis quã ꝑ manibus habemꝰ. Et ratio:q̃m in qualibet tali iudiciali cã ad quã ratio defenſionis admittiť:accuſatio & defẽſio criminis cõtineť. & ꝓ quãto crimẽ accuſatur apparet q̃dã turpitudo ĩ cã. ꝓ quãto uero refelliť:q̃dã in lucẽ uidetur honeſtas: ꝑſertim anteq̃ ab utraq; ꝑte ſit oratũ auditoribꝰ adhuc inť utrũq; pẽdẽtibus. q̃uis enĩ; in ſe & ſecũdũ ueritatẽ cã eſt honeſta uel turpis ſicut omnis ẽ cã:tñ ꝓ dubia uideať habẽda añ ſnĩam niſi ueritas plane pateret:& tũc fere in qõnẽ res trahi põt. S; ad cã; quę habenda ꝓ dubia ẽ:debitũ orator ex arte accõmodare dẽt exordiũ. uerbi gratia in oratione pñti. Cu;. P. Sylla eſſet omniũ forte q̃ ſibi obĳcereť ignarꝰ & innocẽs: ſua cã eẽt honeſta. Si uero fuiſſet cõiuratiõis cõſcius turpis eſſet. ſed cũ dubiu; hꝰ maneret apud iudices habuit cicero exordiri ut ĩ genere cãę dubio ꝑ exordiũ. ſ. beniuolẽtię captatiuũ :ut elegãter hic facit. Et oĩbus illis modis q̃bꝰ beniuolẽtia a pſõa noſtra captať. difficulť hic poſſet cicero a Syllę pſona captare: q̃m erat iudicio ſuꝑiore dãnatus afflictus & miſ:quibꝰ potuit mõis captauit ex inimica

Syllę ipſius pſona pferendo ipſius incōmoda: & calamitatem cum mētionē facit de caſu ipſius infeſto: & de ſua euerſione: & fortunę ſuę reliquis miſeriis: & afflictis: quę mala ne uideātur ſibi merito cōtigiſſe: & ſic non ſolū non captari ppter iſtam beniuolentiā auditorū: ſed etiam odium irritari: caute īterſerit malorum ſuorū cauſam cōis ſcꝫ ambitionis. In inuidiā & odiū Antonij ſingulare: ut appareat in cōmuni peccato & odio alteriꝰ eſſe euerſum. fuit enī ſimul cū Sylla de ambitu dānatus Antoniꝰ qui odio habebatur ab omnibus. Captat tamen & in pncipio altero modo a Syllę pſona cum modeſtię ſuę intētionē facit: dicēs ſe uelle maxime ut Sylla fructū aliquem ſuę modeſtię pcipere potuiſſet. Deinde captat a perſona aduerſariorū eos adducendo in odium cū ſignificat: atqꝫ innuit crudelitatē eoꝝ aſſerens eos nō poſſe ſupplitio Syllę ſaciari qua nulla pōt eſſe maior crudelitas Deīde a pſōa ſua Cicero beniuolētiā captat cū de leuitate atqꝫ miſericordia ſua oībus quondā nota ſed acerbitate tēpoꝝ intmiſſa facit mētionē. Et dicit ī malis Syllę cū modeſtia capiat. facile tn̄ pati tempus ſibi oblatū in quo boni leuitatē ſuā cognoſcāt ꝛc. Et ſic oſtēdit egregie qualis in. r. p. fuerit cū ſibi miſericordiā animi atqꝫ uehemētiā p ſtatu. r. p. fuiſſe ſignificat. Et ſic breuit̄ de hoc exordio dictum eſt.

Diuiſio

T qm̄. L. Torquatus ꝛc. Hic eſt diuiſio una orationis pars

e ſecūdā illā ſui ſpēm q̄ expoſitio nūcupat̄. hic enī qbꝰ de rebꝰ ē dicturꝰ exponit breuiter & abſolute: dicēs ſe cōiūcturū defenſionē ſui officij cū ppulſiōe periculi cāmqꝫ demōſtrat q̄re ſit ita facturꝰ. non me fallit quibuſdā poſſe uideri pticulā eē de exordij ratione p quā Cicero dociles faciat auditores ſūmā cauſę ſic breuiter exponēdo. Tn̄ mihi cōuenientiꝰ uiſū ē aſſiguare pro una alia pte orōis ut ē oratō plibꝰ ſuis ptibꝰ munita eē uideat̄. Et qꝛ non eſt eiuſmodi generis hoc exordiū p qd̓ potiſſime docilitas uel attentio q̄ri ex arte debeat: ſicutin humili genere fit q̄q̄ uideant̄ etiā in dubio genere eſſe pficuę. Sed tm̄ uolo qꝛ ubi cāę dubium genus ſit beniuolētia ſufficient̄ ex arte captata ſiqua ſic ps ut hic quę p ſpecie diuiſionis poſſit intelligi: & poſſit etiam exordio cōuenire melius: & p priꝰ aſſignat̄ diuiſioni q̄ exordio. p hoc enī orationis pars una cōficitur: & exordiū recedit a uitio

ꝓlixitatis: & ſicut hic dicit̃ ita dici poſſet in aliȷ́s quibuſdã orationibus q̃ oĩa ſpeculabit̃ lector nos ad alia tranſeam⁹.

Confutatio.

T primũ abs te ꝛc. Hic eſt cõfutatio ps una oratõis. Poſtq̃ a Cicero debitũ p̃miſit exordiũ: & elegant̃ expoſuit: ſe illico trãſfert ad hanc cõfutationẽ maximã omniũ obiectorũ: nequaq̃ narratione & cõfirmatiõe ſeꝑatim duabus ꝑtibus orõis ĩductis: cui⁹ diſpoſitiõis & modi aliqualis rõ reddenda eſt. Et de narratione primo. Cicero enĩ cũ hic Syllã defẽderet: nõ habuit tractare ſeorſum illã narrationẽ ſuꝑ qua iudiciũ fũdabat̃. Nam cũ iã ſcirẽt iudices ſbſtãtiã cãȩ ex accuſatiõe torq̃ti: nõ habuit Cicero niſi ꝑ accuſatorẽ narrata purgare. Preterea cũ narratio illa ĩ qua cã ipa: & oratio totius cõtrouerſiȩ cõtinet̃: hic caderet aliquãtulũ offenſoria eo ꝙ narranda fuiſſent illa ꝑ quȩ in ſuſpitionẽ cõiurationis Sylla trahebat̃: ſuꝑ quib⁹ rõ cõtroũſiȩ fũdabat̃. Habuit ex arte Cicero ſic illa narrare: & exponere ut prȩſto medicamẽtũ uulneris eſſet: & odiũ ſtatiꝫ defenſio mitigaret. Et ſic habuit mẽbratim diſꝑgere ꝑtes narratiõis: & ad unãquãqꝫ accõmodare rationẽ: ut in arte ueteri fieri docet. & ſic ita fecit elegãter. Nã de ꝑticula in ꝑticulã repetita accuſatione torquati rẽ oſtẽdit: & purgat accuſationẽ ut clare apparet in littera orõis. Talis autẽ mod⁹ cõfutatõis eſt ꝓprius p̃ſertim in ſtatu cãȩ cõiecturali. Ipſa enĩ cõfutatio ẽ diſſolutio locoꝝ aduerſariȷ́. Ergo ſe rite nõ habita alia narratione trãſtulit ad cõfutationẽ. Et quia non p̃miſerit aliã cõfirmationẽ facile eſt uidere. Nã defendenti ſatis eſt diluere obiecta locoſqꝫ diſſoluere q̃bus ĩpetit̃ p̃ſertim cũ agat̃ cã ſuſpitiõis ut hic ſufficit defendenti ſuſpitiones extinguere. Et ps defẽſoris tota eſt poſita in refutatione ut ait Quintilian⁹. ꝓterea qui aliena cõfutat ſua confirmare uidetur. Et ſic ſȩpe iſtȩ duȩ ꝑtes oratiõis cõfirmatio & cõfutatio ꝑmiſcẽt̃: & in arte etiã a Cicerone ualde ꝑmixte tractãtur: q̃m ualde cognatȩ: & finitime ꝑtes ſũt. Quod etiã patet ex dictis Antoniȷ́ oratoris datis a Cicerone in libro de oratore. dicit enim: ꝙ neqꝫ rep̃hẽdi q̃ cõtradicũt̃ poſſũt: niſi tua cõfirmes: neqꝫ hȩc cõfirmari niſi illa rep̃hẽdas. Idcirco hȩc & nã & utilitate: & tractatiõe cõiuncta ſũt. Sed his omiſſis uideam⁹ hanc cõfutationẽ in qua primum a torquato in ſe ipſũ obiecta

confutat: quę pars cum ſit aliquãtulũ egreſſiua a cauſa nõ eſt ſecũdũ ꝓpriã conſtitutionẽ tractata. ideo non opus eſt in hac arte diſquiſitione locorũ ſecũdũ artem: facit tamẽ etiã hęc pars ad cauſã & conſtitutionẽ ꝑ hunc modũ: ꝙ demõſtrata legitima ratione huius defenſionis habitę a Cicerone: & ab hortẽſio. Sylla quodãmõ ꝑ locũ a teſtibus defendit: cum nec hortẽſius ꝓ ꝑma cõiuratione: nec Cicero ꝓ ſecũda. tales uiri defẽderẽt ſciẽtes ãbo qui in illa coniuratione nocentes fuerunt niſi uterqꝫ cognoſceret Syllam innocẽtẽ fuiſſe.

ſEd iam redeo ad cauſaꝫ ꝛc. Cicero prius reddita ratione: cur tam multa de ſe dixit: adductas a torquato in Syllã ſuſpitiones extenuat. Et quoniam torquatus per locũ ab argumento ex interrogatione Allobrogum: & reſponſione Caſſii ſuſpitiõeꝫ conflarat in Syllam. Cicero illam confutando diſſoluit per eundem locum. Argumentat enim ualidis orationibꝰ: aut dicta Caſſij purgare Syllã: aut ſaltem non debere nec poſſe conflare ſuſpitionem: ut patet clare in littera orationis.

eXclusus hac criminatione ꝛc. Cum torquatus obieciſſet Ciceroni euꝫ indicia de coniuratis falſa protuliſſe: per hęc intẽdens oſtendere crimen Syllę uicio ciceronis occultatum. Cicero acriter & facunde confutat. & hęc etiã pars confutationis ꝑ magna ſui parte a ꝓprio cauſę ſtatu egreditur: ꝙ in ea non expedit locus conſtitutionis exquirere. Illa tñ pars ualde facit ad cãꝫ qua Cicero ueritatem iudiciorũ probat. nam ſi uera fueruut iudicia: neqꝫ in his noĩatus eſt Sylla: ipſe innocens demonſtratur.

aT accuſat Cornelii filius etcętera. Confutat hic Cicero ſuſpitiones iniectas in Syllam ĩ conſtitutione coniecturali quę huius conſtitutio cãę ẽ: & primo repudiato iudicio cornelij tacite conficto: & ex accuſatione filij arguit: & oſtendit Syllam non fuiſſe de coniuratis Catilinę per locum ab argumento: prout hic ſumitur argumentum pro una ex illis ſex partibus in qua eſt coniecturalis conſtitutionis ratio diſtributa: & arguit ex his q̃ conſiderãtur in ꝑterito tempore: cũ oſtẽdit Syllã nõ fuiſſe cũ Catilina: nec cũ antonio eo tẽpore quo comitiis conſularibꝰ ĩpetũ facere cõſpirarãt: & cũ his uериſimilẽ eſſe debuerat ſi in ea dẽ cã fuiſſet ꝛc. Deinde hic idẽ arguit ꝑ eũdẽ locũ: cũ oſtẽdit no

ćte illa periculoſiſſima in toto tempore coniurationis et ipi⁹ cō iurationis extuante feruore Syllam non fuiſſe cū coniuratis: nec in urbe nec in exercitu Catilinę nec in aliquo loco ſuſpecto: ſed tunc fuiſſe neapolitana in ciuitate: & in ea italię parte quę maxime ea ſuſpitione caruit. Deinde confutat ſuſpitionem adductā ex emptione gladiatorum ꝛc. oſtendēs ueram cauſam qua empti ſunt: & ſic per locum contra argumenta illa & ſigna: quib⁹ hęc ſuſpitioſa dicebat̄: ſuſpitionem hanc diluit. Deinde ſuſpitionem adductam ab aduerſariis per locum ab argumento profectionis Quintij amici Syllę in hiſpaniam ulteriorem confutat: & diluit per locum contra illud argumentum: & ſignum oſtendens profectione; illam fuiſſe tempore non ſuſpecto: Cui⁹ etia; legitimam cauſam reddit magnam. ſ. rationem cu; Mauritanię rege contractam. Deinde arguit non eſſe illum Quintium criminoſum per locum a probabili a cauſa: cum oſtendit ſibi non expediſſe peccare ea cauſa quę cęteros īpulit in facinus cupiditate u; retinendę poſſeſſionis. Nam in illo cupiditas iſta non fuit qui es alienum diſſoluit prediis diminutis. Deinde ſuſpitione; adductam ex Quintii profectione in hiſpaniā confutat per locū a ſigno: oſtendens non uériſimiliter debuiſſe eſſe queſitam hāc perficiēdi facultatem per talem perfectionem: īmo ſi Sylla erat coniuratus: ipſum ueriſimilius debuiſſe tenere quicūq; penes ſe q̄ infructuoſe eum in terras ultimas tranſmandare. Deinde etiā Quintium purgat a ſuſpitione huius ſceleris per locum a probabili a cā: cum primo eius integritatem & honeſtatem oſtendit: ſimulq; ex honeſtate familię: & patris fide corroborat locum iſtū Et deinde ſignificat cupiditatem illam retinendorum prediorū quę unum hominum gen⁹ faciebat horribile & pertimeſcendū in Quintio non fuiſſe: qui ſe ex ſuſpitione tanti ſceleris: & ex hominum etiam ſermone non armis: ſed patrimonio uendicauit. Deinde ſuſpitiōe adducta de diſidio Pōpeianoꝝ ꝛc. cōfutat p locū ab argumēto: demōſtrās nihil hoꝝ feciſſe: aut apparuiſſe q̄ ſibi obiiciāt̄: cū pari ſtudio ſibi adſint pompeiani: atq; Colonij de quib⁹ nūquam fuit illa ſuſpitio ꝛc. Deinde quia aduerſarij L. Cecilium fratrem Syllę criminabantur: dicētes ꝓpt̄ ſuę legis rogationē gladiatoꝝ ui; eē cōpata;. Hęc cōfutat cicero ꝑ locu;

ab argumēto demōſtrans non ſic facta eē q̄ diceret ꝛc.Deinde eā ſuſpitōnē quā torquat⁹ ex epiſtola Ciceronis adduxerat cōfutat per locum a collatione:cū oſtendit alios qđ dicat a Sylla factu; facere potuiſſe ſi Gn.Piſonem Catilinam Vgonteium:& Antoniū:& cum oſtendit ex ipſius torquati dictis ad maleficium: alteri q̄ Syllę fuiſſe profuturū:quia ualet Catilinę propter cuius conſulatum dixerat coniurationē alias eſſe factā ꝛc.

Eqꝫ iſtoꝝ facinorū tātorū ꝛc.Poſtq̄ ſuperi⁹ cicero cōfuta
n uit ſuſpitiōes ex locis uariis ut ante oſtēſū eſt.hic multū late cōfutat eaſdem per locum a probabili a uita ſyllę: quē quidē locū quando ipſe eſt in hac conſtitutione permaxim⁹: & multū accommodatus ab arte late:& ſerioſe pertractat:primū oſtendē do q̄tū ſit huic loco fidendū:ex exēplis Catilinę et coniuratorū. deinde ſignificando integritatē honeſtatemqꝫ uitę Syllę ī utraqꝫ fortuna quę omnia ad hęc ſpectant:ut ex anteactis morib⁹ Syllę nemo debeat ſuſpicari eum unq̄ cōiurationis facinus cōcepiſſe.

Vęſtiones nobis ſeruorū ꝛc.Qm̄ aduerſarij uidebantur af
q fectare quęſtiones & tormenta ſeruorū: ideo hic Cicero caute dicit contra qōnes.ſi enim res quęſtioni ſubiecta fuiſſet: & ex hꝭ eſſet aliqua contra Syllā extorta confeſſio alit̄ ipſe confutaſſet ſecundum regulas ſuas in arte:ſecūdū quas ibi docet dicere contra qōnes confeſſione iam facta:ſed hic tātū inferret timor qōis cautiſſime dixit:ut nullo uereri uideret̄:& ſi confeſſio extorqueretur.poſtea cum iam ſufficienter oſtēdiſſet ueritatem nō rite qōnibus īueniri.deinde oſtēdit hāc ueritatē meli⁹ ꝑ locū a ꝓbabili a uita haberi:cum dicat nihil oratiōis: uel obſcuritatis eſſe poſſe in cauſa ſi audiatur illa uox q̄ dēt eſſe ḡuiſſima uox ſcilicet & conditio uitę preteritę.

Vllum in cauſa teſtem timemus ꝛc.Poſtq̄ futurę quęſtio
n nis quam aduerſarii minabantur uim exauxit per locum contra quęſtiones & monſtrauit plus loco per probabile a uita q̄ quęſtionib⁹ fidei dandum: ita ſimiliter hic eſt uſus loco contra teſtes ut nec uereri teſtīonia uideret̄: & ſi aliq̄ adducerēt̄ poſtea iā añ ſufficiēt̄ oſtēdiſſet ꝑ locū cōt̄ teſtes nō eē credēdū:ſ; inhis magnis diſq̄ſitiōib⁹ argumēto ꝑ locū a ꝓbabili a uita utēdū:cui loco ut mlt̄ū fidei dāi dēat elegāt̄ oñdit & dicit ualde prudēter

& modice ꝑpter arrogantię euitationē auctoritatē defēdētiū debere ualere quaſi per locum a teſtibus argumētans.

a Ccuſati ſunt uno noīe ⁊c: hic cōfutat aliqua obiecta in cōſulares: & in ſeipſū: & hęc pars cōfutatiōis egreſſiua ē a ſtatu cāę iudiciali.iō eā ſine locoꝝ & argumētoꝝ diſqſitōe ptñſeo

Deprecatio

n Ibil uideo in hoc ꝓ ſylla ⁊c. Poſtq̄ Cicero cōfutauit in cōſtitutiōe coniecturali: ut ſępe in iuridicialibus cauſis ſolet ſe uertit ad depcationē qua tñ nō ita utitur: ut Syllā peccaſſe: & cōſulto feciſſe fateat̄: & tñ poſtulet ſibi ignoſci.ſ; hic ita ſp ac utitur: ut ſine confeſſiōe criminis depcet̄.ideo extricta deſcriptione uocabuli p eū in artē data: nō eſſet ꝓprie depcatio noīanda: ſed ipa in oratiōibus aliqñ uſus eſt Cicero aliter q̄ in arte deſcripſerit: & hic & ī aliis locis. Quādo.n.ī arte depcatōnē deſcripſit cōſiderauit dr̃a; ꝑpter quā depcatio a purgatiōe diſtincta ē: cū eēnt illę duę cōceſſionis ptes tāq̄ ſpēs ſub genere ꝓpetate differentes ſua. Nā cum ſpēs utraq; fateat̄: illa crimē in īprudētiā neceſſitatē fortunāq; reflectit: q̄ꝝ reꝝ nihil hic facit: & tñ poſtulat ſibi agnoſci At l; nō ſit ſtricte ſic hic depcatio: ē tamē ꝓ quāto ut uides humilit̄ depcatur ex locis depcatiōis ipſius ī arte deſcripte: depcatio noīanda. Illa enim ſtricta depcatō in iudiciū uenire nō pōt ſ; accepta largius ē ut ſupra dixi in plantiana: etiā in cauſ iudicialib⁹ naturalis. Itaq; ſic illā hic inducit egregie locis mltis ac ualidis: qbus in arte docuit mīam cōmouere. oſtēdēs qd ſibi & familię ſuę parētib⁹: & amicis futuꝝ ſit niſi obtinuerit cū dicit ideo ſe ſupplicare: ne etna & turpis īfamia ſuo generi iniuriat̄ ⁊c Et aperit ī quāta ſit calamitati cōſtitut⁹. ad quē locū. q ual; multū ad mīam cōmouēdā ſępe pie reddit: & facile ē ex oratiōe pcipere. & utit̄ illa rerū cōmutatiōe: cū docet ī q̄tas lachrymas a q̄ta dignitate puenēit: qd argumētū p cōe; locū tractari doc; ī arte ⁊c

Concluſio.

ſ Ed iam impedior egomet ⁊c. Cum terminaret Cicero orationē hanc in deprecatione optime concluſit. concluſione q̄ ex cōmiſeratiōe cōſtaret: in q̄ ut dēt ex arte ſe iudicū ſubiicit ptāti: eoſq; cōſiliās hūilit̄ depcat̄ ut hic clemētiā ſuā oſtēdant. Poſſ; etiā dici totā illā ptē quā īmediate ſupi⁹ ꝓ depcatiōe ſig⁊ui cū hac ſil'eē orōis epilogū & ꝓpe concluſiōe; ex cōmiſeratōie

ad miſericordiam commouendam.

De elocutione.

u Ltimum ē ut de reliqua pte rhetoricę u; oratiōis elocutiōe uideamus. de qua plane p omnia ſit dicendū ut in pōpeiana eſt dictū:& de huius eſt exornationibus perſcrutandum.

Colores.

Inflāmandę ciuitatis huius extinguendi impii.articulus eſt.
Honore hęc autoritate uirtute ꝛc.Articulus.
Qui adſunt qui laborant ꝛc.repetitio eſt.item diſſolutum.
Quis noſtrū ſeruū ſyllam ꝛc.repetitio ē.itē rōcinatio ut p; clare.
Ratio rei.p.religio priuati officij ꝛc.articulus eſt.
Quod mundū poſitus in re.p.ꝛc repetitio eſt.
Qui interfuit q cognouit repetitio eſt.item diſſolutum.
Quę facta contra nos delata ad uos ꝛc.hic eſt articulus.
Qui uobis in conſilio fuerunt ꝛc.repetitio eſt.
Hunc defendunt huic adſunt.diſſolutum eſt.
Multa cum eſſem conſul de ſūmis rei.p.periculis audiui ꝛc.repetitio eſt.item diſſolutum.
Conſilio inueſtigaſſet uirtute aperuiſſet diſſolutum eſt.
Ille ābit⁹iudi ꝛc.cōtētio ſnīaꝝ ē uſq; ad locum illum.ac uero in cōiuratione ꝛc.
Infeſtus bonis hominibus hoſtis patrię ꝛc.articulus eſt.
Sceleris libidinis audacie ꝛc.articulus eſt.
Quod flagitium lentulus ꝛc.repetitio eſt.
Illū alobroges ꝛc.repetitio eſt.item cōtētio ſnīaꝝ uſq; ad locum illum propter hanc igitur cauſam tantam.
Nemo inſimulauit nemo noīauit ꝛc.repetitio ē.itē diſſolutum.
Cornua:tubas:falces ꝛc.articulus ē.Ille relict⁹ꝛc.ſimiliter cadens eſt.item articulus.
Veniebat enim ad me & ſępe ueniebat Antoni⁹ꝛc.cōduplicatō ē
Cum diſcipulum in puericia ꝛc.articulus eſt.
Cum mihi patrię noſtrorū periculorum ꝛc.repetitio eſt.
Suſcepi cauſam in dignitate ſuſcepi ꝛc.conduplicatio eſt.
Si falſum dixerim te in eos dixiſſe ꝛc.diuiſio eſt.
Si iam hoc tibi concedam ꝛc.repetitio eſt.
Vter tandem rex eſt ꝛc. interrogatio ē ḡuis & cōcīna enumeratꝰ ante his quę cauſę obſunt aduerſarij.

Nemo enim iſtud ꝛc.repetitio eſt.
Etiam atque etiam puto ꝛc.conduplicatio eſt.
Sibi baberent bonores ꝛc.repetitio eſt.
Si ille labor meus priſtinus ꝛc.repetitio eſt.
Deſeruiunt amicis preſto ſunt omnibus ꝛc.diſſolutum eſt.
Fortiſſimi conſulis conſtantiſſimi ſenatoris ꝛc.articulus eſt.
An uero clariſſimum uirum ꝛc.contentio ſententiarum eſt.
Sine tumultu ſine delectu ſine armis ꝛc.repetitio eſt.
Ego uitam omnium ciuium ſtatum orbis terrę ꝛc.articulus eſt.
Auditor adiutor particeps extitit ꝛc.articulus eſt.
Maximi animi ſummi conſilij ꝛc.articulus eſt.
Sudio conſilio auctoritate ꝛc articulus eſt.
Si nobilitas bominis ꝛc.repetitio eſt.
In me irruit:me accuſat ait ꝛc.diſſolutum eſt.
Odii immortales uobis tribuam ꝛc.exclamatio eſt.
Vos profecto animum meum ꝛc.repetitio eſt.
Patrimonio naufragium ꝛc.tranſlatio eſt.Item articulus.
Dicta interrogata reſponſa ꝛc.articulus eſt.
Memoria ſcientia conſuetudine ꝛc.articulus eſt.
Non occultaui:non continui domi ꝛc.diſſolutum eſt.
Diuiſi toti italię diuiſi in omnis prouincias ꝛc. diſſolutum eſt.
Lecto deſcripto diuulgato ꝛc.articulus eſt.
Quieueris tacueris ꝛc.diſſoltum eſt.
Fero te torquate iam dudum fero ꝛc.conduplicatio eſt.
Permitto aliquid iracundię tuę ꝛc.diſſolutum eſt.
Noli bac noua leuitate abuti ꝛc.repetitio eſt.
De me eſſe omiſſum ſiquid eſt tibi remiſſum ꝛc.ānominatio ē.
Iratus animus tuus etas amicitia noſtra ꝛc.articulus eſt.
Neq; uero qd mibi iraſcare intelligere poſſū ꝛc. contētio ſniaꝝ ē
Inimicum inquis accuſo meum ꝛc.contentio ſimilis pręcedenti immediate. Itē ſbiectio ē uſq; ad locū illū.ac ſi cōſiderare cepis
Cōſulatū nobis eripiebāt bonori ueſtro pugnabāt ꝛc.bic ē color intꝑtatō.cōmutat.n.qd' dcm̄ ē alio v° qd' idē ual; .itē diſſolutū ē
Cur ab eo diſſidebat ꝛc.repetitio eſt.
Cum omnia ordinarentur inſtituerētur pararent ꝛc.diſſolutū ē.
Vbi fuit ſilla corneli ꝛc.intrrogatio ē illa uere ğuis & cōcina aña

enumerati.quę cauſę aduerſariorum obſunt.
Agro camerti:piceno:gallico &c.articulus eſt.
Hominem amantiſſimum ſui familiariſſimi &c.articulus eſt.
Officiis uſi conſuetudine &c.articulus eſt.
Qui adſunt laborant.diſſolutum eſt.
Promulgarit impulſus amore fraterno deſtiterit &c.abſolutū ē.
Nec ego tantum fraterno amori &c.hic eſt ſententia.
Improbis largitionibus reſtitit &c.diſſolutum eſt.
Eius uoces eius minę &c.Repetitio eſt.
Concurſatio ſtipatio greges hominum &c.articulus eſt.
Quid quiſq; nouerit &c.cogitarit amiſerit &c.diſſolutum eſt.
Quis enim contra patriam &c.Repetitio eſt.
Semper audax petulans &c.articulus eſt.
Dignitatem:liberalitatem:moderationem &c.articulus eſt.
Quę domus:quę celebratio quotidiana &c.repetitio eſt.
Non inquā cadit in hos mores.repetitio eſt.
Si in extremo diſcrimine.repetitio eſt.
Gubernat dolor moderatur natura &c.diſſolutum eſt.
Nunquam occultetur libido &c. repetitio eſt.
Nihil quenquam ſcire &c.repetitio eſt.
Munite communem artem bonorum &c.diſſolutum eſt.
Defendebāt amicum aderant ſupplicia &c.diſſolutum eſt.
Nunquam melioresfortiores &c.articulus eſt.
Quis non de communi ſalute &c.repetitio eſt.
Plus uirtutis plus amoris &c.repetitio eſt.item articulus:
Omni ſtudio uirtute autoritate &c:hic eſt articulus.
Adeo ne uobis alienus &c.repetitio eſt.
Vt cum conſul bellum geſſerim &c.contrarium eſt uſque ad lo
cum illum ſi medius fidius &c.
Non in ea.r.pub.uerſor non &c.repetitio ē.
Qui inueſtigauit coniurationem qui &c.repetitio eſt.
Non dico id quod graue eſt &c.occupatio eſt.
Cum quęrerem omnia multa audirem &c.diſſolutum eſt.
Qui huic urbi atq; huic imperio &c.repetitio eſt.
Nihil ad hoc cōſul &c.diſſolutum eſt.
Rei.p.precipitāti ſubueni patriam cū &c.diſſolutū ē. itē inſ ꝑtatō

Omnia generis nominis honoris.ꝛc. Articulus eſt.
O miſerum & infoelicem illum diem.ꝛc. Exclamatio eſt.
Spoliato honore fama fortunis.ꝛc. Articulus eſt.
Vrget eadem fortuna.ꝛc.diſſolutum eſt.

Explicit pro Sylla.

Argumētum orationis pro Aulo Licinio archiapoeta.

Vlus Licinius archiaſpoeta Anthiochię natus Ro
a mę uixit in amicitia & gratia multorum clariſſimorum uirorū ciuiū romanorū ſpecialiter luculorum: & a nōnullis gręcis populis honorat⁹: & eoꝝ ciuitatibus donatus, fuit Ciceroni etiā apprime familiaris & carus. hic poeta cū decederet e Sicilia cū. L. Lucullo Heracliā uenit & aſcribi etiā in eadem uoluit ciuitate. quodq; cū ſua uirtute tū luculli auctoritate ab heracienſibus īpetrauit. itaq; aſcriptus eſt ciuis lege Syllani & carbonis.ꝛc. Deīde ſibi de ciuitate lis mota fuit. Cicero uero cū hac pulcherrima & placida oratione defendit & laudat: & exhinc multa agit honorifice de poetis. ſed cur hic fuerit mota cā Licinio: ſiue odio: ſiue īuidia: ſiue aliq̄ alia rōe nō explicat hęc orō: nec alibi memī me legiſſe. accuſator ſiue petitor aut actor uṙ fuiſſe qdā noīe Gracch⁹ ad eū ſiqdē ſpāliter loco uno ī hac orōne cicero uerba uertit. ſed qcūq; fuit nō potuit ēe nō impius qui poetam earū omnibus ocio: & muſis deditū infeſtauit & a curis altiſſimis pieridūq; dulcedine: & ſummo ac ſacro ſtudio ad dicendā cauſam uertit. Sed Cicero ſummus orator pro poeta ſuo digne ac ornatiſſime cauſā egit: quā efficaciter ac notiue ſum dubius. at nihil puto uirtuti poeta qui h̄ ſolo noīe oīa merito debuit cōſequi: & eloquētię ciceronis nō īpetratū fuiſſe.

Genus cauſę in quo hęc habeṫ orō.

b Aec orō eſt principaliter in iudiciali gnē conſtituta. habet eī hęc cā accuſationē ſiue petitionē: ſiue aliquā alteri⁹ noīs actionē. Et habet ad illam defenſionē unde iudiciale fit gen⁹. nā Aulus Lucinius Archias poeta cū ciuitatis iure per actionem aduerſarii expelleret hac inſigni orōne pro eo iure conſeruādo a cicerone defendiṫ. multū gen⁹ demōſtratiuū hic īcidit cū Licini⁹

cōmendeṫ & poeticū nomen extolliṫ: in quo quidem licet pars magna orationis uerſeṫ: non tamen eſt ipſum principale genus cauſę: quonia; id totum refertur ad aliud: puta ad defenſionem archię: ut. ſ. uideatur īdignum talem hominē tali inſtitutū diſciplina a ciuitate repelli.

Constitutio

Conſtitutio cauſę in qua hęc habeṫ oratio.

q Via tales uideri poſſunt in hac cauſa ītētio atq; depulſio nō es iure ciuis heraclie cītate donat⁹. iure ſū ciuis ciuitate donatus. Ideo ex hac intētione & depulſione conſtitutio uideṫ exiſtere iuridicialis abſoluta: quoniam in hac conſtitutione quęritur iure ne aliquid factum ſit: itaq; cum cauſa hęc huiuſmodi diſpoſitionē habere poſſit. uidelicet an Archias iure ſit ciuis heraclię conſtitutio eſſe apparet huiuſmodi. poſſet tamen uideri alia rōe cōiecturalis: ut ſi talis eſſet ītētio taliſq; depulſio. Nō es ciuitate donatus. ſum ciuitate donatus itaq; quęſtio facti eſſet: An eſſet archias ciuitate donatus. Et ad hoc faciunt multa argumenta in confirmatione orōnis habita: quę quidem ſunt de rōe coniecturalis conſtitutōis: & econtra uidentur fuiſſe argumenta aduerſarii de ratione iuridicialis abſolute: cum diceret eum non eſſe ciuem: quia domicilium Romę non habuit: & quia nō fuit profeſſus apud pretorem. ita q̄ utraq; poteſt cadē conſtitutio. ſed de pricipaliori difficile ē iudicare: quia non plane patet accuſatoris intentio ut in confirmatione prout erunt loci: & argumēta tāgentur ſic q̄ ſingula poterunt referri conſtitutionis proprię rationem.

iuridicialis

coniecturalis

De rhetoricę partibus hic conſiderandis.

d E inuētione memoria & pronūciatione dicendum eſt. ut dictum eſt ſuperius in pōpeiana. ſed conſideremus diſpoſitionem orōnis. Diſpoſitio quidē ē in partibus orōnis: nō ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum tēporis iudicio oratoris accōmodata. non enī hic utitur omnibus partibus orationis quare & ſi in his partib⁹ quibus utitur ſit ordo ex artis inſtitutōe ſeruatus non dicitur tamen ab artis inſtitutione profecta ut patet clare per Tullium in arte noua capitulo de diſpoſitiōne. hic enī primo ponit exordiū deinde narrationē. deinde permixtī cōfirmationē & confutatiōnē augendo cōmendationē litterarum

partes quas oportet eſſe in oratore

ex artis institutioē [illegible] / Ab artis institutioe profecta

& poetę. deinde ponit orationis epilogum.

De partibus orationis exordium.

SI quid eſt in me ingenii iudices. &c. Hic ĩcipit oratio & orationis exordium qđ ex genere cauſę quã ſit rite accomodatum huic cauſę diſcutiamus. Genus autem cauſę honeſtum ẽ. Nam hic defendit quod ab omnibus defendendum uidet. ius ſcilicet ciuitatis honeſtiſſimo poetæ datũ. pręterea nullius ẽ hic criminis accuſatio, quę ante latam ſentẽtiam poſſet aliqua in cauſa turpitudinem cõmiſcendo dubium genus efficere. ſed hic nec accuſatio turpis eſt: & eſt honeſta defenſio. Poetæ uero perſona honeſtiſſima ẽ. unde dicamus cauſę genus eſſe honeſtum. Quapropter illo exordio uſus eſt ex arte quo demonſtrauit honeſtatem defenſionis ſuę & cauſę ipſius Licinii archię: cum primũ ſeſe obnoxium probauit ex debito ad illius defenſionem qui repetere fructũ ſtudiorum ſuoꝝ proprię ſuo iure põt: qui ſibi fuerit princeps ad ſuſcipiendũ & requirẽdũ rõnem eorum ſtudioꝝ: ut teneat ac debeat ipſe Cicero opem & ſalutẽ lingua ſua ei afferre: qui ſuo hortatu & pręceptis eam confirmauit ut ſalutẽ cęteris ferre poſſet. & ne quis forte a Tullio dici miraret propter diuerſitatem ſtudiorum orõnis & poetę dixit oẽs artes pertinẽtes ad humanitatẽ cõi quodam uinculo & cognatione contineri. deinde pro ĩuſitato dicendi modo quo erat uſurus in forẽſi iudicio ueniam impetrauit: per hoc etiã faciens auditores faciles dociles & attẽtos. &c. Deĩde honeſtatẽ cãę Licinii clariſſime arguit ultĩa particula huiꝰ exordii dicens ſi ſibi concedi tribuiqꝫ ſenſerit liberiorem audaciam, ſe effecturum: ut putent A. Licinium cum ſit ciuis nõ ſegregandũ a numero ciuiũ. uerũ etiã ſi non fuiſſet aſciſcendum eſſe, ſic enĩ oportet de ciuitate cauſam illius pręſertim uideri honeſtã: qui dignus oſtendat aſciſci in ciuitatem etiã ſi nõ foret ciuis, hic auditores facit attentos & dociles. & etiã breuiter quid ſit acturus oſtendit: qđ facere ex arte debuit exiſtẽte genere cauſę honeſto. Pręterea cũ eſſet in demõſtratĩo genere magnam orõnis partẽ acturus in laude Licinii beniuolentiã hic captauit iuxta doctrinã de exordiis in genere demõſtratiuo datã. Nam a pſona ſua Cicero beniuolentiã captat oſtendens officio facere ſe qđ facit: ꝗ. ſ. cauſa neceſſitudinis ĩtercedit: ut appareat

cum ſe obnoxiū archię oſtendit. Item ab auditorum perſona ul ma particula exordii captat ſe ſperare qđ intēdat iudicibus facile pſuaſurū. &c. nec uitio uenit ī pte una effectus exordii plures īducere. & de hoc exordio breuiter dictū ſit.

Narratio.

n Am ut primū pueris. &c. hic eſt narratio pars una orationis per quā narraẗ uita Licinii: & oſtendiẗ qualiter ciuis Heraclię factus fuit: & ē ut eſſe debet breuis dilucida & uериſilis. Incipit enī narrare de Archia unde neceſſe erat non uſ a natiuitate uel infantia: ſed ab ea ętate qua ſe contulit ad ſcribēdum. fuiſſet enī ſuperfluū priora narrare: & uſq eo quo opus erat proſecutus eſt narrando uſq quo ad tēpus ipſi ciuitas heraclienſis ē data. nam tranſire ulterius fuiſſet ī hac cauſa ſuperfluū: in qua cauſa agebatur an illā ciuitas data eſſet nec trāſitionib9 utitur: nec deerrat ab expoſitione rerū & uitę Archię quas incoepit exponere: & pręterеūda pręterit: nec bis aut ſępius idem dicit. Quę oīa ſic ſeruata breuē faciunt narrationē: necnō etiā ut quicqd primo geſtum eſt ita primū expōit. Nā primo narrat ut ſe primo Anthiochię ubi erat natus ad ſcribendū contulit. Deinde qualiter ſe habuit ī aſia Deinde ut fuit a gręcis ciuitatibus honoratus. deinde ut iā notis omnib9 Romā uenit & qualiter uixit. poſtremo ut ſibi heraclię ciuitas data ē. & ſic rerū ac tēporū ordinem ſeruat: ut geſta res & uita archię fuerunt: nec perturbate: nec cōtorte: nec ambigue qcq̄ dicit: nec tranſit in rem aliam: nec ab ultimo repetit: nec longe ꝑ ſequitur. quoniam non incipit ab infantia Archię nec proſequiẗ ultra ciuitatē datam. Et ſeruat quę danẗ pro breuitate pręcepta. ut iſta narratio dilucida ſit quę quidem ē ut ſupra diximus. etiā uеriſimilis. Dicit enī ut natura poſtulat: & opīo & mos. nā ipſa uera uideẗ appetere ut poetę ſummis colantur honoribus: & exaltentur illuſtriū hominum familiaritate & gratia: qui pro poetis & ęterna fama res dignas agunt: hoc more ſeruatū eſt. hoc hominū opinione conſenſum. pręterea conſtant hic dignitates perſonarum: rōnes conſiliorū & oportunitates quibus poſſit euidēter apparere archias ciuitate donatū fuiſſe: ſic ut refelli nō poſſit homines ipſos hęc facere nō potuiſſe. ut patet clare in lr̄a orōnis. & ſic ualde uеriſilis fit iſta narratio.

Confirmatio cum confutatione.

ſ I nihil aliud.&c. Hic eſt confirmatio cum confutatione ſil
habita.nam ut ſupra dictum eſt partes iſtę finitime & con
nectę ſunt ut merito poſſint tanq̃ una pars ſimul induci. hic loci
ſunt & de ratione conſtitutionis cõiecturalis: & de rõne iuridici
alis abſolute. Primo enĩ arguit per locum a teſtibus archię ciuita
tem datam cum. M. Lucullum hominẽ grauiſſimum interfuiſſe
& uidiſſe dicit & legatos heraclienſium hoc teſtari.locus autem
hic pertinet ad rõnem cõiecturalis ſtatus. Deinde redarguto ad-
uerſario ꝙ his non ſtet: & petat: quę ſciat exhiberi non poſſe.de
ſcendit ad confutandum duo argumẽta aduerſarii: quę ſunt de
rõne iuridicialis abſolute. Nam obiecerat aduerſarius primo ꝙ
quãdo archię ciuitas data eſt heraclię fuit nõ habebat domiciliũ
Romę. Item ꝙ non fuerat profeſſus apud prętorem: ut tenebat̃
ex lege quę argumẽta de rõne iuridicialis abſolute cõſtitutionis
in qua conſiderat̃ quid fiat ſm legem: aut contra. ſed hęc negan
do confutat: & oſtendit archiam Romę habuiſſe domiciliũ: &
ut debuit fuiſſe profeſſum: & per conſequẽs feciſſe ſm legem: ac
ideo ſibi iure ciuitatem datam: nec eo dubitandũ qui aliis ciuita
tibus ſit aſcriptus. & oſtendit non eſſe mirandum ſi homines q
ciuitatẽ minus dignis dabãt digniorem ciuitate donauerũt: qui
locus pertinet ad abſolutam iuridicialem: quoniam arguitur ex
conſuetudine: quę eſt una pars iuris (ut ait Cicero) ubi agit ĩ arte
de abſoluta iuridiciali: & roborat iſtum ut uides per illum locũ
Si de cõmunis.&c. Deinde redarguit aduerſarium quęrẽtem cen
ſus. & oſtendit per locum ab argumento temporis pręteriti: non
pręiudicare Licinio ſi cenſus non fuit quia abſens fuit.&c. Qui
locus pertinet ad coniecturalem. Deinde oſtendit cum ſenſus ni
hil aliud operetur q̃ ꝙ confirmat & indicat cenſum hominem ſe
geſſiſſe pro ciue. hunc effectum ex aliis argumẽtis haberi poſſe:
ut ex cõfutatione teſtamẽti & hereditatũ aditione.

q Vę res a nobis.&c. Hic Cicero mirabilem diuinamq; pene
litterarum cõmendationem adiungit: & poeticum nomen
extollit: quę licet de demonſtratiuo ſint genere: tamen ad iuridi
ciale referuntur: ut ſcilicet propter has laudes & diſciplinam ſin
gularẽ uideatur Licinius nõ ẽe de datę ſibi ciuitatis iure eiiciẽdus

ſed pars hęc conſtitutione cauſę remota eſt: niſi cum arguit per locum ab occaſione pręterita uel omiſſa: qui locus eſt de ratiōe coniecturalis conſtitutionis. Nam oſtendit Archiam ſi ciuis nō fuiſſet potuiſſe hoc multotiens īpetraſſe. & a Sylla & a Quinto Metello pio familiariſſimo ſuo.

Concluſio.

q Vare cōſeruate iudices. Hic eſt concluſio pars una & artificioſus terminus orationis: in qua concluſione uſus ē enumeratione per quam (ut uides) colligit & cōmouet: quibus de rebus uerba fecit. ſic breuiter & elegāter ut quodāmodo renouata oratio non ītegrata uideatur. hic enim memoriam artificioſe eorum quę dixerat renouat auditorib⁹. Nam ut ordine quęq̄ orata ſunt repetit & concludit eos: deprecans ut potius ſua humanitate leuatus: calamitate archias q̄ acerbitate uiolatus eſſe uideat̄. ſimulq̄ ſibi in fine conciliat iudices & pręrorem. Omni enim in parte cum poſſumus hęc facere monemur ab arte: licet exordii proprium ſit.

De Elocutione.

u Ltimum eſt ut de reliqua parte rhetoricę: uidelicet orationis elocutione uideamus. de qua plane per omnia ſic dicēdum ut ſupra dictum eſt in Pompeiana. & de hui⁹ ſimiliter eſt orationibus perſcrutandum.

Colores.

In qua me non inficior mediocriter eſſe uerſatū. ꝛc. Hic eſt color diminutio: cum id qđ egregium in ſe eſt ne ſignificet̄ arrogans oſtentatio orationē attenuat atq̄ diminuit: poteſt cōueniri cum Liptote.

Vt famā īgenii expectatio hoīs expectatōe ipſius. ꝛc. ḡdatio ē.
Erat tēporibus illis iocundus. ꝛc. diſſolutum ē.
Quid enī horū infirmari gratis pōt. ꝛc. ſubiectio ē ampla ualde uſq̄ ad locum illū. & enī cū mediocribus multis. ꝛc.
Quid cū cęteri nō mō poſt ciuitatē datā. Cōtrariū ē.
Aut ociū meū abſtraxerat. ꝛc. ſilr̄ deſinens ē.
Quātū cęteris ad ſuas res obeundas. ꝛc. repetitio ē.
Hęc ſtudia adoleſcentiam agūt. ꝛc. diſſolutum ē.
Nec ſenſu modo guſtare. ꝛc. hic tranſlatio eſt.

Quoties ego hũc uidi cũ lr̃am.&c.Conduplicatio eſt.
Saxa & ſolitudines uoce reſpondent.&c. Contrariũ eſt.
Homerũ calophonii ciuem eſſe ſuũ.&c. Diſſolutum ẽ.
Ergo illi alienum.&c.Contrariũ ẽ.
Noſtra ſunt trophea:nr̃a monimẽta.&c.repetitio ẽ.
Maxime marcelli fuluii.&c. articulus ẽ.
Quid noſter hic magnus.&c.Exemplum ẽ.
Neq; enĩ diſſimulandũ:neq; obſcurari põt.&c.ſentẽtia ẽ.
Nulla enĩ uirtus aliã mercedẽ.&c.ſentẽtia ẽ. rõne ſubiecta ẽ.
Quę beneficia legis auctoritate municipii.&c.articulus ẽ.
Qui uos qui ur̃os ĩpatores:qui p.r.res geſtas.repetitio ẽ.

Explicit pro Aulo Licinio archia poeta.

Argumentũ or̃onis de laudibus Cęſaris occaſione M.Marcelli per Cęſarem reſtituti.

m Arcellus ciuis Romanus ampliſſimus atq; clariſſimus in diſſenſione ciuili fuit cum Pompeio queãdmodũ & Cicero cum multis aliis ſenatoribus ciuibuſq; romanis.Confecto autem bello cęſar uictor multos ex inimicis ſuis fautoribuſq; Pompei ad patriam reſtituit:& ad priſtinam dignitatem.inter quos Ciceronem & poſtmodum deprecante ſenatu populoq; Romano reſtituit & Marcellum: & ad patriam & ad priſtinam dignitatem: non obſtante q̃ Marcellus Caeſarem offendiſſet: & q̃ Caeſar adhuc ſuſpicari ſe diceret de uoluntate Marcelli:tamen ſua illa benignitate notiſſima ſuę priuatę paſſioni publicam antepoſuit uoluntatẽ.unde hanc Cicero orationem agit ad Cęſarem:qua ipſum de illa ſua humanitate diuino ꝓprie ore cõmendat:oſtendens eum eſſe per ſuam clementiam in reſtitutione Marcelli ſummã atq; immortalem gloriam conſecutũ; Deinde oſtendit multis rationibus non debere Cęſarem de aliquo ſuſpicari.& tamen eum rogat ut pro ſalute publica uitam ſuam cuſtodiat: ſine qua nõ poſſit dignitas reipublicę nec reſtitui nec ſeruari.

Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

t Ota hęc oratio eſt in demõſtratiuo genere conſtituta: & in ea parte quo ſolum in laude uerſatur. Nam ſumme laudat hic Cęſarem pro reſtitutione Marcelli: unde eſt attributa in alicui⁹ certę perſonę laudem: propter quod fit ut in demõſtratiuo ſit genere laudat & ſumme Marcellum ut Cęſaris factum laudabilius uideatur tali homine patrię reſtituto: nec illa pars in qua cęſarem admonet de cuſtodia & cura uitę principale mutat genus cauſę. omnia enim ad laudem Cęſaris referũtur: ut planum eſt. ſic ꝙ hęc oratio (ut dixi) in demonſtratiuo genere tota eſt: & ſeparatim tractata quod nõ ſępe accidere dicit Cicero. demõſtratiuũ ſiquidem genus ſępius in cauſis cũ aliis duobus cõmiſcet̃. ut ex dictis ſuperius in multis locis apparere põt.

Conſtitutio cauſę in qua hęc habet̃ or̃o.

u Ideri poteſt hic cõſtitutio iuridicialis: cum Cicero laudat hic Cęſarem: ꝙ in reſtituendo Marcellum id clementer fecerit: qđ nõ ſolum iure ſed pie ac ſancte facere debuerit. Notandum tamen ꝙ in huiuſmodi genere ubi controuerſia nulla eſt: non ſic aperte & faciliter conſtitutio cauſę emergit: ut in cauſis apertarum cõtrouerſiarum quales ſunt iudiciales: & nõnunq̃ deliberatiuę (ut enim ait Marcian⁹) in demõſtratiuo genere quẽad modũ ſtatus emergat nõ ẽ facile cõmemoratu.

De rhetoricę partib⁹ hic conſiderãdis.

d E inuẽtione memoria & pronũciatione dicendum. hic ut ſupra dictum eſt. Diſpoſitio autem non eſt ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accomodata in partibus orationis. Nam ſi eſſet ab inſtitutione artis profecta: non ſolum ordinem partium orationis: ſed etiam numerum contineret oratio iuxta ſentẽtiam Ciceronis in arte noua capitulo de diſpoſitione. Sed hic primo fit exordiũ. Deinde cõfirmatio. deinde concluſio. Poteſt etiam notari propoſitio quędam loco narrationis: ut oſtendetur inferius. Mera enim narratõne diuiſione & confutatione nequaq̃ eſt uſus eas non exigẽte cã Interiectę ſunt breues quedã cõcluſiones ut cauſę gen⁹ poſtulabat quę oſtendẽtur inferius.

d Iuturni ſilentii.&c. Incipit hic oratio & orationis exordiũ in quo Cicero laudaturus Cęſarem pro reſtitutione Marcelli beniuolentiam captat: & animos audientium facit attentos & dociles. Captat enim a perſona Cęſaris cum oſtendit finem ſibi ſilentii: quo uti conſueuerat. illo die manſuetudine & beneficio Cęſaris factum eſſe. & ne irritare uideretur inuidiam contra Cęſarem: quia uꝫ poſſet ītelligi ſe conſueuiſſe ſilere propter metum interpoſitione. artificioſiſſime euacuauit hanc ſuſpitionem de cauſa timoris: & cauſam hanc cōtulit in dolorem & uerecundiam res non tam inuidioſas. Nam plane fatetur ſe uehementer de Marcelli exilio doluiſſe: ut etiam ſe magis gratum faciat Cęſari cum oſtendat etiam finem ſuo dolori eiuſdem clementia factum eſſe. Item captat beniuolentiam a perſona Cęſaris: cum dicit ſe clementiam ſuam & manſuetudinem inauditam: & in ſumma poteſſate tantam modeſtam: tamq incredibilem: & diuinaꝫ ſapientiam nullo modo poſſe tacitam pręterire. Item attētos facit auditores cum pollicetur ſe de mādatis īuſitatis atq diuinis uirtutibus locuturum. Item dociles facit quia facit attentos. Inquit enim ipſe in arte. docilis eſt qui attente audit. Nec eſt in hoc exordio conſiderandum an genus cauſę ſit honeſtum: turpe: uel dubium: quia nihil hic defendit: nihilq oppugnatur. ut fit in iudiciali & in deliberatiuo. Et quando ſeparatim ab illis tractatur demonſtratiuum genus quod raro accidit ſed fit. hic non ſumitur pręceptio exordiendi ab honeſtate uel turpitudine: uel dubietate cauſę. poteſt dici hoc eſſe exordium terminatum ad eaꝫ partem ſubſequentem. Marco enim Marcello.&c. & ibi eſt propoſitio qua utendum eſt aliquando cum narratione cauſa ipſa nō poſtulat ut uult Quintilianus de inſtitutione oratoria. capitulo de narratione. & hic nullam fuiſſe narrationem neceſſariam manifeſtum eſt: cum dicat Cicero in arte noua. In demonſtratiuo genere principio tractato narratio nulla eſt: quę neceſſario conſequatur. poteſt uideri etiam exordium terminari etiam ad

eam partem:nullius tantum flumen ĩgenii.&c. eſt enim eadem in hac parte pro conſiliando auditore ſententia quę ad proprietatē exordii ptinēt:q̄q̄ oratio iſta tota uideri poſſit eiuſmodi eo ꝙ tota ad laudationem Cęſaris facta eſt:per quam laudationē eius conciliatio cōparatur. Quare proprietas hęc exordii quę eſt conciliare animū auditoris male poteſt a re aliqua oratōne diſtingui Cum ſit oratio pure demonſtratiua apud eum pręſertim habita cuiꝰ laudatione continet. hac tamen parte poteſt exordiū a confirmatione diſtinctum uideri. ubi enim incipit per rationes oſtēdere q̄ in facto hęc gloria Cęſaris magna ſit: ꝙ quoniam facere incipit loco illo. nullius tantum flumen ingenii.&c. Ideo ibidem confirmatio demonſtratiua notāda non merito uiſa eſt. diuiſione etiam non eſt uſus hic Cicero. ut ſuperius dictum eſt. nam cū diuiſio pars una orationis:aut aperiat quid conueniat nobis cū aduerſario:& quid in controuerſia reliquatur:aut fiat per diſtributionem enumerando de quo:uel exponēdo de quibus rebus ſit dicturus orator:pro prima eius parte locum hic nō habuit diuiſio ubi controuerſia nulla erat. per diſtributionem autem non repugnabat generi cauſę diuiſio. cum dicat Cicero in demōſtratiuo genere exponēdas eſſe in diuiſione res q̄s:aut laudaturi:aut uituperaturi ſumꝰ. Sed hic opus nō fuit:quia in exordio ſufficiēter dedit intelligere quibus de rebus eſſet Cęſarem laudaturus: cum dixit tantam enim manſuetudinem: tam inuſitatam inauditamq; clementiā:tantū in ſumma poteſtate rerū omniū modū tā deniq; incredibilē ſapientiā: ac pene diuinam tacitus pręterire nullo poſſum modo.&c.

Confirmatio.

n VLlius tantum flumen ingenii.&c. Cum in genere demonſtratiuo in laudatione confirmatiuo & in uituperatōne cōtraria confutatio orationis aduerſarii intelligatur ut uult Cicero in arte noua. hic merito dici pōt eſſe confirmatio huiꝰ orationis ubi per efficaciſſimas rationes incipit ſumma & ſingularis cęſarę clementię cōmendatio demonſtrari. & laudatᷣ Cęſar a rebus exterius dum ſaepe commemorat Cicero uictorias ſuas & fortunam & triumphos ſuos: hęc cum aliis ſuis actibus uirtuoſis

de manſuetudine & benignitate manantibus comparãdo & laũ datur apprime a rebus animi: & potiſſimum propter Marcelli re ſtitutionẽ de miſericordia: clemẽtia: leuitate: manſuetudine: mo deſtia: & ſapiẽtia ſingulari ac pene diuina. ut clariſſime patet in textu orationis.

n Vnc ueniam ad grauiſſimaꝝ.ꝛc. Pars iſta licet uideatur re- fellere & confutare ſuſpitionem & exhortari Cęſarem ad cuſtodiam uitę ſuę: & reſtitutionem reipublicę. tum ſe tenet ex parte laudatorię confirmationis. Nam omnia iſta ad laudem cę ſaris principaliter dicta ſunt. Confutatio autem ſi qua in hac cau ſa inducenda fuiſſet: oportuiſſet eam fieri per uituperationẽ cõ trariam laudationi: ſic ꝙ fuiſſet facta diſſolutio locorum cuiuſ piam laudationis: ut in hoc genere fieri debet. qđ quia hęc non poſtulauit oratio ideo confutatio nulla fuit. ſed tota confirma tio dici debet uſqꝫ ad concluſionem orationis: quę ſtatim ĩ fine notabitur. & iſta ſimiliter orationis pars cęſareę potiſſimũ indu citur ut ſuperior a rebus animi. Nam ęquitatem & leuitatem ſuã cõmemorat & ſupplicat ut uirtute & cõſilio rẽpublicã cõſtituat in ſtatu optimo. ut patet intuẽti.

Concluſio.

ſ Ed ut unde eſt orſa.ꝛc. Hic ẽ concluſio orͦnis: in qua Ci cero eleganter agens gratiarum actiones: & cõmemorans lętitiam ciuium Romanoꝝ: & ſuam pro. M. Marcello reſtituto terminat eo fine: quo debuit iſtam orͦnem. ſ. in gratiarũ actiõe Nam oratio habita fuit pro colato beneficio & populo & ſibi. ergo merito poſt laudationem gratias agere debuit uice populi & uice ſui: qđ elegãter hic facit. nec minus q̃ in arte docuit in hac oratione eleganter exercuit. nam cum dicat in arte in hoc genere demonſtratiuo concluſionibus breuibus eſſe utendum: uſus eſt eis egregie locis aliquibus ibi. ſ. quare gaude tuo.ꝛc. omitte iſtaꝫ quęſo. & ibi quare oẽs te qui ſalua hęc.ꝛc.

De Elocutione.

u Ltimum eſt ut uideamus de reliqua parte rhetoricę: uide licet elocutione: de qua per omnia ſic dicẽdũ ut eſt ſupra ĩ Pompeiana. & de hꝰ ſimiliter eſt exornatiõibus ꝑſcrutandũ.ꝛc.

Colores.

Nullius tantū flumē ingenii.&c. Tranſlatio eſt.
Tanta uis.tanta copia.&c.articulus eſt.
Omnes noſtrorū imperatorum.&c.Repetitio ē.
Militum uirtus locorū oportunitas.&c. Articulus eſt.
Nihil ſibi ex iſta laude centurio.&c.Repetitio ē.
Tibi cedit tuā totā ei propriā fateť.&c.Diſſolutum ē.
Nūq̄ enī temeritas.&c.ſentētia eſt.
Immanitate barbaras multitudines īnumerabiles.&c.articulus ē.
Animū uincere iracundiam cohibere.&c.ſentētia eſt.
Aduerſariū nobilitate ingenio uirtute.&c.articulus ē.
Clementer manſuete iuſte moderate.articulus ē.
Totiens de maximis tuis beneficiis.&c.repetitio ē.
Quę nō modo ſentētia bona ſed ni miꝝ audebo uel ſola dicere.&c.ſentētia eſt rōne ſubiecta.
Sed quis ē iſte tam demens.&c.ſubiectio ē.
Conſtituenda iudicia reuocāda fides.&c.articulus ē.
Quę quidē nūc tibi oīa belli uulnera.&c. Tranſlatio ē.
Omitte iſtam queſo.&c.Diſſolutum ē.
Si quidē gloria ē.&c.hic ē color diffinitio.hic enī proprias glorię amplectitur poteſtates breuiter & abſolute. conuenit enim cum ethymologia.
Impia prouincias rhenū occeanū.&c.articulus ē.
Erat aūt obſcuritas quędam.&c.Diſſolutum ē.
Multi dubitabant quid optimū eſſet.&c.repetitio ē.
Cum id ſolicitudine cura labore. articulus ē.
Magnis curis moleſtiis doloribus.&c.articulus ē.

Argumentū orōnis.pro.Q.Ligario.

q Vintus Ligarius ciuis Roman⁹ cum.G.conſidio cōſule profectus eſt legatus in Africam ante belli ciuilis prīcipiū Deinde prouincia decedente cōſcidio ligarius prefectus prouincię manſit in Africa. poſtea cum bellum exarſiſſet īter Cęſarem Pom.Ligarius nullo negotio ſe implicari paſſus eſt(ut dicit Cicero)Nam P. Accius Varrus:qui pretor Africā obtinuerat: uticam uenit:& arripuit imperium ad clamorem multitudinis imperite ad eum facto concurſu:& Ligarius aduentu ſuo quieuit. ſed neceſſitate manſit in Africa: quę prouincia contra Cęſarem

tenebatur: ad quam prouīciam bello ardente. L. Q. tubero cū iuſto imperio ſibi a ſenatu: & forte ut moris erat dato ueniſſe eam intrare non potuit prohibente Ligario ut aſſerebat ipſe Tubero unde ad Pompeiū iuit in Macedoniā: & apud eum de ĩiuria queſtus eſt (ut dicit Cicero) & cum eo fuit ī bello ciuili. quo bello finito Cęſar uictor Tuberoni & multis aliis patriā reſtituit: ſed ligarius exulabat: domi manentib⁹ duobus fratribus Ligarii qui cum Cęſare ſemp fuerant. & cū. Q. Tubero fili⁹. L. Tuberonis Ligariū Cęſari accuſauiſſet ꝙ contra Cęſarem fuiſſet in Africa qđ ꝗ ipſu; cū pr̄e ſuo ꝓuīcia ꝓhibuiſſet: eū Ligariū Cicero hac inſigni or̄one defendit & pro ipſo gratiā Cęſaris nitit̄ ĩpetrare.

Genus cauſę in quo hęc habet̄ or̄o.

b Aec oratio eſt in iudiciali genere conſtituta. habet enĩ hęc cauſa accuſationem cum defenſione. nam accuſatus apud Cęſarem a Tuberone Ligarius a Cicerone hac or̄one defendit̄.

Conſtitutio cauſę in quo habet̄ or̄o.

q Vodlibet genus cauſę conſtitutionib⁹ tribus abſoluit̄. cōiecturali legitima & iuridiciali. In omni & enĩ cauſa ī qua eſt accuſatio cū defenſione: aut qđ accuſator intendit defenſor depellit negando ſimpliciter: & ſic ſtatus ī cauſa cōiecturali hab; locū. aut fatet̄ factum ſed iure factū aſſeuerat. & tūc habet locu; iuridicialis. & quia ſępe naſcit̄ a ſcriptura: locum in hac ſibi legitima conſtitutio uendicauit. Itaq; in aliqua harum trium conſtitutionū pn̄s or̄o ſic oporteret. Eſt aūt in iuridiciali conſtitutiōe quia in hac cauſa cōceditur factum: hoc ē ligarium fuiſſe in Africa. ſed an iniuria ęſaris factū ſit quęrit̄. qđ aſſeuerat Tubero cicero pro Ligario contradicit. Et cum iuridicialis conſtitutio diuidatur in abſolutā & aſſumptiuā: dicendum ꝙ hęc or̄o in pte aſſumptiua conficit̄. Eſt enĩ in conceſſione ut apparebit ſtatim quę cōceſſio ē ſpecies aſſumptiuę. ergo eſt in aſſumptiua. patet enĩ ſic eſſe per aſſumptiuę deſcriptionē. Aſſumptiua eſt enĩ pars inquit Cicero in qua cū per ſe defenſio infirma ē: ſed aſſumpta extranea re cōprobat̄. aſſumitur ſiquidē neceſſitas manſionis in Africa ad cōprobandam cauſam Ligarii: quę aliis pro ſe uideri poſſet infirma apud Cęſarem cum nititur Cicero per purgationem Ligarium ipſum defendere. & aſſumitur etiam deprecatio

pars una cōceſſionis itaq3(ut dicebatur)apparet.ꝙ oratio hęc eſt in parte aſſumptiua: quę pars in particulas quatuor ē diuiſa.uidelicet conceſſionē.remotionē criminis.tranſlatōnem criminis.& cōparationem.Eſt igitur hęc oratio in aliqua iſtarū conſtituta.ē enī in conceſſione quę fit quādo reus poſtulat ſibi ignoſci. hoc enī fit hic obnixe admodum petit Cicero ut Ligario ignoſcatur a Cęſaro.& cum ſpēs ſiue particula iſta conceſſio ſubdiuidat̃ in purgationē & deprecationē.dicendū eſt ꝙ hec oratio ita in conceſſione uerſat̃. Nam ut ignoſcat̃ Ligario petit̃ per ambas ꝑtes conceſſionis:purgationem.ſ.& deprecationem.Negat enī Cicero in Africa fuiſſe Ligarium conſulto & ex uoluntate:ſed per neceſſitatem unam.uidelicet partē ſeu locum purgationis.& etiam ſi peccaſſet & conſulto feciſſet Ligarius quicq̄d fecit artificioſe poſtulat Cicero:ut Cęſar miſereatur Ligarii. & ſic orō in purgatione & deprecatione uerſat̃. unde per dicta patet quęſtio cauſę conſtitutio in qua hęc habet̃ oratio ſit iuridicialis aſſumptiua in conceſſione per purgationē a neceſſitate: & per deprecationem. Nū tranſeamus ad reliqua.

De rhetoricę partibus hic conſiderandis.

d E inuētione memoria & pronūciatōne hic ē dicendum. ut eſt dictum in pompeiana. Diſpoſitio autē hic eſt ī partib⁹ orōnis nō ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accōmodata. Primo ſiquidē ponit cū exordio ſimul duo adiumēta cauſę fortiſſima hac cauſa quibus maxime utitur in orōne.deinde ponit narrationem.deinde confirmationem.deinde reuertit̃ ad exordii ſentētiam. deīde ponit confutationē.poſtea utit̃ alia ꝑte conceſſionis.ſ.pura deprecatione.& in fine cōcludit. ut inferius oſtendetur.

De partibus orationis exordium.

n Ouū crimen.G.Cęſar.&c. Hic orō incipit:& orōnis exordium qd̓ ab ironia incipit:ut aſſerit Marcianus in ſua rhetorica & qd̓ ē duob⁹ fortiſſimis adiumētis iſti⁹ cāę uallatū:duo ſiqdē ſunt in qbus orō iſta maxīe niti uidet̃ humilis.ſ.īpetratio uenię cū miſericordię poſtulatōe: quę pars deprecatio nominat̃ & eſt pars una cōceſſionis. aliud eſt oſtenſio culpę ſimilis.in accuſatore autem eſt grauioris:& ipſius nonnulla donatio: quod

quidē eſt ualde efficax adiumētum: & ipſo ualde utitur Cicero in locis ſuis. Incipit autem ab his duobus adiumētis cauſę tanq̄ ab argumentatione firmiſſima: qđ fieri debere cauſa poſtulante docet in arte. Et cauſa quidem hęc optime poſtulabat. naꝫ cauſa hęc certe difficultatē habere apud Cęſarem uidebať contra quē a Ligario retenta Africa dicebať. Ne igitur aures Cęſaris offenſi eſſet puro exordio nulla alia ratione firmato: aut narrationi īpatientes & intractabiles incoepit ab his adiumētis orationem ſup quibus eſt eam potiſſimū fundaturus. nam confeſſus eſt ſubito cum ironia crimen deprimēs quā diuinam ironiam Quītilianꝰ appellat & recte: & ita confeſſus eſt ut ueniam poſtularet: & facilius impetraret a cęſare. Deinde ad adiumētum aliud ſe cōuertit oſtendens ſimile quid cōmiſſum eſſe a. L. Tuberone patre. Q. tuberonis qui. Q. Ligarium accuſabat. & hic Cicero (ut Quintiliano placet) uſus ē clauſula dicens. Itaqꝫ prius de ueſtro delicto confiteamini neceſſe eſt Ligarii ullam culpaꝫ reprehendatis. Sciebat enim Cicero tantam Cęſaris eſſe clementiam ꝙ unuſquiſqꝫ qui ſe peccaſſe confitereť: & errati ueniam poſtularet: nō modo ſuas aures non offenderet ſed ſibi cōſiliaret. & uere ſimiliter cogitabat tantam illius eſſe iuſticiā ꝙ pro cauſa eadem non plecteretur accuſatū pro qua nō fuiſſet ab eo punitus accuſans. Ideo ſic incoepit: ut his duobus adiumētis primū animo Cęſaris confirmato: & ad clementiam & ad iuſticiam orationem demum alſs deinde perficeret benignius audiēdam. nec in iſto principio alſs cōplexus ē exordii ꝑprietates: cū eſſet cauſa ſuadente ad exordii ſentētiam reuerſurus. ut inferius apparebit.

Narratio.

q Vintus igitur Ligarius. ꝛc. hęc eſt inſignis narratio orōnis quam poſt ualida illa duo adiumenta in exordio ſupra habitam ponit Cicero. quia enim habet hęc cauſa difficultatem: ut ſuperius dictum eſt. propoſuit exordium taliter firmatū ad cuiꝰ exordii erat proprietates alias & ſentētiā reuerſurꝰ. Ipſe enim inquit in arte. Si cauſa noſtra magnam difficultatem uidebitur habere: ut nemo ęquo animo prīcipium poſſit audire a narratione cum īcoeperimus ad principii ſententiam reuertemur. Tale igiť principium habuit: ut in eo uis quędam confirmatiua animum

Ceſaris cõmoueret. & idcirco cum eſſet tam difficilis & offenſiua uſus eſt in hoc pͦhoemio apoſtropha & ironia: quibꝰ preceptores multi artis ĩ pͦhoemiis uti uetãt. ſed Quĩtilianꝰ libro quarto oratorię inſtitutõis capl'o de inſinuatione ita cõcedit utendum: ſi cauſę utilitas poſtulabit: ut in hac cauſa Ligarii poſtulaſſe commemorat. & etiã ipſa narrationẽ poſtpoſuit ſupra habitis adiumẽtis: ſuſpicans forte ne parum ipſa probabilis auribus Cęſaris uideret: atq; ideo illa duo adiumẽta prępoſuit. nam dicit in arte ſi narratio parum probabilis ẽ exordiemur ab aliqua firma argumentatione. & licet iſta adiumẽta cauſę non uideant in exordio per modum argumẽtationis induci: tamẽ iuxta materia; & cõditionem orͦonis nõ uidet incõueniens ꝙ illamet de ipſis fiat cõſideratio: quę fieret de argumẽtatione directa deducta. Sunt enĩ ad pͦſuadendũ efficacia & ponũtur in confirmatione firmiſſima orͦonis iſtius. itaq; q̄q̄ poſtulatio uenię non ſit in argumẽtum tamen eſt firmiſſimũ adiumẽtum qd' eſt ĩ hac cauſa ualde efficax ad quã cauſam magna ex arte adducitur deprecatio. & q̄q̄ etiam de per ſe non poſſit uideri bonum argumẽtum alterius culpę reprehenſio: quia qui accuſat alterum innocẽtiam ſuam nõ probat ſed alienũ detegit crimen: tamẽ eſt argumẽtum ad hominẽ & in hac cauſa bonũ adiumẽtũ. Vnde apꝑet ꝙ id qd' de firmiſſima argumentatione prępõnẽda docet Cicero: cum in arte loquitur de diſpoſitõe referri debet ad hęc etiã adiumẽta: quę hic eadem rõne ante oĩa collocant. qua rõe docet ibi argumẽtatõe; firmiſſimã collocari. ſed ut ad narratõnẽ de qua hic agitur ueniamus dicendum ꝙ narratio iſta ualde nobiliter & artificioſe cõfecta eſt exponẽdo enĩ rem geſtam: hoc eſt profectione; & manſionem Q. Ligarii in africa unũquodq; (ut uide) trahit ad utilitatem ſuã cauſa uincendi: hoc ẽ ſuũ propoſitũ obtinẽdi qd' in cauſa deprecatoria uincere eſt. Et narratio breuis ẽ dilucida & ueriſilis. breuis primo quia unde neceſſe ẽ incipit narrare: incipit ſiquidem a profectione Ligarii tẽpore nõ ſuſpecto: ut profectio illa non uideatur auribus Cęſaris odioſa. & ſic ut clare patet nõ ab ultimo initio repetens ſummatim narrauit uſq; quo opus erat proſecutꝰ uſq;. ſ. ad aduentu; accii uarii & quietẽ Ligarii ut Cęſari notum fiat alio obtinente impͦium Africę a tumultu & bello cõtra ipſu;

ceſarem quieuiſſe ligariuꝫ : nec tranſitionibus utitur:nec deer
rat ab eo quod inceperit exponere. & omnia certe quę proſint
cauſę apit & pręterit inutilia. Dilucida autē eſt. Nam ut quic/
quid primo geſtum eſt exponit primo: uidelicet profectioneꝫ:
deinde manſionem & cauſam manſionis: deinde repentinum
metum belli ciuilis: deinde in eo ſtatu rerum uoluntatem liga/
rij ad redeundum: deinde aduentum uarij & concurſum gen/
tium ad eum : deinde ligarij quietem a rebus tumultuoſis &
reꝝ ac tēpoꝝ ordinem ſeruat iſta narratō ita explicās res ut ge
ſtę ſunt non contortę aut aliqualiter uicioſę: nec in aliā trāſit
rem: nec ab ultimo repetit: nec longe proſequitur: nec pręterit
pertinentia: & breuis ē unde fit dilucida. Veriſimilis autem ē
ꝙ dicit ut mos poſtulat. Mos enim erat ut legati cū conſulib9
in prouintias irent: ut iuit ligarius. unde narratio rei amore nō
abborret. Et cum Quintilianus libro quarto oratorię inſtitu/
tionis capitulo de narratione nos doceat inſerere expoſitōi nar
rationem breuem re poſcente: & factorum rationem ad ueriſi/
militudinē adaugendum. Videamus boc eſſe in iſta narratōe
a Cicerone ſeruatum. nam (ut aſſerit ipſe Quintilianus) rei or
do per ſe talis eſt. ligarius legatus conſidio profectus eſt ꝛc.
Quid ergo. M. Tullius quintus ligarius cum eſſet nulla belli
ſuſpitō legatus in Africam conſidio profectus eſt. & alibi nō
modo ad bellum : ſed ne ad minimam quidem ſuſpitionem
belli ꝛc. Et cum eſſet iudicaturus ſatis ꝙ ligarius nullo ſe in
plicari negocio paſſus eſt: adiecit domum ſpectās & ad ſuos
redire cupiens. Ita exponebat & ratione fecit credibile: & effe
ctibus quoque impleuit: & ſpacia temporuꝫ congruunt: ut ue/
riſimilis ſit ratione temporum : & profectio in prouinciam
& in ea manſio neceſſaria: & conſtat bic perſonę ligari digni/
tas: qua factum eſt ut ſatiſfieri non poſſꝫ prouincialibus: niſi
poſt conſidium ligarius permaneret in Africa : ſimulque con
ſtat ratione cōſilioruꝫ ligarij: & cęteroruꝫ qui in bac narratione
nominantur. Itaque undequaqꝫ ueriſimilis eſt. uſus eſt etiam
Cicero in bac breui narratione cōmunicatione quę non inutil'
eſt in pte narratōnis extrema: quādo ſcilicet in longū exegerit

ordo rerum:ut ait Quintilianus libro quarto oratorię inſtitutionis capitulo de narratione.hic autem & ſi non eſſet longa rerum expoſitio uſus eſt tamen in parte illa ultima narratōis adhuc.G.Cęſar.Q.ligarius omni culpa caret :domo ē egreſſus:non modo ullum ad bellum : ſed ne ad minimam quidem ſuſpitionem belli ꝛc.Et nota ꝙ hęc cōmonitio ſapit epilogi naturam:ut conſideranti patere poteſt.

Confirmatio

a N ſi ille potuiſſet ꝛc.Hęc eſt cōfirmatio quā immediate poſt narrationem collocauit.Narratio enim negotio:ut ſcilicet ligarius iuit:& manſit in prouincia :& profectione & manſione in extrema commonitione purgatis : & ſic cęſaris animo conciliato . Cuꝫ ſibi liquido fuerit oſtenſum omni tpe in narratione comprehenſo ligarium non contra ſe non conſulto prouinciam tenuiſſe.Incipit narratam manſionis neceſſitatem confirmari per coniecturas.Cum dicit nunquid ſi ille euadere potuiſſet uticę potius q̃ romę:cum.p. Acctio q̃ cum concordiſſimis fratribus:cum alienis eſſe q̃ cum ſuis maluiſſet.q.d.non maluiſſet.& hic per coniecturalem locum ita arguit neceſſitatem remanendi incubuiſſe ligario . docet enim in arte ſuſpitiones ex conſtitutione coniecturali trahi : ut per eas ſignificetur:an id aliquid neceſſario factum ſit:an econtra factum ſit conſulto.Et ne forte argui poſſet ſua culpa ligarium in hanc manendi neceſſitatem incidiſſe : añ monſtrauit ꝓfectionem non fuiſſe culpabilem:quia non turpem.ex qua profectione ſecuta eſt neceſſitas manſionis . Et nota ꝙ non fuit opus diuiſione in hac oratione:quia non enumerantur de quot:nec exponendo de quibus eſſet acturus:eo ꝙ conſtabat per accuſatorem Tuberonem apta iam ipſius cauſę ſbſtātia. unde non habuit locum expoſitio pars una diuiſionis:& ēt in extrema parte narrationis admonitione: uꝫ de parte in partem abſoluit narratam cauſam eam purgādo per tempora: ut patet in littera orationis.& confutando reſpondet etiam de parte in partem.unde ablata fuit enumerandi neceſſitas quę magis uidetur accuſanti conuenire q̃ defendenti.patefecit eī accuſatio

certa ueſtigia defenſori :quibus ſibi eſt inſedendū.unde raro ſibi neceſſaria ſit determinatio per expoſitionē uel enumeratō nem:nec ea diuiſionis parte fuit opus quę aperiret :quid cum aduerſario conueniret: & quid in controuerſia linqueretur: ꝙ unum tantū conueniebat manſio ſcilicet ligarij in Africa: quā manſioneꝫ in principio orationis Cicero fuit confeſſus.cętera uero in quibus aduerſatur Cicero Tuberoni particulatim diſ ſoluit ut patet in lr̄a or̄onis.

Concluſio confirmatōis.

n VIlum igitur habes ꝛc.Hęc breuiſſima concluſio cōfir‑ mationis breuiter pertractate ut patet.

Exordij ſententia.

c Vius ergo cauſam ꝛc. Cum Cicero ſummus orator in principio collocarit duo cauſę adiumenta fortiſſima: & deinde narrauerit ad cōmodum cauſę omnia contrahendo: & demum pernarrata breuiter confirmauit: nunc anteq̄ ueniret ad confutationem in qua ſciebat magnam uim cauſę con‑ tineri.nam cum ipſe dicat in arte totam ſpem uincendi ratio‑ nemqꝫ perſuadendi poſitam eſſe in confirmatione & confu‑ tatione:maxime in confutando poni debet tota uis & potētia defenſoris. Anteq̄ ergo ad partem hanc laborioſam ueniret: ut dixi: uoluit per exordij proprietatem ſibi beniuolum Cęſarem comparare. Itaque reuerſus eſt ad exordij ſententiam: quia id non modicum ſibi commodum iudicauit. Et nota ꝙ huius cauſę genus dubium eſt: quia cauſa partem habet honeſtatis tum ratione perſonę ligarij: tum ratione facti. Nam cauſa pfe‑ ctionis ſuę fuit honeſtas & manſionis etiā honeſta neceſſitas. Et contra quodāmodo dici poteſt hanc cauſam partem turpi tudinis continere.licet non ſimpliciter tamē reſpectīe ad Cę ſarem queꝫ offendiſſe uidebatur in prouincia ſibi inimica cuꝫ aduerſariis permanēdo. Omne eīꝫ quod ī aliqua cauſa animū auditoris offendit poteſt quodāmodo turpitudo in cauſa illa dici. Etenim ad hoc ſolum turpitudo facit dubium genus cāę quia offendit animum quem ſibi oppoſita honeſtas ualde cō ciliat. Eſt itaque in hac cauſa: tam ꝙ offendat Cęſarē manſio

ſcilicet ligarij in prouincia ſibi īfeſta. Eſt item quod conciliet ſcilicet profectionis boneſta cauſa et neceſſitas manſionis. dubium igit̄ ut dixi genus eſt cauſę. ideo ne pars illa offendens ſibi poſſet obeē auditoris animum alienando egregie Cicero per bāc exordij ꝓprietatem cęſaris beniuolentiaꝫ captare ſumma arte conatus eſt. Captat enī a pſona cęſaris auditoris in pn cipiis ſuam admirabilem clemētiam cū exclamatione extollēdo: p quā clementiā dicit ſe poſſe defendere alium non feciſſe quod ipſemet cōfitetur feciſſe. bęc eſt in uoluntate aduerſa cęſaris perſtitiſſe. Captat etiā lucē liberalitatis & ſapientię Cęſareę demōſtrādo cū clariſſime cōfitet̄ ſe fuiſſe contra Cęſarem iudicio & uoluntate: & boc facit magno cum artificio: ut cum confeſſus fuerit ſe uoluntate offendiſſe cęſarem magis clementiam & manſuetudinem cęſaris uideatur extollere. Vt enim ait Quintilianus oratorię inſtitutionis libro nono capº de figuris ſententiarum: cum dicit Cicero ꝓ ligario ſuſcepto bello cęſar geſto iam ex parte magna nulla ui coactus ad ea arma profectus ſum: quę erant ſumpta contra te: non ſolum ad utilitatem ligarij reſpicit: ſed magis laudare uictoris clemētiam non poteſt. bęc Quintilianus & recte ſic eſt ſignificādo prēſertim poſtea nullam ſibi penam a uictore cęſare dataꝫ eē: immo ſibi uitā & patriam cum bonore & dignitate integre reſtitutam: quo loco dicens apud quē igit̄ bęc dico apud eum ꝛc. utitur figura interrogationis ad ſe ipſum: & reſponſionis: ubi non ingrate uices ſolent eſſe: ut placet Quintiliano. Itaqꝫ captat egregie beniuolenciam illius de ſe māſuetum magnificūqꝫ iudiciū proferendo. Tacite etiam inuit quę expectatio debet eſſe: & quę exiſtimatio iudicij in cauſa pn̄ti: quando ligarius non offendit ex uoluntate cum fuerit tam manſuetuꝫ: tamqꝫ munificum cęſaris iudicium erga Ciceronem qui Cęſarem offenderat ex ſn̄ia.

Confutatio.

u Ide queſo Tubero ꝛc. Hic Cicero ad Tuberonem conuſus incipit ſuam accuſationem ſolēniter confutare. & īcipit bęc pars ab illo adiumēto fortiſſimo in prima parte orōnis tacto. Oñdit enī ipſum Tuberonem accuſationem: & ipiꝰ

patrem eadem contra Cęſarem: & peiora feciſſe q̃ ligarium: & tñ petere ut ligarius puniat̃ quod dẽt magnum inconueniens & ut facinus Tuberonis extollat magis utit̃ hoc loco amplifi catõe: quę p congeriẽ fit dicens. Quid enĩ tuus ille Tubero di ſtrictus in acie pharſalica gladius agebat: cui⁹ latus ille mucro petebat̃: qui ſenſus erat armorum tuorum: q̃ tua mens: oculi: manus: ardor aĩ. Quid cupiebas ac etiã ut Quĩtiliano placet oratorię inſtitutionis libro quarto capitulo de figuris ſenten-tiarum. hic eſt ĩterrogatio figurata nõ ſciſcitandi gr̃a aſſũpta ſed inſtãdi ſimulq; hic Cicero eſt uſus apoſtrophe aduerſari um inuadẽdo. deinde confutans ibi improperat ſuam crudeli tate: quã odioſam Cęſari eẽ monſtrat. Eſt enim oratoris boni non ſolum in refutatõe ut hic Cicero: ſed in toto actionis gñe contra crudelitatem ĩuehere. hęc autem Ciceronem feciſſe hic agentẽ contra Tuberonis inhumanitatem Quintilian⁹ ait li° quinto oratorię inſtitutõis capitulo de refutatiõe. Deinde cõ futat nomen ſceleris ab aduerſario culpę: & facto ligarij impo ſitũ: oñdẽdo ꝙ nõ debeat ſcelus appellari: & ut cũq; ſit in eo ipſo uel ſcelere uel culpa fuerit Tubero tranſit inde ad ſpecia liora obiecta ligario a Tuberone. Et quia iſta defenſio ligarij in iuridiciali aſſumptĩa conſtitutõe: & in conceſſione propter purgationem ex parte neceſſitatis fit pro parte una: & ꝓ altera fit per deprecationem: ut inferius apparebit. Videam⁹ q̃ bene ſeruauit & cõſiderauit Cicero in parte iſta neceſſitatis qđ in arte docuit ſimili in caſu eſſe conſiderandũ. Docet enim eſſe q̃rẽdu; quomodo uis illa ſiue neceſſitas uitari potuerit qđ hic quęrit egregie cum comparat factum. Q. ligarij cum facto. L. Tuberonis patris. Q. Tuberonis accuſantis: oſtẽdẽs ꝙ id qđ fecit Tubero quando ſcilicet iuit in Africam fecit ex uolunta te eo ꝙ ſenatui paruit quando non erat periculũ nõ parere. qđ uero ligarius fecit ex neceſſitate fecit: eo ꝙ ipſe ſenatui paruit quando parere erat neceſſe: tamen laudat obedientiam etiam Tuberonis eo tpe ut fortius excuſare: & etiam commẽdare ĩ-telligatur obedientiam. Q. ligarij alio tempore. Et ut ligarius reprehendi non poſſit de eo ꝓpt̃ quod eſt Tubero cõmẽdãd⁹

ac etiam ut uideat̃ maior ligarium neceſſitas obligaſſe:oſtendit ,etiam Tuberonẽ aliquali neceſſitate coñ ſuã uoluntatem fuiſſe cõmotum: ꝑpter ſanctiſſimũ rei.p.nomen.ꝛc.Sic ut in illam neceſſitatem ligari⁹ nõ ueniſſe ſua culpa ĩtelligat̃ : cum fuerit uírtus obedire ſenatui.deinde explicato facto Tuberonis a ligario crimen remouet uolũtatis oñdens ꝙ ſi fuit crimẽ in uolũtate ligarij.fuit etiam in uoluntate Tuberonis:quaꝫ ex ipſius actione criminatur ſũma cũ arte:ut enim Quintilianus artificis eſt ĩuenire in actõe aduerſaij:quę inter ſemetipſa pugnent:aut pugnare uideant̃.quę aliqñ ex rebus ipis manifeſta ſunt:ut in cã Celiana clodia aurũ ſe celio cõmodaſſe dicit:qđ ſignum magnę familiaritatis eſt : uenenũ ſibi paratuꝫ ſummi odij argumentum eſt. Tubero ligarium accuſat ꝙ is in Africa fuerit.Et q̃rit̃ ꝙ ab eo tempore in Africam non ſit admiſſus hęc Quintilian⁹:& recte obtinẽ ſe quidẽ eam uoluit ꝓuinciã Tubero: q̃ntũ tñ iure imperij non uoluit obtinere ligarius ſed uar⁹:q ſe pro uero ĩpatore geſſit in Africa.Et ſic in ligario nõ fuiſſe criminoſa monſtrat̃ uolũtas:ſed ſola neceſſitas .Deíde cõfutat reſpõſionẽ:q̃ poſſet fieri a Tuberone.poſſet enĩ dicere ꝙ ipe nõ ueniebat in Africam:ut eſſet contra Cęſarem:ſed ut traderet ꝓuinciã Cęſari.hoc ſibi tollit Cicero:& artificioſe ꝑ ea quę ſunt ab eo geſta cõcludit Tuberonem hoc non fuiſſe factuꝝ : ut põt appere per argumenta Ciceronis ad h̃ deducta magna cum arte & ingenio.

Deprecatio.

i Ta unde tibi ꝛc . Cum Cicero fuerit uſus confirmando confutando in hac oratione una pte conceſſionis: quę ẽ purgatio.Nunc ad reliquã ſe conuertit:quę deprecatio nominatur.Quę licet(ut ait Cicero)iudicialis fieri nõ poſſit:tamẽ hic in iudiciali genere inducitur.ſed notandum ꝙ pura deprecatio de ꝑ ſe iudicialis proprie eſſe non poteſt:quia depcari ꝓprie non eſt defendere : & ſine defenſione genus iudiciale nõ fit.habet enim ipſum accuſationem cum defenſione .pręterea nõ iudicis qui proprius eſt auditor in cauſa iudiciali depcatõne moueri:& ſic non põt intẽdi finis oratoris ex ipa depcatiõe

apud iudicem. & ita intelligendum eſt ꝙ depcatio iudicialis eſſe non pōt. ſ. pura de p ſe: tamen adiuncta cū alia defenſiōe mere iudiciali: ut & pura purgatōe in iudiciali ēt cauſa tractaṫ depcatō. Et tūc illa cōfeſſio culpę q̄ pſupponiṫ in depcatione fit cōdicionalis: ut ſi pmo purgādo dixeris nō peccaui: ꝙ per neceſſitatem hoc feci. Deinde ſubiungas: & tn̄ ſi ex uoluntate peccaſſem ueniam peto: & ores poſtea ut debet orari in deprecatione. Et ſic fit in iſta oratione iudiciali in qua etiam uberior depcatio induci potuit: quia cauſa apud principem agebatur: nec ex lege iudicāda p ſubditum legis: ut eſt mer⁹ iudex. & dico merus ad differentiā ei⁹ qui iudicis & principis locum tenet. Sentit hoc etiā Quintilianus oratorię inſtitutōnis libro quinto de refutatōne dicens: depcatio quidē quę eſt ſine ulla ſpecie defenſiōis rara admodū: & apud eos ſolos iudices qui nulla certa pnunciandi forma tenentur: q̄q̄ ille quoq; apud G. Cęſarem & triumuiros p diuerſarum partium hominib⁹ actiones: etiā ſi pcib⁹ utuntur adhibent tamen patrocinia niſi hoc non fortiſſime defendentis eſt dicere: quid aliud egimus Tubero niſi ut quod hic pōt nos poſſemus &c. Ecce qūo uult eſſe hic depcationem cum defenſione coniunctā: illa ſiquidez ſnīa: ut Quintilianus ait libro nono de oratoria inſtitutione capitulo de figuris ſententiarum admirabiliter utriuſq; partis facit bonam cauſam Cicero. Itaque defendit ligarium in hac cauſa per purgationem oſtendēdo: ꝙ id quod fecit neceſſario fecit: & utitur ſimul depcatione cum Cęſaris clementiam depcatur: ut adhuc ſi ligarius feciſſet ex uoluntate: quod fecit per locos deprecatiōis dignum oſtendat uenia. Itaque aſſerit nūc ſe omnia uelle referri ad ſummam unam ſcilicet clementię & miſericordię Cęſaris: quod dignū quātū ad ſniam pmo fuit in orōis principio collocatū tanq̄ unū fortiſſimū adiumentū: ī quo hęc orō niteretˀ. ualde ſiquidē nitiṫ hęc orō in uenię petitione: & poſt purgatōez in depcatione: ut appareat ſpecialiṫ in ea parte in qua oſtendit ſe nō agere apud Cęſarē tāq̄ apud iudicē: ſed tanq̄ apud parentem: & tamen colligit adiumenta quę ualerent etiam apud iudicem: per eam monſtrās īnocētiā

ligariꝗ: & quaſi non uelit curare de ipis tendit ad depcatõeꝫ cui ſtudes ut uides fatendo: & ueniã poſtulãdo: & quãtũ põt Cęſarem ad miſericordiã cõmouẽdo: ꝙ mĩa qm̃ potiſſimũ commouet͂ hac orõne: ut Cicero ĩquit in arte qñ aperit͂ qd ꝓximis: & cęteris noſtris neceſſariis caſuꝝ ſit p noſtras calamitates. iõ nunc oſtendit in quanta miſeria futuri ſint: & quanto nunc ſqualore teneant͂ multi. Q. ligariꝗ neceſſariꝗ ꝓpt͂ ipius exiliuꝫ. & qũo duo ſui fratres exulaturi ſunt exultãte ligario: & qũo hi qui ꝓ ipo depcant͂ ſint nobiles & ꝓbi: & quãto & ꝙ iuſto dolore moueant͂: ꝙ oĩa multũ ualẽt ad mĩam cõmouẽdam. & cũ fuerit Cicero confeſſus ut haberet mĩam depcandi ne in pura ſiue cõditõe aliqua pſiſteret: ſed ut cõ ditionalr̃ fateret͂ qđ fiendũ eſt qñ adiuncta depcatõ purgatõni: ut ſupra dixi. oñdit iterum ligariũ tempeſtate: & ui quadã a Cęſare deſcenſiſſe: & demõſtrat ꝓpt͂ tãtam frũm illoꝝ concordiã ſi potuiſſet futuꝝ fuiſſe cũ Cęſare cũ quo reliqui frẽs fuerũt: nec p hoc curat regredi ad purgatõeꝫ iã a neceſſitate tractatã: ſꝫ uult ex hꝫ deſcẽdere ad cõfeſſionẽ illã cõditõnalẽ: ut facit cũ dicit q ſi cõſilio id feciſſet ꝛc. Et cũ doceat in arte Cicero depcãteꝫ oñdere debẽ ſi ꝓ cã aliis quoqꝫ ſit ignotũ: hꝫ ẽt oñdit dicẽs ſi adhuc uolũtate peccaſſet ſilis eẽt eoꝝ quos tãtum Cęſar uoluit ſaluos eſſe. Et cum ſilr̃ doceat depcantẽ inde ueniã poſtulare: & allegare ſi plura: aut maiora officia ꝙ maleficia uidebũt͂ ꝯſtare bñficia fratrũ ligariꝗ olim facta in Cęſareꝫ allegat: quos fratres ut melius mĩam moueat oñdit Cęſarem depcari: & uirtutẽ uoluntatemqꝫ depcantiũ ꝓ ligario ſępe in hac depcatõne cõmemorat: ut facere dẽt ex arte. Cũqꝫ Cicero in arte nos moneat ut deprecantes ſignificemus nullam a ciuibus noſtris: aut ab aliis gentibus uituperationẽ ſuſcipere poſſe illum quem depcamur ſi cõceſerit ueniam. eleganter locum illum hic tractat oſtẽdẽdo Cęſarem non ſolum nõ poſſe expectare ex hac uenia data uituperationem aliquam: ſed ſummam ſibi gloriam & gratiaꝫ populi cumulaturum: & talem qualem accepit in reſtitutione Marcelli: & ut illi ſępiſſime quęrat ſimile exhortat͂.

Concluſio.

Ongiorem orationem &c.Cum terminaret Cicero oratõ
l nem in parte deprecationis concludere bene habuit con cluſione quę ex commiſeratõne conſtaret :in qua breuiter miſericordia commouetur.Mouere enim ſtudet Cęſarem ad miſericordiam:cum in fine demonſtart ſalutem daturum illis p̄ſentibus qui pro ligario pręcebantur:ſi ligario dederit uñ ſeruat id qđ docet in arte.Na; dicit ibi captari miſericordiam ſi oſtendamus quid ſit noſtris euenturum:ſi obtinuerimus aut ſi non obtinuerimus ſalutem ſiquidem dicit daturum Cęſarem ligarianis obtinente ligario.Et ſimul debet intelligi ipſo non obtinente Cęſarem illos prępentes ligarij amicos: & neceſſarios afflixurum a ſumma miſericordia.poſſ; etiam tota deprecatio pro concluſione notari .Eſt enim hęc pars ſignanter effectuum effuſiua:ut alias dictum eſt:propterea male poteſt per aliquas proprietates a dep̄catione diſtingui.

De elocutione

Ltimum eſt ut de reliqua parte rhetoricę uidelicet oratõ
u nis elocutione uideamus:de qua plane per omnia ſic dicendum:ut ſupra eſt dictum ĩ Pompeiana : & de huius ſimil'r eſt exornationibus perſcrutandum.

Colores.

q Vi cum hoc ſciret tum me &c.repetitio eſt.

Quę tua mens oculi manus ardor.Articulus eſt. Item amplificatio per congeriem iuxta Quintiliani ſententiam.
Italia prohibetur exulat &c.diſſolutum eſt.
Noui enim te noui patrem noui domum &c.repetitio eſt. Item diſſolutum.
Virtutis humanitatis doctrinę &c.Articulus eſt.
Caue credas:caue ignoſcas &c.repetitio eſt.Item diſſolutum ẽ
Caue credas fuit in Africa ligari⁹ tulit arma coñ te diſſolutũ ẽ
Spem cupiditatem odiũ p̄tinaciã &c.hic eſt articulus.
Fuerint cupidi:fuerint irati:fuerint pertinaces &c. diſſolutum eſt.Item repetitio.
Furoris paricidij &c.Articulus eſt.
Liceat.G.Pompeio mortuo &c.diſſolutum ẽ.Item repetitio.

Veſtro generi familię diſciplinę ꝛc.articulus eſt.

Aliena uoluntas conuentus firmi ꝛc.articulus eſt.

Ceſſit auctoritati ampliſſimi uiri ꝛc.diſſolutum eſt.

Quę fuit igit̃ in illo hoīe tanta conſtantia? dico cōſtantiam.

Neſcio an melius patientiam poſſem dicere ꝛc. dubitatio eſt.

Nobilitas ſplendor ingenium ꝛc.articulus eſt.

Nunc q̄ro utrum ur̃as iniurias an rei.p.ꝑſequamini ſi ur̃as ꝛc. diuiſio eſt.

Ignoſcite iudices errauit lapſus eſt . Articulus eſt.

Non fecit non cogitauit ꝛc.diſſolutum eſt.

Dic te Cęſar de facto ligarij ꝛc.diſſolutum eſt.

Ligarius ante bellū ꝓfectus ꝛc.Articulus eſt.

Tam & ſi totus aīo:& ſtudio dirꝰ ꝛc.p̄ciſio eſt .cōuenit cū ecli pſi figura:& cū liptote:& cū apoſiopoſi cum qua etiam cōue nit ſignificatio per abſciſioneꝫ.

Errauit temerarię fecit poenitet ꝛc.diſſolutuꝫ eſt.

An ſperandi ligario cauſa non ſit ꝛc.contrarium eſt.

Totūqꝫ agrum ſabinuꝫ ꝛc.denominatio eſt continens pro con-tento.Item articulus pro ſequentia.

Quā patria q̄ domus q̄ dij penates ꝛc.repetitio eſt.

Moueant te hoꝝ lachrymę ꝛc.diſſolutum eſt.

Hunc ſplendorem hunc.L.marcū ꝛc.articulus eſt.

Sed ierit ad bellum diſcēſerit ꝛc.diſſolutum eſt.

Nihil eſt tam populare q̄ bonitas ꝛc.ſnīa eſt ad rem tantum re lata ut ait Quintilianus.

Homines ad deos nulla re proprius accedunt q̄ ſalutem homi nibus dando ꝛc.ſententia eſt.

Nihil hēt:nec fortuna tua maiꝰ:q̄ ut poſſis:nec nā meliꝰ q̄ ut uelis conſeruare q̄ plurimos . ſnīa eſt ad perſonaꝫ uerſa.

Nam hic Cicero quę erant rerum propria fecit hominis ut ait Quintilianus.

Explicit pro.Q.Ligario.

Argumentum orationis pro rege deiotaro.

d Eiotarus Rex amiciſſimus populo .ro. bello ciuili cum Pompeio fuit. Et poſt pugnā farſalicā ſe cōtulit domū atq; deinde. G. Cęſari bella gerēti ſbſidia adminiſtrauit. Quare ab ipſo Cęſare relictus rex fuit in regno ſuo aliquātulū ab eo: ꝙ ſibi Pompeiū in amicitia ꝓtuliſſet: rerum ſuarum parte mulctatus. Is deiotarus poſtmodū ꝑ philippū medicū ſeruū ſuum (quē romā cū legatis ſuis miſerat) accuſatꝰ eſt Cęſari: ꝙ cū ipſe Cęſar diuerſaretᷣ in hoſpitio apud deiotarū in caſtello Luceio eum rex interficere ꝓparauit. collocatis ꝓmo armatis in loco ubi erat regia dona daturꝰ Cęſari. Deinde iteꝝ collocatis armatis in balneo ad q̄ loca datis tētoribꝰ cū Cęſar ire recuſauiſſet: dicitᷣ ab accuſatore nō uoluntate deiotari: ſed ſua fortuna eſſe ſeruatū. Etiam accuſatus eſt deiotarꝰ ab eodem ꝙ fuiſſet ſemꝑ aduerſus Cęſarem aīo impio atq; alieno: ꝙq; exercitum cōtra ipm cōpauiſſet: ꝙq; nūcios ad celiū quēdā inimicum Cęſaris deſtinare uoluiſſet: ꝙq; equites nō bonos Cęſari miſiſſ;: & in his ſeruum quēdam iudicatū: ꝙq; bello Africano audiens domiciū piſſe naufragio Cęſarē obſideri uerſū grecū dixiſſ; dire & ſuſpectę ſnīę: ꝙq; ꝓ illa lętitia uino obrutus in cōuiuio ſaltauiſſet: ꝙq; Bleſannꝰ legatꝰ & amicus regius regi ſcripſiſſet ꝓbra de Cęſare. has accuſatōes Philippꝰ ille ſeruus & medicꝰ fecit cōtra deiotaꝝ dn̄m ſuū: ut dicit hic Cicero corruptꝰ & ſbornatꝰ a Caſtore quodā adoleſcēte nepote deiotari eiꝰ ex filia nato: & auo ſuo inimiciſſimo. cōtra quas accuſationes & ſuſpitiones inductas Cicero coram Cęſare hanc orationem habuit.

Genus cauſę in quo hęc habetur oratio.

h Aec oratio eſt in iudiciali genere conſtituta. habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione. accuſatus enī deiotarus a Philippo ꝙ propter inſidias .G. Cęſarem necare uoluiſſet. hac egregia oratione apud ipſum Cęſarem a Cicerone defenditur. de demonſtratiuo quod incidit dicendum: ut ſupra in aliis orationibus dictum eſt.

Conſtitutio cauſę in qua hęc habetur oratio.

b Aec oratio in cõiecturali conſtitutione cõficit. Patet eiꝫ ex cõtextu & ſerie or̄ois accuſatoris ītentio. Iſta uidelicꝫ Cęſarē occidere uoluiſti: fuiſti coñ Cęſarē aı̄o īpio: atqꝫ alieno ꝛc. & ſic de aliis cęteri. accuſatōib⁹ ptib⁹ dicēdū q̄ ſint ſimpliciter negatę: ut patet. tū lr̄a or̄ois. uñ cōſtitutō cāę cōiecturalis eſt. De rhetoricę ptib⁹ hic cōſiderādis.

d E inuentione memoria: & pronūciatione hic dicendum ut ſupra in Pompeiana dictum eſt. Diſpoſitio uero in ptib⁹ or̄ois hic nō ab īſtitntōe artis pfecta: ſed ad caūm temporis oratoris iudicio accommodata eſt. Poſito enim exordio narrationem quandam ponit antefactorum regis deiotari: & ſimul antefacta purgando in fine huiuſce narrationis: proponit breuiter cauſam qua arguit in pręſens. deinde confirmat poſt confutat: poſt diuidit quę purganda reſtant: poſtea purgat & confutat: poſt extenuat antiquam ſuſpitionem quę poſſet in mente Cęſaris reſidere. Poſt adducens aliqua argumenta concludit ut apparebit iſta ſingulariter cōſiderando: & oīa ſecundum artem hoc ordine mirabiliter collocata.

De partibus orationis Exordij.

c Vm in omnibus cauſis grauioribus ꝛc. Hic incipit or̄o & or̄ois exordiū in quo ē cōſiderādū: q̄ cum huius cāę dubiū gen⁹ eēt: ut q̄ foret turpis accuſatio: ſed accuſati ſingularis honeſtas: q̄ quodāmō ī hac cā turpitudo accuſatōnis cū accuſati honeſtate pugnaret. uñ redditur dubiū gen⁹ cāę maxime opus fuit ut orator beniuolēciam capet auditoris: ne qd illa turpitudinis pars ſibi poſſet obeſſe: quę quidem pars cuꝫ in omni cauſa maxime obeſſe poſſit: cuꝫ plurimum in hac cā in qua erat auditor iudex is contra quem inſidię factę dicebātur. Quapropter ne perſiſteret animo alienato propt̄ accuſationem turpē ſummo ſtudio fuit Cęſar ad beniuolentiam reuocandum. Itaque ſi cuiq̄ longiuſculum hoc uideatur exordiuꝫ non miretur aut damnet. Nam ut ait Quintilianus modus in principiis adhibendus eſt pro conditione cauſarum: quia breue principium ſimplices longius perplexe ſuſpecteque: & infames deſiderant: lector peritus ergo cōſideret poti⁹ quāta

arte: quanto ĩgenio utendum fuit in cauſa pręſenti: in qua de inſidiis contra Cęſarem agebatur. Cicero parti ſuę beniuolu; Cęſarem compararet ꝗ elegantiſſime facit. Nihil enim omittit ex his quę poſſint: ne dum homines alienatos a nobis: ſed lapideos prorſus ac ferreos ad beniuolentiam commouere. Captat equidem hic beniuolentiam a perſona Cęſaris auditoris: & a perſona deiotari: a perſona aduerſariorũ ipſos in odium inuidiam & contemptionẽ adducendo. Arte autem ipſa in hoc exordio beniuolum ſibi Cęſarem facere non poterat. Nam res ipſa: & cauſa per ſe ipſam cõſiderata: potius ſibi alienum reddebat prętertim anteq̃ eſſet ueris aut probabilibus rõnibus cõfutata: quod nundum in exordium factum erat ſed ab ipſa re: & cauſa beniuolentiam poſt captauit q̃ cito potuit. prima uidelicet particula confirmatõnis breuiſſime abſoluta cu; incipit rationes aduerſariorum cõfutare ubi ait. En crimẽ en cã. Cur rege; fugitiuus dominum ſeruus accuſat ꝛc. Ibi enĩ aduerſariorum cauſam per contẽptõem deprimendo beniuolentiam a re capta. nec enĩ conuenit eam captari alia in parte q̃ in exordio. Nã licet attentos dociles & beniuolos facere effectus ſint magis inconuenientes exordio: poſſunt tamen ĩmo debent in qualibet alia parte orationis re id promittente comparari: ut uult Cicero Quintilianus: & alij qui de arte oratoria rite ſentiunt. ſed ut ſequamur qđ ĩcepimꝰ captat eleganter Cicero beniuolẽtiã a pſona Cęſaris: cum dicit rẽ inſolitã inauditam regẽ. ſ. eẽ reũ capitis ĩ ſuo dũtaxat piculo non eẽ nũq̃: p h̃ eĩ occulte Cęſarẽ ſup cęteros hoĩes magnificat: cum oñdit in ſuo nõ ſolũ piculo licẽ qđ alios nõ liceret. Itẽ cũ dic̃ ſe timore iuſto ex conſideratione ſuę pręſtantis ſingulariſq; naturę liberari: quod enim per ſe conſideratum graue fit iniquum dicẽ. ſ. apud eum de facinore contra quem arguatur facinus eſſe factum per Cęſaris patientiam fieri dicit ęquiſſimum. Item cũ dicit ſe tantum timere quid ſit de deiotaro iudicaturus q̃ intelligere: quid uellet de ſe ipſo iudicari. Apparet enim hic q̃ expectatõ iudicio cęſario ſit: & q̃ ſit exiſtimatõ de cęſarea uolũtate. Itẽ cũ dic̃ ſe ĩ uultu oculiſq; eiꝰ acqeſcẽ: q̃ ſolus ipe

Cęſar ſuppleat defectum concurſus populi.Ro. & unus ipſe ꝓ uniuerſo populo ſatis ſit.Item cum per fidem:cōſtantiam: atq; dementiam ſuā implorat:& per dexteram ſuam:non tam in pręliis:q̄ in promiſſis:& fide firmiorem.Item cum dicit cū ſolere facile & ſemel exorari:nec ullum inimicum eū placaſſe qui ſenſerit poſtea in animo ſuo ſimultatis reliquias reſediſſe ſic in hoc exordio beniuolentiam captare ſtudet Cicero a pſo na cęſaris: & cum nos Cicero in arte doceat beniuolentiam a noſtra pſona captare:intelligamus contineri perſonā illius ꝓ quo oratur ſb oratoris pſona: ſic ꝙ pręcepta eadem in utraq; perſona ſumenda ſunt.Hoc tn̄ ſciendum ꝙ eoꝝ pro quib⁹ di cimus debeamus uberius laudare:uel facta:uel uitā.pſonaru; uero rerum laudatio moderate tractanda eſt.Itaque cum mō captat beniuolentiam a pſona deiotari.bis idem uſus eſt mo dis quos inſtituit in arte ſeruandos.Cū a noſtra perſona eſſe mus beniuolentiā captaturi. Captat enī ꝑ cum officia regis in rē.p.dicit eſſe collocata: cūq; ob merita illa aſſuetum ornari a cuncto ſenatu:& cum hoc ſtatu profert incōmodū ſuū: ut hic ſcilicet talis rex mō neceſſitatem hēat defenſores cōtra crimē atrociſſimum.Item cū dicit oēs ciues ſi in foro diceret illi re gi eſſe fautores qui in bellis romanis ſuam conſumpſit etatē. Item cum dicit ſibi recordanti beneficiorum deorum immor talium: & ſenatus in rege deiotari nullo modo oratione; poſſe deficere.Item cum incommoda regis profert oſtendens eum eſſe affectum nonnullis incommodis & detrimentis propter offenſionem animi cęſaris.Et hac ſpe fretus inimicos regis eū accuſare.Item cum cęſarem deprecatur ſummiſſe pro rege de iotaro:& hoſpicij ſanctiſſime celebrati cu; eo memorem facit. A perſona autem aduerſariorum beniuolētia; captat: adducē do ipſos in odium:cum eorum crudelitatem & impietatem ex probando commemorat:& cum maliciam corrupti ſerui cōfi dentiamq; inſidioſam:atq; improba; eorum ſignificat.Item ī īuidiā adducendo cum oñdit eos pl⁹ in cęſaris ira & ſua cū illo amicitia q̄ in cāę ueritate cōfidē.Itē in cōtēptū adducēdo cū eos dic̄ nō ualē:neq; īgenio:neq; uſu:neq; exercitatōe reꝝ.

& cum ſibi uilitatem conditionis ſeruilis improperat. Sic exordium hoc conficit Cicero ingenio: atque arte mirabili multaque in eo ſunt ut in aliis ab illo eloquentię fonte manantib⁹ quę clarius intellectu percipere poſſumus: q̄ exprimere per ſermone; . omnia enim apud eum plena ſunt artis: & illius ſuę dicendi inextimabilis facultatis. Narratio

q Vanq̄ cui ſunt inauditę &c. In hac oratione in qua negaẽ factum opus nulla narratione defendenti fuit. Et exordio poſito potuit: aut diuidere: aut confirmare: aut confutare. Nam illa narratio quę aperit cauſę ſubſtantiam accuſanti magis eſt propria: quā poſitā ab accuſatore non debet orator idoneus in defenſione repetere: faciens de ipſa unam ſeparatā partem orationis. ſed decet per ſingulos locos ire diluendo quę ab aduerſariis ſunt narrata: eamq; cauſe narrationem particulam explicare confirmando aut confutando. quo facto inueniſſe orator expreſſiſſe totam narrationis ſeriem: eamque ſil' agendo aliud ad ſuum proficuū conuertiſſe. Cum igitur Cicero in hac oratōne non haberet integram accuſationem poſt exordium in narratione repetere: alia uſus eſt narratōne anteq̄ ueniret ad confirmationem: quę quidem narratio ſibi utilis uiſa eſt: ut ſi cęſar haberet auimum iratum contra deiotarum propter ante acta deiotari: quia aliquo tempore fuiſſet contra cęſarem cum Pompeio: ipſe animum ſuum hac prius rei expoſitione in qua narrat & excuſat ante acta deiotari: ut poſtea ad hanc cauſam non ſic difficilem eius animum inueniret. Itaq; alicui forte poteſt hanc quā uoco narrationem plus habere de exordii ratōne eo q͂ animum pręparet: & cōciliet auditoris. ul' plus habere de rōe cōfutatōis eo q͂ ea q̄ obiici poſſēt purgat. Sed nec cōciliatō: nec purgatō hic auferūt talis narratiōis nā;. qm̄ narratio una eſt ut ait Cicero cū exponim⁹ rem geſtam: & unūquodq; trahim⁹ ad utilitatē nr̄am uīcēdi cā: q̄ narratō ptinet ad eas cās de qb⁹ iudiciū ē futuꝝ. Et hęc eſt illa narratō q̄ ꝑncipal'r ſpectat ad cā; ſñ q̄ cognoſci cā nō pōt. Aliẽ eſt narratio quę intercurrit nonnunq̄: aut fidei: aut criminationis: aut tranſlationis: aut alicuius operationis: aut laudationis cauſa.

Et huiuſmodi eſt iſta narratio quā hic prępoſuit ut anteacta purgādo animū cęſaris appararet: & eſt diuiſa in partes duas. Nā narrata cauſa qualiter deiotarus cum Pompeio fuit. oſtē ſo ꝙ poſt fuerit amicus cęſaris: & ab ipſo cęſare remuneratus proponit breuiſſime principalem partem accuſationis: quę ꝗ grauior eſt cauſa. Primo īcipit purgare. pars iſta eſt ibi. Is igi tur non modo a te periculo liberatus. ubi proponit hanc partē principalem ſuper qua uult fundare confirmatiouem. Et eſt ſi quidem iſta narratio illuſtris & clara & artificioſe compoſita. Nam eſt & breuis & dilucida & uериſimilis: & per partes ſin gulas cum artificioſa purgatione coniuncta: ut apparere pōt eam accurate conſideranti.

Confirmatio.

q Vod tu niſi cum furioſiſſimum &c. Hic eſt confirmatō parua uſque ad eum locum qui incipit cum inquit in ca ſtellum &c. Vbi incipit confutatio. exponit enī hic aliqua ſua argumenta cum aſſeueratione. In ſequenti autem parte diſſol uit locos contrarios. Quapropter particulam hanc a ſequenti diſtinxit: in qua arguit Cicero per probabile a uita deiotari cū ipſius integritatem & honeſtatem uitę mores. conſtantiam. probitatem. religionem. & fidem prędicat. arguitque per pro babile a cauſa: cum oſtendit deiotarum ſolum ex cogitatione tanti ſceleris fuiſſe contra ſūmū omnium gentium ac popu lorum arma excitaturum: & per conſequens maxima incōmo da ꝓlapſurum. Fit ex arte enim defenſio per probabiie a cau ſa: cum defenſor negat cauſam ſibi fuiſſe maleficij aut illam extenuat. Quanto ergo magis erit iſta defenſio per ꝓbabile a cauſa: cum defenſor hic Cicero oſtendit non ſolum cauſam fuiſſe deiotaro Cęſarem occidendi: quia uel appeteret cōmo da: uel declinaret incommoda. ſed hanc unam fuiſſe cauſam ſui exicij. uidelicet ſi feciſſet uel & ſi cogitaſſet hoc ſcelus: nec ipſum deiotarum hoc ignorare potuiſſe demonſtrat cum pru dentem eum prędicat.

Confutatio.

c Vm inquit in Caſtellum &c. Hic incipit confutatio quę eſt uſque ad eum locum. reliqua pars accuſationis &c.

ubi incipit diuiſio eorum: quę purganda reſtant in coniecturali conſtitutione defendens plurimū indiget confutatione: per quā ſuſpitiones oppoſitas extenuet diſſoluet. Ideo hic Cicero bonā partē habuiſſe orōnis in confutādo conſumpſit. diluere itaq; incipit primū locū qui uidet̃ eſſe pars prima grauiſſimę & principalis accuſationis. Et cum hui⁹ conſtitutionis ratio (ut ait Cicero) in ſex partes diſtributa ſit. uidelicet probabile: collationē: ſignu; argumentū: conſecutionē: & approbationē. quibus partibus uti debet accuſator accuſando defenſor defendēdo. Videam⁹ quō partibus his & harum particulis arguat Cicero. Arguit ſiquidē primo in genere ſigni ex parte occaſionis idoneę non quęſitę: & idoneę pręteritę uel omiſſę: cum dicit id maleficium occultius: & magis idoneę potuiſſe fieri per uenenū: & tamē illo modo nō eſſe nec dici eſſe tētatū. Arguit per probabile a cauſa: ut ſupra fecit in confirmatōne: cum dicit ſi eum palam interemiſſet omniū fuiſſe in ſe odium excitaturū. Arguit iterum in genere ſigni ex parte ſpei celandi: cum oſtendit ſpem celandi in beneficio eſſe potuiſſe: in eodem uero non potuiſſe: & tamen non ueneficiū accuſari. Arguit ite℞ ex genere ſigni ex parte loci temporis & ſpatii cum dicit nō fuiſſe magnū ac difficile armatos in loco inſidia℞ per illud tēpus fuiſſe retētos uſq; ad aduētum cęſaris ad eū locū neq; cauſam fuiſſe loci mutandi & ſpatii prolatandi a lotione ad finē cenę. Et arguit etiā in genere argumēti prout ſumit̃ argumētum pro una parte ex illis ſuperius noīatis: in quas ratio coniecturalis conſtitutionis diſtributa ē: cum Cęſarem obſecrat: ut illi⁹ temporis repetita memoria: ſi ibi ubi dicant inſidias collocatas a Deiotaro aliquid tumultuoſum aut trepidū ſenſit: uel potius uidit ac ſenſit omnia quieta ac placata: & ex hominis grauiſſimi & ſanctiſſimi diſciplina qđ eſſe profecto non potuiſſet animis maculatis: & ad inſidias apparatis. nam inſidiarū ipſarum ſignū aliquod uiſum eſſet. Arguit etiā in genere approbationis per locum contra teſtes: cum confutat dictum Philippi medici: qui ſe omniū conſciū eſſe dicebat. Nam oſtendit eū ſcire nō potuiſſe: quia rex ſapiētiſſimus nō miſiſſet eum Romā ſi fuiſſet cōſcius tanti ſceleris. &c. Nec fratres ſuos (ut dicebat) carceraſſet & eum ſi nō fuiſſent conſcii eiuſdem facti.

I

Diuiſio purgandorum.

r Eliqua pars accuſationis.&c. Hęc eſt diuiſio eorum: quę purganda extant: quę eſt uſq; ad eum locum ſtatim ſubſequentē. De exercitu dicam breuiter.&c. ubi incipit confutatio diuiſorum. hic notandum eſt q cum diuiſio pars orōnis ad hoc ſit inuenta: ut per eam aperiamus quid cōueniat: & quid in controuerſia ſit: & per eam exponamus: quibus de rebus ſimus acturi. Prima parte in hac orōne uti opus non fuit in qua factum totaliter negabatur. ſecus autem eſt in iuridiciali conſtitutione: in qua factum cōceditur. ſed queriť an iure ſit factum. ibi enim orator dicet aduerſario. conuenio tecum in hoc: quia factum eſſe confiteor. diſconuenio quia iure factum eſſe defendo. tu īiuria factū dicis. hoc autē hic Cicero facere nō habebat propter ſtatꝰ cauſę naturā: Sed etiā nec reliqua uſus fuit poſt narrationem incipiens confirmare uel confutare. ut enī capere poſſu; uidetur Ciceronē tali fuiſſe ratōne cōmotum. conſiderauit enī uim totius periculi in illa cauſę parte conſiſtere qua accuſabať Deiotarus inſidias uitę Cęſaris conſtruxiſſe. Ideo ſubito primo exordium & narrationem ad illam partem purgandam obrepſit: quę magis animu; Cęſaris offendebat unde ſe contraxit ad illum locum: ut in eo ſufficienter abſoluta ſpatioſa oratione ad libitum uteretur. ſic ergo ſuperfluū iudicauit enumerare qď de rebus aut exponere de quibus rebus eſſet acturꝰ: cum quaſi rem unicam cordi haberet illam uidelicet grauiſſimā & principalem partē accuſationis quā bene tunc expoſuit dicens. Is arguitur te domi ſuę interficere uoluiſſe.&c. & īmediate purgare incoeperit ibi. ut dictum ē qua pte non ſufficiēter per confirmationē & confutationē abſoluta reliquas partes accuſationis diuidit per enumerationē & expoſitionem nam duas reliquas partes accuſationis enumerat: & quę ſint exponit.

Confutatio diuiſorum.

d E exercitu dicta breuiter.&c. Hic incipit confutatio partiu; reliquarū accuſationis in diuiſione ſuperius poſitarū. Et licet plura purgari uideanť q̄ in hac diuiſione ſint poſita tamen aduertendum eſt q diuiſio illa omnia quodam generali modo cōplexa eſt: una enim pars fuit q rex comparaſſet exercitum contra

Cęſarem:& iſtam plane confutat ut uides:altera pars diuiſionis fuit in ſpeculis ſemper fuiſſe regem: cũ eſſet animo a Cęſare alieno. & illa pars eſt ualde pręgnãs & generalis.nam omnes accuſationis particulę quę inferiꝰ diluũtur. uidelicet miſſio nũtiorum ad cellium:tranſmiſſio maloꝝ equitum Cęſari:exilaratio in aduerſis cęſaris:& ſcriptio proborum de cęſare ad regem pro pte Blaſſamii ſub illa parte generali de alienitate animi in Cęſarem cõtinẽter quaſi uoluerit accuſator his particulis ſic adductis probare partem illam generalem: ꝙ.ſ.rex in ſpeculis fuerit cũ habuit animum alienum. Itaq; partes has ſingulariter purgat Cicero:& oſtendit nõ habuiſſe regem animũ alienum a Cęſare ſed feruentiſſimum in ſua cõmoda:& promptiſſimũ ad ſubſidia adminiſtranda.& eſt hęc confutatio uſq; locum nihil a me arbitror pręteritum &c.ubi extenuat & cõfutat unam tacitam ſuſpitionẽ: quę uerſari poſſet in mente cęſarea ne cęſar extimaret deiotarum ſibi inimicum eſſe propter mulctã ſibi ĩpoſitã a Cęſarę.hanc itaq; ſuſpitionẽ diluit & purgat Cicero eleganter:ut uides ſubiũctaq; ſibi una ratione firmiſſima ibi. ſed cum de illo labore.&c. Accurrit ad locum propriũ defenſoris:cum miſericordiã cęſaris captare nititur:cũq; accuſatores calumniari oſtendit:cũ legati regii uelint ſua corpa obicere ad detegendã accuſatorũ maliciã:& regis innocentiã demonſtrandam.

Concluſio.

q Vo circa.G.Cęſar.&c.Hic eſt concluſio artificioſus orõnis terminis.Et nota ꝙ Cicero hanc orationẽ iuxta exigentiam cauſę concluſit.Nam cum ipſe dicit in arte noua. Concluſiones triptitę ſint:quoniam conſtant:aut ex miratione: aut amplificatione:aut cõmiſeratione exigente materia concluſionem. Hic aſſumpſit quę ex cõmiſeratione conſtaret. nam oſtẽdit q̃tã calamitatẽ ſentẽtia Cęſaris allatura ſit regibus:aut quantam iocunditatem:quoꝝ alterum optare ſit inimicorum regis:alterum ſuę clemẽtię.cum enim dicat in arte ſi compatione oſtendemus quę nobis futura ſint:niſi cauſam optinuerimus auditorẽ ad miſericordiam cõmoueri.hoc facit eleganter ut uides.& quia cõmiſeratõem(ut ipſe ait) breuem eſſe oportet: quia nihil areſcit citiꝰ lachryma:partem hanc breuiſſime abſoluit. poſſet etiam dici ꝙ

epilogus ſiue concluſio orationis ſuperius inciperet ab eo loco. laboro equidem regis Deiotari cauſa.&c. ab illo enī loco uſq; ad finem intētus eſt ad miſericordiam cōmouēdam: quod ē ꝓpriū epilogis in quib⁹ toti debēt affectus effundi.

r Eſtat ut hic argumentationē rhetoricam oſtendamus: ex quinq; partib⁹ conſtitutam: quę poſt narrationē in confirmatione tractata eſt: cuius quidem argumētationis propoſitio eſt expoſitio illa grauiſſime & principalis accuſationis ſuperius cum ante factorum regis narratione in fine cōiuncta illa uidelic; particula. his igitur nō modo arte periculo liberatus: ſed honore ampliſſimo ornatus arguitur te domi ſuę interficere uoluiſſe.&c. Particula ſiquidem iſta eſt propoſitio argumētationis quam l; probare non uelit eius oppoſitum demonſtrare. per eam tamen clare oſtendit ſummatim quid ſit quod probare uelit: quia eius uidelicet falſitatem & propoſitione ſic poſita rationes pricipio confirmationis adducit ibi uidelicet ꝙ tu niſi eū furioſiſſimū.&c Hic enī eſt ratio. Nam hac breui ſubiectione quod intendit ueꝝ eſſe demonſtrat. Demonſtrat ſiquidem contrarium opinionis: quā intendit Cicero non poſſe cęſarem cogitare niſi furioſiſſimum illum extimet qui eſt prudentiſſimus: ut enī omittam cuius tanti ſceleris.&c. Hic eſt confirmatio rationis. nam plurib⁹ argumentis corroborat breuiter expoſitam rationē. Apparet enim quomodo ualde corroboratur quod dixit in oratione oſtendēdo. poſt poſitis aliis argumētis quanta fuiſſet dementia id appetere propter quod omniū contra ſe unū regum: ac gentium aīos incitaret: quę dementia in rege prudentiſſimo eſſe non poterat quāq̄ hoc loco.&c. Hic eſt exornatio qua utitur in hac magna materia rei honeſtandę & collupletandę cauſa. confirmata iam argumentatione ut uides honeſtat cauſam ſuam: cum de ſingularib⁹ regis moribus probitate conſtantia atq; honeſtate cōmemorat. Quod igitur facinus.&c. Hic eſt complexio quę concludit breuiter colligens partes argumentationis: ut clare patet. & eſt uſq; ad confutationē ſequentē. & nota ꝙ ꝑticula iſta: quę cōplexio argumētationis noīaṫ. eſt etiā epilogus ſiue cōcluſio cōfirmatōnis: l; nō ſignauerim: cū de confirmatione tractarem.

De Elocutione.

u Ltimum eſt ut de reliqua parte orationis rhetoricę: uidelicet de orationis elocutione uideam⁹: de qua plane per omnia ſic dicẽdum ut ſupra in pompeiana eſt dictum. Et de his ſili ter ẽ exornationib⁹ pſcrutandum.

Colores.

f Vgitiuos autem dominum accuſantes: & dominũ abſentem. ꝛc. Conduplicatio eſt.
Cũ uidebã cũ uerba audiebã. ꝛc. hic ẽ ſimiliter deſinẽs.
In tuis oculis in tuo ore. ꝛc. Diſſolutum ẽ.
Spectarem curiã intuerer forũ. ꝛc. diſſolutũ ẽ.
Iſtam inquã diſſeram. ꝛc. conduplicatio ẽ.
Sed omnii metu liberauiſti: hoſpitẽ ignouiſti: regẽ reliquiſti. ꝛc. diſſolutum ẽ. Item ſimiliter deſinẽs.
Nihil ille de conditionibus tuis. ꝛc. repetitio ẽ.
Ignoſce ignoſce Cęſar. ꝛc. Conduplicatio ẽ.
Quãti honoris p. rei: quãti ſenatus. ꝛc. repetitio ẽ.
Itaq; Gn. pom. bella uictoria triũphos. ꝛc. repetitio ẽ.
A Pompeio diſceſſit ſpem infinitam proſequi noluit. ꝛc. diſſolutum eſt.
Ille exercitũ G. domici. ꝛc. Repetitio ẽ.
Vt enĩ mittã cui⁹ tanti ſceleris. ꝛc. Occupatio ẽ.
Cuius tanti ſceleris fuerit. ꝛc. repetitio ẽ. Itẽ diſtributio.
Omnes reges quorũ multi erant finitimi. ꝛc. repetitio ẽ.
Quis conſideratior illo quis rectior. repetitio ẽ.
Nota tibi eſt hominis probitas. G. Cęſar noti mores. ꝛc. diſſolutum eſt.
Deiotari integritas grauitas uirtus fides. ꝛc. Articulus ẽ.
Quod igiť conari occultius. ꝛc. Contrariũ ẽ.
Qualis rex athalus in populũ africanũ fuit. ꝛc. exẽplum ẽ.
Repeto illius tẽporis memoriã. ꝛc. diſſolutũ ẽ.
Num quę trepidatio: nũ quis tumultus. ꝛc. repetitio ẽ.
Nõ quęro quaſi ueriſiľe nõ ſit. ꝛc. occupatio ẽ.
Non arbitror: nõ audiui. ꝛc. diſſolutũ ẽ.
Pecuniam dedit exercitũ aliud. ꝛc. diſſolutũ ẽ.
In regẽ iuſtum ſeuerũ grauẽ fortem. ꝛc. articulus ẽ.
Qui igiť adoleſcens nõ tãta gloria prędit⁹. ꝛc. Cõtrariũ ẽ.

Q; ſe iactare:q̃ oſtentatione.&c. repetitio ē.
Non ficto crimen inſectari.&c.repetitio ē.
Sit in dominatu ſeruitus in ſeruiture dn̄atus.&c. Contētio ē.
O tēpora o mores.&c. Exclamatio eſt.
Gn.ille Domitius.&c.exemplum eſt.
Conſulem cēſorē pontificē maximū.&c.articulus ē.
Sed tamē ille inimico ſeruū.&c.contētio ſentētiarū ē.uſq; ad eū locū ad ſemel iſte eſt.
Non ne cum eſſet productus.&c.repetitio eſt.
Vexatos uerberatos.&c.articulus ē.
Et quē uos liberi in ſumma reipublicę libertate.&c.cōtrariū ē.
Et enim ſi antiocbus.&c. exemplum eſt.
In aſia capadotia ponto.&c. articulus eſt.
De magnitudine animi grauitate cōſtantia.&c. articulus ē.
Memoriā tuā implorat.&c. diſſolutū eſt.

Explicit pro rege Deiotaro.

Argumentū orōnis pro Aulo Cluentio babito.

a Vlus Cluentius babitus & ſtatius albius opianicus Romani ciues ambo ex municipio larinate fuerunt adinuicem inimici: Nam cum cluentius matrem ba beret nomine Saſiam mulierē libidinoſam atq; im piam: & ſibi etiam inimicam: eo ꝙ contra pbas & familię decus eiecta per diuortium filia ſua ſorore cluentii ipſa generi ſui auri Melini adoleſcentis nuptiis īmixta non ut mater iam babebatur: & colebatur a filio matris impudicitię non amico: cum inquā ba beret banc matrem cluentius melino illo adoleſcente iam mor tuo: & per ſcel⁹ opianici trucidato ipſi opianico matrimonio co pulatam: & opianicus uellet marciales quoſdam deditos ſacris martis liberos romanoſq; ciues eſſe defendere cōtra ius & uolū tatem larinacium. Cluentius uero cauſam banc ageret contra opi anicum uebementer opianico factus eſt inimicus. unde ut Cice ro aſſerit.ac ut multa bona cluentii ab inteſtato deuoluerētur ad

Saſiam ſuam uxorem illis matrem cum ueneno curauit tollere. quod cum Cluẽtio eſſet indicatum comperto apud ſcamandrũ libertum fabritiorum ueneno accuſauit primo Scamandrum & obtinuit. Deinde accuſauit illum Fabritium patronum ſcamandri & iterum obtinuit. itaq; patrono libertoq; damnatis cum cuius cauſa ueneficium hoc fieri dicebatur opianicum accuſauit. Opianicus accuſatus ſcaleno iudici pecuniam grãdem dedit ad quoſdam alios iudices corrumpẽdos: quam pecuniam cum ſcaleno aliquibus iudicibus promiſiſſet: deinde abnegauiſſet aſſerens ſe ab opianico deſtitutum: ut eos opianico infeſtos faceret pecuniam ipſe ſumpſit: & opianicum cõdẽnauit. uolebat enĩ ut dicit Cicero opianicum damnari pro ſe ſolo retẽta pecunia q̃ ea diſtributa per reliquos iudices eum abſolui. & ſic opianico a ſcaleno & ab aliis omnib⁹ prę quĩq; damnato. Cum fama eſſet illo in iudicio uerſatam eſſe pecunię intentionem ingens inuidia eſt in cluentium ſuggeſtionibus. L. Quintii. tribuni plebis & defenſoris opianici concitata. iactabat enim tribunus in populo hominem innocẽtem per pecuniam condemnatum. Cicero itaq; cum Cluentius annos octo hac flagraſſet inuidia: fereq; in opinione; hominum fixum eſſet innocentem opianicum pecunia Cluentii condemnatum. hac ipſum oratõne notabili hoc purgat a crimĩe Cunq; cluentius accuſaretur aliis crĩbus mr̃is eius ĩpulſu ut q; u; opianicũ iam dãnatũ & exulẽ uenari feciſſet. qđ quia idem facẽ uoluiſſet in filio opianico adoleſcentẽ cicero ipſum egregie hac mirabili oratione defendit.

Genus cauſę in quo hęc habet̃ or̃o.

b Aec oratio eſt in iudiciali genere cõſtituta. Habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione. Nam accuſatus Cluentius hac oratõne a Cicerone defenditur. Demõſtratiuum qđ in uituperatiõe opianici & laude Cluentii habetur eſt incidẽs Nam accomodatur ad defenſionem principaliter hic intentam.

Conſtitutio cauſę in qua hęc habet̃ or̃o.

u T plane intelligamus in qua conſtitutõne hęc oratio habeatur uideamus quę intentio: quę ue depulſio ſit in cauſa.

Intentio autem accuſatoris. hęc eſt: Iudicium pecunia corrupiſti. A. Cluentii ut tuus inimicus opianicus damnaretur. Item ut eam de omnibus obiectis principalibus criminib⁹ coniungam⁹ unamq; faciamus intentionem. A. Cluentii hunc adoleſcentem opianicum in eius nuptiis ueneno tollere uoluiſti. Item patrem hui⁹ iā damnatū opianicum de medio ſuſtuliſti. Depulſio uero Cluentii ad hęc omnia talis eſſe comprehenditur. iudicium non corrupi. tollere hunc adoleſcentem opianicum ueneno nō uolui patrem huius opianicum iam damnatū ueneno non ſuſtuli. quare cum ſit ſimplex hic negatio facti in depulſione ad principalē intentionem accuſatoris appareret q͂ conſtitutio principalis eſt coniecturalis. iuridicialis autem abſoluta & legitima ex ſcripto: & ſententia. conſtitutiones hic incidunt ut ſuis diceť in locis.

De rhetoricę partibus hic conſiderādis.

d E inuentione memoria & pronūciatione dicendum ut ſupra dictum eſt in pōpeiana. Diſpoſitio uero hic eſt in partibus orationis non ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accomodata. Primo enim ponit exordium inſinuatione permixtum. deinde diuiſionem. deinde narrationem cum quadam confirmationis parte coniunctam. deinde puram confirmationem. deinde confutationem. deinde regreditur ad confirmationem in conſtitutōne legitima ex ſcripto & ſententia. deinde inſerit confutationem ad quędam obiecta. deinde confirmat in conſtitutione principali cauſę: uidelicet coniecturali. deinde concludit ſed concluſionis finis & orationis nō habetur.

De partibus orōnis exordium.

a Nimaduerti iudices. &c. Hęc oratio inſignis hic incipit: & orationis exordium quod mirabile eſt & incredibili miniſterio atq; arte confectum. Nam cum eſſet dubium genus cauſę eo q͂ huic ſuſpitio corrupti iudicii iuniani & cęteri ueneficii crimina obiecta Cluentio ante ipſorum diſſolutionem quandam turpitudinem ad cauſam uidebātur afferre. hinc honeſtas ex perſona cluentii & perſona Tullii defenſoris ipſius oriri uidebatur in cauſa: ut enim uult Ariſtoteles primo ſuę rhetoricę Orator ap

parens qualis quidam hic eſt amicus & bonus melius perſuadet fert equidem per ſe qualitatis ſpeciem: quę honeſtat cauſam ſuã & iuxta Quintiliani ſentẽtiam non ſolum aduocati defenſionẽ ſed etiam teſtis fidem affert. Cicero itaq; talis orator & uir qd mirum ſi honeſtatem afferre poſſet ad cauſam quam ipſe defenderet. qq in hac cauſa Cluentiana ipſum fuiſſe gloriatum tenebras effudiſſe iudicibus Quintilianus libro quarto oratorię inſtitutionis capitulo an rhetorica ſit ars. Cum igitur ut dixi eſſe dubium genus cauſę: atq; ab hoc accomodandum eſſet exordiũ beniuolentię captatiuũ. Cũq; iam in animis hominũ inſediſſet opinio tribunitia ſuggeſtione conflata corruptum iſtud a cluentio fuiſſet iudiciũ: atq; ob id ex arte inſinuatione foret utẽdum quę adhiberi docet in arte: quoniam eſt perſuaſus auditor huic hoc Cicero duplici reſpectu exordium cũ inſinuatione ꝑmiſcere: cum in genere cauſę dubio nil obſtaret quin exordiri aperte poſſet imo ex arte deberet: & opinio illa quę quodãmodo fixa in animis iudicum timebat̃ inſinuatione requireret̃. Ergo ut hic fecit egregie: & mirabiliter uideam⁹. Primo enim per inſinuationem ad ſe audienda allicit auditores pollicendo de eo ꝙ aduerſarii firmiſſimũ ſibi adiumentum putarint ſe eſſe dicturum cuꝫ aſſerit ſe animaduertiſſe orationem oratoris contrarii in duas partes eſſe diuiſam: quarũ altera niti & confidere magnopere uidebatur inueterata inuidia iudicii Iunianii: & ꝑte alia in qua non ita uidebant̃ confidere breuiter recitata: dicit ſe uelle ſeruare eandem diſtributõnem in reſpondendo: ut omnes intelligant nihil eum ſubtergere uoluiſſe reticendo: nec obſcurare dicẽdo. Sic igitur cum oſtendit ſe uelle ad illa adinuenta aduerſarioꝝ firmiſſima & ſ̃m eorũ ordinem reſpondere uſus eſt uno ex modis inſinuandi qui in arte ab eo docet̃ auditore perſuaſo: & etiaꝫ iuxta Quintiliani ſentẽtiam hic eſt uſus inſinuatione & ꝑtitione dicẽdorũ: ut inſinuaret utilius. deinde apto exordio beniuolentiam captat ab auditoꝝ ꝑſona: apiẽdo quę de his exiſtimatio & quę iudicii expectatio ſit: ſimulq; proferendo eoꝝ laudabilẽ conſuetudinem iudicãdi: cum cauſę difficultate mõſtrata apte teſtatur rem illã ſe in illa difficultate cõſolari: ꝙ ita audire de criminib⁹

conſueuerunt:ut eorum diſſolutionem quęrant ab oratore.&c.& ut attẽtos faciat exponit qualiter ſit acturus.deinde iterum beniuolentiam a perſona auditorum captat cum dicit neminem ciuẽ ſine ſuo ac talium hominum ſubſidio inuidię poſſe reſiſtere.deinde ut & inſinuando & beniuolẽtiam ſimul ab auditorum perſona aperte captando ad ſe auditores alliciat. Primo dubitatione utitur quid potiſſimum ſit dicturus:aut cui loco reſponſurus cum admiratione ut debere fieri docet in arte:cum dicit ſe quo uertat neſcire.ubi ut ait Martianus utitur figura quę dyaphoreſiſ uocatur:quę utilis eſt ad generandum crudelitatem.Nam ut ait Quintilianus libro nono oratorię inſtitutionis.capitulo de figuris ſententiarum affert & aliquam fidem ueritatis crudelitatis dubitatio conſimulamus quęrere nos unde incipiendum: unde deſinendum quid potiſſimum dicendo:an omnino dicendum cuiuſmodi exemplis plena ſunt omnia.& ſubiungit ipſe Quintilianus exemplum huius loci Ciceronis.deinde enumeratis quę negare non poteſt & quaſi formidata difficultate euellendę illius opinionis:ut iudices ſibi conciliet ſeſe ad id impotentem oſtendit:cum dicit non eſſe ſui ingenii ſed auxilii ipſorum iudicum ipſius innocentię:ſic in hac calamitoſa fama quaſi in aliqua perniitioſiſſima flamma atq; cõmuni incendio ſubuenire. Deinde oſtenſo q͂ in iudicio falſa inuidia ualere non debeat:rogatiſque iudicibus ut huc nihil pręiudicati afferant:eos ſibi facit attentos innuens ſe dicturum:quę ante nõ ſciuerint.Cum eos deprecatur ut patiantur eum ſuum dicendi ordinem conſeruare:& perorata cauſa ſi quid erit praeteritum tunc requirant : quaſi per hoc innuens nihil relicturum:ſed omnia patefacturum:quibus uere poterunt remota inuidia iudicare. Deinde etiam ut ſibi ualde attentos ac dociles auditores compararet: cum demonſtrauerit ſcire ſe ad quantum difficilem cauſam accedat dicit. ſi quis deus ad ſe audiendum beniuolentiam iudicum conciliarit effecturum ſe ut intelligant:nihil tam timẽndum q͂ inuidiam:nihil tam optandum q͂ ęquum iudicium. Deinde iterum a perſona iudicum auditorum beniuolentiã captat:aperiendo quę expectatio ſit eorũ iudicũ:dicit ſe ſperare locũ illum atq; conſeſſum quem inimici

fore Cluentio horribilem putauerunt miſerię illius futurum portum atq; profugium. deinde facit attentos ac dociles rogando ut attente audiant.&c. Et hęc pauca de hoc artificioſo principio dicta ſint.

Diuiſio.

c Orripuiſſe dicitur A. Cluentius.&c. Hic eſt diuiſio pars una orationis qua hic eſt uſus egregie ſm eam ſui ſpeciem quę expoſitio nominatur. res enim de quibus eſt dicturus exponit hic breuiter & abſolute: cum ſe dicit oſtenſurum neminem unquam grauioribus teſtibus in iudicium uocatum. Deinde ea facta prẹiudicia ut abſolui nullo modo opianicus potuerit. deinde his demonſtratis oſtenſurum quod requiri intelligat pecunia tentatum eſſe iudicium non hac cluētio ſed contra cluentium: & facturum ut intelligant quid in ea cauſa tota ipſa res tulerit error affixerit & flarit inuidia. Et primum ſe facturum id ex quo.&c. ut hic exponēdo prẹdicit ita perficit orando. Viſa tamē quibuſdam fuit reprehenſibilis iſta partitio: ut ait Quintilianus: qui cū eis contra Ciceronem hoc loco ſentire uidetur. Nam uult ipſe in unius criminis uaria defenſione ſuperuacuam eſſe partitionem omnes modos defenſionis colligentē: ut ſi quis ita partiatur dicam non talem eſſe hunc quem tueor: ut credibile uideri poſſit homicidium: dicam occidendi cauſam huic non fuiſſe. dicam huic eo tēpore quo homo occiſus eſt trans mare fuiſſe. Et ideo paulpoſt hoc ſubiungit ipſe Quintilian⁹. Itaq; non defuere qui Ciceronis illam pro Cluentio partitionem improbarēt: quam ſe dicturum eſſe promiſit. primum neminē maioribus criminibus grauioribus teſtibus in iudicium uocatum q̄ opianicum. deinde prẹiudicia facta ab his ipſis iudicibus eſſe a quibus condemnat⁹ Poſtremo iudicium tentatum pecunia non a Cluentio. ſed contra Cluentium. quia ſi probari poteſt quod eſt tertium nihil neceſſe fuerit dicere priora. hęc ille libro quarto oratorię inſtitutionis. capitulo de partitione cuius & ſi me ualde ratio moueat: ut ſecum ſentiam: tantum ita me flectit: & uincit auctoritas Ciceronis: ut cogitare non poſſim quicquam in ſuis orationibus uitioſum. prẹpoſuit uero de induſtria ptē hanc narrationi quā ſeq debeat ordine profecto ab artis inſtitutōe: q̄ ē ei⁹modi narratio

ut in ea multa confirmatio miſceatur. Si ergo uolebat prius qd eſſet confirmaturus exponere opus erat: ut partem hanc pręponeret narrationi.

a Bs te peto Opianice. &c. Antequā Cicero ueniret ad cauſaꝫ ut uitaret īuidiam: quia cōtra mortuum diceret iam damnatum ab eius filio ueniam petit: oſtendens neceſſitatem huiuſmodi dicendi: & ad narrationem a longe repetēdam illico deſcēſurus: ne id moleſte patiantur iudices deprecare. curauit enī ſummo ſtudio ut narraturus inueniret animos ſine ulla inuidia pręparatos.

Narratio.

a Vlus Cluentius fuit pater. &c. Hic eſt narratio pars una orationis: cuius narrationis initium ſumpſit Cicero a perſona poſita: cum accidētibus ſuis quod fieri debere ex arte quādo id perfuturū eſt: & ideo hic factum eſſe memorat Quintilianus libro quarto oratorię inſtitutionis. capitulo de narratione. & licet longa ſit illa narratio non eſt tamē aliena a pręceptis: quę de breuitate narrationis in arte dantur a Tullio. Si quis enim bene conſiderat quāta & quam probabili narratione fuit opus: ut rem & cauſam ſuam iudicibus comprobaret non mirabitur paulo longius exordii rei demonſtrandę petiiſſe: quod fecit ut ipſe teſtatur ut cognitis prīcipiis facilius extrema cognoſcerent. Eſt ergo breuis dicenda narratio non quidem ſm ſe: ſed reſpectu materię & cauſę eſt dilucida & ueriſimilis: ut eſſe debet ex arte narratio. Primo enī unde neceſſe erat incipit ac ne quis obiicere poſſit prīcipii narrationis remotione: & quaſi & ab euo hoc eſt animis remoto principio ipſum inutiliter incoepiſſe: cum incipiat a patre Cluentii. ſciendum ꝙ incipit ab eius morte: ut oſtendat primo fomenta maternarum inimicitiarum cum Cluentio: quę ſciri nō poſſent: niſi nuptię Cluentię ſororis Cluentii ſecutę mortem patris utriuſqꝫ narrarentur. circa quas nuptias narrādo uſus ē Cicero excurſione laudabili dicens. O mulieris ſcelus incredibile: & pręter hanc unam in omni uita inauditum. O libidinem effrenatam & indomitam. O audiciam ſingularem nō me timuiſſe: ſi minus uim deorum hominumqꝫ famam: at illam ipſam nocteꝫ faceſqꝫ ipſas nuptiales: non limen cubiculi: non cubile filię: non

parieteſq; deniq; ipſos ſuperiorum teſtes nuptiarum. hoc enim loco & in hac excurſione demonſtrauit eľgāter ſe ui quadā eſſe affectum ſicut fieri oportere in hui⁹modi excurſionibus Quintiliano placet. fecit autē mirabiliter Cicero ut auditorum animos impleret affectibus: qui quidem affectus in animis generādi ſūt ab oratore ꝑ ſermones paſſionales. ut uult Ari. in ſua rhetorica q̄les hi ſunt omniū animos contra talem matrē facientis iratos: & inſuper opere ꝓtium eſt in hac cauſa ut cognoſcatur matrem inimicam eſſe cluentio: & quia contra parētes agētibus callida op⁹ eſt arte facit mirabiliter Cicero ut ipſum maternū nomen contra Saſiam matrem animos magis accēderet q̄ contra cluentium. de quo loco nō inutile eſt uidere quid ſentiāt. Quintilian⁹ is ergo libro xi. oratoriȩ inſtitutionis ſic ſcribit. Vnum iam igitur huic loco quod eſt ſane ſumme difficultatis ad dicēdum uidetur: ut quibus ea quȩ ſunt natura parū ſpetioſa queq; non dicere: ſi utrū libet eſſet librum maluiſſemus. non tamen ſic indecora dicētib⁹ quid aſperiorem habere frontem poteſt: aut quid aures hominū magis reſpuūtur: q̄ cum in filio filii ne aduocatis in matrē perorandum aliunde: tamen neceſſe eſt ut in cauſa cluentii abiti: ſed non ſemper illa uia qua contra Saſiam Cicero uſus eſt. non quia ille nō optīe: ſed quia plurimuū refert qua ī re & q̄uo lędat. Itaq; illa cum filii caput palam impugnaret fortiter fuit repellēda. duo tamen quȩ ſola ſuperant diuinȩ Cicero ſeruauit. primū ne obliuiſcatur reuerētiȩ quȩ parentibus debeť. Deinde ut repetitis alterius cauſis diligētiſſime oſtēderet q̄ id qd' erat in matrem dicturus non oporteret mō fieri: ſed etiā neceſſe eſſet. Primaq; hȩc expoſitio fuit q̄q̄ ad prȩſentem quȩſtionē nihil pertinebat adeo ut in cauſa difficili atq; perplexa nihil prius intuendum credidit q̄ quid deceret. Fecit itaque nomen parentis nō filio inuidioſum. Sed ipſi inquam dicebatur. ꝛc. Hȩc Quintilianus elegantiſſime proſecutus eſt: etiam Cicero narrationem uſq; quo erat oportunum. uſq; uidelicet ad opianici damnationem & inuidiam concitatam: & ea quȩ id iudicum ſunt ſecuta: ac ut egregie ſeruet reliqua documenta breuitate intuenti uidere perfacile. deinde q̄ dilucide narret apertuȝ eſt. nam ut quicquid primo geſtum eſt ita primū exponit: & rerū ac tēporū ſeruat ordinem: & reliq̄ adīplet

quę pertinēt ad narrationem dilucidam faciendam: quę dimitto legētis indagini: ne prolixior ęquo ſim. utraq; etiam uериſimilis ſit: quia ut mos: ut natura: ut opinio poſtulat dicat ſpatia tēpoꝝ perſonarum dignitates: conſiliorum rationes: locorum oportu nitates conſtent uidere facile orationē legenti. Ego uero pertranſeo tantum: ne ſim in re nō neceſſaria lōgior: tamen quia illa tra ctantur ex locis confirmarionis quę cum ipſa narratione miſcen tur in hac oratione. cūq; hęc cauſa eſſet huiuſmodi: ut ſi Cicero narrationem plane ſimpliciſq; uoluiſſet exponere forte maioreꝫ offenſionem animorū maioremq; inuidiam cumulaſſet contra cluentium ſic argumētando: & cauſam ipſam agendo narrauit. ſic deniq; partes rei geſtę ipſis continuo argumenta ſubiiciēs diſperſit atq; firmauit: ut ad unamquāq; confeſtim accōmodaret rationem: quę uulneri preſto eſſet medicamentum: & odium oppoſita defenſio mitigaret: ut exigēte cauſa fieri docet in ueteri: & Quintilianus affirmat libro quarto oratorię inſtitutionis caplo de narratione dicens inſerendū eſſe expoſitioni defenſionem re poſcente: & factorum rationem pro uериſimilitudine rei agendę: & ſic a Cicerone fit hic: neq; enī narratio hęc reperta eſt: ut tantum cognoſcat iudex: ſed aliquādo magis ut conſentiat ut ipſe Quintilianus eodem libro & caplo.

Nunc iam ſummatim exponam. &c. Recitatis in ſuperiori parte fundamentis: atq; radicib9 inimicitiarū ſaſię matris atq; cluentii filii ſui: & ita recitatis ut unūquodq; dictum tractū uideatur ad utilitatem ſuam cauſa uincendi: ut ab arte pręcipitur quod apparere poteſt faciliter intuenti. Deſcendit hic ad eam partem narrationis: in qua multa confirmatio commiſcitur. Nam cum uelit oſtendere in hac narratione incorruptum a Cluentio fuiſſe iudicium: habet oſtendere opianicum ueris & grauibus criminationibus fuiſſe damnatum. & hoc narrare ſimpliciter & pure nihil eēt apud animos: pręſertim in oppoſitū perſuaſos. oportet ergo ut narrando pręmiſceat argumēta: & coniecturales locos cū cauſę conſtitutio ſit cōiecturalis. Videamus itaq; q̄breuiter fieri pōt nōnullos locos quibus cauſam hanc Cluentianam narrando ſimulq; confirmando narrata corroborat. ſummatim enim expoſitis hac in parte: & crimine ueneficii a cauſa ſeu ratione: quibus

Cluentius accuſauit & oſtendit opianicum fuiſſe culpabilem: in grediturnarratioñe quandam de uita & ſceleribus opianici: quę narratio fauet cauſę cluentii per locum a probabili a uita demon ſtrans eum fuiſſe iuſte damnatū: cum a ſimili turpitudine nunq̈ affuerit cunq; talia ſciuerint iudices qui damnauerit.

Hunc tu hominem.&c.Poſtquā late ſuperius Cicero monſtrauit narrando opianici multa flagitia. & ſic per locum a probabili a uita cauſam Cluētii roborauit. Hic deſcendit ad narrādum cau ſam inimicorū inter opianicum atq; cluentium: & deinde illud crimen ueneficii contra Cluentium: pro quo crimine opianicus principaliter damnatus fuerit. Et notat q̧ illę pro cauſa marciali/ um inimicitię ſuſceptę: & reliqua maior cauſa ſpes.ſ.hereditatis Cluentianę ſi fuiſſet cluenti⁹ mortuus inteſtatus trahuntur in ar gumenta pro cauſa cluentii ad oſtendendum per locum a proba bili a cauſa opianicum uoluiſſe tollere ueneno cluentiū.& per cō ſequēs eum iuſte damnatum. Cum de hoc crimine cauſam dixe rit.& ſic non fuiſſe per corruptum a Cluentio iudicium condem natum.

Multa dici poſſunt.quare.&c. Superi⁹ demonſtratis inſidiis opi ani contra cluentiū: deſcendit ad oſtendendum a quo corruptio iudicii profecta ſit.& probat primo per locum a probabili a cau ſa fuiſſe non a cluentio ſed ab opianico profectum. deinde ut ē profecta ſerioſe demonſtrat: & interdum ut attentos iudices nar rationem habeat eos ut attēte audiant deprecatur. Cum enim in omni parte orationis ſtudendum ſit: ut auditores habeamus at tentos hic Cicero potiſſimū poſtulabat: ut merito in narratione tam longa ut ait Quintilian⁹ de inſtitutione iudices: & in narra tione nōnūquā: & in argumētis ut attendant & ut faueant roga mus: & ſic facit hic Cicero.

Confutatio pura.

n Eq; me poenitet hoc potius tempore.&c. Poſtquā ſuperi⁹ Cicero rem narrauit & narrando ita eſſe monſtrauit fuiſſe uidelicet opianicum iuſte damnatum & ab eo pecunia iudiciū fuiſſe tentatū: fuiſſeq; in ſuſpitionem illius corruptiōis cluentiū ueriſimiliter a tribuno deductū.nunc ad puram confirmationē accedit: ī qua breuiter Cluentiū purgat.nā cū oñderit q̄re libēti⁹

nunc tractat hanc cauſam quã antea tractauiſſet accidit ad cõfir mandum opianicum corrumpere uoluiſſe iudicium: cluentium uero nõ uoluiſſe: & hoc per locum a probabili a cauſa: & uterq; ad loquendum inducte oſtendit uni opianico corrumpendi iu dicium fuiſſe cauſam Cluentio non fuiſſe. uel uideri poteſt loc⁹ a collatione cum utriq; ſermone ad inuicem poſito & compato oſtendit id ꝙ aduerſariũ feciſſe criminat̃ alteri nemini bonum: niſi ipſi aduerſario fuiſſe. deinde per locum ab argumẽto: & ſu ſpitione magis firma demonſtrat opianicum iudiciũ tentauiſſe pecunia cum oſtendit & opianici tabulis hoc haberi: qđ ſcaleno iudici nũmos dedit. ꝛc. & cũ demonſtrat fautores opianici ſcale nũ ad iudiciũ flagitaſſe. ꝛc. ſimulq; qđ obiici poſſet de cõdẽna tione ſcalenii purgat rõne in narratione iam dicta.

Epilogus.

q Vare cum iſtinc cauſa corrumpendi. ꝛc. Poſt narrationem plenam argumẽtis & poſitam immediate ſuperius confir mationem hãc breuem Cicero hic uſus eſt epilogo quo breuiter & in ſumma dictorum argumentorum memoriã reuocaret. ꝛc.

Confutatio.

a T enĩ pecuniam Scaleno. ꝛc. Hic eſt confutatio in qua eam rationẽ: quę afferebatur a Tullio accuſato de pecunia tra dita ſcaleno iudici ab opianico. uidelicet pro gratia reintegrãda Primo confutat cũ oſtendit id nõ fuiſſe poſſibile: & per locum ab argumento ſuſpitioſam facit pecuniam apud iudicem: pręſer tim talem uirum ſordidiſſimum. ſ. qualem d. fuiſſe Scalenum ipſamq; pecuniã ſuſpitioſam reddit ex numero minime ad con ſiliationem gratię: ſed ad aptiſſime ad corrumpendum tot iudi ces compato.

a T enĩ iudicia facta per multa. ꝛc. Procedens Cicero confir mando quę fuerant ab aduerſariis allegata: cum uitarẽtur ipſi contra Cluentium: afferentes iudicia aliqua de hac re: & ſic per locum a iudicato cauſam ſuam confirmantes egregie iſta cũ iſta confutat: & quia locus a iudicato propri⁹ eſt conſtitutionis iuridicialis abſolute: dicendum eſt ꝙ iſta confirmationis pars: quę per huiuſmodi locũ inuitetur in iuridiciali abſoluta conſti tutione uerſatur: quę ſic ad cauſam huic ĩcidit. Intenderet enim

aduerſari iure cōtra cluentium iudicatum eſſe debere: Cicero pro cluentio ſic depellit iure contra cluentium iudicatum eſſe nō poſſe. Omnia illa iudicia qualia fuerint trutinatur: & monſtrat non fuiſſe iudicia uel cluentio non obeſſe: & p° iudiciu; quo. C. Iunij eſt damnatus labefactat Cicero per locum a conſuetudine & lege: cum id oſtendit non lege & more ſeu conſuetudine fuiſſe tractatum: Sed ui & tempeſtate tribunitia fuiſſe confectum. Pręterea ſi ex lege ſubſorcionis fuit ille damnatus non eſſe cum cluentij cauſa cōiunctu; . deíde labefactat & per locum a iudicato adductum per aduerſarios contra cluentium: ex damnatione aliquorum iudicum qui opianicum condemnarant: oſtendens illa iudicia nihil ad cauſam cluentij pertinere. Deinde arguit per locum a iudicato cluentium non corrupiſſe iudicium cum facit mētionem de illo iudicio quo fuit falcula iudicatus gratis opianicum cōdemnaſſe: & ex falculę iudicio ſimilitudinem ad reliquos iudices trahit: & h° loco de induſtria quod negari non poſſet interrogans h° modo. uidelicet dixit ne tandem cauſam. C. fidicularuus falcula & ex figura uſus eſt ardentōris prolationis: & ſpeciem maioris ſecuritatis exhibuit: quā ſine interrogatione ꝓtuliſſet. deinde locum a iudicato per aduerſarios adductum de extimatione litis. p. ſeptimo ſceuolę confutat per locum a conſuetudine.

Sequit̃ illud iudicium ꝛc. Confutatis nonnullis forenſibus iudiciis cōfutat hac in parte conſoria: quę contra Cluentium afferebant. primo ergo confutat illum aduerſariorum locum a iudicato cenſorio per locum a conſuetudine: & more maioru; cum. d. maiores nunq̄ auctoritatē cenſoriam ut rem iudicata; obſeruaſſe: & illud probat exemplis: inſtitutiſque maiorum. & nota ꝙ in probationibus huius partis multa funguntur prohoemij uice & Quintilian⁹ teſtatur: & apparet aperte lr̃a; intuenti.

Quare qui uobis in mentem ꝛc. Hic ponit epilogum huius partis confutationis quę cenſoria iudicia confutauit.

Quę cum ita ſint ꝛc. Procedens confutatio cōfutando iudicia illa cenſoria non ſtandum eſſe demonſtrat per locum a bono

& ęquo cum oſtendit non pertinere ad communem utilitatē tantam poteſtatem cenſoribus dari: ut regiam licentiam quodammodo conſequantur: quod fieret ſi ſuis ſcriptionibus ut rei iudicatę ſciretur ꝛc. Deinde oſtendit ꝙ ſi rei uirtuti eſt ſtandum: & non iudicij cenſorum opianicus ſuſpitio eſſe debet. Cluentius uero non: & facit hoc locis coniecturalibus breuiꝫ: & artificioſe epilogatis. Deinde iterum labefactat iudicia cenſoria per locum a conſuetudine maiorum ponens aliqua exēpla eorum cōuenientia. unum eſt quod de me maxime ꝛc. qđ obiectuꝫ teſtamento Egnatij Cicero hac in parte confutat eleganti quodam & artificioſe argumento: oſtendens in accuſatōne aduerſarij duo eſſe intereſſe ipſa pugnantia: quod inuenire (ait Quintilianus) artificij eſt. fecit autem egregie hoc loco demonſtrans cenſoriam notam: & egnatij teſtamentum: quibus duobus nihil magis cluentio erat aduerſum inter ſe pugnare cum dicit. Sed acci conſideres cenſio diligenter uirum cēſorū iudicium graue uelis eſſe an egnatij: At enim ſenatus uniũſus ꝛc. quia aduerſarij arguebant contra cluentium per locum a iudicato ſenatus iudicium allegantes. Locum hunc Cicero confutat egregie oſtendens ſenatum conditionaliter iudicaſſe: & per eundem locum a iudicato demonſtrat quod tunc ꝛc. Iudicauit per furorem populi iudicaſſe cum fuerit poſtea reciſum & uoluntati populi quod fecit repudiatum.

Eſt etiam reliqua permagna auctoritas ꝛc. Quia īter cętera iudicata Ciceronis ipſius afferebaꝫ auctoritas contra cluentiuꝫ obiectionem illam Cicero: ut uides conueilit egregie.

Nunc quoniam ad omnia quę ab ſe dicta ſunt. poſtq̃ Cicero maiora & inuidioſiora ſuperius magna arte & incredibili purgauit induſtria: hic (ut ait Martianꝰ) coniecturę partibus expeditę ad per ſcriptionem legis ac ceſitor ordine: uidelicet commutatorię ſi cluentium legis aſſertōne defenderet: fugere cauſam diffidentia uideretur. Itaqꝫ ne uideatur cluentius non cā & re: ſed lege confidere cauſam ex lege. ſic agit hic Cicero ut uideaꝫ non agere ex opinione cluentij ut ait Quintilianus li° quarto de pertione. quędam interim nos & uitis ligatoribus

ſimulandum eſt dicere: ꝙ Cicero pro cluentio facit contra iu diciariam legem ꝛc. Sed uidendū in qua cauſę cōſtitutiōe uer ſatur hęc pats: & cum agatur hęc queſtio ex ſententia legis & ſcripto: quia aduerſarij uelint legis ſententiam trahere ad oms ciues romanos. Cicero uero perſiſtat in ſcripto legis quę loqt̄ ſolū de hominibus ordinis ſenatorij: ut apparet in textu ora‐ tionis: dicendum ꝙ conſtitutio eſt legitima ex ſcripto & ſen‐ tentia. itaque uideamus: ut hic Cicero cauſam confirmauit ex locis conſtitutionis illius fieri docet in arte. ꝑmo enim oſten‐ ſo ꝙ non ſecundum opinionem. T. Acci cauſam eget ex lege ſed ex re ipſa: & ꝙ hoc fecit uoluntate cluentij: qui non uelit le ge defendi: adducit locum illum communem a ſcripto dicen dum iudicium ſi in ea ciuitate quę legibus tueatur diſtendi a legibus. de hinc locū hunc multa ratione: & exemplo corro‐ borat. Deinde ut debet ex arte utitur illa crebra legis recitatōe & ſententiam legis repetit: & oſtendit id ꝙ ſcriptum eſt dilu‐ cide breuiter commode & perfecte ſcriptū eē: nec alligare clu entium. Deinde oſtendit ꝙ periculoſum ſit: & indignum a le ge recedere: cum dicit cluentium abitum non recuſaturū: q̃tū ad ipſum attinet: qn ea lege rationem uitę ſuę reddat: & tamē iudices deprecatur ut quoniam a legibus omnia cōmoda ſua obtinent atq; ſalutem: a legibus non recedant: quaſi per hoc uelit innuere ea quę per leges obtinent ſi ab eis receſſerint ad‐ mittenda fore. & admonet q̃ ſit indignum populum liberum & ſolutum per paucos iudices nouis legibus alligari. Deinde eam ſentētiam quę a. T. accio erat excogitata: & ſcripto a tri buta contemnit & infirmat: cum quaſi. T. accium deridendo eum ſic agere cauſā dicit: ut bonus diſcretus adoleſcens uelit intelligit omnes ciues ea lege teneri. Deinde oſtendit iterum q̃periculoſum ſit a lege recedere: cum dicit uidere ſe quāta & q̃periculoſa: & q̃ infinita queſtio tenetur ab accuſatorib⁹. cū eam legem quę in ſenatorio ordine ſcripta ſit P. R. tranſfere conentur. Deinde iterum lege recitata ſententiam eius aperit & demonſtrat: & procedit demōſtrando: qđ inconueniens ex huius legis uiolatione ſequatur: cum oſtendit periculum eſſe

paratum. T. Accio auctore omnib⁹ qui de plebe romana unq̃ dixerũt teſtimonium ꝛc. Deinde quid iudicem ſequi cõueniat late pulcherrimeq; demonſtrat cõtra id quod. T. accius dixit .ſ. non oportere iudicem legibus eſſe deuictum: quib⁹ qdem ſupradictis locis docet in arte cauſam agere eum qui cauſam a ſcripto defendit: ut ipſe hac orõis pte ꝑ cluentio defẽdebat. Quibus de rebus mihi pro Cluentio ꝛc. Poſtq̃ Cicero in conſtitutione legitima & ſcripto & ſententia demõſtrauerit cluentium non teneri. hic ad confutandum aliqua alia obiecta regredit̃. hęc autẽ pars confutationis multũ locorum artis diſquiſitione non indiget: fere enim tota eſt ſimplex negatiua: & per eam magis abiecta in uitam q̃ in cãm Cluentij confutant̃. Habetis iudices qui in totam uitam ꝛc. Cum Cicero late ſupius cauſam egerit cluentianam pro purgatione criminis: de corruptione iudicij cauſam nunc eandem agere incipit ꝑ purgationem criminum uenifitij obiectorum cluentio. Itaq; pars hęc confutationis: & cauſę principalis quę uerſat̃ in conſtitutiõe coniecturali quę conſtitutio eſt principalis in hac cauſa ut ſupra dictum eſt. cõfutat ergo primum uenificij crimen obiectũ primo per locum a teſtibus cum. L. plectorij ſenatoris teſtimonium adducit. eumque ſumma fide & uirtute prędituw eſſe dicit: & oſtendit ut ſcire poſſit: quia uidelicet defuncti. C. iubi ubi fiunt hoſpes in egritudine ſic: ut ꝓpter auctoritatem & certiſſimam rei noticiam ſibi habendam fidem uelit intelligi. Deinde hoc ipſum crimen cõfutat per locum a probabili a cauſa cum nullum commodum hęreditatis defuncti ad cluentium ueniſſe demonſtrat.

Alterum ueneficij crimen ꝛc. Confutatio ꝑmo ueneficij crimẽ cõfutat hac in parte ſecundũ quod arguebatur Cluentius adoleſcentem opianicũ ueneno tollere uoluiſſe: & primo cõfutat per locũ a probabili a cã cum demonſtrat nullam huius criminis cauſam fuiſſe Cluentio: aut incõmodorum uitatiõne: aut commodorum appetitõe. Deĩde per locum a ſigno cõfutat cũ interrogatione loquendo demonſtrat idoneã perficiendi facultatem in nuptiis non eſſe quęſitam ex tpe & ex frequentia ꝛc.

Deinde negat quem ĩtercepiſſe dicebant ſubito mortuũ eſſe: qui quidem locus pura negatione ſat ualet(ut ait Quintilianus) ſi erit palam falſum negare ſatis eſt: ut pro Cluentio Cicero. Cũq; dixerat accuſator epeto poculo concidiſſe negat eo die mortuum eorum ꝛc. Deinde mendaciu; confutat per locu; a teſtibus cum teſtimonium patris defuncti adoleſcentis adducit: qui pater ſi quid fuiſſet ſuſpitioſu; accuſare Cluentiu; uеriſimiliter debuiſſet.

Vnum etiam mihi reliquum ꝛc. Confutatis duobꝰ ueneficijs criminibus confutat hic tertium: quo arguebatur cluentiꝰ dãnatum opianicum ueneno per. M. aſelium ſubſtuliſſe: & cõfutat primo ꝑ locũ a ꝓbabili a cauſa cum nullam cauſam fuiſſe demonſtrat: ut Cluentius mortuum opianicũ eſſe uellet: aut incommodorum uitatione: aut commodorum appetitõne: cũ eſſet iam talis opianicꝰ inimicus ꝗ obeſſe nõ poſſet: & cuius uita miſerrima Cluentium delatrare deberet. Deinde cõfutat per locum a ſigno cum oſtendit idoneam perficiendi facultatem non eſſe quęſitam: tũ rõne miniſtri quem dicebant fuiſſe M. Aſeliũ ab opianico q̃ a cluentio amiciorem: tũ ratione modi ueneficij: cum diſſerũt accuſantes datũ eſſe in pane uenenũ quod oſtendit fuiſſe difficile uel non ita facile ſic̃ in poculo. Deinde opianici morte narrata ut demõſtraret non fuiſſe qđ aduerſarij dixerant repentinam inde mr̃em Cluentij uxorem opianici ſaſiam ſuſpitõne retorta: locũ a teſtibus qũo ex teſtimonio ſerui ſtratonis adduxerant multa ratione confutat.

Concluſio.

Quod hoc portentum dij immortales ꝛc. Cum Cicero iam dixiſſet oĩa uitę pericula a mr̃e contra Cluentium cõparata: nũc ad finem orationis id repetit: & concludens utitur artificioſe locis amplificatõis q̃ ꝑ locum cõmunem inſtigationis auditorum cauſa ſumitur: cum oſtendit matrem illam non uulgare ſed ſingulare eſſe monſtrum: atq; portentu; & enumeratione quadam utitur multorum q̃ antedixit: & in amplificatõe perſiſtens oſtendit ſcelus ueneficij fabriciani conſilio mr̃is ordinatum. Cęteru; ꝙ finem determinatum: & certum huiꝰ or̃ois

habere non potui.plura de concluſione non dicā:nihilomin⁹ quia deſcendere uidetur ad finem orata iam cauſa.& pars hęc locis nitit̄ amplificatiōis in quibus ut fere materia ſępe ab oratore concludit̄ ꝑtem hāc pro orationis concluſione ſignemus.

De elocutione

u Ltimum ut de reliqua parte rhetoricę uꝫ de orationis elocutione.uideamus de qua plane per omnia ſic dicenduꝫ hic ut ſupra eſt dictum:in Pompᵒ ſimilr̄ eſt exornationibus perſcrutandum.

Colores.

Dominetur in contionibus iacet in iudiciis.diſſolutū ē

Et ſine īuidia culpa plectat̄:& ſine culpa ꝛc cōmutatio ē

Si eam ratio conuellit ꝛc.repetitio eſt.

Portum atqꝫ profugium futurum ꝛc.Tranſlatio eſt.

Nefariis iniuriis quotidianis inſidiis ꝛc.Articulus eſt.

Virtute extimatōe nobilitate ꝛc.articulus eſt.

Mater inq̄ appellabat̄ ꝛc.Conduplicatio eſt.

Tu illa egregia & p̄clara mater ꝛc.permutatio ex contrario cōuenit cum tropo qui dicitur Alegoria.

O mulieris ſcelus incredibile ꝛc.exclamatio.Item repetitio familię cogitationis noīs ꝛc.articulus eſt.

Mulier audax pecunioſa ꝛc.articulus eſt.

Inſtituit accuſatores ꝛc.diſſolntum eſt.

Vt negociū ſuſceperūt adoleſcētē īueſtigaret ꝛc.diſſolutū eſt

Nūq̄ ſe iudiciis:nūq̄ ſe legibus ꝛc.Repetitio eſt.

Cum armatis aduolauit quatuor uiros quos municipes fecerant ſubſtulit ꝛc.diſſolutum eſt.

Si tamen utriuſqꝫ humanitatem conſtantiamqꝫ cognoſcit ꝛc. permutatio eſt ex contrario.

Illa autem non admiratur audaciā ꝛc.diſiunctio eſt.

Itaqꝫ cęteri propter liberos ꝛc.Contentio ſnīarum eſt.

Auditis nō ab inimico ꝛc.repetitio eſt.

Audiebant uerba multorum teſtium ꝛc.repetitio eſt.

Et quiſqꝫ cum hęc cognouerit ꝛc.Interrogatō ḡuis & cōcinna

Quę ſpecie parentis memoriā noīs ꝛc.Articulus eſt.

Quid de opianico ſuſpicatum ſit uidetis ꝛc. tranſitio eſt uſqꝫ

ad illum locum ut illum magnum ꝛc.
Non ille honorem a prouincia ꝛc. Repetitio eſt.
Itaque rem cum opianico tranſigit ꝛc. diſſolutum eſt.
Rem confecit prima portione diſſolutum eſt.
Nemo rem ullam contrahebat ꝛc. Repetitio eſt.
Omnes aſpernabantur omnes abhorrebant ꝛc. repetitio eſt.
Pro loco pro antiquitate generis ꝛc. repetitio eſt.
Erat ipſe immani acerbaq; natura: & opianici ꝛc. diſſolutum ē
Sermonem fabricij non eſt aſpernatus ꝛc. diſſolutum eſt.
Proh dij immortales opianicum ꝛc. Exclamatio eſt.
Quis unq̄ audacior quis nocentior ꝛc. Repetitio eſt.
Satis arbitror demonſtratum ꝛc. Tranſitio eſt.
Timor eius perturbatio ꝛc. articulus eſt.
Aperiebatur cauſa inſidiarum ꝛc. diſſolutum eſt.
Sic pugnaui ſic omni ratione contendi ꝛc. repetitio eſt.
Aderat frequens aduocabat ꝛc. diſſolutum eſt.
Citatur reus agitur cauſa ꝛc. diſſolutum eſt.
Erigebat animum iam dimiſſum ꝛc. diſſolutum eſt.
Reſpicite iudices hominum fortunas ꝛc. repetitio eſt.
An uero illi ſua per ſe ipſi iudicia ꝛc. Contrarium eſt uſq; ad locum illum tum uero illa iudicia.
Quid eī tādē illi iudices rn̄derent ſi quis ꝛc. pōt dici ꝙ hic ſit rōcinacio: ſi īterrogatōes & rn̄ſiōes hic poītas attribuamus ei dē: at ſi duob⁹ ſec⁹ eēt: ꝙ ut ait Cicero ratiocinatio ē ꝑ quam ip̄i a nobis rōe poſcim⁹ q̄re qcq̄d dicimus & crebro noſmet a nobis petimus uni⁹cuiuſq; ꝓpoſitionis explanationem ꝛc.
Quis tantam turpitudinem ꝛc. repetitio eſt.
Quod ſi hoc uidetis quidem iam: ac omni rōne cōcluſio eſt.
Extat memoria ſunt tabulę ꝛc. hic eſt diſſolutum.
Atq; ego illa non argumentabor ꝛc. occupatio eſt.
Eum corrupiſſe qui in periculo fuerit ꝛc. repetitio eſt.
Negate: negate inq̄ ꝛc. Conduplicatio eſt.
Ad hominis agentis audacis ꝛc. articulus eſt.
Ad excogitandum accuſatiſſimi & ſimiliter cadens.
Et duobus iugulatum prẹiudiciis ꝛc. Tranſlatio eſt.

Cum eſſet egens ſumptuoſus ꝛc. Articulus eſt.
Audax callidus ꝛc. Articulus eſt.
Qui illum ueſtrum innocentē ꝛc. permutatō ē ex cōſrio dicta
Verſatum eſſe in iudicio mentionem pecuniȩ ꝛc. diſſolutum eſt. Item membrum. Item ſimiliter deſinens cōparat ut membrorum eſt. Conuenit cum colore: ut comparat cum ritbimo.
Atque in banc flāmam recentem ꝛc. Tranſlatio eſt.
Sed clamore boīnū de foro: atqꝫ adeo de ciuitate ꝛc. correctō ē
Quis tñ auderet dicere nocētē ꝛc. repetitō ē: Item cōtētō ſnīaꝝ
Quam dies mitigauit ꝛc. diſſolutum eſt.
Agitis tractatis inquiritis ꝛc. diſſolutum eſt.
Quid albiana pecunia ꝛc. Tranſlatio eſt.
Tenentur uno loco ꝛc. repetitio eſt. Item diſſolutum.
Quare cū iſtinc cā corrūpēdi iudicij iſtic pecunia ꝛc. repetitō ē
Alieniſſimum ſordidiſſimum ꝛc. articulus eſt.
Prȩter inuidiam errorem ſuſpitionem ꝛc. Articulus eſt.
Maximis opibus cognatis affinibus ꝛc. Articulus eſt.
Modeſtus prudens ꝛc. Articulus eſt.
Acerrimus criminoſus ꝛc. Articulus eſt.
Non fuit illud iudiciū iudicij ſimile nō fuit cōduplicatio eſt.
Non modus eſt babitus: non mos ꝛc. repetitio eſt.
Quod bomo neq̃ temporis ꝛc. Articulus eſt.
Non dico boc tempore iudices ꝛc. occupatio eſt.
Exagitabant oēs eius fraudes atqꝫ fallaciȩ ꝛc. diſſolutum eſt.
Oīnocētiam opianici ſingularem ꝛc. exclamatio eſt.
Itē permutatio ex cōſrio iniqua flāma turbulēta ꝛc. articul⁹ ē
Aut bͦ iudicium reprebendas tu cui⁹ accuſatio ꝛc. diuiſio ē & magis in uigore ſentētiȩ ꝑpa q̃ ī prolatione uerborum.
Alia lege certis criminibus plurimis teſtib⁹ ꝛc. Articul⁹ eſt. C.
Seia cum. A.L. metello & GN. domicio ꝛc. exemplum eſt.
Vtrum qꝛ cenſores ſcripſerint ita ſit an qꝛ ita fuerit illi ſbſcripſerint ꝛc. Communicatō eſt.
Sim ideo qꝛ ſubſcripſerint diuiſio eſt.
Remouenct autoritates cenſoriȩ ꝛc. diſſolutum eſt.
Docet quā pecuniā Cluentius dederit queādmodum dederit

& hic eſt color qui cõuerſio nominaṫ repetendo cum ad extre mum continenter reuertitur. Conuenit cum ſchemate quod anadiploſis dicitur.
Cũ uõ eũ fuiſſe opianicũ cõſtabit ꝛc. Frequentatio eſt.
Qui tabulas publicas ꝛc. repetitio eſt nihil ſe teſtibus.
Nihil tabulis ꝛc. Repetitio eſt.
Non utique exemplorum copiam ꝛc. repetitio eſt.
Nuper hominem tenuem ꝛc. exemplum eſt.
De huius pudore integritate uirtute ꝛc. Articulus eſt.
Non in exemplũ ſũmi & clariſſimi. P. africani ꝛc. exemplũ ē
Sꝫ tu acci cõſidẽs cẽſeo diligẽṫ utrũ cẽſoꝝ iudiciũ ꝛc. diuiſio ē
Cum tunc populus cum populo concitato repetitio eſt.
Vt mare quod ſua natura tranquillum ꝛc. ſimilitudo eſt.
Hoc enim uinculũ eſt huius dignitatis. ſimiliṫ cadens eſt.
Vt corpora noſtra ſine mente ꝛc. ſimilitudo eſt per breuitatẽ apertius dicendi cauſa. Item ſententia eſt.
Legum miniſtri magiſtratis ꝛc. repetitio eſt.
Quid. M. plectori: qd. C. flaminij ꝛc. ex^m^ ē ĩ plib⁹. Itẽ repetitõ
Omnes uiri mulieres liberi ſerui ꝛc. Articulus eſt.
Itaqꝫ abicio legem morem Cluentio gero ꝛc. diſſolutum eſt.
Quoniam omnia cõmoda noſtra iura libertatem ꝛc. articul⁹ ē
Etiam ſcis inuidioſus: aut multus offenſus ꝛc. repetitio eſt.
Eſt enim ſapiente iudicij ꝛc. ſententia eſt.
Sed hinc in conſilio legem religionem equitatẽ ꝛc. articul⁹ eſt
Habetis iudices quẽ totam uitã de morib⁹ a cluẽtij ꝛc. tñſitõ ē
Apud hunc ille romę habitauit ꝛc. diſſolutum eſt.
Pater pater inquam illius adoloſcentis conduplicatio eſt.
Sed hoĩes inimicos ſuos morte affici uolunt ꝛc. diuiſio eſt.
Damnati exules deſerti ꝛc. Articulus eſt.
Nemo recipere tecto ꝛc. Repetitio eſt.
Poſt mortem eius ſaſia nefaria mulier ꝛc. diſſolutum eſt.
Ex omnibus ſeruis ſtratonem illum dilexerat ꝛc. diſſolutũ eſt
Tu periculum capitis ꝛc. Repetitio eſt.
Voluerit optauerit ꝛc. Articulus eſt.
Mitto illã ꝑmã libidinis iniuriã ꝛc. occupatõ ē. Item repetitio

Item diſſolutum.
Itaq; apud ceteros nouis inter ꝓpinquos ꝛc. Cõtentio ſniaꝝ ē
Ceteri nouis affinitatibus ꝛc. Cõtẽtio ſniaꝝ ē. Explicit pro Aulo Clu. Abito.

Argumentum orationis pro. P. Quincino.

c Ornelius Quĩcin⁹ & ſext⁹ neui⁹ romani ciues ſocietatẽ inierũt ceteraꝝ reꝝ quas ĩ gallia poſſidebãt. C. Q. ſtãte illa ſocietate defũcti hẽditas illa uẽit ad. P. Q. frẽm ſuũ q. P. Q. cũ uellet rõe; ſocietatis uidẽ cũ neuio a q̇ fuerat p̃ter ſpem de ꝓmiſſa q̃dã pecunia deſtitut⁹ magna cũ fraude circũuẽtus a neuio. nã cũ adĩuicẽ ꝓ illa rõe pecuniaria litigarẽt. fuiſſentq; de cõi uolũtate uadimonia diſſoluta: & Quĩti⁹ iter cepiſſ; in galliã neuius a p̃tore poſtulauit: ut ſibi ex p̃toris edicto bona Q. poſſidẽ liceret: q̃ deſeruiſſet ſibi uadimoniũ quĩti⁹ qd' Neuio p̃tor iniuſte cõceſſit Alpheno ꝓcuratore cã;. Q. defẽdẽte. Fuit ẽt quĩti⁹ ip̃e q̃ p̃ⁿ ĩ galliã uenit eiect⁹ p uim manu fuorũ cõmuniũ a fũdo galligano. uolebat igiť neui⁹ bona quĩtij tenẽ & poſſidẽ: & in ip̃is ius ſuũ eẽ dicebat: q̃ p xxx. dies poſſediſſet ex p̃toris edicto. cãm aũt neuij. Q. hortẽti⁹ & . L. philippus mlťo cũ fauore defẽdebãt cõn̄ quos Cicero ꝓ. P. Q. p orauit hac elegãtiſſima or̃oe. Genus cãe ĩ quo hec hẽtur or̃o.

Aec or̃o ẽ ĩ iudiciali gñe cõſtituta. hẽt eĩ; hec cã petitõe; cũ defẽſiõe. petebat eĩ; neui⁹ bona. P. Q. retinẽ tã q̃ ex p̃toris edicto poſſeſſa: & a poſtulatõe. Q. a Cicerone hac or̃oe defẽdiť. demõſtratiuũ qd' ĩ laude. Q. & uitupatõe Neuij habetur: ẽ incidẽs. Nã referť ad p̃ncipale ꝓpoſitũ defenſionis.

Conſtitutio cãe in qua hec habetur oratio.

b Aec in cã Neuius ſe iure feciſſe qd' in bonis. Q. fecerat aſſerebat. cõn̄ uõ Q. nõ iure: ſ; ĩiuria feciſſe dicebat. Nec defẽſiõe; ex̃neã neui⁹ aſſumebat. Nã rõ illa deſerti uadimonij p quã cã; fũdebat neui⁹ nõ dici dẽt defẽſio ex̃nea: ſ; potius rõ cãe: niſi enĩ ſic eſſet in oĩb⁹ ſilib⁹ cãis nulla eẽt conſtitutio iuridicial' abſoluta: ſ; eẽt q̃lib; aſſũptĩa ſi rõ q̃cũq; defẽſio diceret ex̃nea nõ aũt ẽ defẽſio ex̃nea niſi aut p cõceſſionẽ & ſub ea p̃ſerti purgatõe. Nã deprecatõ nõ p cõceſſionẽ & ſb ea p̃ſti

purgatõne.Nam deprecatio non proprie defenſio dici poteſt aut per remotionem criminis: aut tranſlationem criminis: aut cõpationem. hę quidem ſole ſunt defenſiones extraneę: reliq̄ uero rões quę ab oratoribus adducũtur ad cãs diũſarum conſtitutionũ rões proprie cãrũ appellari cõuenit. & huiuſmodi ē rõ deſerti uadimonij adducta p neuiũ. propria rõ cãę ſuę non extranea defenſione: qđ cũ ita ſit cũ u; cõfeſſio facti ſit & aſſertio iure facti: ꝙ neui⁹ cõfitetur ſe in bona Quintij prętoris edicto ĩmiſſum: & aſſerebat iure ĩmiſſum ſine aſſũptione defenſionis extraneę. Quĩtius uero id iniuria factũ dicit. manifeſtum eſt: ꝙ cõſtitutio cauſę in qua hęc habeť oratio eſt abſoluta iuridicialis in qua q̄ri cõuenit (ut ait Cicero) iure ne ſit factũ: ut in hac cauſa & quęſtione Quintiana ſit.

De Rhetoricę partibus hic conſiderandis.

d E inuentione memoria pronũciatione hic eſt dicendum ut ſupra in Põpeiana eſt dictũ. ſed diſpoſitio hic eſt in partibus orationis ab ĩſtitutõne artis ꝓfecta. Primo cõponit exordium. deinde narrationem. deinde diuiſionem. deinde ſimul cõfirmationē & cõfutationem: quaꝝ duarũ partium adiunctione dici mutata non debet diſpoſitio naturalis. raro enim contingit ut unã ſine altera ponamus. ſunt enĩ loci utriuſq; fere idem hoc differentes: ꝙ in altera parte aſſeueratione firmantur in altera diſſolutione tollũtur. deinde ponit Epilogum concluſiuum orationis.

De partibus orationis exordium

q Vę duę res ⁊c. Hic ĩcipit orõ & orõis exordium: ꝓ cui⁹ diſquiſitõe ꝑ gen⁹ cãę cõſiderãdũ qđ dicim⁹ dubiũ eē an eĩ; rē ultĩo iudicio iudicatã: lic; appeat Cicero defēdē quod uideať ab oĩbus defēdēdũ: & oppugnare qđ uideať ab oĩbus oppugnãdũ. dici tñ dēt dubiũ gen⁹ cãę cũ ꝑſertim & honeſti uiri. Q. hortēſi⁹ &. L. philipp⁹ defēdebãt neuiũ: & neui⁹ ipſa ꝑtoria auctoritate poſſidē ſe dicat. ĩ dubio itaq; cãę gñe: ut ex arte debuit iudices ſtud; h̃ exordio cãę ſuę beniuolos cõpare ꝑ eĩ; beniuolentiam captat a pſona aduerſariorum eos trahēdo in inuidiam: cum prętogatiuas ipſorum late commemorat:

tum ex parte eloquentię defenſorum:tum ex parte gratię Ne-
uiane & ſua detrimenta lamentatur:tũ ex parte eloquentię &
gratię : tum ex parte anguſti temporis quas ſit artatus in cãę
prępuiſione:quibus deinde rebus poſtulat merito:ut uerba ſua
audiant meliori mẽte iudices : cã3 reddẽs ut.ſ.ueritas debilita
ta equitate talium hominum recreetur:ꝑ hoc etiã a perſona iu
dicum ſibi beniuolentiam cõꝑando captat ꝛc. Deinde pulcher
rime a perſona aduerſariorum trahendo eos in inuidiam cum
appellans iudices proponit illam cõditionalem ꝙ .ſ.nullo fu
iſſe pręſidio uideanť contra uim & gratia3 ſolitudinis atqꝫ in
opie ꝛc.Procedendo enim ſic inuit apud aduerſarios eſſe uim
atqꝫ potentia3 a pſona uõ ſua partẽ ſolitudinem atqꝫ inopiam
Deinde beniuolẽtiã captat a perſona iudicum cu3 excuſando
metum Quintij dicit.C.Aquilio prępoſito iudici non uenire
ſibi in dubium fidem eius atqꝫ conſtantiam :& reliquos iudi-
ces appellat electiſſimos ciuitatis inqꝫ his debere hr̃e ſũmam
ſpem Quintius cõfiteť.Deinde a perſona aduerſariorũ ipſos
in inuidiam trahendo beni^a^ captat cũ dicit ſextũ neuium ad
uerſarium uerbo eſſe re uera hoĩes potentiſſimos: atqꝫ horren
tiſſimos ciuitatis ut uult Cicero manifeſto iudicibꝰ apparere
his adiumentis Neuiũ magis q̃ ueritate confidẽ.deĩde captat
beni^a^ a perſona Quintij ſua incommoda proferẽdo cũ oñdit
iniuriam factam Quintio in eo ꝙ orator ipm̃ defendens coga
tur ꝑ loco dicere:& alia lamentanť detrimenta propter aduer-
ſariorum potentiam ſibi ineſſe:& ꝓlatis ĩcõmodis ſimul oñ-
dit Quintiũ in aliis ſpẽ nõ habere q̃ in.C.Aquilio.Cęteriſqꝫ
iudicibus illius cãę cũ ipſum afflictum:& affectũ malis dicit
ad ſuã fidẽ mĩamqꝫ confugere: cũ ſibi nõ fuerit adhuc ęquus
magiſtratus:aut agendi par poteſtas:ſimulque orat iudices ut
agitatam equitate3 illo in iudicio cõſiſtere patiantur : in qua q
dem ultima particula captare uidetur beniuolentiam etiam ab
ipſorum iudicum perſona:cum inuit in eis ſolam ſpem opti-
nendę iuſtitię remanſiſſe.Verum ꝓ maiori parte uſus eſt in
hoc exordio aduerſarios reddere inuidioſos.& ſic de hoc ex-
ordio breuiter dictum ſit.

Narratio.

Ornelius Quintius ꝛc. Hic eſt narratio pars una oſonis & eius generis qđ pertinet ad eas cauſas de quibus iudicium eſt futurum: in qua quidem narratōne Neuium ꝙꝗ trabit ad utilitatem ſuā Cicero cauſa uincēdi: ut eſt facile in oſoe uidere. & eſt breuis diludica & uериſimilis: ut debet eſſe laudabilis & artificioſa narratio. Incipit enim narrare unde erat neceſſe: nec ab ultimo initio repetiuit. Nam a ſocietate cōtracta per. C. Quītiu3 & Neuiū cui⁹ ſocietatis neceſſaria noticia erat incepta: & uſq3 quo opus erat proſecutus erat uſq3. ſ. ad hĕ iudicium. C. Aquilij in ea cauſa conſtitutum: nec utitur tñſitionibus non neceſſariis: nec deerat ab eo ꝙ īcipit exponere: nec bis aut ſępius idem dicit: & breuiter oīa facit quib⁹ ipſa narratio breuis ſit dilucida & uериſimilis: ut uidere perfacile cōſiderantinarrationem & documenta narrationis in arte.

Diuiſio

u Erum qm̄ tibi inſtant ꝛc. Hic eſt diuiſio pars una orationis qua hic uſus eſt Cicero ſecundum eā ſuā ſpēm quę expoſitio nuncupatur. exponit enim hac ī parte breuiter & abſolute quid ipſe acturus ſit: ut ſit uidelicet oſtenſurus cauſa3 non fuiſſe: cur a prętore Neuius poſtularet ut bona. P. Q. poſſideret. Deinde ipſum ex edicto poſſidere non potuiſſe. Poſtremo non poſſediſſe. hic enim terminus totam ſuam eſt cōplexus oſone3: & ut ipſe teſtatur hos ipſe ſibi circundedit ne extra hos cancellos euagaretur oratio. partes enim expoſitōis generales ſunt termini dicendorum ſꝫ quarum partium una quaq3 plures quęſtiones poſſunt contineri. Nam ſi omnes explicarentur in partitione aduerterent animos auditorum a cā taliter ornata. ut enim ait Marcianus in ſua rhetorica capitulo de partione talis eſſe debet partitio: ut ſingulę partes eius plurimas in ſe quęſtiones contineant. Nam ſi fuerit ꝑ incidētes quęſtiunculas deriuata enarrabitur ipſa ꝑtitio: etiā ex hoc reddant iudices rerum copiam fugiendam: ponens ipſe exemplum de hac ꝑtiōe: ſubiūgit iō Tulli⁹ in Quintiana ſic ꝑtitus eſt ut ſingula capitula plures q̄ſtionū articulos cōtinerent

& ei pᵒ iſtud non fuiſſe cauſam poſtulandę ꝓſcriptionis:uide quanta contineat ꝙ pecunia debita ſexto neuio non fuerit: & aliter agi oportuerit:quod.Q.uadimonium nõ deſeruerit .ſe c .ndum ꝙ uidelicet ex edicto poſſidere non potuerit:ꝙ & ꝓ curatorem habuerit & abſens defenſus ſit : & non latitauerit & cęteri creditores Quintij ſint:& ꝙ ante miſſum fuit ut fundo communi expellererur q̃ proſcriptio eius imparetur ꝛc.Hic ille utitur etiam enumeratione utens uocabulo numerali.: cuȝ dicit nego fuiſſe cauſam cur poſtularet:nego ex edicto poſſidere potuiſſe:nego poſſediſſe . hęc tria cuȝ docueris ꝓrare: & hęc cõnumeratio ut debet ex arte non plus q̃tum minor continetur ut uides:ꝙ ait marcianus.Animaduertis corpus oratõnis totius per hęc tria lineamenta digeſtum eſſe.

Confirmatio et confutatio coniuncta.

n On fuit cauſa ꝛc.Hic eſt confirmatio cum confutatione coniuncta permixta :quas hac oratione coniunxit:ꝙ ipe natura coniunctę ſunt.unde cum de utraꝗ permixtim tractauit in arte:& etiam talem modum cauſa iſta poſcebat : in qua nunc ut actor ĩproperat acta ꝑ neuium:nunc ut reus neuianas fallacias repellit a quĩtio.modum etiam hunc agendi omnes defendentium orationes patiuntur. ſed uideamus ut hęc pars eſt eleganter tractata per locos ſuę conſtitutionis:uidelicet iuridicialis abſolute.ꝓ enĩ primam expoſitionis partẽ uidelicet non fuiſſe cãm cur neuius poſtularet ꝛc.Arguit & demonſtrat ꝑ locũ a cã:cum cauſam omnino fuiſſe nullam:quia debitum non fuiſſe.debitum uero nõ fuiſſe neceſſe eſt:demonſtrat per cõiecturales locos ut facit egregie.Vñ hac ĩ ꝑte cõcidit coniectura in qua ſbtili argumẽtatõe uerſat̃ ꝑ locũ ab argumento demõſtrãs nõ debuiſſe Quĩtiũ neuio: q ĩ mlta petẽdi occaſione nõ petijt.Nec ullius unq̃ debiti v̄bũ fecit: & quę contra ul' a Neuio dicebantur:uel dici potuiſſent multa ratione confutat.deinde ad aquilium uerſus & ſubito poſt hortenſium poſtulans . ut de re pecuniaria iudicium ante fiat ſine ꝑiculo fortunarum. & confutat id qđ neuius dicere uidebatur.h.ſ.ĩmo ĩgt abs te ſatis accipiã: & cõfutat ꝑ locũ a bono & ęq:cũ ſatiſ

dationem illam innuit eſſe iniquam qua ſatiſdet Quintius. Neuius uero non interrogatiue dicens quis tandem nobis iſta iura tam ęqua deſcribit: quis hic ſtatuit ꝙ ęquum ſit in Quintium: id iniquum eſſe in neuium. deinde iterum ſe conuertit ad probandum non fuiſſe cauſam cur poſtularet: quia nō fuit debitum: & hoc multa arguit ratione.

Quod ſi debuiſſet ꝛc. Poſtq̄ ſuperius Cicero primam illam diſpoſitionis partem confirmauit oñdēs nil neuio Quintium debuiſſe: & hęc coniecturaliter demonſtrando nunc proſequitur partem eandem diſpoſitionis eam. ſ. nō fuiſſe cauſam cur neuius poſtularet ut bona Quintij poſſideret: cōfirmando per locos proprios principalis conſtitutionis in cauſa. hęc eſt iuridicialis abſoluta. Nam dato & conceſſo ꝙ debuiſſet Quinti⁹ neuio: & ꝙ ut neuius aſſerebat deſertum ſibi feciſſe uadimonium: arguit non feciſſe: tamen cauſam ut neuius poſtularet ꝛc. Et arguit hic elegantiſſime & latiſſime per locum a iure naturę: cum demonſtrat quanta fuerit eius impietas in ſocium & affinem: in eo neuio humanus facere debuiſſet: ſic ut cū mltis rationibus oſtendat ius naturę uiolare non debuiſſe: qđ ius ut ipſe inquit in arte eſt qđ aut cognationis: aut pietatis cauſa obſeruat̄. hoc ergo iure attento demonſtrat non fuiſſe cauſa; neuio ut poſtularet ꝛc. Quod idem arguit etiam per locū a cōſuetudine: quid in cauſa ſimili boni uiri facere conſueuerant: quia omnia prius experiri malunt: q̄ ad illud extremum auxilium deuenire. ad finem uero partis huius confirmatorię argumentum efficaciſſimum reſeruauit: ut docet ipſe in arte argumenta debere diſponi: ut ſcilicet meliora ī principio & fine collocentur: mediocria & non tantum utilia per medium diſpargantur. hoc utique argumentum huius partis in fine collocauit quod eſt eo die quo neuius dicat uadimoniū eſſe factū. Quintius aſſerat ſe probare eo die non fuiſſe ſe romę. poſito ergo hoc argumento quo merito debeat iudices commouere ut eos uehementius accēdat ſibiq; conciliet elegantiſſime ex aggregando materia; Quintianam: petitionem iuſtiſſimam ponit in fine.

Docui ꝙ pollicitus ſum ꝛc. Hic eſt epilogus cõfirmationis an tebabitę ꝛc.

Attende nunc ex edicto ꝛc. Confirmata prima diſpoſitionis ſiue enumerationis parte ſuperius hic qđ reliquum eſt confir mare proſequitur. Intendit itaque monſtrare ſextum neuium p. Q. bona nullo modo poſſidere: quod arguit per locum a le ge: cum legem tractat edicti prętorij oſtẽdens in eo ediſto. p. Quintium non poſſe comphendi: & per conſequens ex eo di cto bona ſua poſſidere non potuiſſe. Deinde ꝙ neuius aſſere bat Quintium iudicio non fuiſſe defenſum: & idcirco pręto/ ris edicto bona ſua legitime poſſideri cõfutat Cicero: & mon ſtrat Quintium ab alpheno procuratore fuiſſe defenſum: & per conſequens prętoris edicto bona ſua nõ eſſe poſſeſſa: qđ totum trahitur ex loco a lege cum liquido demonſtratur legẽ edicti prętorij quintio non obeſſe: cum fuerit ab alpheno de fenſus: & quę de appellatione tribunorum & obiectione potẽ tię illoꝝ obiciebat neuius. Confutat Cicero ut defenſus Quĩ tius uideatur: & ſic edicto prętorio ipum offendi non poſſe. Deinde improperat factum neuij per locum a iure naturę ꝙ affinis: & ſocius id feciſſe dicatur: quod alieniſſim⁹ nemo fec ꝛc. Deinde arguit per locum a conſuetudine ſiue lege romana edicto prętoris neuium non poſſediſſe: cum arguatur non ꝓ baſſe per teſtes ſibi uadimonium fuiſſe deſertuȝ: & reliqua q̃ lex ſiue conſuetudo requirit: ut latitacionem abſentis & frau dem ꝛc. Deinde oſtendit ex teſtimonio ipſius met neuij ſe nõ poſſediſſe ꝛc. Deĩde diſerte pertractat quoddam efficaciſſimũ argumentum quo oſtenditur non edicto ſed ui Quintium eẽ deiectum: aut nuncium unum biduo ſeptingenta paſſuũ mil lia confeciſſe: quod cum ſit impoſſibile reſtat ut Quintius ſit ui eiectns ꝛc. Deinde rediens ad edictum arguit non poſſediſ ſe neuium: & argmit per locum a lege cum oſtendit ipſum nõ obſeruaſſe legem edicti: qui e fundo dñm ui detruſit: & ſic ipſum oĩa non iure: ſed iniuria feciſſe demonſtrat: q cum poſ ſet ad ſuum uenire facilius ſi quid ei debitum fuiſſet a Quin tio omnia potius difficillima iudicia ꝑtentauit.

Epilogus.

o Stendi q̃multa quãdo fieri.⁊c. Poſtquã Cicero ſuperius late diſſeruit confirmãdo & confutando.hic deſcẽdit ad conſtitutiões orationis: & primo ẽ uſus epilogo per enumeratio nem omniũ argumentorũ ante factorum:per quam enumeratio nem ſumma cum arte colligit ea de quibus uerba fecerit argumẽ ta ſic breuiter ut re noua & non reintegrata oratio uiſa ſit:& ordi ne quicquid dictum erat retulit : fecitq; diligenter ut fieri debere docet in arte.

Concluſio ex commiſeratione.

n Vnc cauſa perorata.⁊c.Superius ĩmediate Cicero uſus eſt enumeratione.nunc utitur conſtitutõne:quę conſtat ex cõ miſeratõne & ex calamitate Quintii iudices commoueat ad mi ſericordiam.& hoc agit egregie ex locis cõmiſerationis: qui ab ipſo in arte tractant̃ ut intuẽti uideri perfacile põt.

De Elocutione.

u Ltimũ ẽ ut de reliqua parte rhetoricę: uidelicet elocutiõe orõnis uideamus:de qua plane per oĩa ſit dicendũ:ut dixi mus in põpeiana.& de hu9 ẽ ſilr̃ exornatõib9 pſcrutãdum.

Colores.

h Omines diſertiſſimos fortiſſimos.⁊c. articulus eſt.
Qui cõi ſtudio ſummis operibus.⁊c.articulus ẽ.
Ita fit ut ego qui tela depellere.⁊c. Tranſlatio eſt.
In tuã.C.aquilii fidem ueritatem miſericordiam.⁊c. articulus ẽ.
Nomẽ in ius par non agendi poteſtas.⁊c.repetitio ẽ.
Tollitur ab atriis liciniis.⁊c. diſſolutum ẽ.
Ibi cũ uir optimus ſextus neui9.⁊c.pmutatio ẽ ex cõtrario.
Auctorẽ uelle facere deſtitit.⁊c.diſſolutũ eſt.
Quĩtius porro iſtum poſſe facere uideat̃.⁊c.diſſolutũ eſt.
Tum iſte uir optimus.⁊c.permutatio ẽ ex contrario.
Deteriore tẽpore abſens auctionatũ.⁊c. diſſolutũ eſt.
Diſceditur poſtulat.⁊c.diſſolutum eſt.
Et enĩ ſi ueritate amicitia fide.⁊c.articulus ẽ.Itẽ concluſio.
Amicũ ſotiũ affinem.⁊c.articulus eſt.
Libellos ſex alphenus procurator.⁊c. diſſolutum ẽ.
Quinti9 interea cõtra ius cõſuetudinẽ.⁊c.articulus ẽ.

Venit Quintius Romã uadimoniũ ſiſtit.&c. diſſolutum ẽ.
Bonorum poſſeſſor expulſor ereptor.&c. articulus eſt.
Nihil petiit quieſcit cõditionibus hũc quo at põt pducit.&c. diſ ſolutum eſt.
Decernit q̃ ęquũ nihil dico.&c.ſignificatio ẽ per abſciſionem.
Recuſabant qui aderant:&c.quintio.&c. diſſolutum eſt.
Sponſionẽ facere maluit fecit.&c.diſſolutum eſt.
Nego fuiſſe cauſam cur poſtularet.&c. repetitio eſt.
Non fuit cauſa cur poſtularet.&c.ratiocinatio eſt.
Quis tam diſſolutus in re familiari.&c.repetitio eſt.
Certiorẽ faceret appellaret rationẽ affert.&c. diſſolutum eſt.
Quod uiri optimi faciũt ſi quis uos.&c.contrarium eſt.
Ita credo hominẽ propĩquũ tui obſeruãtẽ uirũ bonũ.&c. articulꝰ
Homo timidus uirginali uerecundia.&c.pmutatio ex cõtrario ẽ.
Si debuiſſet ſexte petiſſes.&c.gradatio eſt.
Cũ hoĩem nomino ſatis mihi uideor dicere.&c.ſignificatio pam biguum.
Appellandi tempus non erat.&c.ſubiectio eſt.
Si negligentiam dicis mirabuntur.&c.diuiſio eſt.
Quid hęc quo pertinet onus ad tuum.&c.ſubiectio eſt.
Poſſimus aliquando depoſitis armis.&c.repetitio eſt.
Qui ĩter tot ãnos re appellarit ꝙ quĩtiũ.&c.repetitio eſt.
Nihil hoc tanto negotio.&c.repetitio eſt.
Potentes diſerti nobiles omnes.&c. articulus eſt.
Mine locentur pericula intẽdantur.&c.diſſolutum eſt.
Etenĩ mors honeſta.&c.Commutatio eſt. Item ſententia.
Cum poſſet perdere peperciſſe.&c.Commutatio eſt.
Domus eius uxor liberi.&c. Commutatio eſt & articulus.
Audacem cupidum perfidioſum.&c.articulus eſt.
Docui quod primũ pollicitus ſum.&c. Tranſitio eſt.
Debere tibi dicis Quintium.&c. diſſolutum eſt.
Credo aliqñ eiectum.&c.articulus ẽ.Item permutatio ex cõtrario
Ingenio uetuſtate artificio.&c.articulus eſt.
Eloquẽtiam grauitate honore.&c.articulus eſt.
Excellens ingenio nobilitate extimatione.&c. articulus eſt.
Vnus fuit affinis ſotius neceſſarius.&c.articulus eſt.

Vadimoniũ mihi diſeruit fraudauit.ꝛc. Diſſolutum eſt
O rem incredibilē o cupiditatē icōſideratam.ꝛc. Exclamatio ē.
Eſt quędam tam perſpicua uirtus.ꝛc. ſentētia eſt.
Quid hęc arma quid hęc extimatio.ꝛc.repetitio eſt.
Quid facias diffinit te inſtituit.ꝛc.diſſolutum eſt.
Eum ipſum qui fraudandi cauſa.ꝛc.repetitio eſt.
Mitto illud dicere enī qui non latitauerit.ꝛc. occupatio eſt.
Cui Romę domus uxor liberi procurator eſſet.ꝛc. articulus eſt.
Oſtendi q̄multa ante fieri frequētatio eſt uſq ad locū illum nūc
porata prius hꝰ inopia poſſit ad miſericordiā.ꝛc. contētio eſt.
Contra ſibi officium fidem diligentiā.ꝛc. Articulus eſt.
Scilicet uiuere enim.ꝛc. repetitio ē.
Ab ipſo repudiatus.ꝛc.hic ē color ꝑmiſſio cū oſtendit ſe ſe qui-
tiū tradere & ꝑmittere alterius poteſtati.
Ne is cuiꝰ officio nemo unq̄.ꝛc.repetitio eſt.

Explicit Quintiana.

Argumētū orōnis pro.L.Flacco.

l Vtius Flaccus ciuis romanus unus de auditoribus Ciceronis & defenſoribus patrię in cōiuratione cateline fuit pretor in Aſia: & cum expleta pretura e prouīcia diſceſſiſſet Romāq uenit.D.Lelius Flacci inimicus non in illos hoīes aſiaticos excitauit: ut Romā uenirent ad accuſandum.L.flaccu qui uenerūt & eum uariis auaricię criminibus accuſauerunt: ut ꝙ impenſa inutili remigū oneraſſet ciuitates: & ꝙ nōnullis indebite prouīcialibus ac Romanis pecuniam abſtuliſſet.huiuſmodi itaq accuſatus criminibus flaccus: & Grecorum atq Aſiaticorum quorūdam teſtimonio lęſus a cicerone hac notabili orōne defendit̃.

Genus cauſę in quo hęc habet̃ orō.

h Aec oratio ē in iudiciali genere conſtituta. habet enim hęc cauſa accuſationem cum defenſione. Accuſatus enim.L. flaccus a lelio.nam greci & aſiatici magis teſtiū q̄ accuſatoꝝ pręſe ſpem ferant defendit̃ a Cicerone.

Conſtitutio cauſę in qua hęc habeť orō.

c Onſtitutio in qua hęc habetur oratio coniecturalis eſt. naȝ fere omnia quę in Flacco obiecta ſunt per negationeȝ ſimplicem depelluntur alicubi tamen factum nō negatur: ſed iure factum dicitur: bene conſtitutio tūc mutatur. uariat enim conſtitutionem iſta depulſio ſed per orationis partes omnia explicantur & unaquęq; conſtitutio ſuo loco monſtrabitur. hoc tātum dicatur in pręſens qđ in coniecturali conſtitutione principali fundatur oratio.

De rhetoricę partibus hic conſiderandis.

d E inuētione memoria & pronūciatione hic eſt dicendum ut ſupra eſt dictum in pompeiana: ſed uideamus hui⁹ orationis diſpoſitionē: quę quidem hic eſt non ab inſtitutione artis profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accomodata. non enim niſi quatuor orationis partibus uſus eſt. Nam exordium ponit primo. deinde diuiſionem. deinde confutationem. deinde concluſionem.

De partibus orationis exordium.

c Vm in maximis periculis hui⁹ urbis. ꝛc. Hic exordiū cum oratione incipit quod ē ex arte accōmodatum egregie. genus autem cauſę eſt dubium cum accuſatio in flaccū crimen auaricię uideatur afferre. & exinde cauſa partem turpitudinis uideri poſſit habere. altera uero parte ſit ſumma honeſtas flacci & ītegritas ut patrię cum iam cognita. Vnde genus cauſę ſit dubium ante pręſertim q̄ fuerit in cauſa ultimo iudicio iudicatum. Cum igitur dubium genus ſit eſſe debet exordium principaliter beniuolentię captatiuū: & ita egregie a Cicerone confectum ē: ut poſſimus uidere perbreuiter. Captat enim primo beniuolentiam a ꝑſona flacci & ſua qualis fuerit uterq; in rempublicā: & in eos qui audiunt referendo conſignificat ſe cum. L. flacco ſimul in maximis urbis Romę periculis: in grauiſſimo atq; acerbiſſimo reipublicę caſu cedem ab adiutoribus cōiugibus liberiſq; ſuis uaſtitatem a templis delubris urbe atq; italia depulſiſſe per hoc dicens ſe ſperaſſe potius honores. L. flacci adiutorem futurū q̄ miſeriarum deprecatorem. & ille etiā uelut ex cōmemoratione inſperati incommodi: cum eſſet miſeriarum deprecator: hac in cauſa non

adiutor bonorum iudices a ſua perſona beniuolos ſibi facit: nā ut docemus in arte beniuolentiam a noſtra perſona captabimus ſi noſtra incōmoda proferemus poſtq̃ etiā ſpectare ad incōmodi ſpeciē ſimilemq; exordii rationem ꝙ dicit ſe extimaſſe ſi aliquando iudicium Flacco fuiſſet ſubeundum multitudinis potius imperite q̃ hominū ſapientiſſimorum fuiſſet ſubeūdum: nec D. Lelium unquā fuiſſe eam accuſationem ſuſcepturum: & huiuſmodi ſpei ſuę rationibus aſſignatis hac ſpe deceptum eſſe ſignificat. Deinde egregie iudices ſibi facit dociles & attentos: cū petit ut cogitent ſtatum ciuitatis memoriam temporum pręteritorum: ſalutem pręſentium: ſpem reliquorum iu ſuis ſententiis & in illo uno iudicio contineri oſtendens ꝙ ſi unquā reſpublica grauitatem iudicum implorauit ſibi eo tempore potiſſimu; implorarer: cum ſint ipſi non de lidorum miſorum aut frigum: ſed de ſua republica & cōmuni ſalute iudicaturi. itaq; cum oſtendat quātum ſit res difficilis & grauiſſima iudicanda: quātunq; expectet ad cōmunem ſalutem & quantum ad rempublicā pertineat eos ualde reddit attētos. Deīde etiā iudices beniuolos ſibi facit oſtendens omnia alia reipublicę ſubſidia cecidiſſe: & nihil ſpei pro ſalute ſaluanda niſi in ipſis in uniuerſa republica remanſiſſe Deinde iterum captat beniuolentiam a perſona Flacci cōuerſus ad Lelium oppugnātem Flacci integerrimam multis in officiis uitā monſtrat. & ſic de ſingulis. &c.

Diuiſio.

e T a teſtibus leditur. &c. Hic eſt diuiſio pars una orationis: cuius diuiſionis ea ſpecie uſus eſt hic Cicero: quę expoſitio noīat̃. quibus enī de rebus dicturus ſit exponit hic breuiter: & abſolute & ſm hanc expoſitionē tota orō ſubſequens tractat̃ a Tullio ut ex arte ſua conuenit.

Confutatio.

p Er deos īmortales iudices. &c. Hic eſt confutatio pars una orationis quę pars eſt ſemper adeo utilis ac idonea defendenti: ut alia fere confirmatione non egeat: cum preterea etiā ſua confirmare uideat̃ qui aliena confutat: ut ſępiſſime dictum eſt. In hac igitur cum agatur cauſa in conſtitutione cōiecturali locis utit̃ cōiecturę. & quoniā accuſantes ſuā cauſam cōfirmationēq;

fundauerant per locum a teſtibus:quos ex aſia adduxerãt contra Flaccum:opus fuit in Cicero eorum dicta refelleret per locũ precipue contra teſtes qđ facit egregie. Vtitur enĩ primo argumẽto illo qđ ipſe in arte docet ab argumẽto & ſignis contra teſtes opponi. Nam ſic incipiens confutare multa cum elegantia uerborũ uim illius loci cõmunis aſſumit. uidelicet plus oportere credi argumẽtis & ſignis q̃ teſtibus.nam admiratĩe quęrit a iudicib⁹ an credituri ſint teſtib⁹ ignotis nihil ipſi cõiectura iudicaturi in eo preſertim cui⁹ uitę innocentiſſime multa ſunt ſigna & argumenta:ut ipſe oſtẽdit cũ ante actam ab eo uitã in officiis aliis cũ multa laude cõmemorat:qđ totũ ad id refert ut credi debitũ uideat his argumẽtis & ſignis nõ teſtibus.

a T quos teſtes.&c. Poſtquã ſuperius Cicero demonſtrauit nullis omnino teſtibus eſſe potius q̃ Flacci uitę credendũ hic oſtendit hos preſertim teſtes refutãdos. Arguit itaq; cõtra teſtes generaliter talium in dicendis teſtimoniis inconſtantiam demonſtrãdo:cum dicit teſtes gręcos eſſe & illitteratos & leues & impudentes:& cauſis uariis concitatos. Cũq; ĩuehit in uniuerſu; genus gręcorum teſtium oſtendendo eos nunq̃ religionem & fidem in dicendis teſtimoniis coluiſſe ſicut Romani colunt: ſed ſemper eos impudentiſſimos teſtes fuiſſe: & infames ipſo prouerbio.deinde recitato inſidioſo accuſatoris modo in inquiſitõne per ipſum habita contra Flaccum oſtenſaq; gręcarũ nationũ natura teſtimonia ita confutat ut oſtendat illam nõ eſſe nec debere illa teſtimonia uocari. Deinde arguens cõtra crimen ipſum id egregia ratione confutat:cum demonſtrat nullam ſurripi potuiſſe pecuniam cum ipſam in ęrario nõ habeant ciuitates: nec tributo impoſita appareat nec uerſura collecta cu; nullę creditoris tabulę proferant:quas tamen ſi proferẽtur multa ſuſpitione cõmaculat: teſteſq; ipſos multis argumẽtis oſtẽdit cupide dicere atq; mentiri:ita ut eorum dicta & illa ſophiſmata ciuitatum nullatenus pro teſtimoniis habẽda uideantur: quę omnia induxit ſumma cum arte:& elegantia orationis ad confirmandũ locũ illum contra teſtes quo maxĩe loco hac egebat in cauſa.

e Tiam iam uniuerſa iſto℞.&c. Poſtquã ſuperius Cicero uniuerſaliter cõfutauit teſtimonia leuiſſimę natiõis hic crimẽ

unum a prouincia Aſia obiectum Flacco confutat. Crimen erat huiuſmodi ꝙ Flaccus uidelicet inutili impenſa remigum prouī ciam Aſiam oneraſſet. Itaqꝫ propter depulſionē Flacci ad hui⁹ modi intētionem: quę intentio eſt iniuria remiges imperaſti. depulſio uero iure imperaui. Conſtitutio iuridicialis hic incidit. fatetur enī feciſſe & iure feciſſe defendit. quod ut poſſet Cicero iudicib⁹ demōſtrare: tria habuit cōfutare quę obiici potuiſſent Potuiſſet enī obiici iniuria ipſum remiges īperaſſe: quia nō licuiſſet impare. Itē quia nō fuiſſet opus īpare. Item quia nauis nulla nauigaſſet. hęc tria triplici conſtitutione confutat primū in iuridiciali abſoluta: cum dicit iure feciſſe quia licuit. licuiſſe aūt per locum a lege demonſtrat: quia ſenat⁹ conſulto. ꝛc. Secūdū uero in iuridiciali aſſumptiua excōparatio. cum hanc agitet cōtrouerſiam. fuerit ne utilius remiges impaſſe uel nō: in qua quidem cōſtitutione cū quęri ex arte conueniat de eo quē oportuerit iudicare an fuerit utili⁹: quęrit hoc Cicero utrū. ſ. gręci ſtatuēt & extere nationes an prętores impatoreſqꝫ romani: ut oſtendat. ſ. nō prouincialium ſed ipſius. L. Flacci hoc proprie fuiſſe iudiciū. deīde oſtendit fuiſſe honeſtius: atqꝫ uenuſtius remiges habuiſſe propt̄ dignitatē & ſplēdorē populi romani. deinde arguit utilius fuiſſe propter pręſidiū quod multis argumētis oſtendit: & in cōtrariū obiecta confutat ſic ut appareat opus fuiſſe ipſum remiges imperaſſe. Tertiū aūt agit in conſtitutione cōiecturali. claſſem. uidelicet ad tutelam & pręſidiū nauigaſſe qđ per locū a teſtibus ꝓbat & ut nulla fraudis ſuſpitio maneat īpurgata ꝙ de numero nauiū & de deſcriptione equabili ſumptus obiici poſſet purgat.

ſ Ed quoniā de totius cōis Aſię. ꝛc. Cicero proſequēs ſuam confutationē in conſtitutione cōiecturali. poſtquā confutauit crimē a tota aſia obiectū flacco cōfutat eidē obiecta crīna ſpāliū pſonarū: & arguit p locū cōtra teſtes ſingulorū uitę turpitudinē detegēdo: & oñdēdo eos cupide dicē atqꝫ mētiri. qm̄ eī cā ſua multū ledebaẗ a teſtib⁹ ī multa teſtiū reprobatōe cōſiſtit.

i Taqꝫ ciuitatis prudentis. ꝛc. Quia hac in pte ita cōfutat ut cōfiteaẗ ꝙ ei de pecunia collata ad honores pr̄is obiciebaẗ & ſe id iure feciſſe defendat: quia illā ſibi pecuniā accipere licuerit conſtitutio uariaẗ & fit iuridicialis abſoluta.

a Spiciant hunc florem.&c. Parũper aduerſariis ſcelere nota tis infami ut in eos odium iudicũ irritaret: ut appareat nõ omnes exteras ciuitates inimicas Flacco eſſe: ſed leues tantũ & male inſtitutas.bene aũt moratas & nobiles Flacco fauere: eaſq; pro flacco ſunt numerat:ut oppoſitis grauiſſimis contra leuiſſi mos probatiſſim⁹ cõtra infames cauſam ſuã per locũ a teſtibus: & cõtra teſtes extollat ac roboret.

ſ Equit̃ auri illa ĩuidia.&c.Hac in pticula dum crimẽ de auro iudaico refellit ĩcidit cõſtitutio iuridicialis abſoluta. Naꝫ Flaccũ iure feciſſe demõſtrat.ut patet in lr̃a or̃onis.

u Eniamus iam ad ciuiũ romanorũ.&c.Hac quoq; in pte iuri diciali abſoluta cõſtitutio agit cauſaꝫ cõtra obiecta aliquo rum ciuiũ romanoꝝ:cũ oñdit flaccũ iure feciſſe qd̾ fecerit.tum in cauſa deciani.tũ in hęreditate Valerię Sextili uxoris. tũ in cã liberti lucronis uillicique ſeptimi.

a T falcidianũ crimẽ ẽ ingẽs.&c. Hic cum obiectũ p falcidii ep̃las crimẽ neget teſtimoniũq; refellat uoraciſſimi hõis tã ad cõiecturalẽ cõſtitutionẽ tracta ẽ:& p locum cõtra teſtes argu mentum eſt ſumptum.

ſ Ed quid ego de ep̃lis.&c.Pars hęc ẽ a cauſę cõſtitutione re mota & egreſſiua: ſed ſũmo artificio collocata. Nam hic Cicero aduerſarios ducit in odiũ & exẽpla proponit quorũdaꝫ qui exigẽte r.p.ſtatu abſoluti fuerũt quaſi p hr̃ ĩnuens ĩmo clare ſignificãs abſolutionẽ flacci ad ſtatũ cõeꝫ & publicũ ptinere.

Concluſio.

e T ſi prodeſſe.L.Flacco.&c.Ab hac pte p̃cipue incipit iudi ces dep̃cari & acriter niti ad miſericordiã cõmouẽdam:& ſic or̃onẽ dep̃cãdo cõcludit ut cõcluſio uideat̃ ex cõmiſeratiõe cõſtare.Oſtendẽdo enĩ uariã fortunarũ cõmutationẽ:& in qbus ĩcõmodis ſit futur⁹ niſi cauſam obtinuerit enũciando & ſuppli cando:& ſubiciẽdo ſe ptãti iudicũ quorũ miſericordiã captat: & ĩducẽdo lachrymas miſerabiles atq; p̃ces filii Flacci dep̃cãdo cõcludit:& affectus hr̃ potiſſimũ loco effundit:qui ut placet quĩ tiliano ẽ effuſiuus affectuum.

De Elocutione.

u Ltimũ ẽ ut de reliqua pte rhetoricę. uꝫ or̃onis elocutione

uideamus de qua plane p oĩa ſic dicendũ ut ẽ dictũ ſupra in Põ
peiana. & de h9 ſilr ẽ exornationib9 pſcrutãdum.

Colores.

c Edẽ a uobis cõiugibus liberis uris. &c. articulus ẽ.
Vaſtitatẽ a tẽplis delubris urbe italia. &c. articulus ẽ.
Vt oĩa r. p. ſubſidia. &c. articulus ẽ.
Si nũquã reipublicę. &c. articulus ẽ.
Hoc tpe hoc inquã tpe. &c. conduplicatio ẽ.
De ciuitatis ſtatu de cõi ſalute. &c. repetitio ẽ.
Profugia bonorũ pręſidia innocẽtũ. &c. articulus ẽ.
Quẽ enĩ aliũ appellẽ? quẽ obteſter? quẽ ĩplorẽ. &c. repetitio ẽ.
Item ſubiectio ẽ.
Niſi hoc loco: niſi apud uos: niſi p uos. &c. repetitio ẽ.
Quid autores? quid duces? quid principes. &c. repetitio ẽ.
Pręterco illa quę ptereũda nõ ſunt. &c. occupatio ẽ.
Multi boni docti prudẽtes. &c. articulus ẽ.
Multi ĩpudentes illrati leues. &c. articulus eſt.
Tribuo illis lr̃as: do multarũ artiũ diſciplinã. &c. diſſolutũ ẽ.
Oẽs ſe ſpoliatos uexatos fortunis uerſos. &c. articulus ẽ.
Ad id ſe parat nihil curat aliud. &c. diſſolutũ ẽ.
Vinci refelli coargui. &c. articulus ẽ.
Comitatũ dico ĩmo quãtus exercitus. &c. correctio ẽ.
Auctoritatẽ gratiã copias opes. &c. articulus ẽ.
Illa uetus quę quõdam opibus imperio gloria. &c. articulus ẽ.
Tum bella inutilia ſuſcipiebãt. &c. hic ẽ repetitio.
Adoleſcens bonus honeſto loco natus. &c. articulus ẽ.
Venit in oppidum gręcorum. &c. diſſolutum ẽ.
Audire temeritatẽ uulgi audire. &c. repetitio ẽ.
Duę rõnes conficiẽdę pecunię. &c. diuiſio ẽ.
Vna ſedent ex accuſatorũ ſubſelliis ſurgũt: &c. diſſolutũ ẽ.
Bene teſtem interrogauit. &c. Diſſolutum ẽ.
Hi uiuũt cum inimicis. &c. diſſolutum ẽ.
Confeſſoribus cõuiuiis cõtubernalibus. &c. articulus ẽ.
Nihil religione teſtatũ. &c. hic ẽ repetitio.
Oĩa corrupta libidine iracũdia ſtudio pcio piurio. &c. articul9 ẽ.
Claſſes pdonum urbis portas. &c. articulus eſt.

Suſtulit pacē maritima ſumma uirtute atq; incredibili celeritate confecit.&c.diſſolutū ē.
Omnis ſinus promōtoria littora.&c. articulus ē.
Aliud uidit extimauit quocūq; tpe.&c.diſſolutū ē.
Sed qm̄ de totius cōis aſię.&c.tranſitio ē.
Vnus aſclipiades fortuna egens.&c.articulus ē.
Teſtarer publicanos excitarē negociatores.&c.diſſolutū ē.
Si pretor dedit ut ē ſcriptū a queſtore numerauit.&c. gradatio ē.
Querit grauis locuples ornata.&c.articulus ē.
Nobiſcū ē confitendum ſi conſiliis principū.&c.diuiſio ē.
Vtrū uultis pr̄is flacco licuiſſe:nec ne ſi licuit.&c.diuiſio ē.
Vnde humanitas doctrina religio.&c. articulus ē.
Et eorū eadē terra parēs altrix patria.&c.articulus ē.
In hominū leuitates incōſtantiā cupiditatē.&c. articulus ē.
Qm̄ quidē furtu; nuſq̄ reprehendis.&c. diſſolutū ē.
Affers faciem nouā nomē uetus.&c.articulus ē.
Cur nō pergami ſmirne tralibus.&c.articulus ē.
Otiū te delectat lites turbę.&c.diſſolutū ē.itē articulus.
Aminthus ē genere honore extimatione.&c.articulus ē.
Sciūt hoc oēs nobiles.&c.repetitio ē.Itē diſſolutū.
Reſtituat uxorē reddat miſero patri filiā.&c.diſſolutū ē.
Filiam filiā inquā erūnoſo patri.&c. cōduplicatio ē.
Sed quero uſu coemptione uſu nō potuit.&c.diuiſio ē.
Litem⁹ igit Lentulo parētem⁹ Cethego.&c. diſſolutū ē.
Harū rerū auctores duces principes.&c.articulus ē.&c.
Vis abſit ferrū ac lapides remoueant.&c.diſſolutū ē.
O dii īmortales quid hoc miſerius.&c.exclamatio ē.
M.aquilium pr̄es nr̄i.&c.exēplū ē. aliqua quę ſequūt.
Dabit de ducibus auctoribuſq; cōſeruāde ciuitatis.&c.repetitio.
O nox illa quę pene ęternas.&c. hic ē exclamatio.
Tu tn̄ flacce p̄tor cōis exicii nūcios.&c.repetitio ē.
O nonę ille decēbris.&c.exclamatio ē.ſilr̄ pa; infra O nox.&c.
Miſeremini familię iudices: miſeremini fortiſſimi pr̄is: miſeremini filii.&c. hic ē color repetitio.

Explicit pro.L.Flacco.

Xiconis Polentoni argumenta ſuper aliquot orationibus & inue
ctiuis Ciceronis: ad Iacobū de aluarotis legū doctore Patauiū
clarum incipiunt.

q Voniam longitudo ſcripturę ſtudioſi etiam īge
nium perfatigat: ut in fine aliquādo quod in prin
cipio uiderit ſit oblitus. placuit ad tironū uſum
argumenta conſtruere ſuper nōnullis orationibꝰ
& inuectiuis Ciceronis: cum Antonius luſcus ui
centinus orator illuſtris ſuper undecim iam ſcripſiſſet. genꝰ prę
terea conſtitutionē & diſpoſitionem oſtendere non abnegauerī
ea potuiſſe ac debuiſſe: tum ad artem: tum ad hyſtoriam explica
tius dilatari. ſed me certa ſic artauit occaſio de maximis pauca te
tigerim: & ueluti pictor qui anguſta tabella amplitudinem orbis
oſtendat imaginem grandis rei ſolo prauo ſignauerī: quare ſta
tueram hęc ipſa ceu plebeia: ſine principio: ſine nomine exhibere
uerum quia fuiſſe audio quos nō pudeat aliena cōmentaria ſuo
nomini arrogare non perpendentes ſe nimiū: atq; nimiū auidos
glorię multo plus infamię apud peritos homines q̄ laudis apud
ignaros adoleſcētulos promereri. Ipſe mihi cōſului ſub aliquo
exordio tibi cuiꝰ ſtudium nō minus oratoris q̄ forenſibus dele
ctatur hęc: licet forte minus integra uideantur dedicare: Subinde
rem equidem & ad iocoſam laudem procul dubio reputarem ſi
quiſq̄ ex his qui lato clauo promiſſo caputeo tuberoſis genis tu
mefacti ſe maximos rhetores ambiūt appellari: aliqua mea uelu
ti a ſe perfecta in publicum ſeminarent. Tu uero compater optīe
frueris argumētis iſtis: & ea qualiacunq; ſint habebis a me non a
quoquā alio emanaſſe.

Argumentum ſuper oratōne qua Tullius reuocatus ab exilio ſe
natui Romano gratias egit: quę incipit. ſi patres conſcripti. &c.

r Hetoricorum princeps Marcus Tullius Cicero Arpino ex
opido oriūdus Romam urbem tum orbem habena impe
rii unici continētem ſeſe contulit. In qua urbe q̄q̄ aduena & huī
lis genere haberet̄: ad maximos tn̄ magiſtratus & honores aſcen
dit. Cū aūt ſuſurreret̄ plurimū de coniuratōne Catelinę quā ful
uia mulier (ut teſtat̄ ſaluſtius) inhoneſta: ſꝫ utilis romano po. ob

inſolentiā curii concubinarii ſui propallauerat populus roman⁹ accenſus eſt ad conſulatū mandādū Marco Tullio Ciceroni. nā antea nobilitas extuabat & quaſi pollui conſulatū credebat ſi q̄ uix egregius homo nouus adeptus foret: ſed ubi tantę cōiuratio nis periculum aduenit: poſtpoſitis īuidia atq; ſupbia creati ſunt conſules. M. Tullius. &. G. Antonius. erat enim tum conſulatus dignitas in urbe maximus magiſtratus: at collegam ſuū antoniū nequid contra rempublicam ſentiret pactione prouīcia pepulit. prudenti itaq; diligentia ſua Cicero Catelinam expulit. expulſu; deleuit. cōiurationis principes lentulum qui prīcius & clariſſima gente cornelia conſulare ad ipſum imperiū quo nūc Cicero emi nebat habuerat: tum uero prętor erat: ac Cethegum ſtatilium ga binium ceparium carcerauit. carceratis demum per indices rerum capitalium laqueo gulam fregit: quibus tantis uiris nobiliſſimis infami morte ſublatis ea res q̄q̄ rempublicā liberaſſet: Ciceroni tamen multas & maximas conflauit. nam finito conſulatus offi cio auctorib⁹. P. Clodio Ceſonio Caluētio. Gabino. L. piſone & aliis qui tum reipublicę reſidebāt cicero in exilium datur: bo na eius publice diripiuntur: domus eius diruitur. dirupta in reli- gionis porticum ſub libertatis ſimulachro cōſecratur. Expecte bant enī ab eo Catelinam Cethegum & reliquos ueluti quos ipe odio non iure necaſſet promulgauerāt ꝙ nūquā Cicero ad patri am rediret niſi prius illi quos tam crudeliter (ut agebant) necaue rat reuiuiſcerēt: uolentes eum perpetuo exulare: cum impoſſibile homini humano ſit a mortuis reſurgere. uerū & illorum crudeli & iniquo magiſtratu exacto Cicero multo maiori honore & lę titia reuocatus eſt q̄ dedecore & dolore pulſus fuerat. quāobrem ne ingratus tanti beneficii uideretur in pleno ſenatu omnibus in genere: & ſingulis in ſpecie qui ſalutem ſuam opati fuerant: hac inſigni oratione gratias refert: innocētiam ſuam perfidiam emu lorum ſenatus totius populi romani: ac demū uniuſcuiuſq; qui repatriationi cauſam dederāt beneficium cōmemorans dicit ſeq; confutādo iniuriis obliuiſci q̄ ulciſci malle cum ſatis ſibi futurū ſit nō ſolum ad referēdam: ſed ad cōmemorandā gratiā eorū q̄ rū bñficio & uirtute reſtitut⁹ ē. dicit etiā ſe maluiſſe furori cōſu lis & tribuni plebis emulorū cedē q̄ reſiſtendo piculū ī rep. ponē

Eſt itaq; hęc oratio conſtituta in genere demonſtratiuo cum ui-
tuperet eos a quibus relegatus eſt: & laudet eos a quibus reuoca-
tus eſt. conſtitutio eſt coniecturalis. Diſpoſitio autem non ab ar
tis inſtitutione: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accomo
data. Primo enim ponit exordium. 2° confirmationem interpo
ſitis aliquibus narratiũculis. Vltimo pouit concluſionẽ per enu
merationem.

Argumentum orationis quę incipit. quod pręcatus a Ioue opti-
mo maximo. &c. qua Cicero ad quirites ſeu populum romanum
innocẽtiam ſuam excuſans de reſtitutione ſua in patriam gratias
agit.

c Icero ſicut in argumẽto pręcedentis orõnis qua ad ſenatũ
gratiarũ actiones cõmemorans quantum ab uniuerſo ſena
tu: quantum a ſingulis pro eius reſtitutione operatum fuerit di-
ctum eſt ſic & in iſta quoq; notabili oratione & diuina pene elo
quentia apud quirites ſeu populum romanũ excuſat ſe dicens nõ
eius culpa ſed odio damnatum exilio fuiſſe: & ut magis augeat
beneficium: & ut exilium ſibi cõmodum fuiſſe oſtendat: dicit
ꝙ non ſenſerat prius ſicut poſtea ſenſit: q̃ iocundum foret frui
patria fratre cęteriſq; amicis & fortunis ſuis: & ꝙ ĩtellexit magis
carendo q̃ fruendo quid haberent uoluptatis. quodq; bonos di
gnitas: locus: ordo: beneficia. q̃q̃ ſibi ſemper cariſſima uiſa fue
rint: tamẽ ea nũc remota illuſtriora uidentur q̃ ſi ſublata ſibi ſeu
obſcurata nõ fuiſſent. dicit quoq; nedum ſibi ſed nemini fuiſſe
tantam eloquẽtiam ꝙ magnitudinem multitudinemq; benefici
orum quę ad eum fratrem ſuum & liberos contulerunt: non mo
do augere: aut exornare oratione: ſed enumerare poſſet. comme
morat etiã & auget beneficia p. r. in eius optata reſtitutione: inno
centiam quoq; ſuam oſtendit dicens non exulaſſe reatu ſuo: ſed
quia egerat conſeruãdę ciuitatis cauſa quę improbi homines no
luiſſent. quodq; Cicero frater & G. Piſo gener nõ implorauerũt
gratiam a populo pro eo ꝙ exularet aliquo crimine: ſed propria
uirtute auctoritate ſenatus reſtitutꝰ eſt: cum ſibi non fuerit mul
titudo propinquorum: ut fuit P. pompillio: & Quinto Metel
lo: qui tribuniciis rogationibus nulla auctoritate ſenatus reſti-
tuti ſunt: neque ſibi fuerunt armatae uires. ut Gneo Mario: qui

nō modo non a ſenatu: ſed oppreſſo ſenatu reſtitutus eſt. & ꝙ ipſe Cicero certare armis cum potuerit noluit: quoniā & uincere & uinci luctuoſum reipublicę fore putauit. confutat etiam ſeu remouet ꝙ de eo timeri poſſet: cum lęſus quiſqȝ ad uindictam tēdat: dicit certe ſe futurum fidelem ut ſemper fuit atqȝ nullatenus uindictam quęſiturū. hęc igitur oratio eſt in genere demonſtratiuo. conſtitutio coniecturalis eſt. diſpoſitio uero non eſt ab artis inſtitutōne profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accōmodata. Nam primo ponit exordium per quod. quia genꝰ eſt dubiū captat beniuolentiam. deinde confirmat. poſtremo cōcludit per enumerationem.

Argumentum ſuper oratione quę incipit. Cum multa diuinitus qua reſtituendam ſibi domum eiꝰ per clodium conſecratam ad pontifices perorauit incipit.

d Vabus uti ex pręmiſſis orationibꝰ oſtenſum eſt ciceroni ex eo ꝙ patriam a cōiuratōne Catelinę ſeruauit multi emuli ſuccreuerūt. inter quos. P. Clodius tribunus plebis: conſenſu conſulum ei interdixit: ne in ſenatu iret atqȝ poenam ſtatuit illis qui ſibi in aliquo ſubuenirent. diripiunt quoqȝ bona ſua. domū autem eiectis uxore & filiis funditus diruit: & ad perpetuę ignominię memoriam diruptum in porticum ſimulacro deę libertatis conſecrauit. Verum Cicero & ſi (ut ait) potuiſſet armis furori tribunitio reſiſtere: pro cōmodo tamē reipublicę ut exul cedere maluit. tandem cum caritas nedum: ſed fames frumenti iſto P. Clodio autore orta omnem ciuitatem opprimeret totius populi concurſu & auctoritate ſenatus Cicero ueluti qui ſumma prudētia ſemel patriam ſeruauerat: & qui poſſet huic caritati remediuȝ inuenire reuocatus eſt: & integre ad ciuilitatem & ad honores reſtitutus. In ſenatu autē rogatus de annonę grauitate ſententiam dicere onus huiuſmodi prouiſionis impoſuit. G. Pompeio: qui ſua integritate annonę prouideret: petiitqȝ a ſenatu domum ſibi religionis umbra ſurreptam reſtitui. Porro. P. Clodius contra obſtabat non debere reſtitui: accuſabatqȝ eum ꝙ extra ordinem impoſuiſſet onus annonę. Gn. Pom. ſenatꝰ uero ex ſentētia. M. bibuli delegauit hāc qōnē de reſtituēda domo collegio pōtificū corā qbꝰ. p. clodius uti ex hꝰ orōnis breuis elicit̄ ꝑus uerba fecit

deinde Cicero hac egregia oratione reſpondit diluendo primū obiecta. Deinde oſtendendo ſibi domum debere reſtitui: nec potuiſſe iure conſecrari: neq; conſecratam eſſe orans pontifices non patiantur eum quem.P.Clodius & omnes boni cuſtodem patrię iudicaſſent: pati eandem penam qua afficiūtur reipublicę euerſores.ſcilicet domum ſuam taliter ſub religione teneri. Hęc itaq; oratio longa & pene diuinitus exornata in genere iudiciali conſtituta eſt.nam continet excuſationē ſeu defenſionem.Conſtitutio autem multiplex eſt:ſed principalis uidetur iudicialis aſſumptiua.interponit etiā ſuſpitiones quaſdam ex conſtitutione cōiecturali:quare putēt pontifices domum eius non iure ſed prę ter inſtituta & odio conſecratam.diſpoſitio eſt non ab inſtitutione artis profecta ſed ad caſu; tēporis oratoris iudicio accōmodata.Primo quidem ponit exordium ſeu inſinuatione;.nam cū turpe uideri poſſit domum diis īmortalib9 conſecratam repeti & etiā cum auditores uti aduerſarius dixerat ſibi irati uiderētur: & eorum anim9 eſſet ab aduerſario perſuaſus: utitur inſinuatōe captans beniuolentiā ne qua pars turpitudinis ſibi obeſſe poſſet deinde diuidit aperiens in quibus non cōueniat cum aduerſario exponenſq; res de quibus ſit principaliter dicturus ad purgationem ſui repercutiēs in aduerſarium obiecta in ſe tandem illā purgationem concludit per enumerationē.demū poſt purgationem uenit ad cauſam principalem de domo ſibi reſtitueda: oſtēdens eam nullo iure ſacratam.& ibi etiam prius diuidit petēs ueniam de tam multis dictis extra cauſam & pollicet̄ ſe exinde pauca dicturū.poſtremo cōcludit per cōmiſerationem.

Argumētum orationis quę incipit.ſi quis iudices.&c.qua Tulli9 M.Celium de beneficio accuſatum coram iudicibus defenſauit incipit.

c Riminat̄.M.Celius clare indolis & diſcipulus Ciceronis per Attratiniū.L.Herennium & Balbum ꝗ a Clodia:quę erat ſoror P.Clodii & nupſerat.Q.Metello aurum mutuo ſumpſiſſet & ei poſtea ne reddere cogeretur uenenū per licinium paraſſet: proptereaq; corrumpere ſtuduiſſet ſeruo clodię ſed cum id ſerui Clodię reuelaſſent Clodiam ordinaſſe ſeruis: locum darent Licinio ad balneas Baias: & clam miſiſſe amicos qui

Licinium cũ traderet ſeruis Piſidẽ ueneni in manifeſto delicto comprehenderẽt.at uero dicunt accuſatores licinium amicorum Clodię inſidiis patefactis dimiſſa piſde e manibus aufugiſſe ad probandum crimen adducunt ꝙ M. Celius ſit iuuenis laſciuus: impudicus:ſpetioſus: ſeceſſerit a patre domũ ſibi emerit.fuerit unus ex conſciis cõiurationis Catelinę: uerberauerit ſenatorem uxores aliquorũ de nocte a cena redeuntiũ atraxerit. Erant itaq; accuſatores pro clodia multi ſed infeſtior erat Attratini9:quoniam.M.Celius patrem illius crimine ambitus in iudicium uocauerat unde ſub pietatis ſpecie indixerat. iudices etiã dieb9 feſtis & laudis hanc cauſam audirent. Cõtra uero has accuſationes cicero.M.Celium familiarẽ & diſcipulum ſuum:& dicẽdi arte peritum defendit hac oratione elegantiſſima:in qua mirabiliter diluit & confutat crimina obiecta per aduerſarios: oſtendens patẽtiſſimis cõiecturis.M. Celium non eſſe reum. demũ contra clodiam ueniens dicens ſibi turpe muliebres inimicitias agere:introducit ueluti ab inferis quendam cecum: qui pro eo loquẽs mulierem obiurget.Exinde introducit etiã fratrem quẽdam minorẽ ipſius Clodię:qui ab ea quęrat cauſam cur.M. Celium accuſari uoluerit.Excuſat etiã curſum iuuenilis uitę dicens ferẽdum eſſe ſi iuuentus pareat pudicitię ſuę:ſi tamẽ non ſpoliet alienam non effundat patrimoniũ:non inferat obprobria caſtis labem ĩtegris infamiã bonis ſi poſitio aliquem interimat ſi non interſit inſidiis ſi careat ſcelere ſi reuocet ſe aliquãdo ad curas rei domeſticę: & rei forenſis uti fecit.M.Celius cui ineſt ratio bonis artibus inſtituta:& cura ac uigiliis elaborata. Oratio equidem iſta ẽ in iudiciali genere conſtituta.nam continet defenſionem. Conſtitutio eſt cõiecturalis. Diſpoſitio autẽ eſt non ab inſtitutione artis profecta:ſed ad cauſam temporis oratoris iudicio accomodata Primo ſiquidem ponit exordium per quod cum cauſę gen9 honeſtum ſit multum nititur circa ea quę in exordiis requiri ſolent Deinde utitur diuiſione.deinde confutat quę ad cauſam faciũt in ſpeciali de auro ſumpto & ueneno parato.inſerit etiã narrationem breuem:ſimplicem:dilucidam: per quã exponit cũ attenuatione accuſationem. demum uenit ad concluſionẽ: ſed finis deeſſe uidetur.

Argumentũ ſuper orone quę ĩcipit. Si auctoritates patronoꝝ.&c. quã Cicero pro. L. Cornelio gaditano de illegitima ciuilitate accuſato ad iudices habuit. Incipit.

l Vtius Cornelius hiſpanus gente gaditan⁹ patria uir armis & fide probatus in pͥmum uirtutis a Gneo Pompeio imperatore ſeu conſule romano ciuilitate urbis donatus. & a G. Cęſare pręfectus fabrũ creatus, uerum glorię ipſius & honoris emuli nõnulli effecti ſunt: unde accuſat⁹ eſt iudicibus ꝙ nactus ciuilitatem fuerit contra leges & fędera. dicit tamen accuſator Gneũ Pompeium donaſſe eum non ſcienter ſed ignorãter cum neſciuerit id legibus prohiberi. At uero defenſores eius fuerunt Gn. Pompeius ueluti qui amicus patron⁹ largitor fuiſſet & M. Craſſus amiciſſimus ſibi: ac demum. M. Cicero qui eum hac elegantiſſima oratione defendit oſtendens Gn. Pompeium ſciuiſſe leges: & ei licuiſſe donare & leges non obſtare.&c. Eſt itaqꝫ hec oratio principaliter in iudiciali genere conſtituta. incidit tamen etiã genus demonſtratiuũ cum Gneũ Pompeium & Lutium Cornelium laudet. poſſet etiam dici ꝙ incidat genus deliberatiuũ cum dicat. L. Cornelio inimicari multos non propter. L. cornelium ſed quia amicus ipſius Ciceronis ſit: & ſuper eo conſulat prouidendum. Conſtitutio autem eſt iuridicialis abſoluta cum dicat iure donatum. Eſt etiã aſſumptiua per remotionem criminis: cũ dicat a gneo pompeio donatum. Eſt item legitima ex ſcripto & ſentẽtia cum de interpretatore legum agat. intercurrit cauſe conſtitutio coniecturalis cum oſtendere nitatur eum accuſari odio & inuidia nõ per proprios ſuos ſed per amicorum ſuorum emulos. Diſpoſitio uero eſt non ab artis inſtitutõne profecta ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accõmodata. Primo enĩ exorditur. Secũdo diuidit. Tertio confirmat iure donatũ. Quarto intermiſſa etiam captatione beniuolentię & diuiſione confutat aduerſarii ĩterpretatõnẽ legũ. demũ concludit ꝑ cõmiſerationẽ

Argumẽtũ ſuꝑ oratione quę incipit heſterno die. quã Tullius reſponſi ĩterpretationẽ factam ꝑ P. Clodium falſam fore ſed periculum reipu. pręmõſtrare oſtendit.

b Ic ille P. Clodius qui tribunus plebis conſenſu Piſonis & Gabini conſulũ: ut ex pręcedẽtibus argumẽtis & oronib⁹

prę monſtratur Ciceroni ſenatum & cõmunionẽ ciuium interdi xerat: bona eius uxorem & filiis excluſis diripuerat: domum di ruerat: diruptam in porticum deę libertatis cõſecrarat: & ne reſti tueretur: neq; reedificaretur quãtum potuit obſtiterat. cu; ſenat⁹ auctoritate conſenſu populi Cicero reſtitutus foret: & eius do mum liberam fore ab omni religione pontifices iudicaſſent con tentionem habuit in qua dixit ſtrepitum cum fremitu in agro la tino auditum eſſe: quem ex reſtitutõne conſecratę domus religi onem uiolatam ſignificare ex aruſpicum reſponſo dicebat: quę ſtus quoq; multum ẽ religionem taliter pollutã reſtitutione illi⁹ domus quam ipſe propriis manibus conſecraſſet. Demum etia; frequenti ſenatu qui equitibus romanis dabatur impedire cauſa; publicanorum uoluit: & minatus ẽ tacita uoce ciceroni: quare ex curia eiectus fuit. uerum quia eiectione iſta nõnulli arbitrabãtur Ciceronem uehemẽtius q̃ ſapienti homini conuenire elatum: & aduerſus illum inimicum ſuum nimium iratum fore. Cicero ad excuſationem ſui & ad accuſationẽ emuli hanc elegantiſſimã & ornatiſſimã orationem recte Tulliana eloquẽtia confertam ad ſenatum habuit per quam dicit ſe iratum duob⁹. ſcilicet Piſoni & Gabino: qui cõſules eum quem defendere debuiſſent arbitrio & furori emuli prodiderunt. non autẽ ſe iratum P. Clodio cum ipſum puniendum dimittat Tito Annio: cui deuota & conſtitu ta hoſtia ipſe Clodius uideatur. Nititur quoq; oſtendere q̃ ridi culoſa fuerit illa contio in qua is de uiolata religione cõqueſtus ſit qui uiolator religionis & impudicę uitę ſemper fuerit. Nitit̃ quoq; oſtendere illum ſtrepitum nõ ſignificare uiolationem reli gionis ſed prę monſtrare mutationem ſtatus ex diſcordia optĩa tum & ita aruſpices reſpondiſſe: eamq; cõmutationem timendã eſſe ob ſceleratam mentem. P. Clodii: & propterea conſulit pro uidendum eſſe ne ſtatus reipublicę cõmutetur: & conſtituendas eſſe diis procurationes & obſecratõnes: quẽadmodum ex reſpõ ſis aruſpicum monẽtur. hęc quidem oratio eſt in genere delibe ratiuo. Conſtitutio ẽ legitĩa ex cõtrouerſia ſcripti & ſentẽtię. ſ. reſponſi aruſpicum. Eſt etiã conſtitutio coniecturalis. Diſpoſi tio eſt nõ ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſum temporis oratoris iudicio accõmodata. Primo enĩ exordit̃. Deĩde narrat

Tertio confirmat primã partẽ intẽtionis ſuę.poſtea ſecũdaꝫ. demũ concludit per amplificationẽ.

Argumẽtũ ſup orone quę incipit. Si qñ inimicorũ.&c. quam Tullius pro ſeipſo in exiliũ cedẽte metu.P.Clodii ad ſenatũ & milites habuit.Incipit.

c Iceroni tum quia nouus homo & alienigina uirtutum meritis & ciuilitatẽ & ad ſummos magiſtratus aſcenderat: tũ quia in conſulatu ſuo extinxerat flammã q̃ reipublicę ex coniuratõne Catelinę uehementiſſime imminebat:multi odio & inuidia inimici conflati ſunt.quorũ acerrimus.P.Clodius fuit. Hic nanqꝫ & cõmunionem & ſenatum interdixit ſibi:ita(ut ipſe ait) nõ accuſatus ſine iudice:ſine teſte.ſine crimine:ab emulo pulſus ſit.Quare iſta elegantiſſima oratõne populi romani animos nititur cõcitare ad comprimẽdum furorem P. Clodii tribuni plebis:qui non modo ad ipſius Ciceronis ſed ad totius reipublicę perniciem talia permolitur.dicit tamen ſe cedere malle omnium ſalutis cauſa q̃ manus conſerant:inter eos erat quoqꝫ & deos immortales & ſenatum & equites ei qui ſua uirtute rempublicã ſaluam fecit auxilio ſint:& eius liberos & neceſſarios recipiãt & defendant.Sunt tamen qui hanc orationẽ Tullianam eloquentiam non ſapere ſuſpicentur. Verũ quicũqꝫ fuerit auctor ipſa in genere deliberatiuo conſtituta eſt. Conſtitutio ẽ cõiecturalis. Diſpoſitio uero ẽ non ab artis inſtitutione profecta:ſed ad caſum tpis oratoris iudicio accõmodata.Primũ ſiquidẽ exordit̃ in gñe honeſto.Secũdo confirmat ĩtermixta etiã aliqua confutatione.Demũ concludit per cõmiſerationem.

Argumẽtũ ſup orone quę incipit. Si qs ante iudices.&c. Qua Cicero defendit corã iudicibus P.Sextium de ſeditione per P. Clodium accuſatũ.Incipit.

p Vblius Clodius qui tribun⁹ plebis homo:ut uult Cicero facinoroſus permittẽtibus.L.Piſone & Gabino cõſulib⁹ quorũ alter negligens & lautius: alter horridus & ſimulatus erat omnẽ ſtatum reipublicę peruertit:cũ bonis ciuibus qui plurimũ poſſent noua ſed falſa crimina dietim opponeret.in Ciceronem etiã contra fidem datã Gn. Pompeio tandẽ exarſit eumqꝫ diruta domo direptis bonis excluſis uxore & filiis ciuitate pepulit

cum eius furore; ſi uoluiſſet Cicero reprimere potuiſſet. his motus Gn. Pompeiꝰ: qui uirtute ſua imperium populi Romani orbis terrarum terminus diffiniſſet ſenatũ habuit: quem ſua auctoritate rogauit decerneret ꝙ Cicero remaneret. Quare P. Clodiꝰ conſilium iniit interficiendi Pompei. patefacto autem conſilio Gneus Pompeiꝰ tãdiu incluſus domi fuit: tandem ſuffragio P. Lentuli. L. Cotte Milonis & aliorum bonorũ uirorum referentibus acto tribunis decretum eſt Cicero repatriaret pro cuiꝰ ſalute miſſus eſt P. Sextius ad Gneũ Cęſarem tunc in Gallia bella gerẽtem. Nam. P. Clodius ſeminauerat hoc ſe facere conſenſu Gnei Cęſaris Pompei: &. M. Craſſi. Cũ autẽ dies conſilii habendi ueniſſet &. P. Clodius in iſtos arma paraſſet. Q. Fabricius amicꝰ Ciceronis & P. Sextius qui etiã tribunꝰ plebis erat aggregata manu ſeruorũ multa nocte taciti Caſtoris templum occupauerũt & ibi aduerſariorum conſilia ſcrutabantur. At P. Clodius pręoccupatus foro & curia in amicos Ciceronis impetũ fecit: ibi occiſis uulneratiſꝙ multis P. Sextiꝰ adeo uulneratus eſt ut pro mortuo relictus in templo uix euaſerit. pręterea accuſauerũt Clodiani P. Sextium & Milonẽ quos prius defendit Hortenſius: qui ſua oratione crimina diluit. demum Cicero hãc orationẽ pro eis ad iudices habuit. Quę oratio eſt in genere iudiciali conſtituta. Incidit tamen genus demonſtratiuũ. Conſtitutio eſt coniecturalis. Diſpoſitio ẽ nõ ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſum tpis oratoris iudicio accomodata.

Argumẽtũ orõnis quę ĩcipit. Si tua tantũmõ uatinii ꝛc. quã Cicero cõtra uatiniũ falſo teſtificatũ habuit. Incipit.

g Entis Romanę origine ſ; nõ uitę integritate Vatinius colloquium cum albino uanno: & T. Claudio habuit eis conſilium dedit accuſarent. P. Sextium. T. Cornelium & T. Anniũ ꝙ ad tutelam Ciceronis nocte amicorũ & ſeruorum manu collecta in templo caſtoris impetũ feciſſent in P Clodium tri. plebis cuiꝰ odio Cicero exulauerat nec obſtante ꝙ patrocinator in conſulendo accuſatoribus fuiſſet & teſtis aductus calcato ueritatis dicende iuramẽto negauit ſe conſuluiſſe & colloquiũ habuiſſe Pręterea qm̃ Cicero accuſatos defenderat: Vatiniꝰ maledicebat Ciceronem ꝙ tyrannice quodãmodo uiueret niteretꝙ potentia

opprimere bonos ciues dicẽs multum diſplicuiſſe bonis accuſatos per Ciceronẽ fuiſſe defenſos: pluraq; alia diſſeminabat Vatinius in Ciceronẽ in odium ciuitatis induceret. Cicero autem coram. L. Lentulo flamine Marciali iudice hac elegantiſſima oratione oſtendit Vatinium conſultum conſcium inſtructorem & ſubornatorem accuſantium periurũq; fuiſſe: ſe uero defendiſſe amicos iure & conſenſu bonorum ciuiũ a quibus potiſſime impellitur. hanc orationem habere ad frangendam audaciam & retardandam loquacitatem uatinii: licet ex ſentẽtia ſua ſtatuiſſe ſilentio prętꝫerire cum uatinii uitę turpiſſime qualitas non mereret talem reſponſorem habere. Aperit quoq; q̃ ambitioſus ſit uatinius poſtulando ſe prętorem fieri: q̃ audax in conuocãdo cõſiliũ contra leges: q̃ nepharius in magiſtratu: & quatenus ipſu; in odiũ audientis ĩducat: & nomen tyranni oſtendat: non ſibi ſed Vatinio conuenire. Memorat hunc uatinium opprimere uoluiſſe uectii iudicio ipſum iudicem. L. Lentulum: necnõ L. Paulum ipſũ Tullium Gayum Piſonem generum ſuum. M. Laterenſem. demum ne ueſtigium corrupti iudicii appareret occidiſſe Vectiu; Meminit quoq; quę in. Q. Arii epulo fecerit. Ite; ꝙ pręter urbis morem legatum ſe fecerit geſtum legati iniuſſu ſenatus aſſumpſerit. ꝙ leges latas ab aliis q̃ a ſe non putet. ꝙ dicat ſe auxilio Cęſaris amici ſui omnia etiã inuitis diis & hominibus conſecuturum. ꝙ ſeipſum hac opinione decipiat cum ĩterrogatus Cęſar apud aquilegiam quid de quorũdam magiſtratu ſentiret: de uatinio dixerit uatinium gratis nihil feciſſe: cum omnia in pecunia poſuiſſet: & propterea amore carere debere. Iſta igit̃ oratio licet uideatur eſſe in genere iudiciali magis uidetur in genere demonſtratiuo uerſari. Conſtitutio equidem cõiecturalis eſt. Diſpoſitio autem eſt non ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſum tẽporis oratoris iudicio accomodata. Exorditur enim primo. Secundo narrat. Tertio unũquodq; in ſe obiectum particulariter confutat & diluit: atq; eadem omnia repercutit & confirmat in Vatiniũ eſſe. Vltimo uero prępoſita amplificatione concludit per enumerationem.

Argumẽtum orationis quę incipit. Si quis ueſtrum. P. C. &c. qua; Cicero dicere ſententiam rogatus de ſortiendis prouintiis

babuit ad ſenatum.

i N decernēdis prouintiis cum Romano in ſenatu diuerſę ſententię baberentur rogatus Cicero ſentētiam dicere conſuluit remouendos eſſe. L. Piſonem: Gabinum: & Ceſoniū caluentium: qui conſulari imperio Syrię & Macedonię pręſidebāt G. autem Cęſari imperium in Gallos propagandum. Nā ut ipſe ait illorum auaritia turbati Barbari prouītias populabant: adeo ut Bizantii poſiti in gremio romani imperii oppidum relīquere arcem munire cogerentur: acq̧ ſpoliati a conſulibus populi etiā ſupmiſſa in imberna exercitu & miniſtris ſcelerum grauarentur: adeo ut. C. Caluentius niſi Virgilius legatus uir bonus & innocens obuiaſſet etiā inſignia e templis omnia diu ſanctiſſime cuſtodia abſtuliſſet. propterea ſenatus eorum litteris indicantibus res per eos bene geſtas non credi ſtatuiſſet: probibuiſſetq̧ ſupplicationes pro eis fieri. Nam & exercitus omnis uix ad unum uſq̧ eorum culpa delectus fuerat. Illas itaq̧ prouītias deīceps gubernari prętores conſulit: & imperium illis minime propagari cū ex interpoſitione temporis ciuium calamitas ſotiorū erumna ſceleratiſſimorum bominū impunitas propagetur: Ac uero Cęſar gētes gallicas quas priores imperatores reprimere potiuſq̄ domare ſtuduerīt: bello uix perfecto ſub ditione romana poſuerit. nam ſubactis cęteris gentibus bęc una gens reſtabat pręterq̄ ab occeano uſq̧ ad ultimum pontum omnia tanq̄ unum aliquem portū tutum & clauſum romanus populus poſſidebat. pręterea periculoſum reipublicę ſi Cęſari bellum Gallicum conſumare uolenti ſucceſſor quiſpiam mitterenur. quīimo ſi redire uellet cogendū fore meritumq̧ tum dicit bonoribus quibus ipſius ſentētia ſenatus munierat ſupplicatione. uidelicet quīdecim dierum dandum item illi ſtipendiū quo exercitum tenere poſſit. uerum ne qnēq̄ ī admirationē ducat q̧ illos remouēdos bunc confirmandū dixerit explicat ſe id rōne reipublicę dicere. non aūt ob cauſas amicitię uel odii quas aūt cū illis aut cū iſto gerat. Hui⁹ itaq̧ orōnis licet genus demōſtratiuum ex laude & uitupatione uideat̄ in eſſe tamē principalius deliberatiuū eſſe. Cōſtitutio cōiecturalis. Diſpoſitio nō ab artis inſtitutione profecta ſed ad caſum tpis oratoris iudicio accomodata. Nā p̄ exordit̄ in gn̄e dubio. z° diuidit

UPB

Tertio cõfutando aduerſariorū ſentētiā confirmat & concludit illos ex Syria & Macedonia reuocãdos. Deĩde cõfutat opinionē dicentiū Galliā aut ulteriorē aut citeriorē cū Syria cõiūgendā: ut Cęſari prouĩtia tolleret: & confirmat ei propagādū ĩperiū & dā dum ſtipendiū ut bellū ĩcoeptū pficiat: Demū explicans quā ora tionē amicitię & odii hēat cõfutãdo cõcludit p amplificationē.

Argumētū ſup quatuor ĩuectiuis quarū prima incipit. Quo uſq; tãde; abutere Catelina. &c. quas Cicero tum populi romani conſul cõtra Catelinam in rempublicā conſpirantem habuit.

l Vtius Catelina teſte Saluſtio Criſpo qui coniurationē h9 modi ſcripſit nobili gñe natus fuit magna ui animi & cor poris: ſed ĩgenio malo prauoq; huic ab adoleſcētia bella ĩteſtina rapinę cędes diſcordia ciuilis grata fuere: ibiq; iuuētutē exercuit corpus patiēs inedię algoris uigilię fuit ſupra q̄ credibile ē: Ani mus audax ſubdolus uari9 c9libet rei ſimulator ac diſſimulator alieni appetēs ſui pfuſus ardēs cupiditatib9 ſatis eloquētię ſapi entię parū uaſtus animus: ĩmoderata uel ĩcredibilia & nimis alta ſemp cupiebat. hūc p9 dñationē. L. Syllę libido maxĩa ĩuaſerat r. p. capiendę neq; id qbus modis aſſequeret̄ dū ſibi regnū pararet quicq̄ penſi hēbat. Agitabat̄ magis atq; magis animus ĩdieſq; fe rox ĩopia familiaris rei ſcelerū conſcĩa quę utraq; his artib9 auxe rat: quas ſupra memoraui. ĩcitabāt eū pterea corrupti mores ciui tatis quos peſſima ac diuerſa mala ĩter ſe luxuria atq; auaricia ue xabāt. corrupta nāq; in ciuitate ratus ē id qđ facillimū factu erat omniū flagitioſorum atq; facinoroſorum circū ſe tanq̄ ſtipato rū cateruas hr̄e. his amicis ſotiiſq; confiſus opprimēdę reipu. cõ ſilium cępit. ad hoc quietis rebus ipſi conſulatū petendi magna ſpes fuit: ſed pecuniarū repetundarum prohibitus reus cõiurauit de arripiendo dominiū qđ fuluia nobilis mulier inſolentia. Q. Curii cõſotii cognitū propalauit quo accenſis patrū ſtudiis. M. Tullius. Gn. Antoni9 cõſules declarant̄. At Tullius cui urbs eue nerat ad euitādū illi9 dolos & aſtutias & pquirēdū illius cõſilia uigilauit tādē manifeſta re apud. P. C. publico ĩ ſenatu in Cateli nā pñtē ĩuehit monetq; ut ex prĩa ĩuectiua liquet urbe diſcedat. Inde per ſecundam ĩuectiuam milites ſeu quirites in Catelinam hortatur: monetq; ſiqui ſunt coniurationis complices habeāt. ad

quirites item per tertiam qualiter conſpirationem nouerit mani feſtat: rogatq; grates agant diis & is dies perpetuo celebretur. Demum per quartam ſenatum conſuluit quid de cõplicibus captis agendum. Sunt itaq; hęc quatuor inuectiuę in genere demõſtratiuo inquãtum Catelinam uituperat. ſunt etiã in genere deliberatiuo inquãtũ conſulit. Conſtitutio uidetur gñaliter coniectural' Diſpoſitio uero ẽ nõ ab artis inſtitutione profecta: ſed ad caſu; tpis oratoris iudicio accomodata.

Argumentum ſuper conqueſtionibus ſeu inuectiuis habitis inter Saluſtium & Ciceronem quarum prima incipit. Grauiter & iniquo animo. &c.

ſ Aluſtius Criſpus illuſtri urbis proſapia ortus adoleſcẽtiã litteris dedit iuuẽtutem armis ſcribendo ocio ſenectutem fuit eni; prętor Iulii Cęſaris. poſt multa res geſtas populi romani ſcribere ſtatuit: plura ſcripſit ex quibus habetur bellum iugurtinum. habetur cõſpiratio Catelinę. habetur etiam hęc liuoroſa conqueſtio contra Marcũ Tulliũ Ciceronẽ qui & ſi arpino campanię oppidulo ex regione uolſcorum egenis parẽtibus originẽ habuiſſet ſuoru; tamẽ inopiam litterali ſtudio ſubleuauit. Rhetoricalis ſcientię prĩceps euaſit iuriſcõſult⁹ & philoſoph⁹ claruit conſul quoq; coniurationem Catelinę qua ignis urbi maximus ĩminebat extinxit: quibus ubi amorem fuerat meritus odiũ: ubi beniuolentiã inuidiam: ubi laudes ignominiam: ubi honores exilium: & demum ubi uitam perpetuam mortem crudam ſortit⁹ eſt. Nam inter cęteros glorię ſuę emulos Saluſtius inuidens illũ ſibi honoris gradũ pręſtare cui parentem claritate ſanguinis nobilitate ſe arbitrabatur merito pręponendum: conqueſtionem ſiue inuectiuam hanc habuit: quaten⁹ famam illius cõmiciis denigraret cui uirtute non poterat ſe adequare. Ad eam igitur Cicero ne tacendo aut faſſus: aut timidus putaretur per ſubſequentem conqueſtionem ſiue inuectiuã illi reſpõdit: atq; ardentius quo eloquentia notior & cauſa forte iuſtior ſibi erat. Cõſtitutę ſunt itaq; hę conqueſtiones in genere demonſtratiuo cũ alterũ uterq; uitupare ſtuduerit. Cõſtitutio equidẽ cõiecturalis ẽ. Diſpoſitio aũt nõ ab artis inſtitutione profecta ſed ad caſum tẽporis oratoris iudicio accomodata.

Concluſio operis.

b Abes cōpater optime munus boc: licet fortaſſe pręſtantię tuę uideaẽ exiguū: ex omni quidē numero oẽonum Tullii quas plurimas fuiſſe auctorū uetuſtorū elegatione compim⁹ dūtaxat uigintiunā priſcorum ſeu odium: ſeu negligentia nobis poſteris conſeruauit. Argumēta ſiquidē iſta duodecim ſunt: ut pote duo ſuper ſex īuectiuis in Catilinam: atq; Saluſtium. Reliqua ſuper x. oẽonibus ad diuerſa. At noſtri tēporis rbetor famoſius Antonius Luſcus ſuper xi. iam perſcripſit. Videris id commētum etiā gratulabor: ampliſſime quidē & argumēta poſuit & partes tetigit: & ad digitum colores oſtendit. Has meas ineptias qui leget irridebit fortaſſe & me quē ignotū alioquin prudentē cenſabat. boc iſto uno certior factus dementē dicet: ſed ſic experiendū ingenii cupido fecit: atq; neceſſitas ipſa coegit ut bęc iſta argumenta in eas oẽones in quas: neq; luſcus: neq; doctus quiſq̄ ſcripſerat pro uiribus amplecterer. Tu alia ſi nō ſatiſfecerint iſta guſtui tuo gratiora cōpones. Verū bęc ſic a me quātalibet emanata licet uti ſi ex ingenti cumulo auri nō omnē quātitatem: ſed pro loculi capacitate delegerim minus oẽonis proprie ſingulatī fuerint ante lecta ſtudioſis nouitiis reor intellectū apient: & īgredientibus aditum faciliorē oſtendent. Patauii ex ędibus ſolitę babitationis. M. cccc. xiii.

Xicbonis Polentoni argumenta xii. ſuper aliquot inuectiuis & orationibus Ciceronis ad Iacobum aluerotum iuriſconſultū Patauinū clarum fiuiunt.

b Ieronymus Squarzafic⁹ Alexandrin⁹. Reuerēdiſſimo in Chriſto pr̄i dn̄o Antonio Seracho archiep̄o Corinthienſi: & Reuerendiſſimi dn̄i patriarchę Venetiarum uicario Salutē plurimā dicit. Cum ſupioribus dieb⁹ humaniſſime pr̄ or̄ones eloquentiſſimi Ciceronis pcurrerē in illis mirū in modū delectatus ſum q̄ p̄ter ſententiarū grauitatē: qua ubiq; p̄clariſſimus auctor uſus ē. Tanta īgenii acrimonia: tāta dicendi copia ac ui: tāta elegantiarū crebritate & robore: tanta animi magnitudine: & tāto ſpiritu res ſuas agit: ut nemo meli⁹ nec p̄clari⁹ neq; elegāti⁹ facere poſſit. Q͛d cū h̄ opus digniſſimū eē pceperī ſumma cupiditate exarſit anim⁹ ad eas cognoſcēdas. Verū illę nō niſi ab eruditiſſimis iiſdēq; copiis rerū affluētibus hōibus pcipi poſſe exiſtimaui: Si cōmētarios quos nōnulli eruditiſſimi hoīes ediderūt in manibus h̄re ualerēt. & cū h̄ diu mecū meditatus eēm doctiſſimū atq; hūaniſſimū uirū Marcū barbū patritiū Venetū offendi: & ea q̄ mihi eēnt aīo cū eo agitare coepiſſe;. & poſtq̄ meā opīoe; bonā eē affirmauit. nō te fugit īqt fortaſſe hieronyme Antoniū Luſcū clarū uirū cōmētarios in xi. Ciceronis or̄ones luculētiſſime edidiſſe. & Georgiū Trapſuntiū: q nō minus gręcarū lr̄arū q̄ latinarū eruditiſſim⁹ hēbat̄. Qui cū olī ī hac āpliſſima urbe doceret or̄onē ſubtiliſſimā p.Q. Ligario abſolutiſſime ē cōmētatus: & ī ea qdē āpliſſime poſuit argumētū & ptes tetigit: & ad digitū (ut ita dicā) colores oñdit. ſic & Luſcus in oīb⁹ qb⁹ ipſe cōmētatus ē magno cū ſtudio abūdātiſſime oīa docet. Quos libellos ſi qs diligēter inſpicē uoluerit pcul dubio & facil'e uī earū or̄onū cognoſcere poſſet. & cū h̄ non ſolū meo iudicio ſ; etiā ab eruditiſſimo hoīe accepiſſē maxīo ſtudio eos libros & h̄ndos: & diligēter legēdos curaui. Licet ego & ſi ſępe al's uiderī: ſed non diligēter a me lecti minīe fuerāt: ſ; cū utilitatē quā nūc ſecū afferūt aīo aduertiſſe; conſiliū diligētiſſimi barbi atq; ſnīa & uera mihi & approbatiſſima uiſa ē. Quare p utilitate publica eos ī lucē dare curaui: & ut id aſſeq ualerē ſummoq; ſtudio cū Iohāne Coloniēſi mercatore optīo & ſotio ſuo Iohāne gerretzē cōtēdi. ut queādmodū oēs cōmētarios iuris cīlis & pōtificaliū necnō oēs pene toti⁹ linguę latinę libros ſuis īpēſis īprimere feciſſent: hos nullo pacto p̄termittendos paterentur. Qui ut ſunt benigni: atq; humani facillime opinioni meę annuerunt.

quod opus ut ex omni parte magis abſolutum reddere ei duodecim argumenta Xichi Polentoni ſuorum temporū lr̄atiſſimi uiri ſimul īſerui. Iis p̄terea codicillis Aſconiū pedianū auctorē uetuſſimum & a multis auctoribus. & in primis a Plinio celebratum nō incōgrue adiunxi qui diuinus auctor q̄uis laceratus fere totus exiſtat attamen non mediocrem fructum ab ipſo libro habere poſſumus: cum multa in illo cōtineantur: quę alibi inueniri minime poſſunt. & hercle in principio magis epiſtolę meę q̄ in fine a me nominādus erat. Quamobrem defl enda ſunt ſuperiora tpa: quę adeo magna uel calamitate uel negligentia oppreſſa erant ut pręclariſſimū auctorem paſſa eſſet perire: & de hoc tam paruo fragmento habenda eſt magna gratia pręſtantiſſimo oratori Poggio Florentino: cuiꝰ diligenti indagatione auctor nobiliſſimus: qui per tot ſęcula in media barbarię ſepultus erat: magno cum labore atq; induſtria erutus eſt. Cum itaq; opus pręſentium librorum una cōpegiſſem ad quem potius dirigerē Archiepiſcope inſignis q̄ ad te: qui cotidie ī ſimili arte uerſaris iura reddendo. Nam quid aliud iÿ libri pręſtant q̄ ſenſum Ciceronis orationibus enucleare. Et qd aliud uult in illis Egregius orator Tullius q̄ ſuos defendere beniuolos atq; amicos quos ab iniquis uiris oppreſſos eē uidebat. Sic etiā foro tuo cū ad illū pridie ueni rem facere uidebā. Nam cotidie iuriſcōſulti de rebus maximis & grauiſſimis ante tribunal tuū diſceptant̄. Ex hoc reuerendiſſime p̄ſul te potiſſimū delegi: ad quē meā hanc dirigerē epiſtolā: Cū neminē habere cui rectius p̄ns opus deſtinare poſſem. Cuiꝰ ingenii uī optimūq; iudiciū ad cognoſcēdas cauſas perſpexerī Non itaq; alienū exiſtimaui ab inſtituto tuo hꝰmodi opuſcula quę de inſtitutione oratoria tradunt̄ ad te legenda mittere. Et ſi hos meos labores tibi gratos eſſe ſenſero: poſt ut ſpero maiores a nobis lucubrationes & fortaſſis etiā placidiora ad te mittere curabo. Vale foelix pater optime & me ut ſoles ama. Venetiis ex ędibus ſolitę habitationis 4° nonas Iunias. M.cccc.lxxvÿ.

ASCONIUS
PEDIANUS
—
COMMENTARIUS
CICERONI

VENISE
1477